LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Samedi 1 Octobre 1949 Շաբաթ 1 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5963–Նոր շրջան թիւ 1374 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԻՒԼԷԱՔԱՂԱՔ

Հայկական շրջանակներու մէջ մեծ յուզում առաջ բերած է այն լուրը թէ հիւլէական ռումբի առաջին գործարանը հաստատուած է Հայաստանի մէջ եւ թէ Երեւանէն ոչ – հեռու հիմնուած է 70,000 հոգինոց քաղաք մը, որ կը կոչուի «Թիւ 1 Աթոմկրատ» (Հիւլէաքաղաք):

Ամիսներ առաջ եւրոպական եւ ամերիկեան մամուլին մէջ արձականգ գտած էր տեղեկութիւն մը, որուն համաձայն բոլշեւիկները արտակարգ գործունէութեան մը լծուած էին Հայաստանի հողին վրայ: Ամերիկեան թերթ մը նոյնիսկ կը հաւաստէր թէ հիւլէական ուժի ուսումնասիրութեան համար մասնաւոր աշխատանոցներ կառուցուած են Հայաստանի մէջ: Կը խօսէին Զանգու գետի եւ Սեւանայ լիճին մասին: Հիւլէական պրպտումներու կապակցութեամբ կը յիշէին անունները հայ գիտնականներու,— Ալիխանեան եղբայրներու, Օրբէլիի եւայլն:

Այժմ, ֆրանսական թերթին տուած մանրամասնութիւնները, որոնք հրատարակուեցան «Յառաջ»ի մէջ, կը կրկնեն նախապէս այս մասին հրատարակուած կցկտուր եւ անորոշ տեղեկութիւնները :

Յօդուածագիրը՝ եուկոսլաւ մը, կ'ըսէ թէ իր տեղեկութիւնները քաղած է Իրանի մէջ, որ սահմանակից է Հայաստանի: Սակայն իր գրութեան մէջ այնքան փոքրիկ մանրամասնութիւններ կան, որ կարծել կու տայ թէ ինք անձամբ երկար ատեն ապրած է «Աթոմկրատ»ի մէջ եւ աչքով տեսած բոլորը:

Այլապէս ինչպէ՞ս կարելի է ամէն ինչ տեղն ու տեղը նկարագրել, մանաւանդ որ խնդրոյ առարկայ շրջանը բոլշեւիկեան ամէնէն հաւատարիմ ոստիկաններու եւ գաղտնի գործակալներու խիստ հսկողութեան ենթակայ է եւ ոչ ոք կրնա[illegible] եւապատիկ շղթայէն, առանց վերէն տրուած արտօնագրին :

Ի՛նչ ալ ըլլայ մեր տպաւորութիւնը, ո՛րքան ալ վերապահ ըլլանք «Ֆիկարօ»յի գրութեան մասին, որուն մէջ բաժին ունի երեւակայութիւնը, կայ սակայն իրականութիւն մը, այն՝ որ Հայաստանը ընտրուած է իբրեւ կեդրոն հիւլէական հետազօտութեանց՝ գիտական գետնի վրայ, ու գուցէ նաեւ հիւլէական ռումբի շինութեան :

Հայաստանի ընտրութիւնը այս գործին համար կ'արդարացնեն անով, որ նախ՝ մեր հայրենիքը շատ հարուստ է ելեկտրական ուժով, այնքան հարուստ՝ որ դրացի երկիրներն իսկ կ'օգտուին անկէ, երկրորդ՝ Վրաստանի մէջ կան եղեր ուրանիումի հանքեր, որոնք անհրաժեշտ են հիւլէական ուժի արտադրութեան համար :

Հիմա այլեւս հասկնալի կրնայ դառնալ թէ ինչո՞ւ յանկարծ պողպատէ վարագոյր մը իջաւ մեր հայրենիքի սահմաններուն վրայ, ինչո՞ւ վերջին ամիսներու ընթացքին տասնեակ հազարաւոր «անբաղձալի» տարրեր, Յոյներ եւ ուրիշ օտարազգիներ հեռացուեցան Հայաստանի եւ Կովկասի սահմաններէն դէպի Ռուսիոյ խորերը եւ թէ ինչո՞ւ կանոնաւոր նամակներ չեն ստացուիր ներգաղթողներէն, կրկին խստացուած ըլլալով գրաքննութիւնը :

Բոլշեւիկեան վարչաձեւը զարկ տալով ճարտարարուեստին Հայաստանի մէջ, հասարակ բանուորի վիճակին վերածեց հայ արհեստաւորն ու երկրագործը: Արհեստական ճղախէժի գործարան բանալով Երեւանի մէջ, Հայաստան հրաւիրեց բազմահազար ռուս եւ այլ ազգի բանուորներ: Այժմ «Աթոմկրատ» հիմնելով, 70.000 օտար մասնագէտներ ու բանուորներ տեղաւորած է Հայաստանի հողին վրայ:

Եթէ ճիշդ են օտար աղբիւրներէ բխած այս լուրերը, շատ չանցած սովետական Հայաստան պիտի կորսնցնէ իր հայկական դիմագիծը, զոր ձեռք բերելու համար անհուն զոհողութիւններ եղած էին 1918 — 20՝ Հայաստանի հանրապետութեան օրով:

Տարակոյս չկայ, որ երբ վաղը նոր պատերազմ մը բռնկի, առաջին զոհը պիտի ըլլայ Հայաստանը, ոչ թէ թրքական սահմանին մօտիկ գտնուելուն, այլ «Թիւ 1 Աթոմկրատ»ը իր մէջ ունենալուն պատճառաւ :

Այլեւս Բագուն եւ իր նաւթահորերը չեն ըլլար Թիւ 1 Թիրախը արեւմտեան դաշնակիցներուն համար, այլ Երեւանն ու իր կողքին հիմնուած հիւլէաքաղաքը:

Ու այս հեռանկարը պարզապէս սարսափ կ'ազդէ : Կը սիրենք յուսալ որ այս բոլորը ճիշդ չեն ըլլար :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ ՎԷՃԸ

Յայտնի է թէ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին կողմէ Կիլիկիոյ կաթողիկոսին յանձնուած էր Պոլսոյ Պատր. Տեղապահ Արսլանեան արք.ի եւ իր վնասարար քաղաքականութեան դէմ ըմբոստացող խումբ մը եկեղեցականներու վէճը:

Այս առթիւ Անթիլիաս մեկնած էին բողոքողներէն Պախթիարեան վրդ. եւ Թովմաս Շիկահեր քահանան որոնք Արսլանեանի կողմէ կախակայուած էին, իսկ Տեղապահը իր կողմէ հոն ղրկած էր Պ. Թորոս Ազատեանը :

Պոլսոյ թերթերը այս առթիւ ալ հակասական լուրեր կը հրատարակեն: Թուրքերէն «Սօն Փօստա» կը գրէ որ Կիլիկիոյ կաթողիկոսը բեկանած է կախակայումը եւ թէ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսն ալ վաւերացուցած է, որով Պոլսեցիք պիտի կրնան իրենց պատրիարքն ընտրել :

Միւս կողմէ սակայն, հակառակը կը պնդեն, բայց սա որոշ է թէ էջմիածին դեռ իր որոշումը չէ տուած :

Բողոքողները այսօրերս կը վերադառնան Պոլիս :

ՊՈԼՍՈՅ Ս. ՅԱԿՈԲ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԸ

Բերայի պողոտային վրայ հայ կաթոլիկներու Ս. Յակոբ հիւանդանոցը որ փայլուն անցեալ մը ունեցած է եւ հարուստ կալուածներ, փակուած եւ մթերանոցի վերածուած էր իր մատակարարին (միւթէվէլլի) անկարողութեան հետեւանքով :

Այժմ էֆքաֆի նոր օրէնքին համաձայն, հայ կաթոլիկ հասարակութիւնը ձեռնարկած է ժողովրդական քուէով խնամակալութիւն մը կազմելու, որպէսզի իր արժանի փայլը վերադարձնէ այդ վաղեմի հիւանդանոցին որ կրնայ 100 անկողիննոց դարմանատուն մը դառնալ :

★ Պոլիս, Պալըքլըի վաղեմի գերեզմանատունը ընդարձակելու ձեռնարկած է Սամաթիոյ Թաղ. Խորհուրդը որ վերջերս յաջողած էր նորոգել Ս. Գէորգ եկեղեցին եւ վարժարանը, շնորհիւ ժողովրդական օժանդակութեան: Այս ձեռնարկը անհրաժեշտ կը դառնայ, որովհետեւ վերջերս մարդկան Թուրք ընկերութիւն մը փորձած էր գերեզմանատան մէկ մասը, իբր անտէր, մարզադաշտի վերածել :

ՆՈՅԵԱՆ ՏԱՊԱՆԻ ԺԱՊԱՒԷՆԸ ԿԸ ԳՈՂՑՈՒԻ

Նոյեան Տապանի արշաւախումբը որ կը վերադառնար իր երկիրը, Քօփէնհակի մէջ (Տանըմարքա) գողցուած է իր քաշած ֆիլմերը, որոնք 12.000 մեթր էին եւ գունաւոր: Ոստիկանութիւնը կը կարծէ թէ քաղաքական հանգամանք ունի «օտար տէրութեան մը հաշւոյն»: Արշաւախումբին պետը Նիւթըն Հոմէն օդանաւով գացած էր Քոփէնհակ եւ օդակայանի պահարանը ձգած էր ժապաւէնը: Յաջորդ օր պայուսակը անհետացած էր: Կը կարծուի թէ կարմիր գործակալներ գողցած են զայն :

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՄԱՐԶԻԿՆԵՐ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Սուրիոյ Ֆութպոլի Ազգ. խումբը Պոլիս ժամանած է մրցելու համար տեղւոյն խումբերուն հետ, միջազգային ախոյենութեան մրցումներու առթիւ:

Սուրիական խումբին մաս կը կազմեն տեղւոյն Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբէն՝ Յակոբ Աֆարեան (սանտըրֆօր), Վազգէն Տէր Ղուկասեան, Աբրահամ Քէչիչեան, Համազասպ Արզումանեան, Լեւոն Սարգիսեան եւ Պաղտասարեան:

Սուրիական խումբը իջեւանեցաւ Մանօ Փալաս :

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ յայտնի գրագէտ Ուիլեըմ Սարոյեան Փորթուկալէ եւ Իտալիայէն յետոյ անցած է Պերլին :

Չորսերը պիտի համաձայնի՞ն

Արեւմտեան երեք պատուիրակները նախապէս առանձին խորհրդակցութիւն մը կատարելէ վերջը երէկ պիտի կազմէին չորսերու նոր նիստ մը, հասկնալու համար Պ. Վիշինսքիի վերջնական տրամադրութիւնները: Դաշնակիցները տրամադիր են զիջումներ կատարելու Աւստրիոյ դաշնագրին մէջ, որպէսզի Սովետական զօրքերը քաշուին Հունգարիայէն եւ Ռումանիայէն, քանի որ անոնք հոն կը պահուին Աւստրիոյ հետ հաղորդակցական ճամբաները պահպանելու համար:

Աւստրիոյ դաշնագրին ինը յօդուածներուն մասին է որ Ռուսերը անզիջող են: Կը կարծուի թէ Վիշինսքի Եուկոսլաւիոյ եւ Գերմանիոյ խնդիրներն ալ մէջ պիտի խառնէ: Պալքանեան երկիրներու միջեւ հաշտարար ոգի մը ստեղծելու համար յանձնաժողով մը ղրկելու պարագան ալ կայ ու կը մնայ: Միւս կողմէ Եուկոսլաւիոյ սահմանին վրայ զինուորական համախմբումները կը կարծուի թէ Թիթոյի դէմ արձակաղէններու պատերազմի մը պատրաստութիւն են, եթէ ոչ սպառնալիք :

Այս խառնակ կացութեան մէջ ո՞րչափ յոյս կրնայ դրուիլ համաձայնութեան մը վրայ :

Հիւլէական ռումբին շուրջ

Նիւ Եորքէն կը հաղորդեն թէ հնդերու ժողովին գումարման մեծ կարեւորութիւն կը տրուի: Հնդերէն զատ պիտի մասնակցի նաեւ Քանատա որ միշտ կ'աշխատի հիւլէական ռումբի հակակշռին մասին երկու տեսակէտները հաշտեցնելու : Եւ սակայն ամէն ինչ կախում ունի Խորհրդային Միութեան բռնելիք ընթացքէն :

★ Անգլիական խորհրդարանին 40 անդամները երեսփ. ժողովի դիւանին յանձնեցին առաջարկ մը, որպէսզի վարչապետ Էթլի նախաձեռնութիւնն ստանձնէ ժողովի մը հրաւիրելու պետութեանց վարիչները, մասնաւորաբար Թրումըն ու Ստալինը, արդի անելէն դուրս գալու եւ հիւլէական եւայլ սպառազինութեանց արշաւին վերջ տալու համար :

★ Թրումընի ծրգրին 4րդ կէտն է օգնել աշխարհի յետամնաց երկիրներուն, Մարշըլի ծրագրին իբր շարունակութիւն: Ամերիկեան խորհրդարանը սառնութեամբ լսեց այդ առաջարկը հիւլէական ռումբի արդի կացութեան բերումով: Տեղեկաբերին ջերմ պաշտպանութեան պատասխանեցին թէ Ամերիկայի ապահովութիւնը նախընտրութիւն պէտք է ունենայ ողորմութեան գործերէն: Թրումընի ծրագրին համաձայն 53 միլիոն տոլար պիտի բաժնուի Միջին ու Ծայրագոյն Արեւելքի երկիրներուն, իսկ 32 միլիոն Հարաւ Ամերիկեան կարգ մը երկիրներու :

ՆՈՐ ԱՆՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

Պերլինէն կը հաղորդեն թէ արեւմտեան երեք զինուորական հրամանատարները հաղորդեցին ռուս հրամանատար զօր. Քոթիքովի թէ կը խզեն քառեակ խօսակցութիւնները:

Պատճառը այն է որ երեք հրամանատարները բողոքած էին անցեալ Յունիսին գործադուլ ընող երկաթուղիի աշխատաւորներուն ճամբուելուն եւ արեւմտեան կողմի այդ աշխատաւորներուն արեւմտեան մարքով չվճարուելուն դէմ: Այս բողոքին Ռուսերը չէին պատասխանած եւ խօսելու համար եղած հրաւէրէն խուսափած էին :

Արեւմտեան հրամանատարները ասոր վրայ Պերլինի քաղաքապետին հրամայեցին դադրեցնել արեւմտեան մարքով վճարումները որ կը կատարուէին երկաթուղիի մէկ մասին աշխատաւորներուն ի հաշիւ:

ԵՐԵՔՆԵՐԸ ԵՒ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Երեքները որոշած են իբր հատուցում՝ արեւմտեան Գերմանիայէն Խորհրդային Միութեան տրուելիք նիւթերը զեղչել: Պատճառը հետեւեալն է .—

Փոցտամի համաձայնութեան նայելով Ռուսիա պիտի ստանար արեւմտեան Գերմանիոյ քանդուելիք գործարաններու նիւթերուն 100էն 25ը: Այս նիւթերուն հարիւրին տասը առանց փոխարժէքի պիտի տրուէր : Բայց մնացած հարիւրին 15ին փոխարէն՝ Ռուսերը արեւելեան Գերմանիային պիտի տային ուտելիք եւ նախանիւթ, այսինքն ցորեն, հրանիւթ, փայտ, փոթաս եւայլն:

Արդ, Ռուսիա մինչեւ այսօր այս բաներուն փոխարէն պարտի տալ նախապատերազմեան 31 միլիոն մառք: Որով, երեքները կը խորհին հատուցումի նիւթերը փոխանակ Ռուսիա ղրկելու զանոնք բաժնել եւրոպական երկիրներու , որոնք հատուցումի իրաւունք ունին :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵԴԵՍԻՈՅ ՀԵՐՈՍ ՄԿՐՏԻՉԻ ԱՆՄԱՀ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Բ.

Եդեսիոյ հրապարակին վրայ գորգեր կը փռուեն, ծաղիկներ կը սփռեն քաջարի ռազմիկին վրայ, որ գլուխ կը կանգնի դիւցազնամարտին: Դիրքերը կ'ամրացուին կամ կը լրացուին, զինուորական եւ բժշկական խումբեր կը կազմուին, աշխատանքի բաժանում կը կատարուի: Մեծ ու պզտիկ, դպրոցականներ, կղերականներ, մանաւանդ կիներու զմայլելի երամը, անխտիր պատնէշի վրայ են, միակամ եւ անխորտակելի վճռականութեամբ: «Սիփօն»ի մարմնին անդամները՝ ղեկավարութեամբ Յ. Սիմեանի, դիշեր ցերեկ ուժանակ կը պատրաստեն Հեփեստեան դարբնոցներու մէջ:

Նենգամիտ կուսակալը կը ջանայ Թիւրիմացութեան վերագրել Սանտրչոնց տան դէպքը, քաղցրօրէն ժամանակ շահելու եւ յարմար պատեհութեամբ մը արմատէն բնաջնջելու համար Եդեսիոյ հայութիւնը: Սակայն, Մկրտիչ միշտ արթուն է, կը ճանչնայ խորապէս նամարդ Թուրքը: Քթին կլինդայ, սարսռազդեցիկ մեղադրանքներով կը պատասխանէ Ալի Հայտարի կեղծ հաւաստիքներուն, ինչպէս պիտի ընէր յետագային Թուրք հրամանատարին եւ գործի արհեստանոցի տնօրէնին: Դեռ կրնա՞ր տարակուսիլ Թուրքերու դիտաւորութեան մասին, աւա՜ղ, ամբողջ մտաւորականութեան եւ կռուող շարքերու կամաւոր նօսրացումէն վերջ ...

Մկրտիչի բացարձակ հրամանն է ոչ մէկ պարապ գնդակ արձակել: Իւրաքանչիւր հարուածի պատասխանել հեգնականօրէն: Գիտէր որ անդառնալիօրէն դատապարտուած՝ մահուան պարը միայն կը դառնային...: Թուրքերը իրենց արմատական բնաջնջմա՞ն կը հետամտէին: Թող այդպէս ըլլար: Իրենց կը մնար, գերմարդկային ճիգով մը, կարելի եղածին չափ շատ ոսոխներ գետին փռել, ապա յետին փամփուշտը վերապահել ինքզինքին: Հոդ կը կայանար արդէն Մ. Եօթնեղբայրեանի պատմական առաքելութիւնը:

Դիւցազնամարտ մը, սահմանուած ճոխացնելու Հոմերոսի մը փանթիւին հաղներգութիւնները, որուն մէջ Եդիսահայը կը խլէ անմահութեան բրաբիոնը: Առաջին օրն իսկ, Մկրտիչ ազատ անցք կուտայ Գալապօյունի սրիկաներուն, որոնք ծուղակն իյնալով զօրեղ ջարդ մը կուտեն ու ահաբեկ կը փախչին:

Յ. Ռասթկէլէնեան, մեսիայատիպ պաշտելի դէմք մը, Հոկտ. 3ին կը լրացնէ իր մանկութեան բարեկամին գործը: Եւ մի առ մի կ'երկարի շարանը դիւցազնամարտի դրուագներուն, ինչպէս հէքեաթային ասպետի մը մեծագործութիւնները:

Թրքական գերեզմանատան թաղը, Հոկտ. 5ի իրիկունը, հերոսին փոքր եղբայրը Սաքօ եւ Գէորգ Ալահայտոյեան յանդուգն արշաւ մը կը կատարեն, հարիւրապետ մը ու քանի մը զինուոր կը սպաննեն, ապա Թնդանօթներու բանալին յափշտակելով կ'աներեւութանան մութին մէջ:

Բիրով եւ եաթաղանով զինուած՝ մոլեռանդ, կատաղութենէն ռռնացող Սուրուճի Սիւլէյման Պէկի 600 հոգիէ բաղկացած աշիրէթին ջարդն ու կորակոր փախուստը կը յաջորդէ այս սխրագործութեան:

Ֆախրի փաշան, մասնաւոր տեսակցութեան մը մէջ, հերոսին կը խոստանայ հազարապետի աստիճան, բայց երբ կ'իմանայ թէ նախորդ օր իր սերայը ներկայացող եւ զինուորական գաղտնիքներ կորզող Շէյխը ինքն իսկ է, զօրավարը կ'ապշի երիտասարդին յանդգնութեան վրայ: Ձախողած իր մաքիավելական ձեռնարկին մէջ, որովհետեւ Մկրտիչ հեգնանքով կը մերժէ զէնքը վար դնել, գոռոզ հրամանատարը ճարահատ իր հսկայ զօրաբանակով կը պաշարէ Եդեսիան:

Մ. Եօթնեղբայրեան՝ ռազմական ճշմարիտ հանճար, Թուրք զինուորի տարազ հագցուցած իր տղոց, անգամ մը եւս ահռելի ջարդ կուտայ իր ոսոխներուն:

Հարսնիք է կարծես, Եդիսահայը կը կռուի ծիծաղով, կատակով եւ հայրենասիրական ռազմաշունչ երգերով: Մոլեգնութենէն փրփրած՝ Հոկտեմբեր 8ին Թուրքերը ահաւոր կրակ մը կը բանան Թլփտուրի եւ մզկիթներու բարձունքէն: Հետզհետէ փուլ կուգան տուներն ու ամրութիւնները, Թրքական ճնշումը աստիճանաբար կը սաստկանայ:

Բուռ մը քաջերէ շրջապատուած, չորս կողմէ ենթակայ գնդացիրին Թնդանօթի դժոխային կրակին, արխարանց հայդուկը կը կռուի ահեղամռունչ, մահմետական սոֆթաներուն եւ արիւնկզակ խուժանին դէմ, թուր թրի, գլուխ գլխի, տամ տամի, ծունկի եկած Քասթլիի բոցավառ աւերակներուն մէջ, մինչեւ որ գնդակ մը կուգայ խոցել իր ոտքը:

Յ. Ռասթկէլէնեան հիւանդ էր, ջերմահար քառասուն աստիճան, բայց չի վարանիր ճերմակ լաթ մը ճակտին՝ ստանձնել ինքնապաշտպանութեան հրամանատարութիւնը:

Հայատեաց գերմանացի Տոքթ. Էքարթ, երբ իր կարգին կը ձախողի անձնատուութեան առաջարկին մէջ, Թնդանօթին գլուխը կ'անցնի գնդապետ Ֆոն Էքսֆէյլի հետ: Մկրտիչ կը հառաչէ անզօր կատաղութեամբ, բայց եւ այնպէս պատգարակով ման կուգայ դիրքէ դիրք, կը խրախուսէ եւ ուղղութիւն կուտայ իր քաջերուն:

Քանի մը օր վերջ, Հոկտեմբեր 12ին, մարզական ակումբին շրջափակը, կատաղի կռիւի մը ընթացքին՝ միականի Սաքօն նոյնպէս կը վիրաւորուի ոտքէն, բերդէն արձակուած գնդակէ մը: Բայց այս ցաւալի դէպքէն ճիշդ շաբաթ մը վերջ, Ամերիկեան միսիոնի շէնքերուն դատարկման իրիկունը, Մ. Եօթնեղբայրեան կրկին ծուղակի մէջ կը բռնէ Թշնամի զօրքը եւ փառաւոր ջարդ մը կուտայ:

Դժբախտաբար լեռ քաշուելու ծրագիրը ջուրը կ'իյնայ, որովհետեւ Թուրքերը լուր առնելով հայ լրտեսներէն, կանխազգուշական լուրջ միջոցներ ձեռք առած էին: Հայ կիներ ճարահատ անձնասպան կ'ըլլան, կամ բոցերուն մէջ կը նետուին, վայրագ Թուրք խուժանին յաճախանքէն ահաբեկ:

Յաջորդ օր պաշարման շղթան այնքան կը սեղմուի որ Թուրք զօրքերը կը ցատկեն տաճարին բակը: Վերջին դատաստանի օրը ...: Ամեհի, ճակատագրական կռիւը կը սկսի աւազանին մէջ, մայր եկեղեցւոյ շրջափակը, սիւներուն ետին, սուսերամերկ, դիրկընդխառն, կոկորդ կոկորդի, տամ տամի, եղունգներով, յուսահատ, այլ գերմարդկային կատաղութեամբ մը, որուն ըստ ոմանց կը մասնակցի նաեւ Մկրտիչը, մինչեւ որ անողոք գնդակ մը կուգայ մխուիլ Յ. Ռասթկէլէնեանի ճակտին:

Հերահիւս, արաբական ճերմակ շապիկը վրան, այս վայելչադեղ հայդուկը խաչէն վար առնուած Քրիստոսի դէմքն ունէր, կ'ըսէ պատմագիրը: Մութը կոխելուն, մոմերու պլպլուն լոյսին տակ, դժբախտ երիտասարդին մարմինը կը թաղուի տաճարին շրջափակը: Մի առ մի պատնէշին վրայ կ'իյնան իր միւս զինակից ընկերները:

Տրոմաթախիծ իրիկուն մը, 1915 հոկտեմբեր 23ին, վերջապէս կ'իյնայ ազատութեան միջնաբերդը բուռ մը կորիւններուն,— խորհրդանշանական Եօթն Եղբայրներունը,— որ շուրջ ամիս մը, լքուած անապատի մը մէկ խուլ անկիւնը, միմինակ դէմ դրած էր Գալապօյունի սրիկաներուն, Թուրք Սօֆթաներու խուժանին, Սուրուճի Սիւլէյման պէկի աւարառուներուն եւ Ֆախրի փաշայի 6000 հոգիէ բաղկացած զօրաբանակին:

Աշնան անձրեւը անդադար կը մաղուէր Եդեսիոյ ծխարձակ աւերակներուն վրայ, ուր կը միախառնուէին վառօդի, մուխի եւ դիակներու ժանտ բոյրերը:

Մկրտիչ թէեւ վիրաւոր, վերապրած էր ահաւոր ողբերգութենէն: Փոքր եղբօր հետ քաշուած էր «Սիփօն»ի ղեկավարին Թաքստոցը, պարէնն ու ռազմանիւթը սպառած, արտաքին աշխարհէն բոլորովին կտրուած: Մինչեւ որ դաւաճանի մը մատնութեամբ կը պաշարուի Թուրքերէն, աջ ու ձախ գետին կը փռէ քանի մը հոգի, յետոյ վերջին գնդակով անձնասպան կ'ըլլայ:

Ֆախրի փաշա կ'ուզէ խնայել Սաքոյին, մինչեւ իսկ բժիշկներու խնամքին կը յանձնէ զայն, ոտքը առողջացնելու համար: Բայց «Աստծու բիբ»ը,— այսպէս կը յորջորջուէր իր անվրիպելի նշանառութեան համար,— նոյնքան յախուռն էր որքան իր երէց եղբայրը: Բացէ ի բաց Թուրք հրամանատարին երեսն ի վեր կ'որոտայ.— Եթէ ինքզինքս դանեմ, առաջին գործս պիտի ըլլայ քեզ սատկեցնել: Դաժան զօրականը Եդեսիոյ հրապարակին վրայ կախել կուտայ խիզախ հայդուկը:

Թուրք մամուլը մրոտելու համար Մկրտիչի յիշատակը,-- որովհետեւ ան պարանոցը չէր երկարած իրենց եաթաղանին, այլ ինկած էր հերոսի մը փառահեղ մահով,— շնականօրէն կը յանկերգէր.— Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան պատերազմի ոչ օրինաւոր միջոցներով մեզի դէմ պայքարած է»:

Հայրենի փլատակներուն տակ, ի տես 5000 Թուրք դիակներու անկման, շնորհիւ անվեհեր հայդուկին կազմակերպած ինքնապաշտպանութեան կռիւներուն, այդ բարբանջանքը մեր Թըշնամիին ցասմնահար հիացման հարկն է իր ռազմական անվիճելի հանճարին, որ դիւցազնօրէն կը լուսաւորէ հայ յեղափոխական պատմութեան էջերը: Մի՞թէ այս իկիթ «Փլահ»ին փառքը չտարփողեցին Արաբներն ու Քիւրտերը իրենց մարտական «Լօ – լօ»ներուն մէջ:

Ֆախրի փաշան ինքն իսկ, Մ. Եօթնեղբայրեանի մեծագոյն ոսոխը, Թնդանօթի տօնական

ԳՈՒՆԱՒՈՐ ԱՍԵՂՆԱՆԿԱՐ ՆԱՇԽՈՒԱԾ ՏԻԿ. ՊԱՐԳԵՒՈՒՀԻ ՕՐՖԱՅԻ ԿՈՂՄԷ

ՈՒՐՖԱՅԻ ԴԻՒՑԱԶՆԱՄԱՐՏԸ

Դժուար է գրել դիւցազնամարտի մը մասին որ համահայկական բնոյթ կը կրէ, համազգային արժէք ունի:

Այս օրը հայկական ռազմունակութեան եւ վճռականութեան ուխտի օրերէն մէկն է, ուխտը անոնց որոնք ինկան ցեղին յաւիտենականութեան համար, որպէսզի անոնց այդ սրբազան հուրովը բռնկինք մենք մնացեալներս:

Արիութիւնը, մարդուն հպարտութեան ու առաքինութեան աղբիւրն է: Ժողովուրդներու ոգեւորութեան եւ յարատեւութեան մայր ակերը իրենց անցեալի փառահեղ պատմութիւնն է իր յաղթանակներով, հերոսամարտներով, վճռականութեամբ ու զանոնք վարող յանդուգն քաջերու վարած ազատութեան ու արդարութեան պայքարներով:

Ահա այս է Ուրֆայի դիւցազնամարտի խոր իմաստը:

Այո, Հայոց պատմութիւնը նման ճակատամարտերու առասպելական տիտաններու վարած, յարաճուն ու անհաւասար պայքարներու կրկնութեանց արձանագրութիւնն է: Ու այսպէս Ուրֆան իր հերոսամարտով, իր եզակի վճռականութեամբ դարաշրջանի մը վսեմ Թռիչքով խորհրդանշան է դարձած:

1915ը որչափ որ հայ ժողովրդի ջարդի եւ բնաջնջումի սեւ Թուական մըն է, այդ համատարած սպանդանոցին, աննախընթաց նախճիրին մէջ քանի մը լուսաճաճանչ ու արդար, առնական ընդվզումներ բռնկեցան, արտասովոր դարաշրջանի մը պատմութիւնը նուիրագործեցին, փոթորկելով գալոց սերունդներու հոգին:

1915 ապրիլէն սկսեալ Հնադարեան Եղեսիան հանդիսատես եղաւ ցեղին ընտրանիին ողջակիզման, յետոյ մասսայական խողխողման ու անպատմելի գողգոթային: Վտանգը իրեն ալ հասած՝ հանդուրժեց իրեն անփոխարինելի սիրելիներուն անհետացման՝ սիրտը սեղմած, ակռան կճրտելով: Երբ դարաւոր ոսոխը ուզեց փորձել մասսայական ջարդ՝ տեղահանութեան կանխամտածուած պատրուակով, Ուրֆացին մէկ մարդու նման ծառացաւ խարդախ ու դաժան Թուրքին դէմ, առիւծի քաջութեամբ:

1915 Սեպտեմբեր 19ին շղթաներէն ազատուած՝ դազազած առիւծի մը պէս, զսպանակէն արձակուած ահեղ ռումբի մը ուժգնութեամբ պայթելով նետուեցաւ սրբազան կրկէսը: Ցեղին փոթորկայոյզ Թախիծն էր այն, արդար ու հարազատ պոռԹկումը, դարերու կուտակուած տառապանքին ընդերքէն պայթած: Ինչպէս Վան, Շապին Գարահիսար, Մուսա Տաղ, Ուրֆացի Հայը իր նախնիքներուն նման, ինչպէս դարերու ընթացքին բռնակալութեան, ստրկութեան դէմ ծառացած է, այս անգամ ալ ցոյց տուաւ իր պապերէն ժառանգած քաջութեան եւ յանդգնութեան տինամիք ուժը:

Ուրֆան հին դարերուն եղած է ըմբոստ, բռնութեանց դէմ ընդվզող, իր հերոսապատում անցեալով դարձած է ազատութեան ախոյեան եւ յեղափոխութեան խորհրդանշան:

Եդեսիան իր աշխարհագրական դիրքով ինկած Թուրք, քիւրտ եւ արաբ աշխարհի ովկիանոսին մէջ, շրջապատուած իսլամ հորդաներով՝ որոնք վայրագօրէն ուզեցին յօշոտել զինք: Հեռու ռազմաճակատներէ, փրկութեան յոյսի նշոյլն իսկ չունէր: Իր սեփական ուժով, խրոխտ հոգիին ապաւինած ճակատեցաւ, օրէ օր հիւծելով, զուրկ Թարմ ուժի պապակէն: Հակառակ այս բոլոր աննպաստ պայմաններուն, Ուրֆացի Թուրքը Սեպտեմբերի վերջերուն սկսած էր քաղաքը պարպել եւ խուճապահար փախչիլ:

Թուրք հազարաւոր հորդաները յուսալքուած, շշմած այս անսպասելի յանդգնութենէն որ ափ մը Հայեր ապրած էին իրենց վատ հոգիին, սարսափահար օգնութիւն էին խնդրած կանոնաւոր բանակէն: Հոկտեմբերի սկիզբին հասաւ տխրահռչակ Ֆախրի փաշան իր հինգ հազարնոց բանակով եւ գերման Թնդանօթներով, որոնք սկսան զոռալ՝ մահ սփռելով ամէն ուր, սակայն ոչ մէկ ընկրկում: Հազիւ երկու տասնեակ փորձառու կռուողներու կողքին մատաղատի պատանիներ եւ մատղաշ օրիորդներ էին որ կուրծք կուտային ահաւոր բանակի Թնդանօթին եւ գնդացիրին ահեղ ու վճռական: Ուրֆացի «Տիկնայք փափկասունք», ընտանեկան ամէն աւանդութիւն մէկդի դրած՝ դարձած էին, հիւանդապահ, գթութեան քոյր եւ աննման կռուողներ: Ֆախրին շշմած էր, պարապ տեղը չէ որ ըսած է «ի՞նչ պիտի ըլլար մեր վիճակը այս նեղ օրերուն, եթէ Հայերը բազմաթիւ Ուրֆաներ ստեղծէին»:

Ահա այսպէս, գրեթէ քառասուն հինգ օր գիշեր ցերեկ անդադար, Ուրֆացի Հայը մար — մանուկ Թափուեցաւ վայրագ Թշնամիին վրայ, զարկեց զարնուեցաւ մինչեւ վերջին մարդն ու փամփուշտը որ Հայոց արի արանց քաջերու, նոր գլուխ մը զարդարէ Հայոց փառահեղ պատմութեան մէջ: Որպէսզի Հայը ապրի յաղթանակներով, քաջանորդութեամբ, ինչպէս իրաւունք ունին ապրելու, յարատեւելու ընդունակ ժողովուրդներ:

Ուրֆան աւաղ, մեռաւ, սակայն ան կը մնայ ու պիտի մնայ իբր լուսատու ու առաջնորդ փարոս հայ ժողովրդի ռազմունակութեան եւ յարատեւման անկորնչելի կամքին խորհրդանշանը:

Ու գալոց սերունդները պիտի ուսումնասիրեն հայ ժողովուրդի բոլոր արժանիքներու կարգին նաեւ Ուրֆայի դիւցազնամարտը որ իրենց հոգիները պիտի փոթորկէ աննման հեշտութեամբ ու բերկրանքով:

Յ. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

հարուածներէն վերջ, միթէ՞ չէր խոնարհեր իր դիակին առջեւ.— Ի՞նչ պիտի ըլլար մեր վիճակը, կը բացագանչէր ան, եթէ քանի մը հատ Եղեսիաներ ունենայինք...

Պանթէոնի հոյակապ տաճարը, արիարանց զօրական, խիստ աննշան պիտի Թուէր, պարփակելու քու արծուեԹռիչ հոգին: Չգիտեմ, ո՞ր անծանօթ քարին կամ Թուփին տակ կը հանգչի քու չարչարակոծ ոսկերոտիքը, զինակից ընկերներուդ Յարութիւն Ռասթկէլէնեանի, Վաղարշ Մեսրոպեանի, Յովհաննէս Նազաշեանի, միակնանի «Աստծու բիր»ին, Յ. Սիմեանի, Գէորգ եւ Ներսէս Եօթնեղբայրեաններու, Գէորգ Ալահայտոյեանի, Մովսէս Սուճեանի, Արմենակ Ադդարեանի, Լեւոն Չէրչեանի, կիներու հրաշալի փաղանգի [illegible] խանըմ Քէթէնճեանի եւ այնքան անծանօթ հերոսուհիներու հետ: Դուն միշտ հաւատացիր ազատութեան ահեղ Աստուծոյն, կարօտակէզ հայեացքդ անոր սեւեռեցիր մոլեգին կիրքով մը: Հանգիր խաղաղութեամբ, վեց Մոլորակներու ով պերճափառ աստղ. Եղերական անցեալի մը մառախուղին մէջէն, մեծ տեսիլքը կը Թեւածէ հիմա Եղեսիոյ անսահման աւերակներուն վրայ, յաւերժացնելու համար քու աներեւոյթ, այլ սրբազնասուրբ գերեզմանդ անմահութեան լուսեղէն դափնեպսակով:

ԱՐԱՄ ՓԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ՍԿԱՈՒՏ ՊԵՏ՝ ԳՐԻԳՈՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

Երկուշաբթի, 26 Սեպտ.ին տեղի ունեցաւ յուղարկաւորութիւնը, Հ. Մ. Ը. Մ.ի գլխաւոր հիմնադիր եւ հայ սկաուտներու ընդհ. պետ Գրիգոր Յակոբեանի:

Ժան-Կուժոնի Հայոց եկեղեցին տօնական հանդամանք առած էր նոյն օր:

Փարիզի եւ շրջաններու հայ սկաուտներն ու արենոյշները, իրենց պաշտօնական տարազով եւ դրօշներով, կանուխէն հաւաքուած էին եկեղեցւոյ շրջափակին մէջ:

Իրարու ետեւէ կը հասնէին ծաղկեպսակները, որոնց մէջ էր Սուրիա-Լիբանանի եւ շրջաններու գեղեցիկ պսակը, ինչպէս եւ Փարիզի եւ շրջանի ու հանգուցեալին ընտանիքին եւ պարագաներուն կողմէ ղրկուածները:

Սուրիա-Լիբանանի շրջ. վարչութեան կողմէ ներկայ էր, նոյն վարչութեան անդամներէն եղբ. Մանուկ Տէտէեան:

Եկեղեցւոյ վարչութիւնը, յանձն առած էր ազգային յուղարկաւորութեամբ յարգելու հանգուցեալին յիշատակը:

Հայրապետական պատուիրակ Արտ. Արք., կը նախագահէր արարողութեան, շրջապատուած քահանաներով եւ դպիրներով:

Սկաուտները եւ արենուշները շարքի կեցած էին դագաղին շուրջ ինչպէս եւ իրենց խմբապետները եւ հանգուցեալին Հ. Մ. Ը. Մ.ի հին բարեկամներն ու ծանօթները:

Տաճարը գրեթէ լեցուն էր յուղարկաւորներով, Ֆրանսական սկաուտական կազմակերպութենէն ներկայացուցիչ մը՝ որ մասնաւոր կերպով ներկայ էր դասին մէջ, ինչպէս եւ եկեղեցւոյ վարչութեան կողմէ ներկայացուցիչներ:

Արարողութենէն վերջ Արտաւազդ արք. խօսեցաւ շատ գեղեցիկ դամբանական մը, սեղմ եւ իմաստալից կերպով վեր հանելով Գրիգոր Յակոբեանի իրական դէմքը եւ անոր մատուցած ծառայութիւնը հայ պատանեկութեան եւ հայ մարզական կեանքին: Եւ վերջացուց իր դամբանականը՝ մխիթարական գեղեցիկ խօսքերով՝ ուղղուած հանգուցեալին տիկնոջը եւ զաւակներուն:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ Միութեան նախկին քարտուղարը եղբ. Կարօ Ուշաքլեան կարճ քանի մը խօսքերով ներբողեց Յակոբեանի գործը եւ անոր նկարագրի բարձրութիւնը:

Վերջաւորութեան, դագաղը ուսամբարձ տա-

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱՒ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Բ. ՄԱՍ

ԱՆԻԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

ԺԷ.

Ե Ր Դ Ո Ի Մ

Գագիկ դուրս ելաւ եկեղեցիէն: Դուրսը հաւաքուած ժողովուրդը ցնծագին կը պոռար դարձեալ:

— Ապրի Թագաւորը, կեցցէ Գագիկը:

Սակայն Թագաւորը յուզուած էր եւ տխուր: Ալ ժողովուրդին չէր նայեր, կարծես կ՚ամչնար անկէ:

ԺԸ.

ԳԱԳԻԿ ԱՔՍՈՐԻ ՄԷՋ

Միամիտ որսը ինկաւ Թակարդին մէջ:

Գագիկ, Պոլիս հասնելուն, շքեղ ընդունելութիւն գտաւ կայսեր կողմէ, քանի մը օր շարունակուեցաւ այս հանդիսաւոր պատիւները, յետոյ կայսրը առաջարկեց իրեն յանձնել Անին, ըստ Յովհաննէս Սմբատ Թագաւորի կտակին:

Գագիկ մերժեց եւ աքսորուեցաւ Մարմարայի կղզիներէն մէկը:

Հայոց Թագաւորը աքսորի մէջ, հեռու իր հայրենիքէն, հեռու իր սիրելի ժողովուրդէն ու նախարարներէն: Իր գլխուն վրայ օտար երկինք կը տեսնէր, իր շուրջը՝ անսահման ծով եւ ալիքներու ահեղ խաղ: Ամէն ինչ երեւոյթը ունէր ծիծաղելու Գագիկի յուսահատութեան վրայ եւ հեգնելու զինք:

Մտամոլոր կը շրջէր ան աւազուտ ափերուն վրայ, եւ յուզուած՝ կը յառէր աչքերը հեռուն: Կը նայէր դէպի հորիզոնը, ուր, անորոշ կերպով, կը գծագրուէին Փոքր Ասիոյ ժայռոտ ափերը, ի տես այս բոլորին՝ սիրտը կը մաշէր, հոգին կը խռովէր ու ամբողջ մարմինը կը ցնցուէր: Յուսահատ Թախիծով կը լեցուէին իր աչքերը, կարծես կ՚ուզէր Թռչիլ, անցնիլ իրեն արգելք եղող ալիքներուն վրայէն եւ սլանալ հոն, ուր իր սիրտը կը ձգտէր. բայց զգալով իր անզօրութիւնը բնութեան տարերքին դէմ, յուսահատութեամբ կը գալարէր մատները եւ հառաչելով կը կանչէր.

— Ո՜հ, հայրենեաց սուրբ շիրիմներ, մանկութեանս օրերուն՝ անդին հայրենիք, իմ սիրուն Անի, ո՞ւր էք դուք, ձեր կարօտը ունիմ ես, ձեր ջուրին, ձեր հողին, երկինքին կարօտը...:

Ախ, ինչո՞ւ Թեւեր չունիմ ես ձեր մօտ Թռչելու, իմ կարօտս առնելու եւ յետոյ միայն փչելու վերջին շունչս:

«Բայց ոչ, սպասեցէք, պիտի չմեռնի Գագիկ, մինչեւ որ իր վրէժը չառնէ դաւաճաններէն:

Ճիշդ է, ձեր Թագաւորը ծուղակի մէջ ինկաւ, խաբուեցաւ անգամ մը ինչպէս միամիտ գառը, բայց ալ չի խաբուիր:

«Օ, օտար իշխաններ, ատելի Հայրապետ, եւ դուն Մերուժանի ու Վասակի օրինաւոր ժառանգ Վեստ Սարգիս, քու Թունալից լեզուովդ դաւաճանեցիր Թագաւորիդ, դաւաճանեցիր հայրենիքիդ, անիծեալ ըլլաս յաւիտեան:

«Թող ոսկորներդ հանգիստ չմնան գերեզմանիդ մէջ, եւ այն սուրբ հողը, որուն դաւաճանեցիր դուն, Թող դուրս նետէ ոսկորներդ, իբրեւ անարժան զաւկի մը աճիւնը: Ո՜հ, Աստուած իմ, կատարէ դուն այս խնդրանքս,— ըսաւ Գագիկ եւ ծունկի եկաւ:

Երեսը բոցերու մէջ էր, աչքերը կը փայլատակէին, հոգին գրաւուած էր յուզումով եւ սիրտը՝ տենչով: Յանկարծ վեր Թռաւ տեղէն, քանի մը քայլ առաջ գնաց եւ կանչեց:

— Հաւաքուեցէք, նախարարներս, հաւատարիմ իշխաններս եւ քաջ զինուորներս, հայրենիքը վտանգի մէջ է եւ ձեզի կը սպասէ: Հասէք, օգնեցէք ինծի, եթէ ոչ ստրկութեան շղթաները ամուր մը կը կապեն մեր սիրելի եւ դարաւոր հայրենիքը, եւ դուք ընդ միշտ կը տքաք ծանր լուծի տակ:

Էյ, ո՞վ կայ հոն, տուէք սուրս, հնչեցուցէք պատերազմական փողերը եւ շարժեցէք առաջ, ձեր Թագաւորն է որ ձեզ կ՚առաջնորդէ: Թող կորչին Թշնամիները, գոչեց Գագիկ եւ ինքզինք կարծելով պատերազմի դաշտին մէջ՝ կ՚ուզէր առաջ սլանալ, բայց տեսնելով որ մէջքին սուր չկայ, յուսահատ ճիչ մը արձակեց եւ պոռաց.

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

(81)

րին, իր բարեկամները, գործակիցները եւ սկաուտ խմբապետները, որոնք ընկերացան մինչեւ Թիէի գերեզմանատունը ։

Հոն եւս, Պ. Գառնիկ Յովհաննէսեան եւ խմբապետ Վազգէն Անդրէասեան, յուզիչ ուղերձներ ըրին եւ դագաղը զետեղուեցաւ ընտանեկան յատուկ դամբարանին մէջ։

Հ. Մ. Ը. Մ.ը խնկական արժէքաւոր վարիչ մը կորսնցուց ինչպէս սփիւռքահայութիւնը արժէքաւոր մարդ մը՝ Գրիգոր Յակոբեանի մահով ։

ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐ

ՄԱԼԹԱՅԻՆԵՐՈՒ ԲՈՂՈՔԸ

Անգլիոյ եւ Մալթա կղզիին իշխանութեանց միջեւ լուրջ ձգտում մը կայ։ Լոնտոնի կառավարութիւնը որոշեց արձակել Լա Վալէթի նաւարանին գործաւորները։ Մալթացիները կը գանգատին թէ՝ ոչ Մարշըլի ծրագիրէն կ՚օգտուին եւ ոչ ալ ենթակայ են Գաղթապետութեան կանոններուն, այլ կը կառավարուին սեւամորթերու կղզիի մը պէս ։

Մալթայի կառավարութեան պետը Պ. Պօֆ – ֆա Լոնտոն գնաց բայց ոեւէ գոհացում չստացաւ։ Ընդհակառակն, Պ. Էթլի Մալթա ղրկեց Տրիպոլիսէն եկող զօրաբաժին մը։

Մալթացիները նոր բողոք մը ըրին, պահանջելով կատարել հանրաքուէ մը, որոշելու համար թէ անկա՞խ պիտի ըլլան թէ մաս պիտի կազմեն գաղթապետութեան ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ խորհրդարանին մէջ Չըրչիլ բուռն յարձակողականի մը սկսաւ կառավարութեան դէմ սթերլինի արժեզրկման առթիւ եւ պահանջեց որ նոր ընտրութիւն կատարուի։ Լորտերու ժողովն ալ մերժեց վստահութիւն յայտնել Էթլիի կառավարութեան ։

ՈՍՏԻԿԱՆՆԵՐԸ որ հրշագայութեանց վրայ կը հսկեն, կարգ մը արկածներէ զերծ մնալու համար, պիտի կրեն ճերմակ ձեռնոցներ եւ իրենց գլխարկին եզերքն ալ ճերմակ ժապաւէն մը։

ՓԱՐԻԶԻ մէջ հիւսիս. Ափրիկէցիներու կողմէ կատարուած յարձակումներուն առթիւ քաղաքապետութեան մէջ ժողով մը կազմուեցաւ։ Ոստիկանութեան նախարարը յայտնեց թէ այժմ Փարիզի մէջ կան 110.000 հիւսիս – Ափրիկեցիներ, որոնց հարիւրին 85—90ը Ալժերիացիներ, կանոնաւոր աշխատողները հարիւրին 30 են։ Այս պատճառաւ պահանջեց որ արաբերէն եւ պէրպէրերէն գիտցող ոստիկաններ պաշտօնի կոչուին ։

ՄԱՆՐԷԱԿԱՆ պատերազմի մը դէմ Անգլիա պատրաստութիւններ կը տեսնէ։ Մէկ միլիոն սթերլինի ծախքով աշխատանոց մը կը կառուցուի Սալզպուրկի դաշտին մէջ, ուր պատուաստներ պիտի շինուին կռուելու համար ախտատարած մանրէներու դէմ, ինչպէս նաեւ մանրէաբանական «ռումբեր» գործածելու համար երբ փոխադարձութիւն թշնամիին։

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ իր զինուորները քաշեց Իտալիոյ երկրորդ հրջանէն, ինչ որ պիտի դիւրացնէ Թրիէսթէի խնդրին լուծումը։

ԾԽԱԽՈՏԻ գիները հոկտ. 1էն սկսեալ պիտի փոխուին։ Սովորական ծխիկները կը պահեն իրենց գիները, իսկ լիւքսէրը աժանցան, որպէսզի մրցին ամերիկեան ծխիկներուն հետ որ պիտի սկսին պաշտօնապէս ծախուիլ ։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ դաշնագիր մը կնքուեցաւ Անգլիոյ եւ Չեխոսլովաքիոյ միջեւ ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ կառավարութիւնը հրամայեց գրաւել ռուսական այն բոլոր ապրանքները որ մաքսային մթերանոցները կը գտնուին։ Պատճառը այն է որ սովետական ապրանքները հրապարակը ողողած են, եւ հակառակ մաքսատուրքին, կը ծախուին տեղական արտադրութիւններէն 100ին 30 պակաս, այսպէս վնասելով երկրին ճարտարարուեստին, մանաւանդ հիւսուածեղէնի մասին ուր 300.000 բանուորներ կրնան անգործութեան դատապարտուիլ ։

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ փրկանքի (պէտէլ) հին դրութիւնը պիտի վերահաստատուի Թուրքիոյ մէջ, այսինքն զինուորական ծառայութեան տեղ դրամ պիտի տրուի։ 5000 ոսկի որոշուած է, ինչ որ կ՚ապահովէ 50 միլիոնի հասոյթ մը։

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ փախած են Պոլսոյ «Ճումհուրիէթ» թերթին նախկին խմբագրական քարտուղար Թուղրուլ Տոլխօրման, «Շատրվան» հանդէսին խմբագիրներէն Ցախրի Էրտինչի եւ ուսուցիչ Զիա, որոնք ձախակողմեան գաղափարներու տէր ըլլալով՝ հալածանքէ կը վախնային ։

ԶԱՐԴԱՐԱՐ ԹԱԼԷԱԹԻ մարմինը յայտնի է թէ տարիներ առաջ Գերմանիայէն Պոլիս, փոխադրուած եւ ամփոփուած էր Ազատութեան Բլուրի գերեզմաննոցը։ Այժմ, արդիական կառավարութիւնը որոշեր է անոր վրայ դամբարան մը կառուցանել 30.000 ոսկիով ։

ՇՈՒԷՏԻ ծերունի թագաւորը որ հիւանդ ինկած էր, զգալի կերպով լաւացած է շնորհիւ օրիոմիսինով դարմանումին։

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ.— Այս շաբաթ օր, իրիկուան ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, քաղաքապետութեան սրահը, 22 rue Voltaire։

Նախաձեռնութեամբ՝ Ալֆորվիլի Ս. ՄԻՆԱՍԵԱՆ ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ։

Կը նախագահէ ընկեր ՅՈՎՀ. ՉԵՐՉԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Ս. Տ. ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ եւ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ ։

Ինչպէս նաեւ Ալֆորվիլի քաղաքապետը Camarade R. BLEUSE, chevalier de la légion d'honneur։

Ներկայ պիտի ըլլան նաեւ տեղւոյս ընկերվարականներու S. F. I. O.ի ներկայացուցիչները ։

Գեղարուեստական բաժին.— Երգ, Աւետիս Քիւփէլեան եւ Սուրէն Անդրէասեան, Մանուէլ Սրապեան, դաշնակի ընկերակցութեամբ Mme. Alexandreի։

Արտասանութիւն՝ Տիկին Գեղանուշ Պետրոսեան եւ ընկեր Զօհրապ Մուրատեան ։

Կէս գիշերին կը սկսին եւրոպական պարերը ։

Նուագախումբ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆի ։

★

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ.— Հոկտեմբեր 8ին Սալ François Coppéeի մէջ, շաբաթ երեկոյ։

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ ։

ՈՒՐՖԱՅԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 34ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Հոգեհանգիստ կիրակի առտու ժամը 10ին ։

Կը պատարագէ Արտ. Արք. ՍԻՐՄԷԵԱՆ

2 Հոկտեմբեր, կիրակի երեկոյեան ժամը 9ին, Սալ Ժէօկրաֆիի մէջ, 184 Bld. St. Germain, կազմակերպուած Ուրֆայի Հայր. Միութեան կողմէ։

Կը նախագահէ Պ. ՅԱԿՈԲ ՀԻՍԱՑԵԱՆ

Կը խօսին Պ. Պ. ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆ, ՄԵՍՐՈՊ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ, եւն։ Երգ՝ Տիկ. Լիւսի Էմրիեան, Օր. Աստղիկ Քէօսէեան, արտասանութիւն՝ Պ. Պ. Շահան Սարեան, Ա. Գմբէթեան։

Դաշնակ Պ. Մեսումենց։

Մասնակցութեամբ բոլոր քաղաքական կուսակցութեանց եւ Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու միութեան, որոնք խօսք պիտի առնեն։

Մուտքը ազատ է

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

Institut Universitaire, Կրթ. Բարձր հաստատութիւնը՝ հիմնուած 1927ին, ճանչցուած կառավարութեան եւ Academie de Parisի կողմէ, մեծապէս գնահատուած կրթ. շրջանակներէ իր համալսարանական ուսուցչ. ընտրուած (ակուէժէ) կազմին համար, կը պատրաստէ ամէն ճիւղի Պաչօի քննութիւն եւ վերաքննութիւն։ Կրթ. տարեշրջանի մէջ կ՚աւանդէ լիսէներու ծրագրին յատուկ ամէն ճիւղ, գրական թէ գիտական, ինչպէս լեզուներ՝ ֆրանսերէնէ զատ, անգլ. գերմն. իտալերէն, սպաներէն։

Օգտակար ըլլալու համար հայ նոր սերունդին, այս տարի ձեռնարկած է հայերէնի դասաւանդութեան եւ կ՚ուսուցուին լեզու, գրականութիւն, ազգ. պատմութիւն եւ Հայաստանի աշխարհագրութիւն, մասնագէտներու կողմէ ։

Կ՚ընդունուի երկսեռ աշակերտութիւն դիւրամատչելի պայմաններով, մասնաւորապէս անոնց համար որոնք կը հետեւին բոլոր դասընթացքներուն։ Տարէցներու համար մասնաւոր դասախօսութիւն լեզուի եւ ընդհ. մշակոյթի մասին։ Դպրոցը կը գտնուի Սորպոնի մօտ, Լիւքսէնպուրկի պարտէզին ճիշդ դիմաց, օդասուն շէնքի մը մէջ ։

Գաւառի հայութեան դիւրութիւն ընծայելու համար, վարչութիւնը բանակցութեան մէջ է հայ ընտանիքներու հետ որպէսզի անոնց մօտ կարելի ըլլայ տեղաւորել գաւառահայ մանուկը, ճաշելու դիւրութիւն ։

Մանրամասնութիւններու համար դիմել վարժարանի տնօրինութեան, Պ. Ֆրէնկեան, Էնստիտիւ Իւնիվէրսիտէր 71 Bld. St. Michel, Paris (5)։

Արձանագրութիւն ամէն օր 9—12։

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ

Ա. Աժտէրեան կը դասաւանդէ հայերէն լեզուն, մասնաւորներու եւ խումբերու, հինգշաբթի եւ միւս օրերը ամբողջ, ինչպէս նաեւ իրիկունները ։ Դիմել գրաւոր՝ A. AJDERIAN, 41 Ave. des Gobelins, Paris (13)։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Dameseme - (13e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալները ․ —

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ կիրակի 2 Հոկտ. կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։

ՔԵՌԻ խումբ կիրակի 2 Հոկտ. առաւօտեան ժամը 10ին։

Սոյն ժողովներուն ներկայ կ՚ըլլան Շրջ. կոմիտէին ներկայացուցիչները ։

ԻՍԻԻ Ֆ. Կապ. Խաչի մասնաճիւղին ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահին մէջ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ ։

ԼԻՈՆԻ Կապ. Խաչը ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3ին։ Կը խնդրուի ընկերուհիներէն եւ Սանուհիներէն անպատճառ ներկայ գտնուիլ։ 78 rue Rabelais։ Կարեւոր օրակարգ։

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նիսի Գիր եւ Արուեստ միութեան երկրորդ դասախօսութիւնը տեղի կ՚ունենայ այս կիրակի, ժամը 4ին 1 Ave. Thiers, Արարատ սրահին մէջ։ Կը խօսի Պ. ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ գաղութահայ գրականութեան մասին, որմէ ետք գինեձօն մը ի պատիւ բանախօսին։ Մուտքը ազատ է ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Գառնիկ Քիլարճեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն որ վաղը, կիրակի առաւօտ, Լիոնի եկեղեցւոյն մէջ, 69 rue Louis Blanc, հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իրենց ողբացեալ կնոջ եւ մօր՝

ՏԻԿԻՆ ՍԻՐԱՆՈՒՇ ՔԻԼԱՐՃԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։ Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները ։

ՕՓԵՐԵԹԱՅԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսիլահայ Ա. Թատերախումբը ղեկավարութեամբ դերասան ԹՐԱԳՕՇի, մասնակցութեամբ Մարսէյլի սիրուած երգչուհիներու, Օր. ԱՆԺԷԼ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆի, Տիկին ՍԻՐԶԱՆի, Օր. Փ. ՄԱՐՏԻԿԵԱՆի։ Նաեւ Պ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆի —ԹՐԱԳՕՇԻ—, ջութակահարներ Ս. ՉԷՕՐԷԿՃԵԱՆի եւ Կ. ՊՕՂՈՍԵԱՆի ։

Հոկտ. 8ին Շբ. իրիկուն ժամը 9ին Salle Mazenod

ՊԱՂՏԱՍԻ ԱՂՋԻԿԸ

Բազմաթիւ երգերով։ Մուտք 50 ֆր.էն սկսեալ։

ԾԱՆՕԹ.— Այս ներկայացումը մօտ ապագային պիտի տրուի Փարիզ, Լիոն, Վալանս եւ այլուր։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Dimanche 2 Octobre 1949 Կիրակի 2 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5964–Նոր շրջան թիւ 1375 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԸ

Վերջացան ամառնային արձակուրդները, որոնք այս տարի սովորականէն աւելի երկարեցան, շնորհիւ տաք արեւին, որ բացառիկ երեւոյթ է Ֆրանսայի համար այս եղանակին :

Այժմ արդէն վերամուտն է:

Վաղը կը բացուին վարժարանները եւ կեանքը կը վերսկսի իր բնականոն ընթացքը :

Հայկական Փարիզը Հոկտեմբերին չսպասեց շարժելու համար :

Թատերական եղանակը սկսաւ Լեւոն Շանթի « Օշին Պայլ » պատմական թատերախաղով, զոր Մարութեան արուեստագէտ ամոլը ներկայացուց Սեպտեմբեր 18ին Սալլ - Պլէյէլ թատրոնին մէջ : Երկար տարիներու բացակայութենէ մը ետք, Մրութեանի վերերեւումը Ֆրանսահայ գաղութին մէջ, գեղարուեստական վայելքի հաճելի ժամեր անցընել տուաւ թատերասէրներուն, Մարսիլիայէն մինչեւ Փարիզ:

Թատերական ուրիշ ներկայացումներ — ու նաեւ երգահանդէսներ ու նուագահանդէսներ — կը յայտարարուին արդէն այժմէն:

Կարելի չեղաւ Փարիզի մէջ կազմել միայուն զօրաւոր թատերախումբ մը, մասնակցութեամբ բոլոր կարող ուժերուն :

Պոլսոյ « Տրամաթիք »ը վերակենդանացնելու փորձերը ի զուր անցան :

Վերջին երեսուն տարուան ընթացքին Փարիզ այցելեցին յայտնի արուեստագէտներ, ինչպէս Աբէլեան, Զարիֆեան, Վ. Փափազեան եւայլն, որոնք աստղի պէս եկան ու անցան :

Ֆրանսայի մէջ միայուն բնակութիւն հաստատող արուեստագէտները դէմ յանդիման գտնուելով առօրեայ ապրուստի դժնդակ պայմաններուն, չէին կրնար, ու չկրցան ամբողջովին նուիրուիլ արուեստին, որ իր մարդը չապրեցնէր մեր պայմաններուն մէջ: Անոնք պարտաւոր էին նախ գործ մը ճարել ապրելու համար, յետոյ միայն մտածել թատրոնի մասին :

Այդ պայմաններուն մէջ գործող թատերական խումբերէն չէինք կրնար պահանջել կատարելութիւն :

Մեր արուեստագէտները հազար զոհողութիւններով թատերախաղ մը կը պատրաստեն՝ միայն մէկ անգամ ներկայացնելու համար զայն: Հազուադէպ է, որ Փարիզի մէջ տրուած ներկայացում մը հայաշատ արուարձանի մը մէջ խաղցուելու բացառիկ բախտին արժանանայ : Մինչդեռ Ֆրանսական թատրոնը իր արուեստագէտները կը վարձատրէ այն չափով որ անոնք չեն պարտաւորուիր ապրուստի համար ուրիշ միջոցի մասին մտածելու: Անոնք իրենց ներկայացնելիք թատերախաղին համար ամիսներով փորձ կը կատարեն եւ անգամ մը, որ կը սկսին խաղալ, շաբաթներն ու ամիսները իրար կը յաջորդեն, երբեմն ալ տարիով նոյնը կը խաղան, երբ հասարակութեան կողմէ ընդունելութիւն գտնէ :

Տուեալ պայմաններուն մէջ չենք կրնար բաղդատութեան դնել Ֆրանսացի արուեստագէտներն ու մերինները, որոնք յաճախ իրենց գործէն ելլալով կը վազեն փորձերու եւ երբեմն ժամանակ ալ չեն ունենար իրենց դերերը գոց սորվելու :

Մեր դերասանները առհասարակ սիրողներ են եւ տաղանդաւորներ չեն պակսիր իրենց մէջ: Սակայն Ֆրանսահայ գաղութը ունէ բացառիկ ճիգ չըներ՝ միայուն թատերախումբ մը պահելու եւ նորածիլ տաղանդները քաջալերելու, հիներն ալ կատարելութեան հասցնելու համար :

Հայ թատրոնը ձգուած է իր բախտին: Եթէ չըլլային անհատական նախաձեռնութիւններն ալ, շատոնց զրկուած կ'ըլլայինք հայկական թատրոնէն :

Քանի մը տարի առաջ, Հայ Ազգային ճակատը, որ կը յաւակնէր այս գաղութի դերագոյն մարմինը հանդիսանալ եւ ամէն գործ իր հայեցողութեամբ տնօրինել, ձեռնարկեց թատերախումբի մը կազմութեան, խոստանալով ապահովել դերասաններու օրապահիկը :

Գաղափարը գեղեցիկ էր, սակայն սկզբնական փորձերը ցոյց տուին թէ կարելի չէր բոլոր արուեստագէտները համախմբել նոյն փարախին մէջ: Ոմանք կամաւորապէս դուրս մնացին ճակատի թատերախումբէն, ուրիշներ հետզհետէ հեռացան անկէ, զանազան պատճառներով :

Անկէ վերջ դարձեալ անհատական նախաձեռնութեան մնաց հրապարակը :

Նոր սերունդը վերջացող շրջանին յաջող փորձեր ըրաւ «Ադամեան Թատերախումբ»ով :

Անհրաժեշտ է քաջալերել նորերու ճիգերը, հայ թատրոնը պահպանելու համար այս օտար աստղերուն տակ :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿԱՐԵԼԻ՞ Է ՄՈՌՆԱԼ

Ի՜նչ յիշողութիւններ կը հալածեն մեր թափառական ժողովուրդին ամէն մէկ անհատը:

Ո՞ր հայը պատմութիւն մը չունի զարհուրանքի, իր հետը բերած այն օրերէն որոնց հայաջինջ սարսափներ անունը կուտանք :

Ահա եւ Իզմիրի աղէտը որուն այնքան սըրտառուչ նկարագրութիւնը կարդացիք «Յառաջ»ի մէջ :

Այդ չէն գաղութին խնայեր էին 1915ին: Կուսակալը, գործնական մարդ, նախընտրած էր պահել շինարար, ձեռներէց եւ աշխատասէր ժողովուրդը որ նահանգին բարգաւաճման մեծագոյն ազդակն էր: Շատ չանցած այս քաղաքն ալ տեղացի ժողովուրդին աչքին փուշը դարձաւ: Նոյնը չեղա՞ւ Ատանայի համար ալ:

Քանի որ չէին կրնար մրցիլ իրենց աշխատանքով ու առեւտրական յատկութիւններով, կը մնար կողոպտել ու ջարդել, հարստութիւն դիզելու եւ ասպարէզը գրաւելու համար:

1922ի աղէտը ծրագրուած ու կազմակերպուած էր 1915ին: Բաւմի պէս պարզապէս յետաձգած էր գործադրութիւնը :

Թրքական բանակին եւ անոր հետեւող խուժանին ինկաւ այդ պատիւը ?: Բանակ մը որ կը սոնքայ իր յաղթանակով մինչեւ այսօր ալ եւ տարեդարձներ կը տօնէ, հայ ժողովուրդին ձգելով յիշատակի դառն օրեր ...:

Երբ գաղթականութեան մէջ, սրճարանի մը անկիւնը «դպրոց » մը — այն ալ շաբաթական — ժպիտ մը կը բերէ մեր դէմքին, երբ չորս փայտի կտորներով շինուած մատուռ մը ուժ կուտայ անյենարան մեր բազմութիւններուն, կարելի՞ է մոռնալ Իզմիրի հրկիզումը կամ Ս. Ստեփաննոսը եւ իրենց հետ այն աւերիչ ուժը որ թրքական «յառաջդիմութիւն» կը կոչուի : ՍՕՍԻ

ՀԱՅ ԾԵՐԱՆՈՑ ՄԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

Ֆրէզնոյի մէջ Հայ Ամերիկեան քաղաքացիներու ակումբին սարքած մէկ դաշտահանդէսի պահուն, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր եւ Սանդուխտ Առաքելեանները խոստացած են նուիրել 50.000 տոլար հայկական ծերանոց մը հաստատելու համար:

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ԽՆԴԻՐԸ

Պոլսոյ թերթերը միշտ հակասական են իրենց լուրերուն մէջ: Մէկը կ'ըսէ թէ Գարեգին կաթողիկոս չընդունեց Պախթիարեանի եւ ընկերներուն պահանջները, ըսելով որ պատրիարքի ընտրութեան նախաձեռնութիւնը պատրիարքարանի կը պատկանի, իսկ կախակայեալներու պատիժին մասին էջմիածին որոշում պիտի տայ: Իսկ միւսն ալ կը գրէ թէ պատուիրակութիւնը յաջողապէս վերջացուց իր դատը ու պարզեց Արսլանեանի բոլոր ապօրինութիւնները:

★ Միւս կողմէ Արսլանեանի մէկ ուրիշ կամայական ընթացքը կը հաղորդեն: Նամակ մը գըրելով Բերայի Էվգաֆի վարչութեան, կառավարական միջոցով արգիլել տուած է Երրորդութեան եկեղեցիին բազմամեայ քահանաներէն Յուսիկ քհնյ. Քէրէստէճեանի եւ Սահակ Ծ. վրդ. Փափազեանի եկեղեցական պաշտօնավարութիւնը: « Մարմարա » հրապարակելով այս գայթակղութիւնը բուռն կերպով կը բողոքէ կրօնական գործերու մէջ Էվգաֆի վարչութեան այս ապօրինի միջամտութեան դէմ :

Ռուսիա եւ արբանեակները

ԿԸ ԽԶՈՒԻՆ ՆՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ ՀԵՏ

Խորհրդային Միութիւնը հետեւեալ ծանուցագիրը ուղղեց Մոսկուայի Եուկոսլաւ փոխ - դեսպանին .—

« Պետական ոճրագործ եւ լրտես Րայքի եւ իր մեղսակիցներուն (բոլորն ալ Եուկոսլաւ գործակալներ) , դատավարութեան ընթացքին հաստատուած է որ Եուկոսլաւ կառավարութիւնը երկար ատենէ ի վեր ականային գործունէութիւն մը կը վարէր խորապէս թշնամական, Խորհրդային Միութեան «բարեկամութեան» մասին կեղծ դիմակով :

Պաշտպանիչ դատը ցոյց տուաւ նաեւ որ Եուկոսլաւ վարիչներ կը վարէին եւ կը շարունակէին վարել Խորհրդային Միութեան հանդէպ թշնամական գործունէութիւն մը ոչ միայն իրենց անձնական նախաձեռնութեամբ, այլ նաեւ ցուցմունքներուն համաձայն ուղղակի օտար ծաւալապաշտ շրջանակներու :

Այս դատով քօղազերծուած իրողութիւնները ապացուցին նաեւ թէ եուկոսլաւ արդի կառավարութիւնը ուղղակի կախում ունի օտար ծաւալապաշտ շրջանակներէ եւ անոնց յարձակողական քաղաքականութեան գործիք եղած է, ինչ որ պիտի յանգէր, եւ յանգեցաւ ալ, Եուկոսլաւիոյ անկախութեան եւ վեհապետութեան լուծարքին :

Բոլոր այս իրողութիւնները ցոյց կուտան որ 1945 Ապրիլ 11ին Խորհրդային Միութեան եւ Եուկոսլաւիոյ միջեւ կնքուած բարեկամութեան եւ փոխադարձ օգնութեան դաշինքը կոպտօրէն ոտնակոխ եղած եւ պատռուած է եուկոսլաւ արդի կառավարութեան կողմէ:

Վերոյիշեալ դէպքերուն առջեւ, սովետական կառավարութիւնը ինքզինքը ազատ կը նկատէ, ասկէ վերջ, նոյն դաշնագիրէն բխող ամէն յանձնառութենէ »:

★ Այս ծանուցագրին հրապարակումէն վերջը, Պելկրատի հունգար եւ լեհ դեսպանները մեկնած են: Հունգարիա Լեհաստան ալ նոյն յայտարարութիւնն ըրին: Միւս Արբանեակ պետութիւններն ալ պիտի հետեւին հարկաւ :

★ Խորհրդային 200 ռմբարձակ օդանաւ հասան Սեպտեմբեր 26ին հունգար - եուկոսլաւ սահմանագլուխը, իբր թէ Հունգարիոյ պաշտպանութեան համար :

★ 1945 Ապրիլ 11ի դաշնագիրը ստորագրուած էր Մոսկուայի մէջ Մոլոթովի եւ Թիթոյի միջեւ, 20 տարուան համար, եւ մէկ տարի առաջ պէտք է լուր տրուէր եթէ կողմերէն մէկը ուզէր խզել զայն: Բայց Խորհրդային Միութիւնը իր այս ստորագրութիւնն ալ չյարգելով խզեց կապը, բընականաբար յանցանքը թողլով միւս կողմին վըրայ :

★ Եուկոսլաւիա Միացեալ Ազգերուն առջեւ պիտի հանէ իր եւ Ռուսիոյ միջեւ գտնուած վէճը:

ԶՈՐՍԵՐԸ ՄԻՇՏ ԱՆՀԱՄԱՁԱՅՆ

Աւստրիոյ դաշնագիրը վերջացնելու համար Զորս արտաքին նախարարներու խորհրդակցութիւնները արդիւնք չտուին: Հակառակ արեւմտեան նախարարներուն ջիջումներուն, Վիշինսքի երկար առարկութիւններով ոչ մէկ զիջում ըրաւ համաձայնութեան մը գալու համար: Ի վերջոյ, խուսափելու համար յայտնեց թէ պէտք որ Մոսկուայի խորհուրդ հարցնէ. որով նիստը շաբաթ մը յետաձգուեցաւ :

Յայտնի կ'ըլլայ որ Ռուսերը տեղի տալ չեն ուզեր բնաւ, որպէսզի չպարպեն Աւստրիան: Քաբիւլի խնդիրը հիմ բռնելով անզիջող են, բայց իրականին մէջ, կ'ըսեն թերթերը, նպատակը Աւստրիայէն չհեռանալն է: Որովհետեւ եթէ Աւստրիոյ դաշնագիրը կնքուի, պէտք է որ գրաւող բանակները քաշուին թէ Աւստրիայէն եւ թէ Հունգարիայէն եւ Ռումանիայէն, որոնց հետ դաշնագիր կնքուած է արդէն: Արեւմուտքէն այսչափ հեռանալ գործին չգար Ռուսերուն :

ԱՆԳԼԻԱՅԻ ՄԱՐԱՋԱԽՏ ՄԸ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Միջին արեւելքի անգլիական օդատորմին հրամանատար մարաջախտ Ուիլերմ Տիքըն մասնաւոր սաւառնակով մը Սեպտեմբեր 24ին Պոլիս ժամանեց եւ ընդունուեցաւ զինուորական եւ քաղաքային իշխանութիւններէն :

Մարաջախտը յայտարարեց թէ ուրախ է Թուրքիա գալուն, քանի որ բրիտանական եւ թրքական օդային ուժերուն միջեւ սերտ բարեկամութիւն մը հաստատուած է եւ Թուրքիա ու Անգլիա, ի հարկին, միասին պիտի քալեն եւ պիտի գործակցին :

Անգլիացին յետոյ գնաց Տոլմա Պաղչէի պալատը պաշտօնապէս այցելելու նախագահ Ինէօնիւի: Տեսակցութիւնը տեղի ունեցաւ Կապոյտ Սրահին մէջ եւ տեւեց 35 վայրկեան :

Անգլիական սաւառնակները թռիչքներ կատարեցին Պոլսոյ վրայ :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԸՆԿՈՅԶԸ

ԽՄԲ.— Այս շաբթու լոյս կը տեսնէ ՀԱՅ-ՐՈՅԺի Օգոստոս - Սեպտեմբերի թիւը, որմէ կ'առնենք հետեւեալ յօդուածը, ցոյց տալու համար մեր նոր սերունդին թէ հին բայց միշտ երիտասարդ հայ լեզուն ի՛նչպէս կրնայ մրցիլ մեծ լեզուներու հետ իր հարստութեամբ եւ այլազանութեամբ.—

Գաղափար մը տալու համար հայ լեզուին ճոխութեան մասին, ահաւասիկ ընկոյզին կազմախօսութիւնը (anatomie),— յօդուած մը որ ցոյց կուտայ նաեւ այն յոգնութիւնը, որուն կ'ենթարկուին բառարան գրողները՝ անվերջանալի պըրպտումներու հետեւանքով, իբրեւ բառերու որսորդ:

Ընկոյզ, լատիներէն nux, ֆրանսերէն noix, իտալերէն noce, անգլերէն nut, գերմաներէն Nuss, ռուսերէն орѣхъ, յունարէն karion, թուրքերէն ճէվիզ:

Հայերէն առաջին հոմանիշ՝ կակալ կամ կակալայ (1),— ասկէ՝ Ատափազարցիները ունին կէկէլել բառը, որ կը նշանակէ écaler = ընկոյզին կանանչ կեղեւը հանել: Երկրորդ հոմանիշ՝ պոպոկ, որուն սկզբնական նշանակութիւնը տարբեր է սակայն (2),— տես քիչ վարը: Երրորդ հոմանիշ մըն ալ, մանկական լեզուով, կոկոկ, (Ֆրանսական գաւառաբարբառին մէջ կը գտնեմ gaugue բառը, ընկոյզ նշանակութեամբ,— պատահական հանդիպութիւն):

Ընկոյզը, տակաւին ծառին վրայ կամ ձողով նոր թափուած, ունի կանանչ պատեան մը, որ կը կոչուի փուր, պոպոկ, ոզոխ, (նաեւ զոխ, առաջին տառին կորուսմամբ), կտեւ, եւ ըստ Լոռեցիներու՝ կաղաղ կամ կղեղ (կայ նաեւ կղէզ, թերեւս տառի շփոթութեամբ),— այս ամէնուն փոխարէն՝ ֆրանսերէն brou: Գտած եմ նաեւ չուխ բառը, նոյն այս նշանակութեամբ:

Մաքրել այդ կանանչ կեղեւը, զոր Տրապիզոնցի Հայերը իրենց կարգին կ'անուանեն ղալաբ (թուրքերէն), կ'ըսենք փրել = écaler: Ընկոյզին փայտեայ կեղեւը, փուրին անմիջապէս տակը, կը կոչուի կճեպ, ֆրանսերէն coquille: Ունինք նաեւ կորճ բառը, (ըստ Կալհոկեցիի՝ կերճ):

Ընկոյզը ունի չորս գլխաւոր ներքին խորշեր (quartier), ուր կը տեղաւորուին պճեղները (cuisse): Ընկոյզին ներքին ուտելի մասը կը կոչուի ընկուզմէջ կամ ընկոյզնուշ (amande), կամ պոր (արդեօք պո՞րտ), որ եթէ ամբողջ է՝ կը կոչուի ձնձում, երէցկին, կթուն կամ կթոն, դուդուզ (երբ դեռ ղալար է,— բայց այս բառը կազմուած է կոյզ վանկին ձեւափոխութեամբ եւ կրկնումով՝ կուզ - կուկուզ = դուզուզ): Այս նշանակութեամբ՝ ունինք նաեւ խեղեփ (= երկուորեակ) բառը, զոր Մեղրիի գիւղացիները կ'արտասանեն հեղեփ կամ հեղափ: Նաեւ փալլինջ բառը, (զոր ինձ տուաւ Ս. Սիսլեան, Հաճընէն): Խրիմցիները կ'ըսեն ղըյնախ, աղաւաղեալ բառ մը, որուն իսկականը չկրցայ գտնել: Ղարաբաղցիները կ'ըսեն ծուղրուղու կամ ծուլուղ, արդեօ՞ք նմանցնելով աքլորի, ինչպէս Ֆրանսացիները կը նմանցնեն աղաւնիի (տես քիչ վարը): Արմաշցիները կ'ըսեն կուկուկ-պիպիկ:

Ֆրանսացիները cerneau կ'անուանեն ձնձումը՝ երբ դեռ չորցած չէ ընկոյզը, այսինքն թէ երբ այլեւս «պանիր կապած է» հայկական սքանչելի բացատրութեամբ, աւելի կանուխ «խլինք» կը կոչուի: Երբ երէցկինը մէջտեղէն բաժնուած է երկու մասի, կը կոչուի փառակ, կամ տապակ՝ ըստ Կալհոկեցիի, որուն Ֆրանսացիները կ'ըսեն «տիկին» կամ «օրիորդ»(3): Երէցկինը երկու հաւասար մասի բաժնող փայտեայ թիթեղը կը կոչուի էշ: Ունինք նաեւ առագաստ, քիստ բառերը՝ իբրեւ հոմանիշ: Պճեղներուն միացման կէտը՝ ճու:

Երբ կարծր է ընկոյզին կեղեւը ու դժուար կը կոտրի կամ միջուկը դժուար կը զատուի, կը կոչուի կրկիտ (angleuse),— ունինք նաեւ քցիփ, կըռու, խժի բառերը՝ իբրեւ գաւառական հոմանիշ: Իսկ երբ դիւրաւ կը կոտրի եւ միջուկը ամբողջութեամբ կը հանուի, կը կոչուի խեճեճ, փուխր կամ փուրխ (4):

Ընկոյզին միջուկը պատող նուրբ թաղանթը կը կոչուի մաշկ կամ շապիկ, ֆրանսերէն zeste,— բայց Ֆրանսացիները երբեմն zeste կը կոչեն այն փայտեայ թիթեղը, (զոր մենք կը կոչենք էշ), որ իրարմէ կը բաժնէ ընկոյզին չորս պճեղները, եւ ըստ աւանդութեան՝ դրախտ կ'երթայ այն որ ընկոյզը կը բանայ առանց կոտրելու փայտէ այդ բարակ պատը, իսկ դժոխք՝ երբ կը կոտրէ (5):

Խոշոր ընկոյզը, ազնիւ տեսակ, կը կոչուի բորոչ, ըստ ոմանց՝ բոբոլ: Ապահովաբար այս տեսակն է, որ «արքայական» կը կոչէ Աթենէոս: Կամ այդ տեսակն է, որ կ'արտադրէ Արտամետ,— խոշոր, յաճախ հաւկիթի մեծութեամբ, ու դիւրաբեկ, որ կը կոտրի նոյնիսկ գետին իյնալով: Այս ընկոյզը «չարան» կը կոչուի, որովհետեւ Արտամետցիները դերձանով մը քով քովի կը շարէին ու կը կախէին իրենց տան առաստաղներէն:

Լեցուն եւ առողջ ընկոյզը կը կոչուի ունուկ: Պարապ ընկոյզը՝ չունուզ: Ծակծակ կեղեւով տեսակը՝ չեչընկոյզ: Որդնոտը՝ փուտուկ: Երկու ընկոյզ իրարու կցուած՝ երկուորեակ, (ֆրանսերէն՝ troupelle, երբ երկուքէն աւելի է):

Ընկոյզին բերանը կը կոչուի կակլիծիծ, մանաւանդ երբ ծիլը կ'երեւի:

Ընկոյզ թափելու համար գործածուած երկար ձողը կը կոչուի լատան (gaule), իսկ թափած տերեւները՝ բուղխ: Զոր, աշնանային տերեւները՝ խաչ: Սուտ - ծաղիկները՝ խոպոպ,— ըստ Ֆրանսացիներուն՝ menstrues:

ՀԱՆԵԼՈՒԿՆԵՐ.— 1.— Զորս աղջիկ մէկ շապիկով (ընկոյզին միջուկը ամբողջ): 2.— Զորս կնիկ մէկ սենեակի մէջ բանտարկուած, բանալին մեր ձեռքը (ընկոյզ): 3.— Բարձր ինչպէս տուն մը՝ բայց տուն չէ, կանանչ ինչպէս սոխը՝ բայց սոխ չէ, կարծր ինչպէս ժայռը՝ բայց ժայռ չէ, ճերմակ ինչպէս կաթը՝ բայց կաթ չէ (ընկոյզ): 4.— Ոսկորը մորթին վրայ (ընկոյզ):

ԱՌԱԾՆԵՐ.— 1.— Միշտ պէտք է ծեծել էշը, կինը եւ ընկոյզը: 2.— Փաստաբանը՝ քաղաքին մէջ, խոզը՝ արտին մէջ, խլուրդը՝ մարգին մէջ, ոստիկանը՝ փողոցին մէջ, ընկուզենին՝ այգիին մէջ,— ամէն բան կ'աւրեն:

ՆԱԽԱՊԱՇԱՐՈՒՄՆԵՐ.— 1.— Կաթը ձուկին վրայ ուտել թոյն է, իսկ ընկոյզը ձուկէն ետք՝ կը մաքրէ թոյնը, (իբրեւ հակաթոյն՝ ընկոյզին գործածութիւնը առաջին անգամ կը յիշատակէ Դիոսկորիտէս, եւ արաբ բժիշկները փառք կուտան Ալլահին, որ ընկոյզը ստեղծած է թոյնին կողքին): Ընկոյզին իւղն է որ կը չէզոքացնէ թոյնը: 2.— Մի՛ պառկիք ընկուզենիներու շուքը, կը հիւանդանաք: 3.— Ընկուզենին տնկել տուներու մօտ՝ վտանգաւոր է, կայծակ կ'իյնայ տան վրայ, կ'ըսէ հայ գիւղ՛ացին, մարդ կը մեռնի տան մէջ, կ'ըսէ Ֆրանսացին: 4.— Երբ կը ճաշէք ընկուզենիին տակ, կոտրեցէք ճիւղ մը՝ խափանելու համար չարը: 5.— Երբ կը նստիք ընկուզենիին շուքը, մեկնելէ առաջ՝ քար մը նետեցէք ճիւղերուն, եթէ ոչ թոքատապ կուտայ: 6.— Երբ ամպը կ'որոտայ փետրուարին, ընկոյզ չկայ այն տարին: 7.— Աւրեւակայքի տօնին (Ս. Յովհաննու տէրնտասը՝ ըստ Ֆրանսացիներու), երբ ակռայով ծառէն կը փըրցնէք երկու ընկոյզ, ակռային ցաւերը կը փարատին: 8.— Նոյն տօնին՝ առէք ճիւղ մը, վրան երեք ընկոյզ, եւ երեք անգամ դարձուցէք ձեր գլխուն վրայ,— ակռայի ցաւ չէք ունենար այդ տարի: 9.— Ընկոյզ մը դրէք ձեր գրպանը եւ թութք (մայասըլ — hémorroïdes) չէք ունենար այլեւս (6): 10.— Ծննդեան գիշերը գաւազանով մը ծեծեցէք ընկուզենին, որպէսզի ընկոյզ շատ տայ այդ տարի: 11.— Ընկուզենիին ճիւղը, Ս. Յովհաննու տէրնտասին բոցերուն դէմ բռնելէ ետքը, ֆրանսացի գիւղացիները կը կախեն ախոռին մէջ՝ հիւանդութենէ զերծ պահելու համար կենդանիները: 12.— Խթման երեկոյին՝ սիրահարները երկու ընկոյզ կը նետեն կրակին մէջ,— եթէ անձայն վառին՝ երջանիկ կ'ըլլայ զոյգը ամուսնութենէ ետքը, իսկ եթէ ճարճատելով վառին՝ կռիւով կ'անցնի անոնց կեանքը:

Բ. յօդուածով մը վկայութիւններ պատմութենէն, գրականութենէն եւ բժշկութենէն, ընկոյզին մասին, նոյնքան հետաքրքրական եւ օգտակար:

Ով որ նոր բառ մը գիտէ, կը խնդրեմ ինծի ղրկէ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

---

(1) Ընկոյզը, հայկական փոքրիկ մէջ, նըմանցուած է ամորձիքի, այնպէս որ կակալայ կը նշանակէ թէ ընկոյզ, թէ ամորձիք: Արդէն Պետրոս եպիսկոպոս Կալհոկեցի, իր *Ախական ճանապարհորդութիւն ի հայրենիս* հատորին մէջ (տպ. Պոլիս, 1881), պարզապէս «կոկով» կ'անուանէ ընկոյզը եւ «սպլոր կոկով»՝ փուրէն մաքրուածը, որուն հոմանիշ ունինք նաեւ նղոպուր կամ նողոպուր բառը:

(2) Գաւառէ գաւառ իմաստի շփոթութիւններ կան,— եւ այս շփոթութիւնը՝ նոյնիսկ ֆրանսերէն բուսական բառագիտութեան մէջ: Երբեմն իմաստները կը ճամբորդեն մէկ բառէն միւսը, օրինակ՝ հաստատած եմ որ «վրացի կոճ» բուսանունը սկիզբները կը տրուէր աքեթին (*աղարիկոն*), յետոյ՝ colchiqueին, իսկ այժմ՝ ellébore ին: Ուրիշ օրինակ մը,— այն բոյսը զոր մենք dictame կը կոչենք, երբեք կապ չունի Վիրգիլիոսի նկարագրած **dictame**ին հետ: Այնպէս ալ ընկոյզին կազմախօսական բառագիտութեան մէջ ինչ անուն որ կը տրուի կանանչ կեղեւին, յաճախ գաւառ մը կուտայ փայտեայ կեղեւին եւ հակադարձաբար: Պէտք չէ երբեք վստահիլ այս կամ այն գաւառին վկայութեան,— կատարել ստուգաբանական, բաղդատական պրպտումներ եւ որոնել գրաւոր հին արձանագրութիւններ՝ ճշդումի համար:

(3) Երբեմն ընկոյզին նուշը (ընկուզմէջ) կ'ունենայ երեք պճեղ՝ փոխանակ չորսի,— Ֆրանսացիները «աղաւնի» կը կոչեն այդպիսի երէցկին մը եւ գտնող տղան իրաւունք ունի մէկ գաւաթ գինի խմելու եւ ներկայ աղջիկները համբուրելու: Այս «աղաւնին» կարգ մը ֆրանսական գիւղերու մէջ կը կոչուի «սուրբ հոգի»:

(4) Պօղոս դպիր Տիվրիկցի Թորոսեան, իր ոտանաւոր բառարանին մէջ, փուխր բառին հոմանիշ կուտայ վականակ բառը, որ «անստոյգ բառ» կը համարուէր լեզուաբաններուն կողմէ: Ոտանաւոր այս բառարանը, զոր ամբողջութեամբ ընդօրինակած եմ, անծանօթ կը մնայ Աճառեանի եւ Մալխասեանի,— տպուած է 1794ին Նախիջեւանի մէջ: Ունի յանգ, ոտք եւ ամէն մէկ տողով կուտայ թուրքերէն բառի մը նշանակութիւնը: Արաբներն ալ, այդ շրջանին, ունէին ոտանաւոր բառարան գրելու այս սովորութիւնը,— յիշողութիւնը դիւրացնելու համար ապահովաբար: Պօղոս դպիրի բառարանէն նմոյշ մը.—

կէվրէճիկ փուխր եւ վականակ:

կէօլըն նահին, լին եւ լընակ:

(5) Ֆրանսական աւանդութեան մը համաձայն, Քրիստոսի խաչը շինուած էր ընկուզենիէ,— ի յիշատակ, խաչին գամերէն մին կը մնայ ընկոյզին մէջ (պճեղները բաժնող փայտեայ մասը «գամ» կը կոչուի ֆրանսական կարգ մը գիւղերու մէջ), եւ ով որ կը կլլէ այդ գամը՝ առանց ծամելու, ուղղակի կ'երթայ դրախտ: Ատոր մասին համոզուած չեմ տակաւին, բայց թէ ուղղակի կ'երթայ գերեզման, համոզուած եմ:

(6) Նման նախապաշարումով մը, վայրի շագանակ կը դնէին ոմանք իրենց գրպանին մէջ՝ դարմանելու համար յօդացաւը (Վ. Թէքէեան):

Նոր գրողներուն

Սըմըրսէթ Մոամ, 20րդ դարու աշխարհահռչակ Անգլիացի գրագէտը, մեր ժամանակի ամէնէն շատ կարդացուած հեղինակներէն մէկն է եւ իր գործերը մեծ մասամբ շարժանկարի վերածուած են:

Մոամ տօնեց իր 75ամեակը. ան որքան սիրուած գրագէտն է Անգլիացիին ու Ամերիկացիին, նոյնքան փնտռուած վիպասանն է Ֆրանսացիին, քանի որ Փարիզ ծնած ըլլալով Ֆրանսան իր առաջին հայրենիքը կը նկատէ:

Այս հանրածանօթ հեղինակը որքան դասական է իր ոճով, նոյնքան եւ արդիական գրող է, ռոմանթիք է եւ իրապաշտ, 55 տարիէ ի վեր կը գրէ, սկսած ըլլալով 20 տարեկան հասակին: Իր գլուխ գործոցը եղա ծէ «Մարդկային Պարտաւորութեան վէպը (Of Human Bondage): Մոամ նշանաւոր է նաեւ իր թատերախաղերով եւ կարճ պատմուածքներով:

Սըմըրսէթ Մոամ իր փորձառութիւններէն կ'ուզէ բաժին հանել երիտասարդ գրողներու, որոնց հետեւեալ խորհուրդներն ու թելադրութիւնները կ'ընէր.—

Միլիոնաւոր երիտասարդներ կը ցանկան նըշանաւոր հեղինակ դառնալ, խորհելով թէ՝ հռչակ հանելը դիւրին բան մըն է. պէտք է ըմբռնել թէ՝ շատ դժուար գործ է ստեղծագործ աշխատանքը. ոչ միայն ներշնչումի կը կարօտի, այլ այդ ներշնչումը յարմարագոյն բառերով արտայայտելու:

Քսան տարեկան գրող մը կը խորհի դիւրին միջոցներով նշանաւոր դառնալ: Նախ, կարեւոր է փորձառութիւնը կեանքի մէջ, եւ ծանօթութիւն լայն իմաստով. կարելի է նաեւ փորձառութիւն եւ ծանօթութիւն ձեռք ձգել կարդալով: Ես ինքս չափազանց շատ կարդացող մը եղած եմ. 20 տարեկանէս ի վեր, Կի տը Մօբասան կարդացած եմ: Բնական է, գրելու առաջին պայման է տաղանդ ունենալը. ցաւալի է որ հազարաւորներ կը փորձեն գրել առանց գրելու ձիրք ունենալու: Ցաւալի է մանաւանդ, որ շատեր, փոխանակ ուրիշ ասպարէզ մը ընտրելու, իրենց համբաւը կը փնտռեն գրելու մէջ: Գրելը ասպարէզ ընելու համար չի բաւեր մէկ երկու գիրք գրելը, այլ պէտք է ստեղծագործութիւնը շարունակաբար ընել:

Սխալ է որ գրողը միմիայն ներշնչմամբ գրէ. պէտք է կանոնաւոր գրել, վարժուիլ գրելու սովորութեան, ամէն օր գրելով: Շատեր գրել սկըսելու դժուարութիւնը կ'ունենան. ես ալ անոնցմէ եմ. ուստի ատեն երբ գաղափար մը ունենամ մըտքիս մէջ, անմիջապէս գրի կ'առնեմ անկանոն ձեւով մը. յետոյ կը կրկնեմ այս կերպով շատ մը նախադասութիւններ, մինչեւ որ ինքզինքս գրելու տրամադրութեան մէջ գնեմ. յետոյ կը սկսիմ սրբագրել, ենթագիտակցութիւնս կ'արթննայ այս կերպով, եւ իրական կարողութիւնս կը սկսի: Ենթագիտակցութիւնը մեծ դեր կը խաղայ գրելու ատեն. ինծի պէս շատերու պատահած է որ՝ կարդամ գրածս եւ զարմանամ թէ՝ ի՞նչպէս գրեր եմ այդ գաղափարները անգիտակցաբար: Լաւագոյն գրածներս կատարած եմ ենթագիտակցութեամբ: Երկար ժամանակ կ'օգտուիմ այդ վիճակէս, այսինքն ենթագիտակցութեամբ գրածներէս, այս կերպով բազմաթիւ գլուխներ կը գրեմ: Ու յետոյ

ՏՈՒՆԸ

Եկո՛ւր որ տեսնես, դուռը բաց է միշտ,
Բակին մէջն է զով աղբիւրը հոսուն,
Ոսկի ծիծաղով աղջիկ մ'երամիշտ
Որ մերկացեր է դիմացն արեւուն :

Բարտիին կապէ՛ երեվարդ աշխէտ
Որուն պինչն ահա՛ ծարաւէն կ'ուռի ,
Թո՛ղ որ համբուրեմ զքեզ ճակատէդ
Եղբօր մը շունչովը կարօտալի :

Ինծի հետ բաժնէ՛ օրհնեալ աղն ու հաց,
Եւ ջուրը խմէ՛ նոյն կուժէն բոսոր,
Ողկոյզն այս կարմիր դեռ նոր եմ կտրած
Որ դուն արբենաս տաք հոյզէն անոր :

Ով որ ալ ըլլաս, անցորդ կամ ընկեր,
Իմ տունըս քո՛ւկդ է, քու վրրադ հսկող
Սուրբ, հօրենական նըրագն եմ բացեր ,
Խաղաղ գիշերին ծաղիկն հըրաշող ···

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

կը սկսիմ սրբագրութեան, գործածելով իմաստութիւնս, խելքս եւ դատողութիւնս, անդադար կ'աւրեմ եւ կը սրբագրեմ մինչեւ որ կատարելութեան հասցնեմ :

Գրողը պէտք է՝ նուազագոյն, օրական երեք ժամ գրէ : Ստեղծագործելը հեշտ բան մը չէ · արդէն գրողը չգրած պահուն կը խորհրդածէ ապագայ գրելիքին մասին : Գրողը իր տիպարները կ'ընտրէ իրական կեանքէ, ժողովուրդէն, զորս նախ պէտք է լաւ մը ճանչնայ, եւ յետոյ գործածէ իր փորձառութիւնը : Ճամբորդութեանս միջոցին, սովոր եմ նօթ առնելու տեսածներս, հանդիպած անձերս · երբ նիւթ մը յանկարծ միտքս գայ, նօթ կ'առնեմ տետրակիս մէջ, թերեւս տարիներ վերջը միայն գործածեմ զայն եւ պատմութիւն մը շինեմ անոր շուրջը : Երբեմն 30 տարիէն հազիւ մէջտեղ կը բերեմ այդ պատմութիւնը , երկար ժամանակ կ'աշխատիմ անոր վրայ :

Գրողի մը պատմելու եւ գրելու ոճը պէտք է ըլլայ յստակ եւ պարզ : Միշտ պարզութիւնը նախընտրած եմ , շատ անգամներ նօթ կ'առնեմ գունաւոր , հրաշալի , գեղեցիկ բառեր , անսովոր , եւ չգործածուած , բայց յետոյ բոլորը կը ջնջեմ : Գրելու մէջ նոր բան չկայ պատմելիք · ամէն բան ըսուած է · տարբերելու միակ միջոցը այն է որ ամէն գրող իր անհատականութիւնը եւ իր ակնոցով դիտելու կարողութիւնը ունենայ, դէպքերը տեսնելու համար իր տեսակէտով : Չեմ սիրեր սիմպօլիք, խորհրդապաշտական գրելու ձեւը : Մեր միտքը ուղղակի պարզութեամբ պէտք է արտայայտենք , խորհուրդ մը տարբեր ձեւերով ըսելու մէջ իմաստ մը չկայ , այլ ընթերցողին համար յոգնեցուցիչ է : Իմ գլխաւոր պատուէրս է Նորեկ գրողներու, որ շատ կարդան մեծ գրողներու գործերը :

ԿԱԹԻԼ ՄԸ ՑԱՐԳԱՆՔ

ՀԱՅ ՍԿԱՈՒՏ ՊԵՏԸ

Քանի մը օր առաջ, ընկերացանք իրեն՝ վերջին հանգստարանը :

Ցուղարկաւորութի՞ւն :

Հաւատացէք չի սազիր այդ տխուր բառը :

Կատարեալ սկաուտական հանդիսութիւն էր :

Ծաղիկնե՛ր, ծաղիկներ :

Եւ անուշիկ արենուշներ ու սկաուտներ : Գայլիկներ :

Դագաղին (աս բառն ալ չերթար) շուրջ բոլորուած : Կը չփոթուէին ծաղիկներուն հետ :

Խունկ ու աղօթք : Ահա տխուր եւ խորհրդաւոր մասը՝ այս հանդիսութեան :

Սկաուտ – պետ, Գրիգոր Ցակոբեան, այս բոլորին մէջ կը հանգչէր :

Տեսած էի զինք իր հիւանդի մահիճին մէջ :

Միշտ լաւատես, կատակող : Ժպիտը կարծես դամուած էր իր կապոյտ աչքերուն հայելիին մէջ :

Կը խօսէր միմիայն իր ստեղծած Միութեան — Հ · Մ · Ը · Մ ·ի սկաուտներու մասին : Կարծես թէ՝ նոր վերադարձած ըլլար սկաուտական բանակումէ մը :

Ա՛խ այդ բանակումները Պոլսոյ :

Կեա՜նք, կեանք, խայտացող կեանք էին անոնք :

Վրաններէն դուրս կուգային բանակող պատանիները ինչպէս Բռչունները իրենց վանդակէն :

Ծլվլալով — երգելով :

Տղաքը չարքի են : Խմբապետ , « պատուի՛ ս'ռ»···

Սկաուտ – պետը, իր կապոյտ եւ սուր աչքերով կը խուզարկէր, կը հսկէր ամէն կողմ :

« Տղաս, սա կոճակներդ, սա փողկապդ կարգի դիր : Շիտակ կեցիր : Գլուխդ վեր, բարձր մնէ »···

Երջանի՜կ օրեր : Ազգային հպարտութեան շըրջաններ էին :

Եւ Գրիգոր Ցակոբեան, այս բոլորին կարեւոր շարժիչ ուժն էր :

Հաւատք ունէր : Ու մինչեւ վերջ, պահեց այդ հաւատքը :

Սկեպտիկութիւնը մուտք չգտաւ անոր հոգիէն ներս :

Իր նոյնչափ արժէքաւոր ափ մը ընկերներով՝ ստեղծած էր այդ շարժումը :

Զոհած էր իր նիւթականը եւ նետուած հայ պատանեկութեան մէջ :

Համակ գործ եւ շարժում էր Հ · Մ · Ը · Մ ·ը, մասնաւոր Լերպով՝ սկաուտութիւնը : Գրիգորին կրօնքը եղաւ ան :

Լքուա՞ծ մեռաւ : Ոչ եւ այո :

Մինչեւ վերջին օրը, նամակներ կը ստանար հեռու շրջաններէ եւ կը պատասխանէր :

— « Սիրելի Սկաուտ – Պետ , ձեր նամակը մեզի մեծ ոգեւորութիւն տուաւ : Կարդացինք բոլոր սղոց ներկայութեանը : Տղաքը շատ ուրախացան··· Քու նկարդ երկու մեթր մեծութիւնով կախած ենք մեր ժողովատեղիին մէջ՝ Պէյտըն Փառըլի նկարին հետ : Կը խնդրենք եթէ նոր նկար ունիք ղրկեցէք մեզի, եւ գրեցէք յաճախ···

Ազգային Պետը՝ իր դեղագիրներուն մօտ զետեղած էր այս նամակը : Մանուկի մը պէս ուրախ էր որ ինք չէ մոռցուած իրեններէն :

Խեղճ պատանիներ, եթէ գիտնային որ իրենց սիրելի պետը, կը հեւար իր մահուան անկողինին մէջ՝ դեղագիրը վճարելու մտահոգութիւններով տուայտուն ···

Առանց կորսնցնելու իր կորովն ու հպարտութիւնը, առանց դժգոհութեան՝ փակեց իր աչքերը ···

Ով գիտէ, նոյն միջոցին, հեռուն Սուրիա – Լիբանանի կամ Ցունաստանի, Արժանթինի, Ֆրանսայի եւ ուրիշ երկիրներու անտառներուն ու դաշտերուն վրայ, հազարաւոր հայ սկաուտ պատանեակներ իրենց ճակատներուն վրայ՝ Արարատակիր նշանակները կը շողացնէին՝ «Բարձրացիր — բարձրացուր» նշանախօսքով :

Տեսայ զինք իր մահուան անկողնին վրայ տարածուած :

Խաղաղութիւնը փակած էր աչքերը : Այն աչքերը ուրկէ դուրս կը ժայթքէր իր պետի խիստ ակնարկը՝ երբ ապօրէն եւ անկարգապահ երեւոյթի մը հանդիպէր :

Նկարագիրով անկախ , անշահախնդիր եւ պարզակեաց այս մարդը՝ փակեց աչքերը ընդմիշտ՝ թողլով ետին գեղեցիկ ու կենդանի գործ մը :

Հայու իր պարտականութիւնը լիովին կատարած :

Իր ընկերներն ու սկաուտները իրենց ուսերուն վրայ՝ տարին զինք հանգչեցնել՝ իր վերջին հանգստարանը :

Պատուի ս'ռ հայ սկաուտ բանա'կ : Սկաուտ պետդ է որ կ'անցնի վերջին անգամ ··· :

Կ · ՊԵՏՈՒՇ

ՄԱՐԳԱՐԻՏՈՎ ՍԻՐՏԸ ԿԸ ԴԱՐՄԱՆԵՆ

Աւանդութիւնը կ'ըսէ թէ Կղէօպատրա թագուհին արհամարհանքի կամ քմահաճոյքի բերմամբ օր մը իր ամէնէն գեղեցիկ մարգարիտը հալեցնել տալով քացախի բաժակի մը մէջ, մէկ ումպով խմեց : Իրականին մէջ հռչակաւոր այս գեղուհին ուզած է իր սիրտի բաբախումները դարմանել :

Իրաւ ալ, Հայտարապատի (Հնդկաստան) մէկ հիւանդանոցին մէջ սրտի բոլոր հիւանդութիւնները կը դարմանեն եղեր մեղրի մէջ ճզմուած մարգարիտներով : Բազմադարեան հին ձեռագրի մը մէջ գտնուած է այս բանաստեղծական դեղագիրը, ինչպէս նաեւ ուրիշ դարմաններ չորս հնդիկ բժիշկներ կ'ուսումնասիրեն եւ կը գործադրեն յամառօրէն :

Ամբողջ Հնդկաստանի մէջ տասը հազար բժիշկ միայն կայ արեւմտեան եղանակով աշխատող : Եւ սակայն, վերջերս պետական բժիշկներու Միութիւնը որոշեր է ճզմուած մարգարիտի տեղ փէնիսիլինը փորձել :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱՒ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Բ. ՄԱՍ
ԱՆԻԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

ԺԸ.
ԳԱԳԻԿ ԱՔՍՈՐԻ ՄԷՋ

— Լեւոնիկ, Լեւոնիկ :

Լեւոնիկ, որ, ինչպէս միշտ, անբաժան էր Գագիկէն եւ նոյնիսկ հետեւած անոր՝ իր աքսորանքին մէջ, գլուխը ձեռքերուն՝ խոր մտածմունքի մէջ էր ընկղմած, երբ լսեց իր տիրոջ ձայնը : Շատ էր տեսած թագաւորին մտադրաղ վիճակը, լսած անոր յուսահատ կանչերը, բայց երբ իր անունը լսեց, երբ իմացաւ որ թագաւորը զինք կը կանչէ, ակնթարթի մը մէջ վեր թռաւ տեղէն եւ քանի մը քայլով հասաւ անոր մօտ :

— Ի՞նչ կայ, տէր իմ, ես այստեղ եմ ահաւասիկ :

— Ո՞ւր է սուրս, սուրս···

Լեւոնիկ ոչինչ չպատասխանեց · բայց իր սիրտը այնպէս կսկծաց որ աչքերը լեցուեցան արցունքով :

— Սուրս, Լեւոնիկ, կանչեց Գագիկ կրկին լայն ու խոր հառաչանքով մը :

— Թագաւոր, այլեւս սուր չունիս դուն :

— Ինչպէս, Հայոց թագաւորը առանց սուրի ··· բայց ո՞ւր են նախարարներս, իշխաններս, իմ քաջ ու անձնուէր զինուորներս :

— Թագաւոր, այլեւս նախարարներ չունիս դուն, այլեւս բանակ չունիս դուն :

— Իսկ ո՞ւր ենք մենք : Այս ի՞նչ ջուրեր են որ կը շրջապատեն մեզ · այս ի՞նչ երկինք է որ կը ծածկէ մեզմէ մեր երկրին օդն ու ջուրը : Ո՞ւր ենք մենք, Լեւոնիկ, ո՞ւր ենք···

— Աքսորի մէջ ենք, տէր իմ, օտար երկնքի տակ, օտար երկրի մէջ :

— Հայոց թագաւորը աքսորանքի մէջ··· հա, հա, հա, քրքջաց Գագիկ այնպիսի դառն յուսահատութեամբ, երբ մարդ գիտակցական աշխարհը ձգելով քայլ մը կ'առնէ դէպի զառանցական աշխարհը :

Վիշտը սոսկալի կերպով կը կրծէր Գագիկի սիրտը, եւ այդ վշտի յուսահատ հառաչանքներն էին որ դուրս կը թռչէին իր սրտէն : Լեւոնիկ վազեց ու գրկեց իր թագաւորը, այս անգամ վախցաւ ան Գագիկի դէմքին արտայայտութենէն : Հայո՛ց թագաւորը կրնար խելքը կորսնցնել : Սակայն զուր էր Լեւոնիկի վախը, իր գրկին մէջ խուլ հառաչանքներ կ'արձակէր միայն Գագիկ, եւ այդ հառաչանքները քիչ քիչ կը թեթեւցնէին անոր կսկիծը, հոգիին խորունկ վրդովումը :

ԺԹ.
ԱՆԻԻ ԿՈՐԾԱՆՄԱՆ ՍԿԻԶԲԸ

Մինչդեռ Գագիկ հեռաւոր Մարմարայի այս մենաւոր կղզիին մէջ կը հառաչէր ու կ'արտասուէր հայրենիքի կարօտէն, Անիին Հայոց Կաթողիկոսը եւ Վեստ Սարգիս պարապ չէին նստած :

Գիշեր էր, Կաթողիկոսին մօտ ժողուուած էին Վեստ Սարգիս՝ իր համախոհ իշխաններով, եւ Կիրակոս քահանայի խմորը ունեցող քանի մը հոգեւորականներ :

Ժողովին կը նախագահէր Հայոց Հայրապետը · ան նստած էր կաթողիկոսական գահին վրայ եւ խորասուզուած էր մտածումներու մէջ :

Յանկարծ սթափեցաւ ան, բարձրացաւ նըստած տեղէն, հանեց ծոցէն Քրիստոսի արեամբ գրուած երդման թուղթը եւ հանդիսաւոր շեշտով մը ըսաւ .

— Վսեմաշուք տիարք, ահա մեր երդման գիրը, բայց հարկաւոր չէ որ մենք դրժենք մեր երդումը :

Արդ մահացու մեղք է, հոգւոյն Սրբոյ դէմ հայհոյանք : Մենք ուխտ մը ըրած ենք, ու պէտք է կատարենք մեր ուխտը սրբութեամբ, պէտք է մեռնինք եկեղեցիին եւ եւ ազգին շահերուն համար, պէտք է պահպանենք ու յանձնենք քաղաքը իր օրինաւոր տիրոջ, եւ կամ նահատակուինք ամէնքս ալ :

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՍՈՒՐԻԱ ԵՒ ԻՐԱՔ

Սուրիոյ Ազգային կուսակցութիւնը յայտարարութիւն մը հրատարակեց Սեպտ. 29ին, պարզելով նոր քաղաքականութիւն մը որ կը տրամադրէ միացնել եւ փաստօրէն մէկ պետութեան վերածել Սուրիան ու Իրաքը: Կուսակցութիւնը միացումը կ՚ամփոփէ հինգ հիմնական կէտերու մէջ.— 1.— Երկու ազգերը միայն մէկ գործադիր իշխանութիւն պիտի ունենան. 2.— Պէտք ձուլուին երկու ազգերուն զինուորական ուժերը. 3.— Միացում արտաքին յարաբերութեանց. 4.— Տնտեսական եւ ելմտական միութիւն:

Յայտարարութիւնը կ՚ըսէ թէ անխուսափելի է Իրաքի հետ միացումը, վասն զի Սուրիան չի կրնար առանձին դիմանալ սպառնացող վտանգներուն:

Անշուշտ Դամասկոսի պաշտօնական տեսակէտը չի ներկայացներ այս ծրագիրը, բայց եւ այնպէս մեծ ուշադրութիւն գրաւած է քաղաքական շրջանակներու մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՅԵՐԸ երէկուընէ սկսեալ աւելի ճերմակ կը պատրաստուին:

ՍՈՒՐԲ ՏԱՐԻ հռչակուած ըլլալով 1950ը, չորս միլիոն այցելու կը սպասուին Հռոմ այդ շրջանին տեղի ունենալիք բացառիկ հանդիսութեանց համար:

ՌՈՒՍԵՐԸ իրենց փորձած հիւլէական առաջին ռումբին «Բերիայի ռումբ» անունը տուեր են կ՚ըսեն Թուրք թերթերը՝ Լոնտոնէն եկած տեղեկութեան մը վրայ:

ԴՐԱՄԱՏՈՒՆՆԵՐԸ հոկտեմբերէն մինչեւ Մայիսի վերջը բաց պիտի ըլլան բացի հինգ օրերէ, շաբաթ առաւօտները կամ երկուշաբթի կէսօրէ վերջերը:

ԱՄԵՐԻԿԱ պիտի սկսի եւրոպական երկիրներու զէնք ղրկել նոյեմբերէն սկսեալ:

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ ամիսին իւղի, շաքարի եւ սուրճի բաշխումը սկսաւ:

ԴԻՒԱՃԱՆԸ ԳՏՆՈՒԵՑԱՒ. — Ուաշինկթընէն կը հաղորդեն պաշտօնապէս որ Մինըզոթայի համալսարանին ուսուցիչներէն Փրոֆ. Վայնպէրկն է որ հիւլէական ուժի գաղտնիքը հաղորդած է պատերազմի ընթացքին, համայնավար լրտեսի մը: Հակամերիկեան գործունէութեանց քննիչ մարմինը կը պահանջէ հիմա զինքը դատել իբր ուխտադրուժ, քանի որ յիշեալը երդուած էր թէ ոչ համայնավար է եւ ոչ ալ կը ճանչնայ անոնց պետերը:

ԵՂԲԱՅՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Ճափոնի գրաւման ընդհ. հրամանատար Մաք Արթըր ջնջեց այն սեղմումները որ կային գրաւման զօրքերուն եւ Ճափոնցիներու յարաբերութեանց մասին: Արտօնեց որ ամերիկացի զօրքերը այնպէս վարուին Ճափոնի ժողովուրդին հետ, ինչպէս կը վարուին Ամերիկայի մէջ:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը չպիտի գործադրէ մահապատիժները, մինչեւ որ զինուորական ատեանին կողմէ տրուած վճիռները չանցնին նորակազմ «շնորհ»ներու մասնաւոր խորհուրդէ մը:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ վարչապետ Րիատ էլ Սոլհ ոչ-խորհրդարանական անձեր նախարար կարգել ուզելուն, խորհրդարանը կը մերժէ այդ ձեւը եւ կը սպառնայ իր վստահութիւնը ետ առնել: Իսկ վարչապետը կը սպառնայ խորհրդարանը լուծել եթէ ան պնդէ:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ Սին-Քիանկ նահանգը, կամ չինական Թուրքեստանը միացած է կարմիրներուն: Այսպէսով համայնավարները կ՚իշխեն Չինեւ․․․ ամբողջ սահմանագծին, Մանչուրիայէն մինչեւ Սին-Քիանկ:

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ խորհուրդը դեռ չկրցաւ եզրակացութեան մը հասնիլ կեանքի սղութեան եւ աշխատավարձի մասին: Կարգ մը նիւթերու գիները պիտի զեղչուին՝ հատուցումներու ձեւով, ցած օրավարձերու յաւելում պիտի ըլլայ, բայց այս բոլորը գոհացուցիչ չեն եւ բանուորական խլրտումները ծայր տուին:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ խորհրդարանը որոշեց դիմել դաշնակիցներուն, պահանջելով որ Պերլինը անբաժան մաս կազմէ արեւմտեան Գերմանիոյ եւ դադրեցուին գերման գործարաններու քանդումը:

ԱՆԳԼԻՈՅ երեսփ. ժողովը հակառակ պահպանողականներու բուռն յարձակումներուն, 5ի դէմ 342 ձայնով վստահութիւն յայտնեց Էթլիի կառավարութեան, սթերլինի արժեզրկման մասին: Առողջապահական նախարարը խիստ պատասխաններ տուաւ Չըրչիլի քննադատութեանց եւ ըսաւ «ուրախ եմ որ վերջապէս առիթը ունեցայ ճըշմարտութեան դաշոյնովը ճեղքելու սուտերով լեցուն այս տիկը»: Ընդդիմադիր պետը ցատկեց տեղէն դիտել տալով նախագահին որ այս ժողովին մէջ արգիլուած է սուտ եւ ստախօս բառերը գործածել երեսփոխանի մը հասցէին: Նախագահը պատասխանեց որ կարգի հրաւիրուած չէր բանախօսը խորհելով թէ ան այդ բացատրութիւնը փոխ առած էր դասական գրականութենէն:

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ.— Հոկտեմբեր 8ին Սալ François Coppéeի մէջ, շաբաթ երեկոյ:
Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ
ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

Մասնակցութեամբ CONCERTS LAMOUREUXի եւ յայտնի ջութակահար սոլիսթ ՍԵՐԺ ԹԷՆԷՆ-ՊՕՄԻ:

14 Հոկտ. ՈՒՐԲԱԹ ԵՐԵԿՈՅ ԺԱՄԸ 20.45ԻՆ
SALLE PLEYEL, 252 Fg. St. Honoré

Յայտագիր.— Beethoven, Brahms, եւ Օհան Տուրեան «Արարատ» (poème symphonique) առաջին ունկնդրութիւն:

Տոմսերու գին՝ 80էն 600 ֆրանք:

Դիմել Salle Pleyel, Durand (Place de la Madeleine), Ֆրէնկեան՝ 56 rue Lafayette, (Pro. 55-36), Հրաչ Սարգիսեան 261 Fg. St. Martin, (Nord 60-69), Պարսամեան գրատուն 46 rue Richer, Աճէմեան ճաշարան 12 rue Cadet, գրատուն Հ. Սամուէլ, 51 rue Monsieur le Prince եւ եկեղեցւոյ դիւանատունը 15 rue Jean Goujon Հեռ. Elysée 67.03:

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

Institut Universitaire, կրթ. բարձր հաստատութիւնը՝ հիմնուած 1927ին, ճանչցուած կառավարութեան եւ Academie de Parisի կողմէ, մեծապէս գնահատուած կրթ. շրջանակներէ իր համալսարանական ուսուցչ. ընտրուած (ակադեմ) կազմին համար, կը պատրաստէ ամէն ճիւղի Պաշօի քննութիւն եւ վերաքննութիւն: Կրթ. տարեշրջանի մէջ կ՚աւանդէ լիսէներու ծրագրին յատուկ ամէն ճիւղ, գրական թէ գիտական, ինչպէս լեզուներ՝ Ֆրանսերէնէ զատ, անգլ. գերմն. իտալերէն, սպաներէն:

Օգտակար ըլլալու համար հայ նոր սերունդին, այս տարի ձեռնարկած է hայերէնի դասաւանդութեան եւ կ՚ուսուցուին լեզու, գրականութիւն, ազգ. պատմութիւն եւ Հայաստանի աշխարհագրութիւն, մասնագէտներու կողմէ:

Կ՚ընդունուի երկսեռ աշակերտութիւն դիւրամատչելի պայմաններով, մասնաւորապէս անոնց համար որոնք կը հետեւին բոլոր դասընթացքներուն: Տարէցներու համար մասնաւոր դասախօսութիւն լեզուի եւ ընդհ. մշակոյթի մասին: Դպրոցը կը գտնուի Սոռպոնի մօտ, Լիւքսէնպուրկի պարտէզին ճիշդ դիմաց, օդասուն շէնքի մը մէջ:

Գաւառի հայութեան դիւրութիւն ընծայելու համար, վարչութիւնը բանակցութեան մէջ է hայ ընտանիքներու հետ որպէսզի անոնց մօտ կարելի ըլլայ տեղաւորել գաւառահայ մանուկը, ճաշելու դիւրութիւն:

Մանրամասնութիւններու համար դիմել վարժարանի տնօրէնութեան, Պ. Ֆրէնկեան, Ենստիտիւ Իւնիվէրսիթէռ 71 Bld. St. Michel, Paris (5):
Արձանագրութիւն ամէն օր 9—12:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆր. Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին հանդէսը, 19 Նոյեմբերին, շաբաթ երեկոյ:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme – (13e)

ՈՒՐՖԱՅԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ
34ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Հոգեհանգիստ կիրակի առտու ժամը 10ին:
Կը պատարագէ Արտ. Արք. ՍԻՐՄԷԵԱՆ

2 Հոկտեմբեր, կիրակի երեկոյեան ժամը 9ին, Սալ Ժէօկրաֆիի մէջ, 184 Bld. St. Germain, կազմակերպուած Ուրֆայի Հայր. Միութեան կողմէ:

Կը նախագահէ Պ. ՅԱԿՈԲ ՀԻՍԱՑԵԱՆ

Կը խօսին Պ. Պ. ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆ, ՄԵՍՐՈՊ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ, եւն: Երգ՝ Տիկ. Լիւսի Էմրիեան, Օր. Աստղիկ Քէօսէեան, արտասանութիւն՝ Պ. Պ. Շահան Սարեան, Ա. Գմբէթեան:
Դաշնակ Պ. Մեսումենց:

Մասնակցութեամբ բոլոր քաղաքական կուսակցութեանց եւ Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու միութեան, որոնք խօսք պիտի առնեն:
Մուտքը ազատ է

ՅԱՌԱՋ կը նուիրեն

Փարիզէն Պ. Տէր Առաքէլեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Տէր Առաքէլեանի, Ամերիկա:

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ

ԱՆԿԷՆԻ Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի հայերէնի դասընթացքը կը վերաբացուի, այս երկուշաբթի, կէսօրէն յետոյ, նախկին տեղը:

ԼԻՈՆԻ Ֆր. Կապ. Խաչի Սան-Սանուհինեու կիրակնօրեայ հայերէնի դասընթացքը պիտի վերսկսի ուսուցիչ Պ. Կարապետ Գոճապաշեանի կամ Յովակիմեանի ղեկավարութեամբ, այսօր 2 Հոկտ.էն սկսեալ ամէն կիրակի առաւօտ, ժամը 10էն 12: 69 rue Louis Blanc, եկեղեցւոյ դպրոցի սրահը: Կը խնդրուի Սանուհիներէն ճշդապահ ըլլալ, դասընթացքը օգտակար դարձնելու համար:

ԼԷ ՋՕԼԻՎԻ Հ. Յ. Դ. «Իշխան» խումբը կը յայտարարէ որ Նոր Սերունդի դպրոցը կը վերաբացուի այս հինգշաբթի (6 Հոկտեմբեր), սովորական պայմաններու տակ: Արձանագրութեանց համար դիմել ընկեր Ա. Լուսիկեանի: Դասերը տեղի պիտի ունենան վերանորոգուած Նոր սրահին մէջ, Մարթեկօ:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ (1923 – 1949)
Théatre Marcelin Berthelot (Chimie)
28bis, rue St. Dominique, métro Invalides
30 Հոկտեմբեր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին:
ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ

ՍԱՆԴՈՒԽՏ ԵՒ ՍԱՆԱՏՐՈՒԿ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈՑ

Մասնակցութեամբ Փարիզահայ բեմի լաւագոյն արուեստագէտներու՝ կը ներկայացնէ՝
Պատմ. ողբերգ. 4 արար եւ 3 պատկեր Թ. Թէրզեան, բեմադրութիւն՝ Տրդատ Նշանեանի:
Գիները սովորական: Տոմսերը ապահովել կանխաւ բոլոր հայ գրատուններէն: Մանրամասնութիւնները յայտագրով:
ԼԻՈՆԻ մէջ՝ նոյն ներկայացումը 31 Հոկտ. Բշ. գիշեր, Ֆրանսուա Քօփէի Թատրոնին մէջ:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Mardi 4 Octobre 1949 Երեքշաբթի 4 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5965–Նոր շրջան թիւ 1376

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԷՃԻ ՄԸ ԱՌԹԻւ

Զօրավար Քաթրուի յիշատակները տեղական թերթի մը մէջ՝ 1940—44ի դէպքերուն մասին, դուռ բացած է զանազան վիճաբանութեանց :

Այս առթիւ խնդրոյ առարկայ կը դառնան նաեւ Սուրիոյ – Լիբանանի դէպքերը, որոնց մէջ կարեւոր դեր խաղացած է զօրավարը՝ իբրեւ ներկայացուցիչ Ազատ Ֆրանսայի, նշանակուած զօր. Տը Կօլէ կողմէ եւ որ Անգլիական բանակին հետ միացած կռիւ մղած էր Ֆրանսական մարզպան զօր. Տէնցի զինուորներուն դէմ եւ յաղթութենէն վերջ անոր տեղն անցած (1941 Յուլիս 8ին) :

Զօր. Տէնցէն առաջ Սուրիա – Լիբանանի մարզպանն էր Գաբրիէլ Փիւօ (1939 Յունուար — 1940 Նոյեմբեր), որ հաւատարիմ մնացած էր Վիշիի կառավարութեան եւ հոգատարութեան ենթակայ երկիրներուն մէջ կը հետեւէր Ֆրանսայի աւանդական քաղաքականութեան :

Իր անունն ալ խառնուած ըլլալով զօր. Քաթրուի յուշերուն, նախկին մարզպանը փաստաթուղթերով կ՚ապացուցանէ թէ անժամանակ էր եւ Ֆրանսական շահերուն հակառակ՝ Սուրիոյ դուռները բանալ դաշնակից Անգլիոյ բանակներուն առջեւ, որոնց միացած էին Ազատ Ֆրանսայի սակաւաթիւ զինուորները, գլխաւորութեամբ զօրավար Քաթրուի :

Ուրեմն լռելեայն կ՚արդարանայ զօր. Տէնց, որ անգլիական յարձակումին մէջ վտանգ կը տեսնէր Ֆրանսայի մերձ. արեւելեան շահերուն համար : Յետագայ դէպքերն ալ արդէն արդարացուցին իր քաղաքականութիւնը : Ազատագրութեան վաղորդայնին, զօր. Տէնց Փարիզի մէջ դատուելով մահուան դատապարտուեցաւ եւ նախ քան մահապատիժի գործադրութիւնը յանկարծամահ եղաւ Ֆրէնի բանտին մէջ :

Ֆրանսան չատոնց անկախութիւն պիտի տար արդէն Սուրիոյ եւ Լիբանանի : Սակայն զանազան պատճառներ արգելք եղած էին : Անգլիոյ միջամտութիւնը Սուրիոյ գործերուն, այն հետեւանքն ունեցաւ, որ Ֆրանսացիք հեռացան հոգատարութեան ենթակայ երկիրներէն՝ չատ աննպաստ պայմաններու տակ, տեղացիներու թշնամական ցոյցերուն մէջ :

1918 Նոյեմբեր 9ին Ֆրանքեւանգլիական յայտարարութեան մը մէջ կ՚ըսուէր .

« Ֆրանսա եւ Անգլիա Արեւելքի մէջ շարունակելով գերմանական սնապարծութեան շղթայերգած պատերազմը, նպատակ ունէին կատարեալ եւ վերջնական կերպով ազատագրել այնքան երկար ատենէ ի վեր Թուրքերուն կողմէ կեղեքուած ժողովուրդները եւ հաստատել ազգային կառավարութիւններ եւ վարչութիւններ, որոնք իրենց հեղինակութիւնը ստանան տեղական բնակչութեանց նախաձեռնութեամբ եւ ազատ ընտրողութեամբ ...» :

Ֆրանսա եւ Անգլիա իրենց բաժին ինկած երկիրներուն մէջ գործի ձեռնարկեցին եւ տեղական ժողովուրդները կառավարեցին ըստ իրենց հայեցողութեան :

Միայն Կիլիկիան էր, որ չուտով պարպուեցաւ եւ Թուրքերուն յանձնուեցաւ : Ֆրանսա աւելի կարեւոր նկատեց Սուրիա – Լիբանանը, որոնց վրայ իր հոգատարութիւնը պահեց մինչեւ Ֆրանսացի վերջին զինուորին մեկնումը Պէյրութի նաւահանգիստէն (1946 Դեկտ. 23) :

Անգլիոյ բաժին ինկած էին Պաղեստինն ու Իրաքը, որուն կը կցուէր վերջնապէս նաեւ Մուսուլի շրջանը, ըստ Լօզանի դաշնագրին : 1920ին Անդրյորդանան բաժնուեցաւ Պաղեստինէն եւ 1921 մարտին ինքնավարութիւն ստացաւ էմիր Աբտուլլահի մականին տակ :

Պաղեստին արաբեւհրէական հակամարտութեանց թատր դարձաւ տարիներով եւ նիւթական ու զինուորական ծանր կորուստներ պատճառեց հոգատար պետութեան, որուն մարզպանն ու վերջին զինուորը Պաղեստինի հողին հրաժեշտ տուին 1948 Մայիս 15ին : Նախորդ օրը Հրեաները Իսրայէլի պետութեան անկախութիւնն էին յայտարարած արդէն :

Գալով Իրաքին, Անգլիացիք առաջին օրէն անոր գահին վրայ բարձրացուցին իրենց բարեկամ էմիր Ֆէյսալը եւ 1930 Յունիս 30ին կնքուած դաշնագրով մը անկախութիւն չնորհեցին, ապահովելէ վերջ բրիտանական կայսրութեան տնտեսական (քարիւղ) եւ զինուորական – ռազմագիտական (օդակայան եւն.) շահերը :

1932 Հոկտեմբեր 3ին Իրաք ընդունուեցաւ Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ, իբրեւ բոլորովին անկախ պետութիւն մը :

Անգլիոյ այս առատաձեռնութիւնը հանդէպ արաբական երկրի մը, որ քաղաքակրթապէս աւելի յառաջադէմ չէր քան Սուրիա – Լիբանանը, նախանձը շարժեց այս երկու երկիրներու բնակչութեանց : Անոնք ալ ժամանակը հասած կը համարէին տիրանալու իրենց անկախութեան : Սուրիա աստիճան մը աւելի՝ քան Լիբանանը, որուն քրիստոնեայ մեծամասնութիւնը համակիր էր Ֆրանսայի :

Սակայն դէպքերը տարբեր ընթացք ստացան :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՀԱՅՐԸ

Կը սպասենք տակաւին ողբացեալ Գր. Յակոբեանի կենսագրական եւ մարդկային այնքան արդիւնաւէտ գործունէութեան մասին իր աշխատակիցներուն գնահատանքին :

Մինչ այդ, քանի մը յիշողութիւններ, մանաւանդ սկաուտական շարժումի առաջին հրապարակային եւ ժողովրդական մեծ արտայայտութեան առթիւ, որ՝ առաւելապէս Գր. Յակոբեանի գործն էր :

Հայերը որ եւ է բանէ ետ չեն մնար. այսպէս կամ այնպէս օր մը ուշ, օր մը կանուխ կ՚իւրացնեն ամէն նորութիւն եւ երբեք անտարբեր չեն մշակութային շարժման հանդէպ :

Այսպէս, սկաուտական համաշխարհային շարժման արձագանգը Պոլիս ալ հասաւ : Գր. Յակոբեան հոգեւին մտաւ այդ գեղեցիկ կազմակերպութեան մէջ եւ իր նիւթական լայն աջակցութեամբ եւ յարատեւ ճիգերով չուտով դայն դարձուց պատկառելի ուժ մը աշխոյժ պատանիներու :

1919ի ամառն էր : Պոլիսը կը խայտար : Գրաւման բանակի գոյնզգոյն համազգեստները կը շողային պայծառ երկնակամարի մը տակ, շողացնելով մեր Մնացորդացին յոյսերը :

Հայ ժողովուրդին փշրուած, խարանուած սիրտը հրճուանքով լեցուած էր պահ մը : Եւ ահա Յուլիս 14ը, ազատատենչ Ֆրանսայի, յեղափոխական ու ազատարար Ֆրանսայի ազգ. տօնը :

Ոտքի էր ամբողջ քրիստոնեայ բնակչութիւնը, արժանավայել կերպով տօնելու համար զայն : «Մարսէյեէզ»ը եւ «Լա Մատըլօն»ը կը թնդային ամէն կողմ : Առտուն պաշտօնական հանդիսութիւններ մարտանաւերու մասնակցութեամբ :

Գիշերն էր որ պիտի փայլէր հայ ժողովուրդը իր պատմական չքեղթով :

Հազարեակ մը հայ արիներ, մաքուր հագուած, ամերիկեան ծովային զինուորներու յատուկ ճերմակ գլխանոցներով, Շիշլիէն դէպի Բերա, Ֆրանսական դեսպանատուն կը յառաջանային, Մարաթոնեան ջահերով : Ժողովուրդը խիտ շարքերով շրջապատած էր «բանակ»ը եւ կը քալէր անոր հետ մարզիկի չափուած քայլերով, կը մասնակցէր երգերուն, եթէ լուէր նուագախումբը :

Եւ երբ այսօր ալ կը վերապրինք այդ փառապանծ չքերթը, չենք կրնար չմարմնաւորել Գր. Յակոբեանը սկաուտի տարազով, գլուխն անցած իբրեւ հրամանատար :

Իր այնքան սիրած, այդ «բանակը», միշտ ոտքի է այսօր ի սփիւռս աշխարհի, եւ կրնայ դարձեալ հազարեակ մը «պատուի առ» հրամանին հրնազանդիլ իր դագաղին առջեւ :

ՍՕՍԻ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ «մթնոլորտային » (stratosphe - rique) առաջին օդանաւը որ լուսանկարներ քաշելու համար իր առաջին թռիչքը կը կատարէր Տրակինեանի կողմերը, իյնալով խորտակուեցաւ եւ մէջի վեց հոգին մեռան :

ՊԵՐԼԻՆԻ օդային փոխադրութիւնները դադրեցան, ցամաքային երթուդարձը ամբողջովին ապահովուած ըլլալով :

Ֆրանսայի ներքին տագնապը

ԱՌԺԱՄԵԱՅ ԿԵՐՊՈՎ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԵՑԱՒ

Սղութիւնը արգիլելու եւ օրավարձերը աւելցնելու մասին նախարարներու անհամաձայնութեան հետեւանքով Շարաթ գիշեր դահլիճն հրաժարականին կը սպասուէր : Նախագահ Պ. Վէնսէն Օրիոլ իր բոլոր ազդեցութիւնը գործադրեց արգիլելու համար տագնապ մը : Հակառակ վարչապետ Պ. Քէօյլի հրաժարելու պնդումներուն, նախագահը յայտարարեց թէ դահլիճի որեւէ հրաժարական չպիտի ընդունի, մինչեւ որ կառավարութեան եւ Ազգ. Ժողովին միջեւ անհամաձայնութիւն չծագի : Միւս կողմէ համոզեց իր ընկերվարական ընկեր նախարարները որ գիրջին եւ շարունակեն աշխատանքը մինչեւ Ազգ. Ժողովին գումարումը որ տեղի պիտի ունենայ ամսոյս 18ին :

Այսպէս նախարարական տագնապը առժամապէս լուծուեցաւ, բայց քաղաքականը կը մնայ եւ Ազգ. Ժողովն է որ իր վերջին խօսքը պիտի ըսէ, քանի որ օրավարձի խնդիրը կը մնայ, սէնտիքաները դժգոհ են եւ գործադուլի սպառնալիքը չէ դադրած :

Սղութիւնը արգիլելու եւ գիներու վրայ զեղչ մը կատարելու մասին տրուած որոշումները հետեւեալներն են.—

Կարագի վրայ զեղչ հարիւրին 10. հայսեր (փաթ) հարիւրին 15, ածուխ հարիւրին 5, կրադիւս (սիման) 5, պողպատ 3, կաշի եւ կօշիկ 5 :

Իւղի եւ սուրճի վրայ ըլլալիք յաւելումները չպիտի ըլլան. ընդհակառակը պիտի զեղչուին :

Ելեկտրականութեան վրայ դեռ որոշ չէ, թէեւ ոմանք հարիւրին 5 կ՚ենթադրեն :

Կերպասներու գիները չպիտի աւելցուին :

Մաքսային սակերը պիտի զեղչուին որպէսզի արտասահմանէն ապրանք գալով տեղականներու հետ մրցին :

Տնտեսական հակակշռի 3000 քննիչներ գործի պիտի սկսին որպէսզի ապրանքներու մթերումը եւ չարաշահութիւնը արգիլեն :

Իսկ ցած օրավարձերու վրայ յաւելում մը պիտի կատարուի մինչեւ հարիւրին 15 համեմատութեամբ :

Ելմտական նախարարը յայտարարեց որ «պէտք է գիները կայուն պահենք, որպէսզի օտար շուկաներու վրայ մեր դիրքը չկորսնցնենք : Ասիկա կեանքի եւ մահուան հարց մըն է Ֆրանսայի տնտեսութեան համար» :

Կառավարութիւնը ծրագիր մը մշակած է որուն համաձայն Եւրոպական պետութիւնները պիտի հրաւիրէ որ գործակցութիւն մը հաստատեն իրենք իրենց մէջ դրամական հաւասարակշռութիւնը պահելու համար :

Եուկոսլաւիոյ հետ խզումը

ՊԵԼԿՐԱՏ Կ՚ԱՄԲԱՍՏԱՆԷ Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Գրած էինք թէ Մոսկուա, Հունգարիա եւ Լեհաստան խզած էին Եուկոսլաւիոյ հետ ունեցած իրենց դաշինքը :

Լեհական բատիօն կը հաղորդէ թէ յանձնուած ծանուցագրին մէջ լեհական կառավարութիւնը կը յիշէ եուկոսլաւ լրտեսի մը գործունէութիւնը եւ կ՚ըսէ թէ եուկոսլաւ իշխանութիւնները անջատողականութիւն կը քարոզեն, ինչ որ կը բեկանէ երկու երկիրներու բարեկամական դաշինքը : Կ՚ամբաստանէ նաեւ Բայքի դատավարութեան ուր կը հաստատուի թէ Եուկոսլաւ կառավարութիւնը կը շարժի ի վնաս Խորհրդային Միութեան եւ ժողովրդավար հանրապետութեանց գերիշխանութեան : Եւ կը պահանջէ ետ կանչել Վարշաւայի եուկոսլաւ դեսպանատան ութը գլխաւոր անդամները :

Նոյնիմաստ ծանուցագիրներով խզուեցան նաեւ Պուլկարիա եւ Ռումանիա :

★ Եուկոսլաւիա, իր կարգին, երբ պատասխան ծանուցագիր մը յանձնեց Պելկրատի ռուս դեսպանին ամբաստանելով որ Սովետները « կը բռնաբարեն Միացեալ Ազգերու դաշինքը» :

« Սովետական կառավարութիւնը, կ՚ըսէ,

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ԿՌԻՒ ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ՄԷՋ

Յայտնի է որ Դամասկոսի եւ Հալէպի թեմերուն միացման խնդրին առթիւ անհամաձայնութիւն կը տիրէր ժողովուրդին մէջ :

Արդ, կ՚երեւի այդ վէճը ծանր հանգամանք առացեր է Սեպտ. 25ի կիրակի օր Դամասկոսի եկեղեցիին մէջ : Օտար գործակալութիւն մը կը հաղորդէ թէ արարողութեանց պահուն իրարու վրայ յարձակած են համայնավարներն ու Դաշնակցականները որու հետեւանքով հինգ հոգի վիրաւորուած են :

Կը սպասենք Սուրիոյ թղթաբերին ճշմարտութիւնը հասկնալու համար :

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԱՄԵՐԻԿԱ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԷ ԶՕՐԱՑՆԵԼ ԹՈՒՐՔԻԱՆ . .

Ա.

«ԹՈՒՐՔԵՐԸ ՎՃՌԱԾ ԵՆ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԼՈՒԾԻ ՏԱԿ ՉՄՏՆԵԼ» — ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԵՒ ԶԻՆԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ. — ԹՈՒՐՔ ԶԻՆՈՒՈՐԸ ԿԱՐԴԱԼ-ԳՐԵԼ ՉԻ ԳԻՏԵՐ, «ԲԱՅՑ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԿՈՐՈՎԸ ԲԱՐՁՐ Է» — ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆԻ ՏԵՂ ԱՆԳԼԵՐԷՆ ԲԱՌԵՐ՝ ԶԻՆԱՎԱՐԺՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ :

«Նիւ Եորք Հէրըլտ»ի մէկ աշխատակիցը, որ վերջերս քննական պտոյտ մը կատարած էր Անգարայի եւ Պոլսոյ մէջ, շահեկան տեղեկութիւններ կը հաղորդէ երկրին տնտեսական կացութեան եւ զինուորական վերակազմութեան մասին: Իբրեւ արտայայտիչը Թրումընի քաղաքականութեան, անշուշտ շատ մը պարագաներ կը դատէ համաձայն պետական շահերուն (28 Սեպտեմբեր) :

Այս երկիրը այլեւս պարզ «կամուրջ» մը չէ արեւելեան Եւրոպայի եւ Մօտաւոր Արեւելքի միջեւ: Նոյնպէս հին կաղապար (քլիշէ) մըն է անոր կացութեան մասին խօսած ատեն ըսել «քառուղի» երկու ցամաքամասերու: Թուրքիան Միջերկրականի արեւելեան աւազանին ծայրը այսօր յառաջացեալ դիրք մըն է արեւմտեան ժողովրդավարութեանց համար եւ լիովին տեղեակ՝ իր խոցելի կացութեան :

Արդի Թուրքիան կոչուած է վճռական դեր մը կատարել երրորդ աշխարհամարտ մը կանխելու գործին մէջ: Եւ կամ, եթէ փոթորիկը պայթի, անոր ուղղութեան մէջ: Այս պատճառով ալ, վերջնապէս հակած է դէպի Արեւմուտք, առանց նկատի առնելու իր անցեալը: Ամբողջ երկրին մէջ կը քննադատեն Իսմէթ Ինէօնիւի ոստիկանական կարգուսարքը, բայց հանրապետութիւնը միացեալ ճակատ կը կազմէ իր հակաբոլշեւիկ դիրքով եւ վճռած է կռուիլ Արեւելքէն եկած որեւէ յարձակման դէմ :

Զարմանալի է որ համայնավարութիւնը գրեթէ բոլորովին բացակայ է Թուրքիոյ մէջ, երկիր մը որուն չքաւորութիւնը, յետամնաց պայմանները եւ Խ. Միութեան դրացնութիւնը դիւրին որս մը կրնար դառնալ կարմիր վարդապետութեանց համար: Բայց, ներքին խնդիրներու մէջ բաժնուած ըլլալով հանդերձ, Թուրքերը ամուր ճակատ մը կը ներկայացնեն Կոմինֆորմի թափանցումին մէջ: Այդպիսի որեւէ ազդեցութիւն շատ հաւանական պիտի ըլլար Թուրքիոյ ծայրագոյն արեւելեան նահանգներուն մէջ, Ռուսիոյ կովկասեան պետութեանց սահմանին վրայ: Արդ, Տիկին Թաչքըրան, Թրքական խորհրդարանին ութ կին անդամներէն մէկը, որ դեռ վերջերս վերադարձած էր իր ընտրական շրջանէն՝ Կարսէն, ըսաւ ինծի .

— «Իմ ներկայացուցած նահանգս մաս կը կազմէ այն շրջանին զոր պահանջեցին Ռուսերը, միեւնոյն ատեն առաջարկելով միասին կատարել Տարտանէլի հսկողութիւնը: Իմ ընտրողներէս շատեր, մեծ մասով աղքատ գիւղացիներ, ռուսական իշխանութեան տակ եղած են նախապէս եւ երդում ըրած են երբեք չիյնալ նորէն ռուսական տիրապետութեան տակ: Անոնք պիտի նախընտրեն ցմահ կռուիլ քան թէ անձնատուր ըլլալ :

Անշուշտ ամերիկեան տոլարը զօրացուցած է Թուրքերու դիմադրական կամքը ինչպէս Յունաստանի մէջ: Ամերիկեան մթերքը — քանի մը միլիառ տոլար — ողողած է երկիրը եւ երկու տարուան ընթացքին այնպիսի նուաճումներ կատարած է որ իր արդիւնքները կարելի չէ չափել տոլարներով եւ սենթերով :

Ամերիկա Թուրքիոյ կ'օգնէ երկու տարբեր ճամբաներով. — Տնտեսական գործակցութեան վարչութեան (ECA) միջոցաւ եւ 1947 Յուլիսի զինուորական օգնութեան համաձայնութեամբ : Առաջինը, Պ. Րընէլ Տորի վերատեսչութեամբ, Թուրքիոյ տրամադրած է, իբրեւ յաճախորդ, 35 միլիոն տոլար, փոխառութեան եւ պայմանաւոր օգնութեան ձեւով, առաջին տարուան համար: Թուրքիա պարտաւոր է այս գումարը վերադարձնել 35 տարիէն, 3.5 առ հարիւր տոկոսով: Կ'ենթադրուի թէ Տնտեսական Գործակցութեան օգնութիւնը պիտի աւելցնէ երկրին արտադրական կարողութիւնը, որով Թուրքիա պիտի կրնայ կատարել իր ելմտական յաւելեալ պարտաւորութիւնները :

Թէեւ Թուրքիա ֆիզիքական կործանում չտեսաւ Երկրորդ Աշխարհամարտին եւ կրցաւ բաւական մեծ գումարներ դիզել ոսկիով եւ օտար դրամներով, բայց անկէ ի վեր հարկադրուած է քաշել եւ գործածել պատերազմի ընթացքին շահած վաստակը: Թուրքիոյ առեւտրական կշիռը աստիճանաբար ինկաւ եւ աննպաստ կացութիւնը շարունակուեցաւ մինչեւ 1948ի վերջին մասը, իբրեւ հետեւանք իր գլխաւոր յաճախորդներէն մէկուն՝ Գերմանիոյ փլուզման եւ Կեդր. Եւրոպայի հրապարակներուն անհետացման :

Տնտեսական Գործակցութեան ծրագրով, որ կը տրամադրէ աւելցնել Թուրքիոյ արտածելի բերքերը լայնօրէն օգտագործելով պարարտացուցիչ նիւթերը, հողագործական գործիքները եւ մեքենաները, արդէն կ'երեւան առեւտրական կշիռի բարւոքման նշանները :

Բաց ի Տնտեսական Գործակցութեան տրամադրած գումարներէն, Թուրքիա ուրիշ արտաքին եկամուտ եւ փոխառութիւն կը սպասէ Միջազգային Դրամատունէն եւ իր ներքին հարստութեանց վրայ հիմնուելով, խոշոր ծրագիր մը մշակած է որուն համաձայն 730 միլիոն տոլար պիտի ծախսուի մինչեւ 1953: Գալով Տնտեսական Գործակցութեան գումարներուն, վարչութեան ծրագիրները կը տրամադրեն հողագործական, հանքային, ելեկտրական ուժի, ճամբաներու շինութեան աշխատանքներ, որոնք ամէն բանէ առաջ կը պահանջեն արհեստագիտական լայն ուսումնասիրութիւններ եւ պատրաստութիւն թէ ամերիկեան պատուիրակութեան եւ թէ Թրքական կառավարութեան կողմէ: Եւ որովհետեւ այս ուսումնասիրութիւնները ամիսներ կը տեւեն, բնականաբար դանդաղ կ'ընթանայ Թուրքիոյ ճարտարագործական զարգացման ծրագրին գործադրութիւնը :

Այս ծրագրին յապաղման ուրիշ մէկ պատճառն է Թուրքիոյ զինուորական անհաստատ կացութիւնը, որ ծանր ծախքեր կը պարտադրէ, լըրջօրէն ջլատելով երկրին սահմանափակ տնտեսութիւնը: Այս ազգը, որ քսան միլիոն բնակիչ կը հաշուէ, իր ելեւմուտքին կէսը յատկացուցած է ազգային պաշտպանութեան ծախքերու: Բեռը շատ աւելի ծանր պիտի կշռէր եւ հաւանաբար անտանելի պիտի դառնար առանց Ամերիկայի զինուորական օգնութեան ծրագրին: Այդ ծրագրին շնորհիւ Թուրքիա մինչեւ հիմա ստացած է 175 միլիոն տոլար երկու ելմտական տարիներու համար, որոնց երկրորդը լրացաւ անցեալ Յունիսին: Նոր վարկեր պիտի սահմանուին, բայց տրամադրելի գումարներ չկան :

(Մնացեալը յաջորդով) Թ. Ա. Թ.

Անտառային հրդեհները

Նուէր՝ համայնագէտ բարեկամիս

Այս տարի Ֆրանսայի անտառներու յաճախակի հրդեհները, ազգային կատարեալ աղէտի մը հանգամանքը ստացան :

Անտառները երկրի մը բնական հարստութիւնները կը կազմեն: Ոչ միայն երկրի բարեզարդութեան կը նպաստեն, այլ բնագիտական գետնի վրայ պէտք է զանոնք նկատել օդի զտարանները, մանաւանդ խճողուած, ճարտարարուեստական ոստաններու համար: Անոնք են որ օդի բնածխային թթուի քանակը կը բարեխառնեն, ծծելով բնածուխը եւ թթուածին արտաշնչելով: Կը պահեն նաեւ օդի խոնաւութիւնը անձրեւային մթնոլորտ յառաջ բերելով :

Այս երկիրը հարուստ է անտառներով: Մօտաւորապէս իր տարածութեան մէկ հինգերորդը ծածկուած է ծառերով: Ինչպէս թերթերը ծանուցին, Պոռտոյի, Լանտի, եւ առ հասարակ Ատլանտեանը եզերող շրջանը, մօտ երեք հարիւր հազար հեքթարի հսկայական տարածութիւն մը հրոյ ճարակ դարձաւ, խլելով նաեւ զոհեր :

Պէտք է ըսել որ անտառներու կազմութիւնը երկար տարիներու կը կարօտի: Բացի բնական անտառներէն, գոյութիւն ունին նաեւ արուեստական անտառներ: Որպէսզի ըմբռնելի ըլլայ այդ աղէտին դժբախտ հետեւանքները՝ պարզենք որ հրկիզեալ անտառները կազմուած էին ընդհանրապէս ծովային չոճիներէ: Մասնաւորապէս Լանտի աւազային ընդարձակ տարածութիւնները ծածկուած էին կոնազգիներու այդ ընտանիքէն տնկուած անտառներով: Այդ շրջանը ժամանակին կը ներկայացնէր անբերրի անապատ մը եւ կատարեալ սպառնալիք մըն էր մշակեալ շրջաններու համար: Որովհետեւ ամէն տարի Ատլանտեանը լեռնակուտակ աւազակոյտերու նոր դէզեր կը կուտակէր նախորդ խաւերուն վրայ, որոնք հետզհետէ սահելով ու հովերէն քշուելով կը ծածկէին արգասաբեր շրջաններ: Անտառամշակութիւնը եկաւ թումբ կանգնելու այդ վտանգին դէմ, միեւնոյն ատեն երկրին պարգեւելով տնտեսական անգնահատելի աղբիւր մը: Միայն Լանտի շրջանը նկատի ունենալով, չոճիի անտառները տարեկան կ'արտադրէին 15 միլիոն լիթրէ աւելի էսանս թէրէպանթին, 85 միլիոն լիթր ռէտին (չամ սաքըզը) եւայլ կարեւոր նիւթեր որոնց այլազան բաղադրութիւնները քիմիաբանութեան ու մանաւանդ ճարտարարուեստին կ'ընծայէին յառաջդիմութեան նորանոր հնարաւորութիւններ: Նոյն անտառները կ'արտադրէին նաեւ մէկ միլիոն խորանարդ մեթրէ աւելի հանքերու յատուկ ատաղձ, մէկ միլիոնի մօտ երկաթուղային յենարան փայտեր եւ 120 հազար թոն թուղթի խմոր :

Ուրկէ՞ յառաջ կուգան այդ հրդեհները: Ընդհանրապէս անզգուշութենէ: Հակառակ այն խիստ հսկողութեան որ ի գործ կը դրուին այդ խնամեալ անտառներուն մէջ, յաճախ անտառային պահապաններու, աշխատաւորներու, կամ անփոյթ անցորդներու նետած չմարած ծխիկի նետուկ մը բաւական է հրդեհ յառաջ բերելու: Նոյնը կարող է պատահիլ շոգեկառքերու արձակած բոցերէն: Պէտք է գիտնալ որ անտառներու յատակի հողը ծածկուած է տարիներու ընթացքին կուտակուած տերեւներու, չոր ճիւղերու բաւական հաստ խաւով մը, որու խոնաւութիւնը եթէ որոշ աստիճանի մը իջնէ մթնոլորտի տաքութեան ու չորութեան հետեւանքով, շատ դիւրավառ կը դառնայ: Կոտրած շիշի կտոր մը կարող է խոշորացոյցի դեր կատարել ու արեւու համադրուած ճառագայթներու ջերմութեամբ հրդեհ յառաջացնել: Անգամ մը որ բռնկեցաւ այդ խաւը այլեւս հրդեհը անխուսափելի է ու եթէ կրակին ջերմութիւնը 300 աստիճանէն աւելի բարձրանայ, այլեւս ծառերուն կոճղերն ալ կը բռնկին եւ զայն մարելու հաւանականութիւնը կը նուազի: Հովն ալ կը նպաստէ հրդեհի ծաւալման, ոչ միայն բոցեր փոխադրելով աւելի հեռուները, այլեւ թթուածինի քանակը նորոգելով հրահրելու բոցերուն ուժգնութիւնը :

Հակառակ անտառներու խոնաւութիւնը արձանագրող գործիքներու եւ այլ յառաջդիմութիւններու, նաեւ հրշէջներու փորձառութեան ու անձնազոհութեան, անտառներու այդ աղէտին դէմ մղուած պայքարը փափուկ հարց մըն է որ տակաւին իր լուծումը չէ ստացած :

Գ. ՓՕՅԱՃԵԱՆ

Ճշդում.— Նախորդ յօղուածիս մէջ անուշադրութեամբ եղած էր կարեւոր սխալ մը: «Արեւուն լոյսը մեզի կը հասնի մօտաւորապէս 12 ժամէն» պէտք է ըլլայ՝ «Արեւուն լոյսը մեզի կը հասնի մօտաւորապէս 8 վայրկեանէն» (8,13) :

Արարատի տարեդարձը

ՄԱՐՍԷՅԼ, (յապաղած) .— Ֆ. բանակի Հայ Ռազմիկներու Բարեկամ Միութեան նախաձեռնութեամբ, այս տարի եւս արժանավայել կերպով տօնուեցաւ Արարատի ճակատամարտին 31րդ տարեդարձը: 18 Սեպտ. կիրակի առաւօտ, Փրատոյի մայր եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցաւ պատարագ հոգեհանգիստ, մասնակցութեամբ զանազան կազմակերպութեանց եւ ներկայութեամբ պաշտօնական անձնաւորութեանց: Արարողութիւններէն վերջ եկեղեցւոյ շրջափակին մէջ պատրաստուած մահարձանը հրաւէր մըն էր ներկայ խուռներամ բազմութեան, որ փութաց իր յարգանքի տուրքը տալու այդ ճակատամարտին մէջ ինկած մեր անմահ հերոսներուն: Զինուորական նուագախումբի եւ ժողովուրդի երկիւղած լռութեան մէջ կատարուեցաւ դրօշապարզումը:

Ռազմիկներու պատուոյ նախագահ Պ. Տ. Թէքքէեանի հրաւէրին վրայ ժողովուրդը մէկ վայրկեան ոտքի վրայ յարգեց յիշատակը նորոգ հանգուցեալ կամաւոր Բարսեղ Գազանճեանի:

Կարդացուեցան կարգ մը նամակներ, որոնց կարգին տեղւոյս նահանգապետին մէկ նամակը, որով ներողութիւն կը խնդրէր այս տարի բացակայելուն՝ նկատելով որ այդ օրուան կը զուգադիպէր Մարսէյլի առեւտրական դրասենեակի 135րդ տարեդարձի տօնակատարութիւնը: Զինուորական եւ քաղաքային պատուիրակութեանց կարգին ներկայ էին նաեւ գերապայծառ Ծուհաճեան եւ կրօնական ուրիշ պետեր:

Պ. Տ. Թէքքէեան խօսեցաւ Ֆրանսերէն ճառ մը, պատմականը ընելով լեգէոնի կազմութեան, եւ երկու պատերազմներուն մէջ հայ ժողովրդի ցոյց տուած պատրաստակամութեան եւ ըրած զոհողութեան, ըսաւ. «Մենք կռուեցանք յանուն ազատութեան եւ արդարութեան եւ եթէ պէտք ըլլայ նորէն պատրաստ ենք կռուելու, հակառակ մեր շատ մը յուսախաբութեանց» եւ հայ ժողովուրդին հանդէպ յետագային ցոյց տրուած տմարդի վարմունքին :

«Յաւիտենական Ֆրանսան հպարտ իր անցեալով եւ պատմութեամբ պէտք է իր դերը կատարէ յանուն այս անիրաւուած ժողովուրդին» : Իր շնորհակալութեան խօսքը ըսելով ներկայ զօրավարներուն եւ զանազան կազմակերպութեանց՝ հանդիսութիւնը յայտարարեց վերջացած :

Յետոյ նախապէս եղած կարգադրութեան մը վրայ, ժողովուրդը առաջնորդուեցաւ Շաթօ տը Ֆլէօրի սրահը ուր պատրաստուած էր մասնաւոր ճաշասեղան: Ընկեր Յակոբ Դաւիթեան սեղանապետ նշանակուեցաւ: Ներկայ հանդիսականներ արտայայտուեցան օրուան նշանակութեան վրայ :

Ցանուն Կովկասեան ճակատի կամաւորներու եւ մարտիկներու խօսեցաւ Պ. Յովհ. Հացագործեան: Պ. Փորթուգալեան ըսաւ թէ «հակառակ Ֆրանսա ծնած՝ մեծցած եւ դաստիարակուած ըլլալուս իմ մէջ կը խօսի ցեղիս արիւնը: Հպարտ եմ որ Հայ եմ, ուրախ եմ որ ձեր մէջ եմ, եւ երջանիկ պիտի ըլլամ եթէ մեր նոր սերունդը աշխատի մնալ նոյնքան Հայ որքան որ մենք մնացած ենք»:

Իրենց երգերով խանդավառութիւն ստեղծեցին օրիորդներ Ար. Սէրէնկիւլեան, Լուսի Նորայեան, Պ. Համբարձումեան եւ ուրիշներ :

Օրուան տօնակատարութիւնը խորհրդանշող կարկանդակի մը, զարդարուած 31 մոմերով, կնքահայրութիւնը աճուրդի դրուելով ի վերջոյ վիճակուեցաւ Պ. Թորոս Կրտիկեանի եւ որմէ գոյացաւ շօշափելի գումար մը:

Դադարէ մը վերջ սկսաւ գեղարուեստական բաժինը Մարսէյեէզով եւ «Մաղկիր աղւոր իմ Հայրենիք» երգով նոր սերունդի Սէնթ Անի երգչախումբին կողմէ: Հայ Արենուշներու հայկական պարերէն եւ միջանկեալ կարգ մը երգերէ եւ արտասանութիւններէ յետոյ, Սէն Ժերոմի մանածիւղին կողմէ ներկայացուեցաւ իրենց գերութեան կեանքէն իրական պատկեր մը աքալակ 11a որ թէ խնդացուց եւ թէ տխրեցուց ներկայ հանդիսատեսները :

Պ. Տիրան Թէքէեանի հայրական եւ ազգասիրական արտայայտութիւնները կը խլէին ջերմ ծափեր: Ընկեր Ս. Պօղոսեան բացատրելէ յետոյ իրենց միութեան համերաշխ եւ եղբայրական մթնոլորտը՝ ծանրացաւ իրենց կատարած եւ կատարելիք գործերուն վրայ «եւ որպէսզի մենք կարողանանք մեր ռազմիկ ընկերներու ընտանիք դաւակները լաւագոյն կերպով հոգալ, կոչ կ'ընենք ձեր գիտակցութեան որ զօրավիգ կանգնիք մեզ նիւթապէս թէ բարոյապէս»:

Փարիզի, Լիոնի մանածիւղերէն հասած հեռագիրները կարդացուելով ընդունուեցան ծափահարութեամբ: Ժամը 8էն յետոյ սկսան եւրոպական պարերը մինչեւ կէս գիշեր: Հանդէսի բարոյական յաջողութիւնէն դուրս Միութիւնը ունեցած է կարեւոր հասոյթ մը :

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՍՈՒՐԲ ՓՐԿԻՉ, Պոլսոյ Ազգ. Հիւանդանոցի ամսօրեայ տեղեկագրին առաջին թիւը, չահեկան բովանդակութեամբ եւ պատկերազարդ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ (Դաշնակցական նոր սերունդի թերթին) Օգոստոս – Սեպտեմբերի 30րդ թիւը, հայերէն եւ Ֆրանսերէն հետաքրքիր բովանդակութեամբ: Հասցէ 43 rue Richer, Փարիզ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ և ԴՐԱՑԻ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ քարտէսը 1 միլիոն ատիճանաչափով : Աշխատասիրութիւն ընկեր Արտաշէս Աբեղեանի, հինգերորդ տպագրութիւն՝ վերամշակուած եւ բարեփոխուած : Տպ. Շտուտկարտ (Գերմանիա): Այս քարտէսը որ 84 × 120 սանթիմեթրի վրայ ընտիր թուղթով տպագրուած է, երեք օրինակ է, բնագրական – վարչական – քաղաքական, միայն բնագրական եւ ջրագրական :

ՏԻԳՐԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ

Անցեալ օր հաղորդած էինք մահը մեր Աղեքսանդրիոյ ընկերներէն Տիգրան Մարգարեանի : Ծնած է Էվէրէկի մէջ: 65 տարեկան էր: Ուսուցչական պաշտօն վարած է իր ծննդավայրին մէջ, ուր իր քով կուսակցութեան պաշտօնաթերթը Դրօշակը տեսնուած ըլլալով, կառավարութեան կը մատնէ իր պաշտօնակիցներէն՝ Թուրքերէնի ուսուցիչը: Տեղեկանալով՝ կը փախչի Աղեքսանդրիա: Հոն շնորհիւ իր ձեռներէցութեան առեւտրական լաւ դիրքի մը կը տիրանայ, սակայն այս յաջողութիւնը պատճառ չըլլար որ ան հեռու մնայ ազգային գործերէն: Ազգային գործերն ու հայրենիքի ազատագրութեան հարցը իր մտահոգութեանց առարկան էին: Իբրեւ Դաշնակցական հաւատաւոր, եռանդուն ընկերներէն եղած է, առանց վարանումներ եւ խարխափումներ ունենալու: Ընկ. Գ. Լազեան իր դամբանականին մէջ ըսած է թէ «ամէն անգամ որ հին սերունդի պարկեշտ ազգայիններէն մէկը կը կորսնցնենք, մեր կսկիծը կրկնակ կ'ըլլայ, մեզմէ յաւէտ բաժնուողին հետ կարծէք կը կորսնցնենք հայրենիքէն կտոր մը, որովհետեւ ան իր հետ կը տանի յուշեր հազարամեայ հայրենիքէ մը, ուր չկան այլեւս Հայեր»:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Ախոյենական մրցումներուն բացումը տեղի ունեցաւ Սեպտ. 25ին Ալֆորվիլի քաղաքապետարանին դաշտին վրայ, բազմաթիւ հայ եւ ֆրանսացի մարզասէրներու ներկայութեամբ :

Ա. մրցումը՝ Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի պահեստին Vincennesի խումբին դէմ : Մեր տղաքը իրենց վարպետութիւնը ցոյց տուին առաջի կիսախաղին, նշանակելով 4 կէտ: Բ. կիսախաղն այլեւս իր շահեկանութիւնը կորսնցուցած էր: Մրցումը վերջացաւ Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի յաղթանակով 5—0 : Լաւագոյններն եղան Քիւփէլեան, Ա. Պաղտասարեան, Պետրոսեան, Փափազեան :

Ա. խումբը դաշտ ելաւ ծափերու տակ: Լռութեան վայրկեան մը տեղի ունեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի նախկին մարզիկ ողբացեալ Յ. Հօբաեանի յիշատակին :

Հազիւ խաղը սկսած Vincennes կէտ մը նշանակեց: Քառորդ ժամ յետոյ յարձակողականի մը ընթացքին Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ. նշանակեց Տօլմաճեանի միջոցաւ: Կիսախաղէն առաջ Vincennes անգամ մը եւս նշանակեց :

Դադարէն վերջը քաջալերուած հանդիսատեսներուն ծափերէն մեր տղաքը անցան յարձակողականի, նշանակեցին 3 կէտ, շնորհիւ Խաչիկեանի (1) եւ Ասլանեանի (2) ;

Այս մրցումին մէջ ալ ի յայտ եկաւ յառաջապահ գծին վարպետութիւնը: Օնոյեանի ուժգին հարուածները արժանի էին լաւագոյն արդիւնքի մը :

Ք. Ռուզունեան

ԲԺԻՇԿԸ.— Ինչպէ՞ս է հիւանդը :
ԳԵՂՋԿՈՒՀԻՆ.— Շատ լաւ չէ, տոքթոր :
ԲԺԻՇԿԸ.— Դրի՞ր ջերմաչափը :
ԳԵՂՋԿՈՒՀԻՆ.— Ջերմաչափը երկու օրէ ի վեր դրեր եմ, սակայն տաքութիւնը դեռ չիջաւ ..

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հետրքրքիրներու հոծ բազմութեան մը ներկայութեան Հ. Մ. Ը. Մ.ը կատարեց ֆութպոլի նոր տարեշրջանին promotion d'honneurի իր ախոյենական առաջին մրցումը Port de Boucի դէմ :

Port de Bouc groupe Bի ամէնազօրաւոր խումբը կը նկատուի իր վերջին (Ֆրանսայի բաժակի) խաղարկութեան համար տարած ջախջախիչ յաղթութիւնը promotion d'honneurի նախկին ախոյեան Miramasի դէմ մեծ համբաւի արժանացուցած էր, եւ երբ մեր մարզիկները դաշտ մտան մտադրած էին շատ սուղի ծախել Հ. Մ. Ը. Մ.ի անունը : Խաղի սկզբնաւորութեան Ֆրանսացիք արագ եւ երկայն նետուածքներով կը նեղէին Հ. Մ. Ը. Մ.ի պաշտպանողականը, բայց Հ. Մ. Ը. Մ.ի բախտաւոր բերդապահը խմանէթեան այնպիսի դիւրութեամբ կ'ազատէր ամէնադժուարին գնդակները, որ բոլոր հանդիսականներուն ծափահարութեան կ'արժանանար: Մեր տղաքը պահ մը առիթէն օգտուելով յանկարծական յարձակողականով մը շահեցան առաջին նշանակէտը, բայց Ֆրանսացիք 5 վայրկեան վերջ հաւասարեցան, շահուած կէտը ապօրինի էր որովհետեւ Ֆրանսացի մարզիկը ձեռքով հրած էր գնդակը Հ. Մ. Ը. Մ.ի սահմանէն ներս, բայց օրուայ դատաւորը անտեսեց, որով առաջին կիսախաղը աւարտեցաւ 1—1 հաւասարութեամբ :

Երկրորդ կիսախաղին Port de Boucի մարզիկները սկսան աւելի վայրագ խաղարկութիւն մը ցոյց տալ եւ ահա Հ. Մ. Ը. Մ.ի պաշտպանողական գիծէն Վահէ Մերտինեան կիցի հարուած մը ստանալով դէմքին, անչարժութեան կը դատապարտուէր, քիչ վերջ Հ. Մ. Ը. Մ.ի երիտասարդ մարզիկ Ղազարեանը նմանապէս կը ստանար կիցի հարուած մը գլուխին եւ իր կարգին կը լքէր մարզադաշտը, դարմանուելու համար, այսքանը չէր բաւեր երբ դատաւորը penalty մը կը սուլէր ի վնաս Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Ֆրանսացիք ուրախութեան մէջ էին եւ արդէն յաղթութիւնը շահած կը նկատէին, երբ penaltyի հարուածին Հ. Մ. Ը. Մ.ի բերդապահը վագրի նետուածքով եւ, բռունցքի զօրաւոր հարուածով մը ետ մղեց գնդակը տեղատարափ ծափահարութեան ներքեւ, Port de Bouc պայշած մնացած էր, առաջին անգամ ըլլալով կը տեսնէր հայ կամքին եւ հայ ուժին գերազանցութիւնը : Մերոնք այսիրողութենէն խրախուսուած եւ ժողովուրդին անընդհատ քաջալերանքներէն, կրկին յանկարծակի յարձակողականով եւ գնդակի խորամանկ փոխանցումներով նշանակեցին երկրորդ նշանակէտը որ եղաւ յաղթութեան նշանակէտը :

Շնորհաւորելի են մեր բոլոր մարզիկները, մանաւանդ նոր երիտասարդ մարզիկները որ ցոյց տուին կրակոտ խաղարկութիւն մը, քիչ մը աւելի փորձառութեամբ այս տարեշրջանին մեր աննման ֆութպոլիստները կրնան մեծ յաղթութիւններ ապահովել:

Կրկին եւ կրկին կը խնդրուի յարգոյ հասարակութենէն որ ընաւ միջամտեն դատաւորին տուած որոշումներուն, այսպէսով աւելի դիւրացուցած պիտի ըլլան Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզիկներուն եւ վարիչներուն դժուարին պաշտօնը :

Վահան Շամլեան

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱՒ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Բ. ՄԱՍ

ԱՆԻԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

ԺԹ.

ԱՆԻԻ ԿՈՐԾԱՆՄԱՆ ՍԿԻԶԲԸ

Սակայն դուք գիտէք, որ Գագիկ թագաւոր չէ եւ ոչ ալ ամբողջ ազգին հաճութեամբ է գահ բարձրացած, այլ ծածուկ, միայն Պահլաւունիներու ընտրութեամբ, ուստի եւ թագաւորանիստ Անի քաղաքի օրինաւոր տէրը անիկա չէ :

— Այո, շատ ճիշդ է այդ, Վեհափառ տէր, ըսաւ Վեստ Սարգիս :

Արդէն ազգը միաձայն հաւանութեամբ քեզի էր վստահած արքունի գանձը, տէր իշխան, դուն է որ պիտի թագաւորէիր, եթէ Պահլաւունիները խորամանկութեամբ մէջտեղ չհանէին այդ կաթնկեր մանուկը,— ըսին Վեստ Սարգիսի քանի մը համախոհները հաճոյական ձեւերով :

— Այսպէս թէ այնպէս, վերջապէս մենք մեր երդումը պիտի կատարենք: Կտակը մահէ վերջ կրնայ գործադրուիլ: Լուսահոգի Յովհաննէս – Սմբատ թագաւորը Անին իր շրջակայքով իբր ժառանգութիւն կտակած էր Յունաց կայսեր, որ հիմա օրինաւոր տէրը կը համարուի մեր մայրաքաղաքին :

Բացի այդ՝ մեր ընդհանուր ազգին շահը կը պահանջէ որ Անին յանձնենք ողորմած կայսեր, որով թէ մենք պալատական չենք մնար Աստուծոյ ահեղ ատեանին առջեւ մեր երդումը կատարելով եւ թէ կ'ապրինք խաղաղութեամբ արքայէց արքայի հզօր հովանաւորութեան ներքեւ: Հետեւաբար պէտք է այդ բանին համար միայն մտածենք. երդման նոր թուղթ մը գրենք եւ Անիի բանալիներուն հետ միասին ղրկենք Յունաց կայսեր :

Առաջարկը ընդունուեցաւ, գրուեցաւ նոր երդման թուղթը եւ ղրկուեցաւ Հռոմներու կայսեր՝ Անիի բանալիներուն հետ :

Անխիղճ եւ անիրաւ մարդիկ, ընաւ չմտածեցին որ իրենց այդ քայլով հիմնովին քայքայեցին Հայաստանի պետութեան հիմերը եւ կամովին վերջ տուին այն անկախութեան, զոր կը վայելէին դարերէ ի վեր:

Ի՞նչ փոյթ անոնց թէ մեր հայրենիքին ամբողջականութիւնը պիտի խախտէր կամ մեր նախնեաց արիւնով նուիրագործուած երկիրը ուրիշներու ձեռքը պիտի անցնէր: Բաւական է որ պատիւներու արժանանային իրենք: Հայոց հայրապետը, ոսկիներու փայլէն կուրցած, արժանաւոր վարձատրութիւն մը կ'ակնկալէր, իսկ դաւաճան Վեստ Սարգիս կ'երազէր Հայաստանի գահը:

Յունաց կայսրը երբ իշխաններուն երդման թուղթը եւ Անիի բանալիները տեսաւ, ուրախացան, հրճուեցաւ իր մօտ կանչեց Թշուառ Գագիկը, ցոյց տուաւ անոր Անիի քառասուն բանալիները ու հեգնօրէն ըսաւ .

— Հայոց թագաւոր, ահա քու իշխաններդ Անին ինծի կուտան. դուն ի՞նչ կ'ըսես:

Գագիկ գունատեցաւ, խոր ցաւ մը յուզեց իր սիրտը, աչքերը բոցեր արձակեցին, ու դառնացած հոգիով գոչեց. «Դատ արասցէ Աստուած ընդ իս եւ ընդ դաւաճանողքն իմ »:

— Վերջացած է, Գագիկ: Անին այլեւս չի պատկանիր քեզի. զուր տեղ մի մտածեր անոր վրայ: Բայց ես, իբրեւ ողորմած կայսր, քեզի կուտայ Կապադովկիոյ Պիզու քաղաքը: Ապրէ հոն հանգիստ եւ այլեւս մի մտածեր Անիի վրայ :

— Բայց միթէ իրա՞ւ է այդ. միթէ արդարութի՞ւն է այդ :

— Վերջացած է ամէն բան, համաձայնէ դուն ալ, քանի որ իշխաններդ եւ նոյն ինքն Կաթողիկոսը համաձայնած են :

— Ոչ եւ ոչ: Բագրատունի Գագիկը երբեք չի տար իր համաձայնութիւնը, իսկ եթէ իշխանները դաւաճանեցին ինծի, թող իմ եւ յաջորդներուս արիւնը անոնց վիզն ըլլայ, ըսաւ Գագիկ եւ յուսահատ դուրս ելաւ Յունաց կայսեր պալատէն :

Այնուհետեւ ալ ընաւ չտեսաւ իր սիրած հայրենիքը: Իր իշխաններէն դաւաճանուած, Յունաց զօրութենէն ընկճուած, ստիպուեցաւ երթալ Պիզու քաղաքը (1045 թ.), իսկ Պառակամանոս ներքինին եւ Յունաց զօրավարը Հայաստան ղրկուեցան բանակով, տէր դառնալու համար Հայոց մայրաքաղաքին :

ԲԱԳՐԱՏ ԱՑՎԱԶԵԱՆՑ

(88)

նախատալից եւ սպառնալից ծանուցագիրներով, որոնց կը հետեւի ռուս զօրքերու շարժումներ Եուկոսլաւ սահմանին ամբողջ երկայնքը եւ նման ձեռնարկներ, կ'ուզէ վախցնել Եուկոսլաւ ժողովուրդը։ Իր նպատակն է, ճնշել ժողովուրդը՝ իրականացնելու համար իր հակաժողովրդավար եւ հակընկերվար փառասիրութիւնները։ Յայտնի է որ սովետ ներկայացուցիչները կ'ուզեն իրենց գործակալները տեղաւորել մեր կառավարութեան եւ բանակին մէջ, որպէսզի տապալեն Եուկոսլաւ օրինաւոր կառավարութիւնը։

★ Ջեխ մամուլն ալ նախատական յօդուածներ կը հրատարակէ Թիթոյի մասին եւ կը սպառնայ որ Ջեխոսլովաքիա ալ իր խզումը յայտարարէ։

★ Յայտնի է թէ Հունգարիա հաղորդումներ պարտական է Եուկոսլաւիոյ, եւ այս մասին Թիթոյի կառավարութիւնը դիմում ըրած էր անգլիական, ամերիկեան եւ ռուս դեսպանատուններուն։ Անգլիա հաւանեցաւ զբաղիլ այդ հարցով, քանի որ կնքուած դաշնագրին մէջ մասնաւոր տրամադրութիւն կայ այդ մասին։ Ամերիկայի հաւանութեան ալ կը սպասուի։

★ Հունգար համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար եւ փոխ-վարչապետ Րաքոզի ճառ մը խօսելով հրաւիրեց կուսակցութիւնը արթուն հսկել որպէսզի Րայքի նման նոր դաւադրութիւնները արգիլեն։ «Շատ գիշերներ անքուն անցուցի, ըսաւ, որպէսզի միջոցը գտնեմ սահմանափակելու դաւաճանները որ սողոսկած են ամենաբարձր պաշտօններու մէջ եւ կ'ընդունիմ թէ կուսակցութիւնը պատասխանատու է նման անձերու իշխանութեան գլուխ գալուն»։

★ Հունգար կառավարութիւնը 24 ժամ պայմանաժամ տուաւ Պուտափէշթի ֆրանսական դեսպանատան մամուլի կցորդ Կաշոյի երկրէն մեկնելու, քանի որ Րայքի դատավարութեան ընթացքին վկայ մը ըսած էր թէ ան լրտեսական ցանցին կը պատկանի։

ՌՈՒՍԵՐԸ ԵՒ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆՆԵՐԸ

Խորհրդային Միութեան արտաքին նախարարի փոխանորդ Կրոմիքօ Մոսկուայի ամերիկեան, անգլիական եւ ֆրանսական դեսպաններուն հաղորդեց ծանուցագիր մը որ կը բողոքէ արեւմտեան Գերմանիոյ «անջատողական» կառավարութեան կազմութեան դէմ, զայն անարժէք կը նկատէ եւ կը համարի բռնաբարում մը ոչ միայն Գերմանիոյ միութեան մասին Փոցտամի մէջ եղած յանձնառութեանց, այլեւ գերմանական հաշտութեան դաշնագրին կնքման պայմաններուն։

Այժմ, երբ փոխադարձութիւն կը կարծուի թէ Գերմանիոյ համայնավար շրջանին մէջ պիտի յայտարարուի «ազգային կառավարութիւն մը»։ Պերլինի արեւելեան շրջանի քաղաքապետ Էպէրթ հեռագրած է Մոսկուա թէ «որոշած ենք ժողովրդավար Գերմանիա մը կազմել ձեր օրինակէն ներշնչուելով»։

★ Խորհրդային Միութիւնը պիտի պահանջէ Միացեալ Ազգերէն որ իր մէջ ընդունի կարմիր Չինաստանի պատուիրակները։

★ Իտալիոյ գաղթականութեանց խնդիրն ալ չէ լուծուած։ Արեւմտեանները կ'ուզեն անկախութիւն տալ Լիբիոյ որոշ ժամանակէ մը վերջը։ Ռուսերը յուշագիր մը ներկայացուցին պահանջելով Լիբիոյ անմիջական պարպումը գրաւման զօրքերէն եւ կատարելապէս անկախ հռչակել զայն։ Ֆրանսայի տեսակէտը այն է որ Լիբիա պէտք չէ անջատուի այդ հողամասին միւս երեք երկիրներէն՝ Ափրիկեան Տրիպոլիսէն, Ֆէզզանէն եւ Կիւրէնիայէն, քանի որ մտաւորական եւ ընկերային նոյն մակարդակին վրայ կը գտնուին, եւ Լիբիա պէտք չէ առաւելութիւն մը ունենայ անոնց վրայ։

ՖՈՒԹՊՕԼԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Սուրիացի ֆութպօլիստները որ քանի մը հայ անդամներով Պոլիս գացած էին, իրենց Ա. հանդիպումը ունեցան Պէշիկթաշի Շէրիֆ մարզարանին մէջ, Կալաթա Սէրայի խումբին հետ։

Սուրիոյ Սէրքլը տը լա Ժէօնէս կաթոլիկ խումբն էր (եւ ոչ թէ ազգ. խումբը) մրցողը որուն կը մասնակցէին երեք Հայեր՝ Յակոբ Աֆարեան, Համազասպ Արզումանեան եւ Աբրահամ Քէշիշեան։ Իսկ Կալաթա Սէրայի խումբին մէջ կային երկու Հայեր՝ Կարպիս եւ Վարուժան։

Սուրիացիք պարտուեցան 0—3ով։

Մրցումի ընթացքին շատ գնահատուեցաւ Հայերուն խաղարկութիւնը։

Ֆէնէր Պաղչէի հետ մրցումին մէջ ալ Սուրիացիները յաղթուեցան։

★ Գատըգիւղի մէջ սարքուած էր աղջիկներու հեծանիւի մրցում մը որուն պիտի մասնակցէին երկու հայ օրիորդներ, Հեղինէ Թէքեան եւ Աղաւնի Դանիէլեան։ Օր. Թէքեան անուանի մարզիկ մըն է եւ հինգ տարիէ ի վեր գունդ նետելու Թուրքիոյ ախոյեանն է։ Շիշլիի միութենէն Օր. Աղաւնի Դանիէլեանն է որ երկրորդ հանդիսացած է այս հեծելաշաւին մէջ։

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ.— Հոկտեմբեր 8ին Սալ François Coppéeի մէջ, շաբաթ երեկոյ։ Մանրամասնութիւնները վաղը։

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Արամ խումբը Պ. Մ. Աշճեանի ամուսնութեան առթիւ, փոխան ծաղկեփունջի հազար ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Թատերական երեկոյթ ի պատիւ Օր. Խտըշեանի, 21 Նոյեմբերին, Փարիզի մէջ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ, Սեպտ. 1էն 10

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ գումարները.—

ՓԱՐԻԶ (14) Մոս. 800, ՄԱՐՍԷՅԼ, Լէգօլիվ Պաս., ՆԻՍ Քառա. 1500ական, ՆԻՍ Ակ., ԼԸՎԱԼՈՒԱ Գորկ. 800ական, ՄԱՐՍԷՅԼ Տէր. գործ. թիւ 1339 — 1344, ՍԷՆ ԺԵՌՈՄ Փան., Կաս. 800ական, Վարդ. 1375, Սիմ. 1500, ՓԻՒԺԷ Թաւ. 800, ՓԱՐԻԶ (16) Երա. 1500, ՊՐԻՒՍԷԼ Փափ. 5 հազար, ԱՆԿԷՆ Հով. 2700, ՄԱՐՍԷՅԼ Երա., ՄՕՆԹՐԷՕՅ Բամ. 1500ական, ԱՆԿԷՆ Սարգ., ՓԱՐԻԶ (19) Սր., ՓԱՐԻԶ (7) Մել., ՕՊԸՆԱ Սիւր., ՎԻԼԷՕՐՊԱՆ Մուր. 800ական, ՄԱՐՍԷՅԼ Պապ. 1500, ՍԱՎՈՒԱ Ինճ. 800, ԼԻՈՆ Պէյ., ՍԷՆ ԺԵՌՈՄ Էսկ., Բար., Համբ., Տէր Մին. 1500ական, ՍԷՆ ԺԵՌՈՄ գործ. Յուլիս – Օգոստոս, ՓԱՐԻԶ (9) Լիլա 1500, ՏԷՍԻՆ Ալեք. հազար, ՏԷՍԻՆ գործ. Օգոստոս, ՄԱՐՍԷՅԼ Օհա. 1500, ՊՕՄՈՆ գործ. Օգոստոս, ՓԻՒԺԷ Աղա. 800, ՊԱՆԵԷՕ Թուֆ. 1500, ՊՕԼԷՆ Տէր Սահ., ՔԼԷՐՄՈՆ Սօն. 800ական, ՍԱՐՍԷԼ Տէր Սար. 2950, ՎԻԼՄՕՆՊԼԸ Մեր. 800, ՓԱՐԻԶ (15) Նավ. հազար, ԿԱՐՏԱՆ Փիլ. 800, ՄԱՐՍԷՅԼ Տէր. գործ. թիւ 1345 —50։

ՕՓԵՐԵԹԱՅԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսիլահայ Ա. Թատերախումբը ղեկավարութեամբ դերասան ԹՐԱԳՕՇի, մասնակցութեամբ Մարսէյլի սիրուած երգչուհիներու, Օր. ԱՆԺԷԼ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆի, Տիկին ՍԻՐԶԱՆի, Օր. Փ. ՄԱՐՏԻԿԵԱՆի։ Նաեւ Պ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆի —ԹՐԱԳՕՇԻ—, ջութակահարներ Ս. ՉէՕՐԷԿՃԵԱՆի եւ Կ. ՊՕՂՈՍԵԱՆի։

Հոկտ. 8ին Շբ. իրիկուն ժամը 9ին Salle Mazenod

ՊԱՂՏԱՏԻ ԱՂՋԻԿԸ

Բազմաթիւ երգերով։ Մուտք 50 Ֆր.էն սկսեալ։

ԾԱՆՕԹ.— Այս ներկայացումը մօտ ապագային պիտի տրուի Փարիզ, Լիոն, Վալանս եւ այլուր։

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ

ԱՆԿԷՆԻ Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի հայերէնի դասընթացքը կը վերաբացուի, այս հինգշաբթի, կէսօրէն յետոյ, նախկին տեղը։

ԼԻՈՆԻ Ֆր. Կապ. Խաչի Սան – Սանուհինեու կիրակնօրեայ հայերէնի դասընթացքը պիտի վերսկսի ուսուցիչ Պ. Կարապետ Գօճապաշեանի կամ Յովակիմեանի ղեկավարութեամբ, այսօր 2 Հոկտ.էն սկսեալ ամէն կիրակի առաւօտ, ժամը 10էն 12։ 69 rue Louis Blanc, եկեղեցւոյ դպրոցի սրահը։ Կը խնդրուի Սանուհիներէն ճշդապահ ըլլալ, դասընթացքը օգտակար դարձնելու համար։

ԼԷ ԶՕԼԻՎԻ Հ. Յ. Դ. «Իշխան» խումբը կը յայտարարէ որ Նոր Սերունդի դպրոցը կը վերաբացուի այս հինգշաբթի (6 Հոկտեմբեր), սովորական պայմաններու տակ։ Արձանագրութեանց համար դիմել ընկեր Ա. Լուսիկեանի։ Դասերը տեղի պիտի ունենան վերանորոգուած նոր սրահին մէջ, Մարթեկօ։

ՓԱՐԻԶԻ Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի հայերէնի ձրի դասընթացքները կը սկսին 6 Հոկտեմբեր, հինգշաբթի օր Sociétés Savantesի E սրահին մէջ, ուր պիտի դասաւանդէ հայերէն լեզու, հայոց պատմ. եւ աշխարհագրութիւն, ուսուցչուհի Օր. Արուսեակ Զէյթունլեան։ Արձանագրութիւնները ամէն հինգշաբթի 9—12 եւ 14—17։ Կը խնդրուի ծնողքներէն օր առաջ արձանագրել իրենց զաւակները։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի դպրոցը կը վերաբացուի այս հինգշաբթի։ Դասախօսութիւնները պիտի կատարէ Տիկին Մանուշ Շամիրեան։ Արձանագրութիւնները ամէն հինգշաբթի կէսօրէն վերջ ժամը 3—5, Հ. Յ. Դ. Ահարոնեան ակումբը, 26 rue des Convalescents։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Ֆ. Կապ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս ուրբ. օր, Տիկին Գազազեանի մօտ, 6 rue St. Sulpice, métro Odéon, ժամը 3ին։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Մարսէյլ – Պոմոնէն Տէր եւ Տիկին Պօղոս Ղազիկեան եւ ընտանեկան պարագաները խորին շնորհակալութիւններ կը յայտնեն ամէն անոնց՝ որ անձամբ, նամակով, հեռագրով, ծաղկեպսակներով եւ նուիրատուութիւններով մասնակից եղան իրենց ահաւոր ցաւին իրենց սիրասուն զաւկին՝ փոքրիկ ԱՐՄԱՆի եղերական մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Սեպտեմբեր 23ին։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը եւ անդամները իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Այրի Տիկին Գ. Յակոբեանի եւ զաւակներուն իրենց ամուսնոյն եւ հօր Ազգ. Պետ ԳՐԻԳՈՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆի մահուան առթիւ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme - (13e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63

Mercredi 5 Octobre 1949 Չորեքշաբթի 5 ՀՈԿՏ.

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5966–Նոր շրջան թիւ 1377

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍՈՒՐԻՈՅ ԽՆԴԻՐԸ

Թուրքիոյ բաժանումը որոշուած էր 1916 Մարտ 3ի Սայքս – Փիքօ գաղտնի դաշնագրով :

1918ի Զինադադարին այս դաշնագիրը կարելի չեղաւ նոյնութեամբ գործադրել, որովհետեւ 1917ի բոլշեւիկեան յեղափոխութեամբ միջազգային քաղաքական կացութիւնը բոլորովին փոխուած էր :

Երկար բանակցութիւններէ եւ սակարկութիւններէ վերջ է, որ 1920 ապրիլ 26ին Սան Րէմոյի մէջ ֆրանսական եւ անգլիական հոգատարութեանց սահմանները ճշդուեցան՝ Քլէմանսոյի եւ Լոյտ Ճորճի միջեւ կնքուած համաձայնագրով: Ֆրանսացիք ցարդ կը մեղադրեն Քլէմանսոն թէ Անգլիացիներուն յանձնեց Մուսուլի քարիւղի շրջանը, որ 1916ի գաղտնի դաշնագրով բաժին կ'իյնար Ֆրանսայի :

Ուրիշ մեղադրանքներ ալ կ'ըլլան յետագային հոգատարութեան ենթակայ երկիրներուն մէջ հետապնդուած քաղաքականութեան մասին, եկող ու գացող 13 մարզպաններուն կողմէ:

Սուրիա – Լիբանանը ազատագրելու պատիւը, կ'իյնար զոր. Ալէնպիի «եգիպտական Արշաւաբանակ»ին (Egyptian Expeditionary Force), բաղկացած 400.000 հոգիէ: Ֆրանսական դրօշին տակ կռուողները հարիւրին մէկ տոկոս կը կազմէին, «Արեւելեան Լեգէոն»ի չորս վաշտերը (հազարական հոգի), որոնց երեքը Հայերէ եւ մէկը Սուրիացիներէ կազմուած: Անգլիացիք այս պարագան կ'օգտագործէին ի նպաստ իրենց՝ Արաբներու համակրութիւնը շահելու համար :

Ֆրանսական բանակները ընդհանուր յաղթանակին մէջ իրենց մեծ բաժինն ունեցած էին՝ կռուելով գերմանական եւ պալքանեան ճակատներուն վրայ եւ մէկուկէս միլիոն զոհ տուած :

Անգլիական զինուորները Սուրիա – Լիբանանէն ու Կիլիկիայէն քաշուեցան 1919 Նոյեմբեր 21ին, իրենց տեղը վերջնապէս թողլով Ֆրանսացիներուն :

Պատմութիւնը կրկնութիւն է, կ'ըսեն: 22 տարի վերջ, 1941ի ամառը Անգլիացիք դարձեալ պիտի գրաւէին Սուրիան՝ զօրաւոր բանակով մը, որուն մաս կը կազմէին զօրավար Քաթրուի փոքրաթիւ ֆրանսացի զինուորները: Այս անգամ Թուրքերու ձեռքէն չէ որ կը գրաւէին, այլ՝ Ֆրանսացիներուն: Եղբայրասպան կռիւ մըն էր, որ տեղի կ'ունենար Վիշիի կառավարութեան եւ Լոնտոնի Ֆրանս. Ազգային Կոմիտէի կողմնակից զինուորներուն միջեւ: Արդիւնքը յայտնի է:

Հոգատար պետութիւնը, մասնաւորաբար մարզպան Հանրի Փոնսոյի օրով (1926 Յուլիս – 1933 Յուլիս) ջանաց Սահմանադրութեամբ մը օժտել Սուրիա – Լիբանանը: Երկար բանակցութիւններէ վերջ, 1930 Մայիսին հրատարակուեցաւ Սահմանադրութիւն մը, որ ցարդ ի զօրու է, փոքրիկ սրբագրութիւններով, որոնց ամէնէն կարեւորն է հոգատարութեան բարձումը :

Ազգայնականները չէին դադրեր անկախութիւն պահանջելէ: Երբ 1936 Օգոստոս 26ի անգլօ-եգիպտական դաշնագրով, Անգլիացիք վերջնական անկախութիւն տուին Եգիպտոսի, Սուրիացիք կրկին օրակարգի վրայ դրին իրենց անկախութեան խնդիրը :

Ֆրանսական կառավարութիւնը 1936 Սեպտ. 9ին Սուրիոյ եւ Նոյեմբեր 13ին Լիբանանի հետ կնքեց դաշնագիր մը, գրեթէ յարեւնման անգլօ-իրաքեան դաշնագրին, որով երկու երկիրներն ալ կը ստանային իրենց վերջնական անկախութիւնը, Ֆրանսայի վերապահելով տնտեսական եւ զինուորական առաւելութիւններ, Իրաքի Անգլիոյ ըրածին պէս :

Այդ օրերուն իշխանութեան գլուխ կը գտնուէր Ժողովրդական Ճակատը: Զանազան պատճառներով, Ֆրանսական խորհրդարանը մերժեց վաւերացնել կնքուած դաշնագրերը: 1938ին իշխանութեան գլուխ եկաւ Տալատիէի կառավարութիւնը: Ոչ միայն չվաւերացուեցաւ 1936ի դաշնագիրը, այլ Ալեքսանտրէթի Սանճաքը՝ Անտիոք քաղաքով միասին նուէր տրուեցաւ Թուրքիոյ, 1939 Յունիս 23ին:

Թէ առեւտրական եւ թէ ռազմագիտական տեսակէտով Ալեքսանտրէթը կարեւոր նաւահանգիստ մըն էր Սուրիոյ համար: Հոգատար պետութիւնը Սանճաքը Թուրքերուն յանձնած էր առանց Սուրիոյ կառավարութեան եւ խորհրդարանին հաւանութիւնն առնելու :

Ընդհակառակն, Սուրիացիք մինչեւ վերջ հակառակեցան: Փարիզի մէջ ալ կազմուեցաւ «Միջերկրականեան Կոմիտէ» մը՝ զօրավար Պրէմոնի եւ այլ Ֆրանսացի կարեւոր անձնաւորութեանց մասնակցութեամբ, նպատակ ունենալով արգելք հանդիսանալ Սանճաքի Թուրքիոյ յանձնումին: Բայց բոլոր աշխատանքները ի զուր անցան :

Սուրիացիք մինչեւ այսօր չեն ընդունած այդ յանձնումը եւ իրենց քարտէսներուն վրայ Սանճաքը Սուրիոյ անբաժան մասը ցոյց կուտան:

Անգլիացիք կարեւոր դեր խաղացած էին այս խնդրին մէջ, սակայն Սուրիացիք պատասխանատու նկատեցին Հոգատար պետութիւնը, որուն բնաւ չներեցին այս լքումը :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԲՆԱԿԱՐԱՆԱՅԻՆ ...

Համաշխարհային տագնապ մըն ալ սա «տունի խնդիրը» :

Եթէ միայն Եւրոպա՞ն ըլլար: Հին ցամաքամասի բնակիչներս ինչի՞ չվարժուեցանք որ տունի նեղութեան չհանդուրժէինք: «Աւերիչ պատերազմին բնական հետեւանքն էր», կ'ըսենք ու կը սպասենք շինարարական եօթը տարիներուն, քանդումի եօթը տարիներէն վերջ:

Զոյգ Ամերիկաներէն ալ կը լսենք սակայն նոյն գանգատները,— բնակարան չկայ, սուղ է եւ անգտանելի :

Կը մտածես, — մարդիկ ածուխէն գուլպայ կը շինեն, ապակիէն մետաքսեղէն: Մէկ կրամ ուրանիումով ամբողջ քաղաք մը կը մաքրագործեն: Իրենց ականջը հողին կը դնեն, մեր երբեմնի հովիւներուն պէս, եւ աշխարհի միւս ծայրը պայթած ռումբին ձայնն ալ, հոտն ալ կ'առնեն. բայց « տուն » չեն շիներ :

Կ'երեւի այդ «մոլութիւնը » միայն Հայերուն տրուած է: Թուրքը տասն անգամ ամէն մէկ Հայու տունը քանդեց, բայց Հայը նորէն շինեց: Եւ երբ տեսաւ որ ալ չի կրնար հիմ բռնել տալ իր արիւնովը թրջուած հողին վրայ, գաղթեց եւ սկսաւ նորէն տուն շինել օտար երկնքի տակ :

Գոնէ այս միակ տագնապին առաջքը առնելու համար Հայուն խելքին պէտք ունին, կարծեմ, եթէ հաճին խոնարհիլ եւ անոր աջակցութեան դիմեն :

« Պոմպ Աթոմիք»ին գաղտնիքին չափ անլուծելի չէ թէեւ, բայց անոր չափ կարեւոր է: Մանաւանդ որ առանց բնակարանի ամուսնութիւններ չեն ըլլար: Առանց ամուսնութեան ժողովուրդներու աճումը կը կասի եւ եթէ երկրագունդին բնակիչները չշատնան, ի՞նչ պատճառ պիտի գտնեն պատերազմի եւ «պոմպ աթոմիք»ը ինչի՞ պիտի ծառայէ :

Թերեւս մտածողներ ըլլան թէ բնակարանային տագնապն ալ իր օգուտները ունի: Տնտեսական այս դժնդակ պայքարին մէջ գոնէ օժիտ մը կ'ապահովէ հարսնցու աղջիկներուն, ինչպէս կարդացինք: Պատի ազդեր, թերթերու յայտարարութիւններ հոս ալ կը սկսին ընդհանրանալ, քանի որ, ինչպէս միւս երկիրներու մէջ, Ֆրանսան ալ աւելի շատ կին ունի քան այր :

ՍՕՍԻ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ վարչապետ Րիատ էլ Սոլհ որ խորհրդարանին հետ վէճ ունեցած էր ոչ – խորհրդարանական նախարարներ ընտրելու համար, այս անգամ նախագահին խորհուրդովը նոր դահլիճ մը կազմեց ամբողջովին խորհրդարանի անդամներէ :

ՌՈՒՍԵՐԸ շաբաթ օր բացառաբար բացած ըլլալով Պերլինի ճամբան, ռուսական շրջանէն հազարաւոր Գերմաններ անցան անգլիական շրջանը եւ գնումներ կատարեցին: Ինչպէս յայտնի է Ռուսերը Սեպտ. 2ին եւ 3ին ալ սահմանը բացին եւ 32.000 Գերմաններ արեւմտեան շրջանէն անցան ու դարձան :

Միացեալ Ազգերու ժողովին մէջ

ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ՏԱԿԱՒ ԿԸ ԿՆՃՌՈՏԻՆ

Միացեալ Ազգերու քաղաքական յանձնաժողովը կը զբաղի իտալական գաղթավայրերու խնդրով: Յայտնի է որ Ռուսերը անմիջական անկախութիւն պահանջած էին Լիբիոյ համար: Ժողովին մէջ Հնդկաստանի պատուիրակը առաջարկեց որ միօրինակ կամ միակ սահմանադրութիւն մը պատրաստուի ոչ միայն Լիբիոյ, այլ իր սահմանակից միւս երեք երկիրներուն՝ Կիւրէնիոյ, Ֆէզզանի եւ Ափրիկեան Տրիպոլիսի համար, նոյնիսկ դաշնակցային ձեւով. բայց այս կազմակերպութիւնը գլուխ հանելու համար երեք տարիի պէտք կայ, ինչ որ արեւմտեան պետութեանց տեսակէտն է: Հնդիկ պատուիրակը նոյնը առաջարկեց նաեւ Էրիթրէի եւ Սոմալիի համար. մինչ արեւմտեանները կը խորհէին Սոմալին գաղթավայր ընել, իսկ Էրիթրէի մեծ մասը կցել Եթովպիոյ :

★ Լուր կայ թէ Եուկոսլաւիա ժողովին առջեւ պիտի ամբաստանէ Խորհրդային Միութիւնը Միացեալ Ազգերու դաշինքը բռնաբարած ըլլալուն համար: Եուկոսլաւ պատուիրակը լուռ կը մնայ այս մասին: Թիթօ ալ, եուկոսլաւ ռազմափորձերու պահուն ճառ մը խօսելով մերժած է այն ամբաստանութիւնը թէ ինք թրոցքիական է, ըսելով թէ միշտ հակառակ եղած է եւ է Թրոցքիի տեսակէտներուն: «Լաւ է արդարութեան եւ ճշմարտութեան համար պարկեշտօրէն պայքարիլ, քան թէ ոտնակոխ ըլլալ եւ գլուխ ծռել գերիներու պէս» յայտարարեց Թիթօ:

★ Խորհրդային պատուիրակութիւնը պիտի պահանջէ որ Ազգայնական Չինաստանի պատուիրակութեան տեղը ընդունուին Փէքինի նոր կառավարութեան ներկայացուցիչները, քանի որ այդ կառավարութիւնը ճանչցուած է բազմաթիւ երկիրներէ: (Ռուսիայէ վերջը Պուլկարիա եւ Ռումանիա ալ ճանչցած են զայն եւ հաւանաբար միւս արբանեակներն ալ նոյնն ընեն այսօրերս):

Սակայն Միացեալ Ազգերու միւս երկիրները չեն ճանչցած զայն տակաւին, եւ կարմիր Չինաստան ուղղակի դիմում ըրած չէ դեռ այդ մասին: Ասկից զատ եթէ պաշտօնական դիմում ալ ըլլայ, նոր Չինաստանի կառավարութեան ճանաչումը պէտք է կատարուի Ատլանտեանի դաշինքին պատկանող կառավարութեանց միջեւ խորհրդակցութենէ մը ետքը: Ռուսիա մինչ այդ, Չինեւռուս բարեկամութեան դաշինք մը պիտի կնքէ նոր կառավարութեան հետ, 1945ի դաշնագրին փոխարէն :

★ Միացեալ Ազգերու ամերիկեան, անգլիական եւ ֆրանսական պատուիրակներուն հաղորդուեցաւ Ռուսիոյ բողոքագիրը արեւմտեան Գերմանիոյ կազմութեան մասին, դտնելով զայն հակառակ դաշնագիրներու եւ համաձայնութեանց, քանի որ Գերմանիան կը բաժնէ երկուքի: Արեւմտեանները այս գիրը կը նկատեն պատրուակ մը իրագործելու Սովետներու կողմէ վաղուց ծրագրուած նպատակը որպէսզի կազմեն «բոլոր Գերմանիոյ» ժողովրդավար կառավարութիւն մը: Երեքները պիտի խորհրդակցին պատասխանելու համար :

Ֆրանսական տագնապը չէ լուծուած

Երէկ գրած էինք թէ նախարարները վերջապէս առժամեայ համաձայնութեան մը եկած էին կառավարութիւնը շարունակելու մինչեւ Ազգ. Ժողովին գումարումը :

Վարչապետ Քէօյ այս իրիկուն (չորեքշաբթի) ժամը 8ին ռատիոյէն ճառ մը խօսելով պիտի պարզէ իր քաղաքականութիւնը գիներու եւ աշխատավարձի մասին:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՍԹԱԼԻՆ, ՌՈԶՎԷԼԹ, ՉԸՐՉԻԼ

Տիկին Ռոզվէլթ որ այս միջոցիս իր յիշատակները կը գրէ ամերիկեան հանդէսի մը մէջ, կը յայտնէ թէ Սթալին նամակ մը գրած է Ռոզվէլթի Միացեալ Նահանգներու եւ Խորհրդային Միութեան միջեւ մերձեցումի մը կարելիութեան մասին, ուր ըսած է.

« Միացեալ Նահանգներու մէջ դուք ինքզինքնիդ հեռացուցած էք կառավարական ձեր սկզբնական ըմբռնումէն եւ անոնց պատասխանատուութիւններէն. բայց ես կարելի կը գտնեմ որ երբ հետզհետէ մեր միջոցները զարգանան եւ ժողովուրդը իր կեանքի պայմանները բարելաւէ, կը մօտենամ ձեր ըմբռնումներուն, եւ կրնայ ըլլալ որ, դուք ալ ընդունիք մեր ըմբռնումներէն ոմանք» :

Տիկին Ռոզվէլթ կ'ըսէ նաեւ թէ իր ամուսինը այն կարծիքն ունէր որ «Չըրչիլ դժուարաւ պիտի յարմարի յետպատերազմեան աշխարհին եւ թէ կարգ մը գետիններու վրայ կարգ մը բաներու մասին, աւելի դիւրին պիտի ըլլայ խօսք հասկցնել մարաջախտ Սթալինի» :

ՅԱՐԳԵՆՔ ՀԻՒՐԸՆԿԱԼՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐԳԸ

Մէկ միլիոն կը հաշուէն համրանքը տարագիր հայութեան ։

Այս թիւը, տարածուած է աշխարհիս բոլոր երկրամասերուն մէջ։ Եթէ աննշմէ մաս մը, արդէն իսկ քաղաքացիական իրաւունք է ձեռք բերած, դառնալով քաղաքացի իր բնակած երկիրներուն, մեծամասնութիւնը սակայն, կը մնայ որպէս օտարական։

Այս մեծամասնութիւնը իր գոյութիւնը (անհատական թէ հաւաքական), օտար երկիրներու մէջ պահպանելու համար, պարտական է յարգել հիւրընկալութեան ամենատարրական պայմանները։

Ոչ ոքի համար գաղտնիք չէ, որ ամէն մէկ երկիր իր անկախ վարչաձեւն ունի եւ իր մօտ հաստատուող օտարներէն կը պահանջէ միշտ, աւելի խիստ կարգապահութիւն եւ օրինապահութիւն ։

Գաղտնիք չէ նոյնպէս, որ մեր ներկայ ընդհանուր տագնապալի շրջանին, օտարականը չի կրնար օգտուիլ այն բոլոր արտօնութիւններէն, որմէ կ՚օգտուին բուն երկրին քաղաքացիները ։

Այսպէս օրինակ, օտար աշխատաւորը այս երկրին մէջ, իրաւունք չունի մասնակցիլ այն բոլոր յոյզերուն, որ կը կազմակերպուին աշխատաւորական կազմակերպութիւններու կողմէն։

Օտարականը իրաւունք չունի փողոց դուրս գալու տեղացիին հետ՝ քաղաքական գետնի վրայ եղած ամէն կարգի ձեռնարկներուն։

Օտարականը իրաւունք չունի մանաւանդ, որ եւ է ձեւի տակ մասնակցիլ իշխանութիւններու կողմէ արգիլուած, քաղաքական բնոյթ կրող շարժումներուն ։

Թէ որպէս անհատ եւ թէ որպէս որեւէ խմբակցութեան կամ հաւաքականութեան անդամ, կրնանք դատապարտել այս իրողութիւնը ։

Այս իրաւունքն իսկ սակայն, մեզի տրուած է առանց գործնական հնարաւորութիւններու։ Ուրիշ խօսքով, ոչ ոք մեզի կարգիլէ բողոքել, խօսիլ եւ գրել ի հարկին այս կամ այն կաշկանդումին դէմ, բայց մնալով միշտ՝ օրինականութեան սահմաններուն մէջ։ Իսկ բոլոր պարագաներու տակ, իշխանութիւններու կողմէն ճշդուած կարգն է, որ պիտի ղեկավարէ մեզ ։

Գիտենք թէ ինչ աղետաւոր հետեւանքներ կ՚ունենան այս ընդհանուր կարգին դէմ կատարուած քայլերը ։

Ցաճախ կը կրկնենք այս տարրական գիտելիքները՝ զգուշացնելով մեր հայրենակիցները։

Այս ուղղութեամբ ըրած մեր նախազգուշացումները սակայն, հաճելի չեն միշտ՝ մեր քաղածածուկներուն ։

Դիւրազգած են ընդհանրապէս այդ պարագաներուն ։

Բարոյական օրէնքներու դէմ մեղանչում կը նկատեն մեր ցուցմունքները, յանդգնելով նոյնիսկ «մատնիչ»ը գտնել մեր մէջ առանց անդրադառնալու իրենց ամենօրեայ այլանդակ մատնութիւններուն ։

Անտարակոյս այսպէս պիտի չըլլար, եթէ մեր հակառակորդը, վերջնապէս ճշդած ըլլար իր դիրքն ու դէմքը մեր իրականութեան մէջ։ Եթէ ան՝ իր իրական անունն ունենար, փոխանակ ծածկուած մնալու միշտ, «Ցառաջդիմական»ի եւ կամ «Հայրենասէր»ի կեղծ դիմակին տակ։

Խնդիրը այս սահմանին մէջ, հաւանաբար այնքան ալ ծանր համեմատութիւններ չստանար, եթէ մեր այս քօղարկուած հակառակորդը՝ չեչտուած գիծ ու նկարագիր տուած ըլլար իր գործունէութեան ։

Հոս կամ այլուր, ան ունի իր յատուկ ըմբռնումը, իր ապրած երկրի եւ իշխանութեան նըկատմամբ ։

Իր յատուկ մեկնակէտն ունի, ազգի մը, պետութեան մը, ընկերային, քաղաքական, տնտեսական եւ մշակութային բոլոր երեւոյթներու մասին ։

Այս բոլոր պարագաներուն, Մոսկուայի չափանիշով է, որ ան (խօսքը միշտ մեր քօղածածուկներու մասին է) կը գնահատէ, կը սիրէ կամ կը քննադատէ իր բնակած երկիրը, կարգն ու սարքը, բարոյական եւ նիւթական արժէքները ։ Որ այսպէս պէտք է ըլլան իրենք, որովհետեւ այլ կերպ՝ իրենք չեն կրնար արդարացնել իրենց գոյութիւնը իրենց տէրերուն, այդ իրենց գործն է։ Բայց ուրիշները, եւ մանաւանդ, բոլոր այսպէս կոչուած «ուղեկիցները» եւ ինչու չէ՞, նաեւ համերաշխութեան ջատագով անկուսակցականները, պարտաւոր են ուղիղ նայիլ իրականութեան ։

Ինչո՞ւ չընդունիլ, որ ներկայիս, «երկաթեայ վարագոյրէն» դուրս գտնել բոլոր երկիրներու մէջ, համայնավարական շարժումը, այս կամ այն ձեւին տակ կը հանդիսանայ որպէս վտանգ ։

Այս վտանգին դէմ կը պայքարին գրեթէ բոլոր իշխանութիւնները։ Կը պայքարին ընկերվարական, ռամկավարական, ազգայնական կուսակցութիւններն ու կազմակերպութիւնները։ Կը պայքարին՝ դրամատիրական, ազնուապետական, կրօնական դասերը. զանազան մշակութային եւ հայրենասիրական կազմակերպութիւնները։ Վերջապէս ժողովրդավար ազգերը իրենց ջախջախիչ մեծամասնութեամբ ։

Մեր իւրաքանչիւրին դիրքը — եթէ պէտք է, որ անպայման դիրք ճշդենք — պարտաւոր ենք պատշաճեցնել մեր բնակած երկիրներու պահանջին։ Մեզմէ կախուած է այս հարկադրանքին տակ չիյնալ ։

Նախանձախնդի՞ր ենք մեր հայրենիքի եւ հայութեան շահերու պահպանումին — չշփոթենք վարչաձեւը պետութեան, համայնավար կուսակցութիւնը՝ հայութեան գաղափարներուն հետ ։

Այս պայմաններով է, որ պիտի յաջողինք ապահովել գաղութահայութեան գոյութիւնը «բուրժուական» երկիրներուն մէջ, ցորչափ ամփոփուած չենք «խորհրդային դրախտին» մէջ ։

Իսկ եթէ մեր քօղածածուկ Տօնկիշոտները, ամէն մէկ երկիրն ու իր արժէքները տեսնել եւ փառաբանել կ՚ուզեն միայն եւ բացառաբար Մոսկուայէն ստացած ակնոցներէն ու նօթաներովը, եւ դիրք բռնել, տեղացի համայնավար եւ կամ անոնց ուղեկից կազմակերպութիւններու հետ, պարզ է, որ հայութիւնը կը դառնայ միշտ անբաղձալի տարր մը ։

Այս երկրին մէջ գոնէ, կենդանի փաստերը մէջտեղ են ։

« Ֆ. Հ. Ա. Ճակատ»ի ողբերգական վախճանը, մեր ազգային կարգ մը հաստատութիւններու նկատմամբ, իշխանութիւններու կասկածոտ վերաբերմունքը՝ ի վերջոյ իր իմաստն ունի ։

Այս մասին պարտական են մտածել անոնք, որոնց համար բովանդակութիւն ունի ազգային շահը ...

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄ.

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԱՄԵՐԻԿԱ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԷ ԶՕՐԱՑՆԵԼ ԹՈՒՐՔԻԱՆ..

(Բ. եւ վերջին մաս)

Թուրքիոյ մէջ գործող ամերիկեան զինուորական պատուիրակութեան պետն է Անգարայի ամերիկեան դեսպանը, Ճորճ Ուէտսուըրթ։ Պատուիրակութիւնը բաժնուած է երեք խումբերու, հետեւեալ վարիչներով, — զօր. Հորէյս Մաք Պրայտ՝ բանակին համար, զօր. Րապըրթ Թէյթ՝ օդային ուժերու, դեր – ծովակալ Ս. Կինտըր՝ նաւատորմիղին համար։ Զօրավար Մաք Պրայտ ընդհանուր վարիչն է երեք խումբերուն, որոնց անդամները կը բաղկանան 350 սպաներէ, զինուորներէ եւ քաղաքացիներէ ։

Թուրքիոյ զինեալ ուժերուն թիւը մեծ ելեւէջներ ունեցած է վերջին շրջանին։ Ասոնք շարունակ, թէեւ մասամբ զօրակոչի ենթարկուած են վերջին տասը տարիներու ընթացքին։ Զօրաշարժը բարձրագոյն կէտին հասաւ պատերազմի ընթացքին, մէկ միլիոն զինուորներով, եւ կէս միլիոնի զեղչուեցաւ վերջին տարիներու ընթացքին։ Նոյնիսկ այս կրճատեալ ուժը այնքան ծանր կը կշռէր Թուրքիոյ տնտեսութեան վրայ որ վերջին հինգ ամիսներու ընթացքին նորէն 350.000ի զեղչուեցաւ։ Բայց մասնակի զօրաշարժը կը շարունակուի եւ նորագիրները կը մարզուին մօտաւորապէս երեք տարուան համար ։

Թուրքիան սպառազէն բանակավայրի մը կը նմանի։ Ամէն տեղ զինուորներ կ՚երեւան յայտնի համարձակ։ Բաղդատելով սպաներուն հետ որոնք վայելչօրէն հագուած են ամերիկեան համազգեստներով, զինուորները շատ քիչ վրայ – գլուխ ունին։ Ասոնք ամսական կը ստանան 60 ղրուշ եւ երկու համազգեստ ունին իրենց անունով, մէկը ձմրան, միւսը ամրան համար։ Ծառայութեան մէջ ըլլան թէ արձակուրդի, աւելի խեղճ կ՚երեւան քան Նիւ Եորքի փողոցներու աւելածուն ։ Զունին որեւէ զարդանիշ։ Իրենց կրթական մակարդակն է որ կը վճռէ իրենց զինուորական ասպարէզը։ Անգրագիտութիւնը ծաւալուն համգամանք ունի եւ առանց բարձրագոյն կրթութեան աստիճանի մը Թուրք միջին զինուորը կը մնայ հասարակ զինուոր առանց դիրքի բարձրացման, իր ամբողջ ծառայութեան ընթացքին։ Միայն ճեմարան աւարտողները կրնան սպայ ըլլալ եւ անմիջապէս կը ղրկուին պահեստի սպաներու մարզարանները ։

Այս ոչ – ժողովրդավար եւ միակողմանի, դասակարգային դրութեան մասին խօսակցութիւն մը ունեցայ զօր. Մաք Պրայտի հետ եւ հարցուց թէ չի՞ վնասեր Թուրք բանակին բարոյական կորովին։ Ոչ, ըսաւ։ Իր կարծիքով, ազգային հըպարտութիւնը կը ստիպէ Թուրքը ծառայել իր երկրին պաշտպանութեան համար։ Ան բանակին մէջ կը ստանայ կրթութիւն մը որմէ զրկուած էր նախապէս։ Յետոյ, ապրուստի պայմանները սովորաբար աւելի լաւ են զինուորական հաստատութեանց մէջ քան քաղաքացիներուն համար։

Զօրավարը շարունակեց .

— « Թուրքիոյ զինուորական դրութիւնը բախտ մըն է կրթական տեսակէտով։ Թուրքերը անձկութեամբ կ՚ուզեն սորվիլ եւ ուրախութեամբ կ՚ընդունին մեր զինավարժական մեթոտները։ Արհեստագիտական երկիր մը չէ այս, եւ մենք պէտք է սորվեցնենք Թուրքերուն մեքենական կազմածներ գործածելու եղանակը։ Լեզուական պատուարը ամենամեծ դժուարութիւնները կը ներկայացնէ եւ որովհետեւ մարզանքը թարգմաններու միջոցաւ կը կատարուի, երկու անգամ աւելի ժամանակ կ՚անցնի։ Բայց, չափանիշով, արդէն իսկ հրաշք մը գործած ենք ։

« Մէկուկէս տարուան ընթացքին մօտ տասը հազար զինուորներ մարզուեցան թարգմաններու եւ խորհրդատուներու միջոցաւ, եւ զինավարժութեան դպրոցներ հաստատուեցան։ Մեր առաջին նպատակն էր սորվեցնել թէ ինչպէս պիտի գործածեն մեր զինուորական կազմածները առանց մեր աջակցութեան։ Մեր երկրորդ նպատակն է բաւականաչափ մարզել զանոնք որպէսզի կարենան մարզանքի այս հիմնական դրութիւնը տարածել իրենց սեփական կարգուսարքին վրայ »։

Հաստատելով որ Թրքական բանակը բաղդատաբար լաւ կազմակերպուած, սպառազինուած կը գտնէ իրեն սահմանուած «ռազմագիտական դերը» կատարելու համար, զօրավարը բացատրեց թէ Թուրքերը այժմ կրնան պաշտպանողական ազդու կռիւ մը վարել։ Ընդհանրապէս ընդունուած է թէ անոնք չեն կրնար անսահման ժամանակով դիմանալ յարձակողի մը դէմ, բայց կրնան կեդրոնական Անատոլուի մէջ բռնել պաշտպանողական գիծ մը որ պիտի կազմէ ահարկու պատնէշ մը նոր թափանցումներու դէմ, մինչեւ որ ռազմագիտական ամբակոծութիւնները կարենան քանդել յարձակողի մը թիկունքի հաղորդակցութիւնները ։

Այս ռազմավարութեան արդիւնաւորութիւնը կախում պիտի ունենայ յարձակման տեսակէն, բայց Թուրքերը համբաւ հանած են իբրեւ կատաղի կռուողներ որոնք իրենց երկիրը պիտի պաշտպանեն մինչեւ վերջին զինուորը։ Իրենց համար նպաստաւոր են գետինը եւ օդը։ Անոնք չունին շատ մը արդիական սպառազինութիւններ, բայց մեծ քանակութեամբ ամերիկեան օդանաւեր ստացած են ։

Այժմ ամերիկացի խորհրդական մը նշանակուած է Թրքական իւրաքանչիւր օդատորմղիկի համար, օգնելու համար Թուրք մարզիչներուն։ Ամերիկացիներուն օգնութեամբ, Թուրքերը դըպրոց մը հաստատած են օդանաւային պաշտօնեաներ հասցնելու համար։ Այս ամառ առաջին անգամ ըլլալով Թրքական վաշտեր շինութիւններ կատարեցին օդանաւային կայաններու համար։

Թուրք զինուորները հրասայլեր եւ ամերիկեան կառքեր (ճիփ) կը գործածեն, ինչպէս եւ ռատիօ եւ ռատար, հեռաձայն եւ հեռագիր եւն .։ Ամերիկա մեծ քանակութեամբ օդային, բժշկական եւ մարզական կազմածներ ղրկած է։

Մարզական ուղեցոյցներուն մէջ, Թուրքերէնը արհեստագիտական բառեր չունենալով, անգլերէն հոմանիշներ գործածուած են։ Անշուշտ տարիներ պիտի անցնին այս թարգմանութիւնները լրացնելու համար ։

Մինչ այդ, անգլերէնը աստիճանաբար գերմաներէնին տեղը կը բռնէ Թուրքիոյ զինուորական բառարանին մէջ ։

Ամերիկացի խորհրդականներ կը հաստատեն թէ Թրքական բանակը երբեք աւելի լաւ կազմակերպուած եւ սպառազինուած չէր իր երկար պատմութեան ընթացքին եւ այժմ բաւարար չափով պատրաստ է որեւէ պատահականութեան հանդէպ ։

ՔԸՐԹ ՀԷՅՄԱՆ

ՔԱՒՈՒԹԻՒՆ ՄԵՂԱՑ

— Տէր հայր, կ՚ուզեմ ամուսնանալէ առաջ մեղքերս խոստովանիլ, կ՚ըսէ երիտասարդ մը իր թաղի քահանային ։

— Շատ լաւ կ՚ընես զաւակս, ըսէ տեսնենք կը պատասխանէ քահանան.

— Երիտասարդը մէկիկ մէկիկ կը խոստովանի իր բոլոր մեղքերը ։

— Մեղքերը շատ ծանր են, բայց ներեալ ես, գնա, տղաս Աստուած հետդ ըլլայ ։

— Բայց մեղքերս քաւելու համար պատիժ մը պիտի չտնօրինէ՞ք տէր հայր։

— Զըսի՞ր որ պիտի ամուսնանաս շուտով։

— Այո տէր հայր։

— Էհ, ուրեմն, չի՞ բաւեր։ Ուրի՞շ պատիժ ալ կ՚ուզես տակաւին, կը պատասխանէ բարի ծերունին ։

Վիեննայի հայութիւնը ներկայիս

ՎԻԷՆՆԱ, 20 Սեպտ. (Յառաջ).— Քանի մը վիճակագրական տեղեկութիւններ Վիէննայի ներկայ Հայութեան մասին, կը կարծեմ թէ հետաքրքրութենէ զուրկ չըլլար: «Յառաջ»ի ընթերցողներուն ծանօթ է թէ քաղաքիս եօթներորդ թաղամասին՝ համանուն փողոցին վրայ կը գտնուի Մխիթարեան Միաբանութեան մայրավանքը: Ներկայիս վանքին մէջ կան 15 վարդապետներ՝ վարչութեամբ Գերապայծառ Հ. Մեսրոպ արք. Հապողեանի եւ իր օգնական 4 առաջականներուն: Վանքին կղերանոցը առժամանակեայ կերպով փոխադրուած է Պէյրութ, ուր աւելի քան 25 տղաքներ հաւաքուած են ներկայիս:

Ներկայիս Վիէննայի Հայ գաղութը կը բաղկանայ 400 անձերէ, որոնց 250ը մնայուն, իսկ 150ը գաղթական կամ եկուոր են: Գրեթէ կիսուկէս են այրերն ու կիները: Դպրոցական տարիք ունեցող տղոց թիւն է 50, 30ը մանչ՝ 20ը աղջիկ:

Գաղութիս հոգեւոր առաջնորդն է Եղիշէ քահանայ Իւթիւճեան, որ 1929էն ի վեր կը վարէ Հայերու հոգեւոր գործերը:

Այս տարի, իր վարչութեան 20ամեակին առթիւ, վարդապետական աստիճան ստացաւ Արտաւազդ արք.է:

Հայ գաղութը ունի իր յատուկ մատուռը (Ա. Թաղամասի մէջ), ուր ամէն կիրակի եւ մեծ տօնի օրեր պատարագ կը մատուցուի եւ կը քարոզուի: Պատարագէն վերջ հայրենիքի եւ հայ սփիւռքի մասին լուրեր կը հաղորդէ՝ քաղելով հայ թերթերէն: Մատուռ այցելողներու միջին թիւն է 30:

Վիէննայի հայ գաղութը 2 ընկերութիւն կազմած է, Եկեղեցւոյ Վարչութիւն եւ Աւստրիոյ Հայ Միութիւն, վերջինս 1946էն սկսած: Տեղւոյս Հայ Բարեգործականի ընթացիկ գործերը կը վարեն յիշեալ ընկերութիւնները՝ միասնաբար: Եկեղեցւոյ Վարչութիւնը, որ միեւնոյն ատեն գաղութիս վարչական մարմինն է՝ կազմուած է հետեւեալներէ.— Պ. Պ. Վահան Իսպէնչէրեան (նախագահ), Ա. Գարամանլեան (քարտուղար), Սարգիս Տիլսիզեան (գանձապահ):

Իսկ Աւստրիոյ Հայ Միութեան վարչական կազմը կը ներկայացնեն՝ Պ. Պ. Զարեհ Փափազեան, Ա. Գարամանլեան, Օննիկ Քէչեան:

Եկող ուսումնական շրջանի համար քաղաքիս մէջ կան 10 հայ ուսանողներ՝ եկած զանազան երկիրներէ: Իրենցմէ երկուքը հիւանդ ըլլալով՝ կը հոգացուին Բարեգործականի միջոցներով: Այս առթիւ ըսենք նաեւ որ գաղութիս ընտանիքներէն ոմանք իրենց տղոց հայերէն սորվեցնել կուտան հոգեւոր հովիւը իրենց տունը հրաւիրելով: Կ'արժէր որ հայերէնի եւ Հայոց պատմութեան մասնաւոր դասընթացք մը հաստատուէր՝ օգտուելով տեղւոյս Մխիթարեան Հայրերու ուժերէն:

Վիէննայի Հայերու գլխաւոր զբաղմունքը գորգավաճառութիւն է, սակայն կան նաեւ արհեստաւորներ, այսպէս՝ գորգաշէն, խաղախորդ, մանրանկարիչ, դերձակ, կօշկակար եւն.: Նոր գաղթականները, դժբախտաբար, միայն պատահական գործեր կրնան ընել, մնալով յաճախ բոլորովին անգործ:

Աւստրիոյ Հայ Միութիւնը տարին երկու անգամ հանդէս կը կազմակերպէ, աշնան եւ գարնան: Տեղի ունեցած է նաեւ ներկայացում եւ երաժշտահանդէս՝ նուագել տալով Խաչատուրեանի գործերը:

Գաղութիս Հայութիւնը որեւէ քաղաքական շարժումի չի խառնուիր, ամէն մարդ իր գործով զբաղած է: Վերջերս վարչական միութիւններըհայ ակումբ մը եւս բացած են, նոր սրահ մը վարձելով, ուր միտք ունին փոխադրելու երկու միութիւններու գրասենեակները, գաղութի հոգեւոր հովիւին բնակարանը եւ գրադարանը:

Կը մաղթենք խաղաղ եւ համերաշխ աշխատանք:

ՊԷՀՍԱՐ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոն – Տէսին Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղի գործունէութիւնը, շարք մը բանսարկութիւններու հակառակ, կը շարունակուի առայժմ միայնիր ֆութպօլի չորս խումբերով:

Կը գտնուին հայ խումբեր որոնց «Աննման» տիտղոսներ եւայլն կը շռայլեն ոմանք, տղոց աչքին փոշի ցանելու համար, բայց նոյն այդ մարդոց վարիչներուն հարց կուտանք թէ 5 տարուայ գոյութենէ յետոյ «Աննման» կրտսերներէն ինչո՞ւ չեն կարողացած Ա. խումբի տղաքներ պատրաստել:

Մեր մասնաճիւղը միշտ պատրաստ է, օգնել քոյր մասնաճիւղերու, հայկական միութիւններու: Մեր ծրագիրին մէջ չկայ, գնդակ խաղացողի մը վճարել:

Մասնաճիւղիս տարեկան ընդհ. ժողովը տեղի ունեցաւ 7 Սեպտ.ին ուր ընտրուեցան հետեւեալ եղբայրները, նախագահ Գ. Դաւիթեան, փոխնախագահ՝ Ս. Առաքէլեան, քարտուղար Մ. Դանիէլեան, գանձապահ Կ. Օհանեան: Ֆր. մարզական դաշնակցութեան մօտ ներկայացուցիչ Ս. Սարեան, խումբերու վարիչներ Վ. Յակոբեան, Ա. Գարակէօզեան, Ս. Աւետիքեան, Յ. Մսլաքեան, Տիրան Պէճիտեան, Խորէն Սողոմոնեան, որոնք կրկին ուխտեցին տանիլ ստոյնծանր պարտականութիւնը, Ֆրանսախօս հայ պատանիներու մէջ դնելու ազգային շունչ, եւ հայ լեզուի զարգացում:

★ Սեպտ. 18ին սկսաւ մեր պահեստին Ա. պաշտօնական խաղարկութիւնը Փիէռ Պենիթի պահեստին դէմ, մերոնք 11ով 0 յաղթական դուրս եկան: Իսկ կրտսէրները նոյն օրը A. S. C. E. M.ի կրտսերներու դէմ 1—0 յաղթական:

Սեպտեմբեր 25ին տեղի ունեցաւ Ուլենի Ա. խումբին եւ մեր Ա. խումբի առաջին ախոյենական մրցումը: Մարզասէր հայ հասարակութիւնը փութացած էր դաշտ քաջալերելու հայ մարզիկները: Ահա դատաւորը կուտայ սուլիչով առաջին ազդանշանը, երկու խումբերը կը հաւաքուին դատաւորին քով: Մեր սիրելի հիմնադիրին՝ եղբայր Գրիգոր Յակոբեանի մահուան գոյժը հասած ըլլալով, մեր մարզական վարիչներու դիմումին վրայ դատաւորը մէկ վայրկեան լռութենէ յետոյ կուտայ խաղի ազդանշանը:

Մերոնք, 5 վայրկեանէն Ա. նշանակէտը կը շահին Լ. Հայպէշեանի կողմէ:

Ֆրանսացիք ի զուր կը փորձէին մեր բերդին մօտենալ: Յաջորդաբար նշանակէտներ շահեցան յառաջապահներ երիտասարդ Սիմոնեան, Քօրանեան Սերոբ ու խաղը շարունակուելով այսպէս, շահեցանք 6 նշանակէտ մինչեւ կիսախաղ:

Կիսախաղէն յետոյ հակառակորդը աւելի բուռն կերպով սկսաւ յարձակիլ, բայց մերոնք յաջորդաբար 6 կէտ եւս շահեցան: Խաղը վերջացաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի յաղթանակով 12—0:

Եթէ մեր խումբը այսպէս շարունակէ կրնայ իր անցեալ տարուան կորուստը դարմանել:

★ Կ'իմանանք թէ Ֆրանսական մարզական դաշնակցութեան նախագահը. մեր երիտասարդ ներկայացուցիչը՝ եղբայր Սեպուհ Սարեանը վարձատրած է Արծաթեայ մետալով մը, տարեկան ընդհ. ժողովի մէջ, շնորհաւորելով զինքը, իր անխոնջ գործունէութեան ու համեստ բնաւորութեան համար: Մեր շնորհաւորութիւնները եղբայր Սեպուհին:— Լիդիս

ԽԱՆԱՍՈՐԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ.— Երկու տարիէ ի վեր Վիէն զրկուած է իր այնքան սիրած դաշտահանդէսներէն, մանաւանդ Խանասորի տարեդարձէն, կարգ մը անոպայ տարրերու խառնակչութեան հետեւանքով:

Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէն այս տարի ալ չկրնալով դաշտահանդէսը սարքել, Խանասորը տօնեց, ընկերա – համակրական երեկոյթով մը յաւերժացնելու մեր պաշտելի հերոսներու յիշատակը:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ակումբը լեցուած էր կարծես լաւագոյն պատասխանը տալու բոլոր անոնց որոնք կ'ուզեն արգելք հանդիսանալ, մեր ձեռնարկներուն:

Խանդավառ, տաքուկ մթնոլորտի մը մէջ փառաւորուեցան Խանասորի հերոսները: Ներկաները իրենց հոգեկան խռովքը, հայրենաբաղձը, իւրաքանչիւրը իր ապրումները կը կարդար իր քովի ընկերոջ դէմքին վրայ եւ աչքերուն մէջ: Այո հայ եղբայր, մեզ վիճակուած է տանիլ մեր ծանր բեռը ինչպէս մեր նախորդները որոնք ոչ մէկ ընկրկում ճանչցան, մեր ցեղի վերելքի եւ անոր յաւիտենականութեան համար: Ըլլանք արժանի յաջորդները մեր անթիւ աննման հերոսներուն, կուրծք տանք ամէն տեսակի խոչընդոտներու, սատարենք մեր ժողովուրդի ֆիզիքական եւ իմացական վերելքին, չմոռնանք երբեք մեր ազգային արժէքներն ու սրբութիւնները որոնք մեր իսկ գոյութեան անժխտելի գրաւականներն են: Հաւատք ունենանք, լաւագոյն ապագային, Արմէն ցեղի յաւիտենականութեանը:

Ու ձեռք ձեռքի պահակն ըլլանք մեր ազգի փառքը կազմող տօներու եւ արժէքներու, փոխանցելով գալիք սերունդին:

Իշխան

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԼՐԱՏՈՒ

Ամսոյս 21ին Պոլիսէն Փարիզ ժամանեցին Տէր եւ Տիկին Գագէր (Ղազարեան) իրենց վեցամսեայ աղջնակին՝ Անիի հետ, որ հակառակ իր փոքր տարիքին արդէն լաւ դաշնակահարուհի մըն է եւ երկու անգամ նուագահանդէս տուած Պոլսոյ մէջ, ուր տեղական թերթերը գովեստով խօսած են:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՒՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱՒ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Բ. ՄԱՍ

ԱՆԻԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

ԺԹ.

ԱՆԻԻ ԿՈՐԾԱՆՄԱՆ ՍԿԻԶԲԸ

Պառակտմանս ներքինիին դէպի Անի արշաւելու լուրը յուզումով լեցուցած էր Անեցիներուն սիրտը: Անոնք կը զգային որ Անիի գլխուն կը կուտակուին սպառնալից ամպեր որոնց հետեւանքը շատ ծանր պիտի ըլլար իրենց համար: Թագաւորը չկար, ան կը տառապէր իր հեռաւոր աքսորավայրին մէջ, իսկ իրենք՝ Անեցիք մնացած էին գրեթէ անտէր ու մոլորուած: Բայց մեռած չէր ծերունի Վահրամը: Անոր սիրտն ալ թունդ ելաւ, երբ լսեց Յունաց բանակին մօտենալը, եւ աչքերը վրէժխնդրութեան բոցով լեցուած պատրաստուեցաւ դիմադրելու, իր կեանքը զոհելու Անիի պարիսպներուն տակ:

Ծերունի Վահրամ խորունկ կսկիծ զգաց, երբ իմացաւ Գագիկի աքսորուիլը: Ան շատոնց կը գուշակէր այդ ու միշտ կը զգուշացնէր Գագիկը պատրաստուած դարաններէն, բայց ան չլսեց զինք, այլ տիրանենգ ու հայրենադաւ Վեստ Սարգիսի խօսքին ու խոստումին վստահելով՝ գնաց Պոլիս, այլեւս չվերադառնալու համար:

Վահրամ իշխանը կը զգար, թէ ալ պիտի չվերադառնար Գագիկ եւ թէ պիտի կործանէր Հայաստանը, պիտի կործանէր չէն ու փարթամ Անին:

— Ով Աստուած, մի դառնացներ ծերութեանս վերջին օրերը, մի թողուր որ տեսնեմ հայրենիքիս աւերումը: Օրհասի մէջ է Հայաստանը, Տէր, փրկէ զայն, խորտակէ թշնամիները եւ դաւաճաններուն արժանի պատիժը տուր,— երկիւղածութեամբ պաղատեցաւ Վահրամ իշխան եւ դառնօրէն լացաւ: Լացաւ խորին կսկիծով, որովհետեւ Հայոց աշխարհը իր իսկ զաւակներուն ձեռքով էր որ կը մատնուէր հուրի ու սուրի:

— Եթէ չըլլային դաւաճան հայ իշխանները, եթէ մերիններէն չըլլային մատնիչները, չէինք հասներ այս օրերուն: Բայց ամէնէն սոսկալին այն է որ նոյնիսկ մեր մէջէն են մեր թշնամիները:

Վահրամի խօսքը կիսատ մնաց: Դուրսէն լսուեցան խառն ի խուռն ձայներ: Իշխանը քաշեց վարագոյրը եւ դուրս նայեցաւ:

Դուրսը՝ մայր եկեղեցիին շուրջ խռնուած էր ամբոխը ու հետզհետէ կը ստուարանար: Ծերունի Վահրամն հասկցաւ քաղաքացիներուն այս խռնումի իմաստը:

Անոնք ալ կը զգային իրենց անել դրութիւնը եւ մօտեցող վտանգը: Այդ պահուն իր սենեակին դրան վարագոյրները ետ քաշուեցան ու սեմին վրայ երեւցաւ Խենթը:

Վահրամ նայեցաւ անոր հարցական ակնարկով:

— Իշխան, ըսաւ Խենթը, Յունաց բանակը կը յառաջանայ դէպի Անի:

— Կը սպասէի ատոր, բայց Յոյները չեն կրնար շուտով տիրել Անիին: Պարիսպներուն դռները գոց են, իսկ զօրքերը կազմ ու պատրաստ: Սակայն դուն ան ըսէ ինծի, այս ի՞նչ իրարանցում է քաղաքացիներուն մէջ. միթէ արդէն յուսահատած են անոնք:

— Ոչ իշխան, զգալով մօտեցող վտանգը, քաղաքացիք ալ զէնքը ձեռքերնին կը պատրաստուին կռուելու եւ ի հարկին մեռնելու Անիի պարիսպներուն տակ: Կը խնդրեն որ դուք առաջնորդէք զիրենք դէպի կռիւ:

— Ապրին քաղաքացիք, այդպէս ալ պէտք էր Ես կը կարգադրեմ ինչ որ հարկ է. մեր զօրքերու քաղաքացիներուն հետ միասին լաւ դաս մըն ալ պիտի տան Յոյներուն:

— Կեցցէ Գագիկ, կեցցէ Վահրամ իշխանը, յուեցաւ յանկարծ քաղաքացիներու գոռ ձայնը եւ Վահրամ իշխանի պալատին կամարները ղըրդացին:

— Կը լսէ՞ք, իշխան, քաղաքացիներն են որ կը կանչեն ձեզ եւ կը հրաւիրեն ձեզ առաջնորդելու զիրենք:

— Լաւ, բայց գիտե՞ս արդեօք, թէ ինչ կ'ընեն Վեստ Սարգիսեանք, ուրա՞խ են Յունաց բանակին մօտենալուն համար:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՑՎԱԶԵԱՆՑ

(84)

Միւս կողմէ սակայն ընկերվարական շրջանակները կը խլրտին։ Սէնի ընկերվարականներու գործադիր մարմինը առջի օր նիստ գումարեց եւ նկատելով որ ցած օրավարձերու եւ նուազագոյն ապրուստի խնդիրները չկան կառավարութեան որոշումներուն մէջ, պահանջեց կուսակցութեանը տնօրէն ժողովէն անմիջապէս քաշել ընկերվարական նախարարները դահլիճէն եւ ստիպողաբար նիստի հրաւիրել կուսակցութեան Ազգ. խորհուրդը։

Աշխատանքի նախարար ընկերվարական Տանիէլ Մէյէր ուզած էր հրաժարիլ, բայց տնօրէն ժողովը չհաւանեցաւ, յայտնելով որ անհատական հրաժարական պէտք չէ տեղի ունենայ, երբ որոշուի, բոլոր ընկերվարական նախարարները պէտք է հաւաքաբար քաշուին։ Տնօրէն ժողովը այժմ կը քննէ Սէնի ընկերվարականներուն պահանջը։

Սէնտիքաներն ալ որոշեցին 24 ժամուան ընդհանուր գործադուլ մը յայտարարել։

ԵՒՐՈՊԱՑԻՆԵՐԸ ՊԷՏՔ Է ՍՏՈՐԱԳՐԵՆ

Ամերիկեան պաշտօնական աղբիւրէ կը հաղորդուի թէ Միացեալ Նահանգները ռեւէ ռազմամթերք ղրկելէ առաջ, պիտի պահանջեն որ զինուորական օգնութենէն օգտուող եւրոպական երկիրները պաշտօնապէս յարին պաշտպանողական հաւաքական կազմակերպութեան մը սկզբունքին եւ դրաւորապէս կատարուի այդ պայմանագիրը։ Այս պատճառով, հաւանաբար, Պրիւքսէլի դաշինքը ստորագրող հինգ պետութիւնները միակ համաձայնութիւն մը կնքեն։ Իսկ առանձին համաձայնագիրներ պիտի ստորագրեն Իտալիա, Նորվեկիա եւ Տանըմարքա։ Այս յանձնառութեանց մէջ պայման կայ որ, զէնք ստացող պետութիւնները զանոնք պիտի գործածեն միայն Հիւսիս–Ատլանտեան շրջանին մէջ, չպիտի կրնան ուրիշ տեղ ղրկել եւ ոչ ալ ուրիշ պետութեան մը ծախել։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԹԱԼԻՆ – ԹՐՈՒՄԸՆ տեսակցութիւն մը անհրաժեշտ կը գտնէ Հէնրի Վալլաս, Ամերիկայի գործաւորական համաժողովի մը առջեւ խօսած ճառովը։ Ռուսիա արդի կացութեան մէջ իր պատասխանատուութիւնն ունի, բայց հիւլէական ուժի հակակշռին համար ամերիկեան ծրագիրն ալ իրապաշտ չէ, ըսաւ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ազգ. պաշտպանութեան նախարար Պ. Ռամատիէ որ Նիւ Եորք կը գտնուի, յայտարարեց.— «Կարեւորը հիւլէական ռմբակոծութեան խնդիրը չէ. ամենակարեւորը արեւմտեան երկիրներու հողային պաշտպանութիւնն է, եւ լաւագոյն գիծը պաշտպանութեան կարելի եղածին չափ երկաթեայ վարագոյրին մօտը գտնուիլն է»։

ՄԱՔՐԱԳՈՐԾՈՒՄՆԵՐԸ կը շարունակուին Պալքանեան կարմիր երկիրներուն մէջ։ Պուլկարիոյ մէջ ձերբակալութիւններ կ'ըլլան մասնաւորապէս պաշտօնեաներու եւ ուսուցիչներու դասակարգէն։ Ձախ երիտասարդական դաշնակցութեան ժողովին մէջ յայտարարուեցաւ թէ անդամներու թիւը այժմ 668.000 է, բայց 100 հազարին քարտերը չպիտի վերանորոգուին։

ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ բանուոր գործադուլ ըրած են այժմ Ամերիկայի մետաղագործական եւ հանքային հաստատութեանց մէջ։ Կը պահանջեն օրավարձի յաւելում եւ ընկերային ապահովութեան պայմաններ։ Այսպէսով օրական 30 միլիոն տոլար կը կորսնցնեն գործատէրերը։

ԹՈՒՐՔԻԱ այս տարի Ամերիկայէն իբր զինուորական օգնութիւն պիտի ստանայ սուզանաւեր, թորփիլարձակներ, եւայլ նիւթեր։ Իսկ թուրք նաւային սպաներ եւ զօրքեր պիտի երթան Ամերիկա մարզուելու։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ կառավարութիւնը մերժած էր ընդունիլ իր մառքին արժեզրկումը եւ ածուխին աւելի աժան գինով արտածումը։ Նոր բանակցութիւններու հետեւանքով, ընդունեց։ Դաշնակիցները խոստացան ապագային դիւրութիւններ ընծայել անոր։

ՃԱՆԹԻՑԻ համայնավար քաղաքապետը մէկ ամսուան համար կախակայուեցաւ, որովհետեւ թոյլատրած էր «խաղաղութեան համար» քուէ հաւաքել իր թաղապետական շէնքին մէջ։

ԳՈՐԾԸ ԳՈՐԾ Է.— Հակառակ քաղաքական գետնի վրայ զիրար խեղդել աշխատելու, Ամերիկա արտօնեց որ 500.000 տոլար արժէքով քարիւղի հանքեր փորելիք գործիքներ ղրկուին Ռուսիոյ։ Ասոնց առաքումը արգիլուած էր 1948ին, իբր «պատերազմական նիւթ»։

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ժողովրդական կառավարութեան վարչապետ ընտրուեցաւ Մաօ – Ցէ – Թունկ որ համայնավար կեդր. կոմիտէին նախագահն է։ Հրատարակուեցաւ սահմանադրական օրէնքը՝ որ կը համապատասխանէ սովետական սահմանադրութեանց։ Արտաքին նախարար յայտարարեց թէ «Չինաստանի ամբողջ ժողովուրդը ներկայացնող» այս նոր կառավարութիւնը կը փափաքի դիւանագիտական յարաբերութիւններ հաստատել բոլոր օտար երկիրներու հետ որ կը յարգեն հաւասարութեան, փոխադարձութեան, հողային ամբողջութեան եւ վեհապետական իրաւունքներու սկզբունքները։ Խորհրդային միութիւնը ճանչցաւ Չինաստանի նոր կառավարութիւնը։

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ.— Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Վարանդեան» կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Սանուհիներու։

Այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին Սալ Ֆրանսուա Գոփէի մէջ, 8 rue Victorien Sardou։

Կը նախագահէ Ամերիկայէն քաղաքս նոր ժամանած ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ՋԻԹՃԵԱՆ։

Կը բանախօսէ Փարիզէն հրաւիրուած ընկեր ՑՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին.— Պիտի երգէ Օր. Քլարա Տէրտէրեան, կ'արտասանեն Օր. Թութեան եւ ընկեր Բ. Խրիմեան։ Խմբերգ, գեղջկական պարեր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Սանուհիներու կողմէ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Փարիզի Հ. Յ. Դ. Աղբիւր – Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբը կազմակերպած է 23 Հոկտ. կիրակի կէսօրէն յետոյ, այց մը Thiaisի գերեզմանատունը։

20 Նոյեմբեր կիրակի կէսօրէն վերջ Աղբիւր Սերոբի նահատակութեան 50ամեակը։ Եւ 4 Դեկտեմբեր կիրակի կէսօրէն վերջ իր տարեկան խընջոյքը։

ԿՈՉ.— 1914 — 18 — 20 եւ 1939 — 45ի պատերազմներու ընթացքին Ֆրանսայի պաշտպանութեան համար կռուող օտար մարտիկներու պատմութիւնը գրելու նպատակաւ պատերազմական նախարարութիւնը որոշած է պատմական գիրք մը հրատարակել։

Այս կարեւոր ձեռնարկին Հայերս, ալ կ'ուզենք մեր համեստ բաժինը բերել։ Հետեւաբար այս առթիւ մարտիկ ընկերներէն կը խնդրուի մեզի ղրկել անյապաղ պատմական դրուագներ, ինչպէս նաեւ պատուանշաններու եւ նահատակ ընկերներու շուրջ ճշգրիտ տեղեկութիւններ։ Հասցէ.— Ass. Anc. Combattants Armeniens, 31 rue St. Lazare, Paris (9)։ (ԿՆԻՔ)

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ

ԱՆԿԷՆԻ Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի հայերէնի դասընթացքը կը վերաբացուի, այս հինգշաբթի, կէսօրէն յետոյ, նախկին տեղը։

ԼԻՈՆԻ Ֆր. Կապ. Խաչի Սան – Սանուհինեըու կիրակնօրեայ հայերէնի դասընթացքը պիտի վերսկսի ուսուցիչ Պ. Կարապետ Գօճապաշեանի կամ Յովակիմեանի ղեկավարութեամբ, այսօր 2 Հոկտ.էն սկսեալ ամէն կիրակի առաւօտ, ժամը 10էն 12։ 69 rue Louis Blanc, եկեղեցւոյ դպրոցի սրահը։ Կը խնդրուի Սանուհիներէն ճշդապահ ըլլալ, դասընթացքը օգտակար դարձնելու համար։

ՓԱՐԻԶԻ Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի հայերէնի ձրի դասընթացքները կը սկսին 6 Հոկտեմբեր, հինգշաբթի օր Sociétés Savantesի E սըրահին մէջ, ուր պիտի դասաւանդէ հայերէն լեզուն, հայոց պատմ. եւ աշխարհագրութիւն, ուսուցչուհի Օր. Արուսեակ Չէյթունլեան։ Արձանագրութիւնները ամէն հինգշաբթի 9—12 եւ 14—17։ Կը խնդրուի ծնողքներէն օր առաջ արձանագրել իրենց զաւակները։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի դպրոցը կը վերաբացուի այս հինգշաբթի։ Դասախօսութիւնները պիտի կատարէ Տիկին Մանուշ Շամիրեան։ Արձանագրութիւնները ամէն հինգշաբթի կէսօրէն վերջ ժամը 3—5, Հ. Յ. Դ. Ահարոնեան ակումբը, 26 rue des Convalescents։

Փարիզի կրօնական ընկերակցութեան կրթ. մարմնոյ եկեղեցւոյ դպրոցը կը վերաբացուի այս հինգշաբթի, ուսուցչական նոյն կազմով եւ դասերը կը սկսին ժամը 2ին խորհրդարանին մէջ, 15 rue Jean Goujon, Paris (8)։ Կը հրաւիրուին բոլոր աշակերտները։

ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ ՄԱՐՍԷՅԼ

Փորձերը տեղի կ'ունենան Չորեքշաբթի իրիկունները ժամը 7ին, Հոկտեմբեր 12էն սկսեալ։ Նոր անդամներու արձանագրութեանց համար դիմել ղեկավարին, Մայր եկեղեցի ,եւ կամ փորձի իրիկունները՝ Մաղընոյի սրահը։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme – (13e)

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Ֆ. Կապ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս ուրբ. օր, Տիկին Գազազեանի մօտ, 6 rue St. Sulpice, métro Odéon, ժամը 3ին։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՓԱՌԱՏՕՆ ՖՐԱՆՔՕ–ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Տեղի պիտի ունենայ Հոկտ. 16ի կիրակի օր ժամը 2.15ին, Սորպոնի մեծ ամփիթատրին մէջ։ Պիտի նախագահէ երեսփոխան, նախկին նախարար Պ. Լուի Մառէն, որ նախագահն է Ֆրանքօ – Հայկական Միութեան։ Պիտի խօսին Արտաւազդ արք. , Պ. Ֆրէտէրիք Ֆէյտի եւ Պ. Արշակ Չօպանեան։ Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Քոմէտի Ֆրանսէզի մեծանուն արուեստագէտներէն երկուքը, Պ. Մօռիս Էսքանտ եւ Օր. Ժանն Պուաթէլ, նաեւ Օր. Հայկանուշ Թորոսեան, Պ. Արտաշէս Գմբէթեան, Րաֆֆի Պետրոսեան, Տիկին Մատլէն Էքիզեան – Քարփանթիէ։ Նուրհան Մարգարեան, դեռատի դաշնակահարուհի Հիւկէթ Աժտէրեան, եւ Օփերա Քոմիքի պարուհի Օր. Րէժին Օհանէսեան, որուն պիտի ընկերանայ թառով Պ. Գարեգին Օհանէսեան։

Տոմսերուն գիներն են 200, 150, 100 եւ 50 Ֆր.։ Տոմսերը կը գտնուին Փարիզի Հայոց եկեղեցին եւ հայ գրավաճառներուն մօտ։

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Jeudi 6 Octobre 1949 Հինգշաբթի 6 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5967–Նոր շրջան թիւ 1378 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՆԵՐԸ

Երբ 1939 Սեպտեմբերին պայթեցաւ երկրորդ համաշխարհային պատերազմը, Մերձաւոր Արեւելքը մեծ կարեւորութիւն ստացաւ Դաշնակիցներուն աչքին :

Գերմանիա եւ Ռուսիա դաշինք կնքած էին: Անգլիա եւ Ֆրանսա անհրաժեշտ կը գտնէին ամրապնդել իրենց դիրքերը Միջերկրականի աւազանին մէջ :

Սանճաքը նուէր տուած էին Թուրքիոյ, շահելու համար անոր բարեկամութիւնը: Կը վախնային որ Իտալիա եւս մասնակցի պատերազմին՝ Գերմանիոյ կողքին :

Այս հաւանականութիւնը նկատի առնելով, 1939 Հոկտեմբեր 19ին Անգլիա եւ Ֆրանսա Թուրքիոյ հետ կնքեցին ծանօթ դաշնագիրը, որով այս վերջինը յանձն կ'առնէր մասնակցիլ պատերազմին՝ դաշնակիցներու կողքին՝ երբ պատերազմը տարածուէր մինչեւ Միջերկրական, այլ խօսքով՝ երբ Իտալիա մտնէր պատերազմի մէջ: 1940 Մայիս 10ին Իտալիա պատերազմ յայտարարեց Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ դէմ, սակայն Թուրքիա տեղէն չշարժեցաւ :

Հակառակ Սանճաքի կորուստով Սուրիացիներու սրտին մէջ բացուած վէրքին, պատերազմի սկիզբէն հողատար պետութեան հանդէպ հաւատարիմ մնացին Սուրիա – Լիբանանի բնակիչները: Զօրավար Վէկան այդ երկիրներուն մէջ է, որ կազմեց իր արեւելեան ճակատին յատկացուած բանակը: 1940ի գարնան Ֆրանսայի կրած պարտութիւնը արգելք եղաւ ծրագրուած ծանօթ արշաւանքին :

Գերմանները պատերազմէն տարիներ առաջ սկսած էին իրենց քարոզութիւնները Մերձաւոր Արեւելքի մէջ եւ կը քաջալերէին արաբ տարրին անկախութեան ձգտումները՝ ընդդէմ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի: Երուսաղէմի Միւֆթին Հաճ Ամին եւ ուրիշ արաբ երեւելիներ Հիթլէրի պաշտպանութիւնը կը վայելէին :

1941 ապրիլ 1ին Պաղտատի մէջ «պետական հարուած»ով մը իշխանութեան գլուխ կուգար նախկին վարչապետ Րաշիտ Ալի Կէյլանին: Իրաքի խնամակալ Ապտիւլիլահ Պասրա կ'ապաստանէր : Շարժումը քաջալերողներն էին Գերմանները : Ըստ զօրավար Քաթրուի, Վիշիի կառավարութեան վարչապետ ծովակալ Տարլան 1941ի Մայիսին Գերմաններուն իրաւունք տուած էր — իր անձնական պատասխանատուութեամբ — օգտագործելու Լիբանանի եւ Սուրիոյ ֆրանսական օդակայանները, օգնելու համար Կէյլանիին: Զօրավարը կը հաւաստէ նաեւ թէ նոյն ամսուան ընթացքին զօր. Տէնց Իրաք ղրկած է 800 թոն ֆրանսական ռազմանիւթ :

Մինչ Միջին Արեւելքի մէջ Անգլիոյ դիրքը խախտած էր Իրաքի դէպքով, Գերմանիոյ հմայքը կը բարձրանար հետզհետէ :

Իրաքի ապստամբութիւնը զսպելէ վերջ, Անգլիացիք 1941 Յունիս 8ին յարձակեցան Սուրիոյ վրայ: Իրենց ընկերացող Ֆրանսական ուժերու հրամանատարն էր զօր. Քաթրու: Մէկ ամսուան կռիւէ ետք, զօր. Տէնցի զինուորները դադրեցուցին կրակը, վերջ տալով եղբայրասպան կռիւին:

Անգլիացիք իրենց բանակով տեղաւորուեցան Սուրիա – Լիբանանի մէջ, որ շատ չանցած տէր եւ տիրական դարձան, ստուերի մէջ ձգելով Ֆրանսան : Զօր. Քաթրու՝ յանուն Տը Կոլի կառավարութեան՝ անկախութիւն շնորհեց Սուրիոյ եւ Լիբանանի, որոշ սեղմումներով :

Հոգեբանական սխալ մը գործեց զօր. Քաթրուի յաջորդը՝ մարդպան Էլլէօ (Helleu), որ 1943 Նոյեմբեր 10ին Ալճերիայէն վերադարձին ձերբակալել տուաւ Լիբանանի Հանրապետութեան Նախագահն ու նախարարները: Պատճառն այն էր, որ վարչապետ Րիատ Սոլհ (այժմու վարչապետը) Սահմանադրութեան փոփոխութիւն առաջարկած էր Խորհրդարանին, առանց հողատար պետութեան արտօնութիւնն ստանալու :

Զօրավար Քաթրու հապճեպով ղրկուեցաւ Պէյրութ եւ Նոյեմբեր 22ին բանտէն արձակեց բոլորը: Նոյեմբեր 22ը Ազգային տօն է հիմա Լիբանանի մէջ:

Երկու տարի վերջ, ուրիշ մարդպան մը աւելի յախուռն միջոցի մը պիտի դիմէր, ռմբակոծել տալով Դամասկոսը (29 Մայիս 1945ին) :

Այս դէպքին հետեւանքով, անգլիական գրաւման բանակը հրապարակ եկաւ եւ բացէ ի բաց ջանաց վարկաբեկել Ֆրանսական հմայքը Սուրիա–Լիբանանի մէջ:

Արդիւնքը յայտնի է: Անգլիական բանակէն վերջ Ֆրանսացիք եւս պարպեցին Սուրիան ու Լիբանանը, որոնք ստացան իրենց կատարեալ անկախութիւնը :

Ֆրանսացի զօրավարները դեռ կը շարունակեն վէճը մամուլին մէջ, ճշդելու համար 1941 — 1945 Սուրիոյ դէպքերուն բուն պատասխանատուները :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵՐԿՈՒ ՔՈՅՐԵՐ

Բոլոր երկիրներու մէջ, ամէնէն աւելի Մ. Նահանգները յարմարութիւններ կ'ընծայեն արժեցնելու ռեւէ ժողովուրդի արուեստագէտի տաղանդը: Անշուշտ ոչ թէ անոր համար որ առաւելապէս գիտեն գնահատել արուեստը, այլ այն պարզ պատճառով, որ Ամերիկայի համար չկայ օտար, կայ միայն Ամերիկացի: Ու այդ Ամերիկացին, Հայ ըլլայ թէ Չեխ, ունի իր առջեւ ասպարէզ, անշուշտ եթէ կը ներկայացնէ իրական տաղանդ ու արժանիք :

Ահա Աճէմեան արուեստագէտ քոյրերը.— Դաշնակ ու Ջութակ : Երիտասարդ տակաւին, բայց ջերմապէս գնահատուած Նիւ Եորքի միջազգային արուեստասէր հասարակութեան մը կողմէ :

Հայու զաւակ, Հայու յամառութեամբ ու աշխատանքով հասեր են տեղ մը որ պատիւ կը բերէ իրենց ժողովուրդին :

Ֆրանսահայ գաղութը միշտ կը գանգատի թէ իր արժանաւոր, նոյնիսկ տաղանդաւոր զաւակները չեն կրնար հասնիլ հոն ուր կը դադրի ազգութիւնը եւ կը մնայ միայն արժէքը: Այլամերժ է եւ շատ դժուարահաճ ֆրանսական բեմը, երաժշտական թէ թատերական : Մատի վրայ համբուած միջազգային անուններ կրնան մտնել ֆրանսական արուեստի տաճարէն ներս: Ահա պատճառը թերեւս որ շատ քիչեր կը փորձեն մշակել բնատուր ձիրք մը :

Բայց երբ իրեն կուգան հեռուէն արուեստի սպասարկուներ, գիտէ գնահատել զանոնք ըստ արժանւոյն :

Նոր են մեզի համար Նիւ Եորքի զոյգ մը «նուիրուածները»: Լսեր ենք հայ եւ օտար թերթերու խանդավառ տողերէն որ անոնք անցած են «դժնդակ ճամբէն» եւ հասեր են բարձունք մը:

Ուրախութեամբ եւ հպարտութեամբ պիտի ծափահարենք այս կիրակի Կավոյի բեմին վրայ Օր. Մարօ եւ Անահիտ Աճէմեանները, որոնք լաւ յիշատակ մը պիտի պահեն հայկական Փարիզէն, վստահ ենք :

ՍՕՍԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Քաղուած Երեւանի անթեւլէն)

ԿՈՄԻՏԱՍԻ ծննդեան 80ամեակի առթիւ Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի արուեստի բաժանմունքի կողմէ լոյս պիտի տեսնեն Կոմիտասի անտիպ գործերը, երգահան Մուշեղ Ագայեանի խմբագրութեամբ: Ցիշեալը տարիներ շարունակ աշխատած ու նօթագրած է Կոմիտասի 107 անտիպ երգերը: Գիրքը պիտի պարունակէ նաեւ բազմաթիւ նկարներ, որոնք կը ներկայացնեն զանազան դրուագներ մեծանուն երգահանի կեանքէն :

ԼԵՆԻՆԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ ԴԻՄԱՑ, Աբովեան փողոցի վրայ կը բարձրանայ Արարատ թրըսթի եւ Հայաստանի արդիւնաբերական համագործակցականի հսկայ պալատը, որուն շինութիւնը կը ղեկավարէ ճարտարապետ Սարաֆեան: Կառուցուած է սպիտակ տուֆէ: Շէնքը 7 յարկ է եւ ունի 120 սենեակ, 27 նկուղներ, գրադարան, ակումբ, մարզարան, հսկայ դահլիճներ, ուր պիտի ցուցադրուին Հայաստանի արդիւնաբերութեան բոլոր արտադրողական նմոյշները :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄՇԱԿՈՅԹ.— Լուսաւորու-

Ատլանտեան պաշտպանութիւնը

Ուաշինկթընէն կը հաղորդեն թէ այսօր տեղի կ'ունենայ առաջին նիստը Ատլանտեան դաշինքը ստորագրող պետութեանց ազգային պաշտպանութեան նախարարներուն, հետեւեալ օրակարգով :

1.— Ամերիկեան ռազմանիւթերու բաժանումը :

2.— Ազգային պաշտպանութեանց յատակագիծերուն միացումը :

3.— Ամերիկայի, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի մասնակցութեամբ կազմուելիք տեւական յանձնաժողովին իրաւարարութեանց ճշդումը :

4.— Այս տեւական յանձնաժողովին իրաւասութենէն դուրս՝ չհագրգրուող պետութեանց կողմէ անհատապէս պաշտպանուելու կարելիութիւնը :

Ռուսերուն կողմէ հիւլէական ուժին գիւտը պիտի փոխէ պաշտպանութեան հին տեսակէտները :

Միւս երկիրներու պատուիրակները պիտի պահանջեն Միացեալ Նահանգներէն ճշդել իր մասնակցութեան եղանակը, որպէսզի իրենք ալ անոր համեմատ պատրաստ են իրենց յատակաձեւը :

Ֆրանսայի պատուիրակ Ռամատիէ, արտաքին Նախարար Շուման եւ Ուաշինկթընի դեսպան Պօնէ խորհրդակցութիւն մը ունեցան Ֆրանսայի բռնելիք դիրքը ճշդելու համար :

Նոր Գերմանիա մը պիտի ծնի

Ինչպէս կը նախատեսուէր, այս շաբթու իսկ Գերմանիոյ արեւելեան մասին մէջ պիտի ստեղծուի նոր կառավարութիւն մը որ պիտի կրէ «համայն Գերմանիոյ» կառավարութիւն տիտղոսը:

Մեծ ոգեւորութիւն կը տիրէ ամէն շրջանակի մէջ: Գործարաններու, դպրոցներու, վարչութեանց մէջ գումարումներ տեղի կ'ունենան եւ բանաձեւեր կը քուէարկուին՝ պախարակելով «Պոննի խեղկատակութիւնը» եւ պահանջելով գերման ճշմարիտ կառավարութեան մը կազմութիւնը : «Ժողովուրդի խորհուրդը» որ այժմ կը վարէ արեւելեան Գերմանիոյ գործերը պիտի վերածուի կառավարութեան մը որուն պիտի մասնակցին այժմ ճանչցուած կուսակցութիւնները, որոնք են ընկերվար – համայնավար միացեալ, ազատական – ռամկավար եւ քրիստոնեայ – ռամկավար կուսակցութիւնները:

Կ'ըսուի թէ Ռուսերը թոյլ պիտի տան որ բոլորովին համայնավար ձեւով չկազմուի այս կառավարութիւնը որպէսզի ազդեն արեւմտեան Գերմանիոյ 40 միլիոն բնակչութեան վրայ եւ թէ ժամանակ մը վերջը հաշտութեան դաշնագիր մը պիտի կնքեն եւ քաշեն իրենց զօրքերը:

ՄԱՐՈՔ, ԱԼԺԷՐԻ ԵՒ ԹՈՒՆՈՒԶ ԱԼ...

Մարոքի նախկին պետը՝ Ապտէլքրիմ որ Եգիպտոս ապաստանած է, ծանուցագիր մը ղրկած է Միացեալ Ազգերու ժողովին զայն տեղեակ պահելու համար Մարոքի, Ալժերիոյ եւ Թունուզի ժողովուրդներուն ենթարկուած «տառապանքներուն»(?) ծաւալապաշտ իշխանութեանց կողմէ :Կը յայտնէ նաեւ թէ հիւսիսային Ափրիկէի ժողովուրդները կողմնակից են Լիբիոյ անկախութեան եւ միութեան :

ԱԶԳԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ՞ ՄԷՋ

Ամերիկեան թերթ մը կը գրէ թէ Ազգերու ժողովին նախագահ զօր. Ռոմուլօ, մասնաւոր հացկերոյթի մը պահուն, յանկարծ հարցուց Վիշինսքիի թէ համամի՞տ է որ Ազգերու ժողովը 1950ին գումարուի Մոսկուայի մէջ: Վիշինսքի

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

թեան կոմիտէի նախաձեռնութեամբ վերջերս Երեւանի մէջ բացուեցաւ հետաքրքրական թանգարան մը: Հոն կարելի է տեսնել բազմաթիւ նկարներ որոնք կը ներկայացնեն Սովետական երկրա – կենսաբանական աշխատանքները՝ Միչուրինեան ուսմունքի համաձայն: Հոն կան Լենինականի փորձակայանէն ստացուած վեց տեսակ խնձորենի, հինգ տեսակ տանձենի, հինգ տեսակ սալորենի եւ հացահատիկի այլ տեսակներ, որոնք յարմարցուած են Հայաստանի լեռնային շրջաններու կլիմային :

ԱՏՐՊԷՅՃԱՆՑԻ նշանաւոր դերասան Թամարչին վերջերս Երեւան գացած է, եւ պիտի տայ կարգ մը ներկայացումներ :

ԵԼԵԿՏՐԱՇԱՐԺ հանրակառքի (Թրոլէյպիւս) երթեւեկի նոր գիծ բացուած է Երեւանի մէջ Սեպտեմբեր 21ին: Ունի 5 քիլոմեթր երկարութիւն եւ կը միացնէ քաղաքի կեդրոնը երկաթուղիի գծի կայանին հետ: Մինչեւ ռուսական յեղափոխութեան 32րդ տարեդարձը կը բացուի ելեկտրական հանրակառքի 6 քիլոմեթր երկարութիւն ունեցող նոր գիծը որ 26 Համայնքներու փողոցը կը միացնէ քաղաքի հիւսիսային մասին հետ:

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ ՍԿԶԲՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մխիթար Աբբահօր մահուան Բ. տարեդարձը առիթ պիտի տար բնականաբար անոր վրայ հիացողներուն՝ ակնարկ մը նետելու նաեւ Մխիթարեան կրկին միաբանութիւններուն վրայ, որոնք շարունակողներն եղան Մխիթարայ գործին :

Այսպէս՝ Պ. Բաբկէն Գավէզ — աշակերտ թէ՛ վիէննական եւ թէ վենետիկեան վարժարաններու — Մխիթարայ յիշատակին նուիրած իր յօդուածաշարքին մէջ երախտագիտական պարտք համարած է խօսելու նոյնպէս Վիէննայի Մխիթարեանց մասին («Յառաջ», Թ. 1249, 5 Մայիս 1949), օգտուելով Ա. Ալթունեանի գրուածքէն: Ապա հարկ համարած է կրկին անդրադառնալու նոյն նիւթին («Յառաջ», Թիւ 1277 — 78, Յունիս 8—9), կատարելու համար այն անգամ ճշդումներ, համաձայն այն տուեալներուն, որոնք հաղորդուած են իրեն, ինչպէս կը հաւաստէ՝ «աւելի տեղեակ շրջանակներէ»:

Այս խնդրոյ մէջ անճշդութիւններ՝ դիւրաւ հասկնալի են, քանի՝ ո՛չ Վենետիկ, ո՛չ Վիէննա հրապարակած են տակաւին իրենց վաւերագիրներն այդ մասին :

Բացի վանական այս կրկին դիւաններէն՝ կան վաւերաթուղթեր նաեւ Վենետիկի, Թրիէստի եւ Վիէննայի պետական – քաղաքային դիւաններու մէջ, որոնց ուսումնասիրութիւնն անհրաժեշտ է Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան սկզբնաւորութեան պատմութեան համար: Բարեբախտաբար Պետական – Քաղաքային այդ դիւանները միշտ մատչելի են ամէնուն: Մենք եւս տարինեըով աշխատասիրութիւն կատարած ենք Վիէննայի պետական դիւաններու մէջ, հաւաքած ենք — լրիւ արտագրելով — Հայոց պատմութեան եւ Մխիթարեան Միաբանութեան վերաբերեալ վաւերաթուղթերը: Թրիէստի Մխիթարեանց վերաբերեալ վաւերաթուղթերն ինքնին միայն՝ կը կազմեն աւելի քան հազար թուղթ (ոչ–էջ): Ուստի, առանց Մխիթարեանց դիւանը նկատի առնելու, հիմնուած պարզապէս մեր տրամադրութեան տակ գտնուող աւելի առարկայական այս պետական վաւերաթուղթերու վրայ՝ պիտի յօժարէինք «յանուն ճշմարտութեան եւ արդարութեան» հակիրճ կերպով ցոյց տալ, թէ կատարուած վերոյիշեալ ճշդումներն «անհարազատ» են եւ եղելութեանց տրուած «բացատրութիւնը՝ միակողմանի, անհամապատասխան իրական եւ հիմնական պատճառներուն» ...: Մեր այս դատաստանը հիմնաւորելու համար՝ յիշեալ վաւերաթուղթերէն մէջ կը բերենք միայն 1 եւ 5 Ապրիլ 1773 թըւակիր լատիներէն գրութիւնները:

Առաջինը՝ Ս. Ղազարու վանքին մէջ տեղի ունեցած ժողովի մը արձանագրութիւնն է, ուղղուած՝ եկեղեցական բարձրագոյն իշխանութեան: Այս արձանագրութեան համաձայն վճիռ կը տրուի — 12 ձայնով հակառակ 2 ձայնի՝ որ Աբբան պէտք է հրաժարի, եւ այն՝ հետեւեալ պատճառներու համար»: Այժմու Աբբան, Հ. Ստեփաննոս Մելքոնեան..., որ ասկէ 23 տարի յառաջ Աբբայ ընտրուեցաւ այն յանձնառութեամբ որ իր ընտրութենէն յետոյ, հասարակաց հաւանութեամբ՝ որոշուէին սահմանադրութեան կանոններ, որոնցմով պիտի առաջնորդուէր նա իր վարչութեան ժամանակ..., սակայն ընտրութենէն յետոյ՝ զանազան պատրուակներով՝ աւելի քան մի անգամ խափանեց, երբ Միաբանութիւնս ուզեց այս բանն ընել եւ այսպէս...(1) սկսաւ կառավարել Միաբանութիւնս, որով թէ՛ տնտեսական եւ թէ բարեկամական տեսակէտէ շատ ղեղծումներ ըրաւ ու վնասներ պատճառեց Միաբանութեանս :

Միաբանութեան բոլոր դրամները քովը կը պահէ Աբբան եւ աւելի քան քսան տարի է որ Միաբանութեանս մուտքի եւ ելքի մասին բնաւ հաշիւ չէ ներկայացուցած հակառակ իր նախորդին, մեր հիմնադրին սովորութեան, որ սովոր էր ամէն տարի երիցագոյնից ժողովին հաշիւ ներկայացնել, եւ իրաւամբ կը կասկածինք թէ ոչ չնչին գումարներ կորսուած կամ կորսուելու վտանգի մէջ են ...: (2) Ասկէ տաս տարի առաջ նախորդ Աթոռակալն ըսած է մէկու մը թէ այս Աբբան երեսուն հազար դուկար ծախսած է իր աբբայութիւնը պահելու համար եւ հազարհինգհարիւր դուկար՝ մշտնջենաւոր պատարագի մը դրամագլուխէն մէկ մասը գործածած է, ենթարկելով միաբանութիւնը մշտնջենաւոր պարտաւորութեան...: Այսպէս ամէն բան Աբբային քմահաճոյքէն կախում ունի: Միաբանութեանս ընդհանուր ժողովքէն ընտրուած առաջին առաջիկաները (խմացիր՝ 23 տարի յառաջ) արդէն վաղուց պաշտօնի վրայ չեն եւ անոնց փոխարէն Աբբան ինքն անուանած է իր ուզած անձերը իբրեւ առաջիկայ՝ առանց Միաբանութեանս ընդհանուր ժողովին: Այս պատճառաւ՝ շատ մը բարի սովորութիւններ բարձուած եւ անոնց հակառակը մուտ գտած են եւ ասով՝ Միաբանութիւնս սկսած է քայքայիլ, բարեկարգութիւնը նուազիլ...: Արդ, քանիցերեք տարիէ ի վեր մեր Միաբանութենէն անպակաս են խռովութիւն ու խառնակութիւն Աբբահօր ... պատճառով, եւ ասոր չտոկալով՝ մինչեւ հիմա եօթը հայրեր Միաբանութիւնս լքեցին, որոնցմէ ոմանք հաւաստեցին թէ սիրով կրկին վանք պիտի վերադառնային, եթէ այս Աբբահայրը վանքը չգտնուէր: Նմանապէս շատերս առաքելութեան երթալով՝ չեն ուզեր վանք վերադառնալ ցորչափ Միաբանութիւնս այս վիճակի մէջ կը մնայ: Այսպէս նաեւ անոնք, որոնք վանք կը գտնուէին, թէ ուխտեալ կղերականները, թէ նորընծաներն եւ ուսանողներն եւ թէ աշխարհիկներ գայթակղած են սոյն Աբբայէն եւ անոր հանդէպ ամէն վստահութիւն կորսնցուցած, այնպէս որ առանց խղճի խայթերու չեն կրնար այլեւս անոր հետ բնակիլ:

Արդ, մենք Միաբանութեանս քայքայումն ու կործանումը յայտնի տեսնելով՝ եւ ասոր առջեւն առնելու համար՝ զանազան միջոցներ գործածելէն եւ ոչ մի օգուտ տեսնելէն յետոյ՝ ըստ սովորութեան մեր պարզ Միբանութեան ժողովքի կը գումարուինք ներգործական ու կրական ձայն ունեցողներս եւ իբրեւ անուղղայ մը զինքը Աբբայութեան պաշտօնէն վար կ'առնենք տասներկու քուէով, ըլլալով ընդամէնը տասնըչորս ժողովականներ, իսկ երեքը, որոնք ժողովին մասնակցելու իրաւունք ունէին՝ չուզեցին մասնակցիլ ...: Արդ կը խնդրենք ու կը պաղատինք որ մեզի թոյլ տըրուի կենդանի ձայնով յայտնելու վերոյիշեալ Աբբահօր ... եւ աղիկամութեան բոլոր աստիճանները, գիտնալով հանդերձ որ աքսորքի, արգելափակման եւ նոյնիսկ մահուան նորանոր սպառնալիքներ կը սպասեն մեզի ...»:

Մասնաւոր ուշադրութեան արժանի է որ այս թուղթը կը ստորագրէ ի մէջ այլոց նաեւ «ես, Հ. Ստեփաննոս Ագոնց... վերակացու նորընծայից», որ աւա եղաւ Աբբահայր Վենետիկի Մխիթարեանց, իբր յաջորդ Մելքոնեանի:

(Մնացեալը յաջորդով)

Վիէննա

Հ. ՎԱՀԱՆ ԻՆԳԼԻԶԵԱՆ

(1) Անյարմար կը համարինք յառաջ բերել հոս եւ ստորեւ՝ Մելքոնեանի նկարագրին եւ վարչութեան մասին եղած խիստ բացատրութիւնները, որոնց համեմատութեամբ՝ Թէոդորեանի ողբակումը. «այդ ինքնակամ եւ յամառ յոյժ ի կարծես իւր» շատ մեղմ է (Հմմտ. պատմութիւն Մուրատեան եւ Հայկազեան վարժարանաց, Փարիզ 1866, էջ 19):

(2) Կը յիշուին հոս անուններ, որոնց Աբբան մեծ գումարներ փոխ տուած է, ինչպէս՝ Ֆոսկարինիի՝ 20,000 դուկար, Սեղբոսի՝ 70,000 դուկար եւ ուրիշներուն եւ ըրած է մեծամեծ ծախսեր «առանց խորհուրդի եւ հաւանութեան վանական հասարակութեան»:

Փարիզի Ջուառականները

(CLOCHARDS)

« Մենք շուտով պիտի վերհրատարակենք մեր շաբաթաթերթը «Լը Քլօշառ» որ հիանալի յօդուածներ պիտի պարունակէ ելմտական, գրական, փիլիսոփայական, օրէնքի եւ մարմնակրթանքի մասին, «ըսած է չուառականներու թագաւորը» Պ. Մարսէլ Ժաքէ, անգլիական թերթի մը թըղթակցին: Իսկ «Քլօշառ»ի յետպատերազմեան վերհրատարակութիւնը Փարիզի իրապէս անկախ թերթը պիտի ըլլայ. ծանուցումը եւ բաժնեգինները պիտի հանեն ծախքերը: Այս թերթը իր սպառումը պիտի ապահովէ ոչ թէ կրպակներու միջոցով, այլ շնորհիւ չուառականներուն, որոնք պիտի ծախեն պտտելով փողոցներուն մէջ: Ծան ղ'Էկլիզէն խոստմնալից վայր մը չի նկատուիր սպառումի տեսակէտէն :

Այս թերթին խմբագրականը եւ գլխաւոր յօդուածները պիտի գրէ ինք Պ. Ժաքէն: Ելմտական, մարզական, եղերական եւայլն յօդուածները պիտի գրեն մասնագէտները, որոնք թողած իրենց արհեստները, միացած են այս փարիզեան դասակարգին:

« Մի կարծէք թէ մուրացիկներ ենք: Քլօշառի մը եւ մուրացիկի մը միջեւ տարբերութիւն կայ: Քլօշառը դրամ կ'առնէ միայն աշխատանքի փոխարէն: Բայց կ'առնէ ուտելիք, հին հագուստ եւ ծխախոտ»:

Բացի «Քլօշառ» թերթէն անոնք ունին շաբաթական ձայնասփիւռի ծրագիր մը, որուն «ատտըրն» եղած է Պ. Ժաքէ: Ամէն ուրբաթ ժամը 16ին կարելի է լսել զինք Լիւքսէմպուրկի կայանէն: «Թէեւ աղքատ ենք սակայն մենէ շատեր խելացի են,» աւելցուցած է ան :

Ջուառական մը միշտ ալ թափառական է: Խելացի մէկը կրնայ անոնցմէ բանակ մը կազմակերպել: «Թագաւոր» Ժաքէն նախապէս կարկանդակ եփող եղած է: Նորէն ալ անոր գործ առաջարկուած է, իբրեւ կարկանդակ եփող, սակայն կը վախնայ որ եթէ ինք գործի մտնէ, ո՞վ պիտի կըրնայ պաշտպանել 25.000 կին եւ այր չուառականներու շահերը: Ձմեռ 25 հազար են անոնք, իսկ ամառը այս թիւը կ'իջնէ 18 հազարի, որովհետեւ աշխատելու կ'երթան: Կիներուն թիւը 200 է միայն :

Պ. Ժաքէն Փարիզի «տնազուրկներուն եւ խեղճերուն» համար կոմիտէ մը հիմնած է որ ինը անդամներէ կը բաղկանայ, իր մէջ ունենալով նախկին խանութպաններ, արհեստաւորներ, երկու հոգի համալսարանական աստիճանով:

« Եթէ ես գործի մտնեմ, ո՞վ պիտի դիմէ երկրագործական նախարարութեան, անոնց համար գործ գտնելու դաշտերուն մէջ, ուր հարիւրաւորներ կ'աշխատին օրական 300 ֆրանքով, ճաշն ալ մէջը: Ո՞վ գործ պիտի գտնէ ազդամարդերու (homme–sandwich) համար, ո՞վ տեսակցութիւն պիտի ունենայ թատրոնի եւ շարժանկարի վարիչներու հետ, որոնք չուառականներ կ'ուզեն օրական 400 ֆրանքով: Եթէ գործի մտնեմ անոնց համար տարիներու զոհողութիւնս ի զուր պիտի անցնի:»

Ջուառականներու կազմակերպութիւնը հիմնուած է 1936ին: «Գերմանները տարագրեցին զիս ալ միւս ընկերներուս հետ: Ոսկի ակռաներս ծախելու ստիպուեցայ»: Իսկ կիներուն մէջ կան տիտղոսաւորներ, օրինակ երկու ծեր կոմսուհիներ: Անոնց ազգականներուն սիրոյն, պիտի չյքեմ զանոնք: Ձեղնայարկ մը կը բնակին եւ քուրջ ժողվելով կ'ապրին: Ազնուապետական ձեւեր ունին, զուարճալի է եւ սակայն տխուր»:

Պ. Ժաքէի բանակին 2000 հոգին միայն անկողնի մէջ կը պառկին: Ինքը տաք օդերուն կամուրջներուն տակ կը պառկի, իսկ ձմեռը երկաթուղիի կայարանները:

Պ. Ժաքէ ներկայ գտնուած է անգամ մը Սալ Վակրամի մէջ՝ 1800 մտաւորականներու ժողովի մը: Երբ գործի մասին խօսուած է, հարցուցած է թէ ո՞վ պիտի ուզէր գործ տալ չուառականի մը, որ կրնայ ոճրագործ ըլլալ, ապուշ, աղտոտ եւ ցնցոտիապատ, առանց աշխատանքի թուղթի,եւն. երբ հարցուցած է անոնց թէ որեւէ մէկը պիտի ուզէ՞ր աշխատցնել զանոնք, բոլորը մէկ պատասխանած են «ոչ»:

Միջին հաշուով շաբաթը ութը անձնասպանութիւն տեղի կ'ունենայ անոնց մէջ:

Փափաք յայտնած է հաղորդակցութեան մէջ մտնել Լոնտոնի չուառականներուն հետ, որոնք կազմակերպուած են եւ Փիքատելի կրկէսին մէջ ժողով կը գումարեն: Ամէնէն տարիքոտը Թօթօրն է, 63 տարեկան, որուն տեղը Սէն Լազարն է: 50 տարի գործ չէ ըրած:

Նորեկ չուառականները գաւառէն եկող տղաք են: Ընտանեկան վէճերու պատճառով, անոնք թողած են իրենց տունը: Ամէնէն առաջ կ'աշխատին Փարիզի մէջ գործ մը գտնել:

Ջեն գտներ, մինչդեռ այդ միջոցին, իրենց դրամն ալ կը հատնի, ինչպէս եւ հագուստները կը մաշին, անօթի են եւ կ'ամչնան տուն վերադառնալ: Պ. Ժաքէ աշխատանքի կը ղրկէ զանոնք, իսկ միւս կողմէ հաղորդակցութեան մէջ կը մտնէ անոնց ծնողքին հետ եւ գրեթէ միշտ կը յաջողի հաշտեցնել :

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԱԼՖՕՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Որոշեալ ժամուն ժողովուրդը փութացած էր լսելու Դաշնակցութեան խօսքը եւ մասնաւորաբար տօնելու համար անոր գոյութեան 59րդ տարեդարձը, անգամ մը եւս ապացուցանելու համար իր եւ Դաշնակցութեան — հայութեան հարազատ զաւակին — անբաժանելիութիւնը :

Բեմը զարդարուած էր հիմնադիր երրորդութեան մեծադիր նկարով եւ Դաշնակցութեան զինանշանին եւ ազգային դրօշակին հետ կար «Կեցցէ հայ ժողովուրդը, կեցցէ հայկական դատը վերտառութիւնը :

Երբ Նոր Սերունդէն երգեցիկ խումբ մը բեմ ներկայացաւ, նոյն վայրկեանին սրահ մտաւ տեղւոյն ընկերվարական քաղաքապետը բոլորուած մեր Ֆրանսացի ընկերներով: Ներկաները յոտընկայս, յայտնեցին իրենց համակրանքն ու սէրը, որոտընդոստ ծափահարութեանց մէջ Ֆրանս. ընկերվարականներու (S. F. I. O.) դրօշակը դրուեցաւ Դաշնակցութեան դրօշի կողքին: Նոր Սերունդի աղջիկներն ու տղաքը երգեցին «Մարսէյեէզն» ու «Մշակ բանուոր»ը, ղեկավարութեամբ ընկեր Պետ. Պետրոսեանի:

Ընկեր Յովհաննէս Ջէրչեան իր գրաւոր բացման խօսքով փառաբանեց Դաշնակցութիւնը եւ պարզեց մեր հակառակորդներու դաւադրական եւ հակազգային արարքները :

Յաջորդաբար բեմ եկան՝ նախ նորահաս պա-

տանի մը, Սեդրակ Խաչատուրեան, եւ գեղեցիկ առոգանութեամբ արտասանեց Ա. Ահարոնեանի « Նրանց »ը: Աւետիս Քիւփէլեան մեներգեց Ալեմշահի « Իղձը », եւ ծափերու պահանջով երգեց « Հայաստան » եւ Սայաթ Նովայի «Մի խօսք ունեմ»ը:

Ծափերու մէջ բեմ ելաւ ընկեր Ցովիկ Եղիազարեան որ ֆրանս. բանախօսութեամբ, բացատրեց օրուան տօնին նշանակութիւնը, շեշտելով մասնաւորապէս թէ՝ ինչպէս Հ. Յ. Դաշնակցութիւն 59 երկար տարիներ ծառայած վայրագ բռնակալութեանց դէմ յանուն ազատութեան եւ բարւոքելու համար հայ ժողովուրդին կեանքը, յատկապէս աշխատաւոր դասակարգին:

« Կեցցէ ընկերվարութիւնը, կեցցէ Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը» բացականչութիւնն ու ծափերը կը թնդացնէին սրահը, երբ բեմ հրաւիրուեցաւ ընկեր R. Bleuse տեղւոյս «Հայոց քաղաքապետը» ինչպէս ինք կը սիրէ յորջորջուիլ: «Ես հոս կը խօսիմ իբր ընկերվարական հայ ընկերվարականներուն հետ եւ կը շնորհաւորեմ զիրենք: Գիտեմ թէ հասարակ տօն մը չէ որ կը տօնուի, այլ բռնակալներու եւ վայրենիներու դէմ մղուած երկարատեւ պայքարի մը յաղթանակի իրականացումին տարեդարձն է: Դուք մինակ չէիք անցեալին մէջ, ներկայիս ալ ֆրանսական ընկերվարական մեծ ընտանիքը ձեզ հետ պիտի ըլլայ: Սերտացուցէք ձեր յարաբերութիւնը եւ կողք կողքի պիտի պաշտպանենք ֆրանս. հայրենիքը, օտար ոտնձգութեանց եւ բռնակալութեանց դէմ ինչպէս ապացոյց տուած ենք յաճախ եւ իբր հայրենասէր այդ մարզին մէջ պէտք չունինք ուրիշէն դաս առնելու:

Պ. Մանուէլ Սրապեան մեներգեց Պէթհովընէն եւ ուրիշ կտորներ, Տիկին Գեղանոյշ Պ. Պետրոսեան արտասանեց « Մեռան չկորան» (Յ. Յակոբեանի):

Արտասանեցին կարգով, փոքրիկն Աղնիւ Սարգիսեան, ընկեր Զօհրապ Մուրատեան Սիամանթոյէն կտոր մը եւ եղբայրը Ժիրայր Մուրատեան «Հայրենի կանչը» Բորեանէ:

Վերջին անգամ խօսեցաւ ընկեր Ս. Տ. Թովմասեան բուռն ծափահարութիւններու մէջ, բացատրելով Դաշնակցութեան դերը իր ծագումէն մինչեւ մեր օրերը, աւելցնելով որ ի զուր մեր հակառակորդները կ'ուրանան անոր գոյութիւնը, թէեւ պատիւ պոլշեւիկներուն, անոնք կրցան ընել այն ինչ որ տարիներու ընթացքին ցարերն ու սուլթանները չկրցան ընել: Ինքզինքը «ընկերվարական» համարող բռնատիրութիւնը սակայն պիտի չկրնայ հասնիլ իր նպատակին որովհետեւ Դաշնակցական գաղափարականութիւնը պիտի մընայ իւրաքանչիւր Հայու սրտին մէջ: Մեր հակառակորդները ի զուր կ'ուզեն չարափոխել պատմութիւնն իսկ ուրանալով ամէն սրբութեանց կարդին մեր արիւնով ստեղծուած անկախ Հայաստանի հանրապետութիւնը՝ հիմնաքարը եւ իրենց իսկ ներկայ գոյութիւնը անոր կը պարտին:

Դաշնակցութիւնը իր 59 տարուան պայքարի փորձառութեամբ այսօր աւելի երիտասարդ է, ուրեմն մանաւանդ դուք, երիտասարդներ, պէտք չէ մինակ զգաք, պէտք է փոթեփնդուիք եւ ուխտէք հաւատարիմ մնալ Դաշնակցութեան գաղափարներուն, եւ իբրեւ ապագայ զօրութիւն ձեր պարտականութիւնը մեծ է եւ նուիրական:

Կէս գիշերը շուտով հասաւ եւ հրապարակը մնաց պարասէրներուն: Բեմավարը ինչպէս նաեւ կարգապահ յանձնախումբը ղեկավարութեամբ ընկեր Թիրեաքեանի, Ունանեանի եւ Թէնէքէճեանի մինչեւ վերջ լաւագոյնն կատարեցին իրենց վստահուած գործը:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՇՈՒՔԻՆ ԵՏԵՒԷՆ ՄԻ ՎԱԶԷՔ

Փարիզէն Արժանթին գացած ընտանիք մըն է որ կը գրէ.

Պ. ԱՅՐԷՍ, 21 Սեպտ.— Այս երկրին պայմանները ուրիշ ոչ մէկ երկրի պայմաններուն կը նմանին: Երկիրը նոր է, ցեղ պիտի կազմէ եւ հետեւաբար ծայրայեղօրէն ազգայնական են իր օրէնքները: Ամբողջ համայնքներ մեքենաբար ազգափոխ կ'ըլլան:

Գալով հայկական կեանքին, ազգապահպանման գործը չափազանց մեծ դժուարութիւններ կը ներկայացնէ, հայրենի կեդրոններէն մղոններով հեռու եւ գրեթէ կղզիացած այս գաղութին մէջ, նոր դէմք մը, նոր եղանակ մը երբեմն որոշ ոգեւորութիւն յառաջ կը բերեն: Նոր թթխմոր պէտք է գաղութին ազգային ոգին թարմացնելու համար:

Անոնք որ այս կողմերը կուգան ապաւինելով իրենց արհեստին, դատապարտուած են դառն յուսախաբութեան: Կը յաջողին անոնք որ արհեստին հետ դրամագլուխ ալ ունին եւ կամ ընտանիքին մէջ մէկէ աւելի աշխատող ձեռքեր: Գերազանցապէս դրամատիրական այս երկրին մէջ, տնտեսական կարգը այնպէս է որ մէկ բանուորին շահը պիտի ապահովէ տան վարձքը (ամսական 15 հազար ֆրանք ֆրանսական): Բանուորին շահը բաղդատելով Ֆրանսայի հետ պակաս է քան աւելի: Ուրեմն երկրորդ աշխատողը պիտի ապահովէ ընտանիքին ապրուստը եւ փոքրիկ խնայողութիւնմը:

Ուրիշ երկիրներու հետ բաղդատելով, տարբերութիւնը այն է որ Արժանթին հասնող մարդը եթէ արհեստաւոր է, իր հասած երկրորդ օրն իսկ իրաւունք ունի աշխատելու, իսկ եթէ դրամատէր է կամ վաճառական՝ անմիջապէս գործի ձեռնարկելու:

Ուրիշ պարագայ մը եւս.— Շատ մը զրկանքներու գինով դիրք շինած հայրենակիցներ դարձած են անձնասէր, հետեւաբար թող ոչ ոք ապաւինի իր հեռաւոր ազգականին կամ բարեկամին թուղթի վրայ ըրած խոստումներուն: Այստեղ ամէն թռչուն իր բունիկը ինք պիտի շինէ, դրացի ոչ մէկ կտուցէ շիւղի կտորիկ մը պիտի չակնկալէ:

Քանի մը խօսք ալ ֆիզիքական եւ առողջապահական կացութեան մասին:

Անմիջապէս ըսեմ թէ թող իրենց տեղը ծանր նստին մանաւանդ անոնք որոնք ստամոքսի կամ աղիքներու տկարութիւն ունին: Նախ՝ սնունդը բոլորովին տարբեր է մեր գիտցածէն, մսակերութիւնը տէր եւ տիրական դարձած ըլլալով: Յետոյ օդը չափազանց տաք է եւ խիստ տկարացնող, այնպէս որ չիկրնար դարմանել մսակերութեան գործած աւերները: Եւ ահա տեսակ տեսակ մեզմէ չլսուած հիւանդութիւններ: Եթէ մէկ ամիս հիւանդանաս մէկ տարուան շահդ հազիւ կը բաւէ բուժուելու:

ՏԻՄԻԹՐՈՎ ԻՆՉՊԷ՞Ս ՄԵՌԱՒ

Մոշէ Փիժատ, Նուկոսլաւիոյ Քաղաք. Բիւրոյին գործօն անդամը, կը շարունակէ անխնայ մերկացումներ կատարել Կրեմլինի սարքած խաղերու մասին:

Ինչպէս կը յիշուի, անցեալ Յուլիսին Մոսկուայի մէկ հիւանդանոցին մէջ մեռաւ Կէորկի Տիմիթրով, Պուլկարիոյ վարչապետը, խորհրդաւոր պարագաներու տակ: Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ արտակարգ պատիւներով, Մոսկուայէն մինչեւ Սոֆիա: Կոմինֆորմը «հերոս մը» կը հռչակէր Տիմիթրովը, վեց ամիս մոռացութեան մատնելէ վերջ:

Արդ, Պ. Փիժատ յօդուածով մը կը բացատրէ թէ Տիմիթրով աչքէ ինկած էր իբրեւ համակիր Թիթոյի, Կրեմլինի դէմ մղուած պայքարին մէջ: 1948ի ձմեռը, Կոմինֆորմի կողմէ Թիթոյի դէմ արձակուած բանադրանքէն առաջ, Տիմիթրով Պելկրատ կը գտնուէր «եւ թելադրեց մեզի ամուր կենալ», կը գրէ Փիժատ:

Հազիւ մէկ տարի վերջը, Պուլկարիոյ համայնավար կուսակցութեան Ե. համագումարին առեն, Տիմիթրով «կասկածի տակ դրուած էր» իր կուսակցութեան կողմէ: «Ան գրեթէ միակ մարդն էր Պուլկարիոյ համայնավար կուսակցութեան մէջ որ անկեղծօրէն կ'ուզէր եղբայրական յարաբերութիւններ հաստատել Նուկոսլաւիոյ հետ»:

Տիմիթրով, որ հանգուցեալ Կոմինտէրնի ընդհ. քարտուղարն էր Մոսկուայի մէջ, 1935էն 1943, եւ Պուլկարիոյ վարչապետ եղաւ Բ. աշխարհամարտէն վերջ, Մոսկուա վերադարձաւ « արձակուրդով », անցեալ ապրիլին, մահէն իբր երեք ամիս առաջ: Այն ատեն այս արձակուրդին պատճառ կը համարէին իր վատառողջ վիճակը:

Պ. Փիժատ ալ կը խօսի հանգուցեալին երկարատեւ հիւանդութեան մասին, սակայն քաղաքական պատճառներն ալ բացատրելով, կ'ըսէ թէ Տիմիթրով «մեռաւ Թրոցքիական կոչուելու վախէն»:

ԲՈՐՈՏՈՒԹԵԱՆ ԴԱՐՄԱՆԸ

Նոր բաղադրութիւն մը որ կը կոչուի Սիւլֆօն, (սիւլֆամիթի մէկ տեսակը) սկսած է գործածուիլ բորոտութիւնը դարմանելու համար: Մալեզիոյ բորոտներու ամենամեծ կայաններուն մէջ գործածուելով նշանակելի արդիւնքներ տըւած է:

1948 — 49ի շրջանին 52 հին հիւանդներ բոլորովին ապաքինելով մեկնած են կայանէն, ինչ որ մրցանիշ մըն է, քանի որ իր հաստատումէն 1894էն ի վեր ոչ մէկ տարուան ընթացքին այդչափ բուժում չէր եղած:

Սիւլֆօնով բուժումը կը տեւէ երեք տարի:

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ ամերիկացի 87 մասնագէտներ հասած են Թուրքիա, իբր խորհրդականներ՝ զանազան վարչութեանց մէջ: Միւս կողմէ Թուրք մասնագէտներ պիտի մեկնին Ամերիկա, իրենց գիտութիւնը զարգացնելու համար, միշտ ամերիկեան կառավարութեան ծախքով:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱՒ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Բ. ՄԱՍ
ԱՆԻԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

ԺԹ.
ԱՆԻԻ ԿՈՐԾԱՆՄԱՆ ՍԿԻԶԲԸ

— Շատ: Արտաքուստ բան մը չեն յայտներ, իսկ ներքուստ չափազանց ուրախ են եւ կարծես դրկաբաց կը պատրաստուին ընդունելու Յոյները:

— Ի՞նչպէս կը համարձակին:

— Այո, իշխան, ես նկատեցի որ խումբ մը Վեստ Սարգիսեաններ կը պտտրէին քաղաքացիներուն միտքը եւ կը տրամադրէին զանոնք առանց կռուի Յոյներուն յանձնել Անին:

— Պիտի չյաջողին ընել ատիկա, վաղը պիտի տեսնենք. առաջին անգամ չէ որ Յոյները կը փախչին Անիի Պարիսպներուն առջեւէն:

— Պէտք է շտապել, տէր իմ, Վեստ Սարգիսեանք խիստ զօրացած են: Յունական ոսկիները շլացուցած են շատ մը իշխաններու աչքերը:

Վահրամ լուռ կեցաւ: Դառն վիշտը կրկին կը կրծէր իր սիրտը: Ան կ'ըմբռնէր որ ճիշդ էին Խենթին ըսածները, եւ Հայաստանը պիտի զոհուէր նոյնինքն այդ դաւաճան իշխաններուն ձեռքով:

— Կանչէ այս երեկոյ մեր բոլոր իշխանները, հրամայեց Վահրամ պահ մը լռելէ յետոյ, այս իրկուն մենք կարեւոր ժողով պէտք է ունենանք, իսկ դուն կրկին մտիր քաղաքացիներուն մէջ եւ պատրաստէ զանոնք իրենց հայրենիքը պաշտպանելու գործին: Դուն ժողովուրդին մարդն ես եւ կրնաս անոր ցաւին սպեղանի դնել: Գնա, Տէրը քեզի հետ:

— Խենթը իր գործը գիտէ, տէր իմ, ըսաւ Վահրամի հաւատարիմ գործակիցը եւ խոնարհելով հեռացաւ:

— Ափսոս, Ներսէս, բացականչեց Վահրամ անոր ետեւէն նայելով:

Մինչ Վահրամ իր զօրքերը կարգի կը դնէր եւ քաղաքացիներէն գունդեր կը կազմէր, անդին Յունաց բանակը արդէն պաշարած էր Անին, եւ կը սպառնար քարուքանդ ընել զայն, եթէ յօժարակամ չյանձնուէր: Բայց այդ սպառնալիքը օգուտ մը չունեցաւ: Քաղաքացիք եւ Վահրամեանք, իրենց հայրենիքը պաշտպանելու բուռն տենդով համակուած, յանկարծակի ուժգին յարձակում մը գործեցին Անիի պարիսպներէն դուրս, Յունաց բանակին վրայ, եւ ջարդ ու փշուր ընելով զայն, փախցուցին մայրաքաղաքէն հեռու:

Յաղթութիւնը կատարեալ էր:

Պառակամանոս յոյն զօրավարը գլխիկոր կը պատրաստուէր ետ դառնալ դէպի Յունաստան, երբ տեսաւ յանկարծ որ քաղաքացիք իրարանցումի մէջ են: Յոյսը վերածուեցաւ յոյն զօրավարին սրտին մէջ: Շատոնց կը սպասէր արդէն նահանջի այդ ազդանշանին:

Մինչդեռ քաղաքացիք ու Վահրամեանք անձնազոհութեամբ կը կռուէին Յունաց բանակին դէմ, անդին՝ Վեստ Սարգիսեանք քնացած չէին: Կռուի ամենատաք միջոցին, անոնցմէ շատերը սկսան պոռալ, թէ պէտք էր դադրեցնել կռիւը, որովհետեւ Գագիկ հրաժարած է թագաւորութենէն եւ թէ այլեւս բնաւ պիտի չվերադառնար հայրենիք:

Քաղաքացիք շփոթած կանգ առին: Կռիւը դադրեցաւ:

Վեստ Սարգիսեանք ետ կանչեցին Պառակամանոսը, որպէսզի տէր դառնայ Անիին:

Մատնութիւնը իր դերը կատարեց այսպիսով տարաբախտ Հայաստանը կորսնցուց իր անկախութիւնը, պարտուեցաւ ու դարձաւ յունական շուառ մը:

Անի լեցուեցան Յունաց զօրքերը, խորին թախիծը պատեց Անեցիներու եւ Վահրամեաններու սիրտը. զգացին որ Անիի հետ միասին մեռաւ ամբողջ Հայոց աշխարհը, մեռաւ մատնութեամբ, դաւաճանութեամբ եւ հարազատ զաւակներու ձեռքով:

Սոսկալի յիշատակ ...

ԲԱԳՐԱՏ ԱԵՎԱԶԵԱՆՑ

(85)

պատասխանեց. «այո. 1955ին»: Աւոր վրայ ընդհ. քարտուղար Թրիկվի Լի հարցուց.
— Այդ թուականը կարելի չէ՞ մօտեցնել :
— Այո, 1953ին, պատասխանեց ռուս պատուիրակը:
Բայց այս պատմութիւնը կը հերքէ Լի :

40.000 ՀԵԼԼԷՆ ԸՄԲՈՍՏՆԵՐ

Ֆրանսական թերթի մը տեղեկութեանց նայելով 40.000 հելլէն ըմբոստներ Ալպանիայէն փոխադրուած են Չեխոսլովաքիա, ուր կը գտնուէին արդէն 3 հազար ուրիշներ: Այս տեղափոխութեան պատճառ ցոյց կը տրուի Ալպանիոյ անկարողութիւնը զանոնք սնուցանելու եւ միւս կողմէ իբր թէ Չեխոսլովաքիա պէտք ունի շինարարական ձեռքերու :

Եւ սակայն իրականին մէջ սապէս կը մեկնաբանեն: Այս ըմբոստները զինուորական նոր կրթութեան մը պիտի ենթարկուէին, որպէսզի դարձեալ կարելի ըլլայ զանոնք գործածել Յունաստանի դէմ, զանոնք միացնելով Պուլկարիա գտնուող իրենց ընկերներուն: Այսպէս զինուորական պատրաստ ուժ մը պիտի կազմուի Պուլկարիոյ մէջ, որ ի հարկին, գործէ նաեւ Թիթոյի դէմ: Հելլէն «ժողովրդավար» կառավարութիւնն ալ իր կեդրոնը Չեխոսլովաքիա փոխադրեր է:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԵՐՈՒՄ շնորհուեցաւ Թիթոյի կողմէ մէկ մասին այն բանտարկեալներուն որոնք ձերբակալուած էին իբր Կոմինֆորմի գործակալներ: Արձակուողները 713 հոգի են, որոնք զղջում յայտնած էին եւ գրաւորապէս խոստացած որ Թիթոյի քաղաքականութիւնը ճիշդ ըլլալով, անոր պիտի ծառայեն :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ կառավարութիւնը բողոքագիր մը ուղղեց արեւմտեան պետութեանց, 10 քիլոմեթր քառակուսի տարածութեամբ հողամաս մը Հոլանտայի թողուելուն համար եւ միանգամայն պահանջեց որ գործարանները քանդուին մը դադրի :

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻԱ եւս խզեց Եուկոսլաւիոյ հետ բարեկամական դաշինքը եւ աւելի առաջ երթալով՝ պահանջեց անոր դեսպանին մեկնումը: Բոլոնիա դեռ չէ խզած :

ԱՆԳԼԻՈՅ Փաշիստ կուսակցութիւնը իր 17րդ տարեդարձը տօնելու համար ցոյց մը կազմակերպած էր Լոնտոնի մէջ: Կառավարութիւնը երեք ամսուան համար արգիլեց փողոցային քաղաքական ցոյցերը :

ԻՒՆԷՍՔՕՅԻ ընդհ. ժողովը նորոգեց իր գործադիր մարմինը, անոր անդամ ընտրելով Ֆրանսայի, Նորվեկիոյ, Պրազիլիոյ, Միացեալ Նահանգներու, Վենեզուէլայի եւ Թուրքիոյ (Րիւշտի Թէքէր) պատուիրակները:

ԱՇԽԱՐՀԻ քաղաքացի Կէրի Տէյվիսի հետեւորդներէն 55 հոգի ձերբակալուեցան շաբաթ օր, կարդալ դիրք բռնած ըլլալով Շէրշ Միտի բանտին առջեւ, ուր արգելափակուած կը մնայ զինուորութեան հակառակորդ Ֆրանսացի մը Մոռօ: Կալանաւորներուն մէջ կը գտնուէին երեք բողոքական պատուելիներ, երկու երեք կիներ, եւայլն: Ոստիկանութիւնը մտնելով կազմակերպութեան կեդրոնը, Մոնփարնասի, ուղղակի պահականոց առաջնորդեց «Աշխարհի քաղաքացիները», որոնք հեռագիրներ ղրկած էին Ֆրանսայի գաւառական քաղաքները, ինչպէս նաեւ Անգլիա, Պելժիա, Գերմանիա, Զուիցերիա, Իտալիա եւ Աւստրիա, թելադրելով նմանօրինակ ցոյցեր կազմակերպել, որպէսզի օրէնքով ճանչցուի զինուորութիւնը մերժելու իրաւունքը:

★ Կէրի Տէյվիս դատուեցաւ երէկ եւ իբր առանց արտօնութեան Ֆրանսա մնացող 8 օր բանտակութեան դատապարտուեցաւ: Բայց օրը լրացած ըլլալով արձակուեցաւ: Ի նպաստ վկայելու եկած էին նշանաւոր գրագէտներ եւ եկեղեցական մը, Տէյվիս ըսաւ թէ կը նախընտրէ բանտ մնալ եւ առաջարկեց յետաձգել իր դատը մինչեւ որ դատուի իր ընկերը՝ Մոռօ: Եւ սակայն դուրս հանեցին զայն շրջապատուած իր բազմաթիւ համակիրներէն :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ մէջ լեզուի երկուութիւն մը կը տիրէ: Հակառակ Աթաթիւրքի օրէն սկսած զուտ թրքական բառերու, պարսկերէն եւ արաբերէն բառերն ու բացատրութիւնները կը վերադառնան տակաւ: Այդ երկուութեան վերջ տալու համար Անգարայի մէջ լեզուական համաժողով մը պիտի գումարուի, որուն պիտի մասնակցին ուսուցիչներ, մտաւորականներ եւ լեզուագէտներ :

★ Պոլսոյ մէջ միջազգային ցուցահանդէս մը կը պատրաստուի, Եւրոպայի մէջ եղածներուն նման :

ՖՐԱՆՔԵՒԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ցուցահանդէս մը պիտի բացուի Փարիզ, Զարդարուեստի Թանգարանին մէջ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի Լիոն–Ցէսին մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը 12 Նոյեմբերին:

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ.— Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Վարանդեան» կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Սանուհիներու:

Այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին Սալ Ֆրանսուա Գոփէի մէջ, 8 rue Victorien Sardou:

Կը նախագահէ Ամերիկայէն քաղաքս նոր ժամանած ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ՉԻԹՃԵԱՆ:

Կը բանախօսէ Փարիզէն հրաւիրուած ընկեր ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին.— Պիտի երգեն Օր. Ծովինար Տէր Պետրոսեան, Օրիորդ Քլարա Տէրտէրեան, կ'արտասանեն Օր. Թութեան եւ ընկեր Բ. Խրիմեան: Խմբերգ, դեղջկական պարեր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Սանուհիներու կողմէ:

ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆԸ

Նախագահութեամբ՝

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Salle J. Goujon, 8 rue Jean Goujon:

Կը մասնակցին Փարիզահայ գեղարուեստական լաւագոյն ուժերը, երգ, արտասանութիւն եւ Պոլիսէն ժամանած փոքրիկ դաշնակահարուհի՝ ՅԱՆԻ ԿԱՍԷՐ :

Ցաւով կը ծանուցանեն թէ երկուշաբթի գիշեր ժամը 9ին Սէնթ Անթուան հիւանդանոցին մէջ դժնդակ հիւանդութենէ մը ետք, իր մահկանացուն կնքած է

ԿԱՐԱՊԵՏ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

որ ծանօթ էր «Պոլսեցի Կարպիս» անունով :

Հանգուցեալը վարպետ կազմարար, հայ տպարաններու մէջ կը գործէր եւ իր համեստ բնաւորութեան ու աշխատասիրութեան համար կը սիրուէր բոլորէն: Բազմաթիւ հայրենակիցներու օգտակար եղած է իբր թարգման եւ առաջնորդ ծառայելով անոնց:

Քանի մը ամիս առաջ կոկորդի գործողութեան մը ենթարկուած էր, որուն հետեւանքով ալ մեռաւ:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս շաբաթ առտու ժամը 9ին, Ժանթիյիի գերեզմանատունը:

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

Institut Universitaire, Կրթ. Բարձր հաստատութիւնը՝ հիմնուած 1927ին, ճանչցուած կառավարութեան եւ Academie de Parisի կողմէ, մեծապէս գնահատուած կրթ. շրջանակներէ իր համալսարանական ուսուցչ. ընտրուած (ակոէժէ) կազմին համար, կը պատրաստէ ամէն ճիւղի Պաչօի քննութիւն եւ վերաքննութիւն: Կրթ. տարեշրջանի մէջ կ'աւանդէ լիսէներու ծրագրին յատուկ ամէն ճիւղ, գրական թէ գիտական, ինչպէս լեզուներ՝ Ֆրանսերէնէ զատ, անգլ. գերմն. իտալերէն, սպաներէն:

Օգտակար ըլլալու համար հայ նոր սերունդին, այս տարի ձեռնարկած է hայերէնի դասաւանդութեան եւ կ'ուսուցուին լեզու, գրականութիւն, ազգ. պատմութիւն եւ Հայաստանի աշխարհագրութիւն, մասնագէտներու կողմէ :

Կ'ընդունուի երկսեռ աշակերտութիւն դիւրամատչելի պայմաններով, մասնաւորապէս անոնց համար որոնք կը հետեւին բոլոր դասընթացքներուն: Տարէցներու համար մասնաւոր դասախօսութիւն լեզուի եւ ընդհ. մշակոյթի մասին: Դպրոցը կը գտնուի Սորպոնի մօտ, Լիւքսէնպուրկի պարտէզին ճիշդ դիմաց, օդասուն շէնքի մը մէջ :

Գաւառի հայութեան դիւրութիւն ընծայելու համար, վարչութիւնը բանակցութեան մէջ է hայ ընտանիքներու հետ որպէսզի անոնց մօտ կարելի ըլլայ տեղաւորել գաւառահայ մանուկը, ճաշելու դիւրութիւն :

Մանրամասնութիւններու համար դիմել վարժարանի տնօրինութեան, Պ. Ֆրէնկեան, ինստիտիւ Իւնիվէրսիթէր 71 Bld. St. Michel, Paris (5):

Արձանագրութիւն ամէն օր 9—12:

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ Փարիզի Հայոց Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ օծման 45րդ տարեդարձին առթիւ պիտի մատուցուի բազմաձայն հանդիսաւոր պատարագ եւ ըստ սովորութեան հոգեհանգստեան պաշտօն՝ եկեղեցաշէն եւ մեծ բարերար ողբացեալ Աղեքսանդր Մանթաշեանի եւ Մանթաշեան գերդաստանի համօրէն ննջեցեալներու համար: Կը նախագահէ կաթ. պատուիրակ հայրը: Հասարակութիւնը կը հրաւիրուի այս պաշտամունքին :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Ֆ. Կապ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս ուրբ. օր, Տիկին Գազազեանի մօտ, 6 rue St. Sulpice, métro Odéon, ժամը 3ին: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղի հաւաքոյթը այսօր, հինգշաբթի ժամը 20ին, Studio Caumartin, 19a rue Caumartin : Հայերէնի դասընթացք, երգչախումբ: Ժամը 9ին դասախօսութիւն: Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՇԱՎԻԼԻ Կապ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է, անդամատետրները միասին բերել :

ԿՐԸՆՈՊԼԻ Հ. Յ. Դ. «Եօթնեղբայրեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները այս շաբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 8.30ին, դպրոցի սրահը :

Հ. Յ. Դ. ՎԻԷՆԻ կոմիտէին ընկերական ընդհանուր ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Հ. Յ. Դ. Օհանջանեան Ակումբին մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Խանասոր խումբին ընդհ. ժողովը այսօր հինգշաբթի ժամը 8ին, Խրիմեան Ակումբը :

ՎՐԻՊԱԿ.— «Յառաջ»ի Հոկտ. 5ի թիւին Արուեստի Լրատուի բաժնին մէջ կարդալ Տէր եւ Տիկին Գազէր (Ղազարեան) իրենց վեցամեայ աղջնակ Անիի, փոխանակ վեցամսեայի :

ՕՓԵՐԵԹԱՅԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսիլահայ Ա. Թատերախումբը ղեկավարութեամբ դերասան ԹՐԱԳՕՇի, մասնակցութեամբ Մարսէյլի սիրուած երգչուհիներու, Տիկ. ՍԻՒԶԱՆի, Օր. Փ. ՄԱՐՏԻԿԵԱՆի: Նաեւ Պ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆի — ԹՐԱԳՕՇԻ—, ջութակահար Ս. ՁԷՕՐԷԿՃԵԱՆի, ԿԻԿՈՅԻ եւ Կովկասեան նուագ :

Հոկտ. 8ին Շբ. իրիկուն ժամը 9ին Salle Mazenod

ՊԱՂՏԱՏԻ ԱՂՋԻԿԸ

Բազմաթիւ երգերով: Մուտք 50 Ֆր.էն սկսեալ:

ԾԱՆՕԹ.— Այս ներկայացումը մօտ ապագային պիտի տրուի Փարիզ, Լիոն, Վալանս եւ այլուր:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— Պ. Տիգրան Վարդանեան (Les Metz, S. et O.) «Յառաջ»ի հատավաճառ չկայ Շավիլ կամ շրջակայքը: Ձեր Հ. Բ.ի տուած հասցէն պակասաւոր է :

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ

ԼԻՈՆԻ Ֆր. Կապ. Խաչի Սան–Սանուհինեըու կիրակնօրեայ հայերէնի դասընթացքը պիտի վերսկսի ուսուցիչ Պ. Կարապետ Գօճապաշեանի կամ Յովակիմեանի ղեկավարութեամբ, այսօր 2 Հոկտ.էն սկսեալ ամէն կիրակի առաւօտ, ժամը 10էն 12: 69 rue Louis Blanc, եկեղեցւոյ դպրոցի սրահը: Կը խնդրուի Սանուհիներէն ճշդապահ ըլլալ, դասընթացքը օգտակար դարձնելու համար :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի դպրոցը կը վերաբացուի այս հինգշաբթի: Դասախօսութիւնները պիտի կատարէ Տիկին Մանուշ Շամիրեան: Արձանագրութիւնները ամէն հինգշաբթի կէսօրէն վերջ ժամը 3—5, Հ. Յ. Դ. Ահարոնեան ակումբը, 26 rue des Convalescents:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Dameane - (13e)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63
Vendredi 7 Octobre 1949 Ուրբաթ 7 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5968–Նոր շրջանի թիւ 1379 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԴԱՀԼԻՃԻՆ ՀՐԱԺԱՐԱԿԱՆԸ

Ֆրանսայի ներքին տագնապը, որ վերջին օրերս շատ սուր կերպարանք մը ստացած էր, չորեքշաբթի օր յանգեցաւ Հանրի Քէօյի դահլիճին հրաժարման :

Տարիէ մը ի վեր նախարարական տագնապ չէր ունեցած այս երկիրը եւ մամուլը միաձայն կը շնորհաւորէր հրաժարեալ վարչապետը, որ յաջողած էր անվտանգ բոլորել տարին: Ազատագրութենէն ի վեր այսքան երկարակեաց դահլիճ չէր ունեցած Ֆրանսա:

Կառավարութիւնները ընդհանրապէս «կը տապալին» Ֆրանսայի մէջ՝ խորհրդարանին տրուած անվստահութեան քուէին հետեւանքով : Խորհրդարանը արձակուրդի մէջ ըլլալով, դահլիճը կը հրաժարի պարզապէս ներքին անհամաձայնութեան պատճառաւ: Այժմ խորհրդարանը արտակարգ նիստի հրաւիրուած է՝ լուծելու համար տագնապը, զոր մինչեւ հոկտ. 18 յետաձգելու մասին Հանրապետութեան Նախագահին կատարած ջանքերը ի դերեւ ելան :

Երկու կարեւոր խնդիրներ կային Նախարարական խորհրդի օրակարգին վրայ,— գիներու նուազում եւ աշխատավարձքերու յաւելում : Առաջինը լուծուեցաւ մասամբ, երկրորդը առկախ մնաց :

Շաբաթ իրիկուան նիստին մէջ դահլիճը համաձայնութիւն գոյացուցած էր կարգ մը կարեւոր նիւթերու գիները պակսեցնելու մասին : Այսպէս, որոշուած էր՝ 1.— Որոշ չափով աժանցնել ածուխը, ելեկտրականութիւնը, կաշին, կարագը եւ հայսերը: 2.— Հակառակ Ֆրանքի արժեզրկման եւ նախապէս տրուած որոշման՝ չաւելցնել հիւսուածեղէնի, իւղի եւ շաքարի գիները: 3.— Զարկ տալ ներածման եւ գեղչել մաքսատուրքերը եւ 4.— Զարաշահութեանց առաջքն առնելու համար խստացնել հակակշիռը :

Տրուած էին նաեւ կարգ մը ուրիշ որոշումներ՝ գիներու կայունացումը ապահովելու մասին: Կառավարութիւնը 10 միլիառ ֆրանք պիտի տրամադրէ՝ մասնաւորապէս թոյլ չտալու համար, որ կարագի գինը բարձրանայ :

Գիները պակսեցնելու մասին կառավարութեան տուած որոշումները ոչ մէկ ազդեցութիւն ունեցան մեղմելու համար դժգոհութիւնը բանուորական կազմակերպութեանց, որոնք կը շարունակեն աշխատավարձքի կարեւոր յաւելում պահանջել : Դժգոհ էր նաեւ ընկերվարական կուսակցութիւնը : Տիրող ընդհանուր կարծիքն այն էր թէ՝ ամէն անգամ որ կառավարութիւնը գիները պակսեցնելու մասին կը խօսի, ընդհակառակն անոնք կը բարձրանան :

Նոր հրատարակուած պաշտօնական վիճակագրութեան մը համաձայն, Փարիզի մէջ 34 նիւթերու փոքրաքանակի գիները Սեպտեմբերին 100ին 4 յաւելում կրած են Օգոստոսի հետ բաղդատմամբ :

Դրամներու վերջին արժեզրկման առթիւ ֆրանքին արժէքը անգլիականի հանդէպ աւելի բարձր պահելով, Ֆրանս. կառավարութիւնը կը յուսար «անգլիականի գօտի»էն աժան ապրանքներ գնել: Մինչդեռ այս յոյսերն ալ ի դերեւ ելան, որովհետեւ Անգլիացիք եւ Ամերիկացիք բարձրացուցած են մետաղներու, ձգախէժի, բամպակի եւ բուրդի գիները: Ուստի գիները աժանցնելու ծրագիրը դժուարաւ պիտի իրագործուի :

Գալով աշխատավարձքի յաւելման խնդրին, բանուորական կազմակերպութիւնները մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն անոր եւ կը սպառնան ընդհանուր գործադուլ ընել՝ եթէ գոհացում չտրուի: Ընկերվարական կուսակցութիւնը եւ աշխատանքի ընկերվարական նախարար Դանիէլ Մայէր կը պահանջէին կարեւոր յաւելում ընել 40 ժամէն պակաս աշխատող բանուորներու աշխատավարձքին վրայ— մինչ վարչապետը կը պնդէր աւելցնել միայն մանուկի գործադրուկներու, այսինքն շաբաթական 30 — 32 ժամ միայն աշխատողներու օրավարձքը :

Վարչապետն ու Աշխատանքի նախարարը կը պնդէին իրենց տեսակէտներուն վրայ: Շաբաթ օրուան Նախարարական խորհուրդը որոշած էր վարչապետին իրաւարարութեան ենթարկել աշխատավարձքերու խնդիրը : ա

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Յայտնի է թէ Պոլսոյ պատրիարքական Տեղապահին ապօրինի գործունէութեանց դէմ ըմբոստացող եկեղեցականները եւ Տեղապահին մէկ պատուիրակը Անթիլիաս գացած էին Կիլիկիոյ կաթողիկոսին պարզելու իրենց վէճը:

Պոլսական թերթերը սիւնակներ կը նուիրեն ցոյց տալու համար ինչ որ անցած դարձած է հոն, միշտ հակասական եղրակացութիւններով :

Իրողութիւնն այն է որ Գարեգին կաթողիկոս բոլոր թղթածրարները ուսումնասիրելէ յետոյ երկու կողմերը հրաւիրած է վերջնապէս եւ դէմ առ դէմ լսելու համար զիրենք: Կաթողիկոսին մօտն էին Խաթ արք. եւ կեդր. վարչութեան ատենապետ Պ. Տաճատ Սրապեան :

Երկու կողմերու վերջնական բացատրութիւնները լսելէ յետոյ կաթողիկոսը յայտարարեր է.

— Որոշ հասկացողութեան եկայ Իստանպուլահայ վէճի մասին: Այժմ կարող էք ուրախ զուարթ մեկնիլ, այն հաւատքով թէ ամէն ինչ պիտի կարգադրուի արդարութեան սկզբունքին համաձայն եւ գոհ պիտի մնայ հաւատացեալ ժողովուրդը :

Յետոյ սեղան մը տրուած է պատուիրակներուն ուր խանդավառ բաժակաճառեր արտասանուած են :

Պոլսոյ Տեղապահին ներկայացուցիչը յաջորդ օրը այցելած է կաթողիկոսին, արդիւնքը հասկնալու համար, բայց ան պատասխանած է .

— Ինչպէս ուրիշ անգամ էլ ասացի, ես քննիչ էմ, իմ քննութիւնս աւարտել եմ եւ կարեւորը պիտի հաղորդեմ Ամենայն Հայոց Հայրապետին : Նա է որ պիտի գրի Պատրիարքի Տեղապահին: Ես միւսներին ալ ոչինչ չհաղորդեցի: Ես ձեր ներքին գործերին խառնուելու չեմ. ես ուզում եմ որ ինչքան կարող է զուտ խաղաղութիւն վերահաստատուի: Էջմիածինն է որ պատրիարքի ընտրութեան փութացումի հրահանգը պիտի տայ: Իմ տեղեկագիրը արդէն ուղարկած եմ :

★ Կողմնակի լուրերու համաձայն իբր թէ Կիլիկիոյ կաթողիկոսը՝ խաղաղութիւնը վերահաստատելու համար առաջարկած պիտի ըլլայ կախակայումները վերցնել եւ պատրիարքի ընտրութեան ձեռնարկել պատրիարքարանի տեսակէտին համաձայն :

★ Բողոքող խումբը Պոլիս դարձին երկար գեկոյց մը հրատարակեց ուր կը կրկնէ Արսլանեանի դէմ իր ամբաստանութիւնները եւ յոյս կը յայտնէ թէ արդարութիւնը պիտի յաղթանակէ :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ կառավարութիւնը որոշեց միացնել Եաֆա եւ Թէլ Ավիվ քաղաքները, կոչելով Եաֆա – Թէլ Ավիվ: Եաֆա Հրեաներուն ձեռքն է ծանօթ կռիւներէն ի վեր, երբ քաղաքին 80.000 Արաբները փախան: Այժմ երկու միացեալ քաղաքներուն ներկայ բնակչութիւնն է 325.000, որոնց 4 հազարը միայն Արաբներ են, Եաֆայի մէջ :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՎԻԱ ճանչցաւ Չինաստանի նոր կառավարութիւնը :

ԿԵԱՆՔԸ Սեպտեմբերի ընթացքին հարիւրին 2 սղած է մեծաքանակի, իսկ 100ին 4 փոքրաքանակի վրայ :

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՈՒԺԻ գործածութեան մասին Անգլիոյ, Ամերիկայի եւ Քանատայի միջեւ միութիւն մը եւ գործակցութիւն մը ստեղծուեցաւ Ուաշինկթընի մէջ :

Ընկերվարական կուսակցութեան Սէնի եւ Ռոնի վարիչ մարմինները բանաձեւ քուէարկելով պահանջեցին, որ ընկերվարական նախարարները քաշուին դահլիճէն: Դանիէլ Մայէր վարչապետին ուղղուած նամակով մը կը մերժէր ընդունիլ իրաւարարութիւնը :

Ահա այս պայմաններուն տակ է, որ ծագեցաւ նախարարական տագնապը, որուն լուծումը բաւական դժուար պիտի ըլլայ: Հանրապետութեան Նախագահը կը մերժէ ընդունիլ հրաժարականը: Խորհրդարանը պիտի գումարուի շաբաթ օր :

Պատերազմը շատոնց վերջացաւ, սակայն ոչ կատարեալ խաղաղութիւն հաստատուեցաւ քաղաքական դետնի վրայ, ոչ ալ բարւոքեցաւ աշխարհի խանգարուած տնտեսութիւնը :

Մինչեւ ե՞րբ այս անբնականոն վիճակը :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Դահլիճը հրաժարեցաւ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՊԻՏԻ ԿՐՆԱՅ ԼՈՒԾՈՒԻԼ ՏԱԳՆԱՊԸ

Վարչապետ Պ. Հանրի Քէօյ երէկ իր հրաժարականը տուաւ Հանրապետութեան Նախագահին յայտնելով թէ իր աշխատութիւնը կը նկատէ վերջացած:

Ընկերվարականներու ընթացքը աշխատավարձերու խնդրին մէջ, արդէն բացած էր տագնապը: Աշխատութեան նախարար Պ. Մայէր նամակով մը կը պնդէր աշխատավարձերու յաւելման վրայ եւ կը մերժէր վարչապետին իրաւարարութիւնը: Կուսակցութեան իրաւասու մարմինները ալ կը պահանջէին ընկերվարական նախարարներու քաշուիլը դահլիճէն :

Այս պայմաններուն տակ Պ. Քէօյ ստիպուեցաւ երթալ Ռամպուլյէի դղեակը ուր կը հանգստանայ Նախագահ Պ. Վէնսան Օրիոլ եւ անոր ներկայացնել իր հրաժարականը. Նախագահը ուզեց մերժել, բայց վարչապետը անկարելի գտաւ իր պաշտօնավարութիւնը

Խօսակցութեան ընթացքին նկատի առնուեցան տագնապին լուծման եղանակները: Նախագահը յայտնեց որ ըստ սահմանադրութեան պէտք է նախ Ազգ. Ժողովը իր խօսքը ըսէ: Վարչապետը պարզեց որ եթէ խնդիրը Ազգ. Ժողովին տարուի աւելի պիտի կնճռոտի ու երկարի, մանաւանդ այս պահուս ուր միջազգային կարեւոր խնդիրներ կը ծեծուին Ամերիկայի մէջ: Իսկ եթէ Նախագահը մերժէ իր հրաժարականը, այն ատեն, ինք պիտի պահանջէ Ազգ. Ժողովին անմիջական գումարումը, որուն առջեւ պարզ յայտարարութիւն մը պիտի կարդայ ու քաշուի, առանց վիճաբանութեան տեղ ձգելու :

Հաւանական է որ այս վերջին ձեւը ընդունուի, որպէսզի կարճ կապուի խնդիրը :

Բայց ո՞վ պիտի կրնայ յաջորդել Պ. Քէօյի, այս պարագաներուն մէջ: Ընկերվարականներուն եւ սէնտիքաներուն պահանջներուն առջեւ կարելի չէ թումբ կանգնել: Առանց ընկերվարականներու մասնակցութեան խորհրդարանին մէջ մեծամասնութիւն մը չապահովուիր: Աջերը հակառակ են աշխատավարձի յաւելման: Զուտ ընկերվարական դահլիճ մը ապրելու կարելիութիւն չունի: Կը խօսուի Պ. Տանիէլ Մայէրի եւ կամ Պ. Շումանի մասին որ Ամերիկայէն Փարիզ կու գայ :

Այս կացութեան առջեւ վարչաձեւի տագնապ մըն ալ կը նախատեսեն ոմանք: Խորհրդարանի նոր ընտրութիւն մը կատարել կ'ուզեն, որպէսզի կարելի ըլլայ ժողովրդական ձայնով նոր մեծամասնութիւն մը ստեղծել Ազգ. Ժողովին մէջ :

Գործաւորական սէնտիքաները այժմ կը սպասեն տագնապին լուծման, իրենց պահանջները իրականացնելու համար :

Միացեալ Ազգերու Ժողովը

ՍՈՒՐԻՈՅ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԴԷՄ

Միացեալ Ազգերու Քաղաքական Յանձնաժողովին մէջ ուր կը քննուէր ափրիկեան իտալ. երկիրներու անկախութեան հարցը, Սուրիոյ պատուիրակ Ֆայէս էլ Խուրի պաշտպանեց սովետական առաջարկը, անմիջապէս անկախութիւն տալու Լիբիոյ, Էրիթրէի եւ Սոմալիի եւ երեք ամիսէն քաշել գրաւող զօրքերը: Բուռն կերպով յարձակեցաւ Ֆրանսայի դէմ որ կը յամառի ըսաւ, «իր ծաւալապաշտ քաղաքականութեան յետադիմական նկարագրին մէջ»: Պնդեց որ Կիւրէնիա, Ֆէզզան եւ Տրիպոլիս դարերէ ի վեր անջատ չեն եղած, այլ միացած են Լիբիա անունին տակ :

Իսրայէլի պատուիրակն ալ Լիբիոյ անկախութիւնը պահանջեց : Նաեւ Միացեալ Ազգերու առժամեայ հակակշռին տակ պահել Էրիթրէն եւ Սոմալին: Սէուտի Արաբիոյ պատուիրակն ալ դէմ արտայայտուեցաւ Էրիթրէի բաժանման :

★ Հակառակ Սովետներու ընդդիմութեան քաղաքական յանձնաժողովը որոշեց պահել Քորէայի յանձնաժողովը, որպէսզի աշխատի միացնել երկրին հիւսիս ու հարաւը ընկերային ու տնտեսական տեսակէտով: Այդ յանձնաժողովին մաս պիտի կազմեն Աւստրալիա, Չին, Ֆրանսա, Հնդկաստան, Փիլիպեանները, Սալվատոր եւ Թուրքիա :

★ Յունաստանի խնդիրը հաշտութեամբ լուծելու համար մասնաւոր յանձնախումբ մը կազմուած էր: Ամերիկա եւ Անգլիա կը ջանան կարգադրել Յունաստանի հիւսիսի դրացիներուն սահմանային խնդիրները: Իսկ Յունաստանի պատուիրակները մերժեցին ամէն միջամտութիւն ներքին գործերու մէջ, որ է ըմբոստներու վերաբերեալ մահապատիժները: Իսկ քաղաքական յանձնաժողովին մէջ սովետ պատուիրակ Ցարութիւնեան եւ Բոլոնիոյ պատուիրակը ամբաստանեցին հելլէն կառավարութիւնը թէ նոր մահապատիժներ կու տայ: Նախագահը յայտնեց որ այդ խնդիրը պէտք չէ քննեն, սպասելով հաշտարար մարմնին եզրակացութեան: Ժողովը 6ի դէմ 34 ձայնով մերժեց

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Ո՞Վ Է ԹՐՔԱՍԷՐ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԳՈՐԾԱԿԻՑ

Ա.

« Մենք կը յայտարարենք, որ Թուրքիոյ բաժանումը եւ անկէ Հայաստանը «խլելու» մասին դաշինքը պատռուած եւ ոչնչացուած է»:

Բոլշեւիկեան յեղափոխութեան, առաջին հանդիսաւոր յայտարարութիւնն էր այս, ստորագրուած Խորհրդ. Ռուսաստանի առաջին կառավարութեան պետ՝ Լենինի, եւ Ազգ. Գործերու գործավար Ստալինի կողմէն (1917 Նոյեմբեր 24):

« Ռուսիա պիտի ընէ իրմէ կախուած ամէն բան՝ ապահովելու համար թէ արագ պարպումը Անատոլուի արեւելեան շրջաններու եւ թէ անոնց օրինական փոխանցումը Թուրքիոյ: Արտահանի, Կարսի եւ Պաթումի շրջանները եւս արագօրէն պիտի պարպուին ռուսական զօրքերէ...» (Պրէսթ–Լիթովսքի դաշնագրի 4րդ յօդուած. 1918 Մարտ 4/17):

Անհրաժեշտ է տեւականօրէն կրկնել եւ մանաւանդ, աւելի պարզել այս յօդուածին իմաստը:

Խորհրդ. Ռուսաստանը, հանդիսաւոր խոստում կուտար պարպել ռուսական զօրքերէ «Անատոլուի արեւելեան շրջանները», այսինքն հայկական հողերը եւ փոխանցել Թուրքիոյ: Խ. Ռուսաստանը պիտի իրականացնէր այս ամէնը, գործադրելով « իրմէ կախուած ամէն բան»:

Աւելորդ է բացատրել այս վերջին մէկ քանի բառերու իրական իմաստը: Բոլշեւիզմի համար այս յանձնառութիւնը կը նշանակէր՝ նուիրագործել բոլոր տեսակի ոճրային արարքները:

Եւ մենք տեսանք, թէ ինչպէ՞ս, բոլշեւիզմը հաւատարիմ գտնուեցաւ իր խոստումին:

1918 — 1921 Թուականներուն, ան յաջողեցաւ պարպել «Անատոլուի արեւելեան շրջանները» — բուն եւ կրկնէ հայկական հողերը — հայ եւ ռուս զրաւման ուժերէ եւ մանաւանդ վերապրող հայութենէ :

Նոյնքան յաջողութեամբ, Խ. Ռուսաստանը Թուրքին յանձնեց մեր անվիճելի հայրենական հողերը: Եւ որպէսզի, խնդրական չդառնար այս ակնյայտնի յափշտակութիւնը, Խ. Ռուսաստանը, մեր հողերու սեփականատէրը յայտարարեց Թուրքիան, անտեսելով ոչ միայն մեր ազգային իրաւունքները, այլեւ բովանդակ պատմութիւնը :

Խ. Ռուսաստանը, միշտ նոյն արտակարգ նախանձախնդրութեամբ, Թուրքին նուիրեց Արտահանը, Կարսը, մաս մըն ալ Պաթումի շրջանէն :

Այս բոլորէն յետոյ, 1921ի Մոսկուայի ծանօթ դաշնագրով, Թուրքիոյ ամբողջութեան մաս յայտարարեց «Այն հողերը (territoire), որ ընդունուած են իբրեւ Թրքական հողեր 1336 (1920) Յունուար 28ի Թրքական ազգային ուխտով...» (Վ. Նաւասարդեան, «Բոլշեւիզմը եւ Դաշնակցութիւնը»):

Առանց ծանրանալու այս շրջանի աղիտաւոր դէպքերուն, այս մէկ քանի փաստերը յիշեցինք, ցոյց տալու Խ. Ռուսաստանի վերաբերմունքը Թուրքիոյ նկատմամբ :

Այդ օրերուն, եւ մինչեւ վերջին պատերազմի առաջին տարիներուն, բոլշեւիզմի համար տարբեր նշանակութիւն եւ իմաստ ունէր Թուրքիան :

« Թրքասիրութիւն » եւ Թուրքիոյ հետ «գործակցութիւն», մահացու մեղքերը չէին, այլ «պետական ճշմարիտ իմաստութիւն» եւ քաղաքական « առաքինութիւն » :

Համայնավարը՝ Մոսկուայէն մինչեւ Երեւան — ալ չյիշենք իրենց արտասահմանեան մունետիկները — չէին զիջեր, ոչ մէկին թէեւ բաժին մը հանել իրենց միայն յատուկ, այս «առաքինութենէն»:

Դաշնակցութի՞ւնը, բնաւ երբեք :

Ընդհակառակն, ամէն ինչ ի գործ դրին, Թրքական բոլոր ոճիրներու պատասխանատուութիւնը բարդել Դաշնակցութեան վրայ :

Ապրիլ 11–24ի եղեռն իսկ, առեն մը արդարացուցին: Դաշնակցութեան վերագրուեցաւ Թրքական այդ անվիճելի ոճիրի պատասխանատուութիւնը:

Դաշնակցութիւնը նկատուեցաւ նոյնպէս պատասխանատու, «հայ եւ Թուրք եղբայրասպան կռիւներուն» կովկասի մէջ :

Միշտ եւ բոլոր պարագաներուն, Թուրքը ի պատուի էր, թէ որպէս ազգ, եւ թէ որպէս պետութիւն :

Դաշնակցութիւնը ընդհակառակն, ատելի եւ վտանգաւոր ուժ մըն էր, հեղինակը մեր բոլոր դժբախտութիւններուն՝ անցեալին եւ գլխաւոր խոչընդոտը հայ – թրքական իրական գործակցութեան :

Այդ օրերուն ալ, այսօրուան նման, աշխարհը կը ցնցուէր «կապիտալիզմի եւ կոմունիզմի» պայքարին մէջ: Թուրքիան իր տեղը գրաւած էր երկրորդ ճակատի՝ կոմինիզմի դրօշակակիր Ռուսաստանի կողքին:

Դաշնակցութիւնը, եւ իր հետ գաղութահայ բոլոր հայկական կազմակերպութիւնները, կաթողիկոսն ու Պօղոս Նուպար փաշան, «պլոկ կազմած, եւրոպական դիպլոմատների փէշերն էին լիզում »:

Ուրիշ խօսքով, Դաշնակցութեան հետ բովանդակ հայութիւնը, հակաթուրք ճակատի մէջ էր:

Խ. Հայաստանի վարիչները, ոչ մէկ առիթ կը փախցնէին ջատագովելու Թուրքիան, եւ հայ ու Թուրք գործակցութիւնը:

« Խորհրդ. Հայաստանը ամենաակտիվից յայտարարեց — կը գրէր Միասնիկեանը — թէ Արեւելքում անհրաժեշտ է ուժ տալ ազգային – ազատագրական շարժման: Քէմալի շարժումը ուղղուած է կապիտալիստական Եւրոպայի ոտնձգութիւնների դէմ: Թուրքիան ուզում է դուրս գալ Անտանտայի լծի տակից, դրա համար էլ նա անհաւասար կռիւ է սկսել եւրոպական հզօրների դէմ: Թուրքիոյ վզին կապեցին Սեւրի դաշնագիրը, այդ երկրորդ ախակաճ Վէրսայլը, որի տակ կայ Դաշնակցական Հայաստանի ներկայացուցչի ստորագրութիւնը: (Ընդգծումները մեզմէ, Ս. Տ. Թ.):

Մեր ներկայ յօդուածի կապակցութեամբ, կարեւորը այս յայտարարութեան մէջ, Թուրքիոյ վերագրուած դերն է, եւ անոր՝ ամէն գնով օժանդակելու անհրաժեշտութիւնը :

Պ. Միասնիկեանի համար, Թուրքը ոչ ատելի էր, ոչ յետադիմական, եւ ոչ իսկ պարտատէր հայ ժողովուրդին: Եւ այդ պատճառով ալ, ան կը յայտարարէր.—

« Մենք առաջարկում ենք հաշտուել եւ խաղաղութիւն հաստատել հայ եւ Թուրք ժողովուրդների միջեւ, մենք առաջարկում ենք օգնել նոր Թուրքիային՝ դէն գցել եւրոպական յափշտակիչների եաթաղանը, մենք առաջարկում ենք իրար օգնել, որպէսզի շուտով ոտքի ելնենք, ուժեղացնենք Արեւելքը, ընդունակ դարձնենք նրան տնտեսական զարգացման եւ կուլտուրական առաջընթացութեան: Եթէ այս ամէնը կատարուի, այն ժամանակ ինքն ըստ ինքեան «կը լուծուին» եւ սահմանային, տէրիտորեալ խնդիրները: (Ս. Վրացեան, «Հայրենիք Ուիքլի» 1946):

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄ.

(վերջը յաջորդով)

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ ՍԿԶԲՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Երկրորդ Թուղթը 5 Ապրիլ 1773 Թուակրութեամբ ու միեւնոյն ստորագրութիւններով՝ գրուած ուղղակի Վենետիկի Պատրիարքին, կը շօշափէ նոյն խնդիրները, «ստորագրեալներս... խոնարհաբար ձեր գերապայծառութեան ոտքերուն առջին ինկած՝ արտասուօք կը խնդրենք ձեր մարդասիրութենէն որ ի սէր Յիսուսի Քրիստոսի Թանկագին արեան՝ հաճէիք լսել զմեզ անգամ մը անմիջնորդաբար, որպէսզի կատարելապէս խելահաս ըլլաք մեր խեղճ վիճակին, զի բացի միւս ցաւերէն՝ մեծ ցաւ մը եւս աւելցաւ լսելով Վ. Վ. Հ. Հ. Վրթանէսէն եւ Ստեփանէն թէ ձեր գերապայծառութեան այնպէս զեկուցուած կը Թուի, իբր թէ մեզմէ երեքը պարագլուխ են խռովութեան եւ հեստող ու ապստամբ ձեր հրամանին դէմ, որ սակայն այնպէս չէ, ինչպէս գիտէ Այն, որ քննիչն է սրտերու ...»: Ընդհանուր եկեղեցական որոշումներուն վրայ հիմնուած՝ կը ցուցնեն թէ այս ամէն բանի պատճառն է Միաբանութեանս անորոշ վիճակը եւ օրինաւոր սահմանադրութենէ զուրկ ըլլալը: Ուստի «կը փափաքինք գէթ վանական ընդհանուր ժողովի հաւանութեամբ՝ որոշ կանոններ տրուելէն եւ սրբազան քահանայապետին դատաստանին ենթարկելէն յետոյ՝ մեր Միաբանութիւնը Սուրբ եւ Առաք. Աթոռէն օրինաւոր կերպով ճանչցուի: Արդ այժմէն Աբբահօր ընտրութենէն մինչեւ հիմա — քսանըերեք տարուան միջոցին մեր Միաբանութիւնն երկու երեք անգամ փորձեց այս բանին ձեռնարկելու, բայց ընթացք չառաւ, պատճառն է՝ այժմու Աբբահայրը ...» (երկու վաւերաթուղթերն ալ կը գտնուին Hofkammer archiv Comm. Lit. fasc. 500):

Այս Թուղթին մէջ յիշատակուած «երեք պարագլուխ» խօսքով կ'ակնարկուին անտարակոյս Հ. Մինաս Գասպարեան, Հ. Աստուածատուր Բաբիկեան եւ Հ. Ստեփաննոս Ագոնց, զի վերջին երկուքի մասին նոյնիսկ Cappelletti (Storia del Cristianismo, հատ. Դ. էջ 211) Իտալացին 1846ին հետեւեալ յիշատակութիւնը կ'ընէ թէ 1773 տարւոյն Մարտ 25ին Վենետիկի Պատրիարքը կը ծանուցանէ Ս. Ղազարի միաբաններուն իր այցելութիւնն Ապրիլ 13ին «կախակայելու համար վանքին մէջ իրենց ունեցած պաշտօններէն՝ Հայր Աստուածատուր Բաբիկեան եւ Հ. Ստեփաննոս Ագոնց, առաջինը, ինչպէս վերն յիշատակած եմ, ուսուցիչ էր փիլիսոփայութեան, իսկ երկրորդն էր վերակացու նորընծայից», այն պատճառաբանութեամբ՝ իբր թէ ուխտեալներն ու նորընծաները մոլորցուցած են :

Այս յառաջբերումներէն կը հետեւի թէ որչափ անհիմն է այն ենթադրութիւնը՝ իբր թէ 1772ին «է որ ծայր կ'առնեն ներքին խլրտումները Ս. Ղազարի խաղաղ մենաստանին մէջ...», եւ նոյնչափ անտեղի՝ որակումները. «խլրտումի պարագլուխները երկու են. Հ. Աստուածատուր Բաբիկեան Ջուղայեցին եւ Հ. Մինաս Գասպարեան Արդուինցին, որոնցմէ առաջինին համար՝ յիշատագրողը կ'ըսէ թէ «փափաքող էր հրամայելու, քան հնազանդելու». իսկ երկրորդին համար թէ՝ «վրէժխնդրութեամբ կը մխար իր Աբբային դէմ »:

Այդ «յիշատակագրողը» կարող է դեռ շատ բան ըսել, ինքը սակայն լոկ անհատ մըն է, մինչ յառաջ բերուած վաւերաթղթերուն մէջ՝ վանական հասարակութեան բացարձակ մեծամասնութիւնն է որ կը խօսի: Եթէ խնդրոյ նիւթ դէպքերը անհատական դժգոհութեան կամ «կրքերու շղթայերծման» երեւոյթներ եղած ըլլային՝ պարզ է թէ զոյգ վարդապետներու արտաքսումով հարցը փակուած պիտի ըլլար.— Վանական պատմութեան մէջ ոչ անսովոր երեւոյթ — բայց ոչ երբեք ի վիճակի պիտի ըլլային անոնք ուրոյն միաբանութիւն մը կազմել: Մելքոնեան ամէն նախազգուշական միջոց ձեռք առած էր՝ նման բան մը խափանելու համար: Երբ սա Մայիս 16ին (1773) զՀ. Աստուածատուր Բաբիկեան եւ զՀ. Մինաս Գասպարեան Միաբանութենէն կը կտրէ, եւ տարբեր ուղիներով Վենետիկի հասարակապետութեան սահմաններէն դուրս հանել կուտայ — հիմնուած Վենետիկի Պատրիարքին, Յովհ. Բրագադինի արտօնագրին վրայ — կը զլանայ անոնց յանձնել իրենց քահանայական թղթերը. թէեւ պատրիարքին որոշումն էր որ անոնք նկատուին իբր « հայ աշխարհիկ քահանաներ», եւ կը կախակայուին պատարագելէ՝ մինչեւ որ գտնեն «տիտղոս սեղանոյ», համաձայն կանոնական իրաւունքին : Սակայն Տրանսիլվանիոյ Եղիսաբեթուպոլիս քաղաքի Մխիթարեան վանատան 4 հայրերը կը փութան օգնութեան հասնիլ անիրաւ կերպով հալածուած իրենց այս զոյգ եղբայրներուն, հաստատելով 28 Յունիս 1773 Թուակիր պաշտօնական գրութեամբ անոնց վաւեր քահանայական ձեռնադրութիւնը եւայլն :

Նկատելի է որ Կաթ. եկեղեցւոյ օրինագիրքը Թոյլ չի տար որ վանական մը, որ իր վանական հասարակութենէն ելած եւ կամ արտաքսուած է՝ ըլլայ նոյնիսկ եկեղեցական պատկան իշխանութեանց տնօրինումներով — եկեղեցական բարձր աստիճաններու հասնի կամ իրեն պատասխանատու պաշտօններ յանձնուին: Արդ, ի՞նչպէս կարելի է մեկնել այն իրողութիւնը որ Առաք. Աթոռը ոչ միայն չի հակառակիր որ Հ. Աստ. Բաբիկեան 1802ին Թրիէստի Մխիթ. Միաբանութեան Աբբահայր ընտրուի, այլ նոյնիսկ դէպքէս երկու տարի յառաջ զինքն արդէն Արքեպիսկոպոսութեան աստիճանին բարձրացուցած էր: Առաջին անգամն է որ Մխիթարեան Տուն մը եպիսկոպոս կ'ունենայ: Առաք. Աթոռը հաճած է այս շնորհքով օժտել նաեւ Բաբիկեանի բոլոր յաջորդները:

Բաբիկեանի արքեպիսկոպոս անուանումէն 4 տարի յետոյ՝ 1804ին Ս. Ղազարի վանքին մէջ նոյն շնորհքին արժանացաւ նաեւ «խռովութեան երեք պարագլուխներէն «Հ. Ստեփաննոս Ագոնց, որ 1800ին յաջորդած էր տարի մը յառաջ վախճանած Մելքոնեանի՝ իբր Աբբայ: Արքեպիսկոպոսութեան աստիճանին բարձրացան նաեւ անոր յաջորդները քանի՝ ցկեանս կը վարէին իրենց պաշտօնը, ուրեմն մինչեւ 1921ին վախճանած Արք. Կիւրեղեան :

Մխիթարայ տնկած ծառին երկճիւղումով ծագած Վիէննայի Մխիթ. Միաբանութիւնը չշեղեցաւ բնաւ իր մեծ հիմնադրին գծած սկզբնական ծրագրէն, եւ ասով՝ ոչ Մխիթարայ գործը եւ ոչ ալ հայ ազգը տուժեց: Թրիէստ ապաստանած Մխիթարեան հայրերը, զուրկ նիւթական ամէն միջոցներէ, իրենց ճակտին քրտինքով վանատան, եկեղեցւոյ եւ տպարանի կից՝ 1775ին կը խորհին բարձրացնել դպրոց մը հայ մանկտւոյն դաստիարակութեան համար. գաղափար մը՝ որ գուցէ մինչեւ այն ժամանակ տեղի չէր գտած Մխիթարայ յարկին ներքեւ: Որչափ որ ալ գեղեցիկ ծրագիրներով գործի սկսան Մխիթարեանները, սակայն իրենց Թրիէստ անցուցած գրեթէ 40ամեայ կեանքին եղաւ անընդհատ յետին աստիճանի զրկանքի կեանք եւ գոյութեան պայքար: Ուստի զարմանալի չէ որ երբեմնի իրենց համախոհ հայրերու պատկառելի թիւէն մաս մը որոշեց մնալ Ս. Ղազարի մենաստանին անդամ, ոմանք նոյնիսկ Թրիէստ գալէն յետոյ կրկին վերադարձան Ս. Ղազար, չտոկալով զրկանքի այս տաժանելի կեանքին: Այս հալածուած Մխիթ. հայրերու համար՝

Աճէմեան քոյրերը

Ամերիկայէն Փարիզ ժամանող մեծատաղանդ արուեստագէտներու շարքին՝ ահա նաեւ երկու քաջարի եւ համբաւաւոր Հայուհիներու անուններ, որոնց նուագահանդէսը տեղի կ'ունենայ այս կիրակի :

Մարօ եւ Անահիտ Աճէմեանները, շատ երիտասարդ, մին՝ դաշնակահարուհի, միւսը՝ ջութակահարուհի, մեզի կուգան Նիւ Եորքէն, ուր՝ վերջի տարիներու ընթացքին իրենց նուագահանդէսներըարժանացած են ծանօթ մեծ քննադատներու գնահատանքին: «Նիւ Եորք Թայմզ»ի ականաւոր քննադատը, միջազգային բարձր արուեստագէտներու կարգին կը դասէ զանոնք :

Այս երկու մեծարժէք Հայուհիները, դեռ շատ դեռահաս՝ շահած են իւրաքանչիւրը դժուարին մրցանակներ :

Մարօ Աճէմեան, 9 տարեկանին, Նիւ Եորքի ձայնասփիւռէն, իր առաջին նուագահանդէսը տուած է նուագախումբի մասնակցութեամբ: Աւելի վերջը, ուրիշ նուագահանդէսի մը՝ ինքն է որ առաջին անգամ ըլլալով Ամերիկայի մէջ նուագած ու ճանչցուցած է Արամ Խաչատուրեանի Concerto-ն, ընկերակցութեամբ նուագախումբի: Յաջողութիւնը եւ խանդավառութիւնը շատ մեծ է եղած թէ արուեստագիտուհիին եւ թէ երգահանին համար :

1940ին Նիւ Եորքի, Town Hallի մէջ իր հրապարակային նուագահանդէսը ջերմագին գովասանքներու արժանացած է, որմէ վերջ, իր քրոջը, փայլուն ջութակահարուհի՝ Անահիտի հետ յաջորդաբար տուած են նուագահանդէսներ Պոսթընի, Ուաշինկթընի, Քանատայի եւ Ֆիլատէլֆիոյ մէջ ուր՝ Ամերիկացի հասարակութիւնը կ'երթայ ինքնաբերաբար լեցնել սրահները :

Իտալացի մեծահռչակ Թուքանինի՝ Անահիտ Աճէմեանը կը դասէ ժամանակակից իգական սեռի վիրթիւօզ ջութակահարուհիներու կարգին :

Արդարեւ, 1946ին ան կը շահի Daumbergի մրցանակը եւ շատ փայլուն ու խոստմնալից ասպարէզ մը կը բացուի իր առջեւ: Town Hallի մէջ իր հրապարակային նուագահանդէսը, ինչպէս նաեւ քրոջը Մարոյի հետ սոնաթներու ունկնդրութիւնները բացառիկ յաջողութիւն կը գտնեն: Այնքան երիտասարդ, ան արդէն յայտ կուգայ որպէս հրմուտ եւ մեծարժէք ջութակահարուհի :

Ահա այս երկու տաղանդաւոր Հայուհիներն են որ հաճոյքը եւ նաեւ հպարտութիւնը պիտի ունենանք լսելու Կավոյի սրահին մէջ: Փարիզի հայ երաժշտասէր հասարակութիւնը մանաւանդ, սրտի անսահման հրճուանքով եւ մեծ հետաքրքրութեամբ պիտի գայ ծանօթանալ իր ազգին այս երկու երիտասարդ եւ խոստմնալից արուեստագիտուհիներուն, որոնք առաջին անգամ ըլլալով Փարիզի մէջ կուտան իրենց նուագահանդէսը եւ նաեւ առաջին անգամ ըլլալով նոր յայտագրով մը երեւան կուգան, քանի որ sonateներու ունկնդրութիւնները շատ հազուադիւտօրէն լսուած են Փարիզի մէջ:

Յայտագրին մաս կազմող դասականներու կողքին, պիտի ծանօթանանք նաեւ երեք արդիական երգահաններու գործերուն, որոնցմէ մին, Ալան Օհաննէս, Ամերիկահայ շատ գնահատուած եւ սիրուած երգահան մը :

Նիւ Եորքի աշխարհահռչակ Carnegie Hallի մէջ ան տուած է նուագահանդէս մը ուր՝ անձամբ ղեկավարած է իր գործերը, արժանանալով հասարակութեան շատ ջերմ ընդունելութեան :

Ալան Օհաննէս, Ամերիկայի մէջ կը նկատուի Virtuose երգահան մը, սնած ու օժտուած ամերիկեան բարձր մշակոյթով, այդ մշակոյթը ան սպասարկ կը դնէ ստեղծագործելու համար, հայկական երաժշտութեան folklorique թեմաները: Հակառակ Ամերիկայի մէջ ծնած եւ մեծցած ըլլալուն՝ իր գործերը կը կրեն հայկ. դրոշմ ու ոգի. եւ շատ ինքնատիպ են :

Ալան Օհաննէսի Շատախ (Վանի գիւղաքաղաք) գործը որ առաջին անգամ պիտի նուագուի Փարիզի մէջ, ձօնուած է Մարօ եւ Անահիտ Աճէմեան քոյրերուն :

Բ.

լաւագոյն օրերու դուռ բացաւ — պարագաներու բերումով — իրենց Վիեննա հաստատուիլը 1810-ին, ուր նոյն տարին իսկ՝ կայսերական արտօնագրով իրենց առժամեայ բնակութեան տեղ կը տրուի վեղարաւոր կրօնաւորներու մենաստանը — ներկայ Մխիթարեան մենաստանի հողին վրայ — եւ իրաւունք բանալու հոն տպարան ու դպրոց: Հոս եւս Մխիթարեանները անյապաղ կը լծուին գրական – տպագրական ու դաստիարակչական գործունէութեան — յօգուտ հայ մշակոյթին եւ հանուր ազգին :

Վիէննա

Հ. ՎԱՀԱՆ ԻՆԳԼԻԶԵԱՆ

ՈՒՐՖԱՅԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ 34ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Ուրֆայի Հերոսամարտին տօնակատարութիւնը, տեղի ունեցաւ Հոկտեմբեր 2ին՝ Սալ Ժէօկրաֆիի մէջ: Սրահը լեցուն էր: Մթնոլորտը տաք:

Նախագահը՝ Պ. Յ. Հիսայեան, պարզելով օրուան հաւաքոյթին իմաստը, շեշտեց թէ՝ ազգերու պատմութեան մէջ չկայ ժողովուրդ մը որ այնքան տառապած ըլլայ որքան հայ ժողովուրդը: Ահա այդ տառապանքին ստուերէն է որ ծնան Ուրֆաները, Շ. Գարահիսարները նման շատ մը հերոսամարտներ, արժանի գնահատութեան եւ փառքի: Եւ ապա մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգանքէ մը վերջ՝ հրաւիրուեցաւ Օր. Աստղիկ Քէօսէեան որ երգեց «Տէր ողորմեա»ն եւ, աւելի վերջը «Հայրիկ հայրիկ»ը:

Հնչակեան կուսակցութեան կողմէ խօսեցաւ Պ. Զէյթունցեան, որ պահ մը ծանրանալով հայ ժողովուրդի կրած տառապանքներուն վրայ, ըսաւ թէ, կուսակցութիւններն էին որ այդ օրերուն արթնցուցին ինքնապաշտպանութեան ոգին հայ ժողովուրդին մէջ: Եթէ անոնք չըլլային, մենք այսօր պիտի չունենայինք ոչ Ուրֆա եւ, ոչ ալ միւս հերոսամարտները: Եւ դատապարտելով կարգ մը մարդոց «յարմարելու» ձեւերը, որոշապէս շեշտեց.

— Եղած են ատեններ, որ այսպէս կոչուած «յարմարելու ձեւեր»ը մոխիրի վրայ նստեցուցեր են մեզ: Մենք պէտք է գիտնանք կազմակերպուիլ: Առանց այդ կազմակերպութեան, զոհ մըն ենք պարզապէս :

Պ. Շահան Սարեանէ վերջ, որ յուզումով արտասանեց Ա. Իսահակեանի Դարտը սրտիս, Հ. Յ. Դաշնակցութեան կողմէ խօսեցաւ ընկ. Հր. Սամուէլ:

Յիշելով Ն. Շնորհալիի «Ողբ ի վերայ Եդեսիոյ» գեղեցիկ բանաստեղծութիւնը, բանախօսը պահ մը ծանրացաւ հին Եդեսիոյ պատմութեան վրայ: Ապա անցաւ 1895ի սեւ օրերուն, ուր Հայը իր անկազմակերպութեան համար շատ զոհեր տուած էր: Յետոյ քանի մը ոգեւորիչ յիշատակներ պատմելով Պոլիսէն մինչեւ գաւառները գտնուող Հայերու կեանքէն, հպարտութեամբ փառաբանեց զաքթօնը, որ հրաշալի սերունդ մը մէջտեղ բերած էր: Ուրֆան, ըստ բանախօսը, կը պատկանի այդ սերունդին, որ 1915ին իր ափ մը կորիւններով կրցաւ սարսափի մատնել Ֆախրի փաշայի վեց հազարնոց բանակը: Եւ ապա պանծացնելով Մ. Եօթնեղբայրեանի եւ իր ընկերներու յիշատակը, եզրակացուց.

— Հայ ժողովուրդ, երբեք մի վհատիր, քանի ունիս այսպիսի փառապանծ հերոսամարտեր քու ծոցիդ մէջ: Ուշ կամ կանուխ պիտի ստանաս արդար իրաւունքդ :

Ընկերակցութեամբ Պ. Ա. Մեսումենցի դաշնակին, տիկին Լիւսի Էմրիեան երգեց « Լուսին, լուսին »ը:

Յետոյ խօսեցաւ Պ. Ա. Զօպանեան, որ ըսաւ թէ այս երեկոյ հաւաքուած ենք հոս ազգովին կատարելու մեր երախտագիտական պարտականութիւնը այն մաս մը Հայերուն, որոնք իրենց քաջութեամբ փրկեցին մեր պատիւը: Ըսողներ կան թէ Հայը վախկոտ է: Ես յաճախ այդպիսիներուն պատասխանած եմ, ցուցնելով Ուրֆայի, Վանի, Զէյթունի, Շ. Գարահիսարի հերոսամարտները : Կարդացէք Ֆրանց Վերֆէլի «Մուսա Տաղը» , եւ դուք պիտի տեսնէք թէ հեղինակը որքան գեղեցիկ կերպով նկարագրած է Հայուն քաջութիւնը :

Պ. Զօհրապ Մուրատեան արտասանեց Սիամանթոյի «Գաղափարին»ը:

Ապա Կիլիկիոյ Ընդհ. Միութեան կողմէ խօսք առաւ Պ. Մ. Գույումճեան: Նախ հին Եդեսիոյ պատմականը ընելով, շեշտեց այն օրերու ազգային խմորումները: Կարդաց շատ գեղեցիկ հատուած մը Շնորհալիի բանաստեղծութենէն եւ, հաստատեց Գ. եւ Դ. դարերուն Ուրֆայի իմացական ոստան մը ըլլալը: Եւ այսպէս հասաւ 1915 թուականը: Մասնաւորապէս կանգ առաւ օրուան հերոսներուն վրայ, որոնք ամբողջ 25 օր քաջաբար դիմադրած էին թրքական կանոնաւոր բանակին :

Յետոյ փառաբանութիւնն ընելով օրուան հերոսին, ըսաւ. Մ. Եօթնեղբայրեան իր ափ մը կորիւններովը եկաւ ապացուցանելու թէ, Հայը քաջ է, եւ գիտէ զարնել: Ան մինչեւ վերջը մնաց պատնէշին վրայ, մինչեւ որ գնդակ մը եկաւ ու ծակեց ոտքը: Մկրտիչը Հայոց Աքիլլէսն է:

Մեկնելէ առաջ նախագահը կոչ ըրաւ նոր սերունդին, որ հետեւի այս քաջերու օրինակին:

★ Ներկայ էին հայ կամաւորներու եւ Սպայից Միութեանց ներկայացուցիչները :

ՊԱՐՄԱՆԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՒՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱՒ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Բ. ՄԱՍ

ԱՆԻԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

Ի.

ԹՈՅՆ ԵՒ ՍՈՒՐ

Ամէն ինչ վերջացած էր:

Անին այլեւս չէր պատկաներ Հայերուն :

Յովհաննէս – Սմբատ Թագաւորին կտակը կատարուած էր: Յուսալքուած ու վհատած էին Վահրամեանք, իսկ Վեստ Սարգիս կը հրճուէր իր տարած յաղթութեան համար: Վերջապէս պիտի կրնար ժառանգել Հայոց գահը, հոգ չէ թէ միեւնոյն ժամանակ Յունաց ստրուկը ըլլար:

Անիի անկումէն վերջ, գիշեր մը խիստ մտերմական խօսակցութեան մէջ էին Վեստ Սարգիս եւ Պառակամանոս զօրավարը :

— Իշխան, կ'ըսէր յոյն զօրավարը, փափաքներդ կատարուած են արդէն եւ դուն պիտի ստանաս քեզի խոստացուած գահը, միայն թէ թշնամիներ շատ ունիս, պէտք է մտածել զանոնք ոչնչացնելու մասին:

— Այո, թշնամիներ շատ ունիմ, խիստ շատ, պատասխանեց Վեստ Սարգիս :

— Եւ այդ թշնամիները հայ իշխաններն են անշուշտ, յարեց Պառակամանոս եւ խորամանկ նայուածք մը նետեց Վեստ Սարգիսի դէմքին, կարծես թէ անոր հոգիին գաղտնիքը իմանալ կ'ուզէր :

— Այո, հայ իշխաններն են, կրկնեց Վեստ Սարգիս մտացիր :

— Իսկ շա՞տ են այդ հակառակորդ իշխանները :

— Խիստ շատ. միայն Վահրամեանք երեսունի չափ են :

— Հըմ, ատոնց վրայ պէտք է աւելցնել ուրիշ երեսուն ալ, կրկնեց խորամանկ ժպիտով Պառակամոս :

— Ինչո՞ւ :

— Որպէսզի գահդ ապահով ըլլայ եւ յաղթութիւնդ կատարեալ, նկատեց Պառակամանոս հեգնօրէն:

— Ատիկա կախում ունի կայսեր ողորմած կամքէն, պատասխանեց Վեստ Սարգիս առանց հասկնալու յոյն զօրավարին հեգնական ձեւը:

— Ուրեմն ի՞նչպէս վերցնենք այդ արգելքները, հարցուց Պառակամանոս կարճ լռութենէ մը ետք :

— Վերցնելը շատ դիւրին է, տէր իմ, միայն թէ ձեր աջակցութիւնը ունենամ :

— Ի՞նչպէս :

— Երկու ճամբայ կայ թշնամիներս ոչնչացնելու :

— Որո՞նք են այդ ճամբաները:

— Թոյնը եւ սուրը: Մէկ քանին թոյնով, իսկ միւսները սուրով պէտք է ոչնչացնել. այս է իմ կարծիքս, այսպէսով միայն կը հանդստանայ սիրտս, ըսաւ Վեստ Սարգիս սառնօրէն :

— « Զուլումի մարդ », մտածեց յոյն զօրավարը, զարմանալով որ իր առջեւ կանգնած է հայ իշխան մը, որ կ'աշխատի իրեններուն ոչնչացման :

Դեռ չէր հանդիպած այս տեսակ դաւաճանի մը, թէեւ ներքուստ կ'ուրախանար որ գտած էր մարդ մը, որ կրնար նպաստել իր ծրագիրներուն իրագործման: Չէ՞ որ Յունաց գլխաւոր նպատակը Հայերը լոկ հպատակութեան մէջ պահելը չէր, այլ անոնց ազգութիւնը ջնջել ու իրենց մէջ ձուլելը: Ու Վեստ Սարգիս ճիշդ այդ նպատակին իրագործման կը նպաստէր, առանց հասկնալու որ իր երազած գահը պիտի չստանար Յոյներէն:

— Լաւ, համաձայն եմ. մէկ քանին թոյնով, միւսները՝ սուրով: Թոյնով դուն պիտի ոչնչացնես, իսկ սուրով՝ ես, ըսաւ Պառակամանոս :

Փոքր լռութենէ մը վերջ, յոյն զօրավարը կրկին հարցուց.

— Իսկ ունի՞ս մարդ մը. որ կարենայ գլուխ հանել այդ բանը առանց աղմուկի :

— Ունիմ հաւատարիմ մէկը, որ կրնայ հարիւր իշխան թունաւորել :

— Լաւ, այդ հոգը քեզի կը ձգեմ, իսկ դուն այն ըսէ ինձ, Վահրամ իշխանը եւ Գրիգոր Մագիստրոսը ի՞նչ մահով պիտի ուզես սպաննել, հարցուց Պառակամանոս :

— Սուրով իշխան. անյարմար է զանոնք թոյնով սպաննել. ասկէ զատ՝ ծեր աղուէսը շատ զգոյշ կը պահէ ինքզինք :

ԲԱԳՐԱՏ ԱՑՎԱԶԵԱՆՑ

Սովետական առաջարկը, որու վրայ Ցարութիւնեան յայտարարեց թէ Յունաստանի մէջ տէւօրին չարունակութիւնը կարելիութիւն չթողուր խնդրին կարգադրութեան: Միւս կողմէ Աթէնքէն հեռագիր մը կը հաղորդէ թէ բոլոր մահապատիժները այժմ կը քննուին ներման յանձնախումբի մը կողմէ :

★ Զօրսերը նոր նիստ մը կազմեցին զրադելու համար աւստրիական դաշնագրին խնդրով :

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ՄՆԱՑԱԾ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐԸ

Տարագիրներու Միջազգային Կազմակերպութեան (IRO) ընդհ. տնօրէնը, Տօնըլտ Քինկսլի, Հոկտեմբեր 4ին ստիպողական կոչ մը ուղղեց անդամակից պետութեանց, որպէսզի ընդունին տարագիրներու այն «մնացորդները» որոնք օրէնքով յարմար չեն ներգաղթի համար :

Պաշտօնական տեղեկագրին համաձայն, տակաւին IROի գաղթակայաններուն մէջ մնացած 500.000 տարագիրներէն 174 հազարը այն դժբախտներն են զորս ոչ մէկ երկիր կ'ուզէ ընդունիլ, ներկայ պայմաններուն մէջ: Ասոնց մէջ կան 12 հազար քրոնիկ հիւանդներ իրենց պարագաներով, 5 հազար ծերունիներ, 4100 չամուսնացած մայրեր իրենց զաւակներով, աւելի քան 2 հազար քրէական յանցաւորներ եւ մօտ 7400 բազմանդամ ընտանիքներ որոնք օգնութեան կը կարօտին :

Այս դժբախտները մեծ մասով կը բնակին Աւստրիոյ եւ արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ եւ բեռ պիտի ըլլան այդ երկու երկիրներուն վրայ, երբ «ԻՐՕ»ն իր գործունէութիւնը դադրեցնէ յառաջիկայ ամառ: Այժմէն բանակցութիւններ կը կատարուին Տարագիրներու Կազմակերպութեան եւ գրաւման իշխանութեանց միջեւ :

Ընդհ. տնօրէնը իր տեղեկագրին մէջ կը խնդրէ ընդունիլ, այս դժբախտներուն հետ, կոյրեր, հաշմանդամներ եւ չամուսնացած մայրեր, անոնց պահպանման ծախքերը բաժնելով անդամակից պետութեանց միջեւ: Միեւնոյն ատեն կ'առաջարկէ միջոցներ ձեռք առնել, օրինակի պաշտպանելու համար Գերմանիա եւ Աւստրիա մնացած տարագիրները, որպէսզի նեղութիւններ չկրեն, երբ Տարագիրներու Միջազգային Կազմակերպութիւնը դադրեցնէ իր գործունէութիւնը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ Փարիզի դեսպան տոքթ. Ցիէն Թայ որ ինքնաշարժի արկածի մը հետեւանքով անկարող է վարել գործերը, պաշտօնէ դադրեցաւ: Լոնտոնի չինական դեսպանատան խորհրդականը պիտի գայ վարել գործերը :

ՀՐԱՆԻՒԹԸ ազատօրէն եւ 40 ֆրանքի ծախել կը պահանջեն առեւտրական սենեակները :

ԱՓՐԻԿԵԱՆ Տրիպոլսոյ Հրեաները նորէն ըսկսած են փախչիլ իբրեւ հետեւանք հակահրէական ցոյցերու: Կիրակի օր Հայֆա հասան 11 ձկնորսանաւեր հրեայ ընտանիքներով: Ուրիշ հարիւրաւորներ նաւու կը սպասեն: Տրիպոլիս հազար մղոն հեռու է Հայֆայէն :

250 ԳԵՐՄԱՆ զօրավարներ տակաւին գերի են Խ. Միութեան մէջ, ինչպէս կը պատմեն ազատարձակուած երկու զօրավարներ, մէկը եօթանասուն, միւսը 67 տարեկան: Երկուքն ալ կը պատմեն թէ Ռուսերը շատ լաւ կը վարուին գերման զօրավարներուն հետ :

ԱԼՊԱՆԻԱ որոշեց նոր թղթադրամներ շրջաբերութեան հանել, նկատելով որ ներկայ թղթադրամներուն կաղապարները եւ մեքենաները կը գտնուին Թիթոյի կառավարութեան ձեռքը: Այս առթիւ հրատարակուած պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ.— «Կաղապարներուն Թրոցկիական ոճրագործ Պելկրատի ձեռքը գտնուիլը վտանգ մըն է մեր դրամին համար» :

ՎԵՆԵՏԻԿԸ ԱԶԱՏ ՆԱՒԱՀԱՆԳԻՍՏ հռչակուեցաւ Հոկտեմբեր 1ին, դառնալու համար կեդրոնական հանգոյց մը միջին հարաւային Եւրոպայի, Միջերկրականի եւ արեւելեան երկիրներու միջեւ: Այս ազատ շրջանը կը ներկայացնէ 26.000 քառ. մեթր տարածութիւն մթերանոցներու համար եւ 5ուկէս քիլոմեթր երկաթուղի: Վենետիկ ազատ նաւահանգիստ էր 1600ին, յետոյ՝ Նափոլէոնեան շրջանին, եւ վերջապէս Աւստրիոյ տիրապետութեան ատեն, 1829ին :

ԱՐՀԵՍՏԱԿԱՆ սերնդագործութիւնը «անբնական եւ անբարոյական» կոչեց Պապը, ճառ մը խօսելով կաթոլիկ բժիշկներու Դ. համագումարին առթիւ, որուն կը մասնակցէին 30 ազգերու ներկայացուցիչները: Եւ շարունակեց.— «Արհեստական սերնդագործութեամբ եւ ամուսնութենէ դուրս ծնած երախայ մը ապօրէն պիտի համարուի: Միայն ամուսնացած այրը եւ կինը իրաւունք ունին նոր կեանքի մը ծնունդ տալու»: Կաթոլիկ բժիշկներու համագումարն ալ այս իմաստով բանաձեւ մը քուէարկեց :

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ.— Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Վարանդեան» կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Սանուհիներու:

Այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին Սալ Ֆրանսուա Գոփէի մէջ, 8 rue Victorien Sardou:

Կը նախագահէ Ամերիկայէն քաղաքս նոր ժամանած ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ՉԻԹՃԵԱՆ:

Կը բանախօսէ Փարիզէն հրաւիրուած ընկեր ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին.— Պիտի երգեն Օր. Ծովինար Տէր Պետրոսեան, Օրիորդ Քլարա Տէրտէրեան, կ'արտասանեն Օր. Թութեան եւ ընկեր Բ. Խրիմեան: Խմբերգ, գեղջկական պարեր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Սանուհիներու կողմէ:

★

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ.— Հոկտեմբեր 15ին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԿՈՉ

Ձմեռը կը մօտենայ: Պէտքերը եւ դժուարութիւնները կ'աւելնան: Զքաւորներուն եւ հիւանդներուն վիճակը շատ աւելի ծանր է: Պետ. Հայ Կարմիր Խաչը՝ տարիներէ ի վեր, իր կարելին ի գործ կը դնէ, որպէսզի նուազ դժբախտ ըլլան մեր կարօտ հայրենակիցները: Հայ Կարմիր Խաչը սակայն, կ'ընէ ու կրնայ ընել այնչափ որչափ հանրութիւնը հնարաւոր կը դարձնէ, որովհետեւ Հայ Կարմիր Խաչը հայ ժողովուրդէն բխած է:

Հետեւաբար կոչ կ'ընենք հայ հասարակութեան որպէսզի իր լայն ու թանկագին աջակցութիւնն ընծայէ մեր ձեռնարկներուն եւ ա՛լ աւելի բեղմնաւոր դարձնէ զանոնք: Կը խնդրենք որ ամէն մարդ մասնակցի մեր ժողովրդանուէր գործունէութեան, ըլլայ դրամական առաքումով, ըլլայ ուտելիք, հագուստեղէն, կօշիկ եւայլն ղրկելով մեր կեդրոնը, 15 rue Jean Goujon: Եթէ կան անձեր որոնք ղրկելու դիւրութիւն չունին, մենք մարդ կը ղրկենք եւ կը ստանանք, կը բաւէ որ հեռաձայնով տեղեկացնեն մեզի քանի մը օր առաջ եւ ժամադրութիւն մը նշանակեն: Թէլէֆօն Elysées 67 – 03 :

Վստահ ենք որ հիւանդներու եւ չքաւորներու անունով եւ անոնց համար եղած այս կոչը ուժգին պիտի արձագանգէ ամէն հայու սրտէն ու հոգիէն ներս:

Պ. Հ. Կ. ԽԱՉԻ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉ.

(ԿՆԻՔ)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՇԱՎԻԼԻ Կապ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է, անդամատետրները միասին բերել :

ԿՐԸՆՈՊԼԻ Հ. Յ. Դ. «Եօթնեղբայրեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները այս շաբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 8.30ին, դպրոցի սրահը :

Հ. Յ. Դ. ՎԻԷՆԻ կոմիտէին ընկերական ընդհանուր ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Հ. Յ. Դ. Օհանջանեան Ակումբին մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր Ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ :

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս կիրակի առտու ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՊՈԼՍԵՑԻ Կարապետ Մուրատեանի թաղումը պիտի կատարուի Շաբաթ առտու, ժամը 11ին, Ժանթիյյիի գերեզմանատունը :

ՕՓԵՐԵԹԱՅԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսիլահայ Ա. Թատերախումբը ղեկավարութեամբ դերասան ԹՐԱԳՕՇի, մասնակցութեամբ Մարսէյլի սիրուած երգչուհիներու, Տիկ. ՍԻՐԶԱՆի, Օր. Փ. ՄԱՐՏԻԿԵԱՆի: Նաեւ Պ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆի — ԹՐԱԳՕՇԻ—, ջութակահար Ս. ՉԷՕԵԷԿՃԵԱՆի, ԿԻԿՈՅԻ : Կովկասեան նուագ :

Հոկտ. 8ին Շբ. իրիկուն ժամը 9ին Salle Mazenod

ՊԱՂՏԱՏԻ ԱՂՋԻԿԸ

Բազմաթիւ երգերով: Մուտք 50 ֆր.էն սկսեալ:

ԾԱՆՕԹ.— Այս ներկայացումը մօտ ապագային պիտի տրուի Փարիզ, Լիոն, Վալանս եւ այլուր:

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ Փարիզի Հայոց Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ օծման 45րդ տարեդարձին առթիւ պիտի մատուցուի բազմաձայն հանդիսաւոր պատարագ եւ ըստ սովորութեան հոգեհանգստեան պաշտօն՝ եկեղեցաշէն եւ մեծ բարերար ողբացեալ Աղեքսանդր Մանթաշեանի եւ Մանթաշեան գերդաստանի համօրէն ննջեցեալներու համար: Կը նախագահէ կաթ. պատուիրակ հայրը: Հասարակութիւնը կը հրաւիրուի այս պաշտամունքին :

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme - (13e)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 փր․, Արտ․ 10 տոլ․ կամ 3 անգլ․
Tél. GOB. 15-70 Գին 6 փր․ C.C.P.Paris 1678–63
Samedi 8 Octobre 1949 Շաբաթ 8 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5969–Նոր շրջան թիւ 1380
Խմբագիր՝ Շ․ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ

Երէկի դաշնակիցները ամէնէն շատ Գերմանիան է, որ իրենց մրցակցութեան դաշտ դարձուցին եւ աւելի քան չորս տարիէ ի վեր հո՛ն է որ ակռայ ցոյց տուին իրարու :

Ֆրանսա, Անգլիա եւ Ամերիկա իրարու միջեւ բաժնած էին արեւմտեան Գերմանիան, արեւելեանը ձգելով Սովետական Միութեան :

Աւելի քան չորս տարի զինուորական գրաւման տակ պահելէ վերջ, երեք դաշնակիցները համաձայնեցան որոշ անկախութիւն շնորհել Արեւմտեան Գերմանիոյ : Պոնի մէջ մշակուեցաւ Նոր Սահմանադրութիւն մը, ժողովրդավար սկզբունքներով ազատ ընտրութիւններ կատարուեցան, կազմուեցաւ Խորհրդարան, որ ընտրեց իր Հանրապետութեան նախագահն ու կառավարութիւնը : Դաշնակից զինուորական վարչութիւնները ջնջուեցան եւ քաղաքային պաշտօնատարներ միայն մնացին Գերմանիոյ մէջ՝ որոշ հակակշիռի իրաւունքով :

Այսօր Պոնի մէջ կայ ժողովրդական քուէով եւ օրինաւորապէս ընտրուած գերման կառավարութիւն մը, որ յառաջիկային հաշտութեան դաշնագիր պիտի կնքէ յաղթական դաշնակիցներուն հետ :

Գերմանիոյ երեք քառորդ մասը կը գտնուի Արեւմուտքի կառավարութեան իշխանութեան տակ :

Դաշնակիցներու այս կարգադրութիւնը նախանձը շարժած է բոլշեւիկներուն, որոնք իրենց գրաւման ենթակայ արեւելեան Գերմանիոյ մէջ Հոկտեմբեր 7 ուրբաթ օր կազմեցին ուրիշ կառավարութիւն մը, վարչապետ նշանակելով նախկին ընկերվարական յայտնի վարիչ Օթթօ Կրոթվոլը, որ քանի մը տարիէ ի վեր անցած է բոլշեւիկներուն կողմը՝ իր նախագահած ընկերվարական կուսակցութիւնը միացնելով գերման համայնավար կուսակցութեան հետ :

Արեւելեան Գերմանիոյ համար ժողովրդային խորհուրդին կողմէ մշակուած Սահմանադրութիւնը բաւական կը նմանի Վայմարի ծանօթ սահմանադրութեան, յարմարցուած բոլշեւիկեան մեթոտներուն :

Նոր կառավարութեան հիմը կը կազմեն Ժողովրդային Խորհրդաժողովն ու Խորհուրդը : Առաջինը կը բաղկանայ պաշտօնատարներէ, կուսակցութեանց եւ ժողովրդական զանգուածներու — գիւղացիներու եւ երիտասարդութեան պատգամաւորներէն : Երկրորդը կը բաղկանայ չորս հարիւր անդամներէ եւ առաջինին գործադիր մարմինն է : «Ժողովրդային Խորհուրդ»ը չորեքշաբթի օր վերածուեցաւ «Ժողովրդային Խորհրդարան»ի :

Արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութեան մայրաքաղաքն է Պերլինը, որուն մէկ մասը դաշնակիցներու գօտիին մէջ կը գտնուի :

Բոլշեւիկներուն նպատակն է այս նոր կառավարութիւնը ճանչցնել իբրեւ համայն Գերմանիոյ կառավարութիւն : Ժողովրդային Խորհրդարանին մէջ արեւմտեան Գերմանիայէն ալ քանի մը ներկայացուցիչներ կան եւ կը կարծեն թէ այս պարագան իրաւունք պիտի տայ Պերլինի կառավարութեան՝ խօսելու «Միացեալ Գերմանիոյ» անունով :

Երկաթեայ վարագոյրին ետեւ հեծող «ժողովրդական հանրապետութեանց» վրայ նոր մը եւս կ՚աւելնայ :

Մոսկուա չուտով պիտի պահանջէ, որ դաշնակիցները վերջնապէս եւ ամբողջովին պարպեն Գերմանիան : Թերթի մը համաձայն բոլշեւիկները կէս միլիոն գերման ոստիկաններ մարզած են իրենց մեթոտով : Դաշնակիցներու մեկնումէն վերջ ոստիկանական այս մարզուած բանակը անմիջապէս պիտի խուժէ արեւմտեան Գերմանիա :

Այսօր երկուքի բաժնուած է Գերմանիան : Մեծամասնութիւնը կը գտնուի արեւմուտք : Բոլշեւիկները՝ Լեհաստանի միացնելու պատրուակին տակ՝ կցած են Արեւելեան Փրուսիան եւ Սիլեզիան, որոնք անբաժան մասը կը կազմեն Գերմանիոյ : Ներկայիս արեւմտեան Գերմանիոյ սահմանները կանգ կ՚առնեն Օտէր — Նիսսէ գիծին վրայ :

Պոնի Խորհրդարանի բացման նիստին մէջ իսկ ազգայնական բուռն արտայայտութիւններ եղան՝ պահանջելով Գերմանիոյ 1939ի սահմանները, քիչ մնաց խեղդամահ ընէին համայնավար երեսփոխան մը, որ «խաղաղութեան սահմանագիծ» կ՚անուանէր գերմանեւլեհ ներկայ սահմանները :

Պերլինի տնտեսական պաշարման վէճէն ետք, այժմ զոյգ կառավարութեանց պայքարն է որ կը սկսի :

Ո՞վ պիտի տանի յաղթանակը․ ժողովրդական ազատ եւ գաղտնի քուէներով ընտրուած կառավարութի՞ւնը թէ Մոսկուայի կամակատարներու խմբակը :

Ժամանակը ցոյց պիտի տայ :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՍՊԱՆԻԱ, ԱՐԱԲՆԵՐԸ ԵՒ ՀՐԵԱՆԵՐԸ

Սպանիա, յայտնի է թէ Միացեալ Ազգերու ընտանիքէն դուրս թողուած է իր բռնապետական վարչաձեւին պատճառով : Եւ սակայն, ինչպէս դրեցինք, ռուսական անհաշտութիւնը կրնայ փոխել կացութիւնը : Արդէն, Ֆրանքոյի քաղաքական նոր ձեռնարկները ուշագրաւ են : Արեւմուտքի կողմէ իր կղզիացումը հակակշռելու համար, իր ձեռքը կ՚երկարէ դէպի իսլամական սուրը, եւ կ՚ուզէ արաբական ազգերը իր շուրջ հաւաքել :

Անդրյորդանանի թագաւորը Անգլիայէն դարձին օրերով հիւր մնաց Ֆրանքոյի եւ խօսակցութիւններ եղան երկու երկիրներու տնտեսական յարաբերութեանց բարւոքման մասին : Եգիպտոսի թագաւորն ալ կը սպասուի Մատրիտ, ինչպէս նաեւ Մարոքի թագաւորին տղան : Ֆրանսայի համար մտահոգիչ է Մարոքի եւ Սպանիոյ սիրաբանութիւնը :

Միջազգային տեսակէտով ուշագրաւ էր նաեւ ամերիկեան նաւաբաժինի մը այցը սպանիական ջուրերուն մէջ, այն պահուն որ Ապտուլլահ թագաւոր հոն էր : Ամերիկեան այս ցոյցը յարաբերութեանց կանոնաւորման նախանշան մը կը համարուի : Արդէն հարաւ Ամերիկեան քանի մը երկիրները կը փափաքին որ Սպանիա ընդունուի Միացեալ Ազգերու ընտանիքին մէջ, բայց ուրիշներ կը սպասեն որ Ֆրանքօ քիչ մը մեղմէ եւ աւելի ազատական դարձնէ իր երկրին վարչաձեւը :

Ապտուլլահ թագաւոր, կ՚ըսուի թէ, Սպանիա գտնուած պահուն թելադրած է Ֆրանքօն որ միջնորդէ Պապին մօտ, որպէսզի ան ուժ տայ Երուսաղէմի մասին արաբական տեսակէտին : Իր կողմէ, Իսրայէլի կառավարութիւնը պատուիրակութիւն մը ղրկած է Վատիկան հրաւիրելով զայն որ դիտող մը ղրկէ Երուսաղէմ, դիւանագիտական առանձնաշնորհներով : Իսրայէլի նպատակն է չահիլ Պապը իր տեսակէտին : Սակայն կաթոլիկ եկեղեցին պետը վերապահ գտնուած է եւ հասկցուցած է որ մինչեւ Միացեալ Ազգերու ժողովին որոշումը ինք դիրք չպիտի բռնէ :

★ Զօր․ Ֆրանքօ մօտ ատենէն պաշտօնապէս պիտի այցելէ Փորթուկալ :

ՌՈԶՎԷ՞ԼԹ ԹԷ ԹՐՈՒՄԸՆ․— Ֆրանսական թերթ մը վերջերս գրած էր թէ Ճափոնի վրայ արձակուած հիւլէական ռումբերուն հրամանը նախագահ Թրումըն է որ տուած է, քանի որ այդ պահուն Ռոզվէլթ մեռած էր : Այս առթիւ ձախակողմեան թերթերը կը գրեն թէ Ռոզվէլթ չմեռած, այդ ռումբերը գործածելու կարգադրութիւնն ըրած եւ հրամանագիրը ստորագրած էր, եւ Թրումըն միայն գործադրեց նախապէս տրուած որոշում մը : Ուրիշ վկայութիւններով ալ կը հաստատուի, այս պարագան :

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ արտաքին նախարարութեան մէջ ալ մաքրագործում մը սկսած է եւ շատ մը պաշտօնեաներ հեռացուած :

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ մէջ կաթոլիկ եկեղեցիին հետ վէճերը վերջացնելու համար կառավարութիւնը նոր կանոնագիրով մը յատուկ նախարարութիւն մը հաստատեց, որ պիտի հակակշռէ եկեղեցական գործերը եւ կղերին թոշակները ինք պիտի վճարէ :

ԷՅՖԷԼԻ աշտարակը երեք մեթր եւս պիտի բարձրանայ, հեռադիտումի (télévision) աշտարակ մը չինելու համար :

Նախագահական տագնապը

ՈՎ ՊԻՏԻ ՅԱՋՈՐԴԷ Պ․ ՔԷՕՅԻ

Հանրապետութեան նախագահը կ՚ուզէ որ վարչապետը իր հրաժարականը Ազգ․ ժողովին առջեւ տանի, բայց Քէօյ կը մերժէ պատճառաբանելով թէ խնդիրները կը կնճռոտին այդպէս : Վիճաբանութիւնները կրնան պատճառ դառնալ ժողովի խմբակցութեանց, մասնաւորաբար ընկերվարականներու եւ արմատականներու միջեւ պառակտում ձգել եւ նոր դահլիճի մը կազմութիւնը դժուարացնել :

Պ․ Քէօյ մտադիր է, երբ ուղղակի ժողովին թողուի խնդիրը, ընել այնպէս ինչպէս 1922ին ըրած է Արիսթիտ Պրիան, երբ Քանի խորհրդաժողովէն դարձին պարզեց իր գործունէութիւնը որ կը հակասէր այն ատենի Հանրապետութեան նախագահ Միլրանի տեսակէտներուն : Պրիան «Թող ուրիշները աւելի լաւ ընեն» ըսելով բոլորին զարմանքին մէջ մեկնեցաւ ժողովէն : Արդի վարչապետն ալ նոյնը ընել կը խորհէր, եւ իր յաջորդութիւնը կարգալէ վերջ՝ փոխանակ նախարարներու նստարանը վերադառնալու իր ընկերներովը պիտի մեկնէր ժողովէն :

Դժուարութիւնը կը կայանայ նոր վարչապետ մը գտնելուն մէջ, որովհետեւ իր առջեւ պիտի դնէ անմիջապէս գիներու եւ աշխատավարձի խնդիրը :

Նախկին վարչապետներ Շուման եւ Ռամատիէ որ Ամերիկա կը գտնուին եւ ներքին նախարար Մոք որ Իտալիա է, Փարիզ կանչուեցան : Արմատականները (Քէօյի կուսակցութիւնը) կ՚ուզեն որ ընկերվարական մը անցնի գործի գլուխ : Եւ որովհետեւ հանրապետական – ժողովրդականները (M. R. P.) կողմնակից արտայայտուած էին օրավարձերու յաւելման— հաւանական է որ անոնց եւ ընկերվարականներու միութեամբ մեծամասնութիւն մը գոյանայ Ազգ․ ժողովին մէջ :

Անգլիական թերթերը կը գրեն թէ Ֆրանսայի դահլիճը զոհն է դրամին արժեզրկումին․ եթէ, կ՚ըսեն, մենք սթերլինը չարժեզրկած, խորհրդակցած ըլլայինք Ֆրանսայի հետ, խնդիրները այսքան ծանր հանգամանք պիտի չստանային :

Նախագահ Պ․ Օրիոլ հակառակ տկար ըլլալուն, Փարիզ իջաւ Ռամպույյէէն, գրաղելու համար տագնապին լուծումով, քանի որ վերջ ի վերջոյ ընդունեց Պ․ Քէօյի հրաժարականը : Եւ որպէսզի օրինական ձեւակերպութիւնները լրանան կանչուեցան նաեւ Ազգ․ ժողովի նախագահ Պ․ Էրիօ որ Լիոն կը գտնուէր, եւ Հանրապետական խորհուրդին նախագահը :

Նախագահը սկսաւ իր խորհրդակցութեանց զանազան կուսակցութեանց եւ հոսանքներու պետերուն հետ : Նկատի առնելով միացեալ Ազգերու ժողովը որ կը գումարուի դեռ Ուաշինկթընի մէջ եւ մանաւանդ երկրին տնտեսական եւ դրամական փափուկ վիճակը, սէնտիքաներու սպառնական դիրքը, պիտի փութացուի նոր դահլիճին կազմութիւնը :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ ԿԸ ԿԱԶՄՈՒԻ

Այս շաբթու իսկ կը յայտարարուի Արեւելեան Գերմանիոյ կազմութեան պաշտօնական դեկոյցը : Ժողովուրդի խորհուրդին քարտուղարութիւնը ծանոյց թէ Գերմանիոյ սովետական զինուորական վարչութիւնը մօտերս պիտի ջնջուի եւ դեսպան պիտի նշանակուի զօր․ Զուիքովի քաղաքական խորհրդական Սէմիոնով :

Ի՞նչ պիտի ըլլայ Պերլինի դիրքը երկու Գերմանիաներու միջեւ : Հաւանաբար Պերլին պիտի պահէ իր արդի չէզոքացեալ վիճակը մինչեւ որ երեւմտեան Գերմանիա ինք իրեն չկցէ արեւմտեան Պերլինը :

ՓԱՐԻԶԻ մէջ Հոկտեմբեր 11ին պիտի գումարուին Ֆրանսայի, Պելճիքայի եւ Լիւքսէմպուրկի ելմտական նախարարները որպէսզի դրացին աւելի ազատութիւն տալու խնդրով դանձային եւ առեւտրական յարաբերութիւններուն : Անգլիա կը պահանջէ որ այդ խորհրդակցութիւնները կատարուին Մարշըլի ծրագրէն օգտուող բոլոր երկիրներու միջեւ :

Անգլիա որոշեց ջնջել ներածման արտօնագիրները Մարշըլեան երկիրներու մեծ մասէն կատարուելիք ներածումներուն համար :

Ֆրանսա արեւմտեան Եւրոպայի տնտեսական համաժողովին պիտի ներկայացնէ ծրագիր մը, որուն համաձայն անմիջապէս պիտի ջնջէ մասնակից երկիրներէ գալիք ապրանքներուն վրայ տրուած սահմանափակման 100ին 20ը : Նաեւ ցուցակը պատրաստած է այն ապրանքներուն զորս պիտի կրնայ ազատօրէն ընդունիլ, փոխադարձութեան պայմանով :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ․ էջ)

ԲԱՂՐՋՈՒԿ ԵՒ ԱՂՋԿԱՏԱԿ

ԽՄԲ.— Մեր մտաւորականներէն ոմանք կ'ըսեն թէ *Հայ–Բոյժը*, իբրեւ առողջապահական եւ բժշկական թերթ, հետաքրքրական է միայն կիներուն եւ տարեցներուն համար,— բժիշկները եւ մտաւորականները *Հայ–Բոյժէն* քաղելիք բան մը չունին: Ցոյց տալու նպատակով թէ մեր մտաւորականներուն համար եւս շահեկան նիւթեր կ'ուսումնասիրէ *Հայ–Բոյժը*, իր խմբագիրը մեր տրամադրութեան տակ դրած է քանի մը յօդուածներ, որոնք կը շօշափեն մեր գրականութիւնը, մեր լեզուն, մեր պատմութիւնը, — նիւթեր որ օգտակար են բժիշկին ալ, գրագէտին ալ, բանասէրին ալ: Յիշենք այդ կարգի նիւթերէն՝ հայկական գօտին՝ պատմական ու բժշկական ծանօթութիւններով, Հայոց յատուկ անուններու նշանակութիւնը պատմական ու հոգեբանական վերլուծումներով շարահիւսուած: Այդ կարգի նիւթերէն՝ առաջին յօդուած մը այսօր.—

Վիրգիլիոսի « Հովուականք »ին մէջ երկու անգամ գործածուած է hibiscus *բառը, որ բուսանուն մը է* (*Բ.* 30 *եւ Ժ.* 71):

Ի՞նչ թարգմանել այս բառը:

Թարգմանիչները անճրկած են, որովհետեւ նման հովուական բանաստեղծութեանց մէջ յաճախ կը նկարագրուի թէ ինչպէ՛ս խաշնարածներ, իրենց ոչխարները մակաղելէ ետք՝ կէս–օրուան տաքուն, կը նստին սաղարթախիտ ծառերու շուքին տակ եւ պանիրի քամոց (éclisse) *կամ հովուական գաւազան* (houlette) *կը շինեն կարգ մը կերէ, որոնց կարգին՝* hibiscus*էն: Վիրգիլիոս, գիւղի տղայ, բնութեան մէջ աճած ու մեծցած, գիտէր անշուշտ թէ ի՛նչ տունկ է* hibiscus*ը, որուն ոստերուն կուտայ «ճապուկ» ածականն ալ՝ ունենալով հիւսելու յարմարութիւնը ի մտի:*

Ե. Հիւրմիւզ տուղտ կը թարգմանէ Վիրգիլիոսի առաջին վկայութիւնը hibiscus*ի մասին:*

Հովուել զհօրան դալարագեղ ի տրղտենիս:

Բայց խորհելով թէ այդ տունկը ճապուկ ոստեր չունի եւ սակաւ հիւսելու յարմար չէ՝ ողորի կը թարգմանէ նոյն այդ բառը երկրորդ անգամ.

Խնճքըն սակառս ի նրբենի կազմէ յոստոց ողորհիւս:

Էմիլ Փէսոննօ, նոյն բառը կը թարգմանէ նախ mauve, *յետոյ* guimauve, *իսկ Մորիս Ռա՝ երկու անգամ ալ կը դնէ միայն* guimauve: *Փլէսի եւ Լըժէ լատինագէտները, իրենց կարգին,* «mauve*ի տեսակ մը» կ'ըսեն ու կ'անցնին:*

Նորութիւն մը ըսած չեմ ըլլար անշուշտ՝ երբ յայտնեմ թէ Վիրգիլիոս իր ինքնատպութիւնը կը պահէ առաւելապէս Մշակականք*ին մէջ, իսկ իր միւս գործերով՝ կը քալէ հելլէն բանաստեղծներու ակօսին մէջէն,— մասնաւորաբար իր* Հով*ուականքը կը քալէ Թէոկրիտէսի կրունկին վրայ, այնքան որ Փրանսացի հեղինակ մը եռահատոր աշխատութեամբ մը իրեն բան–գործ ըրած է ցոյց տալ Վիրգիլիոսի նմանութիւնները Թէոկրիտէսի հետ: Չեմ ուզեր կանգ առնել՝ բացատրելու համար թէ Վիրգիլիոս դպրոցի մը աշխատանքը կը կատարէր աշխարհակալ լատին ժողովուրդին տալու համար այնպիսի գործեր, ինչպիսին ունէր հելլէն ժողովուրդը, բայց հարկ կը համարիմ արձանագրել պարագայ մը,— հին ատեն սովորութիւն էր «ուղեկցութիւնը», զոր փորձած են, շատ աւելի ետքը, օրինակ՝ Գէօթէ, Փոփ եւ ուրիշներ՝ հետեւելով Վիրգիլիոսի, ինչպէս մեր մէջ՝ Բագրատունի:*

Ահա թէ ինչո՛ւ, պահ մը լքելով լատինագէտները, լաւագոյն ճամբան համարեցայ հետեւիլ հովուերգակներուն՝ անոնց մօտ գտնելու համար համապատասխան վկայութիւն մը, ու տեսայ որ եթէ Թէոկրիտէս բուսանուն չի տար՝ թէեւ յիշէ նոյն աշխատանքը, Վիրգիլիոսի ժամանակակից՝ Տիբուլլոս կը գործածէ պրտու բառը, խաշնարածներու միջօրեայ զբաղումը նկարագրելու ժամանակ: Բայց Վիրգիլիոս ինքն ալ կը գործածէ պրտու բառը, նաեւ ողորին, Հովուականք*ին մէջ ուրիշ տեղ մը* (*Բ.* 73):

Առ իմէ՞ գէթ ի յօգոր կամ ի ճապուկ դու ի ողորւ:

Ու կը հարցնեմ ես ինծի,— արդեօք hibiscus*ը, որ «ճապուկ» կ'որակաւորէ Վիրգիլիոս, տարբեր տունկ մըն էր, որ կը ծառայէր սակառ ու քամոց հիւսելու, ճիշդ ինչպէս կը հիւսուի ողորի եւ պրտուով: Իրաւ է թէ մենք եւս, գիւղացի տղաք, ցորենի ցողուններո՛վ անգամ, հիւսելով կը շինէինք խաչեր, կողովներ, գուշեր եւ զանազան պատկերներ՝ մեր սենեակներուն պատերուն զարդարանք:*

Տը Մոլէն, Ֆրանսայի բուսաբանական ընկերութեան հիմնադիրը, որ սքանչելի ուսումնասիրութիւն մը նուիրած է հելլենելատին հին մատենագրութեան մէջ գործածուած բուսանուններու ճշդումին, կը գրէ թէ «հիները իրարու հետ կը շփոթէին hibiscus*ին տեսակները,* mauve*ն ու* guimauve*ը, տերեւներու եւ ծաղիկներու նմանութեան պատճառով* (*), *ու կ'աւելցնէ թէ Վիրգիլիոսի գործածած բուսանունը* mauve sauvage*ն է* (Malva sylvestris), *եւ ոչ թէ* guimauve ordinaire*ը* (Althaea officinalis), *որովհետեւ այս վերջինը չի բուսնիր սարաւանդներու վրայ՝ ուր կը բարձրանան խաշնարածները, ընդհակառակն կը սիրէ խելօք ու հանդչած բնութիւնը, խոնաւ տեղեր՝ ջուրերու մօտիկ: Միւս կողմէ, առաջինը իր կակղեցուցիչ յատկութեամբ՝ շատ սիրելի է կաթնաթող ուլիկներուն:*

Քննական միտքս չհանդչեցաւ տակաւին, եւ այս անգամ, Վիրգիլիոսի բառը ուրիշ ճամբով մը եւս ճշդելու համար, դիմեցի յունարէն եւ լատիներէն ստուգաբանական բառարաններուն: Զարմանալի է որ այս երկու լեզուներն ալ կը մերժեն ազգութիւն տալ hibiscus*ին:*

Պրէռա եւ Գէօլցէր այս բառին ծագումը կը փնտռեն յունարէնի մէջ եւ կը դրեն psilose*ով, — քերականական օրէնք մը՝ որ կը ջնջէ բառերուն սկզբնական կոշտ հնչումը, եւ բառը կը ստանայ* ibiscus *ձեւը: Ընդհակառակն, Էռնու եւ Մէյեէ (լատիներէն ստուգաբանական բառարան) կը պնդեն թէ Յոյները լատիներէնէ առած են այս բառը, բայց չեն կրնար գտնել արմատը կամ ծագումը: Պուազաք (յունարէն ստուգաբանական բառարան), արդարեւ, չի զբաղիր անգամ այս բառով: Զօզա աւելի խելքի մօտիկ է՝ երբ խնամութիւն մը կը տեսնէ* hibiscum *եւ* gui (*սկզբնաբար* viscum = *նախ ոստղ իմաստով) բառերուն միջեւ՝ իբրեւ առաջին երեւոյթ, իսկ յետոյ զուգում մը* gui *եւ* mauve *բառերուն միջեւ՝ իբրեւ երկրորդ երեւոյթ (մածուցիկ բոյս):*

Թող ներուի ինծ հրապարակ նետել հետեւեալ վարկածը.—

Տունկը, որուն անունը կուտայ Վիրգիլիոս, բժշկութեան մէջ կը գործածուի ոչ միայն իբրեւ հազի դեղ, այլեւ իբրեւ մաքրողական: Արդ, ինչպէս վերը ըսինք՝ այս բառին անունը յունարէնի մէջ կը գրուի ibiskos *ձեւով: Միւս կողմէ, գիտէք թէ Եգիպտացիները ունէին նուիրական թռչուն մը,* Ibis, *որ, ըստ Բժշկութեան Պատմութեան մէջ ծանօթ աւանդութեան մը, իր երկար կտուցով գրեխ կ'ընէր ինքն իր մաքրութեան համար: Սխա՞լ կը կարծէք ենթադրել թէ իր աղիքները մաքրող այս թռչունին անունը տրուած է Վիրգիլիոսի յիշատակած բոյսին, պարզ այն պատճառով որ այս բոյսն ալ, նոյնպէս, աղիք կը մաքրէ:*

Հետեւաբար, hibiscus *բառը եգիպտական է ծագումով: Պամիան եւս, ծագումով՝ եգիպտական բերք* (*տես* A. de Candolle,— Origine des plantes cultivées, *էջ* 151, *եւ* Flückiger,— Histoire des drogues (*թրգմ.*) *էջ* 182), *կը կոչուի* hibiscus esculentus: (*Մարսէյլցիք կ'ըսեն «յունական կոտոշ»*):

Բառին ծագումը ճշդելէ ետքը, ի վերջոյ պէտք է ըսել թէ ի՛նչ է հայերէնը:

Հայաստանի բուսաբանները, այս վերջին տարիներուն, կարեւոր աշխատանքներ կատարեցին,— թիզ առ թիզ պտըտելով գիւղերը՝ հաւաքեցին բոյսերը եւ անոնց անունները: Ու տուին նաեւ հրատարակութիւններ:

Այդ գիտնականներէն Սէփէթճեան, Ա. Արարատեան, Ռուզան Կարապետեան, Ս. Նարինեան, Ի. Մանդինեան, Ա. Թախթաջեան ժամանակ առ ժամանակ լոյս կ'ընծայեն monographie*ներ,— բայց ամէնէն աւելի Արարատեանն է որ կը զբաղի բուսական բառագիտութեամբ: Վերջերս հրապարակ հանեց* Բուսաբանական բառարան *մը, զոր դժբախտաբար տակաւին չյաջողեցայ ձեռք ձգել:* 1946*ին Թախթաջեան եւ Ֆիոդորով հրատարակեցին* Երեւանի Ֆլորան, *ստուար հատոր մը՝ առանձին յաւելուածով՝ ատլասներու համար: Այս գործին մէջ եւս Արարատեանն է, որ կը զբաղի հայերէն անուններու ճշդումով:*

Ահա այս գործին մէջ hibiscus*ը թարգմանուած է բաղրջուկ,* malva sylvestris*ը՝ փիփերթ եւ մոլոշ,* Althoea officinalis*ը՝ տուղտ: Պիտի չհարցնեմ թէ Վիրգիլիոսի յիշատակած բոյսը կրնա՞ր բաղրջուկն ըլլալ, երբ գիտենք թէ բաղրջուկը աղցան մըն է եւ կողով հիւսելու անյարմար: Ո՞վ գիտէ, բաղրջուկը թերեւս բաւական զօրաւոր եւ երկար ցողուններ ունէր Վիրգիլիոսի օրով,— բոյսերն ալ կը գաճաճնան տարիներու ընթացքին:*

Ու կը վերջացնեմ՝ յաջորդով քննութեան առնելու համար աղջկատակ բուսանունը, որ հոմանիշ կը տրուի բաղրջուկին:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Է. Ռոլան եւս կը վկայէ թէ Ֆրանսայի մէջ գաւառներ կան, ուր գործածական է **mauve** բուսանունը թէ **mauve**ին եւ թէ **guimauve**ին համար, գաւառներ ալ՝ ուր գործածական է միայն **guimauve** բուսանունը (տես իր **Flore Populaire**ը), մեծարժէք գործ, որմէ լոյս տեսած են միայն 11 հատոր, այսօր անգտանելի՝ նոյնիսկ եթէ 50 հազար վճարուի: Այս գործը կուտայ իւրաքանչիւր բոյսի անունները գաւառէ գաւառ եւ երկրէ երկիր, աւանդութիւններով եւ ժողովրդական հաւատալիքներով,— այս գործին աշխատակցած է նաեւ մեր Ալիշանը:

«Դէմքեր Հայ Ազատագրական Շարժումէն»

Քաղաքակիրթ եւ ազատ երկիրների նշանաւոր դէմքերը՝ հնարաւորութիւն ունին օրը օրին արձանագրելու իրենց օրագրի մէջ կարեւոր դէպքերը, իրենց ունեցած կարեւոր խօսակցութիւնները, ինչպէս նաեւ հաւաքելու փաստաթղթերու լուսանկարներ, եւ այս բոլորը ներկայացնել ընդհանուրին:

Այս երջանիկ մարդիկ աշխարհ են գալիս ազատ երկիրների մէջ, ապրում եւ գործում ազատ պայմանների մէջ եւ փափաքողներն էլ իրենց յուշերը լոյս ընծայում ու հեռանում այս անցողակի աշխարհից: Ոմանց յուշերն էլ լոյս են տեսնում իրենց մահից յետոյ:

Դժբախտաբար այսպէս չէ եղած հայ աշխարհում անցեալին, այսպէս չեղաւ նաեւ մեր ազատագրական շարժման ընթացքին: Միշտ ենթակայ հալածանքի, հնարաւոր չէր ոչ կանոնաւորապէս օրագիր պահել եւ ոչ էլ լուսանկարել պատմական դէպքերն ու դէմքերը, մի խօսքով անկարելի էր պատմութեան համար հարկ եղած բոլոր տուեալները ժողովել:

Կայ նաեւ մէկ ուրիշ խոչընդոտ, այդ այն է որ մի շարք ղեկավար ընկերներ չուզեցին գրել իրենց յուշերը, իրենց պայմաններու ներած սահմաններում, այն պարզ պատճառով, որ իրենց յուշերը գրելիս ստիպուած պէտք է լինէին իրենց անցեալի մասին էլ խօսելու, որին իրենք դէմ էին:

Այս մտայնութեան տէր մեր աւագ ընկերները չուզելով իրենց կատարած աշխատանքների մասին գրել, ինձ թոյլ եմ տալիս ասելու, որ մեծ վնաս պատճառեցին Հայ Ազատագրական Շարժման պատմագիտութեան:

Բարեբախտաբար ունինք մի շարք յայտնի մտաւորական ընկերներ, որոնք վերջին տարիները շարունակում են գրել իրենց յուշերը:

Այս սակաւաթիւ վաստակաւոր մտաւորական ընկերների շարքին է պատկանում ընկեր Գաբրիէլ Լազեան, որ վերջին պատերազմից յետոյ լոյս է ընծայել չորս արժէքաւոր գրքեր «Հայաստան եւ Հայ Դատը ըստ դաշնագրերու», *արդէն սպառած:*

Յետոյ՝ «Յեղափոխական դէմքեր» *եւ* « Հայաստանը եւ Հայ Դատը (վաւերագրեր) :» *Այս երկու հրատարակութիւններից սակաւաթիւ օրինակներ են միայն մնացել:*

Վերջերս էլ լոյս ընծայեց « Դէմքեր Հայ Ազատագրական Շարժումէն» *անունով գիրքը, որուն մէջ* 35 *նշանաւոր դէմքերի մասին է խօսում, իւրաքանչիւրի մասին բազմաթիւ գրքերից, պարբերականներից եւ օրաթերթերից քաղած տեղեկութիւնների հիման վրայ: Հեղինակը աշխատել է «նիւթը դասաւորել այնպէս որ ընթերցողը նոյն ատեն հետեւի պատմական դէպքերու յաջորդականութեան եւ գաղափարներու զարգացման»,— ինչպէս գրում է իր յառաջաբանի մէջ: Որով ընթերցողի երեւակայութեան մէջ պատկերանում են ոչ միայն յայտնի դէմքեր իրենց կատարած աշխատանքներով, այլեւ մի շարք կարեւոր քաղաքական դէպքերն են յաջորդաբար անցնում շարժապատկերների պէս:*

Ուրախալի եւ յատկանշական երեւոյթ է, որ մեր Դաշնակցական ընկերները, պատմագիտական աշխատանքների մէջ, որոշ տեղ են տալիս նաեւ հայ քաղաքական միւս կուսակցութիւններին եւ անոնց պատկանող մի շարք ականաւոր դէմքերի կատարած կարեւոր քաղաքական աշխատանքներին: Նոյն վերաբերմունքը նաեւ անկուսակցական յայտնի դէմքերի հանդէպ: Մինչդեռ մեր հակառակորդները իրենց նոյն կարգի հրատարակութիւնների մէջ, միմիայն վատաբանում են, առանց որեւէ դրական միտք յայտնելու Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ մեր յայտնի Դաշնակցական ընկերների կատարած աշխատանքների մասին:

Թերթեցէք Ռամկավար Ա. Թէրզիպաշեանի, Արտակ Դարբինեանի, Արմ. Եկարեանի, ինչպէս նաեւ Հնչակեանների եւ մանաւանդ բոլշեւիկների լոյս ընծայած պատմական բոլոր հրատարակութիւնները եւ կը տեսնէք միայն լուտանք եւ հայհոյանք մեր կուսակցութեան եւ անհատ ընկերների հասցէին:

Ընկեր Գ. Լազեանը հետեւելով մեր ղեկավար ընկերների լայնախոհ սկզբունքին, իր նոր գրքի մէջ նախ 12 *էջ յատկացրել է Մկրտիչ Փորթուգալեանին, որ, ինչպէս յայտնի է, մինչեւ մահ մնաց չէզոք դիրքի վրայ, որոշ դեր կատարելով հանդերձ հայ ազատագրական շարժման նախապատրաստական շրջանին:*

Յետոյ, Լազեանի գրքի մէջ 13 *էջ են գրաւել յայտնի հնչակեան գործիչներ՝ Ժիրայր եւ Մուրատ Պօյաճեան եղբայրները, որոնց յեղափոխական գործունէութեան ամփոփ պատկերը ներկայացրել է անաչառ պատմաբանին յատուկ ջանասիրութեամբ:*

Երկու ըմբոստ ռազմիկներ՝ Ռուբէն Շիշմանեանը (Տէրսիմի Քեռին) եւ Գալուստ Առխանեան

(Հաճի – Բէկ), ինչպէս նաեւ անկուսակցական նշանաւոր դէմքեր՝ Տիգրան Երկաթը, Կոմիտաս վարդապետը, Գրիգոր Զոհրապը եւ յայտնի զօրապետներ՝ Կուռօ Թարխանեանը ու Զօր. Թովմաս Նազարբէկեանը նոյնպէս իրենց յատուկ տեղերն են գրաւել «Դէմքեր Հայ Ազատագրական Շարժումէն» գրքի մէջ ։

Ընկեր Գ. Լազեանի այս արժէքաւոր գրքի մէջ, բնականաբար, մեծ մասը պիտի յատկացուէր Հ. Յ. Դաշնակցութեան դրօշակին տակ իրենց ամբողջ կեանքը նուիրած եւ մեզնից առյաւէտ բաժանուած մի շարք վաստակաւոր ընկերներին ։

Ահաւասիկ ցանկը մեր այդ ընկերների. — Արամ Արամեան, Խանասորայ Վարդանը, Համազասպ Սրուանձտեանց, Եղիշէ Թօփճեան, Մարգպետ, Բարսեղ Շահպազ, Պրոֆ. Աստ. Խաչատրեան, Բարսեղ Թիրաքեան (Խան), Լեւոն Թադէոսեան, Սամսոն Թադէոսեան, Աւետիս Ահարոնեան, Բժ. Յովհ. Տէր Դաւթեան, Սարգիս Մանասեան, Սարգիս Բարսեղեան, Համօ Օհանջանեան, Աբրահամ Գիւլխանդանեան, Նիկօլ Աղբալեան, Արշակ Ջամալեան, Աղեքսանդր Խատիսեան, Լիպարիտ Նազարեան, Բժ. Յակոբ Յովհաննէսեան, Ստեփան Եսայեան, Արսէն Միքայէլեան, Յովհաննէս Ամատունի եւ Մինաս Վերածին ։ Մեր վրիժառու կորիճներ՝ Միսաք Թորլաքեանի եւ Սողոմոն Թէհլիրեանի լուսանկարները եւս զետեղուած են այս գրքի մէջ, որոշ խնդիրների կապակցութեամբ ։

Անհատական ջանքերով այս գրքի մէջ լոյս տեսած տեղեկութիւնները վերոյիշեալ մեր ընկերների մասին լրիւ համարել կարելի չէ, այն պարզ պատճառով, որ այս ընկերների մասին եղած տեղեկութիւնները սփռուած լինելով բազմաթիւ թերթերի եւ պարբերականների մէջ, երկար տարիներ եւ ուղղակի հնարաւոր չէ անհատական ճիգերով՝ զանազան երկիրների մէջ լոյս տեսած բոլոր թերթերի ու պարբերականների միջից քաղել հարկ եղած տեղեկութիւնները ։ Կան նաեւ մի քանի սխալներ թուականների մասին, որոնցից մէկ մասը թերեւս տպագրական են ։

Ընկեր Գ. Լազեանի այս չորրորդ գիրքն էլ կարդացւում է մեծ հետաքրքրութեամբ ։ Նման բովանդակութեամբ գրքեր, անպայման պէտք է կարդան մեր բոլոր ընկերներն ու համակիրները, որոշ գաղափար կազմելու համար վաթսուն տարուան մեր ազատագրական շարժման պատմութեան մասին, ինչ որ իւրաքանչիւր հայ հայրենասէրի սրբազան պարտականութիւնն է ։

Բաւական չէ միայն բնազդով հայրենասէր եւ յեղափոխական լինել, պէտք է նաեւ լրջօրէն ուսումնասիրել մեր սրտին ու մտքին մօտ եղած հայրենասիրական եւ յեղափոխական հարցերը, որպէսզի կարելի լինի պայքարել գիտակցօրէն ։

Գիտեմ որ շատերի համար ներկայ հրատարակութիւնները սուղ են իրենց գներով ։ Եթէ անհատաբար հնարաւոր չէ գնելը, կարելի է հաւաքական ուժերով ձեռք բերել նոր հրատարակուած գրքերը, հերթով կարդալ եւ ապա նուիրել տեղական գրադարանին եւ կամ զեղչեալ գնով մէկն ու մէկին ծախել ։ Հաւաքական միջոցներով պէտք է բաժանորդագրուիլ նաեւ «Հայրենիք» ամսագրին, «Ակօս»ին, ինչպէս նաեւ «Հայրենիք»ի,

---

ՄԱՐՍԷՅԼ, 3 Հոկտ. — Պուլվար Օտտոյի Հ. Ե. «Արծիւ» Միութեան գնդակի առաջին ախոյենական մրցումը տեղի ունեցաւ Հոկտեմբեր 2ի կիրակի օր Vallier, les 13 Coinsի դաշտին վրայ ։

Հակառակորդ խումբն էր Etoile Sportive St. Louisին ։ Խաղին ամբողջ տեւողութեան հակառակորդ բերդապահը մեր յառաջապահ խաղացողներուն ռմբակոծութեան տակն էր ։ Վերջապէս 32 վայրկեան անցած էր երբ, Ղարիպեանը գեղեցիկ խաղարկութեամբ մը գնդակը կուտայ Վ. Ակոյեանին եւ այս վերջինս ալ Ա. Կիւլեանի որ գլուխով կը նշանակէ կէտ մը ։

Կիսախաղէն վերջ հակառակորդ խումբը յարձակողականի կը սկսի, բայց անվերջ կը հանդիպի մեր պաշտպանողական գծին ։ Աջէն Հ. Կիւլեան, ձախէն Մ. Տրոյեան եւ անոնց մէջտեղ մեր հսկայ Հ. Տէր Նազարէթեանը, կռնակ ունենալով Ֆարատեանը եւ մանաւանդ Ե. Մելիքեանը, պողպատեայ պատնէշ մը կը դառնան, յուսահատեցնելով դիմացինները ։

Մեր տղաքը դարձեալ խաղին ուղղութիւնը կ՚առնեն եւ վերջանալէն 10 վայրկեան առաջ Մ. Թէճիրեանի գեղեցիկ «Փաս»ին վրայ Ա. Կիւլեանը կրկին կը նշանակէ նոր կէտ մը ։

Խաղը կը վերջանայ «Արծիւ»ի յաղթութեամբ 2—0 ։

«Ցուսաբեր»ի եւ «Ցառաջ»ի պէս մեր առաջնակարգ օրաթերթերին ։

Մանաւանդ գաւառաբնակ մեր ընկերներն ու համակիրները հաւաքական միջոցներով պէտք է որ ընթերցանութեան լուրջ գրքեր, պարբերականներ եւ թերթեր ձեռք բերեն եւ ուշի ուշով կարդան եւ չբաւականանան կեդրոնից տարին մէկ երկու անգամ այցելող ընկերների բանախօսութիւններով ։ Քարոզչական ձեւով կարելի չէ սերունդներ կրթել քաղաքականապէս ։ Իւրաքանչիւր անհատ լուրջ գրքեր կարդալով եւ կարդացածի մասին ուրիշների հետ մտքերի փոխանակութիւններ ունենալով է որ որոշ զարգացում կրնայ ձեռք բերել եւ ոչ թէ միայն տարին մի քանի ճառ լսելով եւ մի հատիկ օրաթերթ կարդալով ։

Մեր նշանաւոր ղեկավար, գործիչ եւ ռազմիկ ընկերների, ինչպէս նաեւ հերոսամարտների ու պատմական կարեւոր նշանակութիւն ունեցող ուրիշ մի շարք դէպքերի մասին լոյս են տեսնում հետաքրքրական յուշեր եւ ուսումնասիրութիւններ ։ Շատ ցանկալի է որ մեր հայդուկային արշաւանքների մասին եւս լուրջ ուսումնասիրութիւններ կատարուէր եւ մի առանձին գրքով լոյս տեսնէր ։

Ծանօթ պատճառներով, դժբախտաբար, իր ժամանակին շատ քիչ բան է գրուած մեր կուսակցական ամսաթերթ «Դրօշակ»ի մէջ ։ Այս կարեւոր ձեռնարկը ներկայիս կարող են գլուխ բերել Ռուբէնի, Կոմսի եւ Մալխասի պէս մտաւորական ընկերներ, որոնք մասնակցել են հայդուկային կռիւներին ։

ԲԵՆՕ

Գնահատանքի արժանի են բոլոր խաղացողները ։

Երկրորդ ախոյենական մրցումը Հոկտ. 16ին՝ Electrique խումբին դէմ ։ Յառաջիկայ կիրակի 9 հոկտեմբեր առաւօտ ժամը 10ին Les 13 Coinsի դաշտին վրայ մեր կրտսերներու առաջին ախոյենական մրցումը, La Méve խումբին դէմ ։

★ Ինչպէս բեմէն յայտարարուած էր «Արծիւ» կը հրատարակէ իր բարերարներուն ցանկը. —

Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէն եւ Նոր Սերունդը միասին 5000 ֆրանք, Տարօն Սալնոյ Ձոր եւ Թաղիս Կ. Խաչը 2000ական, Ս. Յակոբի Թաղականութիւն հազար, Պ. Պ. Ե. Մելքոնեան 1300, Ա. Յակոբեան, Տէրոյեան եղբայրներ, Օ. Թէճիրեան, Յ. Սարաֆեան հազարական, Հ. Քաջեան, Ա. Սարգիսեան, Ա. Մուրատեան, Գ. Գէորգեան, Ե. Զարդարեան, Ա. Նիկողոսեան, Գ. Մանուկեան, Ա. Մանուկեան, Վ. Խողիկեան, Մ. Այվազեան, Ա. Թէճիրեան, Ղ. Կիւլեան, Մ. Մկրտիչեան, Ղուկասեան, Ռատիօ Սէնժան եւ ոմն 500ական, Ե. Մանուկեան 400, Ալիքսանեան եղբայրներ, Թ. Քէօսէեան, Խ. Արզումանեան, Յ. Ղազարեան, Ա. Զլկատեան, 300ական, Մ. Սարգիսեան, Կ. Պաղտիկեան, Փ. Կիրակոսեան, Ա. Քէօմիւրեան, Ա. Տէրտէրեան, Յ. Սարգիսեան, Խ. Նազարէթեան, Հ. Գասպարեան, Ա. Պէկեան, Ե. Ա. Զ., Յ. Թէճիրեան, Մ. Սուքիասեան, Ա. Հայրապետեան, Պ. Սահակեան, Խ. Պալեան, Տէր Գէորգեան 200ական, Ա. Թօմպուլեան 160, Կ. Սասունեան, Պ. Խաչիկեան, Ս. Շարիկեան, Գ. Սաղրեան, Յ. Դաւիթեան, Յ. Մինասեան, Տէր Կարապետեան, Կ. Ղարիպեան, Արմ. Մուրատեան, Խ. Մուրատեան, Պ. Պալեան, Մ. Մելիքեան, ոմն հարիւրական, ոմն, ոմն 50ական, ընդհանուր 29.960 ֆրանք ։ Վարչութեան կողմէ շնորհակալութիւն բոլորին ։

Ա. ԱՐԾԻՒ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՍԿ, Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան պաշտօնական ամսաթերթը, Օգոստ. – Սեպտ. թիւ 8—9, բանասիրական եւ պատմական նիւթերով ։

1915 ԹՈՒԱԿԱՆԸ (Արիաւիրքի օրեր) գրեց Վ. Մինախորեան, 470 էջնոց հատոր մը, պատկերազարդ, տպուած Վենետիկ – Ս. Ղազար, Կորոյեանի կտակագրով ։ Յառաջաբան Ս. Վրացեանէ ։

ՀԱՅՐԵՆԻ ՏԵՍԻԼՆԵՐ, գրեց Դաւիթ Գարամանեան, քերթուածներ եւ պատմուածքներ ։ Տպ. Պուէնոս Այրէս ։ Գին մէկ տոլար ։

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ գրական եւ պատմական ամսաթերթի առաջին թիւը ։ Տպ. Թէհրան ։ Խմբագիր՝ Ա. Տէր Օհանեան ։

ՏԷՐԸ. — Սեղանիս վրայ նամակ մը կար, ո՞ւր է ։

ԾԱՌԱՆ. — Նամակատուփ ձգեցի ։

ՏԷՐԸ. — Ապուշ, չտեսա՞ր որ վրան հասցէ չէր գրուած ։

ԾԱՌԱՆ. — Տեսայ, բայց խորհելով որ հասցէն կ՚ուզէք ծածուկ պահել, տարի ձգեցի … ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՈՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱՒ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Բ. ՄԱՍ
ԱՆԻԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

Ի.
ԹՈՅՆ ԵՒ ՍՈՒՐ

— Լաւ, ինծի ձգէ այդ գործը ։ Ես զանոնք կը ղրկեմ կուիւի դաշտը, որպէսզի հոն ալ ստանան իրենց մահը ։

Պառակամանոս հեռացաւ. Վեստ Սարգիս, մինակ մնալով, գլուխը ձեռքերուն մէջ բռնեց եւ սկսաւ շրջիլ իր շքեղ պալատին մէջ, յետոյ յանկարծ կանգ առաւ եւ ծափ զարկաւ ։ Ծափի ձայնին վրայ երկու սպասաւորներ ներս վազեցին եւ լուռ կանգնեցան դրան մօտ ։

— Կանչեցէք այստեղ Եղօն, հրամայեց Վեստ Սարգիս առանց ծառաներուն նայելու ։

Քիչ յետոյ ներս մտաւ Եղօն ։

Վեստ Սարգիս բռնեց անոր ձեռքերէն եւ նստեցուց գահաւորակին վրայ. յետոյ ետ դարձաւ, զգուշութեամբ փակեց դռները եւ իջեցնելով հաստ վարագոյրները՝ կրկին մօտեցաւ Եղոյին ։

Եղօ մտազբաղ՝ իշխանին կը նայէր ։

— Եղօ, ծանր գործ մը պիտի յանձնեմ քեզի, յոյս ունիմ, որ ինչպէս միշտ, նաեւ այս անգամ յաջողութեամբ պիտի կատարես զայն ։

— Պատրաստ եմ կատարելու ձեր հրամանը, Տէր իմ, ըսաւ մռայլ կերպով մը Եղօն ։

— Լաւ, լսէ, Եղօ, մեր գործերը յաջող կ՚երթան, նոյնիսկ շատ յաջող, շուտով իր պատիժը կը գտնէ ծերունի Վահրամը ու դուն ալ կը ստանաս քու Լուսիկդ ։

— Ի՞նչպէս, իշխան, իրաւ է այդ ։

— Իրաւ ու ճշմարիտ, բայց դուն անգործ պիտի չնստիս ։

— Ի՞նչ պէտք է ընեմ ։

— Պէտք է մահ ցանես ամէն կողմ, կը հասկնա՞ս ։

— Այսինքն …

— Շատ պարզ է, ինչ որ սուրով չկրցանք ընել մենք, դուն պիտի յաջողցնես թոյնով. մնացածներուն հաշիւը մենք սուրով կը կարգադրենք ։

— Ուրեմն՝ պիտի թունաւորեմ, եւ ո՞վ ։

— Մեր հակառակորդ հայ իշխանները ։ Եղօն լուռ կեցաւ քանի մը վայրկեան ։

Անոր դէմքը երբեմն կը գունաւորէր. երբեմն կը շառագունէր ։ Յայտնի էր որ միտքը կը տանջուէր, կարծես բան մը կ՚ուզէր ըսել Վեստ Սարգիսին, բայց չէր համարձակեր ։

Վեստ Սարգիս հասկցաւ անոր այլայլումը. զգաց որ կը տատանէր, կը վարանէր իր գործակիցը ։ Զգաց նաեւ որ պէտք էր ու ժամանակն էր խրախուսելու զայն. ուստի՝ դառնալով անոր, ըսաւ.

— Անպիտան Վահրամեանք շատ նեղեցին մեզ. բայց ի վերջոյ ընկճուեցան ։ Զկայ այլեւս, իսկ Վահրամեանք, ինչպէս կը տեսնես այնքան տկարացան որ հազիւ նկատելի է անոր գոյութիւնը ։

Բայց որպէսզի ի սպառ ջնջուին, որպէսզի ի սպառ մարի անոնց ծուխը աշխարհիս երեսէն, պէտք է տալ վերջին հարուած մըն ալ, իսկ այդ հարուածը սուրն ու թոյնը ըլլալու են ։

Տեղ մը սուրը, ուրիշ տեղ մը թոյնը ։ Պառակամանոս զօրավարը սուրով պիտի չորցնէ անոնց արմատը, իսկ ես թոյնով պիտի կարճցնեմ անոնց կեանքը ։ Թոյնը եւ սուրը զօրաւոր միջոցներ են մարելու օճախը Վահրամեաններուն, որոնց փճացումով, անհետ կորուստով պիտի վերնայ ամէն արգելք եւ այն ժամանակ Վեստ Սարգիս իր գլուխը կը դնէ Հայաստանի թագը ։ Իսկ դուն, Եղօ, Հայոց թագաւորէն պիտի ստանաս քու վարձքդ, քու արժանի վարձքդ ։

— Բայց, տէր իմ, միթէ բաւական չե՞ն այնքան զոհերը, որոնք մեր ձեռքով մահցան, անոնց հոգիները պիտի հալածեն մեզ ։

Վեստ Սարգիս, այս պատասխանը լսելով, ցնցուեցաւ ։ Վայրկեան մը իր դէմքին վրայէն անցաւ մահաշունչ գունատութիւն մը. մտքին առջեւ ներկայացան պահ մը իր գործած մատնութիւնները, իր բոլոր զոհերը ։ Քիչ մնաց աչքերը մթնէին ու գլուխը դառնար, բայց զսպեց ինքզինք վերստացաւ իր սառնասրտութիւնը, դառնալով Եղոյին ըսաւ.

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Անգլիոյ արտաքին նախարար Պեւին Քանատայի մէջ յայտարարութիւն մը ըրաւ մամուլին, համաշխարհային քաղաքական եւ տնտեսական հարցերուն մասին: Մասնաւորաբար զգուշացուց Ամերիկան որ չաճապարէ Եւրոպայի Միացեալ Նահանգներու կազմութեան մէջ: «Եւրոպայի միութիւնը, ըսաւ, ջերմանոցի բոյս մըն է զոր պէտք է խնամել եւ ոչ թէ բռնադատել: Եթէ արեւմտեան Եւրոպայի ազգերը պէտք է միանան կազմելու համար այդ Դաշնակցութիւնը, վախ կայ որ սահմանադրութեան մը պայմաններուն մասին վէճեր ծագին: Նախ, պէտք է ժողովուրդները իրենք իսկ ընդունին եւրոպական միութեան գաղափարը: Այդ բանին պիտի հասնինք ջնջելով անցագիրները, վիզաները եւ առեւտրական արգելքները: Պէտք է նաեւ որ Ֆրանսայի դիրքը զօրացուի: Ժողովրդավար աշխարհին բնակիչները մեծ պարտաւորութիւններ ունին Ֆրանսայի հանդէպ: Որչափ ուժով ըլլայ Ֆրանսա, այնչափ պիտի դիւրանայ եւրոպական միութիւնը: Բայց Ֆրանսա պէտք է կանոնաւորէ իր յարաբերութիւնները Գերմանիոյ հետ, իր աւանդական վախերը մէկ կողմ դնելով: Եւ սակայն այնքան դիւրաւ պիտի կրնայ ընել, որչափ Ատլանտեանի դաշինքը անոր ներշնչէ ապահովութեան զգացումը»:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴՐԱՄԻ ՆՈՐ ՍԱԿԵՐԸ

Ահաւասիկ վերջնական սակերը համաշխարհային դրամներուն որ առաջ եկաւ սթերլինի արժեզրկման հետեւանքով.—

Ռուսական ռուպլին 14.84 է, մէկ սթերլինի դէմ (հարիւրին 30 զեղչ), իսկ 66 ֆրանք մէկ ռուպլիի դէմ (առաջ 62.26 էր): Պելժիական եւ լիւքսէմպուրկեան ֆրանքը տոլարի դէմ 50, իսկ անգլիականի դէմ փոխանակ 140ի 176.50: Հոլանտական ֆլօրին տոլարը 2.65էն ելաւ 3.80ի: Փորթուկալի էսքուտօն հարիւրին 15 տոլարի եւ հարիւրին 20 սթերլին դէմ, այսինքն 28.75 մէկ տոլարը եւ 80.5 մէկ սթերլինը: Հելլէն տրախմին՝ 15 հազար մէկ տոլարը, 42 հազար սթերլինը: Թրքականը 7.84 ոսկիին 11.28ի բարձրացաւ սթերլինը: Իրան տոլարին արժէքը պահեց, իսկ սթերլինը 128 րէալին դէմ ընդունեց 89.4: Իտալականը հազիւ հարիւրին 10 արժեզրկուեցաւ: Իրաք 4ի դէմ 2.80 տինարի իջեցուց մէկ տոլարը: Աւստրիա, Չեխոսլովաքիա, Բաքիստան եւ Գերմանիոյ արեւելեան մասը: Եթովպիա, Նուկոսլաւիա, Սուրիա-Լիբանան չփոխեցին իրենց սակերը: Արեւմտեան մասը հարիւրին 20 ինկաւ:

★ Ֆրանսայի, Պելճիքայի եւ Իտալիոյ միջեւ բանակցութիւններ կը կատարուին դրամական սակերու միութիւն մը հաստատելու համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔԱՀԱՆԱՅԱՑՈՒՆԵՐԸ մտային եւ հոգեբանական քննութեան պիտի ենթարկուին այսուհետեւ, համաձայն Ամերիկայի բողոքական եպիսկոպոսներու համագումարին որոշման: Բանաձեւը կ՚ըսէ.— «Մարդու մը իմացական եւ հոգեկան կարողութիւնը կրնայ գինքը յարմար կացուցանել հոգեւոր պաշտօնի միայն այն ատեն երբ թեկնածուն միեւնոյն ատեն ունի առողջ միտք եւ ամուր ջիղեր»: Կ՚իմանանք թէ Պոլսոյ Արսլանեան եւ Աթէնքի Մազլըմեան արքեպիսկոպոսները ջերմապէս շնորհաւորած են բողոքական եպիսկոպոսներուն այս որոշումը...

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ամերիկեան դեսպանը, ծովակալ Քըրք Սթալինկրատ երթալով, այցելեց պատմական ճակատամարտին գլխաւոր վայրերը: Այցելութիւնը տեւեց երեք օր: Պատերազմէն ի վեր առաջին անգամ է որ ամերիկեան դեսպան մը կ՚այցելէ Սթալինկրատ (նախկին Ցարիցին, շոգեկառքով 36 ժամ հեռու Մոսկուայէն): Ծովակալը աչքէ անցուց նաեւ վերաշինութեան աշխատանքները, որոնք յառաջ կը տարուին համաձայն տասնամեայ ծրագրի մը: Այս քաղաքին մէջ էր որ 1943 Յունուար 31ին անձնատուր եղաւ գերման հրամանատարը, մարէշալ Ֆոն Փաուլուս: Ամերիկեան դեսպանը այցելեց նաեւ այն բարձունքը — Մամայեւ Քուրկան — որ կ՚իշխէ Սթալինկրատի վրայ եւ բանալին է քաղաքին պաշտպանութեան: Յետոյ պտոյտ մը կատարեց Վոլկայի վրայ եւ իր գոհունակութիւնը յայտնեց բանուոր թէ գրաւոր, ջերմօրէն գնահատելով քաղաքին քաջարի ռազմիկները: Հարիւրաւոր պետական եւ անհատական շէնքեր շինուած են, բայց բնակարանի տագնապը սուր է տակաւին:

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ.— Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Վարանդեան» կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Սանուհիներու:

Այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին Սալ Ֆրանսուա Գոփէի մէջ, 8 rue Victorien Sardou:

Կը նախագահէ Ամերիկայէն քաղաքս նոր ժամանած ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ՉԻԹՃԵԱՆ:

Կը բանախօսէ Փարիզէն հրաւիրուած ընկեր ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին.— Պիտի երգեն Օր. Ծովինար Տէր Պետրոսեան, Օրիորդ Քլարա Տէրտէրեան, կ՚արտասանեն Օր. Թութեան եւ ընկեր Բ. Խրիմեան: Խմբերգ, գեղջկական պարեր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Սանուհիներու կողմէ:

★

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ.— Հոկտեմբեր 15ին:
Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆԸ
Նախագահութեամբ՝

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Salle J. Goujon, 8 rue Jean Goujon:

Կը մասնակցին Փարիզահայ գեղարուեստական լաւագոյն ուժերը, երգ, արտասանութիւն եւ Պոլիսէն ժամանած փոքրիկ դաշնակահարուհի՝ ՅԱՆԻ ԿԱՄԷՐ:

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

ԴԱՇՆԱԿ ԵՒ ՋՈՒԹԱԿ
Ցայտնի արուեստագիտուհիներու
ՄԱՐՕ ԵՒ ԱՆԱՀԻՏ

ԱՃԷՄԵԱՆ

ՆԻՒ ԵՈՐՔԷՆ

Հոկտեմբեր 9ին, կիրակի օր ժամը 17ին Salle Gaveau, 45 rue Boëtie, métro Miromesnil:

Յայտագիր.— Bach. Mozart, Brahms եւ Ալան Յովհաննէս:

Տոմսերը 100էն 500 ֆրանք:
Կը ծախուին հայկ. գրատուններու մէջ:

ԿՈՉ.— 1914 — 18 — 20 եւ 1939 — 45ի պատերազմներու ընթացքին Ֆրանսայի պաշտպանութեան համար կռուող օտար մարտիկներու պատմութիւնը գրելու նպատակաւ պատերազմական նախարարութիւնը որոշած է պատմական գիրք մը հրատարակել:

Այս կարեւոր ձեռնարկին Հայերս, ալ կ՚ուզենք մեր համեստ բաժինը բերել: Հետեւաբար այս առթիւ մարտիկ ընկերներէն կը խնդրուի մեզի ղրկել անյապաղ պատմական դրուագներ, ինչպէս նաեւ պատուանշաններու եւ նահատակ ընկերներու շուրջ ճշգրիտ տեղեկութիւններ: Հասցէ.— Ass. Anc. Combattants Armeniens, 31 rue St. Lazare, Paris (9): (ԿՆԻՔ)

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ
ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

Մասնակցութեամբ CONCERTS LAMOUREUXի եւ յայտնի ջութակահար սոլիսթ ՍԵՐԺ ԹԷՆԷՆ-ՊՕՄԻ:

14 Հոկտ. ՈՒՐԲԱԹ ԵՐԵԿՈՅ ԺԱՄԸ 20.45ԻՆ

SALLE PLEYEL, 252 Fg. St. Honoré

Յայտագիր.— Beethoven, Brahms, եւ Օհան Տուրեան «Արարատ» (poème symphonique) առաջին ունկնդրութիւն:

Տոմսերու գին՝ 80էն 600 ֆրանք:

Դիմել Salle Pleyel, Durand (Place de la Madeleine), Ֆրէնկեան՝ 56 rue Lafayette, (Pro. 55-36), Հրաչ Սարգիսեան 261 Fg. St. Martin, (Nord 60-69), Պարսամեան գրատուն 46 rue Richer, Աճէմեան ճաշարան 12 rue Cadet, գրատուն Հ. Սամուէլ, 51 rue Monsieur le Prince եւ եկեղեցւոյ դիւանատունը 15 rue Jean Goujon հեռ. Elysée 67.03:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ.— Վալանսի «Ա. Ահարոնեան» վարժարանի ուսումնական մակարդակը բարձրացնելու համար, ընդառաջ երթալով գաղութիս մշակութասէր ազգայիններու փափաքին, անհրաժեշտ կը համարենք՝ զօրացնել «խնամակալ մարմինը»: Առ այդ, մօտ ատենէն հրաւէր պիտի ուղղուի մայրենի լեզուի ուսուցման նախանձախնդիր, ձեռնհաս անձերու եւ ծնողներու:

ԹՂԹԱՏԵՍՏ

ՇԱՎԻԼԻ կապ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է, անդամատետրները միասին բերել:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ Հ. Յ. Դ. «Եօթնեղբայրեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները այս շաբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 8.30ին, դպրոցի սրահը:

Հ. Յ. Դ. ՎԻԷՆԻ կոմիտէին ընկերական ընդհանուր ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Հ. Յ. Դ. Օհանջանեան Ակումբին մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս կիրակի առտու ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԱՐԵՆՈՒՇՆԵՐՈՒ մայրերը ժողովի կը հրաւիրուին Հոկտեմբեր 12, ժամը 4ին, սկաուտական վայրին մէջ, 3 rue des Treize Escaliers, Մարսէյլ:

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի ժողովը այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ:
Վարչական ընտրութիւն:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ (1923 - 1949)
Théatre Marcelin Berthelot (Chimie)
28bis, rue St. Dominique, métro Invalides
30 Հոկտեմբեր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին: ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ

ՍԱՆԴՈՒԽՏ ԵՒ ՍԱՆԱՏՐՈՒԿ
ԹԱԳՈՒՀԻ ՀԱՅՈՑ

Մասնակցութեամբ Փարիզահայ բեմի լաւագոյն արուեստագէտներու՝ կը ներկայացնէ՝

Պատմ. ողբերգ. 4 արար եւ 3 պատկեր Թ. Թէրզեան, բեմադրութիւն՝ Տրդատ Նշանեանի:

Գիները սովորական: Տոմսերը ապահովել կանխաւ բոլոր հայ գրատուններէն: Մանրամասնութիւնները յայտագրով:

ԻՍԻԻ մէջ 31 Հոկտ. երկուշաբթի իրիկուն, Salles des Fêtesի մէջ:

ԺԵՌԱՆ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հայաշատ թաղի մը մէջ նպարավաճառի բանուկ խանութ մը՝ ունենալով ետեւը սենեակ մը եւ խոհանոց մը, ինչպէս եւ սենեակ մը եւ խոհանոց մը տրամադրելի առաջին յարկի վրայ, կը փնտռէ ժէռան մը: Մանրամասնութեան համար դիմել Տիկին Տէմիրճեանի, 16 rue de la Défense, Իսի լէ Մուլինօ:

ZEIBEK

Թամփոնով վէրնիսաժօր, տախտակամածի շփամաքրում, ամէն տեսակ կարասիներու նորոգութիւն եւ խնամք: Մասնագէտ մը որ տուները կ՚երթայ:

Մատչելի գին:
Դիմել ZEIBEK, 13 rue Lavoisier, Cachan:

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒՆ

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ՄԵԾԱՔԱՆԱԿԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄԷՆ
ԹԷ ԿԵՐՊԱՍՆԵՐՈՒ Ւ
ԹԷ ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ
բոլոր պիտոյքներու համար անյապաղ դիմեցէք՝
63 Rue de MAUBEUGE
Հեռ. Tru. 12-05 métro Poissonniere

ԳՈՐԾՍԻՈՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Լաւ կօշիկի գործաւոր կ՚ուզուի, Վիլ Ժուիֆ աշխատելու համար: Դիմել Պ. Վանլեանին, ժամը 2էն մինչեւ 7: 7 rue Godot de Mauroy: Tél. Opé. 01-08:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Dameame - (13e)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63
Dimanche 9 Octobre 1949 Կիրակի 9 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5970–Նոր շրջան թիւ 1381 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ՈՒՍՈՒՑՈՒՄԸ

Շաբթուս վերաբացուեցան նախակրթարաններն ու միջնակարգ վարժարանները ամբողջ Ֆրանսայի մէջ:

Վերաբացուեցան նաեւ Ֆրանսահայ գաղութի դպրոցներն ու հայերէնի դասընթացքները :

Փարիզեան շրջանին մէջ է միայն որ ունինք երկու կանոնաւոր դպրոց,— մանչերու համար Սէվրի – Մուրատեան վարժարանը, որ կապուած է Փարիզի Ակադեմիային եւ կը ղեկավարուի Ֆրանսական լիսէներու ծրագրով, աղջիկներու համար Րէնսիի Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը, որ անցեալ տարուընէ ի վեր լիսէի վերածուած է՝ ուսուցչական նոր կազմով մը :

Այս երկու դպրոցներն ալ սահմանափակ թիւով աշակերտներ եւ աշակերտուհիներ միայն ունին, մէկ մասը հեռաւոր գաղութներէ եկած :

Հայերէնը, ինչպէս նաեւ Հայոց գրականութիւնն ու պատմութիւնը այս դպրոցներուն մէջ կ'ուսուցուին՝ անշուշտ — Ֆրանսական ծրագրէն թոյլ տուած չափով : Ուսման բոլոր նիւթերը (բնական գիտութիւններ, աշխարհագրութիւն, պատմութիւն, ուսողութիւն եւայլն) կ'աւանդուին Ֆրանսերէնով : Ասկէ զատ աշակերտներէն շատեր նախապէս Ֆրանսական մանկապարտէզ եւ նախակրթարան յաճախած ըլլալով, խօսակցութեան տիրող լեզուն ալ Ֆրանսերէնն է : Ուսուցիչներն ու հսկիչները գերմարդկային ճիգեր պէտք է ընեն՝ իրենց խնամքին յանձնուած աշակերտները ստիպելու համար, որ իրարու հետ հայերէն խօսին դասաժամերէն դուրս : Հոս անոնք այնքան դժուարութեան կը բախին՝ որքան սրտցաւ ծնողները՝ իրենց տան մէջ, երբ հոս ծնած մէկէ աւելի զաւակներ ունին :

Հետեւանքն այն կ'ըլլայ, որ սոյն դպրոցներու շրջանաւարտները — յարգելով բացառութիւնները — չեն տիրապետեր իրենց մայրենի լեզուին՝ առանց ճիգի եւ անսխալ կարենալ գրելու համար զայն : Հայերէնը դարձած է երկրորդ լեզու, ինչպէս անգլիերէնը, գերմաներէնը կամ սպաներէնը Ֆրանսական միջնակարգ վարժարաններուն մէջ :

Անուրանալի է սակայն, որ մեր երկու վարժարաններն ալ հայաշունչ եւ հայրենասէր սերունդ մը կը պատրաստեն : Հոն յաճախողները եթէ կատարեալ կերպով հայերէնն ալ չսորվին, գոնէ կը ճանչնան Հայն ու անոր անցեալ փառքը, ներկայ դառնութեամբ, նոր կերպով հայկական հաւաքոյթներու եւ հանդէսներու, հայրենասիրական զգացումը կ'արթննայ իրենց մէջ, հայ ծնած ըլլալու հպարտութիւնը կը զգան եւ դպրոցէն դուրս կուգան իբրեւ լաւ Հայեր եւ Հայուհիներ :

Այս երկու օրինաւոր դպրոցներէն դուրս, հայերէնի ուսուցումը տեղի կ'ունենայ շաբաթական դասընթացքներով : Առհասարակ կ'օգտագործուի հինգշաբթին, երբ Ֆրանս. դպրոցները փակ են, ինչպէս Փարիզ քաղաքին մէջ : Հայաշատ արուարձաններու եւ մանաւանդ գաւառներու մեր հայրենակիցները շաբթուան իրիկունները ալ կ'օգտագործեն՝ երկսեռ փոքրիկներուն սորվեցնելու համար մեր «Մեծասքանչ»ը :

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչ, Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդ, Հ. Բ. Ը. Միութիւն, Հայոց եկեղեցի, Հայ Ազգ. Միութիւններ եւ այլ կազմակերպութիւններ իրարու հետ կը մրցին՝ նորահաս սերունդը հայ պահելու եւ առաջին հերթին հայերէն լեզուն սորվեցնելու համար անոր :

Գովելի են բոլորին ջանքերն ալ : Ինչ որ կրնանք փրկել այս հիւրընկալ երկինքին տակ ծնող ու հասակ նետող սերունդէն՝ ազգային շահ է մեզի համար : Ու տարակոյս չկայ, որ ի զուր չեն անցնիր փորձուած ճիգերն ու տարուած աշխատանքները :

Մեր Նոր Սերունդը, նորակազմ Հայ Մարզական Միութիւնը, Հ. Մ. Ը. Մ.ը, Հայ Արիներու եւ Արենուշներու կազմակերպութիւնը եւ այլ երիտասարդական խմբակցութիւններ իրենց գոյութեամբն իսկ ապացոյց մըն են, որ խոպան չէ հողը՝ որուն վրայ կ'աշխատուի :

Երբ գաղթաշխարհի մէջ պէս պէս փորձութիւններ կան դէպի այլասերում մղելու մեր երկսեռ երիտասարդութիւնը, հայերէնի դասընթացքները լաւագոյն խթանն են զգաստութեան հրաւիրելու զայն :

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Կիլիկիոյ Գարեգին կաթողիկոսը հետեւեալ նամակը ուղղած է Պոլսոյ Պատրիարքական Տեղապահին, Սեպտ. 27 թուով.—

Սրբազան եղբայր,

Գոհ ենք, որ մեր առաջարկութեան համաձայն հաճել էիք ընդարձակ տեղեկագիր ուղարկել նաեւ պատուիրակ, քննելիք խնդրի լուսաբանութեան համար : Ձեր եւ ընդդիմադիրների տեղեկագիրներով եւ որոշ խնդիրների շուրջ հարցուփորձով, ինչպէս եւ բազմաթիւ կողմնակի նամակների ստացմամբ, հնարաւոր եղաւ հիմնաւոր կերպով ծանօթանալ խնդրի ծագման եւ զարգացման բոլոր փուլերի հետ եւ մեր ընթերականների Տ. Խադ արքեպիսկոպոսի եւ Կաթողիկոսարանիս կից կեդր. վարչութեան ատենապետ Պ. Տաճատ Սրապեանի հետ միասին արդար եւ լաւագոյն եզրակացութեան հասնել, որ անմիջապէս ուղարկեցինք Ամենայն Հայոց Հայրապետին : Նորին սրբութիւնից է կախուած ընդունիլ կամ սրբագրել մեր եզրակացութիւնը, որովհետեւ մենք միայն քննիչ էինք եւ ոչ դատաւոր : Յոյս ունինք թէ Նորին Սրբութեան կարգադրութեամբ կարելի պիտի լինի խաղաղութիւն հաստատել Պոլսոյ համայնքին մէջ եւ եկեղեցու միասնականութիւնը պահպանել ձեր նախագահութեամբ նոր պատրիարքի ընտրութեամբ :

Եղբայրական ողջունիւ եւ սիրով
ԳԱՐԵԳԻՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

★ Արսլանեանի ներկայացուցիչը Պ. Թ. Ազատեան Պոլսէն իր հետ Անթիլիաս տարած է Ներսէս Աշտարակեցի կաթողիկոսի ձեռագրով երկու կոնդակներ, հաւատացեալ ժողովուրդին ուղղեալ, որ կը կրեն 24 Յուլիս 1850 եւ 31 Յուլիս 1848 թուականները : Ազատեան կոնդակներուն ետեւը «Անթիլիասի ձեռագրաց թանգարանին նուէր» ըսելով ստորագրած է : Մարմարա թերթը բացատրութիւն կը պահանջէ թէ ո՞ւրկէ առնուած են այդ թանկագին մագաղաթները :

ՏԽՐՈՒՆԻ

Խոր ցաւով կ'իմանանք մահը Հալէպի մեր ընկերներէն ԳԷՈՐԳ ԱՃԷՄԵԱՆԻ : Հոգիի եւ մտքի թանկագին արժանիքներով օժտուած երիտասարդ մը՝ նուիրուած հայկ. մշակոյթին : Հմուտ երաժշտագէտ, արթուն յօդուածագիր, նուիրուած ուսուցիչ եւ գաղափարապաշտ Դաշնակցական : Օգտաշատ դեր մը կատարած է իր ընդգրկած ասպարէզներուն մէջ, իբրեւ հայ եկեղեցիի եւ վարժարանի հաւատարիմ սպասարկու : Անձնական յամառ ճիգերով եւ ինքնաշխատութեամբ որոշ տեղ մը հասած էր ընկեր Գէորգ : Կը սիրէր եւ կը սիրցնէր հայ լեզուն, գրականութիւնը եւ երգը : Աշխատակցած է «Արեւելքին», «Յուսաբերին», « Ազդակ »ին :

ՄԻԱՑԵԱԼ Ազգերու ապահովութեան խորհուրդին մէջ չպիտի առնեն Եուկոսլաւիան, եթէ Ռուսիա զիջումներ ընէ հելլենական խնդիրը կարգադրելու համար :

Ծնողներուն վրայ պարտականութիւն կ'իյնայ քաջալերել իրենց զաւակները, որ արձանագրուին հայերէնի դասընթացքներուն : Սխալ է եւ վտանգաւոր՝ կարգ մը իմաստակներու այն յաւակնութիւնը թէ հայերէնը անպէտ լեզու մըն է եւ զայն սորվիլը «փոր չի կշտացներ» : Գիտակից Հայերու պարտքն է ուղիղ ճամբու մէջ դնել այդպիսի մոլորածները :

Արտասահմանի մէջ մենք պարտաւոր ենք ինքնապաշտպանութեան դիմել՝ չկորսուելու համար :

Միայն հայրենասիրութեամբ է որ կրնանք յաղթահարել բոլոր փորձանքներուն : Հայրենիքի եւ ազատութեան գաղափարներով պէտք է տոգորենք միշտ, այն հաստատ եւ անսասան հաւատքով, որ այս հողերուն վրայ մենք ժամանակաւոր հիւրեր ենք եւ անդէտ կը սպասենք այն գեղեցիկ օրուան, երբ մեր ազատ Հայրենիքին դուռները լայնօրէն պիտի բացուին բոլորիս առջեւ :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

Տագնապը չէ լուծուած

Հանրապետութեան նախագահ Պ. Օրիոլ կը շարունակէ իր խորհրդակցութիւնները բոլոր խմբակցութեանց հետ, ելք մը գտնելու համար տագնապին : Բայց կուսակցութեանց տեսակէտները իրարու անհաշտ են : Այնպէս կ'երեւի որ ընկերվարականի մը պիտի յանձնուի դահլիճը կազմելու պաշտօնը եւ շատ կը խօսուի ներքին նախարար Պ. Մոքի մասին : Եւ սակայն միւս խմբակցութիւնները վերապահ են եւ կը պահանջեն որ նոր վարչապետը ով որ ալ ըլլայ, նախ իր որոշ ծրագիրը պէտք է պարզէ, որպէսզի իրենք ալ իրենց դիրքը ըստ այնմ ճշդեն :

Կարծիքներու արդի տարբերութեան բերումով, տագնապին լուծումը երկար եւ դժուար կը թուի, մանաւանդ ելմտական նախարարութեան համար թեկնածու մը գտնելը :

Արեւելեան Գերմանիան կազմուեցաւ

Ինչպէս կը նախատեսուէր, Գերմանիոյ համայնավար շրջանն ալ ինքզինքը հռչակեց ռամկավար հանրապետութիւն ուրբաթ օր :

Պերլինի « ժողովուրդի խորհրդարանը » իր առաջին նիստը կազմեց նախկին օդային նախարարութեան շէնքին մէջ եւ նախագահ ընտրեց միաձայնութեամբ ազատական – ռամկավար Եոհաննէս Տիէքմանը որ Վայմարի հանրապետութեան ատեն արտաքին նախարար Սթրէզէմանի օգնականն էր :

Ժողովը յետոյ նախարարապետ ընտրեց համայնավար պետ Օթթօ Կրոթվոլը որ պիտի կազմէ կառավարութիւնը :

Ժողովը այս ընտրութիւններէն առաջ միաձայնութեամբ եւ յոտնկայս ընդունեց հետեւեալ բանաձեւերը .—

Ա.— Ժողովրդական խորհրդարանը պաշտօնապէս հաստատուած է :

Բ.— Իբր նոր պետութեան Սահմանադրութիւնը պաշտօնապէս ընդունուած է այն օրինագիծը զոր քուէարկած էր Ժողովուրդի Խորհուրդը որ այժմ եղած է Ժողովուրդին Խորհրդարանը :

Գ.— Առժամեայ կառավարութիւն մը գործերը պիտի վարէ մինչեւ 1950 Հոկտ. 15ի ընտրութիւնները : Այս կառավարութիւնը պիտի բաղկանայ նախագահ–նախարարէ մը, երեք փոխ նախագահ – նախարարներէ եւ 14 նախարարէ :

Ժողովը ցրուելէ առաջ ընդունեց առաջարկ մը որուն համաձայն Նիւ Եորք, արտաքին նախարարներուն դիմում պիտի ըլլայ որ գրաւին Գերմանիոյ միութեան խնդրով, հաշտութեան դաշնագիրը վերջացնեն եւ օտար զօրքերը ետ քաշեն :

Պերլինը « իբր մայրաքաղաքը Գերմանիոյ » եօթը դիտողներ պիտի ղրկէ նոր խորհրդարանը, ցոյց տալու համար թէ ան արեւմտեան շրջանին մաս չի կազմեր :

Ժողովուրդի խորհուրդը, այսինքն նոր խորհրդարանը որ կը բաղկանայ 400 անդամէ, համայնավար կամ համակիր, պիտի կառավարէ 20 միլիոնի բնակչութիւն մը :

Պերլինը գրաւող 3000 ռուս զօրքերը մօտ օրէն քաղաքէն պիտի հեռանան եւ պիտի բանակեն քիչ մը աւելի հեռուն :

★ Հիմա որ Արեւելեան Գերմանիա մը յայտարարուած է Պերլինի մէջ, Ամերիկացիները անպատեհութիւն մը չեն տեսներ արեւմտեան Պերլինը միացնելու Պոնի հանրապետութեան : Ֆրանսա կ'առարկէ այս ծրագրին դէմ :

★ Պոնի Խորհրդարանին մէջ խումբ մը երեսփոխաններ առաջարկեցին որ արեւմտեանԳերմանիոյ ազգային երգը ընդունուի հինը «Գերմանիա ամէնէն վեր»ը :

ԱՄԵՐԻԿԱ ԿԸ ՄԵՐԺԷ ՌՈՒՍԻՈՅ ԲՈՂՈՔԸ

Միացեալ Նահանգներու արտաքին փոխ – նախարարը յայտարարեց թէ կը մերժեն Սովետներու բողոքը Արեւմտեան Գերմանիոյ կազմութեան դէմ :

« Միացեալ Նահանգները, ըսաւ, թոյլ չեն տար որ մէկ տէրութիւն՝ ժողովրդավար խաղաղութեան մը հաստատման համար թափուած բոլոր ջանքերը տեւականապէս խափանէ : Ամերիկեան կառավարութիւնը բուռն ճիգեր թափեց Փոցտամի սկզբունքները յարգելու եւ ժողովրդավար ու տնտեսապէս միացեալ Գերմանիա մը հաստատելու, բայց իր ջանքերը անօգուտ եղան միայն Սովետներու յամառ խափանարարութեան պատճառով, քանի որ ինք կ'ուզէր Արեւելեան Գերմանիան ոստիկանական պետութիւն մը ընել : Արդէն, արեւմտեան Գերմանիան վաւերացուեցաւ ժողովրդական ազատ քուէարկութեամբ » :

Անգլիա եւ Ֆրանսա նոյնը պիտի ընեն :

★ Աւստրիոյ դաշնագրին մասին չորս նախարարները դարձեալ համաձայնած չըլլալով, գոր–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՌՈՒՄԷՆ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ՔԵՐԹՈՂԸ

ՀԱՅԱԾԻՆ ԷՄԻՆԵՍՔՈՒ

Այս տարի Ռումանիոյ Հանրապետութիւնը կը տօնէ Էմինէսքուի ծննդեան 100 եւ մահուան 60 – ամեակը, այս առթիւ հրատարակութեան տալով երկերուն ամբողջական մէկ հատորը :

Հանդիսութիւնները արդէն սկսած են :

Միքայէլ Էմինէսքու (Էմինովիչ) ծնած է 1850 Յունուար 15 Իփօթէշթ գիւղը, Պօթօշանի նահանգ եւ հիւծախտէ մեռած 1889 Յունիս 12ին, չափազանց տարաբախտ պայմաններու տակ եւ թաղուած Պէլուի ազգային գերեզմանատունը :

Էմինէսքուն անժխտելիօրէն Ռումէն բանահիւսութեան եւ քնարերգութեան մեծագոյնն է, միակը, ամէնէն ինքնատիպը, ամէնէն ժողովրդականը եւ կը փայլէ իրաւացիօրէն միջազգային գրականութեան պատմութեան մէջ՝ դասականի համբաւ :

Նկատի ունենալով որ այս մեծ բանաստեղծը իր տաղերով եւ քնարով Ռումէն էր բայց ծագումով եւ հանճարով Հայ, մկրտուած Պօթօշանի Հայ եկեղեցիի աւազանին մէջ, հայ միւռոնով էմիլեանու, եւ նկատի ունենալով որ Էմինէսքուն շնորհիւ Պօթօշանի Հայ Թաղականութեան յատկացուցած ամսական 60 լէյի (ոսկեդրամ) հնարաւորութիւն ունեցած է իր ուսումը շարունակելու Վիէննայի համալսարաններուն մէջ եւ բեղմնաւորելու իր հանճարը, ծանօթանալու ժամանակակից անմահներու գործերուն, անոնց մտաւոր երկնումին, խորհուրդին, արուեստին դաշնաւորման, յարմար դատեցի տօնակատարութիւններու առիթով, քանի մը սեղմ եւ ընդհանուր գծերով, արծարծել անոր յիշատակը հայ մամուլին միջոցով :

Էմինէսքուն իր երկերով, իր տաղերով ու իմաստասիրական խորհուրդներով, իր քնարով ու հանճարով, երկրագունդի շրջանը ըրած է, թարգմանուելով օտար լեզուներու, դարձած բիւրաւորներու սիրած հեղինակը :

Ռումանական մամուլը եւ գրողները առանձնապէս կը ձգտին դրժել Էմինէսքուի հայեցի ծագումը, հակառակ անոր որ Grand Larousse մեկին կերպով կը գրէ «Միհայէլ Իմինէսքու Էմինովիչ, ռումէն ամենամեծ բանաստեղծ, ծագումով Հայ:

Բնական է Էմինէսքուի հայեցի ծագումը պատճառ մը չէ որ ան չկոչուի Ռումանիոյ մեծագոյն բանաստեղծը, ռումէն քնարերգութեան հիմնադիրը, ռումէն լեզուի վերանորոգիչը ակադեմական ճշդութիւնով: Ոչ ալ հայեցի ծագումը ընդունելով հայ գրականութեան նպաստ մը կը բերուի, հայ ժողովուրդի ճակատագրին փրկարար ազդակ մը, հայ վերածնութեան նոր շունչ մը: Բայց ինչո՞ւ ծածկել ճշմարտութիւնը, բայց ինչո՞ւ հայ հանճարներու օտար ցեղերու եւ օտար երկիրներու մտաւոր ենթահողին արգասաւորման մատուցած դերը, մութ եւ ստուերի մէջ պահել, ինչո՞ւ ուրացումի ճամբաներուն վրայ դեգերիլ :

Անմոռանալի եւ մեծանուն Փրոֆ. Կիպլնէսքու որ մասնագիտաբար ուսումնասիրած է Հայերու մուտքն ու դերը Ռումանիա, կ՚ընդունի որ 1250 Թուականներուն Հայերը եկած հաստատուած էին Մունթէնիայի շրջանը, հիմնած Արճէշ քաղաքը, նոյնանուն գետին մօտ, քիչ յետոյ կառուցանելով Մէշթէր Մանօլիի Արճէշ վանքը, որ միակ ռումանական կոթողն է եւ չափանիշը ռումէն ժողովուրդի քաղաքակրթական ելոյթին :Այս մասին ճարտարապետ Թորամանեանի նամակներն ու ուսումնասիրական տողերը, Ռումանական Ակադեմիի դիւաններուն մէջ կը մնան եւ գուցէ օր մըն ալ պիտի անհետանան :

Կրկին Կիպլնէսքուն փաստերով եւ ժամանակագրականօրէն կը հաստատէ, թէ Արճէշի գաղթականներու մէկ մասը, առաւելապէս երկրագործներ, գաղթած են լեռնային ճամբով, դէպի Սիպիու, եւ այդ քաղաքին շուրջ հիմնած բազմաթիւ գիւղեր: Այս յայտնութիւն մըն է մեզ համար, եւ այս մասին ոչ մէկ ակնարկութիւն չէ երեւցած մինչեւ այսօր, ոչ մէկ հետաքրքրութիւն: 15րդ դարուն սակայն աւելի մեծ եւ զանգուածային գաղթական Հայեր, իջնելով Կալիցիայէն, տարածուած են Մօլտովա, Պուքովինա, Թրանսիլվանիա եւ հաստատած գիւղեր, հիմնած քաղաքներ եւ վանքեր, եկեղեցիներ, ըլլալով, տնտեսական եւ արդիւնաբերական կեանքի ծաղկման նախաձեռնարկները, ունենալով կրթական եւ մտաւոր աւելի բարձր մակարդակ քան տեղւոյն բնիկները :

Էմինէսքուի հայրը Գէորգ Էմմի Էմինովիչ, եղած է երկար տարիներ՝ իշխան Միհայիլ Սթուրդզայի, Պալշի ընդարձակածաւալ ագարակներուն վարիչն ու իշխանին տնտեսական խորհրդականը :

Փաստօրէն ուրեմն բանաստեղծը Էմինովիչ – Էմինէսքու իր պատանեկութիւնը անցուցած է Մօլտովայի հայաբնակ քաղաքներուն եւ Սուչովայի շրջանը, ուր մինչեւ այսօր ալ կանգուն կը մնան եկեղեցիներ դարաւոր եւ վանք մը, Հաճկատար, 1462 Թուականէն, եւ ուր ապրող ուրիշ ազգութիւններ, հազիւ թէ քաղաքակիրթ աշխարհին ցոյց տալիք երես մը ունէին պարզ եւ անպաճոյճ :

Պօթօշանի ազգային վարժարանը, այժմ վերածուած հեռագրատան, իր ժամանակին եղած է կրթական մեծ հիմնարկութիւն մը, ուր նոյնիսկ ողբացեալ ուսուցչապետը, պատմաբան Փրոֆ. Եօրկան, իր նախնական ուսումը առած է հայ տղաքներու հետ, հայ դպրոցի գրասեղաններուն վրայ, ըստ իր յայտարարութեան :

Ջէրնըուցը եւ Պուքովինայի մեծ մասը ինկած ըլլալով Աւստրիական գերիշխանութեան տակ, Էմինէսքու հայեցի ծագման հանգամանքովը, միջնակարգ ուսումը առած է Արոն Փռունդուլի լիսէին մէջ եւ այս առթիւ ազատ մուտք ունենալով սահմանին մէկ եւ միւս կողմը, անձնապէս տեսած ու ապրած է տառապանքը գերեվարուած ռումէն գիւղացիներու, անկախութեան եւ վերածնութեան ձգտող Մօլտովայի բնակիչներուն եւ շատ կանուխէն, նիւթ ըրած է իր լարերուն, երգած իր եղբայրներու եւ համակենցաղներու հերոսամարտը, այնպիսի ներշնչումով ու բոցավառ շունչով, որ յատուկ է իրեն Էմինէսքուի մտածման, գոյներուն, վրձինին ու փայլատակող տաղանդին :

Էմինէսքու ըմբոստացաւ Ռումաներէն լեզուի օտարամուտ բառերով աղճատման, այլասերման դէմ, ուզեց քալել լատինականութեան ճամբէն, եւ ձգտեցաւ բիւրեղացնել զայն իր տաղերով ու տողերով: Եւ ահա այստեղ էր որ ան բնորոշեց իր հայրենիքը իր իսկ բառերով,— «Իմ հայրենիքս հոն է ուր կը դնեմ ոտքերս հողին, եւ աչքերս կը բանամ ազատ արեւին »:

Էմինէսքու կատարելագործեց իր ուսումը Վիէննայի մէջ, ուր հարս գացած էր իր քոյրը Ակլայա, յայտնի զինուորական Dollitzsturm ընտանիքին տունը եւ հոս էր որ խորապէս ծանօթացաւ գերման դասականութեան, գերման անմահներուն եւ մասնաւորապէս տարուեցաւ Հայնէով, Հայնէի գաղափարախօսականովը, քնարականութիւնովը, յետոյ ինքն ալ դառնալու համար նոյնքան ինքնատիպ, խոր եւ հուժկու երկրորդ Հայնէ մը, եթէ ոչ աւելի դիւրազգաց, աւելի բոցաշունչ, աւելի մարտադոռ: Ապրելով Վիէննայի մէջ, հետաքրքրական է գիտնալ թէ կապ չստեղծե՞ց, չմօտեցա՞ւ Մխիթարեաններուն, քանի որ կ՚ըսուի թէ քոյրը չափազանց եկեղեցասէր էր :

Էմինէսքուի յեղափոխական ռոմանթիզմը, լէկէնտային բանաստեղծութիւնները, բնապաշտի խմորով ինքնատպութեան եւ անհատականութեան մատուցումովը, իրաւամբ ռումէն քրոնիկագիրներուն եւ գրագատներուն, զինքը կոչել տուած է Էմինէսքուեան լեզու, Էմինէսքուեան շըրջան, Էմինէսքուեան ոճ :

Ռումանական բանահիւսական եւ քնարերգական գրականութիւնը, մինչեւ Էմինէսքու եղած է անբովանդակ եւ արժէքէ զուրկ, չըսելու համար պարապութիւն մը: Էմինէսքուն եղած է անակնկալ յայտնութիւն մը եւ իրմէ յետոյ ալ ենթահողը ցոյց չէ տուած սպասուած արդիւնքը, փնտըռտուքներու եռեւէն, անորոշ եւ գունաթափ :

Շատ ցաւալի է որ մինչեւ այսօր Էմինէսքուն թարգմանուած չէ Հայերէնի, պարագայ մը որուն մասին պէտք է մտածէ լրջօրէն Ռումանահայ ծաղկող մտաւորականութիւնը :

Բայց մինչ այդ, ցոյց տալու համար թէ ի՜նչ հոգիով, ի՜նչ մտածումներով, եւ ի՜նչ ըմբոստ կեցուածքով խօսած է հայածագ Էմինէսքուն Թուրքին հետ, ինչպէս նկարագրած է Թրքական բնազդը, միջանկեալ եւ անջատ թարգմանութիւնով կուտամ Իշխան Միրչայի՝ Պայազիտին տուած պատասխանի մէկ մասը, որ իր ամբողջութեան մէջ կը համարուի Էմինէսքուի էն յաջողագոյն գործերէն մէկը:

Էմինէսքուի երեւակայութիւնը կ՚երթայ ետ՝ մինչեւ 13րդ դարը, կը տեսնէ Դանուբի միւս կողմը բանակ դրած Պայազիտը, պատրաստ արշաւելու եւ ասպատակելու Ռումանիան. կուգայ շատ հեռուներէն, ճամբուն վրայ ջախջախած է ազգեր ու ցեղեր, կրակի տուած սրբավայրեր, թալանած, գետնայատակ կործանած գիւղեր ու քաղաքներ, սարսափ ու ոճիր ցանած ամէն կողմ, արիւնով ներկած գետերն ու հողը, տիրած Հռոմին եւ տէր դարձած Պապի գահուն եւ հարստութեանը, Մալթայի հերոսները ըրած խորշակահար, մահիկը կ՚իշխէ ծովերուն եւ ցամաքին, թագաւորներ դահընկէց, շղթայակապ, հեռուէն կը տեսնուի Նիքօփօլի տաճարը կրակի տրուած, մուխն ու ծուխը կը գրկեն երկնի կապոյտը, աստղերը կը խեղդուին: Պայազիտը կը սպառնայ Ռումանիոյ, կը սպառնայ ծերուկ Միրչա իշխանին, կը հրամայէ անձնատուր ըլլալ, դառնալ գերի, հպատակ, հարկատու :

Ծերուկ Միրչա իշխան շատ վճռական եւ ժխտական պատասխանէն դժգոհ, Պայազիտ հրաման կուտայ սկսելու պատերազմը, զէնքերը կը շաչեն, կը չափուին Պայազիտ եւ ծերուկ իշխանը Միրչա: Թրքական անհամար զօրքերը կը նահանջեն, կարմիր մահիկի դրօշը կը բզկտուի, Պայազիտ պարտուած է եւ ամօթահար: Միրչայի քաջ մարտիկները յաղթանակի լուրը կ՚աւետեն իրենց տունը սպասող սիրելիներուն, ռումանական հողն ու պատիւը փրկուած են :

Այս հերոսամարտը՝ բանաստեղծը կը նկարէ այնպիսի վառ գոյնով, այնպիսի յուզումով ու ներշնչումով որ նմանը չէ կարելի գտնել որեւէ տեղ, օտար գրականութեան մէջ եւ որու թողած անջնջելի տպաւորութեան տակ հասակ կը նետէ Ռումանիոյ նորագոյն սերունդը մինչեւ 1878, երբ Թուրք կայսրութիւնը կրկին կը սպառնայ ռումանական ազգին եւ երկրին, կապտելու իր ազատութիւնները, Օսման փաշայի զօրաբանակներով հասած Փլէվնա: Օսման փաշա ջլակոտոր կը պարտուի, անհաշիւ զոհեր տալով, Փլէվնայի բերդը եւ փաշան անձնատուր կ՚ըլլան եւ Ռումանիոյ իշխանը Օսման Փաշային սուրը կ՚առնէ: Աւանդավէպը դարեր վերջ կ՚իրականանայ եւ այդ դիւցազնամարտի հոգին կը ձուլէ ու կը դարբնէ հայ ծագումով Էմինէսքուն, իր բոցաշունչ երգերով, ու այսպէս, կ՚արժանանայ Ռումէն ժողովուրդին ամբողջական եւ անսակարկելի երախտագիտութեան այսօր, վաղը եւ դեռ շատ երկար ժամանակ, մինչեւ որ նոր Էմինէսքու մը, նոյնքան հայրենասէր եւ նոյնքան տաղանդաւոր, գայ զարնել դուռը անմահներու պանթէոնին :

Էմինէսքուի հանճարը դիեցնող մայրը կրնայ հպարտ զգալ ինքզինք :

(Կոչնակ)

ԼԵՒՈՆ ԼԱՆԻՍ
(Պուքրէշ)

Մեծ դերասաններ.— Սեւումեան

Մեր լաւագոյն արուեստագէտներէն դերասան Սեւումեանի յիշատակին նուիրուած յօդուած մը Տիկին Սեւումեան – Արզումանեանի կողմէ՝ իմ մէջս ալ արթնցուց խղճահարութիւն մը այն մոռացումին համար, որուն ենթարկուած են մեր բեմի հերոսները ընդհանրապէս եւ Սեւումեան մասնաւորապէս :

Որքա՜ն իրաւունք ունէր Պետրոս Ադամեան.—

«Նկարչին մնայ գէթ յիշատակն ի կտաւ,
Փիդիասայն՝ ի կըճի ,
Կ'անհետանայ քեզ հետ հանճարդ եւ զգիմակ
Կ'ուտէ հողոյն սեւ որճի»...

Ադամեան իբրեւ մեծագոյն տիտանը հայ բեմին, բոլոր ժամանակներու համար, պիտի ունենայ անկասկած իր անունով թատրոն Հայաստանի մէջ: Բայց ո՞ւր են միւսները Սիրանոյշէն մինչեւ Զարիֆեան, Սեւումեանէն մինչեւ Օր. Ադամեան :

Սեւումեանը ճանչցայ 1919ին Պոլիս, «Ճակատամարտ»ի խմբագրատունը, ուր կը հանդիպէր ամէն օր, միշտ կշռուած քայլերով, բարձրագլուխ եւ արժանավայել:

Դերասան – արուեստագէտները այնքան կարգ կանոնի, ընդունուած ձեւերու հակառակ են եւ իրենց բոլոր գործերուն կը խառնեն յաճախ բեմի իրենց ապրումները եւ իրականը կը շփոթեն երեւակայականին հետ, որ, շատ ալ վստահութիւն չեն ներշնչեր հասարակութեան: Ժողովուրդը դերասանը լուրջ մարդու տեղ չի դներ: Բացառութիւն կարելի է համարել իմ ճանչցածներէս Սեւումեանն ու Զարիֆեանը :

Օսմ. Սահմանադրութենէն վերջ, երբ ազատ էր հայկ. բեմը Պոլսոյ մէջ, խումբ խումբ եկան Կովկասէն այնքան արժէքաւոր դերասանական խումբեր: Աբելեան – Արմենեանէն վերջ, Սիրանոյշը, Տիկին Մայսուրեանը, Օր. Ադամեանը, Զարիֆեանը եւ Սեւումեանը: Տեղական ուժերէն Վահրամ Փափազեանն էր որ ուշադրութիւն գրաւած էր, իսկ Արուս Ոսկանեան այն ատեն ոչ իսկ բեմին սանդուղներէն վեր ելած էր, Էսաեանը աւարտած նորահաս աղջիկ, սիրային ամուսնութիւն մը դերասան Ոսկանեանի հետ, զինքը առաջնորդեց թատերական ասպարէզ, ուր այնքան մեծ յաջողութիւններ պիտի ունենար, շինելով արդար համբաւ մը: Մեղք որ Պոլսեցիներս երբեք չկըրցանք վայելել իր տաղանդը :

Սեւումեան դրեթէ վերջիններէն էր Կովկասէն մեզի եկած արուեստագէտներուն, 1919ին: Շահխաթունին փակեց այդ գեղեցիկ փաղանգը քիչ ժամանակ վերջ: Ու ալ հայկ. Թատրոնը Պոլսոյ մէջ սեւ վարագոյր մը քաշեց, ինչպէս Համիտեան բռնակալութեան օրերուն :

Ընտրութիւնը զոր ըրած էր Հայաստանի հանրապետական կառավարութիւնը յանձին դերասանապետ Սեւումեանի՝ լաւագոյն կերպով պէտք էր արդիւնաւորուէր, եթէ դաժան ու սրընթաց հիւանդութիւնը չզգետնէր զինքը: Ով գիտէ, թերեւս Արուս Ոսկանեանի նման ուրիշներ եւս երթային աւելցնել փառքը հայկ. Թատրոնին, շնորհիւ Սեւումեանի լուրջ, հմուտ եւ արդար ընտրութեանց:

Ինք շատ ներկայացումներ չտուաւ: Այդ քի-

չերուն մէջ սակայն անմոռանալի էր իր «Ցո՞ Երթաս»ը ուր Պետրոնիուսի դերը, այնքան վայե – լուչ ու ազնուական, անջնջելի կը մնայ բոլորիս յիշողութեան մէջ:

Եւ երբ այսօր կենդանութեան կը բերեն գինը, կարծես ականջիս կը հնչէ իր քիչ մը խուլ ձայնը, — « Քաղաքացինե՛ր… Հռովմայեցիներ …»: Ներոնի պալատին պատշգամէն, ամբոխին ուղղուած:

Կը սիրէր լսել ու տեսնել նոր ուժերը բեմի վրայ եւ կը հանդիպէինք իրեն մասնաւորաբար Վ. Փափազեանի ներկայացումներուն, հիացող մըն էր արեւմտահայ աշխարհաբարին եւ երբ Փափազեան շատրուանի նման կը հոսեցնէր իր հայերէնը, ինչպէս Համլէթի մենախօսութեան, չէր կրնար զսպել իր խանդավառութիւնը:

Օր մը դիտել կուտայի թէ արեւելահայ բեմական լեզուն աւելի հաճելի է մեր ականջներուն: Սեւումեան ժպիտով մը գլուխը շարժեց եւ պատմեց հետեւեալը, բառ առ բառ.

— Երբ ուսանող էի Մոսկուա, անշուշտ շատ յաճախ կ'երթայի Թատրոն: Երեկոյ մը մասնաւոր աճապարանքով մը գացի գրաւել իմ տեղս: Հետաքրքրութիւնս աննկարագրելի էր: Առաջին անգամ պիտի տեսնէի մեծ Սիրանոյշը Աբելեանին հետ, «Դաւաճանութիւնը» խաղով:

Պատահմամբ քովս նստած էր ռուս յայտնի թատերական քննադատ Ք.: Յանկարծ հարցուց. — Պ. Սեւումեան, ի՞նչ լեզուով կը խօսի Տիկին Սիրանոյշ (արեւմտահայերէն): Ըսի՝ հայերէն. — հապա Պ. Աբելեանը (արեւելահայերէ.) — Նոյնպէս հայերէն:

— Կարելի չէ, պատասխանեց, եթէ տիկնոջ լեզուն հայերէն է, ապա ուրեմն Պ. Աբելեանինը հայերէն չէ»:

« Համարձակեցայ հետեւեալ հարցումը ուղղել իրեն.— Ո՞ր պիտի նախընտրէիք որ ըլլար հայերէնը — Պ. Քննադատը որ բառ չէր հասկնար մեր երկու բարբառներէն, անվարան պատասխանեց — անպայման Տիկնոջ լեզուն»:

Բացատրեցի Պ. Սեւումեանին թէ Տիկին Սիրանոյշի նման հայերէն խօսող չէր կրնար գտնել, քանի որ մեր մեծ դերասանուհիին նման բեմական ձայն եւ հնչականութիւն երբեք չենք ունեցած:

Պ. Սեւումեան համոզուած էր սակայն իր ըսածին եւ զանազան օրինակներով կ'ուզէր հաստատել իր կարծիքը:

Իր մուտքը խմբագրատունէն ներս շուք մը ունէր, ճիշդ Պետրոնիուսի ազնուական ձեւերով: Իր փափկանկատ, ուշադիր, հոգածու մարդու նկարագիրը քանիցս առիթ տուած էր գնահատելու իր մէջ ոչ միայն արժէքաւոր արուեստագէտը, այլեւ արժէքաւոր մարդը, նոյնքան թանկագին:

Եւ երբ անողոք հիւանդութիւնը, հակառակ ուշադիր եւ բացառիկ խնամքներու, զգետնեց զինքը, իր կեանքին լաւագոյն շրջանին, Պոլսոյ հասարակութիւնը փառաշուք յուղարկաւորութեամբ մը արտայայտեց իր սէրը, յարգանքը եւ վիշտը՝ այն աննման արուեստագէտին, որուն տաղանդը հայ Թատրոնի փառքերէն մէկը պիտի մնայ միշտ:

Տ. Ծ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԱՆԲԱԺԱՆ...

Կանչեր է հոգիս տեղ մը հեռաւոր ,
Ի զուր կը սպասեմ դարձին ես անոր …:
Ափիս մէջ յանկարծ մանկան մը մատաղ,
Ըզգացի ձեռքը, ու ձայնով նուաղ՝
— «Ձիս անցուր դիմաց, խընդրեմ անյապաղ»—,
Ըսաւ, թախիծ մը աչքերուն մէջ խոր …:

Երբ միւս կողմն անցանք, նոյնհետ յեղակարծ
Աներեւացաւ ան, կարծես թեւ առած …:
Ճանչցա՞յ քեզ, ճանչցա՞յ, մանկութի՛ւնս ան – դարձ,
Կուգամ ետեւէդ, ես քեզ ուխտաւոր …:

★

ՄԱՀՈՒԱՆ ԽԱՂ

Ցեց մը՝ սընդուսէ թիթեռի նըման ,
Շուրջըս կը թեւէր ու ընզմեցի զայն …:
Հոգւոյս մէջ սակայն նիչ մը կարեվէր,
Ծեծցաւ ծալքէ ծալք, ու հագած սեւեր ,
Կոյսը երազիս լացաւ՝ ինձ սեւեռ ,
Աչքիս մէջ տեսած տեսիլքը մահուան …:

Խորհեցայ իզուր…: Վիճեցի ինձ հետ …,
Սակայն չըկըրցայ՝ հոգիէս անհետ
Ընել սարսուռն այս…: Մոլուցքով մը խենդ՝
Ցեց մը կուրծքէս ներս թըռաւ լռելեայն…:

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

ԿՐՆԱՔ ԱՆՄԻՋԱՊԷՍ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՆԱԼ

Լոնտոնի կարեւոր մեծ պողոտային վրայ, Թրաֆալկար Սքուէր, Նէլսընի արձանին տակը, 66 տարեկան Ամերիկուհի մը անցորդներու զարմանքին մէջ, մէկ վայրկեանէն կ'երիտասարդանար 40 տարի մը:

Ժողովուրդը հաւաքուած էր եւ ոստիկաններ ալ խառնուած էին հետաքրքիրներու: Այս կինը մէկ ակնթարթի մը մէջ, երբ երեսին կ'անցընէր դիմակ մը, որ շատ նուրբ քաուչուկէ շինուած էր, անմիջապէս 20 տարեկան աղջկան մը դէմքը կ'առնէր.

Լրագրողներու հարցումներուն պատասխանելով վաճառորդուհին ըսաւ.

— Այս դիմակը գնեցի ամիս մը առաջ Նիւ Եորքի մէջ եւ զայն կը դնեմ երբ կը ձանձրանամ տարիքոտ երեւելէ: Այս նորաձեւութիւնը մեծ ծաւալ ստացած է Ամերիկայի մէջ, ուր մէկ տոլար տալով ամէն մարդ ուզած դէմքը կ'առնէ:

Ուշադրութի՛ւն ուրեմն: Աղջիկտեսի գացող տղաքը աչքերնին թող բանան աւելի վերջը: Իսկ Ամերիկայէն եկող փեսացուներուն երեսի կաշին պէտք է նաեւ զմելիով մը քերթել, իրականը մէջտեղ հանելու համար …:

Ու նորէն Նախամուտ

ՀԱՅՐԻԿԻՍ

Այն տարին, երբ աչքս բացի, տեսայ որ մեր երկիրը դրախտի մը երեւոյթը ունէր, ու մեր գիւղերը սիրուն ովասիսի մը պատրանքը կուտային: Ամէն բան իր կարգին, ամէն բան իր տեղը, ամէն բան առատ: Ու այսպէս, ինչպէս գետ մը յորձանուտ, կեանքը անընդհատ կը յառաջանար լուսաւոր ուղիներ գծելով աջ ու ձախ:

★

Տարուան չորս եղանակներուն մէջ, ամէնէն շատ աշունը կը սիրէի: Ամիսներուն մէջ ալ հոկտեմբերը, վասնզի այդ ամսուան մէջն էր որ կը բացուէին մեր դպրոցներուն դռները:

Այս ամսուան առաջին երկուշաբթին, թեւ առ թեւ բարձրացող արեւին հետ՝ յանկարծ լսուեցաւ մեր գիւղին եկեղեցւոյ զանգակին ձայնը:

Այս ձայնը սովորականէն տարբեր իմաստ ունէր: Ան կուգար անցնող դարերու ընդերքէն: Ցեղին սրտին մէկ պճեղը կար մէջը: Այսպէս ներշնչած էր հայրիկս ինծի:

Ու ճամբայ կ'իյնամ պայուսակս ուսիս: Դպրոցին բակին եռուզեռ մը կայ: Յանկարծ ձեռք մը կը հպի մազերուս յուլօրէն: Կը նայիմ, մեր վարժապետն է ժպիտը դէմքին….

★

Փարիզ:

Ու նորէն Նախամուտ:

Ծառազարդ պողոտայի մը վրայ կը հանդչի մեր թաղին դպրոցը: Կը դիտեմ, ի՛նչ գեղեցիկ է տեսքը: Դրան երկու փեղկերուն վրայ, ծալ ծալ ներկ քսեր են: Ու ներսը, բակին մէջ իրարանցում, աղմուկ:

Այս պահուս հին, շատ հին յիշատակ մը կ'արթննայ կուրծքիս տակ: Սիրտս կը ճմլուի: Ու ես լուռ, անհուն երկիւղածութեամբ յառաջ կ'անցնիմ վերակոչելու Նախամուտը այն գիւղային պզտիկին, զոր դուք ճանչցաք:

Կամ ու չկամ: Զանգակ մը լեզու կ'ելլէ դասարանին առջեւը: Ամէն մարդ կ'երթայ ձայնն իրեն քաշած: Կը մնամ մինակ:

Հիմա այս երազներու աշխարհին մէջ, անցեալի թանձր մշուշին ծոցէն կը տեսնեմ միայն անոր ստուերը մանկութեան, որ տարագրի մախաղը ուսին՝ կը կենար դէմս լուռ, մտածկոտ: Խոկոյն ճանչցայ: Խեղճ տղայ, այդ որքան փոխուեր էր: Տարիները կ'ըսես ճերմակ փոշի ցաներ էին իր սեւ մազերուն վրայ: Ու ճակատին վրայ լայնկեկ, մատ – մատ ակօսներ …

★

Օ, հայրդ իմ սիրելի, հակառակ անցնող տարիներուս բեռան, այս Նախամուտի օրով որքա՛ն պիտի փափաքէի ըլլալ մեր տանը ճրագին պլպլուն լոյսին տակ, աչքերդ դասագրքիս:

Սուրբ Մեսրոպի կանթեղին իւղէն պուտ մըն ալ իմ սրտիս մէջ դնելուդ՝ կ'օրհնեմ քեզ հիմա, ով լուսաւոր հոգի:

ԾԱՏՈՒՐ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱՒ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Բ. ՄԱՍ

ԱՆԻԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

Ի.

ԹՈՅՆ ԵՒ ՍՈՒՐ

— Խենթ ես դուն, Եղօ, կը կարծես որ մեռեալները յարութիւն կ'առնեն եւ կը հալածե՞ն մեզ:

Դուն կը հաւատաս ուրեմն որ այս աշխարհէն զատ գոյութիւն ունի ուրիշ աշխարհ մը, ոչ, ոչ, սուտ են բոլորը. մարդիկ մեռնելէ յետոյ կ'ոչընչանան այլեւս թէ մարմնով եւ թէ հոգիով: Սուտ է, երբ կ'ըսեն թէ մեռնելէ վերջ մարդկանց հոգին ուրիշ աշխարհ մը կ'երթայ եւ կը ներկայանայ Աստուծոյ ահեղ դատաստանին:

— Բայց իշխան, ես լսած եմ որ մեռելները մինչեւ անգամ յարութիւն կ'առնեն գիշերները եւ …

— Սուտ է, Եղօ, բոլորը սուտ է, ընդհատեց Վեստ Սարգիս այնպիսի ակնարկ մը ձգելով Եղոյի վրայ, որ ան վախէն սարսռաց եւ խսկոյն լռեց:

— Լսէ, շարունակեց Վեստ Սարգիս, ինչ որ կը պատուիրեմ քեզ, ճշդութեամբ պէտք է կատարես: Վահրամի ամենամտերիմ իշխաններէն հինգ հոգի պէտք է թունաւորես եւ ղրկես միւս աշխարհը: Այսպէսով դուն կը հարթես թէ իմ եւ թէ քու ճամբադ:

— Կը լսեմ ձեզ, իշխան, պատասխանեց Եղօ սառն կերպով:

— Ամէնէն առաջ՝ դուն պէտք է թունաւորես Մոկաց Ատոմ իշխանը, յետոյ Մանաճիհր իշխանը, Գնունին, Սանազին, իսկ վերջը Թլպաղտոյ բերդին իշխան Թորոսիկի որդինՍտեփանիկը:

— Ստեփանիկը, այո… Լուսիկի նշանածը, ըսաւ Եղօ եւ ուրախութենէն վեր թռաւ:

— Այո, Ստեփանիկը, կը տեսնես որ քու մասիդ ալ կը մտածեմ: Սպաննելով Ստեփանիկը, կը հարթուի նաեւ քու ճամբադ:

— Այո իշխան, բայց կը վախնամ որ Վահրամ իշխանը կրկին խանգարէ ամէն բան:

— Այդ մասին մի մտածեր դուն:

— Ի՞նչպէս:

— Անոր եւ Հարպիկի հոգը Պառակամոս զօրավարը ինքն յանձն առած է:

— Զհասկցայ …

— Այնպիսի կողմեր պիտի ղրկէ զանոնք որ անգամ մըն ալ ետ չդառնան: Սուրը այնպէս մը կը կարճցնէ անոնց կեանքը որ իրենք Հայերն ալ չեն իմանար, թէ ինչպէս եւ ուր ինկան անոնք: Շուտով մեր հակառակորդ իշխանները իրենց զօրքերով կը ցրուեն երկրին զանազան կողմերը եւ կամ պատերազմներու մէջ: Անոնց հոգը, ինչպէս ըսի, նոյնինքն Պառակամոս իշխանը առած է իր վրայ:

— Ես պատրաստ եմ, իշխան, կատարելու ձեր հրամանը: Միայն յայտնեցէք, թէ երբ եւ ուր պէտք է գործի սկսիլ, ըսաւ Եղօն:

— Թոյնը դանդաղ կը ներգործէ, բայց անվրէպ մահը կը հասնի զայն ճաշակողին: Քեզ տեսնեմ, Եղօ, քանի մը օրէն Մանաճիհր իշխանին տունը խնջոյք մը պիտի կատարուի: Հոն պիտի ըլլան ինք եւ Վահրամեան իշխաններէն շատերը: Դուն թոյն պիտի դնես անոնց կերակուրին մէջ, առանց սխալելու, առանց մէկուն կերակուրը միւսին հետ խառնելու: Հասկցա՞ր:

— Այո, իշխան, շատ լաւ հասկցայ:

— Դէ, գնա ուրեմն, նշանակուած օրը եկուր ստանալու թոյնը, իսկ մնացածը քու գործդ է:

Եղօն դուրս ելաւ, իր լայն գրպանին մէջ սահեցնելով քսակ մը լեցուն ոսկին, զոր Վեստ Սարգիս տուած էր իրեն, իբրեւ նուէր:

Սեւ մարդուն գործակիցը առաջուց ստացաւ արեան գինը, ճիշդ ինչպէս Յուդան երեսուն ոսկի ստացած էր իր տէրը մատնելու համար:

ԻԱ.

ՍՐՏԻ ԿՍԿԻԾՆԵՐ

Լուսիկ, Խենթին ձեռքով ազատուելէն վերջ, կը գտնուէր Վահրամին պալատը, անոր աղջկան՝ Դոհարիկին հետ: Երկուքը միասին ապրելով՝ երջանիկ կը համարէին իրենք զիրենք. կը խօսէին, կը ծիծաղէին միշտ, բայց այդ ծիծաղը դառն էր եւ կեղծ:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

(88)

ծը կրկին յանձնուեցաւ օգնականներու ժողովին։ Ամերիկացիք կ՚ըսեն որ Ռուսերը այս նիստերը կը գումարեն ոչ թէ գործ տեսնելու այլ պրոպականտ ընելու միտքով ։

ԹՐՈՒՄԸՆ ԿԸ ԳՈՐԾԷ ԵՒ ԿԸ ԽՕՍԻ

Նախագահ Թրումըն առջի օր ստորագրեց զինուորական օգնութեան օրէնքը, որով 1 միլիառ 314 միլիոն տոլար կը տրամադրուի արեւմտեան Եւրոպայի 14 երկիրները, Միջին եւ Ծայրագոյն Արեւելքի կարգ մը երկիրները զինելու համար սովետական ծաւալման դէմ ։

Ստորագրեց նաեւ արտասահմանի տնտեսապէս օգնելու համար 5 միլիառ 310 միլիոն տոլարի վարկ մը մինչեւ 30 Յունիս 1950։ Այս գումարէն 1 միլիառ 74 միլիոնը պիտի յատկացուի Թուրքիոյ եւ Յունաստանի, իսկ մնացեալը Մարշըլի ծրագրէն օգտուող երկիրներու ։

Իր շաբաթական մամուլի յայտարարութեանց ընթացքին ըսաւ որ, Միացեալ Նահանգները միշտ կողմնակից են հիւլէական ուժը հակակշռի տակ պահելու, բայց միշտ Սովետներն են որ արգելք կը հանդիսանան, եւ սակայն յոյս յայտնեց որ կարելի պիտի ըլլայ զինարշաւը արգիլել միացեալ ազգերու կողմէ կնքուելիք դաշնագիրներով ։

« Եղբայրակցութեան շաբաթ» մը կազմակերպուած ըլլալով, Թրումըն անոր նախագահին ուղղած նամակի մը մէջ կ՚ըսէ ․— Միլիոնաւոր մարդիկ գերութեան մէջ կ՚ապրին, ենթակայ բռնապետներու որ միշտ կը բռնաբարեն Աստուծոյ կողմէ տրուած մարդկային իրաւունքները։ Ազատ աշխարհի խիղճը կը սարսափի անոնց ըմբոստացուցիչ մարտիրոսութեան առջեւ ։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԵՒ ՍՈՎԵՏՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ

Ամերիկեան կառավարութիւնը բուռն բողոքագիր մը ուղղեց Մոսկուա այն ըմբոստացուցիչ վարմունքին համար որուն կ՚ենթարկուին Գերմանիոյ սովետական շրջանը իյնող Ամերիկացիները։ Այսպէս, երկու ամերիկացի ուսանողներ հեծանիւով շրջագայած ատեննին, անուշադրութեամբ ռուսական սահմանը մտած ըլլալով ութը շաբաթ բանտարկուած են։ Ամերիկեան զինուոր մըն ալ տասը ամիսէ ի վեր Պերլինի մէջ բանտարկած են «վայրագ ու բարբարոս պայմաններու տակ»։ Ամերիկա կը պահանջէ պատժել պատասխանատուները ։

★ Ամերիկեան կառավարութիւնը Հոկտ․ 24-ին Լոնտոն հրաւիրած է Մոսկուայի, Լեհաստանի, Չեխոսլովաքիոյ, Եուկոսլաւիոյ, Հունգարիոյ, Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ իր ներկայացուցիչները խորհրդակցելու համար այդ երկիրներուն կողմէ Ամերիկայի դէմ յայտարարուած «պաղ պատերազմին» եւ ստայօդ ու վարկաբեկիչ քարոզութեանց մասին։ Նաեւ պիտի խորհրդակցին թէ ինչ ընթացք պիտի բռնեն երբ Մոսկուայի եւ Թիթոյի միջեւ վէճը ծանրանայ ։

ԻՐԱՆ ՈՍԿԻ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ ՌՈՒՍԵՐԷՆ

Իրանի արտաքին նախարար Ալի Ասկար Հէքմաթ մամուլի ներկայացուցիչներուն յայտարարեց թէ Իրան երկրորդ անգամ ըլլալով Ռուսիայէն պահանջեց որ գոհացում տրուի իր դրամական պահանջին։ « Սովետները պէտք է որ ազատ թողուն Սովետ ազգային դրամատան մէջ պահուած ոսկին եւ վճարեն մեզ իրենց պատերազմական պարտքերը, այս մասին մեր օրինական իրաւունքներէն ոչ մէկը չենք կրնար լքել» ըսաւ նախարարը ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ դաշինքին զինուորական գործերով զբաղելու համար տեւական յանձնաժողով մը կազմուեցաւ երեք զօրավարներէ ․ — Ամերիկեան սպայակոյտի պետ զօր․ Պրէտլէյ, Ֆրանսացի զօր․ Էլի եւ բրիտանական պատուիրակութեան պետ զօր․ Սըր Մօրկըն։ Այս մարմինը ամէն երկրի զինուորական իշխանութեանց յատակագիծերը պիտի քննէ եւ պատշաճեցնէ։ Այսպէս միակ հրամանատարի դրութիւնը մէկ կողմ կը ձգուի ։

ՄԱՔՐԱԳՈՐԾՈՒՄՆԵՐԸ կը շարունակուին պալքանեան երկիրներու մէջ։ Պուլկարիոյ հաղորդակցութեանց նախարարն ու օգնականը պաշտօնանկ եղան իբր «անբաւական»։ Չեխոսլովաքիոյ մէջ ձերբակալութիւնները այս օրերս խիստ ընդարձակ ծաւալ ստացած են։ Ցարդ 5900 հոգի ձերբակալուած են, ասոնց թիւը մինչեւ տասը հազարի պիտի բարձրանայ, որպէսզի բոլոր ընդդիմադիր տարրերը անշարժութեան դատապարտուին ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme - (13e)

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

ԿՐԸՆՈՊԼԻ մէջ հոկտեմբեր 16ի կիրակի օր, ժամը 15էն 24, Palais d'Armenonvilleի էքսփոզիսիոնի սրահը։ Կը նախագահէ ընկեր Ս․ ՏԷՐ ՂՈՒԿԱՍԵԱՆ։ Կը բանախօսէ Փարիզէն ընկ․ ՍԱՀԱԿ Տէր ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ։

Պիտի երգէ Օր․ Տէր Կոմսեան։ Հայկական եւ եւրոպական պարեր։ Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով ։ Մուտքը ազատ է

★

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ․— Հոկտեմբեր 15ին։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆԸ

Նախագահութեամբ՝

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Salle J. Goujon, 8 rue Jean Goujon։

Կը մասնակցին Փարիզահայ գեղարուեստական լաւագոյն ուժերը, երգ, արտասանութիւն եւ Պոլիսէն ժամանած փոքրիկ դաշնակահարուհի՝ ՅԱՆԻ ԿԱՍԷՐ ։

Մուտքը ազատ է։

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

Մասնակցութեամբ CONCERTS LAMOUREUXի եւ յայտնի ջութակահար սոլիստ ՍԵՐԺ ԹԷՆԷՆՊՕՄի ։

14 Հոկտ․ ՈՒՐԲԱԹ ԵՐԵԿՈՅ ԺԱՄԸ 20.45ԻՆ

SALLE PLEYEL, 252 Fg. St. Honoré

Յայտագիր․— Beethoven, Brahms, եւ Օհան Տուրեան «Արարատ » (poème symphonique) առաջին ունկնդրութիւն ։

Տոմսերու գին՝ 80էն 600 ֆրանք ։

Դիմել Salle Pleyel, Durand (Place de la Madeleine), Ֆրէնկեան՝ 56 rue Lafayette, (Pro. 55-36), Հրաչ Սարգիսեան 261 Fg. St. Martin, (Nord 60–69), Պարսամեան գրատուն 46 rue Richer, Աճէմեան ճաշարան 12 rue Cadet, գրատուն Հ․ Սամուէլ, 51 rue Monsieur le Prince եւ եկեղեցւոյ դիւանատունը 15 rue Jean Goujon հեռ․ Elysée 67.03։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ Ա․ ՏԷՐ ԶԱՔԱՐԵԱՆ եւ զաւակները, իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն Տարօն – Սալնոյ Ձորի Հայր․ Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին եւ բոլոր այն ազգայիններուն որոնք ծաղկեպսակով, հեռագրով, նամակով եւ անձամբ իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին իրենց մօր, զոքանչին եւ մեծ մօր՝

Այրի Տիկին ԻՍԿՈՒՀԻ ԴԱՐԲԻՆ ԵԶԻԿԵԱՆԻ

(Ծնեալ Քէաթիպեան) Մշեցի

մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ ուրբաթ, 1 հոկտ․ 1949, առաւօտեան ժամը 9ին, Սէնթ Անթուան, Մարսէյլ ։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ․— Վալանսի «Ա․ Ահարոնեան» վարժարանի ուսումնական մակարդակը բարձրացնելու համար, ընդառաջ երթալով գաղութիս մշակութասէր ազգայիններու փափաքին, անհրաժեշտ կը համարենք՝ զօրացնել «խնամակալ մարմինը»։ Առ այդ, մօտ ատենէն հրաւէր պիտի ուղղուի մայրենի լեզուի ուսուցման նախանձախնդիր, ձեռնհաս անձերու եւ ծնողներու։

ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ ՄԱՐՍԷՅԼ

Փորձերը տեղի կ՚ունենան Չորեքշաբթի իրիկունները ժամը 7ին, հոկտեմբեր 12էն սկսեալ ։ Նոր անդամներու արձանագրութեանց համար դիմել ղեկավարին, Մայր եկեղեցի, եւ կամ փորձի իրիկունները՝ Մագընոյի սրահը ։

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՅԱԿՈԲ ՊՈՒՏԱՔԵԱՆԻ որդւոյն՝ Պ․ Ժիրայրի Ամուսնութեան եւ աղջկան՝ ընկերուհի Ռէժինի նշանախօսութեան առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ նուէրները․— Տէր եւ Տիկին Յ․ Պուտաքեան հազար ֆրանք, Պ․ Ժիրայր Պուտաքեան 500, կնքահայր – կնքամայր Տէր եւ Տիկին Կէվիկեան հազար, Պ․ Գէորգ Գուլաքըզեան 500։ Մեր խնդակցութիւնները այս ուրախ առթիւ ընկերուհի Շաքէի ու իր ընտանիքին ։

Ֆր․ Կապ․ Խաչի Տէսինի մասնաճիւղ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ․ Յ․ Դ․ Ռոստոմ խումբի ժողովը այս կիրակի առտու ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ԱՐԵՆՈՒՇՆԵՐՈՒ մայրերը ժողովի կը հրաւիրուին Հոկտեմբեր 12, ժամը 4ին, սկաուտական վայրին մէջ, 3 rue des Treize Escaliers, Մարսէյլ ։

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի ժողովը այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ ։

Վարչական ընտրութիւն ։

ԱՆԿԷՆԻ Ֆ․ Հ․ Կապոյտ Խաչի ընդհ․ ժողովը տեղի պիտի ունենայ հոկտ․ 12ին, չորեքշաբթի գիշեր, ժամը 9ին, սովորական տեղը։ Կարեւոր օրակարգ։ Անդամներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ի նպաստ Ֆր․ Կապ․ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղի։ Ղեկավարութեամբ՝

Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ

Կը բեմադրուի ՈՃՐԱԳՈՐԾԻ ԸՆՏԱՆԻՔԸ (Քօրրատօ)։ Սինէմա Ալգազարի մէջ, Հոկտեմբեր 22ին շաբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 9ին։

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ ։

ՓԱՌԱՏՕՆ ՖՐԱՆՔՕ–ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Տեղի պիտի ունենայ Հոկտ․ 16ի կիրակի օր ժամը 2.15ին, Սորպոնի մեծ ամփիթատրին մէջ ։ Պիտի նախագահէ երեսփոխան, նախկին նախարար Պ․ Լուի Մառէն, որ նախագահն է Ֆրանքօ–Հայկական Միութեան։ Պիտի խօսին Արտաւազդ արք․ , Պ․ Ֆրէտէրիք Ֆէյտի եւ Պ․ Արշակ Չօպանեան։ Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Քոմէտի Ֆրանսէզի մեծանուն արուեստագէտներէն երկուքը, Պ․ Մօրիս Էսքանտ եւ Օր․ Ժաննըն Պուաթէլ, նաեւ Օր․ Հայկանուշ Թորոսեան, Պ․ Արտաշէս Գմբէթեան, Րաֆֆի Պետրոսեան, Տիկին Մառլէն Էքիզեան – Քարփանթիէ ։ Նուրհան Մարգարեան, դեռատի դաշնակահարուհի Հիւկէթ Աժտէրեան, եւ Օփերա Քոմիքի պարուհի Օր․ Րէժին Օհանէսեան, որուն պիտի ընկերանայ թառով Պ․ Գարեգին Օհանէսեան։

Տոմսերուն գիներն են 200, 150, 100 եւ 50 Ֆր․։ Տոմսերը կը գտնուին Փարիզի Հայոց եկեղեցին եւ հայ դրավաճառներուն մօտ ։

Théâtre de la Potinière (Opéra)

21 Նոյեմբեր, երկուշաբթի գիշեր, ժամը 9ին, Գրիգոր Վահանի նոր թատերգութիւնը՝

Երկու ճամբայ

Առաջին բեմադրութիւնը Փարիզահայ դերասաններու ընտիր կազմով։ Ի պատիւ Հայ Թատրոնի ներկայի կարեւոր ուժերէն եւ ապագայի մեծ յոյսերէն ՕՐ․ Հ․ ԽԸՏԸՇԵԱՆԻ, քրախուսելու համար զինքը իր ընտրած ասպարէզին մէջ ։

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 փր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. GOB. 15-70 Գին 6 փր. C.C.P.Paris 1678-63
Mardi 11 Octobre 1949 Երեքշաբթի 11 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5971–Նոր շրջան թիւ 1382 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ԹԵՄԸ ԵՒ ԷՋՄԻԱԾԻՆ

Եւրոպայի Հայոց կաթողիկոսական նուիրակ Արտաւազդ արք. Հոկտեմբեր 9ի կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ հանդիսաւորապէս կարդացած է Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Գէորգ Զ.ի կոնդակը՝ Ամերիկահայ թեմի մասին, որ, ինչպէս յայտնի է, 1933 Դեկտեմբեր 24ի դէպքէն ի վեր պառակտեալ վիճակ մը կը ներկայացնէ :

Կոնդակը գրուած է «ի 1-ն Յունուարի 1949 փրկչական ամի եւ ի տոմարիս ՌՅՂԸ ի Ս. Էջմիածին» :

Արագութեան դարուն մէջ կ'ապրինք: Անթելն ու օդանաւը ժամանակակից մարդկութեան տրամադրութեան տակ են, վայրկեանը վայրկեանին աշխարհի մէկ ծայրէն միւսը հաղորդելու համար օրուան կարեւոր դէպքերն ու լուրերը:

Իսկ մեր երանելի հայրենիքէն յունուար 1ին ղրկուած պաշտօնական կոնդակ մը Փարիզ կը հասնի ինը ամիսէն:

Տակաւին աւելի մրցանիշ մը պէտք է համարել, որովհետեւ պաշտօնական աղբիւրէ կը հաւաստուի թէ՝ Հայաստանէն 1948 Հոկտեմբեր թուակիր նամակ մը՝ ուղղուած Բարեգործականի հանդստեան կոչեցեալ վարիչ-պատուիրակին՝ Սեպտեմբերին միայն հասած է, այսինքն տասնըմէկ ամիսէն ...

Շատ սրտայոյզ միտքեր կան հայրապետական կոնդակին մէջ: Ըստ կաթողիկոսին, «Հայաստանեայց ազգային առաքելական սուրբ եկեղեցին ոչ միայն հոգեւոր-կրօնական հաստատութիւն է, այլեւ միաժամանակ ազգային-հայրենական»: Հայ բազմաչարչար ժողովուրդը դարեր շարունակ հալուածուեր, մարտնչեր և մարտիրոսացեր է «լուսաւորչահիմն ազգապահ Հայ եկեղեցու անարատութեան եւ վեհիրաւութեան համար»:

Յիշելէ վերջ անցեալին, «մեր Ազգի անօրինակ ողբերգութեան եւ դառն փորձութեան օրերին» օտարի ոստայնած դաւադիր թակարդն ինկած եւ անէացած Հայերու պարագան (ակնարկութիւն դաւանափոխներուն), կոնդակը կ'ըսէ թէ «Ազգային եկեղեցու հոգեւոր նուիրապետական եւ վարչական միասնութեան դէմ» գացող «հատուածեալ անմեղներից շատերը յետագայում զգաստանալով եւ զղջալով մայրենի եկեղեցու մեծահոգութիւնն ու ներողամտութիւնն են հայցել եւ Հայաստանեայց անյիշաչար ու անքննախնդիր եկեղեցին, ի տես իր հարազատների զղջմանանկեղծութեան, գրկաբաց ընդունել է նոցա իր նուիրական սիրառատ գիրկը, առանց ապաշխարանքի նուաստացուցիչ գործողութիւնների» :

Այս փաղաքշող նախաբանէն վերջ, կաթողիկոսը կ'անցնի բուն նիւթին, ամերիկահայ թեմի պառակտումին: «Այսօր արդէն հարկադրուած ենք զգում դառնացած սրտով եւ խռովայոյզ հոգով հրապարակով արձանագրել, որ Ամերիկահայ թեմի հայադաւան հարազատներիս մի պատկառելի հատուած... տարիներ շարունակել է մեղանչել եւ ցարդ մեղանչում է Հայաստանեայց Ազգային Առաքելական Սուրբ եկեղեցու կենսատու միասնականութեան դէմ»:

«Հայադաւան հարազատների պատկառելի հատուած»ը, որ քիչ մը վարը կ'որակուի «ինքնանջատեալ» մակդիրով, ակնարկութիւն է Դաշնակցականներուն, որոնք Ամերիկայի մէջ ունին իրենց ուրոյն եկեղեցիները եւ երբեք չեն անջատուած Մայր Աթոռէն :

Մայր Աթոռին դէմ ըմբոստացողները Դաշնակցութեան հակառակորդներն են, որոնք 1933էն մինչեւ այսօր կը յամառին չբառնալ ամերիկահայ թեմի պառակումը եւ կը շարունակեն խռովայոյզ վիճակի մէջ պահել Նոր Աշխարհի մեր հայրենակիցները :

Ողբացեալ Խորէն Ա. Կաթողիկոս ժամանակին Մայր Աթոռի իրաւախոհ-նուիրակ կարգած էր Գարեգին արք. Յովսէփեանը (ներկայիս Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոս)՝ հակառակորդ կողմերը հաշտեցնելու եւ հայ եկեղեցւոյ միասնականութիւնը վերահաստատելու համար: Իր ջանքերը ի դերեւ ելան: Գարեգին արք. իր հովանաւորած հատուածի երեսփոխանական ժողովին մէջ ինքզինքը պարտուած յայտարարեց ու քաշուեցաւ :

Գէորգ Զ. կաթողիկոս 1946 մարտ 12ի կոնդակով նոյն լիազօրութիւնը տուաւ Ամերիկայի «շրջահայեաց եւ անկողմնակալ առաջնորդ» Տիրան եպս.ին: Սակայն այս վերջինը «խաղալիք դարձած խումբ մը մարդոց ձեռքը», քաշուեցաւ մէկ կողմ: «Ըլլալով լիազօր, իր յարմար դատած ձեւով պիտի կրնար լուծել խնդիրը», կը գրէր «Հայրենիք» Սեպտեմբեր 2ին, «բայց ան ուրացաւ Էջմիածնի կողմէ իրեն տրուած այդ իրաւունքը, վերջ տուաւ բանակցութեանց եւ խնդիրը փակուած հռչակեց»:

Բայց հարցը չէ փակուած դեռ :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Քաղուած Երեւանի անթելէն)

ԵՐԵՒԱՆԻ ապակիէ, ռէտինէ ու փլասթիքէ նիւթերէ առարկաներ պատրաստող գործարանը վերջերս սկսած է պատրաստել արդիւնաբերական հիմնարկներու եւ կոլխոզներու համար ռէտինէ խողովակներ :

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՐՇԱՒԱԽՈՒՄԲԵՐՈՒ Սեւանի, Նոր Բայազիտի, Մարտունիի, Բասարգեչարի, Միկոյեանի, Ազիզբէկովի, Գորիսի, Ղափանի, Սիսիանի շրջանները մեկնած են սովետական գիտութիւններու Ակադեմիայի Աշխարհագրութեան կաճառի եւ Հայկ. Սով. Գիտական Ակադեմիայի Տնտեսագիտութեան բաժնի համատեղ արշաւախումբեր որոնք պիտի ուսումնասիրեն այդ շրջաններու տնտեսական աշխարհագրական պայմանները :

ԿՐԹԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸ.— Լենինականի մէջ դըպրոցները բացուած են Սեպտ. 1ին: Քաղաքի դըպրոցներուն մէջ կ'ուսանին 18 հազար աշակերտ :

Կիրովականի մէջ կան 10.635 դպրոցականներ հազար հոգի աւելի քան անցեալ տարի :

Գիւղական դպրոցներուն մէջ պիտի յաճախեն 6000էն աւելի աշակերտներ: Ժդանովօ գիւղի դըպրոցի բոլոր 650 աշակերտ-աշակերտուհիները դպրոց ներկայացած են ճիշդ նշանակուած ժամուն :

Ղափանի շրջանը ունի 10 միջնակարգ, 32 կիսամիջնակարգ, 3 բարձրագոյն եւ 2 բանուոր-արհեստակցական դպրոցներ: Շրջանի դպրոց գացողներու թիւն է 9000: Վաստակաւոր ուսուցիչի տիտղոսը կրող ուսուցիչներ կը դասաւանդեն : Այս տարի տրամադրուած է տասը միլիոն րուպլի վարկ :

Էջմիածնի մէջ, շրջանի զանազան դպրոցները ներկայացած են (Սեպտ. 1ին) 7800 աշակերտներ, որոնց 750ը առաջին անգամ :

ՄՈՐԻՍ ԹՈՐԷԶԻ համար փառաւոր ինքնաշարժ մը գնած է կուսակցութիւնը, 4000 սթերլին արժողութեամբ : Պաշտպանութեան արդիական բոլոր միջոցներով օժտուած այս ինքնաշարժը առաջին անգամ երեւցաւ Էլիզէի պալատին առջեւ, երբ Թորէզ Հանրապետութեան Նախագահին ներկայացաւ, նախարարական տագնապին առթիւ: Թերթերը կը գրեն թէ Թորէզ պարզապէս յայտարարութիւն մը կարդաց, պարզելով համայնավար կուսակցութեան պահանջները,— ժողովրդավար դահլիճ մը կազմել, հրաժարիլ Մարշըլի ծրագրէն եւ Ատլանտեան դաշինքէն, վերահաստատել սերտ յարաբերութիւնները Խ. Միութեան հետ, հաւատարմօրէն գործադրելով Ֆրանքեւ-խորհրդային դաշինքը եւն.: Նախագահը ունկնդրութիւնը փակեց երկու բառով,— «Շնորհակալ եմ, ցտեսութիւն» :

ՊԵԼԺԻԱԿԱՆ իշխանութիւնները խստիւ արգիլեցին ուտելիքներու, մասնաւորաբար սուրճի շաքարի եւ ալիւրի արտասահման առաքումները նոյնիսկ փոքրաքանակ :

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ առեւտրական նախարարն ու իր օգնականն ալ պաշտօնանկ եղան :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ զինուորական ատեանը մահուան դատապարտեց այն ուսանողը որ անցեալ դեկտեմբերին սպաննած էր վարչապետ Նոքրաշի փաշան :

Տագնապը դեռ չէ լուծուած

Նախարարական տագնապը դեռ չէ լուծուած :

Հանրապետութեան նախագահը կարգ մը խորհրդակցութիւններէ վերջը, յարմար չդատեց վարչապետի պաշտօնը յանձնել մէկու մը որ իր ընկերները ընտրելով ներկայանար Ազգ. ժողովին, քանի որ նոր դահլիճը անմիջապէս կրնար իյնալ անվստահութեան քուէով մը: Ուստի, նախ քան կազմութիւնը, պաշտօն յանձնեց ներքին նախարար ընկերվարական Պ. Մոքի, որ խորհրդակցելով բոլոր հոսանքներուն հետ իր բանակցութեանց ելքը բերէ: Պ. Մոք երէկ իրիկուն իր աշխատանքին արդիւնքը ներկայացուց նախագահին: Իր ջանքն էր տեսակէտներու միջեւ մերձեցում մը առաջ բերել: Մանաւանդ գիներու եւ աշխատավարձի մասին :

Ընկերվարականները իրենց վերջին ընթացքով չորրորդ դահլիճն է որ կը տապալեն, եւ խնդիրները կը մնան նոյնը, անլոյծ: Սովորութիւն է որ անկումը առաջ բերող խումբը կը հրաւիրուի կազմելու նոր դահլիճը: Պէտք էր աշխատանքի նախարար Մայէր հրաւիրուէր այդ գործին, բայց իր անհաշտութեան պատճառով, յանձնարարուեցաւ Մոքի, քանի որ այս վերջինը շատ աշխատած էր համաձայնութիւն մը գոյացնելու համար :

Պ. Մոք իր բանակցութեանց ընթացքին կարգ մը կէտերու վրայ համաձայնութեան գետին մը գտած ըլլալով հաւանական է որ իրեն յանձնուի դահլիճին կազմութիւնը: Եթէ ձախողի, նախագահը պիտի յանձնէ այդ գործը հանրապետական ժողովրդականներէն Պ. Ռոպէր Շումանի :

Համայնավարները նոր պայքար մը բացած են պահանջելով որ իրենք ալ մտնեն դահլիճին մէջ, եւ այս առթիւ իրենց գործաւորական սէնտիքան շարժման մէջ դրած են եւ գործադուլի խլրտումներն սկսած են: Պ. Մորիս Թորէզ կիրակի օր, Միւլհուզի մէջ ճառ մը խօսելով ըսած է. «ամերիկեան դրամատէրները Մոլիէրի Հարբակոնին պէս վաշխառու են: Մեզ պարտքի տակ կը խեղդեն՝ որպէսզի յետոյ փրկարարներու պէս ներկայանան: Պ. Ժիւլ Մոքի պաշտօնի կոչուիլը գործաւոր դասին բացէ ի բաց ասպարէզ կարդալ է»:

Երկու Գերմանիաներու միջեւ

ՃԱՌԵՐ ԵՒ ՑՈՅՑԵՐ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը Ատենաուէր որ Համպուրկ գացած էր, խանդավառ ցոյցերու մէջ ճառ մը արտասանելով խօսքը ուղղեց արեւելեան Գերմանիոյ ըսաւ. «Մենք ձեզ չպիտի լքենք բնաւ: Չենք մոռնար որ դուք մեզի կը պատկանիք եւ պահը պիտի գայ որ կրկին միանանք: «Դուք» ըսելով կը խորհիմ նաեւ այն Գերմաններուն մասին որ կը գտնուին Օտէր-Նէյս գիծէն անդին (այժմ Լեհաստանի անցած հողամասերը): Արեւելեան Գերմանիոյ 18 միլիոն Գերմանները կ'ապրին սարսափի տակ, անոնց կառավարութիւնը ժողովրդավար ոեւէ նկարագիր չունի: Ասիկա եղած է իբր նոր հարուած մը՝ Ռուսիոյ եւ Ամերիկայի միջեւ տեւող պաղ պատերազմին : Մեծ կարեւորութիւն տալու չէ եղածին»:

Գերման վարչապետը անդրադառնալով գերման գործարանները Ռուրի մէջ չքանդելու մասին ամերիկեան որոշման, աւելցուց. «Միացեալ Նահանգներու մէջ այժմ աւելի եւրոպական ըմբռնումներ ունին քան թէ Եւրոպայի մէջ: Ֆրանսա եւ Անգլիա պէտք է ընդունին ամերիկեան տեսակէտը քանի որ իրենց շահը կը համապատասխանէ Գերմանիոյ շահերուն»:

★ Պերլինի քաղաքապետին հրաւէրին վրայ 50.000 Պերլինցիներ կիրակի օր ցոյց մը կատարեցին պահանջելով Պերլինի կցումը արեւմտեան Գերմանիոյ: Վերտառութիւններ գրուած էին սա խօսքերով. «Պերլինի մէջ ազատ ընտրութիւններ պիտի որոշեն սովետական պետութեան եւ դաշնակից Գերմանիոյ կցուելու հարցը», «կը պահանջենք Պերլինի միացումը Գերմանիոյ»: Ամէն կողմէ եկած պատուիրակութիւններ հաւաքուած էին Հանրապետութեան սեւ-կարմիր-ոսկեգոյն դրօշին տակ եւ քաղաքապետութեան պատշգամին վրայ դրուած էր Պերլինի խորհրդանշանը: Սոցիալ-դեմոկրատ կուսակցութեան պետը խօսք առնելով յայտարարեց. «միայն Ռուրը չէ որ կը պահանջենք, այլ Սառն ու Արեւելեան Բրուսիան ալ պէտք է վերադարձուին եւ պէտք է դադրին գործարաններու քանդումը»:

Իր կարգին արեւմտեան Պերլինի քաղաքապետական ժողովը արտակարգ նիստ մը գումարելով, ուսումնասիրեց արեւելեան Գերմանիոյ մը կազմութեան խնդիրը եւ միաձայնութեամբ պաշտօն յանձնեց քաղաքական կուսակցութեանց պետերուն որպէսզի դիմեն արեւմտեան պետութեանց եւ պահանջեն Պերլինը կցել Գերման Դաշնակցական Հանրապետութեան :

★ Ռուսերը Պերլինի կեդրոնը գտնուող հրա–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Ո՞Վ Է ԹՐՔԱՍԵՐ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԳՈՐԾԱԿԻՑ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Քաղաքական նկատումներով արտասանուած յայտարարութիւններ չէին համայնավար վարիչներու յայտարարութիւնները, Թուրքիոյ կարեւոր դերի եւ օժանդակութեան անհրաժեշտութեան մասին :

Գործնականին մէջ, Թուրքիոյ ազգայնական շարժումը, անուն եւ ուժ ստացաւ, բացառաբար Խ. Միութենէն :

Քէմալի պատմական ճառը եւ էնկիւրիի ծանօթ դատավարութիւնը, սահմռկեցուցիչ փաստեր հրապարակ հանեցին Խ. Իշխանութեան կողմէն ստացուած բարոյական եւ նիւթ. օժանդակութեան մասին:

Եւ խորհիլ որ բոլշեւիզմը նոյն օժանդակութիւնը կը հասցնէր Թուրքիոյ, ճակատագրական այն բացառիկ շրջանին (1918 — 1921) երբ այս վերջինը, իրապէս քայքայուած էր եւ պարտուած :

Դաշնակցութեան եւ իր հետ բովանդակ հայութեան պայքարը Թուրքիոյ դէմ, ձախողեցաւ:

Դրամատիրական աշխարհը էր կարգին, անգօր եղաւ մեր այս ձախողանքը սահմանափակելու: Գիտակցաբա՞ր, թէ՞ ոչ,— այս արդէն տարբեր խնդիր է:

Անվիճելի իրողութիւնն այն է, որ Մոսկուայի Թրքասիրութիւնն ու Թրքական գործակցութեան այդ նոր եղանակը, հիմք դրաւ այն գործակցութեան, որ գոյութիւն ունի այսօր Թուրքիոյ եւ արեւմտեան երկիրներու միջեւ:

Սա միակ տարբերութեամբ սակայն, մինչեւ այդ Թուականներուն Լենին – Ստալին խմբակն էր, որ Թուրքիոյ կը խոստանար վերջնական ազատագրումը «դրամատիրական գիշատիչներէն», այսօր՝ Թրումըն – Պեւին խմբակը կ'ուզէ պաշտպանել Թուրքիան՝ «բոլշեւիկեան բռնութիւններէն» :

Երէկ, առաջինները էին, որ գարմանեցին մահացու կերպով վիրաւորուած Թուրքը, կազդուրեցին, զինեցին եւ առաջնորդեցին մինչեւ Հայաստան : Միշտ այս նոր հոսանքն էր, որ առաջին անգամ ըլլալով նուիրագործեց քէմալական նոր Թուրքիոյ իրաւունքները, Հայաստանէն յափշտակուած հողերու եւ սրբավայրերու վրայ:

Թրքական այդ նոր սահմաններու ճշդումն ու երաշխաւորութիւնը, խոստացան եւ ապահովեցին Լենին – Ստալինը: Այս բոլորը կատարուեցաւ, Խ. Միութեան անսահման օժանդակութեամբ, էայութեան արեան եւ անկախ պետականութեան ջնջման գնով :

Թրումըն – Պեւինը՝ այսօր, քսանեւութ տարիներու ստեղծուած գոյավիճակի պահպանումը կը խոստանան:

Երէկ, Դաշնակցութիւնը դէմ էր Թրքասիրութեան եւ Թրքական գործակցութեան Լենին – Ստալին ուղղութեան:

Այսօր՝ Դաշնակցութիւնը փոխա՞ծ է իր այդ գիծը, կը ջատագովէ՞ Թրումըն – Պեւինի Թրքական գործակցութեան քաղաքականութիւնը :

Ի զուր են մեր հակառակորդներու տեւական վայնասուններն ու լրբութիւնները: Դաշնակցութիւնը՝ այսօր, ինչպէս եւ երէկ, կը դատապարտէ Թուրքիոյ հետ այն բոլոր գործակցութիւնները, որոնք այս կամ այն ձեւով կ'անտեսեն մեր ազգային իրաւունքները եւ կը զօրացնեն Թուրքիոյ դիրքը հայ դատի վերաբերմամբ :

Ե՞րբ եւ ո՞ւր Դաշնակցութիւնը ջատագովեց Պ. Թրումընի Թրքական քաղաքականութիւնը:

Եթէ մեր հակառակորդները հիմնական տուեալներ ունին այս մասին, ինչո՞ւ հրապարակ չեն հաներ, եւ կը բաւականան գռեհիկ լուտանքներով միայն, Դաշնակցական գործիչներ ցոյց տալ որպէս «Թրքասէր»:

Կրկնենք անգամ մը եւս, որ ի զուր է Դաշնակցութեան ետեւէն չնական ոռնոցներով խլացնել հայ միջավայրը :

Հնարաւոր է Դաշնակցութիւնը մեղադրել, իր բազմազան գործունէութեան այս կամ այն շըրջանին: Կարելի է մատնանշել սխալներ՝ իր հարուստ գործունէութենէն : Բայց, մեղադրել «Թրքասիրութեամբ ու Թուրքիոյ հետ գործակցութեամբ», հայ ազգային շահերուն դէմ, Հայաստանի եւ հայութեան ոչնչացման գնով — ամենասուտին Թուրքն իսկ պիտի սոսկայ նման մեղադրանք մը ձեւակերպելու հրէշային գաղափարէն:

Բոլշեւիզմի համար, ճշմարտութիւնը անհրաժեշտ պայման մը չէ, ձեւակերպելու համար այս կամ այն տեսակէտը: Երէկուան անվիճելի իրողութիւնը, ան կրնայ ուրանալ այսօր՝ չնական համարձակութեամբ:

Այսպէս ալ այս պարագային:

Կը խօսուի ու կը գրուի Թուրքիոյ դէմ, միշտ եւ բոլոր առիթներով: Բայց թէ ի՞նչ էին ռուս-եւթուրք յարաբերութիւնները երէկ, մինչեւ պատերազմի սկզբնական տարիները, ոչ մէկ խօսք:

Լենինեան պատեհապաշտութեան վարդապետութիւնը, սրբացուցած է այս գործը:

— Ուրացի՛ր, ստէ՛, խաբէ՛, ի հարկին դիմէ բոլոր անպատիւ միջոցներուն, եթէ անհրաժեշտ է սեւը, որպէս ճերմակ ներկայացնել :

Երէկ, Թուրքը՝ «արդար» դատ ունէր արեւմուտքի «գիշատիչներ»ու դէմ :Բոլշեւիկ Ռուսաստանը, «բնական դաշնակից»ն էր այդ պարագային Թուրքին:

Ամրապնդելու համար այս կապը, անհրաժեշտ էր որ աշխարհը հակաթուրք ներկայացուէր :

Հայութիւնն ու Դաշնակցութիւնը՝ յառաջապահներ եղան հակաթուրք տրամադրութիւններուն եւ պայքարին: Վկայ, ինք Խ. Միութիւնը:

Եթէ հեշտ է ուրանալ այս ամէնը, անկարելի է սակայն, որեւէ նոր հրամանագրով, բոլշեւիզմի Թրքասիրութեան պատմութիւնը ջնջել եւ անհետացնել :

« Դաշնակցական Հայաստանի խորտակումը», եւ Թրքական սահմանները հայկական հողերով ընդարձակելու դիւային ծրագիրը, գործադրուեցաւ որպէս յաւիտենական յուշարձան բոլշեւիկ – Թուրք եղբայրութեան:

Այս բոլորէն յետոյ, Մոսկուան անհրաժեշտ է գտած փոխել դերերը: Սիրով թէ դէպքերու հարկադրանքին տա՞կ, լուռ են այս մասին մեր համայնավարները:

Երէկ՝ Թուրքիոյ գործակից էին, Թրքասէր աւելի քան Թուրքը:

Դաշնակցութիւնը արժանի թեկնածու չնկատուեցաւ Թրքասիրութեան այդ «պատուին» :

Թրքատեացի կոչումն ստացաւ :

Եթէ անցեալի այս վճիռը իր հիմքերն ունէր —եւ ունէր անպայման— այսօր այդ հիմքերը կը մնան դժբախտաբար :

Դաշնակցութեան այս գիծը, կրնայ փոխուիլ, երբ կը փոխուին հիմքերը: Երբ կը վերականգնի՝ բոլշեւիկ – Թուրք գործակցութեամբ կործանած ազատ եւ անկախ Հայաստանի պետական շէնքը, եւ չամբողջացուի Միացեալ Հայաստանի բնական սահմանները :

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄ.

Գաղութէ գաղութ

ՌՈՒՄԱՆԱԿԱՆ Ժողովրդական Ակադեմիայի կից պատմութեան կաճառի եւ մասնաւորապէս ակադեմական փրոֆ. Քօնսթանթինէսքու Եաշի բարեկամութեան շնորհիւ, այս տարուան սկիզբը վերսկսած է դասական հայերէնի (գրաբար) դասընթացքը՝ Պուքրէշի սլաւ եւ արեւելեան լեզուներու կաճառին մէջ: Արձանագրուած են 28 հայ եւ օտար ուսանողներ որոնց 24ը կանոնաւոր կերպով հետեւած են: Բացի գրաբարէն շաբաթը մէկ ժամ յատկացուած է Հայոց Պատմութեան եւ Հայկ. Հնագիտութեան, իսկ նոր տարեշրջանին համար առաջարկուած է աւելցնել նաեւ հայկ. գրականութեան պատմութիւնը, սկիզբէն մեր օրերը: Երբ կաճառը պաշտօնական բնոյթ ունեցող հաստատութեան վերածուի, ենթարկուելով Հանրային Կրթութեան նախարարութեան, ուսանողները պիտի վայելեն պաշտօնական բարձրագոյն վարժարանի մը բոլոր իրաւունքները եւ պիտի ստանան վկայականներ: Ուսանողները պիտի նըւիրուին բազմաթիւ հայ գրչագիրներու ուսումնասիրութեան, որոնք պիտի լուսաբանեն Հայոց պատմութեան վերաբերեալ խնդիրներ՝ Ռոմաններու պատմութեան կապակցութեամբ: Պէտք պիտի ըլլայ հայերէնի դասընթացքին մէջ ներմուծել նաեւ հնագրութեան եւ դիւանական թուղթերու ուսումնասիրութեան դասեր :

Հայկ. ուսումնասիրութեանց զարկ տալու համար փրոֆ. Վ. Պըրըցիանու պիտի աշխատի կազմել գիտական ընկերութիւն մը, «հայկ. ուսումնասիրութեանց» նուիրուած:

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ Մխիթարեան վարժարանը երկյարկանի փառաւոր շէնք մը, կը գտնուի Շուցի մէջ: Տնօրէնն է Հ. Աթանաս Քէսէճեան: Դըպրոցը երկու բաժին ունի, մանկապարտէզ եւ նախակրթարան: Նախակրթարանը ունի երեք դասարան 35 աշակերտներով, իսկ նախակրթարանը 6 դասարան 115 աշակերտներով, որոնց 20ը գիշերօթիկ են: Կրնան մինչեւ 35—40 գիշերօթիկ ընդունիլ: 12 երկսեռ ուսուցիչներ, որոնցմէ չորսը՝ վարդապետ, 6 մնայուն եւ երկու այցելու :

Տարեկան 3 հազարէն 3600 ե. ոսկի է իր պիւտճէն: Այս դրամը կը հայթայթուի աշակերտներու թոշակներէն եւ նուէրներէ :

Նպատակ կայ յառաջիկային մէկ – երկու կարգերու յաւելումով վարժարանը Բարձրագոյն Նախակրթարանի վերածել :

ԱՆԱՐԱՏ ՅՂՈՒԹԵԱՆ ՔՈՅՐԵՐԸ Եգիպտոսի մէջ, երկու վարժարան ունին, մէկ Շուցի, միւսը Քան տը Սէզարի մէջ: Երկուքը միասին անցեալ տարի ունէին 350 երկսեռ աշակերտ: Մանկապարտէզները երկսեռ են, իսկ նախակրթարանները միայն աղջկանց են, օտարներ ալ կը յաճախեն այս վարժարանները: Շուցի մէջ ուր օտարներու թիւը աւելի շատ է, հայերէնը երկրորդական տեղ կը գրաւէ: Երկու վարժարաններուն կրթական գործին լծուած են 10 քոյրեր, մնայուն եւ օտար ուսուցչուհիներ օտար լեզուներու համար :

Անոնց ծախսը քիչ է որովհետեւ քոյրերը թոշակ չեն ստանար: Այս դպրոցներն ալ կը տառապին հայերէնի ուսուցիչի պակասէն :

★ Անարատ Յղութեան Հայ Քոյրերու Միաբանութիւնը Պոլսոյ մէջ տօնած է իր հիմնադրութեան հարիւրամեայ տարեդարձը: Այս հաստատութեան հիմնադիրն է հայազգի Անտոն Հասուն կարտինալը 1847ին, Պէյօղլու, Սաքըզ Աղաճ, Ջէօփլիւկ Չէշմէ փողոցի Ս. Աննա որբանոցի այժմու տեղին վրայ: Անարատ Յղութեան Հայ Քոյրերու Միաբանութիւնը Պոլսոյ մէջ ունի Ս. Աննա որբանոցը (Նախակրթարան), միջնակարգ աղջկանց վարժարան մը, Բանկալթիի կողմը նախակրթարան մը եւ Գատըքէօյի մէջ ալ մանկապարտէզ – Նախակրթարան մը լրիւ կարգերով :

Ի՞նչպէս կը զուարճանան

Փարիզեան թերթէ մը.—

Ութը հարիւր միլիառ կուտակուած են այս միջոցիս Հարաւային Ֆրանսա : Ցիսուն – վաթսուն մարդոց կը պատկանին այդ միլիառները: Անոնց ամէնէն աւելի ուրախութիւն կը պատճառէ առանձնութիւնը: Անոր էլ Սէլլա միայն հասկցած է միլիառատէրներուն հոգեբանութիւնը, որով առանձնութիւն կը ծախէ անոնց: Միջերկրականի առջեւ Քանի մօտակայ էտէն Ռօքի սեփականատէրըն է ան: Ազատագրութենէն ի վեր, ժայռերուն վրայ, դարաստանին եզերքը շինել տուած է տասնըվեց հիւղակներ, որոնք շատ սուղ վարձու տըրուած է: Տակաւին ուրիշ շէնքեր ալ կառուցանել պիտի տայ անտառներուն մէջ:

Ռիվիէրայի վրայ, ամէն ոք շոգենաւ կը փընտռէ, մեծ կամ փոքր, գիշերային զուարճութեանց համար, որոնց կը մասնակցին լուսնի աղջիկները: Ասոնք ցերեկը կը քնանան, ու գիշերը դուրս կ'ելլեն, ջուրին վրայ պտոյտ կատարելու համար գիշերուան ժամը 23էն մինչեւ առտուան 4ը: Այդ նաւերը կէս գիշերէն առաջ կը լեցուին մանկամարդ աղջիկներով, կէսը թուխ, կէսը խարտեաշ :

Շոգենաւերը երբեմն Լէրեն կղզիները կանգ կ'առնեն, ու շոճիներուն տակ կը զուարճանան, լուսնի լոյսով: Այն ատեն իրենց հետ կը տանին պարի նուագախումբեր :

Մարսիլիայէն զոյգեր ճամբայ կ'ելլեւ առագաստանաւերով: Ատոնց կ'ընկերանան մանիքիւրներ, վաճառորդուհիներ ու սպասարկուհիներ : Երբ աղջիկը շատ ամօթխած է, կ'ընդունին որ ան առաջին գիշերը կրէ նայլօն թափանցիկ մայեօ մը: Ատիկա տեղի կ'ունենայ շաբաթ գիշեր, երբ միլիառատէրերը դուրս չեն ելլեր: Անոնք Բալմ Պիչ կ'երթան, քանի մը միլիոն ձգելու համար պաքարայի սեղանին վրայ :

Ռիվիէրայի ամբողջ եզերքը գիշերային քլիւպները հաճոյքներու ճակատամարտ կը մղեն: Հոն կը գտնուին անգլիական գիշերային քլիւպներուն թագաւոր Ճօն Միլս ու Նիւ Եորքի Էլ Մօրօքքօ հռչակաւոր քապարէին տնօրէն Բէրօնա:

Երկու ծանօթ օրագրողներ, Իրլ Ուիլսըն եւ Էլզա Մաքսուէլ ամէն շաբթու հարիւրաւոր թերթերու մէջ կը պատմեն Ռիվիէրայի գիշերային զուարճութիւնները :

Գիշերային քլիւպները իրենց յոյսը դրած են միլիոնատէրերուն, կոմսերուն, երկրորդ կարգի իշխաններուն, աշխարհիկ վաւէթներուն, ամերիկեան շարժանկարի աստղերուն վրայ: Շամփանիան 1500էն 3000 ֆրանքի կը ծախուի հոն :

Սէն Թրէօբէզի եւ Սէնթ Մաքսիմի մէջ տասներկուական քապարէներ կը գտնուին, ուր զանազան զուարճալի խաղեր կը կատարուին, օրինակ արտասովոր ռումբ կը գործածուի :

Տասնի չափ զբօսանաւեր խարսխած են Քանի նաւահանգիստին մէջ: Շքեղ պանդոկներու կը նըմանին անոնք: Մէկ ամսուան մէջ իւրաքանչիւր զբօսանաւի շնորհիւ 300 հազար ֆրանքի խնայողութիւն կը կատարուի, փոխան սենեակի վարձերու :

ԻՏԱԼԻՈՅ հայ գաղութին մասին արտասահմանի թերթերէն քաղելով հատուած մը հրատարակուած էր մեր թերթին Սեպտ. 23ի թիւին մէջ: Այդ գրութիւնը կարգ մը անճշդութիւններ կը պարունակէ, որոնց մէջ նաեւ կարգ մը ազգային մարմիններու գոյութիւնը: Իտալիոյ հայ գաղութը մէկ վարչութիւն ունի միայն որ կը զբաղի գաղութին գործերով :

ՀԱՅ ՄԸ ԵՒ ՅՈՅՆ ՄԸ Ի ՊԱՏՈՒԻ

2 Հոկտեմբեր, Côte d'Azurի սովորական գեղածիծաղ օր մը։

Հակառակ գործի օր ըլլալուն, Քաննցիներ, խուռներամ կը դիմեն քաղաքապետարանի հրապարակը, ուր Զօր. Քէօնիկ, ֆրանսական ներքին ուժերու նախկին հրամանատարը, պատուանշաններ պիտի յանձնէր իր նախկին նուիրեալներուն։

Շարքին մէջ է Քանի դիմադրականներու ղեկավարներէն Ստեփան Վահանեան, տեղւոյն քաղաքապետին քովը որ իր կարգին դիմադրական պատուանշանը պիտի ստանար։ Իսկ մեր հայրենակիցը Պատերազմ. Խաչը, արծաթեայ աստղով։

Ներկայ էին, նահանգապետը, դեր նահանգապետը, զինուորական եւ քաղաքային բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ, նախկին ռազմիկներու, դերիներու ընկերակցութեան պատուիրակութիւնները իրենց դրօշակներովը, բոլոր դըպրոցներու աշակերտները իրենց ուսուցիչներու գըլխաւորութեամբ։

Զօր. Քէօնիկ, ընդհանուր լռութեան մէջ, պատշաճ արարողութիւնով իւրաքանչիւրին կուրծքին կախեց, համապատասխան շքանշանները։ Մինչ վաշտ մը պատուի կ'առնէր եւ շեփորներ զինուորական շէշտը կը դնէին։

Ոչ նուազ ունեցան նաեւ մեր սրտերը, տեսնելով մեր հայրենակիցին հանդէպ բոլոր ներկաներուն կողմանէ ցոյց տրուած անկեղծ եւ սրտագին համակրանքը, որոնց արդարօրէն արժանի էր ան իր երկրորդ հայրենիքին ըրած զոհողութիւններուն համար։

Յետոյ, ներկաները, զօրավարին եւ նահանգապետին գլխաւորութեամբ թափօր կազմած, ուղղուեցան «Մօնֆլէօրի» դպրոցը, մկրտելու համար զայն, Քանի դիմադրական ճակատի հերոսուհիներէն Էլէն Վակլիանօ։ անունով, որ նոյն դըպրոցին մօտերը նոյն անունով վիլլայի մը մէջ Գերմանացիներու կողմանէ չարչարուած, եւ ազատագրութենէն օր մը առաջ, գնդակահարուած էր, կիսամեռ վիճակի մէջ։

Ծագումով Յոյն այս աղջիկը, արհամարհելով իր բարեկեցիկ ընտանիքին հանգիստ կեանքը, առաջին օրէն նետուած էր պայքարին մէջ։

Ք.

ԳԻՐ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՆԻՍ.— Տեղւոյս մէջ խումբ մը մտաւորականներ այս տարուան միութիւն մը կազմած են նորահաս սերունդին հայեցի դաստիարակութեան զարկ տալու նպատակով։

Հոկտեմբեր 2, կիրակի կէսօրէ վերջ յիսնեակ մը գրասէրներ ներկայ էին Արարատ սրահը լսելու համար Գիր եւ Արուեստի երկրորդ հերթական դասախօսութիւնը, որուն նիւթն էր «Արտասահմանի արդի գրականութիւնը»։

Օրուան նախագահը ներկայացուց դասախօս Պ. Մկրտիչ Պարսամեանը որ 1886էն մինչեւ 1915 առաւ հայ գրականութեան ընդհ. պատկերը։ 1915ին մեր գրականութեան կայծակնահարումը եւ մինչեւ 1918ը հայ գրականութեան ամայութիւնը ողբաց։

Անդրադառնալով, արդի արտասահմանեան գրականութեան, կանգ առաւ իւրաքանչիւր երկրի մէջ գտնուող գրագէտի, անոր ստեղծագործութեան— նիւթական անհնարին պայմաններուն վըրայ եւ ըսաւ այս պայմաններուն մէջ ուրիշ որեւէ ազգի գրագէտ պիտի չուզէր շարունակել իր գրագէտի ազգային պարտականութիւնը։ Հայ գրողը թէ՛ սեւ աշխատանք կը կատարէ եւ թէ իր նպաստը կը բերէ հայ մշակոյթին, գիրքերը չեն ծախուիր, հազարէն մէկ կարդացող միայն ունինք։ Հայ գրող մը կը գանգատէր թէ առաջին երկուս սենեակս լեցուած է, կը վարանիմ երկրորդս հըրատարակել, որովհետեւ սենեակս ուրիշ տեղ չունիմ»։ Կոչ ըրաւ որ հայ ծնողները գիրք եւ թերթ գնեն, կարդան, եթէ կ'ուզեն որ իրենց զաւակները Հայ մեծնան մինչեւ որ այս ժողովուրդը ի վիճակի ըլլայ դէպի հայրենիք վերադառնալ»։

Դասախօսութենէն վերջ տեղի ունեցաւ դասախօսներուն ի պատիւ գինեձօնը, որ ստեղծեց խանդավառ մթնոլորտ։ Եղան բաժակաճառեր ի յարգանս հայ գրագէտին եւ երգեր։

Հոկտ. 23ին Գիր եւ Արուեստի Գ. դասախօսութիւնը «Արդութեան գերդաստանի քաղաքականութեան մասին»։

Ծ. ՍԵՒԱՆ

ՎԻԷՆԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

ՎԻԷՆ, 3 Հոկտ.— Տակաւին ախոյենական մրցումները չսկսած, Հ. Մ. Ը. Մ.ի գնդախաղի մարզիկները լաւագոյն կերպը գտած են մարզուելու։ Այս երրորդ կիրակին է որ բարեկամական մրցումներ կը կատարեն ուժեղ խումբերու դէմ եւ միշտ ալ յաղթական դուրս կ'ելլեն։

Այս կիրակի, 2 Հոկտեմբեր կարգն էր Ֆէյզէնի խումբերուն։ Նախ տեղի ունեցաւ երկու միութեանց կրտսերներու մրցումը։ Բայց, գնդակին ոտքի հարուած դեռ չտուած, մեր մարզիկները դաշտին մէջտեղ, իսկ հասարակութիւնը դաշտին չորս կողմերը շարուած, երկիւղածութեամբ եւ վշտահար մէկ վայրկեան լռութիւն պահեցին յարգելու համար Հ. Մ. Ը. Մ.ի ողբացեալ հիմնադիր եւ ազգ. սկաուտ պետ Գրիգոր Ճակոբեանի թանկագին յիշատակը։ Նոյն բանը ըրին նաեւ մեր Ա. խումբին տղաքը իրենց թեւերուն վրայ սեւ ժապաւէնով։

Արդ՝ մեր կրտսերները որքան ալ աշխատեցան յաղթանակը տանիլ, դժբախտաբար, չկըրցան, եւ ոչ իսկ կրցան հաւասարիլ, այնպէս որ այցելող խումբը 2—0 յաղթական ելաւ։

Ժամը 4ին սկսաւ բուն կարեւոր մրցումը, առաջին խումբը Feyzinի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. խումբին դէմ։ Նախնական մի քանի տարուբերումներէ վերջ, երկուստեք յարձակողականներ սկսան, ինչպէս նաեւ վտանգաւոր վայրէջքներ։ Մերինները ինքնավստահ եւ օգտուելով պատեհ առիթէն կրցան արձանագրել առաջին նշանակէտը։

Բայց նման ուրիշ առիթէ մը շուտով օգտուեցան Ֆրանսացիներն ալ եւ այսպէս հաւասարեցան մերիններուն։ Երկար ժամանակ մը, խաղը լուրջ հանգամանք մը առաւ, ծայր աստիճան հետաքրքրական դառնալով։

Վերջ ի վերջոյ, երկրորդ կէտ մը եւս ի նըպաստ մերիններուն, որուն պատասխանեցին նոյնքան արագութեամբ Ֆրանսացիները եւ առաջին կիսախաղը լրացաւ հաւասար արդիւնքով 2—2։

Երկրորդ կիսախաղին, մեր տղոց խաղարկութիւնը աւելի աշխոյժ եւ աւելի բուռն եղաւ, թէեւ մնաց միշտ կանոնաւոր։ Մերինները շարունակ նեղեցին հակառակորդին բերդը, այնպէս որ հետզհետէ կրցան արձանագրել երեք նշանակէտ եւս եւ մրցումը վերջացաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի յաղթանակով 5—2։

Դիտող

ԼՈՒԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ԱԼ ԻՆՔՆՈՒԹԵԱՆ ԹՈՒՂԹ ՊԷՏՔ Է

Լօքլի զուիցերիական կայարանին մօտակայ վայրերուն մէջ, որ կը գտնուի զուիցերիական սահմանագլուխին մօտ, կը բնակին Ֆրանսացի երկաթուղիի պաշտօնեաներ, որոնք կը գործածեն այդ գիծը։ Արդ, օր մը իրենց ստորադաս պաշտօնեաներուն գանգատին վրայ, զուիցերիացի հոգեկառքի վարիչները սարսափով կը հաստատեն թէ այդ վայրերը լուով լեցուած էին, մինչդեռ 15 տարիէ ի վեր լու տեսնուած չէր կայարանին մէջ։ Անտարակոյս ֆրանսական երկաթուղիի պաշտօնեաներու միջոցաւ ներածուած էին անոնք Զուիցերիա, եւ անմիջապէս մկրտուեցան իբրեւ «ֆըրանսական լու»։ Զուիցերիացիները այնպէս ուժգին կերպով բողոքեցին որ երկու ազգերու վարիչներուն միջեւ ծանուցագիրներ փոխանակուեցան։ Զուիցերիացիները պահանջեցին Ֆրանսացիներէն որ երթան եւ իրենց մակաբոյծները վերցնեն։

Ֆրանսական երկաթուղիի ընկերութիւնը (S. N. C. F.) լուերու ազգութեան ծագման մասին վերապահ ըլլալով հանդերձ, ընդունեցաւ որ իր պաշտօնեաները կրնային քանի մը հատ զուիցերիական հող անցուցած ըլլալ։ Վերջին պահուն ան որոշեց միջոցներ ձեռք առնել Լօքլի կայարանը ազատագրելու համար լուերէն, մասնագէտներու խմբակ մը ղրկելով բնաջնջելու համար այդ անախորժ արշաւախումբը։

Այս առթիւ թերթերը կը մաղթեն որ այլեւս որեւէ լու նորէն չըռնաբարէ սահմանագիծը եւ չխանգարէ երկու երկիրներուն յարաբերութեանց խաղաղութիւնը։ Եւ կամ ինքնութեան վկայագիրներ հաստատել լուերուն համար ալ։

ԻՍՐԱՅԵԼԻ մամուլը բուռն պայքար կը մղէ գերման կղերականի մը ժամանումին առթիւ։ Այս հոգեւորականը Երուսաղէմ հասած է Վատիկանի անցագրով, իբրեւ ներկայացուցիչը Քէօլնի արքեպիսկոպոսին, կարգադրելու համար այդ քաղաքի կաթոլիկ թեմին կալուածական խնդիրները։ Երկու անկախ եւ ազդեցիկ թերթեր կը հարցնեն թէ «ինչու անցագիր չէ ստացած Իսրայէլի պետութենէն եւ ինչու Քէօլնի արքեպիսկոպոսը գերմանացի մը ղրկած է։ Այս առթիւ կը պահանջեն օրէնք մը հրատարակել, արգիլելով անհատական յարաբերութիւնները Հրեաներու եւ Գերմաններու միջեւ։ Կը պահանջեն նաեւ արգիլել Իսրայէլի քաղաքացիներուն այցելութիւնը Գերմանիա, բացի պաշտօնական նպատակներէ։ Եւ վերջապէս կը թելադրեն օրէնքով մը արգիլել այժմ Գերմանիա մնացած Հրեաներու վերադարձը, եթէ հայրենիք չդառնան որոշ պայմանաժամի մը մէջ։ (Այժմ 20 — 40 հազար Հրեաներ կան Գերմանիոյ մէջ։ «Ազգային արժանապատուութեան հարց է այս խնդիրը, քանի որ Նացիները 6 միլիոն Հրեաներ ջարդեցին»։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱՒ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Բ. ՄԱՍ
ԱՆԻԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

ԻԱ.
ՍՐՏԻ ԿՍԿԻԾՆԵՐ

Անտեսանելի որդ մը կը կրծէր երկուքին սիրտն ալ, եւ թոյլ չէր տար որ անոնք լիաթոք ժպտէին, ազատօրէն ծիծաղէին եւ ուրախանային։ Կարծես ծանր բեռ մը, սեւ ճիւաղ մը նստած էր անոնց մատաղ սրտերուն մէջ եւ իր անգութ ճըռչումով կ'ուզէր թառամեցնել անոնց կեանքը։ Եւ վարդի նոր – բողբոջ կոկոնները կարծես կը թառամէին, կը չորնային...։ Իսկ անոնք ծնած էին ապրելու եւ վայելելու համար աշխարհը։

Օ, դառն է, խիստ դառն, երբ մատաղ սըրտերը կը կսկծային այսպէս, երբ անոյշաբոյր վարդերը դեռ չբացուած կը սկսէին թառամիլ։

Բայց ի՞նչ թաքուն վիշտ ունէին Գոհարիկն ու Լուսիկը։

Կը վախնային որ չէ՞ն արժանանար իրենց փափաքին. ոչ, քանի որ Վահրամ իշխանը կը խոստանար շուտով միացնելու զիրենք՝ իրենց սրտի սիրածներուն հետ։ Հարպիկն ու Ստեփանիկը ողջ էին ու սրտատրոփ կը սպասէին որ Ս. պսակի խորհուրդը կապէր իրենց սիրտերը իրարու, բայց չարաբաստիկ դէպքերը,— Անիի դրաւումը, Գագիկի աքսորը, Յունաց մուտքը Հայաստանի մէջ,— արգելք կը հանդիսանային անոնց բաղձանքին։

Սակայն սպասումը վերջ մը ունէր, եւ Վահրամ իշխանը վճռած էր շուտով պսակել զանոնք, ահա այդ առթիւ Մանաճիհր իշխանը հացկերոյթ մը պատրաստած էր, որուն ներկայ էին Վահրամեանք, ու նաեւ Հարպիկն ու Ստեփանիկը։

Մինչ երկու երիտասարդները կ'ուրախանային Մանաճիհր իշխանի պալատին մէջ, անդին՝ երկու սիրատարփ օրիորդները իրենց սենեակի պատուհաններէն դուրս կը նայէին սրտատրոփ եւ կը դիտէին հեռուն, Անիի կանաչապատ բլուրները, ուր բնութիւնը ուրախ ուրախ կը ժպտէր եւ ուր թռչունները կը ճռուողէին իրենց քաղցր դայլայլիկները։

Սակայն օրիորդները երկուքն ալ մռայլ էին եւ գունատ։ Լուռ եւ մտասոյզ։ Իսկ հեռուն՝ բնութիւնը սիրուն էր եւ սքանչելի։

— Լուսիկ, ինչ հրաշալի է Անին, ինչ սքանչելի է բնութիւնը, ընդհատեց լռութիւնը Գոհարիկ։

Բայց Լուսիկ կարծես չլսեց զայն. տեսակ մը ապշութեան մէջ կը գտնուէր դեռ, ինչպէս երբ մարդ կը ձգէ իր հոգին իրական աշխարհը եւ կը խորասուզուի ցնորքներու մէջ։

— Լուսիկ, միթէ չե՞ս լսեր զիս, կրկնեց Գոհարիկ։

— Ի՞նչ է, քոյրիկ, պատասխանեց Լուսիկ, դեռ եւս ապշած աչքերով նայելով Գոհարիկին։

— Կ'ըսեմ որ հրաշալի է բնութիւնը, սքանչելի է Անին։

— Այո, սքանչելի է Անին, բայց ինչ օգուտ, երբ ան մերը չէ այլեւս. ինչ օգուտ, երբ սիրուն բնութիւնը ալ չի ժպտիր մեզի։ Ախ, քոյրիկ, ամէն ինչ կորսուեցաւ մեզի համար։

— Ինչպէս, Լուսիկ, ի՞նչպէս ամէն ինչ կորսուեցաւ. դուն շատ շուտ կը յուսահատիս։

— Շատ շուտ կը յուսահատիմ... բայց, քոյրիկ ջան, միթէ պէտք չէ՞ յուսահատիլ, երբ մարդ իր ծնած տեղէն հեռու կը քշեն։

— Մեզ ոչ ոք կրնայ քշել. զուր տեղը մի յուսահատիր դուն, ըսաւ Գոհարիկ ինքն ալ չհաւատալով իր խօսքերուն։

— Պարապ տեղը մի աշխատիր խրախուսել զիս, Գոհարիկ, քանի որ քու սրտիդ մէջ աւելի դառն վիշտեր կան, քան իմ սրտիս։ Կը մոռնա՞ս ծերունի հայրդ, որ անքուն գիշերներ կ'անցընէ, կուլայ ու կը հառաչէ. եւ ինչո՞ւ, եթէ ոչ մեր սիրուն Անիին համար, զոր նենգութեամբ յափշտակեցին մեզմէ Յոյները։ Եւ չես տեսներ որ հիմա ալ ինչեր չըներ Պառակամանոս զօրավարը։

— Ի՞նչ կ'ընէ։

— Հայ իշխանները զանազան կողմեր կը ցրուէ, իսկ մեր քաղաքները կը լեցնէ յոյն զօրքերով։

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆ

(89)

մանատարութեան չէնքը պարպեցին որպէսզի հոն հաստատուի նորակազմ կառավարութիւնը ։ Ցայտնի չէ դեռ թէ գործերը ե՞րբ պիտի քաշուին ։ Ռուսերը կ'ըսեն թէ ամբողջովին պիտի պարպեն Գերմանիան, նոր կառավարութեան հետ խաղաղութեան դաշինք մը կնքելէ վերջը ։

★ Գերմանիոյ Արեւմտեան եւ Արեւելեան կողմերը իրենց միջեւ մէկ տարուան համար առեւտրական դաշնագիր մը ստորագրեցին 600 միլիոն մառքի ապրանքի փոխանակութեան համար ։ Այս դաշնագիրը յիշատակութիւն չըներ երկու կառավարութեանց, այլ ստորագրուած է «դրամական շրջաններու» կողմէ ։

ԵՐՐՈՐԴ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ՍԿՍԵՐ Է

Չինական «զոյգ տասը» ազգային տօնին առթիւ սպարապետ Չանկ Հայ Շէք պատգամ մը ուղղելով Չին ժողովուրդին կ'ըսէ .—

« Համաշխարհային երրորդ պատերազմը արդէն սկսած է ։ Թէեւ Չինաստան չիմացթեր ընդհ. պատերազմ մը՝ լուծելու համար համայնավարութեան հարցը, բայց Սովետական զօրապաշտութիւնը չպիտի պարտուի, եթէ երբեք ժողովրդավար ազգերը չշարժին » ։

ԳԵՐՄԱՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԻՒՆԸ Կ'ԱՐԹՆՆԱՅ

Հիթլէրեան երիտասարդութեան նախկին պետը հրաւէր ուղղած է այդ նախկին կազմակերպութեան բոլոր անդամներուն, մանաւանդ վարիչներուն, մասնակցելու « հաղորդակցութեան շաբաթի » մը որ տեղի կ'ունենայ Հոկտեմբեր 4էն 10 Քէօլնի մօտակայ Սթէնպախի հաւաքավայրը, որպէսզի «առարկայական, ազնուական, պարկեշտ եւ պատուաւոր եղանակով մը վիճաբանին գերման նոր երիտասարդ. միութիւններու հետ, ճշդելու համար անցեալին եւ արդի շրջանին հանդէպ իրենց ուղղութիւնը »։

Իր շրջաբերականին մէջ կ'ըսէ թէ 1939ին հիթլէրական երիտասարդութիւնը 7.729.000 անդամ ունէր, որոնց մեծ մասը ճշմարիտ գաղափարապաշտութեամբ եւ աննման անձնուիրութեամբ ծառայած էր իր նպատակին, եւ ցաւալի պիտի ըլլայ որ հիթլէրական երիտասարդութեաննախկին պետերէն շատեր, իրենց մեծ արժանիքներով, կորսուին ։ Պէտք է միասին գտնենք ճշմարիտճամբան աւերակներէն դուրս գալու համար ։

Րէնանի – Վեսթֆալիոյ ընկերային նախարարը հաւանած է այս «հաղորդակցական շաբաթին», երիտասարդութեան շահուն համար ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՒՍՏՐԻՈՅ մէջ կիրակի օր կատարուեցան ընդհանուր ընտրութիւններ ուր ձայներուն հարիւրին 45ը շահեցան քրիստոնեայ – ժողովրդականները, հարիւրին 40 ընկերվարականները, իսկ հարիւրին 7 համայնավարները ։ Ընտրութիւնները անցան խաղաղ. բացի մէկ միջադէպէ որ պատահեցաւ Վիէննայի սովետական շրջանին մէջ ուր երեք գործաւորներ գիշերանց վիրաւորուեցան ծանրապէս ։

ՀՐԵԱՆԵՐԸ .— Լեհաստան արտօնեց Հրեաներուն Իսրայէլ գաղթել՝ պայմանով որ հրաժարին լեհ հպատակութենէ ։ Կը կարծուի թէ բոլոր Հրեաները հոնկէ պիտի մեկնին մինչեւ 1950ի վերջը ։ Այս որոշումին համար Վարշաւայի հրեայ դեսպանը շնորհակալութիւն յայտնեց ։

★ Պաղեստինի հրեայ գաղթականներուն ի նպաստ Ֆրանսա 500 միլիոն փրանք նուիրեց ։

★ Գերմանիոյ ամերիկեան մարզպանութեան մէջ հրէական գործերու խորհրդական Տոքթ. Կրինշթայն Հայտէլպէրկի մէջ յայտարարեց թէ Հիթլէրի հակահրէական թոյնը կը շարունակէ գործել տակաւին Գերմանիոյ մէջ ուր Հրեաներու դէմ անսիրելութիւնը կը շարունակուի եւ վերջերս Պավերիոյ մէկ քաղաքին մէջ սինակոկ մը քարկոծուած է ։ Կրինշթայն կը պահանջէ որ գերման կուսակցութիւնները յայտարարութիւններ հանեն հակահրէութիւնը դատապարտող ։

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կարմիր բանակները որ համախմբուած էին, տասը զօրաբանակով գրոհ տալու համար Քանթոնի վրայ, սկսած են յարձակողականը ։ Ազգանայականները իրենց կարգին կը ռմբակոծեն Շանկայի ռազմական կեդրոնները ։ Ազգայնական բանակին նախկին հրամանատար զօր. Ֆիւցոյի որ այժմ համայնավարներուն կողմը անցած է, կը ջանայ համոզել ազգայնական զօրավար Զունչիվօնը որ իր հարիւր հազար զօրքով իր կողմը անցնի ։

ԹԻԹՕ՝ Սթալին վէճը Միացեալ Ազգերու առջեւ հանելու ջանքեր կ'ընէ Եուկոսլաւ պատուիրակութիւնը ։ Թիթօ իր զինուորական գործարանները կը փոխադրէ Մոնթէնէկրոյի լեռնային շրջանները, նախզգուշութեան համար ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme - (13e)

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

ԿՐԸՆՈՊԼԻ մէջ հոկտեմբեր 16ի կիրակի օր, ժամը 15էն 24, Palais d'Armenonvilleի էքսփոզիսիոնի սրահը ։ Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՏԷՐ ՂՈՒԿԱՍԵԱՆ ։ Կը բանախօսէ Փարիզէն ընկ. ՍԱՀԱԿ Տէր ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ։

Պիտի երգէ Օր. Տէր Կոմսեան ։ Հայկական եւ եւրոպական պարեր ։ Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով ։ Մուտքը ազատ է

★

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ .— Հոկտեմբեր 15ին ։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ .— Վալանսի «Ս. Ահարոնեան» վարժարանի ուսումնական մակարդակը բարձրացնելու համար, ընդառաջ երթալով գաղութիս մշակութասէր ազգայիններու փափաքին, անհրաժեշտ կը համարենք՝ զօրացնել «խնամակալ մարմինը» ։ Առ այդ, մօտ ատենէն հրաւէր պիտի ուղղուի մայրենի լեզուի ուսուցման նախանձախնդիր, ձեռնհաս անձերու եւ ծնողներու ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ, Սեպտ. 10—23

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ գումարները .—

ՇԱՎԻԼ Սար., Սան. 1500ական, Ֆըչ. 500, ՔՐՈՒԱ ՍԷՆԹ Մուր. 800, ՌՕՆ Ղամ. 1200, ՖԻՒՄԷԼ Քան. 2 հազար, ՆԻՍ Անտ. 1600, ԼԱՎԱԼ Զատ. 1500, ՓԱՐԻԶ (16) Խըտ. 2900, ԼԻՈՆ Գործ. Օգնստոս, Էն Շահ. 1600, ՆԻՍ Ապա., ԼԻՈՆ Տօն. 1500ական, ՊԱՐԺՕԼ Սել., ԿՐ–ՆՈՊԼԸ Ջիթ., ՔՈՒՌՊՎՈՒԱ Հար. 800ական, Ին. 1500, ՎԻԹՐԻ Շահ. 1500, ՓԱՐԻԶ (16) Տէր Յով. 3300, ԼԻՈՆ Պօս. 650, ՄԱՐՍԷՅԼ Համա. Խ. 1500, ՄԱՐՍԷՅԼ Գործ. Թիւ 1351—1356, ՎԻՐՕՖԼԷՅ Անդ. 800, ՎԱԼԱՆՍ Կարա. 1500, ՓԱՐԻԶ (20) Նշ. 800, ՔԼԱՄԱՌ Քապ. 1500, ՕՇ Թոր., ԼԱՆՍԷՅ Մար. 800ական, ԼԱ ՍԻՈԹԱ Մնա. 1600, ՍԷՆ ԼՈՒ Գործ. Օգոստոս, Մակ., ԼԱ ՓՕՄ Էսա. 1500ական, ՆՈՒԱԶԻ Խր., ՌՕԱՆ Պօղ., ՎՕՔԼԻՒԶ Աչ. 800ական, ԼԷ Զ'ՕԼԻՎ Հայ. 1500, ՓԱՐԻԶ (10) Նուպ. հազար, ՓԱՐԻԶ (12) Պեր. 830, ՓԱՐԻԶ (20) Շըըք. 1500, ԱՆԹՕՆԻ Պետ. 1500, ԿՐՕԼԷ Փափ. 4 հարիւր փրանք ։

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ, վերաբացուած է Կապոյտ Խաչի դպրոցը ։ Արձանագրուելու եւ տեղեկութիւններու համար դիմել Տիկին Սիսլեանի, կիրակի օրերը դպրոցին սրահը ։ Հոկտեմբեր 23էն վերջ եղած դիմումներուն ընթացք չի տրուիր ։

Ցարգոյ հասարակութեան Սէն Լուի (Կրան – Փէն) պատիւ ունինք յայտարարելու որ տեղւոյս ազգ. մանկապարտէզը բացուած է, անոնք որոնք կը փափաքին որ իրենց զաւակները մայրենի լեզուով դաստիարակուին, թող բարի ըլլան դիմել Օրիորդին, ամէն Եշ. առաւօտեան ժամը 9 — 11.30, ինչպէս նաեւ անոնք որ չափահաս են ։

ԴԵՐԱՍԱՆ Արտաշէս Գմբէթեան կը ծանուցանէ թէ անցեալ կիրակի գիշերուան Ուրֆայի Հերոսամարտի տարեդարձին իր բացակայութիւնը կամքէ բոլորովին անկախ պատճառով մը տեղի ունեցած է, եւ այդ առթիւ ներողութիւն կը խնդրէ թէ կազմակերպիչներէն եւ թէ հասարակութենէն ։

ՋԵԿՈՅՑ Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովը ներկայիս կը յայտարարէ Փարիզի գըրասէր հասարակութեան թէ, որոշած է Նուպարեան մատենադարանը այսուհետեւ բաց պահել ընթերցողներուն բացի կիրակիէ ամէն օր, կէսօրէ վերջ ժամը 2—6 ։

Յանձնաժողովս կը սիրէ յուսալ թէ իր այս որոշումը ըստ արժանւոյն պիտի գնահատուի եւ աւելի մեծ թիւով ընթերցողներ պիտի փութան օգտուիլ այս բարեդէպ կարգադրութենէն ։

Այս առթիւ կը ծանուցուի նաեւ թէ Մատենադարանի, ինչպէս եւ Մելքոնեան հրատարակութեանց վերաբերեալ բոլոր գործերու ղեկավարութիւնը ցնոր տնօրինութիւն ստանձնած է Կեդր. Յանձնաժողովս ։

(Կնիք)

Օր. ՍԵԴԱ ՇԱՀՊԱԶԵԱՆ
Պ. ՄԿՐՏԻՉ ՀԱՅԱԳՈՐԾԵԱՆ

9 Հոկտ. 1949 Նշանուած Մարսէյլ

ԹՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՐԵՆՈՒՇՆԵՐՈՒ մայրերը ժողովի կը հրաւիրուին Հոկտեմբեր 12, ժամը 4ին, սկաուտական վայրին մէջ, 3 rue des Treize Escaliers, Մարսէյլ ։

ԱՆԿԷՆԻ Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ հոկտ. 12ին, չորեքշաբթի գիշեր, ժամը 9ին, սովորական տեղը ։ Կարեւոր օրակարգ ։ Անդամներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի վարչութիւնը կազմակերպած է վիճաբանական ընդհ. ժողով մը այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին Ահարոնեան ակումբին մէջ ։ Նիւթ՝ «Հրէական նորածին հանրապետութիւնը» ։ Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները եւ համակիրները ։ Մուտքը ազատ է ։

ՎԻԷՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մուրատ խումբի ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի երեկոյեան ժամը 8ին, Հ. Օհանջանեան Ակումբին մէջ ։ Կարեւոր օրակարգ ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները այս հինգշաբթի ժամը 8.30ին, դպրոցի սրահը, 78 rue Rabelais ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։

ՍԷՆ ԼՈՒԻ Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէն արտակարգ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները անխտիր, այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՄՈՒԼԷՆ ԵՒ ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐԷՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ .— « Ահարոնեան » Ակումբի Մատակարար Մարմինը կը խնդրէ Ֆրանսայի եւ արտասահմանի հեղինակներէն եւ մամուլէն, իրենց տրամադրելի գիրքերէն մէկ – մէկ օրինակ նուիրել Գրադարանիս ։ Մեր դրամական միջոցները շատ սահմանափակ ըլլալով, հնարաւորութիւն չունինք, պատերազմի ընթացքին եւ անկէ վերջ լոյս տեսած հարիւրաւոր գիրքերը գնելու, որով նուիրատուները մեծապէս սատարած պիտի ըլլան Նոր Սերունդի հայեցի դաստիարակութեան եւ Հայ. Մշակոյթին, միեւնոյն ատեն, թեթեւցնելով նաեւ մեր ծանր բեռը ։ ԳԻՐՔ, ԹԵՐԹ, ՀԱՆԴԷՍ եւայլն ղրկել հետեւեալ հասցէին .— A. Bediguian, 7 rue Berlioz, Marseille, France:

Կը խնդրենք արտասահմանի թերթերէն արտատպել սոյն կոչը ։

ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ ՄԱՐՍԷՅԼ

Ակումբին Շահրիկեան գրադարանը բաց է հասարակութեան համար ամէն կիրակի ժամը 10—12 ։ Իսկ հինգշաբթի օրերը երեկոյեան ժամը 7—9, ամսական կամ շաբաթական վճարումներով (100 եւ 30 Փրանք) ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ ։

ԾԱԽՈՒ Է

Concertի փոչաւոր դաշնակ մը, բոլորովին նոր վիճակի մէջ, Steinweig մառքով ։ Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան ։

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 փր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. GOB. 15-70   Գին 6 փր.   C.C.P.Paris 1678–63
Mercredi 12 Octobre 1949 Չորեքշաբթի 12 ՀՈԿՏ.

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5972–Նոր շրջան թիւ 1383   Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԵՂԲԱՅՐ ԵՄՔ ՄԵՆՔ»

Ամերիկահայ թեմի միասնականութիւնը վերահաստատելու անկարող դարձած էր նոյնպէս Տիրան եպիսկ. Ներսոյեան, որուն վրայ ա՛յնքան մեծ յոյսեր դրած էր Ամենայն Հայոց Հայրապետը: «Մենք խորապէս եւ անվերապահօրէն հաւատացած էինք, որ գէթ այս անգամ արագօրէն եւ յաջողութեամբ կը պսակուի այս մեծ առաքելութիւնը », կը գրէ կաթողիկոսը իր կոնդակին մէջ:

Հակառակ կաթողիկոսին խոր եւ անվերապահ հաւատքին, եւ հակառակ անոր որ լիազօր նուիրակը յայտնաբերած էր «ա՛յնքան գովելի եռանդ, տոկունութիւն, տակտ, շրջահայեցողութիւն եւ իմաստութիւն», ամերիկահայ թեմի պառակտումը կը շարունակուի մինչեւ այսօր եւ խնդիրը չէ փակուած :

Տիրան եպիսկ.ի համերաշխութեան փորձերուն առթիւ կատարուած երկարատեւ բանակցութեանց ամբողջական առենագրութիւնը եւ փոխանակուած պաշտօնական գրութեանց պատճէնները նոյնութեամբ տպուեցան «Հայրենիք»ի մէջ անցած տարի :

Այդ վաւերագրերը բացորոշապէս ցոյց կու տային թէ որո՞նք էին Առաջնորդին ձեռնարկը ձախողեցնողները: Գէորգ Զ.ի «լիակատար վստահութիւնը վայելող, շրջահայեաց եւ անկողմնակալ» Ներսոյեան եպիսկ. ի վերջոյ ձեռնթափ եղաւ՝ չկարենալով դիմադրել հակադաշնակցական տարրերու իր վրայ գործ դրած բուռն ճնշումներուն :

Հակառակ այս ձեռնթափութեան, կաթողիկոսը իր կոնդակին մէջ կ'ըսէ թէ՝ «այդ առաքելութիւնը Մենք չենք համարում ոչ աւարտուած, ոչ էլ ձախողած, սակայն այն ընթանում է ցաւագին ընդհատում – յապաղմամբ , որ վտանգում է ազգային – եկեղեցական միասնութեան յաջող աւարտումը »:

Ուրեմն, մինչ Տիրան եպիսկ. իր առաքելութիւնը ձախողած եւ վերջացած կը նկատէ, Գէորգ Զ. այն կարծիքն ունի թէ Առաջնորդին միասնականութեան փորձերը պարզապէս ընդհատուած են :

Եւ սակայն կոնդակի հրատարակութեան թուականէն (1 Յունուար 1949) ի վեր իննը երկար ամիսներ անցած են, բայց «ընդհատուած» փորձերը վերսկսելու ոեւէ նոր ձեռնարկ չէ կատարուած եւ կատարուելու յոյսեր ալ չեն նշմարուիր հորիզոնին վրայ :

Իր եզրակացութեան մէջ, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը հրաւէր կ'ուղղէ բոլորին՝ «մէկ ընդմիշտ վանելու քէնն ու ոխը, փառատենչ նախասիրութիւնները, հատուածամոլ տրամադրութիւնները, անխորհուրդ յիշողութիւնները, տարամերժ յիշեցումները, փոխադարձ անվստահութիւնը, կեդրոնախոյս յոռի վարքագիծը, միով բանիւ, կ'ըսէ, թօթափեցէք ձեր ոտներից փոշին պառակտման, անմիաբանութեան, խռովութեան...»:

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը եղբայրութեան եւ համերաշխութեան այս հրաւէրը կը վերջացնէ յիշեցնելով բանաստեղծ Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանի ծանօթ տողերը.— « Տո՛ւր ինձ քու ձեռքդ, եղբայր եմք մենք, Որ մրրկու էինք զատուած, Բախտին ամէն ոխ չարանենգ, Ի մի համբոյր ցրուին ի բաց : »

Այս սրտառուչ եւ համերաշխասէր կոնդակը, կատարեալ հակապատկեր մը կը կազմէ այն միւս կոնդակին հետ, զոր նոյն Գէորգ Զ. ուղղած էր անկէ տարի մը առաջ, 1948 Յունուարին՝ «Հոգեւոր Հարց, եղբարց եւ համայն ժողովրդեանս Հարազատից Մայր Աթոռոյ Սրբոյ Էջմիածնի»:

Մինչ իր այդ կոնդակին մէջ, կաթողիկոսը Ամերիկայի «տարանջատեալները» կ'անուանէր « սակաւաթիւ խմբակ », նոր կոնդակով «պատկառելի հատուած» կը կոչէ զանոնք այսօր: Անցեալ տարի սպառնալիքներ կը տեղար եւ կը գուշակէր որ « վաղ թէ ուշ, անջատեալներին սպասում է դաւաճանափոխութեան եւ ազգային դիմազրկման անփառունակ վախճանը»: Ու կ'աւելցնէր թէ « Հայաստանեայց Ազգ. Եկեղեցին, ազատագրուելով հոգւով անհարազատ տարրերից, էլ աւելի հաստատուն եւ վստահ շարունակել է իր բազմադարեան ազգանուէր փառապանծ ուղին»:

ՏԱՐԱԲԱԽՏ ԳԷՈՐԳԸ

Ինչպէս հաղորդած էինք կիրակի օր, Սեպտ. 18ին Հալէպի մէջ մեռած է ընկեր Գէորգ Աճէմեան, դպրապետ եւ ուսուցիչ, եռանդուն աշխատակից Դաշնակցական մամուլին :

Ողբացեալ ընկերը 42 տարեկան էր եւ իր ետին կը ձգէ երիտասարդ այրին, երեք անչափահաս զաւակներով:

Տարաբախտ Գէորգը ուրիշ աշխատանքներու կարգին, տարիներէ ի վեր կը հրատարակէր շարք մը տետրակներ, «Հայերէն երգէ» (Կոմիտաս մատենաշար), ամբողջովին ձայնագրուած (աւելի քան տասը տետրակ):

Որքա՜ն ճիշդ կը պատկերացնէ Հալէպի «Արեւելք»ը, որուն մնայուն աշխատակիցն էր, զանազան ստորագրութիւններով .

— « Կայծակը, — այսպէս կը կոչէ մեր ժողովուրդը՝ ածխախտը (շառպօն), 16 ժամուան մէջ խլեց զայն մեզմէ, երբ մահէն 12 ժամ առաջ՝ «Արեւելք»ի խմբագրատան մէջ, «Զարթիք փա՛ռք իմ»ը կը մրթմրթար քթին տակէն, աչքէ անցընելով «Յառաջ»ը, « Յուսաբեր »ն ու «Հայրենիք» – ները :

Օրը չորս անգամ «կը հովուէր» մեզ, ժպիտը աչքերուն, երգը՝ շրթունքներուն վրայ: Աչքէ կ'անցընէր , նախ, նոր թղթաբերով հասած բոլոր թերթերն ու հրատարակութիւնները: Ապա՝ մատնացոյց կ'ընէր յատկանշական բոլոր յօդուածներն ու խմբագրականները, այն մտավախութեամբ՝ որ խմբագրին աչքէն կրնային վրիպիլ անոնք ...: Օրակարգով մը կուգար ան ամէն առաւօտ, որոշ նիւթերու շուրջ խօսելու, վիճելու, տեսակէտ պարզելու, նաեւ լսելու եւ համոզուելու համար:

— « Գէորգը եկաւ»ը՝ (երբ կ'իմանայինք երգի իր ձայնը՝ սանդուղներուն վրայ) համազօր էր ունենալու՝ ժպիտի, հաճելի վիճաբանութիւններու եւ լարանային խօսակցութիւններու նոր առիթ մը. հանապազօրեայ առիթը, որուն թելը քակուեցաւ, աւաղ ...

... Սկեպտիկ, իր ցաւերը պարտկող, իր դժգոհանքն ու վիշտը մարսող անզուգական ընկեր մըն էր Գէորգը: Հակառակ իր մտաւոր պաշարին, պիտի ըսենք մտաւորականի մը չափ պատրաստուած իր էութեան, ան կը սիրէր յորջորջուիլ « Տիրացու Գէորգ » :

Յօդուած մը կ'առաջարկէինք. — «Թող մտաւորականները գրեն, տիրացուէն ի՞նչ կ'ելլէ » , կ'ըլլար պատասխանը: Պաշտօն մը կ'առաջարկուէր. «աւելի արժանաւորները կան. ինչո՞ւ կ'ուզէք որ ես ստանձնեմ», կ'ըլլար պատասխանը : Հիւանդագին էր իր մէջ այս համեստութիւնը՝ որ մինչեւ վերջին շունչ ընկերացաւ իրեն, եւ հաւանաբար, թաղուեցաւ ալ իր հետ :

★ Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է նոյն օրը, նախագահութեամբ առաջնորդ Զարեհ եպիսկոպոսի, որ յուզիչ դամբանական մը խօսած է : Ժողովուրդի բոլոր խաւերէն հազարաւորներ մինչեւ գերեզմանատուն հետեւած են թափորին: Հողակոյտին առջեւ դամբանականներ խօսած են ընկերներ Լութեր Մասպանաճեան՝ Սուրիոյ ընկերներուն կողմէ, Միսաք Սիսեռեան՝ յանուն Հալէպի Ուսուցչական Միութեան :

ԵՐԵՔ ՄԻԼԻՈՆ ՏՈԼԱՐԻ վարկ մը բացուեցաւ Եուկոսլաւիոյ, Միջազգային դրամատան միջոցաւ: Քանի մը շաբաթ առաջ ալ Մ. Նահանգները 20 միլիոն տոլար փոխ տուած էին:

Նոր կոնդակով նոյն կաթողիկոսը կ'ըսէ թէ «Ամերիկահայ մեծ, առաջաւոր թեմի բարեպաշտ, ազգանուէր եւ հայրենասէր հարազատներիս եղբայրական համերաշխութիւնը անհրաժեշտ նախապայմանն է Հայ Սփիւռքի ազգ. – եկեղեցական միասնական ճակատի յաղթանակի»: Յետոյ նաեւ՝ « զուգութիւն է մայր բարեաց, անզուգութիւն ծնող չարեաց»:

Մէկ տարիէն միւսը կարեւոր յառաջդիմութիւն կը տեսնուի Մայր Աթոռէն ներս, ինչ որ յոյսեր կը ներշնչէ ապագային համար:

Իցի՜ւ թէ Էջմիածնի անունով երդուընցող փարիսեցիները զգաստանային այս անգամ եւ անսային Հայոց Հայրապետի համերաշխութեան յորդորներուն :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

Ի՞նչպէս պիտի լուծուի դահլիճի տագնապը

ԱԶԵՐԸ Կ'ԸՆԴԴԻՄԱՆԱՆ ԱՇԽԱՏԱՎԱՐՁՔԻ ՅԱՒԵԼՄԱՆ

Պ. Ժիւլ Մոք, որ քանի մը օրէ ի վեր բանակցութիւններ կը կատարէր համաձայնութեան գետին մը գտնելու եւ վարչապետութիւնը ստանձնելու համար, առջի օր Հանրապետութեան Նախագահին ներկայացուց իր եզրակացութիւնները:

Ինչպէս կ'երեւայ հրատարակուած տեղեկութիւններէն, հրաժարեալ դահլիճին ներքին նախարարը չէ յաջողած համոզել աջակողմեան հոսանքները եւ մեծամասնութիւն մը ապահովել ապագայ կառավարութեան համար: Նախագահական պալատէն հաղորդուած զեկոյցը շնորհակալութիւն կը յայտնէ Պ. Ժիւլ Մոքի կատարած աշխատանքին եւ մշակած տնտեսական եւ ընկերային ծրագրին համար, որ հիմք պիտի ծառայէ ապագայ բանակցութեանց :

Հանրապետութեան Նախագահը երէկ վերջին փորձ մը պիտի կատարէր, համոզելու համար չափաւոր եւ աջակողմեան հոսանքներու վարիչները, որպէսզի աջակցին Պ. Ժիւլ Մոքի ծրագրած քաղաքականութեան :

Սահմանադրութեան տրամադրութեամբ, նոր վարչապետը պէտք է 311 ձայնի մեծամասնութիւն մը ստանայ Ազգ. ժողովին մէջ, որպէսզի կարենայ կազմել կառավարութիւնը : Արդ, Ժիւլ Մոքի ծրագրին հակառակ են 23 անկախներ, որոնց վարիչն է նախկին վարչապետ Փօլ Ռէնօ, գիւղացիական կուսակցութեան 14 անդամները եւ Թունդ աջակողմեան « Ազատութիւն » կուսակցութեան 31 անդամները :

Երեք օր տաժանելի բանակցութիւններ կատարելէ վերջ, Պ. Ժիւլ Մոք, յաջողած է ապահովել իր կուսակցութեան (ընկերվարական) 99 անդամներուն եւ Ժողովրդական Շարժումի 150 երեսփոխաններուն հաւանութիւնը: Արմատականները եւ նախկին նախարար Փլէվէնի կուսակիցները (58 երեսփոխան) պայմանաւոր հաւանութիւն յայտնած են :

Նախորդ դահլիճին հրաժարման պատճառներէն մէկն էր աշխատավարձքի խնդիրը: Կառավարութիւնը տրամադիր կ'երեւար որոշ գոհացում տալու այն բանուորներուն որոնց աշխատավարձքը անբաւական է: Միեւնոյն ատեն կ'ուզէին հետզհետէ վերահաստատել հաւաքական պայմանագիրներու դրութիւնը: Ժիւլ Մոք ալ կուսակից է այս քաղաքականութեան :

Պահպանողականները եւ արմատականները հակառակ են որեւէ յաւելման, այն առարկութեամբ թէ որեւէ յաւելում պատճառ պիտի դառնայ թղթադրամի աճման եւ ելեւմուտքի խանգարման: Անոնց կարծիքով, ժամանակը եկած է լրջօրէն քննելու Ֆրանսայի տնտեսական խնդիրը, ուրիշ խօսքով՝ կրճատելու պետական ծախքերը , զանոնք յարմարցնելով երկրին իրական կարողութեան :

Լաւատեղեակ աղբիւրներու համաձայն, 1949ի ելմտացոյցը, որ տեսականօրէն հաւասարակշռուած է, իրականին մէջ 100 միլիառ ֆրանքի բաց մը պիտի ունենայ: Արդ, այս գումարը— թերեւս աւելին — ստիպուած են ճարել տարեգլուխէն առաջ, եթէ կ'ուզեն որ անփոփոխ շարունակուի Մարշըլի ծրագրին գործադրութիւնը :

★ Թերթերը կը գրեն թէ Ժիւլ Մոքի ծրագիրը կը տրամադրէ ամսական 3000 ֆրանք աւելի վճարել այն բանուորներուն որոնք 15.000 ֆրանքէն պակաս կը շահին, իսկ հազար ֆրանք՝ անոնց որ 14.000 ֆրանք վաստակ ունին : Ուրեմն ոչ մէկ յաւելում 15.000 ֆրանքէն վեր: Միեւնոյն ատեն պիտի զեղչուին գիները, պետական նպաստ սահմանելով կարգ մը արտադրութեանց համար:

Այս առաջարկին ամէնէն աւելի ընդդիմացած է Պ. Ռէնօ, դիտել տալով թէ հետեւանքը պիտի ըլլայ թղթադրամի աճում: Իր ծրագիրն է զարկ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

9874 ՀԱՅԵՐ ԱՔՍՈՐՈՒԱԾ (?)

Պ. Լեւոն Քէչիչեան, որ տարիներէ ի վեր Պաղեստինէն կ'աշխատակցէր անգլեւամերիկեան թերթերու եւ որ Նիւ Եորք կը գտնուի այժմ, հետեւեալ տեղեկութիւնը հաղորդած է «Ազդակ»ի , քաղելով Միացեալ Ազգերու շրջանակէն (վերապահութեամբ).—

Շատ լաւատեղեակ աղբիւրէ կը տեղեկանամ թէ Ռուսերը ընդարձակ ծրագիր մը մշակած են՝ տեղահանելու համար ոչ – սլաւ տարրերը արեւելեան Եւրոպայի սահմաններէն դէպի Սիպերիա: Տարագրութիւնները արդէն սկսած են եւ տարագրուածներուն մէջ կան 9874 Հայեր: Այս Հայերը տեղահանուած են Խ. Միութեան զանազան շրջաններէն:

Յունիս 13ին Պաթումի, Սուխումի եւ Կաքրիի շրջաններէն տեղահանուած են բազմաթիւ Հայեր եւ քշուած դէպի Սիպերիա :

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՍԱՀՄԱՆԸ Կ'ԱՆՑՆԻՆ Ի ԽՆԴԻՐ ՀԱՑԻ

Հազարաւոր Իտալացիներ կը շարունակեն սահմանը անցնիլ եւ Ֆրանսա մտնել ապօրինաբար, ի խնդիր հացի: Երկու կառավարութիւնները բացառիկ միջոցներ ձեռք առին աւելի քան մէկ տարի առաջ, այս արկածալի ներգաղթը արգիլելու համար, բայց մասամբ միայն յաջողած են, համաձայն պաշտօնական տեղեկութեանց:

Ամառը գրեթէ ամէն օր քսան – երեսուն Իտալացիներ կը ձերբակալուին սահմանագլուխին վրայ եւ կը փոխադրուին Մոտանա քաղաքը, ետ ղրկուելու համար: Շատ մը Իտալացիներ ճարահատ կ'ընդունին ծառայել Ֆրանսական Օտար Լեգէոնին մէջ, մինչեւ Հնդկաչին երթալու համար: Ուրիշներ յուսահատօրէն կը թափառին Իտալիոյ մէջ ուր լայն համեմատութիւններ առած է գործազրկութիւնը:

Ֆրանսացի եւ իտալացի պաշտօնատարներու վկայութեամբ, 1946էն կէսէն մինչեւ 1948ի վերջը մինչեւ 40 հազար Իտալացիներ Ֆրանսա մտած են ապօրինաբար: Ֆրանսական հսկողութեան խստացումը եւ Իտալիոյ մէջ կատարուած քարոզութիւնները հազիւ մէկ տասներորդ համեմատութեամբ կրճատած են այս ապօրէն ներգաղթը:

Երկու երկիրներուն իշխանութիւնները անհրաժեշտ կը գտնեն ճամբաները փակել ոչ միայն օրինական պատճառներով, այլեւ նկատի առնելով փախստականներուն կրած տառապանքները:

Ֆրանսա մտնելու համար գաղթականները ստիպուած են անցնիլ մինչեւ մէկ մղոն բարձրութեամբ կիրճերէ, ինչպէս Մոտանայի մէջ: Միայն անցեալ ձմեռ տասներկու հոգի մեռած գտնուեցան Ֆրանսական սահմանագլուխի բարձունքներուն վրայ: Իտալուհի մը որ ճամբայ ելած էր երկու երախաներով, վեց եւ ինը տարեկան, մէկը կորսնցուց լեռներուն վրայ, միւսն ալ՝ Ֆրանսական հովիտները անցած առեն: Գալով իրեն, հարկ եղաւ երկու ոտքերը կտրել:

Անցեալ շաբթու ձերբակալուեցաւ ուրիշ կին մը, երբ կը փորձէր սահմանը անցնիլ եօթը զաւակներով, ամէնէն մեծը՝ 12 տարեկան, ամենափոքրը չորս ամսու: Իր ամուսինը, որ նոյնպէս Ֆրանսա մտած էր ապօրինաբար, լսած էր թէ Ֆրանսական կառավարութիւնը շաբաթական 10.500—15.000 ֆրանք աւելի կը վճարէ, եթէ յաջողի բերել իր բազմանդամ ընտանիքը: Իր կնոջ ճամբու ծախքերը հոգալու համար, մարդը ծախած էր ընտանեկան բոլոր կարասիները: Ֆրանսական իշխանութիւնները հարկադրուեցան վերադարձնել փախստականները:

Ֆրանսա կը թոյլատրէ որ Իտալացիները օրինապէս գան աշխատելու համար ագարակներու, հանքերու եւ ալպեան ամբարտակներու մէջ (պառած), բայց իր ուզած համրանքը շատ աւելի պակաս է քան թիւը այն Իտալացիներուն որոնք հոս գալ կ'ուզեն ի խնդիր հացի:

Պատերազմէն ի վեր Ֆրանսա ընդունած է 125 հազար գաղթականներ, մէջն ըլլալով 40 հազար փախստականները որոնք օրինական վիճակ ստացած են բացառաբար: Արդ, առ նուազն 500.000 Իտալացիներ կ'ուզեն գաղթել, եւ այս թիւը կրնայ աճիլ, ցորչափ տեւէ Իտալիոյ ներքին տագնապը: Մանաւանդ որ, ժողովուրդը բազմածին է եւ դժուարութեամբ գործ կը ճարուի:

Իտալական կառավարութիւնը կ'ուզէ խափանել ապօրէն ներգաղթը նաեւ այն պատճառով որ, փախստականներէն շատեր աւելի գէշ վիճակ ունին քան անոնք որ Ֆրանսա եկած են օրինապէս: Շատ մը պարագաներու մէջ գործատէրերը կ'օգտուին գաղթականին վիճակէն, պակաս վճարելու համար:

Շատ մը ապօրէն գաղթականներ կը ստիպուին իրենց ֆրանքները լիրէթի վերածել սեւ շուկային մէջ, հազիւ կէս արժէքով, իրենց ընտանիքներուն ղրկելու համար: Ուրիշներ ալ ձերբակալուած են սահմանագլուխին վրայ, երբ կը փորձէին վերադառնալ միեւնոյն ապօրէն միջոցներով, եւ իրենց ամբողջ վաստակը վար դրուած է, իբրեւ դրամական մաքսանենգութիւն: Օրինաւոր գաղթականները իրաւունք ունին երկիր ղրկելու իրենց վաստակին 20—50 առ հարիւրը, բայց փախստականները զրկուած են այդ իրաւունքէն:

Ապօրէն գաղթականներուն անցած կիրճերը այնքան բարձր են որ՝ ինքնաշարժները յաճախ կը ճռնչեն աւելի քան մէկ ժամ, մագլցելու համար: Այս անցքերէն մէկն է Փոքր Սէն Պէրնարի կիրճը, ուր Սէն Պերնարի հռչակաւոր շուները երբեմն կ'օգնէին ուղեւորներուն: Գաղթականները երկուքէն մինչեւ հինգ օր տառապած են, անցնելու համար այս լեռներէն: Ոմանք յաջողած են նոյնիսկ անցնիլ Ռիւթորի ահաւոր սառնակոյտերը, աչք առնելով մեռնիլ անակնկալ փոթորիկներէն կամ դահավէժ գլորիլ անդունդն ի վար: Սովորական բան է 50—60 քիլոմեթր քալելը: Յաճախ փախստականները իրենց անցած ճամբաներուն վրայ կը գտնեն իրենց բախտակիցներուն դիակները:

Շատեր ճամբայ կ'ելլեն առանց հասկնալու իրենց կրելիք տաժանքները: Իտալական թերթ մը պրպտումներ կատարելով ստուգած է թէ շատ մը կիներ լեռները կը մագլցէին բարձր կօշիկներով, կամ յղութեան վեցերորդ ամսուն: Ուրիշ գաղթականներ ճամբայ ելած են սովորական պայուսակներով, փոխանակ իրենց շալակը կապելու անհրաժեշտ գոյքերը: Այս քննութեանց շնորհիւ հաստատուած է թէ 14 բանուկ ճամբաներ կան փախստականներուն համար, մէջն ըլլալով ծովային կարճ ուղի մը՝ Վինթիմիլիէն (Իտալիա) դէպի Մանթօն (Ֆրանսա):

Այս դժբախտութիւնն ալ գործ բացած է շատ մը խաչագողներու: Ուղեցոյցներ կան որոնք յանձն կ'առնեն սահմանը անցընել մարդ գլուխ 5 — 6000 ֆրանք ստանալով: Եւ որովհետեւ իտալական օրէնքը 5 — 8 տարի պատիժ կը սահմանէ այսպիսի միջնորդներու համար, ուղեցոյցներէն շատերը առաջնակարգ ոճրագործներ են: Այսպէս, կը գտնուին ուղեցոյցներ որոնք յանկարծ կէս ճամբան կը ձգեն գաղթական խումբերը, հեռուէն ձայն տալով.— «Ահաւասիկ Ֆրանսան»: Եւ կը ձգեն կ'երթան: Իսկ խեղճերը կը տեսնեն որ նորէն Իտալիա դարձեր են: Ուրիշներ ալ զոհ գացած են օդին խստութեանց, երկար թափառելէ վերջ:

Անոնք որ կը յաջողին Ֆրանսա մտնել, ընդհանրապէս ծանր գործեր կը կատարեն: Կիները՝ տախտակամածներ կը մաքրեն, այրերը ժայռեր կը կտրեն, քար կը կոտրեն կամ հանքերու մէջ կ'աշխատին: Իրենց աշխատավարձքն ալ խեղճ ըլլալով, չեն կրնար ոչ լաւ ապրիլ, ոչ ալ կարեւոր գումար մը ղրկել երկիր:

Թ.Ա.Թ.

Անձինք Նուիրեալ

Երեք անձինք եւ մի բնութիւն, մէկ բնութեամբ երրորդութիւն, մէկ հոգի մը երեքին մէջ եւ երեքն ալ մէկ սրտի մէջ, մէկ կոչումով, յղացումով, գաղափարով ու գործերով:

Եւ երեքն ալ ինկած, զոհուած այդ գործին մէջ, այդ գործին շուրջ, ամուր, հաստատ կեցած իրենց առաջեալի դերերուն մէջ, պատնէշին վրայ:

Առաջինը ռումբը ձեռքը, մահացած, փորձին հետ փրկարար գործիքին որ վերջ պիտի տար կարմիր, Սուլթանի կեանքին:

Երկրորդն անկէ վերջ, յոգնած ու պարտասած ճամբու ընթացքին, փողոցին մէջ ինկած յանկարծ... Ազգի ցաւերն ուսին բարձած:

Երրորդը նոյնպէս գաղափարի համար ծնած մի մարդ այդ գաղափարով շնչեց մինչեւ վերջին շունչը՝ ժողովուրդին մէջ, իր ազգին հետ ...

Պէ՞տք կայ յիշելու անունններն, այնքան հանրածանօթ այդ տիտան մարդոց, առաջնորդներուն անձնուրաց՝ անմահ Քրիստափորի, Զաւարեանի ու Ռոստոմի որոնք կազմեցին եռոտանին հայ յեղափոխական Դաշնակցութեան միտաբորբոք հնոցին ուր թրծուեցան ու կոփուեցան մեր մարտիկները անվեհեր ու քաջերն արիարանց ու յախուռն ու գործեցին աննկուն, լի հաւատքով ու ջերմեռանդութեամբ, յանուն ցեղին սրբութեան, յանուն ազգին ազատագրութեան ...

Յիշատակի օր է այսօր այդ անձերուն նուիրուած, այդ աշխարհիկ սուրբերուն որ կերտեցին նոր աշխարհ մը Հայուն, որ սնուցին ու դարբնեցին ուժն ու կամքը սերկութենէ դէպի ազատ, դէպի բարձր անհատականութիւն:

Այսօր նորէն ծունկի եկած վերակոչենք ոգիները իրենց եւ բոլոր անոնց որ այդ Դատին, այդ ճամբուն եղան զոհուած ...

Ամէն մէկը, մէկիկ, մէկիկ մեծ թէ պզտիկ, իրենց անուամբ կամ անուն իսկ չթողած ...

Անոնք էին որ հրահրեցին բոցը անշէջ, իրենց յաջորդ սերունդներուն, ինչպէս առաջ կրկէսը արիւնի որ պիտի բերէր, պիտի տար, պիտի բանար ճամբան, հայրենիքի մը ազատ եւ անկախ...

Դէպի քաջաց Զէյթուն, մինչեւ խրոխտ Սասուն, օր մը Խանասոր, օր մը Գարահիսար, մինչեւ Վասպուրական, մի օր Եդեսիա, մինչեւ Աբարա ...

Անձինք նուիրեալք, դէմքեր անմոռանալի որ առաջ բերիք դէպքեր պատմական ու եզակի եւ պանծալի...:

Պիտի գայ օրը որ այդ սերմերն նուիրական նորէն պիտի ծլին եւ ուռճանան:

Անոնք թէեւ ծաղկեցան պահ մը, բայց խորշակն եկաւ, թառամեցան ...

Հունտերը թարմ են միշտ, նորէն կը ծլին, նորէն կը կանաչնան, հանդիստ ննջեցէք ...

Պատմութիւնը Հայոց նորէն կ'արձանագրէ ոսկեղէն, մեսրոպեան տառերով թէ հայութիւնը չէ մեռած, ան կը հսկէ եւ անմահ է ...

ՄԷՆ – ՍԷ

Օհան Դուրեան

Մեր երիտասարդ եւ տաղանդաւոր նուագավարին անդրանիկ երեւումը Փալէ տը Շայոյի բեմին վրայ՝ իր ժամանակին «Յառաջ»ի մէջ գոհունակութեամբ արձանագրեցինք: Անկէ յետոյ իր բարեկամներուն թելադրանքով, Դուրեան թողուց Ցիւրիխը, եւ հաստատուեցաւ Փարիզ, լոյսի եւ երաժշտական մեծ շարժումներու սիրտը:

Իր վերջին նուագահանդէսը, մասնակցութեամբ նոյնպէս տաղանդաւոր եւ երիտասարդ դաշնակահար Րաֆֆի Պետրոսեանի, որ տեղի ունեցաւ Սալ Կավոյի մէջ՝ պսակուեցաւ նիւթական եւ բարոյական մեծ յաջողութեամբ մը, որուն նիւթականը ափսոս ցնդեցաւ ծախսերուն մէջ, իսկ իրեն մնաց լոկ բարոյականը:

Այդ օրը, ո՞ր հանդիսատեսր սրտի անխառն յուզումով եւ հպարտութեամբ չծափահարեց մեր երիտասարդ տաղանդները: Ո՞ր հոգին չփոթորկեցաւ անոնց մեծ յաջողութեան ի տես:

Այսօր, Դուրեան գօտեպնդուած իրեն հանդէպ ցոյց տրուած համակրանքի ջերմ արտայայտութիւններէն, վերստին հրապարակ կուգայ: Այս անգամ, Սալ Փլէյէլի մէջ: Մասնակցութեամբ ուրիշ արուեստագէտի մը:

Անշուշտ մեզի համար հաճոյալի է տեսնել Դուրեանը, միջազգային հեղինակներու մեծարժէք գործերը ղեկավարելը: Բայց՝ առանձնայատուկ արժէք կը ստանայ ան՝ իր յայտագրին մէջ մեզի բերած հայկական գործերով: Քանի որ Փարիզը մեզի համար միջազգային գործերու ունկնդրութեան ովկիանոս մըն է: Այս տեսակէտէն, ահա պատկերը:

Արդ՝ Դուրեան առաջին անգամ մեզ տուաւ իր մէկ գործը: «Պատերազմ եւ խաղաղութիւն»: Երկրորդ անգամ դարձեալ իր մէկ գործը՝ «Համանուագային Նախաբան» եւ Ա. Խաչատուրեանի դաշնակի մեծարժէք concertoն: Այս անգամ մեզի կը յայտարարէ «Արարատ» անունով գործ մը: Իր առաջին երկու գործերու վերնագիրները առանձնայատուկ էին: Այս վերջինը արդէն մեզի համար ազգային իմաստ ունի: Քանի որ գործին միջուկը կը կազմէ մեր դարաւոր երազ՝ Արարատ, ծեր պապիկը: Վստահ եմ թէ, տարագիր հայութիւնը այս անգամ եւս պիտի երթայ Փլէյէլի սրահը, Արարատով հաղորդուելու, եւ միեւնոյն ատեն իր տաղանդաւոր նուագավարին հանդէպ համակրանքի իր մեծ զգացումը անգամ մը եւս արձանագրելու:

Ա. Գ. ՄԵՍՐՈՒՄԵՆՑ

ԱՐԻՒՆԻ ՓՈԽԱՆՑՈՒՄ

Պրըթանիի մէկ փոքր քաղաքին մէջ մէկ հոգի միայն կար արիւն տուող, որ իր պաշտօնը շատ լուրջի կ'առնէր: Քիչ կ'ուտէր եւ միայն ջուր կը խմէր:

Բայց օր մը, ընտանեկան տօնի մը առթիւ ինքզինքը կուտայ անսովոր արբեցութեան մը: Ծիշդ այդ պահուն, զինքը կը կանչեն արիւն տալու տղաձգանի մը որ նուաղելու վրայ էր արիւնահոսութենէ: Ճարահատ, գինով վիճակի մէջ, կը փութայ հիւանդին գլուխը, խորհելով միանգամայն որ գուցէ վնասակար ըլլայ ալքոլով տաքցած արիւն մը:

Իր խղճահարութիւնը կը յայտնէ բժիշկին որ, փրկելու համար տղաձգանը կը փորձէ ամէն ինչ:

Արեան փոխանցումը կը յաջողի, դեռատի կինը տակաւ վարդագոյն երանգ մը կ'առնէ քանի արիւնը կը մտնէ իր երակներուն մէջ, եւ կը փըրկուի:

Բայց, այս գործողութենէն տասը վայրկեան վերջը, հիւանդը կը կենդանանայ ու զուարթ ակնարկներ արձակելով շուրջը, կը սկսի երգել ... գինիի երգ մը:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ դրամական կացութեան մասին խօսելով, օտար թղթակից մը կը գրէ թէ վերջերս արժեզրկումը կատարուեցաւ ազատագրութենէն ի վեր, իբրեւ հետեւանք սթերլինի անկումին: Երբ սթերլինը չորս տոլար կ'արժէր, տրախմիով կը հաշուէին 32.000, այժմ կ'արժէ 42 հազար: Նախապատերազմեան տրախմին կ'արժէր կէս փէննի. այժմ մէկ փէննին կ'արժէ 175 տրախմի: Ամենաբարձր թղթադրամը 20.000 տրախմի ըլլալով, մարդիկ ստիպուած են դէզ մը թղթադրամ պահել իրենց վրայ: Ոչինչ կարելի է գնել 50 կամ 100 տրախմիով: Տեղական նամակի մը կամ հանրակառքի տոմսակի մը գինն է 300 տրախմի, մէկ տուփ լուցկին՝ 400, մէկ լրագիրը՝ 500, մէկ հաւկիթը հազար տրախմի: Խանութներու մէջ ապրանքները կը հաշուեն հազարական թուանշաններով: Եթէ նշանակուած է 225 տրախմի, պիտի հասկնաք 225.000: Երկուշաբթի, չորեքշաբթի եւ ուրբաթ օրերը միս չկայ, շաբաթ օրերն ալ՝ ոչ միս, ոչ ձուկ, թէեւ շքեղ ճաշարանները ամէն բան կը ճարեն, ինչպէս ամէնտեղ:

ԹԱՏԵՐԱԽԱՂ ՄԸ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԻՆ ԴԷՄ

Հիւլէական առաջին թատերախաղը ներկայացուեցաւ Հոկտեմբեր 1ին, Ամսթերտամի մէջ : Անունը՝ «Աշխարհը սպասման պահ չունի» : Հեղինակն է Հոլանտացի թատերագիր մը, Մորից Տէքքէր, որ կը պարզէ հիւլէական գիտնականի մը խղճմտանքի պայքարը : Թատերախաղր անմիջապէս գերմաներէնի թարգմանուեցաւ, ներկայացուելու համար արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ :

Միջազգային մամուլը մասնաւորապէս կը բացատրէ թէ առաջին անգամ է որ թատերական բեմէն ազդարարութիւն մը կ'ուղղուի հիւլէական պատերազմի արհաւիրքին դէմ, միեւնոյն ատեն կոչ մը ուղղուելով հիւլէական ուժը օգտագործելու միայն խաղաղասիրական նպատակներու համար :

Թատերախաղին առաջին տեսարանը կը ներկայացնէ հիւլէական հաստատութեան մը վերստուգիչ սենեակը, ուր Ճէյմս Թոմսըն, իր հօրը գործակիցը, կը յայտարարէ իր պաշտօնակիցներուն թէ ձեռնթափ պիտի ըլլայ : Ան գիտէ որ իր այս անհատական ձեռնարկով չի կրնար կասեցնել գործերու ընթացքը եւ թէ հիւլէական զէնքերու կատարելագործման աշխատանքները պիտի շարունակուին — «Աշխարհը սպասման սրահ չունի» : Բայց կ'ուզէ թեթեւցնել խիղճը Աստուծոյ եւ մարդութեան առջեւ :

Քիչ վերջը, արհեստագիտական խանգարման մը հետեւանքով, կը վտանգուի հազարաւորներու կեանքը : Ճէյմս աղէտին առաջքը կ'առնէ, գիտնալով որ պիտի զոհէ իր կեանքը եւ երջանկութիւնը Մէրի Հոմսի հետ (նոյնպէս օգնական մը եւ իր սիրուհին) :

Մահուան անկողնին վրայ, եւ իբրեւ փորձի նիւթ ծառայելով հիւլէական բժիշկներու, երիտասարդ գիտնականը կը համոզէ իր հայրը որ անսաստէ զինուորական հրամաններուն եւ չյանձնէ այն տարազը (ֆորմիւլ) որուն շնորհիւ կառավարութիւնը պիտի կրնայ աւելի հզօր հիւլէական ռումբեր շինել :

Հայրը, որ բանտարկութեան ենթակայ է, կը լսէ տղուն եւ իր խղճին ձայնը : Ճիշդ այն պահուն որ Ճէյմս կը մեռնի, հիւլէական հաստատութեան շչակները կը ճչան : Գործը կը շարունակուի, — «Աշխարհը սպասման սրահ չունի» :

Թատերախաղին հեղինակը, 53 տարեկան, ծանօթ է իբրեւ Հոլանտայի ականաւոր վիպագիրներէն մէկը : Օտար լեզուներու թարգմանուած է իր պատմական վէպը, «Մուրացիկներուն ըմբոստութիւնը», որուն նիւթը քաղուած է Հոլանտացիներու 80ամեայ պատերազմէն՝ ընդդէմ Սպանիոյ (ԺԶ. եւ ԺԷ. դար) : Ուրիշ վէպով մը — «Մոյկը վզին վրայ» — կը պատկերացնէ Հոլանտացիներու տառապանքը եւ դիմադրութիւնը Նացիներուն օրով : Գրուած է թաքստոցին մէջ :

★ Հիւլէական ուժի մասին ուսումնասիրութիւն կատարելու համար հարիւրաւոր երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ պաշտօնի պիտի կոչուին անմիջապէս, Անգլ. կառավարութեան որոշումով : Մշակուած ծրագրին համաձայն պիտի կրկնապատկուին հետազօտութիւնները, երկու տարուան ընթացքին : Տարիքի սահման որոշուած չէ, բայց նախընտրութիւն պիտի տրուի երիտասարդներուն, այր թէ կին, որպէսզի նոր գիտնականներ հասնին : Իւրաքանչիւրին պիտի վճարուի տարեկան 500էն 900 սթերլին, համաձայն կարողութեան : Կոչը սովորական հանգամանք չունի եւ շատ մը մանրամասնութիւններ գաղտնի կը պահուին :— Անգլիոյ հիւլէական հաստատութեանց շրջակաները բնակող քաղաքացիները հազարաւոր նամակներ կը տեղացնեն իրաւասու նախարարութեան, գանգատելով թէ արձակուած ճառագայթները կրնան ամլութեան դատապարտել էրիկ մարդիկը, ջլատելով անոնց առնականութիւնը : Կառավարութիւնը որոշեց մասնաւոր ցուցահանդէս մը սարքել, ժողովուրդը հանգստացնելու համար :

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԼԻՈՆ.— Լիոն - Փէռոնի հիւանդանոցը գտնուող ինը հիւանդներս, կուզանք մեր խորին շնորհակալութիւնը յայտնել Հրապարակաւ Ֆր. Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին, որուն անդամուհիներէն Տիկիններ Թ. Այվազեան եւ Մառի այցելեցին վերջերս, գուրգուրալի խօսքերով մեզ մխիթարեցին ու քաջալերեցին, ինչպէս նաեւ ծրարներ բաժնեցին : Կը մաղթենք որ այս անդուգական կազմակերպութիւնը, հայ կիներու ազնուութեան դրօշը միշտ բարձր բռնած, շարունակէ ու ծաւալէ իր մարդասիրական բարձր գործը :

ԿԱՐՕ Փ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Փըթիթ Արպուայի բուժարանը կը գտնուի Մարսէյլէն 25 քիլոմեթր հեռու, ուր կը խնամուին այժմ 12 հայ հիւանդներ, բոլորն ալ բանուոր եւ ընտանիքի տէր : Ասոնք իրենց առողջութեան ծառայած են հայկական կեանքին, զանազան կազմակերպութիւններու մէջ, բայց անոնք չորս տարիէ ի վեր ոեւէ հետաքրքրութիւն ցոյց չտուին մեզի հանդէպ : Նոյնիսկ առաջնորդարանը տօնական օրերու առթիւ քահանայ մը չէ ղրկած մեզի մխիթարութեան համար : Իսկ այժմ տարիէ մը ի վեր Մարսէյլի Կապոյտ Խաչն է միայն որ կ'այցելէ յաճախ մեզի : Այսպէս, Հոկտեմբեր 2ի կիրակի օր Մարսէյլի երկու Խաչուհիները՝ տիկիններ Գասպարեան եւ Թուլթէլեան այցելեցին մեզ, մխիթարեցին, ծրարներ բերին շաքար, պտուղ եւն. եւ տուին նաեւ 300ական ֆրանք : Այս մարդասիրական արարքին համար մեզ կը մնայ միայն հրապարակաւ մեր բոլորին սրտագին շնորհակալութիւնը Կապոյտ Խաչին, նաեւ Պ. Աւագ Ցարոյեանին որ իր ինքնաշարժը տրամադրած էր Խաչուհիներու այցելութեան :

Մ. ԱԼԱՇԵԱՆ

ՔՈԼՈՄԲ.— «Յառաջ»ի մէջ կարդացի «Մասիս»ի յօդուածը շարաթապահներու մասին : Յօդուածագիրը պատմական, վիճակագրական եւ վարդապետական տեսակէտներով հեռու է իր նիւթին ճանչումէն : Կը փափաքիմ Մասիսի հետ հանդիպում մը ունենալ եղբայրական տեսակցութեան մը համար :

ՏԻԳՐԱՆ ՆՇԱՆ ԳԱԼՖԱՅԵԱՆ
ազատ քարոզիչ

ԽՄԲ.— Մասիսի հասցէն է Պէյրութ, Հայ կաթոլիկ պատրիարքարանի մօտ, Աշրաֆիէ : Նամակգիրը կը ղրկենք հոն :

ԳԻՆՈՎԻ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ

Ամերիկա, Նիւ Ճըրզիի Հօթհօրն քաղաքին ոստիկանապետը՝ երկար տարիներ գործ ունեցած ըլլալով գինովներու հետ, զանոնք դասաւորած է այսպէս.—

1.— Կոթնող հարբածներ. կ'ուզեն կռթնիլ որեւէ բանի՝ կամ ամէն բանի, որ իրենց քովիկը կը գտնուի :

2.— Երգող հարբածներ. անվնաս են ասոնք, սակայն անտարակոյս, կրնան ձեր քունը խանգարել, առաւօտեան ժամը 3էն վերջ :

3.— Լացող հարբածներ. կը բաւէ որ՝ լալ սկսելէ առաջ, ուս մը գտնեն, իրենց գլուխը անոր վրայ հանգչեցնելու համար :

4.— Վազող հարբածներ. գինետան դուռները գոցուելէ վերջ, մէկ մը կը վազեն, մէկ մըն ալ կը կենան, ու կը ջանան ինքզինքնին ոտքի վրայ պահել. եւ կը կրկնեն ու կը կրկնեն միեւնոյն դերակատարութիւնը :

5.— Կռուող հարբածներ. ասպարէզ կը կարդան, եւ կ'ուզեն կռուիլ, ոեւէ մարդու՝ եւ ամէն մարդու հետ :

6.— Կճիկճիճ ծեծողներ. ասոնք վերոգրեալ հինգերորդ տեսակին կը պատկանին. միայն թէ աւելի դիւրին կը գտնեն, եւ աւելի ապահով, իրենց կնկան հետ կռուիլ, քան թէ օտարներու հետ :

7.— Բարեգործ հարբածներ. աջ ու ձախ կը ցրուեն ինչ որ ունին, դրամ կամ ոեւէ ուրիշ բան. անհաշիւ՝ կուտան ու կուտան, եւ անխտիր՝ որու որ հանդիպին :

8.— Եկեղեցասէր հարբածներ. զողդոջուն քայլերնին կ'ուղղեն դէպի ամենամերձ եկեղեցին, կը մտնեն ներս, եւ նոյն հետայն կ'իյնան նստարանի մը վրայ, ու կը քնանան :

9.— Կասկածող հարբածներ. ամէն քառորդ ժամը անգամ մը, հեռաձայնի խցիկ մը կը մտնեն, եւ կը հեռաձայնեն տեղական ոստիկանական պաշտօնատունը, եւ կամ Ուաշինկթընի Դաշնակցային Հետազօտութեանց Պիւրօն :

10.— Մշտախօս հարբածներ. շրթունքնին միշտ կը շարժի, եւ ձայներ կը լսուին. հոգ չէ թէ բառերնին բնաւ չհասկցուիր. բերաննին կը փրփրի եւ կոկորդնին կը պատռի. կարծես իրենք ալ կը զգան, որ խենթեցած են :

11.— Կարեւոր հարբածներ. իրենցմէ աւելի կարեւոր ոչ ոք կայ աշխարհի վրայ. կը ճանչնան ամէն ոք. Նախագահ Թրումընէն մինչեւ Շըրլի Թէմփըլը :

12.— Սիրաբանող հարբածներ. կ'ուզեն համբուրել ոեւէ աղջիկ կամ կին, որուն կը հանդիպին. գեղեցիկ կամ տգեղ. սպիտակ, խարտեաշ, թուխ կամ... սեւ :

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՉՂՐԿԵԼ : ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱՒ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Բ. ՄԱՍ

ԱՆԻԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

ԻԱ.

ՍՐՏԻ ԿՍԿԻԾՆԵՐ

— Ճիշդ է, Լուսիկ, ճիշդ է : Ի՞նչ պիտի ըլլայ արդեօք սար վերջը, ըսաւ Գոհարիկ խորունկ ախ մը քաշելով :

— Ի՞նչ պիտի ըլլայ : Միթէ պարզ չէ՞ : Անիի մահը Հայաստանի մահը կը նշանակէ : Կը մեռնի Անին, կը մեռնի նաեւ Հայաստանը :

Բայց միթէ մեր իշխանները չե՞ն տեսներ ատիկա :

— Ո՛վ, Վեստ Սարգիսը... անիծեալ ըլլայ ան. ինքն է որ Հայաստանի կործանման ճամբան կը հարթէ :

— Տես, տես, Լուսիկ, ահա կարծես ինքը՝ Վեստ Սարգիսն է որ կ'անցնի, ըսաւ Գոհարիկ դուրս նայելով :

Իրօք դուրսէն կ'անցնէր Վեստ Սարգիս քանի մը իշխաններու հետ :

— Այո, նոյն ինքն է, բայց ինչքան մռայլ է իր դէմքը, սարսափելի է անոր արտայայտութիւնը : Դժոխքն իսկ կը սարսափի այդ դէմքէն, իսկ ես կը սկսիմ դողալ ահաւասիկ, յարեց Լուսիկ ցնցուելով :

Գոհարիկ բռնեց անոր ձեռքէն եւ նստեցուց գահաւորակին վրայ : Ճիշդ այդ միջոցին էր որ նաժիշտ մը ներս մտաւ եւ յայտնեց, թէ Ստեփանիկ կ'ուզէ տեսնել օրիորդները : Լուսիկի սիրտը սկսաւ ուժգին բաբախել : Ոտքի ելաւ ու շտկուեցաւ. իսկ Գոհարիկ դառնալով նաժիշտին՝ հրամայեց ներս առաջնորդել իշխանը :

Ստեփանիկ ներս մտաւ, բարեւեց օրիորդները եւ համբուրեց ձեռքերնին, յետոյ կանգնեցաւ առանց բառ մը անգամ արտասանելու : Դէմքը այլայլած էր, աչքերը լեցուած էին անսովոր կրակով մը : Ի՞նչ պատահած էր արդեօք : Օրիորդները բնաւ այդ դրութեան մէջ տեսած չէին զինք :

Զարմացած իրարու երես նայեցան :

Նստեցէք, իշխան, ըսաւ Գոհարիկ :

— Այո, նստիլ հանգստանալ ... Ծունկերս կը դողան եւ սիրտս... հազիւ կրցաւ ըսել Ստեփանիկ եւ նստեցաւ գահաւորակին վրայ լուռ, առանց խօսքը շարունակելու :

— Դուն ուրախութենէ կը դառնաս, իշխան, ինչպէ՞ս անցուցիր Մանաճիհր իշխանին մօտ, հարցուց Լուսիկ դառնալով Ստեփանիկին եւ աչքը չհեռացնելով անկէ :

Լուսիկ կարծես կը զգար որ չարագուշակ բան մը պատահած էր Ստեփանիկին, բայց ի՞նչ, չէր կրնար ճշդել :

— Օ, այո, ուրախացանք, ուրախացանք, բայց սիրտս կուլայ : Միթէ կարո՞ղ ենք մենք ուրախանալ ներկայ պայմաններուն մէջ : Ստեփանիկին սիրտը կարո՞ղ է ուրախ ըլլալ : Բոլորովին անհասկնալի է ինձ, օրիորդ, խրախճանքի կէսին սիրտս տխրեցաւ, արցունքներ բխեցան աչքերէս եւ դառն կսկիծ մը անողորմ կերպով ճմլեց սիրտըս ու հոգիս. կարծես կ'ըսէին ականջիս, թէ պիտի մեռնիմ ես, թէ այլեւս պիտի չտեսնեմ Լուսիկս. ուստի՝ շտապեցի վերջին անգամ մը տեսնելու զայն : Ներէ ինձ, Լուսիկ,— ըսաւ Ստեփանիկ եւ ծունկի գալով օրիորդին առջեւ, անոր երկարած ձեռքը ծածկեց ջերմ համբոյրներով :

— Ի՞նչ կ'ըսես, իշխան, ինքզինքիդ եկուր, ամօթ է քեզ նման երիտասարդին մահուան վրայ խօսիլը :

Ստեփանիկ շառագունեցաւ. վեր թռաւ նըստած տեղէն եւ կրկին նստեցաւ գահաւորակին վըրայ : Ապա լուռ՝ գլուխը դրաւ ձեռքերուն մէջ :

Օրիորդները շփոթած զայն կը դիտէին, երբ Ստեփանիկ բարձրացուց գլուխը եւ ինքն ալ նայեցաւ անոնց :

Գոհարիկ եւ Լուսիկ զարհուրանքով անոր երեսը դիտեցին :

Ստեփանիկի դէմքը մեռելի գոյն ստացած էր, շրթունքները կապուտցած էին, իսկ աչքերը ակնապիճներէն դուրս կը թռչէին կարծես :

— Սիրտս կ'այրի, սիրտս... պիտի մեռնիմ.. սարսափելի է, զարհուրելի է... բայց Ստեփանիկ մահէն չի վախնար :

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅ[illegible]

տալ արտաքրութեան եւ արտաքին առեւտուրին :

Կարգ մը թերթերու համաձայն, արմատա – կանները կ'ուզեն վիժեցնել Ժիւլ Մոքի վարչապետութիւնը, բայց կը նախընտրեն որ Ռէնօ եւ ուրիշներ տան առաջին հարուածը :

Գերմանական թնճուկը

ՌՈՒՍԵՐԸ ՎԵՐՋ ԿՈՒՏԱՆ ԻՐԵՆՑ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

Խ. Միութիւնը Բչ. օր պաշտօնապէս հաղորդեց թէ վերատուգիչ յանձնաժողով մը կազմած է Գերմանիոյ համար, վերջ տալով զինուորական վարչութեան: Վարչական պաշտօնները պիտի փոխանցուին «գերման առժամեայ կառավարութեան »:

Այս յայտարարութենէն քիչ առաջ, արեւմտեան Գերմանիոյ երեք մարզպանները (անգլիական, ֆրանսական եւ ամերիկեան) պաշտօնական զեկոյցով մը կը ծանուցանէին թէ արեւելեան Գերմանիոյ մէջ հաստատուած կառավարութիւնը «արհեստական է եւ որեւէ օրինական հիմք չունի: Այդ ինքնակոչ կառավարութիւնը իրաւունք չունի արեւելեան Գերմանիան ներկայացնելու: Ոչ ալ իրաւունք՝ խօսելու Գերմանիոյ անունով, իբրեւ ամբողջութիւն» :

Զեկոյցը դիտել կուտայ թէ ընտրութեանց յետաձգումը արեւելեան Գերմանիոյ մէջ, մէկ տարուան համար, «յայտնապէս կը ձգտի ապագայ ընտրութիւնները յարմարցնել արբանեակ պետութեանց մէջ գործածուած կաղապարին»:

Ցետոյ, կը յիշեցնէ թէ արեւմտեան դաշնակիցները ամիսներով փորձեցին համաձայնութեան մը յանգիլ Խ. Միութեան հետ, հաւաքական քաղաքականութիւն մը վարելու համար Գերմանիոյ հանդէպ, իբրեւ ամբողջութիւն: «Այդ փորձերը ձախողեցան իբրեւ հետեւանք Խ. Միութեան մերժումին: Եւ որովհետեւ կարելի չէր աւելի երկար ձգձգել Գերմանիոյ վերակազմութիւնը, արեւմտեան Դաշնակիցները հարկադրուեցան կազմել դաշնակցային հանրապետութիւն մը որ կը բխի գերման ժողովուրդէն: Այդ կառավարութիւնը հիմնուած է ժողովրդապետութեան հիմնական սկզբունքներուն վրայ» :

Ուրիշ լուսաբանութիւններէ վերջ, զեկոյցը կը յայտարարէ թէ արեւելեան Գերմանիոյ դէպքերը երբեք պիտի չազդեն Դաշնակիցներու դիրքին վրայ: Միեւնոյն ատեն կ'ապահովցնէ թէ միջոցներ ձեռք պիտի առնուին արեւմտեան Պերլինի համար :

★ Հսկայական ցոյցեր սարքուած են արեւելեան Պերլինի մէջ, նախաձեռնութեամբ համայնավարներու, նախագահի ընտրութեան առթիւ:

ԽԱՐԱԶԱՆԸ ԿԸ ԳՈՐԾԷ

Փրակայէն հասած տեղեկութեանց համաձայն , ընդհանուր մաքրագործումները , որոնք սկսան Հոկտեմբեր 3ին, պիտի շարունակուին մինչեւ Նոյեմբեր 15 : «Ֆիկարօ» կը գրէ թէ յիսուն հազար ձերբակալութիւններ կը նախատեսուին, որոնց տասը հազարը միայն Փրակայի մէջ :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, անխտիր պիտի հետապնդուին մտաւորականներ, կրօնաւորներ , առեւտրականներ, գործատէրեր, պետական պաշտօնեաներ (մասնաւորապէս արտաքին գործերու Նախարարութեան մէջ) ,եւ վերջապէս այն գիւղացիները որոնց 15—20 հեքթար հող ձգուած էր:

Այս գործողութեան նպատակն է,— 1. Միանգամ ընդ միշտ վերջ տալ որեւէ մտաւորական ,կրօնական, քաղաքական կամ տնտեսական դիմադրութեան: 2.— Կարելի եղածին չափ աւելցնել բանուորներու թիւը՝ վերաշինութեան համար: Ձերբակալուած քաղաքացիներուն ստացուածքները ենթակայ են վերջնական բռնագրաւման :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, ձերբակալութիւնները կը կատարուին կուսակցութեան անդամներուն կողմէ, թաղէ թաղ: Նախապէս մատնանշուած անձեր անմիջապէս ձերբակալուելով խումբ խումբ կը փոխադրուին յատուկ արգելարաններ, ուր երեք դասակարգի կը բաժնուին.— անոնք որ ընդունակ են որեւէ աշխատանքի, անոնք որ կարգ մը դիւրին գործեր կրնան կատարել, եւ վերջապէս անոնք որ անկարող են:

★ Վերջին լուրերու համաձայն, ձեռնարկուած է նաեւ բանակին եւ ոստիկանութեան մաքրագործման : Արդէն իսկ բանտարկուած են շատ մը բարձրաստիճան պաշտօնատարներ :

★ Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ մէջ ալ հարիւրաւոր ձերբակալութիւններ կատարուած են: Պուլկարիոյ ելմտական նախարարը պաշտօնանկ եղած է :

★ Փրակայի կաթոլիկ արքեպիսկոպոսը, գերապայծառ Պերան, որ արգելափակուած է իր ապարանքին մէջ, նոր ազդարարութիւն մը ուղղելով հաւատացեալներուն, կը գգուշացնէ որ «չգնուին Յուդայի արծաթով »:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme - (13ᵉ)

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 15 շաբաթ իրիկուն ժամը 8էն մինչեւ առաւօտ,

Grande Salle des Fêtes de la Mairie du 6e Place St. Sulpice, métro St. Sulpice:

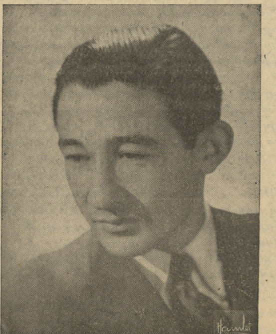
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ , հայկական եւ եւրոպական պարեր: Ծոխ պիւֆէ :

★

ԿՐԸՆՈՊԼԻ մէջ հոկտեմբեր 16ի կիրակի օր , ժամը 15էն 24, Palais d'Armenonvilleի էքսփոզիսիոնի սրահը: Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՏԷՐ ՂՈՒԿԱՍԵԱՆ: Կը բանախօսէ Փարիզէն ընկ. ՍԱՀԱԿ Տէր ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ:

Պիտի երգէ Օր. Տէր Կոմսեան: Հայկական եւ եւրոպական պարեր: Ծոխ պիւֆէ մատչելի գինեւ րով : Մուտքը ազատ է

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

Մասնակցութեամբ CONCERTS LAMOUREUXի եւ յայտնի ջութակահար սոլիսթ ՍԵՐԺ ԹԷՆԷՆ – ՊՕՄԻ :

14 Հոկտ. ՈՒՐԲԱԹ ԵՐԵԿՈՅ ԺԱՄԸ 20.45ԻՆ
SALLE PLEYEL, 252 Fg. St. Honoré

Ցայտագիր.— Beethoven , Brahms , եւ Օհան Տուրեան «Արարատ » (poème symphonique) առաջին ունկնդրութիւն :

Տոմսերու գին՝ 80էն 600 փրանք :

Դիմել Salle Pleyel, Durand (Place de la Madeleine), Ֆրէնկեան՝ 56 rue Lafayette, (Pro. 55-36), Հրաչ Սարգիսեան 261 Fg. St. Martin, (Nord 60–69), Պարսամեան գրատուն 46 rue Richer, Աճէմեան ճաշարան 12 rue Cadet, գրատուն Հ. Սամուէլ, 51 rue Monsieur le Prince եւ եկեղեցւոյ դիւանատունը 15 rue Jean Goujon հեռ. Elysée 67.03:

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ, վերաբացուած է Կապոյտ Խաչի դպրոցը: Արձանագրուելու եւ տեղեկութիւններու համար դիմել Տիկին Սիսլեանի, կիրակի օրերը դպրոցին սրահը: Հոկտեմբեր 23էն վերջ եղած դիմումներուն ընթացք չի տրուիր :

ՍԷՆ ԼՈՒ ԿՌԱՆ ՓԷՆԻ ազգային մանկապարտէզը բացուած է : Անոնք որոնք կը փափաքին որ իրենց զաւակները մայրենի լեզուով դաստիարակուին, թող բարի ըլլան դիմել Օրիորդին, ամէն Եչ. առաւօտեան ժամը 9 — 11.30, ինչպէս նաեւ անոնք որ չափահաս են :

ԻՍԻԻ Ֆ. Կ. Խաչի դպրոցը կը բացուի այս հինգշաբթի Խրիմեան ակումբին մէջ: Արձանագրութեան համար դիմել ամէն կիրակի ժամը 10—12:

★ Փոն Տ'Օպնայի Կապոյտ Խաչի դպրոցը կը վերաբացուի այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին: Նոյն օրը կը կատարուին նաեւ արձանագրութիւնները :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այրի Տիկին Խոսրովուհի Զիլտերեան, Տէր եւ Տիկ. Զուլաքեան եւ զաւակները իրենց մօր, մեծ մօր, Այրի Տիկին Մոսկովեանի , իրենց մօտ հիւր գտնուելուն առիթով, Ալֆորվիլի Ս. Պ.Պետրոս եկեղեցիին մէջ, այս կիր. հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարեն, իրենց զաւակին , եղբօր, թոռան ողբացեալ ՆՈՒՊԱՐ ԶԻԼՏԵՐԵԱՆԻ հոգւոյն համար:

Կը հրաւիրուին ազգականները եւ իր յիշատակը յարգող բարեկամները :

ԾԱԽՈՒ Է կարի Singer մեքենայ մը 31 K. բոլորովին նոր : Դիմել «Յառաջ»ի :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի վարչութիւնը կազմակերպած է վիճաբանական ընդհ. ժողով մը այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին Ահարոնեան ակումբին մէջ : Նիւթ՝ «Հրէական նորածին հանրապետութիւնը»: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները եւ համակիրները: Մուտքը ազատ է :

ՎԻԷՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մուրատ խումբի ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի երեկոյեան ժամը 8ին, Հ. Օհանջանեան Ակումբին մէջ : Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները այս հինգշաբթի ժամը 8.30ին, դպրոցի սրահը, 78 rue Rabelais: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՍԷՆ ԼՈՒԻ Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէն արտակարգ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները անխտիր, այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին :

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի շրջանի միջմասնաճիւղային ժողովը՝ այս ուրբաթ կէսօրէ վերջ, ժամը 4ին, Sociétés Savantesի մէջ :

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի, ժամը 9ին, 19a rue Caumartin: Կը խօսի ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ: Նիւթ՝ «Դաշնակցութեան դերը հայ իրականութեան մէջ»: Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

ՎԻԷՆ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները եւ սանուհիները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին Հ. Օհանջանեան ակումբին մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՈՒՐՖԱՅԻ Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Յակոբ Հացագործեանին բնակարանին մէջ: 48 rue Tapis Vert Գ. յարկ: Խիստ կարեւոր օրակարգ :

Ա. զեկոյց նախորդ վարչութեան կողմէ: Բ. Շրջաբերական եւ նամակներ (Փարիզէն): Գ.Ուրֆայի հերոսամարտի թատերգութեան մասին: Դ. Ընտրութիւն նոր վարչութեան :

ՓԱՌԱՏՕՆ ՖՐԱՆՔՕ–ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Տեղի պիտի ունենայ Հոկտ. 16ի կիրակի օր ժամը 2.15ին, Սորպոնի մեծ ամփիթատրին մէջ : Պիտի նախագահէ երեսփոխան, նախկին նախարար Պ. Լուի Մառէն, որ նախագահն է Ֆրանքօ – Հայկական Միութեան: Պիտի խօսին Արտաւազդ արք. , Պ. Ֆրէտէրիք Ֆէյտի եւ Պ. Արշակ Չօպանեան: Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Քոմէտի Ֆրանսէզի մեծանուն արուեստագէտներէն երկուքը, Պ. Մօռիս Էսքանտ եւ Օր. Ժաննի Պուաթէլ, նաեւ Օր. Հայկանուշ Թորոսեան, Պ. Արտաշէս Գմբէթեան, Րաֆֆի Պետրոսեան, Տիկին Մատլէն Էքիզեան – Քարփանթիէ : Նուրհան Մարգարեան, դեռատի դաշնակահարուհի Հիւկէթ Աժտէրեան, եւ Օփերա Քոմիքի պարուհի Օր. Րէժին Օհանէսեան, որուն պիտի ընկերանայ թառով Պ. Գարեգին Օհանէսեան:

Տոմսերուն գիներն են 200, 150, 100 եւ 50 ֆր.: Տոմսերը կը գտնուին Փարիզի Հայոց եկեղեցին եւ հայ դրավաճառներուն մօտ :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Jeudi 13 Octobre 1949 Հինգշաբթի 13 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5973–Նոր շրջան թիւ 1384

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՃՊՌՈՒՌՆԵՐԸ ԿԸ ՃՐՃՌԱՆ

Ճամբայ բացէք,— «Անոնք» են որ կուգան, յաղթապա՛ծ եւ սպառնալից։

Պոչատ աղուէսներու, գուժկան ագռաւներու եւ Թուրքերան Թութակներու խառնուրդ ջոկ խումբն է որ յառաջ կը խաղայ, գրաւելու համար դիրքերը։

Նոյն անմիտ եւ անկիրթ խառնիճաղանճը, ճաթած թմբուկով եւ ժանգոտած չեփորով։

Երբեմն ծեքծեքուն, մեղրածորան բառեր արտասանելով, բայց միշտ լիրբ եւ ծուռբերան։ Այլ մանաւանդ անբարոյական։

Արձակուա՛ծ է մարտակոչը,— «Միացեալ ճակատ յարդարել հայութեան ներքին միակ թշնամիին՝ Դաշնակցութեան եւ անոր չէֆերուն դէմ»։

Ինչո՞ւ չէ։ Հրամեցէք ասպարէզ։ Թուրքն ու պոլշեւիկն ալ ձեզի օգնական։

Անոնց չարախինդ քրքիջները՝ ներշնչումի անսպառ աղբիւր ձեզի համար։ Եւ անոնց օրհնութիւնը միշտ անպակաս՝ ձեր գլխուն վերեւ։

«Թոկից փախա՞ծ»։ «Խելքից պառուհա՞ս»։

Ի՛նչ տժգոյն բառեր, բնորոշելու համար Թունաւոր համաճարակ մը, որ հետզհետէ կը ծաւալի «յառաջդիմական» կոչուած յարդանոցներու մէջ։

Արշա՛ւ սանձակոտոր։ Անզօր կատաղութիւն։ Ասիական խուժանավարութիւն։ Անյատակ ագիտութիւն եւ անբարոյականութիւն։

Եւ այս՝ շնորհիւ այն ազատութեան զոր ե՛ւ կը վայելեն ե՛ւ կը ծաղրեն, գետնամած երկրպագելով ամէնէն բարբարոսական, արիւնախանձ բռնապետութեանց։

Ծա՞նր են այս բառերն ու բացատրութիւնները, սիրելի ընթերցող։

Մենք վարժուած չենք փողոցէն հաւաքուած գարշահոտութիւններ թխելու։

Այդ մենաշնորհը կը թողունք անոնց որ վարժուած են օրն ի բուն սողալու, ստելու, քծնելու, խեղաթիւրելու, զրպարտելու։

Կը վերապահենք անոնց որ մասնագիտութեան վերածեր են սեւ ցանկեր կազմելու եւ եղբայրասպան ձեռքեր զինելու արհեստը։ Միշտ կռնակը տուած օտարին։ Միշտ ի հաշիւ օտարին։ Բռնաւորին։ Հայ ժողովուրդի ոխերիմ թշնամիներուն։

Իւրաքանչիւր բառը որ կը գործածենք, ամբողջ պատմութիւն մըն է։ Անողոք իրականութիւն, զոր չեն կրնար պարտկել ոչ պառաւական «մասալ»ներով, ոչ ալ զանազան «չինովնիկ»ներու փոխ տուած կարմիր կամ դեղին ձիւթերը ծամելով։

Մենք պիտի չգիջանինք մեր կարգին հրաւիրել ոչ - Դաշնակցական հայութիւնը որ «միացեալ ճակատ» կազմէ այս դիմաճչաւոր թշուառականներուն եւ փարախէն փախած սինլքորներուն դէմ։

Անոնք արդէն գտած են իրենց պատիժը, հետզհետէ խրելով վայրերան ամբոխավարութեան, ինքնակեր խուճապի եւ խելագարութեան նոպաներուն մէջ։

Ոչ - Դաշնակցական հայութիւնն ալ արձակած է իր վճիռը, հայ ժողովուրդի, հայրենիքի թշնամիներու առաջին շարքին վրայ բազմեցնելով զանոնք։

Վասն զի — ահա կը յայտարարենք բարձրաձայն.

— Ո՛վ որ կը փորձէ վարկաբեկել Դաշնակցութիւնը, տկարացնել, ջլատել, թաղե՛լ զայն, ոչ հայրենիքին կը ծառայէ, ոչ ալ տարագիր բազմութեանց։

Կը ծառայէ միայն հայ ժողովուրդի թշնամիներուն։ Եւ ամէնէն առաջ՝ Թուրքին։

Դեռ բսելիքներ ունինք, այս ճրճռան ճպուռներու մասին։

Կենդանական աշխարհին ճպուռը գոնէ միայն ամառները կ'երգէ, անտառին մէջ։ Կ'երգէ, կը պարէ, եւ ձմեռն ալ անօթի կը մնայ։

Այս մարդակերպ ճպուռները կը ճրճռան ամառ - ձմեռ։ Տարին տասներկու ամիս։ Փորը կուշտ, կռնակը տաք, բայց բերանը միշտ գարշահոտ։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ ԵՒՍ

Այս ուրբաթ իրիկուն Սալ Փլէյէլի մէջ մեծ նուագահանդէս մը կուտայ յայտնի երգահան ու երաժշտապետ Օհան Տուրեան (Յովհաննէս Խաչատուրեան), որ պիտի վարէ Concerts Lamoureuxի հռչակաւոր երաժշտախումբը։

Նուագահանդէսին իր մասնակցութիւնը կը բերէ անուանի ջութակահար Սերժ Թէնէնպաում։

Երիտասարդ երգահանը ծանօթ է արդէն փարիզահայութեան՝ Փալէ Շայոյի եւ Սալ Կավոյի մէջ տուած իր նուագահանդէսներով։ Փարիզ գալէ առաջ, մեր տաղանդաւոր հայրենակիցը նուագահանդէսներ տուած էր իր ծննդավայրին՝ Երուսաղէմի եւ երաժշտութեան ոստանին՝ Վիէննայի մէջ եւ գնահատութեան արժանացած՝ միջազգային երաժշտական քննադատներուն կողմէ։

Ուրբաթ օրուան նուագահանդէսին յայտագիրը կը պարունակէ բացի տիեզերահռչակ Պէթհովընի եւ Պրահմսի գործերէն, նոյն ինքն Օհան Տուրեանի նոր մէկ հեղինակութիւնը՝ «Արարատ» Poème symphoniqueը, որ առաջին անգամ ըլլալով պիտի նուագուի։

Poème symphoniqueը կը նկարագրէ օր մը՝ Արարատի առջեւ.—

1.— Երբ նուագը կը սկսի, արշալոյսը հետզհետէ կը բացուի եւ այգածագի շողերուն մէջէն կը լսուի Հայոց ազգային մաղթանքը («Տէր կեցո՛ դու զՀայս...»)։

2.— Յետոյ արեւածագին հետ կը սկսի աշխատանքը Հայոց աշխարհին մէջ։ Մաղթանքին գլխաւոր եղանակին զարգացումը կը պատկերացնէ հայ մարդուն աշխատանքը։

3.— Կէսօրուան դադարը։ Ժողովրդական երգեր (մեներգ ու խմբերգ), որոնց կը յաջորդեն զանազան զուարթ պարեր՝ երկսեռ երիտասարդութեան կողմէ։

4.— Դադարէն վերջ կը վերսկսի աշխատանքը, որ դարձեալ կը ներկայացուի ազգային մաղթանքի ելեւէջներով։

5.— Իրիկուն է, աշխատանքը կը դադրի։ Օրը կը վերջանայ աղօթքով։ Բայց այդ աղօթքը պարզ մաղթանք մը չի մնար, այլ կը դառնայ չարական՝ յոյսի եւ հաւատքի՝ Արարատով, որ խորհրդանշանն է յաւիտենական Հայաստանին։

Կ'արժէ լսել մեր երիտասարդ հայրենակցին այս գեղեցիկ ստեղծագործութիւնը, խուռն բազմութեամբ։

ՄՕՍԻ

ՍԱԿԱՐԱՆ (Գչ.).— Տոլար 349.20 (384), սթերլին 980 (1020), զուից. ֆրանք 80.70 (89), նափոլէոն 4370, զուից. ոսկի 4220, սթերլին 5120, տոլար (20) 20.880, ձոյլ ոսկի 648.000 ֆրանք։

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ 770 հազար կամ 940 հազար Արաբներուն գործ ճարելու համար, ծրագիր մը կ'ուսումնասիրէ Ազգաժողովին Տնտեսական յանձնախումբը։— Սուրիա եւ Իսրայէլ որոշեցին պարպել սահմանագիծը, համաձայն զինադադարի պայմանագրին։ Ամբութիւններն ալ պիտի քանդուին մինչեւ ամսեգլուխ։

ԱՒՍՏՐԻՈՅ երեսփ. ընտրութեանց մէջ ժողովրդավար եւ չափաւոր տարրեր մեծամասնութիւն չահած ըլլալով, նոր դահլիճին կազմութիւնը յանձնուեցաւ վարչապետ Ֆիկլի։

ԱՆԳԼԻՈՅ երեսփ. ընտրութիւնները հաւանաբար տեղի ունենան ժամանակէն առաջ, նոյեմբերին, նկատի առնելով կացութեան պահանջները։

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ կը հեռագրեն թէ բազմաթիւ կասկածելիներ ձերբակալուած են Սուրիոյ մէջ, խաղաղութեան կոչեր ցրուած ըլլալու ամբաստանութեամբ։ — Սուրիոյ երեսփոխանական ընտրութիւնները պիտի կատարուին նոյեմբեր 5ին։ Առաջին անգամ ըլլալով կիներն ալ պիտի մասնակցին։

140 ՏԱՐԵԿԱՆ մարդ մը, Մահմէտ Պուզաքով, կ'ապրի Ազրպէյճանի Քարաքուրա գիւղին մէջ, ինչպէս հաղորդեց Մոսկուայի անթէլը։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, այս հարիւրամեան ունի 112 զաւակներ, թոռներ, թոռնորդիներ եւն.։ Կինը 117 տարեկան է, ամէնէն մեծ աղջիկը՝ 100 տարեկան։

ՆՈՐՎԵԿԻՈՅ երեսփ. ընտրութեանց մէջ ջախջախիչ մեծամասնութիւն չահեցան ընկերվարականները։ Համայնավարները հաղիւ տասը աթոռ պիտի ունենան։

Ժիւլ Մոխ վարչապետ

ԱՅՍՕՐ, ՀԻՆԳՇԱԹԻ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՆԱՅ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ

Հանրապետութեան նախագահին միջամտութեան շնորհիւ, վերջին պահուն կարգ մը զիջումներ կատարուեցան ընդդիմադիրներուն կողմէ, եւ Պ. Ժիւլ Մոք յանձն առաւ կազմել նոր դահլիճը, եթէ Ազգ. Ժողովը վստահութիւն յայտնէ։

Ուրեմն այսօր, հինգշաբթի, ժամը 3ին պիտի ներկայանայ Ազգ. Ժողովին, յուսալով ստանալ օրինական մեծամասնութիւնը, 311 քուէ։

Պ. Ժիւլ Մոք (ընկերվարական) որ 56 տարեկան է, եթէ վստահութիւն չահի տասներորդ դահլիճը կազմած պիտի ըլլայ ազատագրութենէն ի վեր։ Ներքին գործերու նախարարութիւնը կը վարէ 1947էն ի վեր։ Իրեն դէմ բուռն պայքար կը մղեն համայնավարները, միեւնոյն ատեն այլանդակ ծաղրանկարներ հրատարակելով։

Իրազեկներ կը կարծեն թէ պիտի կրնայ ծայրը ծայրին մեծամասնութիւն մը չահիլ այսօր, Ազգ. Ժողովին մէջ, անմիջապէս ձեռնարկելու համար դահլիճին կազմութեան։ Այսպէս, ընկերվարական կուսակցութիւնը պիտի ապահովէ 99 քուէ, ժողովրդականները՝ 152, արմատականները եւ իրենց ուղեկիցները՝ 70, անդրծովեան երկիրներու անկախ երեսփոխանները՝ 13։ Ուրեմն տեսականօրէն 334 քուէ։ Անշուշտ բացականեր կրնան ըլլալ, ինչպէս եւ ձեռնպահներ կամ վերջին պահուն խուսափողներ։ Սահմանադրութեան տրամադրութեամբ, ինչ որ ալ ըլլայ ներկայ երեսփոխաններուն կամ քուէարկողներուն թիւը, վարչապետը պէտք է ստանայ 621 երեսփոխաններուն մեծամասնութեան քուէն (311)։

Ժիւլ Մոքի ծրագրին հակառակորդներէն Պ. Փոլ Ռէնօ չփոխեց իր տեսակէտը, հակառակ հանրապետութեան նախագահին միջամտութեան։ Ինք միշտ այն կարծիքն ունի թէ աշխատավարձքի որեւէ յաւելում պատճառ պիտի ըլլայ թղթադրամի աճման, նոյնիսկ ֆրանքի նոր արժեզրկումի։ Նախագահին ունկնդրութենէն վերջ, նախկին վարչապետը յայտարարութիւն մը ուղղեց մամուլին, ուր կ'ըսէ.

— «Պ. Քէօյ նախընտրեց հրաժարիլ քան գործադրել աշխատավարձքի այն քաղաքականութիւնը զոր Պ. Ժիւլ Մոք այսօր կ'առաջարկէ մեզի։ Կ'իմանամ թէ անոնք որ երէկ համամիտ էին Պ. Քէօյի, այսօր կ'ընդունին անոր ընդդիմադիրներուն քաղաքականութիւնը։ Այս պարագան ոչինչ կը փոխէ Ֆրանսայի տնտեսական հարցին հանգամանքէն»։

Այս ակնարկը կը վերաբերի արմատական կուսակցութեան, որ վերջին պահուն հաւանութիւն յայտնած է Ժիւլ Մոքի ծրագրին, որոշ վերապահումներով։

Ի պատասխան այս դիտողութեան, արմատական վարիչ մը, Պ. Ռընէ Մայէր յայտարարեց.— Եթէ այն տպաւորութիւնը կրենք թէ Պ. Մոքի ծրագրած քաղաքականութիւնը թղթադրամի աճման պիտի առաջնորդէ, անշուշտ մենք ալ Պ. Ռէնոյի պէս պիտի մտածենք։

Ժիւլ Մոք իր ծրագիրը պարզած ատեն, կ'ըսէր թէ ամսական հազիւ 7—8 միլիառ ֆրանքի նոր ծախք մը պիտի ունենան, եթէ որոշ յաւելում տրուի այն աշխատաւորներուն որ 15.000 ֆր.էն պակաս կը ստանան։

Նոր վարչապետին դէմ դիրք բռնած են համայնավարները, իրենց 182 երեսփոխաններով եւ զօր. տը Կոլի կուսակիցները՝ (45 ձայն)։ «Իւմանիթէ» երէկ ալ վարկաբեկիչ խմբագրական մը հրատարակած էր հետեւեալ խորագրով.— «Ոստիկանական նախարարութիւն չենք ուզեր»։

30000-40000 ձերբակալութիւն Չեխոսլովաքիոյ մէջ

Ամերիկեան գործակալութեանց Փրակայի թղթակիցները կը հաւաստեն թէ 30—40 հազար հոգի ձերբակալուած են արդէն կամ մատնուած։ Ոստիկանութիւնը որեւէ տեղեկութիւն չի հաղորդեր նոյնիսկ անոնց որ կեդրոն դիմած են եւ լուր կ'ուզեն իրենց ազգականներու մասին, արցունք թափելով։

Վերջին լուրերու համաձայն, թէեւ ձերբակալութեանց թափը մեղմացած կ'երեւայ Փրակայի մէջ, բաղդատելով անցեալ շաբթուան հետ, բայց բազմաթիւ նոր ձերբակալութիւններ կատարուած են վերջին պահուն։ Կալանաւորները մեծ մասով մանր առեւտրականներ, մտաւորականներ եւ մասնագէտներ են։ Շատերու առեւտրական գործերուն հետ, բնտանեկան բնակարաններն ալ պարպուած են։ Փրակայէն զատ, զանազան ձերբակալութիւններ կատարուած են նաեւ Պոհեմիոյ եւ Մորավիոյ միւս քաղաքներուն մէջ, իսկ Սլովաքիոյ մէջ ամէնէն աւելի կը հետապնդուին ըմբոստ կաթոլիկները եւ իրենց քահանաները։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ո՞ՒՐ ՊԻՏԻ ՏԵՂԱՒՈՐՈՒԻՆ 940,000 ԱՐԱԲՆԵՐԸ

Պէյրութէն Լոնտոնի թերթերուն ուղղուած թղթակցութիւն մը սրտաճմլիկ մանրամասնութիւններ կը հաղորդէ արաբ տարագիրներու կացութեան մասին:

Մօտաւորապէս մէկ միլիոն կամ 940.000 Արաբներ տուն – տեղ ձգելով հեռացան Պաղեստինէն, իբրեւ հետեւանք ծանօթ պատերազմին, եւ գաղթակայաններու մէջ կ'ապրին 1948ի ամառէն ի վեր: Երբ կռիւը պայթեցաւ, հարիւր հազարաւոր Արաբներ սկսան չուել ամէն ուղղութեամբ, — Յորդանանի լերկ բլուրներէն, հարաւային Պաղեստինի անապատներէն, Եաֆայի նարնջենիներու պարտէզներէն, չէն քաղաքներէ եւ ծովեզերեայ շրջաններէ:

Տարէց թէ երիտասարդ, անոնք Հրեաներուն հետ ապրած եւ աշխատած էին բրիտանական հոգատարութեան շրջանին, եւ մասնաւոր կապեր չունէին հարեւան արաբական պետութեանց հետ: Եւ այժմ դարձած են տարագիր՝ անոնց երկիրներուն մէջ: Զրկուած՝ ամէն բանէ, ինչպէս մեր երբեմնի գաղթականները, անոնք օրապահիկ մը կը ճարեն շնորհիւ միջազգային օգնութեանց: Արաբական պետութիւնները չեն կրնար երկար ատեն պահել զանոնք, տնտեսական պատճառներով: Միայն Յորդանանը տրամադիր կ'երեւայ մաս մը գաղթականներ ընդունելու: Իսրայէլ ալ չուզեր անոնց զանգուածային վերադարձը: Թերեւս հաւանի ընդունիլ միայն 100.000 փախստականներ:

Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան 58 անդամները խոստացած էին 8 միլիոն սթերլին տրամադրել, այս գաղթականներուն ապրուստը հոգալու համար մինչեւ 1949 Օգոստոս: Բայց, ինչպէս կը հաւաստեն իրազեկներ, միայն Անգլիա, Պելժիա, Նոր Զելանտա եւ Պահրէյն կղզիներու կառավարութիւնը ամբողջովին վճարած են իրենց բաժինը:

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, այս գաղթականներէն 480.000 հոգի կը գտնուին արաբական Պաղեստինի գաղթակայաններուն մէջ, 112.000 Եգիպտոս, հարիւր հազար Սուրիա, նոյնքան Լիբանան, 75 հազար Յորդանան եւ 40 հազար Իսրայէլ:

Այս գաղթակայաններուն մէջ կամաւոր կազմակերպութիւններ իրենց կարելին կը փորձեն, հոգալու համար փախստականները, մասնաւորապէս ջանալով խափանել համաճարակներու ծաւալումը: Կամաւոր հիւանդապահուհիներ կը ծառայեն ամրան հեղձուցիչ տաքին ինչպէս ձմրան սաստիկ ցուրտին. բայց դեղերը եւ առողջապահական միջոցները անբաւական ըլլալով, հիւանդութիւնները միշտ կ'աւելնան:

Հարկ է աչքով տեսնել այս գաղթակայանները, գաղափար մը կազմելու համար համատարած թշուառութեան մասին: Շատեր բացօթեայ կը պառկին, աննկարագրելի աղտոտութեան մէջ: Իւրաքանչիւր վրանի տակ որ տասը քառ. մեթր տեղ կը բռնէ, 20 — 30 հոգի թխմուած են քով քովի, ամէն տարիքէ, փոշեթաթախ եւ անօթի: Յաճախ կիներ են որ ջուր կը փոխադրեն իրենց գլուխներուն վրայ, երկու երեք քիլոմեթր հեռուէն:

Անգլիական Կարմիր Խաչի անդամուհիներէն քոյր մը կը պատմէ.

— «Ամէն բանէ զրկուած ենք: Ստիպուած ենք ձեռքով լուալ վարակեալ վիրակապերը եւ զանոնք ամլացնել եփելով թիթեղէ ամանի մը մէջ: Մեր շրջանին մէջ (Մեռեալ ծովու ափերը) երկու տարեկան երախաներ կան որոնք երբեք չեն քալած: Անօթութեան հետեւանքով իրենց անդամները կակուղցած են օճառի պէս եւ բարակցած՝ ինչպէս լուցկիի փայտիկ մը»:

Երբեմն ալ ճաշակի խնդիրն է որ կը դժուարացնէ օգնութեան գործը: Օրինակ, Արաբները կը նախընտրեն հացի տեսակ մը. կ'ուզեն որ իրենց կերակուրը եփեն ոչխարի ճարպով կամ ձէթով: Անոնք չեն սիրեր պահածոյ միսերը, խտացեալ կաթը կամ զուիցերիական պանիրը: Շատեր կան որ կը մերժեն խախտել իրենց ուտել – խմելու կանոնները, անօթի մնալու գնով:

Մեծ քանակութեամբ հանդերձեղէններ նուիրուած են այս դժբախտներուն: Բայց այս հարցին մէջ ալ դժուարութիւններ կը պատճառեն կրօնական նախապաշարումները: Շատ մը արեւմտեան հանդերձեղէններ կը մերժուին արաբ տարագիրներուն կողմէ:

Այս կարգի նախապաշարումները աւելի մեծ դժուարութիւններ կը պատճառեն բժիշկներուն: Այս միջոցին մէկ բժիշկ յատկացուած է իւրաքանչիւր տասը հազար գաղթականի եւ ամէն օր միջին հաշուով 450 հիւանդներ կը ներկայանան իւրաքանչիւր բժիշկի:

Արդ, արաբ կիներէն շատեր, որքան ալ յուսահատօրէն հիւանդ ըլլան, կը մերժեն այր բժշկի մը քննութեան ենթարկուիլ եւ յամառօրէն քօղարկուած կը մնան:

Գաղթակայանի մը մէջ ուր 17 հազար հոգի տեղաւորուած են, կիներուն 18 առ հարիւրը յղի էր: Տիրող նախապաշարումներուն հետեւանքով, շատ մը երախաներ մեռան կամ չծնած, եւ կամ ծնելէ անմիջապէս վերջը:

Պուսրա էսկիի մէջ (Հարաւ. Սուրիա) հազար գաղթականներ խռնուած են հռոմէական ամփիթատրոնին տակ, դամբարանի մը մէջ: Միակ լուսամուտը տանիքին վրայ բացուած փոքր ծակ մըն է:

Ոչ ոք կրնայ ստուգապէս ըսել թէ ինչ է մահերու համեմատութիւնը այս դժբախտ բազմութեանց մէջ: Իրազեկներ կը հաշուեն օրական 60էն մինչեւ հազար: Մահերը յաճախ գաղտնի կը պահուին, որպէսզի օրապահիկը չզեղչուի:

Մասնագէտներու կարծիքով, տարիներ պիտի տեւէ այս գաղթականներուն տեղաւորումը, անհաշուելի ծախքով: Ոմանք 30 միլիոն սթերլին կը հաշուեն վերաբնակման ծախքը: Գաղթականներուն մեծ մասը չուզեր այլուր փոխադրուիլ: Անոնք մէկ բաղձանք ունին, — վերադառնալ իրենց նախկին բնակավայրը: «Ինչո՞ւ օտար երկիր մը երթամ, ամէն բան ծայրէն սկսելու համար», — այսպէս կը մտածեն հարիւր հազարաւոր տարագիրներ, խորին դառնութիւն յայտնելով ամբողջ աշխարհի դէմ: Գիտեն որ անկարելի է այդ, եւ սակայն ...

Նոյն կարօտը չէ՞ խռովեր մեր տարագիր բազմութեանց սիրտը, նոյն դառնութիւնը յարուցանելով աշխարհի անիրաւութեան դէմ ...

Թ. Ա. Թ.

Առհաւիրքի օրերէն

Եւ եղաւ որ ներքին գաւառներու տեղահանութեան շշուկները, մեր քաղաքը՝ Իզմիթ ալ հասնելով՝ աննախընթաց խուճապ մը տիրեց: Կարգ մը սկեպտիկներ, չէին ուզեր հաւատալ Իզմիթի տեղահանութեան, Պոլսոյ քթին տակ: Եւ սակայն երեք չորս օրուան մղձաւանջին յաջորդեց այն ահաւոր գոյժը թէ՝ քսանեւչորս ժամուան մէջ ամբողջ հայութիւնը, աւելի քան տասնըհինգ հազար հոգի, կայարան պիտի հաւաքէն, առանց ոչ մէկ խտրութեան: Ոճրածին իշխանութիւնը անողորմաբար վարուելով մանուկներու, ծերերու հիւանդներու եւ նոյնիսկ անդամալոյծներու հանդէպ, յուզումը, յուսահատութիւնը հասաւ:

Սարսափահար՝ յաջորդ առտու կանուխ արշալոյսին հետ՝ հլու հնազանդ եւ լալագին, ամէն մարդ ինչ որ կրնար առնել միասին, ծանուցուած պայմանաժամէն առաջ իջած էր կայարան: Ամբողջ տարածութեան վրայ մինչեւ ծովեզերք խռնուած լեցուած ըլլալով, դժոխային տխուր տեսարան մը կը պարզուէր:

Այսպէս, ժամերով ժողովուրդը ահուսարսափի մէջ կը սպասէր, երբ երեւցան կենդանիներու յատուկ վակոնները: Քիչ վերջ սարսափազդու տիպար մը, «նախ բազմանդամ ընտանիքները թող յառաջանան», ոռնաց ու բազմութիւնը խուռներամ խուժեց դէպի վակոնները: Այս տողերը գրողն ալ, տասնեւչորս հոգիէ բաղկացեալ ընտանիքին հետ մեծ դժուարութեամբ յաջողեցաւ վակոն մը մագլցիլ: Առանց հարուած մը ուտելու ու առանց ոտքի տակ երթալու բոլորուեցանք ամբողջ ընտանիքով: Շատ չանցած առաջին կառախումբը սկսաւ շարժիլ յամրաբար եւ ճամբայ ելլել: Ոչ ոք գիտէր թէ ո՞ւր եւ ե՞րբ պիտի կանգ առնէ այս համատարած թշուառութիւնն ու անընտոյդ կացութիւնը:

Դառն խորհրդածութիւններով թմրած մնացած էի: Լման վեց ժամ կառախումբը ահագին ճամբայ կտրած էր, երբ տղաքը «անօթի ենք» աղաղակեցին: Կիները պատրաստեցին ճաշը եւ նստանք բոլորս ճաշել, նախ մեծ եւ փոքր խաչակնքելով եւ «Հայր Մեր»ը արտասանելով: Հազիւ թէ սկսած էինք, յանկարծ կառախումբի պաշտօնեայ մը ներս մտաւ եւ հարցուց թէ քանի՞ հոգի ենք, եւ քանի մեծ ու պզտիկ: Հարցումներուն պատասխանելէս վերջ, ես իրեն հարցուցի թէ՝ Հա՞յ կամ Յո՞յն էք. — «Յոյն եմ եւ անունս Միխալ է, Գոնեայի Գարաման գիւղէն եմ, պաշտօնս contrôleur: Տեսնելով որ անհաղորդ մէկը չէ, հըրաւիրեցինք միասին ճաշելու: Անմիջապէս նստաւ եւ հարցուց թէ օղի չունի՞նք, «ունինք հայա, պատուական լամպիքօ»: Զորս գաւաթ յաջորդաբար կոնծելէ վերջ, մեզի հետ փառաւորապէս ճաշած պահուն, հարցուցի՝ Պ. Միխալի թէ կառախումբը մինչեւ ո՞ւր պիտի տանի մեզ: Ինչ լուրեր ունիք եւ աւելի հեռուները ի՞նչ կ'անցնի կը դառնայ: Սառն եւ անկարեկիր երեւոյթով մը պատասխանեց. — Գէշ, շատ գէշ է ձեր վիճակը. կողոպուտ, բռնաբարում, եւ ջարդի խօսքեր կը հասնին: Հիմա կառախումբը երեք ժամէն Գոնիա պիտի հասնի, եւ հոն իմ պաշտօնս լրանալով վար պիտի իջնեմ:

Սարսուռ մը անցաւ մեր ամէնուս երակներէն: Հարցուցի թէ գաղափար մը չէ՞ կրնար տալ մեզի, կամ միջոց մը չէ՞ կրնար ցուցնել որեւէ ձեւով Գոնեա մնալու համար: «Կրնաք վստահ ըլլալ որ առաւօտէն պիտի վարձատրենք քեզ եւ յաւիտեան երախտապարտ պիտի մնանք»: Պահ մը մտածելէ վերջ, այո այդ բարիքը պիտի ընեմ ձեզի. — Գոնեայի «Սէվքիաթ Մուտիրը բարեկամս է, հոն հասած ատեն պիտի երթամ անմիջապէս խնդրելու որ նամակ մը տայ Էրէյլիի «Սէվքիաթ»ի պաշտօնեային որ ձեզ հոն վար դնէ մինչեւ պատերազմին վախճանը»: Ապահովցուց որ անհոգ ըլլանք: Երբ Գոնեա հասանք, նորէն կ'երեւամ ըսելով մեկնեցաւ:

Պ. Միխալի տուած ապահովութեան վրայ մեր ուրախութիւնը չափ սահման չունէր: Տարեցները սկսան մրմնջել. — «Փառք, հազար փառք, որ բարին Աստուած պիտի ողորմի մեզի» եւ միւսներն ալ կամացուկ բայց մեծ խանդավառութեամբ կ'երգէին: Վերջապէս ժամերը սահելով, Գոնեա մտանք եւ մեր Պ. Միխալը իսկոյն մեր մօտ գալով, ըսաւ թէ կառախումբը հոս պիտի մնայ 2ուկէս — 3 ժամ: «Երթամ նամակը առնեմ. ամէնէն ուշ մէկ ժամէն կուգամ, պատրաստեցէք ձեր տալիք նուէրը»:

Այս վերջին հաւաստիքով, շատերու հետ մեր մէջէն ալ վար իջնողներ եղան ջուր կամ զանազան պէտքեր ճարելու համար, սակայն կայարանը հաւաքուած ահագին բազմութիւնը Թուրքերու, եւ մանաւանդ Թուրք լակոտներու անարգական, սրիկայական յարձակումներուն չկրնալ հանդուրժելով, ամէն ոք շտապեց իր վակոնը ապաստանիլ: Միւս կողմէ Միխալին գալու ժամերը համրելով, բոլորս ակնդէտ՝ եւ ժամացոյցները բռնած, սկըսանք տակաւ մտատանջուիլ:

Ժամերը եկան ու անցան, հետք չկայ դեռ: Վերջապէս կառախումբը սկսաւ շարժիլ: Յուսահատութիւնը կը ճնշէր ամէնուս սրտին վրայ, երբ յանկարծ տեսանք որ Միխալը ծակէ մը դուրս ելլելով բռնեց վակոնին մէկ ծայրէն նամակը երկնցուց, բայց — «Նախ դրամը» ըսաւ: Ես արդէն պատրաստած էի, տասը հինգ արծաթ մէճիտը զոր գրեթէ յափշտակեց, նամակը յանձնեց, մէկ ոստումով անհետացաւ գնաց: Մեծ գուրգուրանքով նամակը պահեցինք եւ ամէնքս ալ վերստացանք մեր ուրախ վիճակը: Միեւնոյն ատեն խորապէս ցաւելով մեր միւս տարաբախտ ազգակիցներուն վրայ, որոնց մէջ հիւանդներ, ծերեր, սրտակեղէք վիճակի մը մատնուած էին:

Գալով մեր նամակին հասցէին, որոշեցինք նուէր մըն ալ տանիլ: Նամակին հասցէն հետեւեալն էր. — (Իզզէթլու էմին պէյ հազրէթլէրի, Սէվքիաթ պաշ Միւտիւրի Էրէյլի):

Երկու ժամ վերջ բնազդս թելադրեց որ նամակը բանամ անգամ մը եւ կարդամ: Մերոնք միաբերան ընդդիմացան, բայց ես յամառելով, ամենայնզգուշութեամբ սկսայ բանալ: Յետոյ ըսկսայ կարդալ բարձրաձայն: Բոլորն ալ ականջ կտրած ուշի ուշով կը լսէին:

« Իզզէթլու ազիզիմ էմին պէյ հազրէթլէրի, մէֆթուպըմը թագտիմ էտէն հըմզըր ֆեաֆիր էրմէնի կեավուրլարտան օլտուղունտան, էրմէնի ֆօմիթէճիլէրին պաշլարընտան օլտուֆլարը թաստիֆ օլունմուշտուր, պինայէն ալէյ նէ վիետան նէ մէրհամէթ էթմէյէրէֆ, էն պէօյիֆտան էն ֆիւչիւքէ գատար ֆէլէփնէյէրէֆ վէ պիր պիրինէ պաղլայարագ տօղրու Պօզանթիյէ կէօնտիրմէնի չօֆ ըէճա իտէրիմ»:

Նամակը դեռ կէս չեղած, մերոնք սկսած էին քրքիջներ արձակել: Գայթակղած եւ զարհուրած բովանդակ էութեամբս, «անիծեալ շան ծնունդ Միխալ», բառերը ելաւ բերնէս: Խորապէս գոհ էի նամակը բանալուս համար, այլապէս լարուած թակարդը պիտի իյնայինք:

Երեսուն եւ հինգ երկար տարիներէ վերջ՝ երբ կը կարդամ մեր սիրելի «Յառաջ»ին թերթօնը. — «Անին ծախուեցաւ» — անգամ մը եւս կը բացուին վէրքերս:

Բարեբախտաբար յոյն ժողովուրդը ոչ Միխալներէ կը բաղկանայ, ոչ ալ Պառակամոսներէ: Այդ պատմական ժողովուրդն էր որ, Փոքր Ասիոյ աղէտէն վերջ, եղբայրաբար ապաստան ընծայեց տասնեակ հազարաւոր Հայերու, իր մայր հողին վրայ:

ՅԱԿՈԲ ՄՈՄՃԵԱՆ

Մեժեւ (H. S.)

«ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԸ ԻՄՍ Է», յայտարարեց Յորդանանի Թագաւորը, Ապտուլլահ, աւելցնելով թէ երբեք պիտի չհաւանի անոր միջազգայնացման: «Ոչ ոք Երուսաղէմը պիտի առնէ իմ ձեռքէս, մինչեւ որ չսպաննուիմ: Ես այդ քաղաքը պաշտպանեցի Պաղեստինի պատերազմին ատեն եւ իմ զինուորներս հոն մեռան»: Թագաւորը ըսաւ նաեւ թէ արաբական Պաղեստինը մէկ երկրի վերածուած է Յորդանանի հետ, քաղաքական. տնտեսական եւ հոգեկան կապերով:

Ս. Ղազարի ընդարձակումը եւ նոր ձեռնարկներ

ՄԻԼԱՆ, (Ցառաջ) .— Իբրեւ նախկին սան Վենետիկի Մուրատ – Ռափայէլեան վարժարանին, մենք մեզ պարտական կը զգանք դէպի Մխիթարեան միաբանութիւնը։ Անշուշտ նոյն զգացումը կը սնուցանեն բոլոր նախկին սաները, եւ հայութեան այն մասը՝ որ մօտէն ծանօթացած ու կշռած է Միաբանութեան դարաւոր աշխատանքը :

Սերունդներ հասցնել հայ հոգիով, լեզուն մշակել, օտարներուն ծանօթացնել հայկ. մշակոյթը, գործ մըն է որ ամէնուն չէ տրուած :

Արդ, եթէ նկատի առնենք այն երախտագիտական զգացումները որ արտայայտուեցան վերջերս Մխիթար Աբբահօր մահուան երկրորդ դարադարձին առթիւ, իրարու յաջորդող նամակներով, հեռագիրներով, ճառերով ու յօդուածներով, այն եզրակացութեան կը հասնինք թէ իսկապէս բոլոր ազգը ըմբռնած է Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան կատարած եւ կատարելիք գործին արժէքը :

Իբր անմիջական հետեւանք այս համոզման, կը կարծենք թէ ժամանակն է այդ դեղեցիկ զգացումներուն դրական ձեւ մը տալու։ Բոլորին արդէն ծանօթ է թէ Միաբանութիւնը ինչ ծրագիր պատրաստած է իր հիմնադրին յիշատակը պատուելու համար։

Շնորհիւ իտալական կառավարութեան եւ Վենետիկի քաղաքապետութեան աջակցութեան, հայկական կղզիին տարածութիւնը արդէն կրկնապատկուած է : Այժմ պէտք է, առանց ժամանակ կորսնցնելու, այդ տարածութիւնը պատնէշներով պաշտպանել ծովին մակընթացութեան դէմ։ Երբ այս անմիջական գործը աւարտի, պիտի ձեռնարկուի հայկական ոճով նոր եկեղեցիի մը ու թանգարանի մը կառուցման։

Այս բոլորը կրնան իրականութիւն դառնալ միայն լայն միջոցներով։ Այդ միջոցները պէտք է տայ բոլոր հայութիւնը եւ մասնաւորապէս անոնք որ կը սիրեն հայկական մշակոյթը եւ կ՚ըմբռնեն դերը զոր մեր մշակոյթը կրնայ կատարել հայ ժողովուրդի հոգեկան բարձրացման համար :

Միլանոյի մէջ արդէն կազմուած է յանձնախումբ մը այդ միջոցները ճարելու համար։ Յանձնախումբին նախագահ ընտրուած է Իտալիոյ Հայոց միութեան նախագահը որ նոյնպէս նախկին Մխիթարեան սան մըն է։Վարչութեան անդամներէն մեր ստացած տեղեկութեանց համաձայն, շուտով հանգանակութեան պիտի սկսին, եւ կը յուսան պատկառելի գումար մը հաւաքել։

Փափաքելի պիտի ըլլար որ ուրիշ հայաշատ գաղութներն ալ հետեւէին Միլանոյի Հայոց օրինակին :

Մխիթարեան նախկին սաները որ իրենց կեանքը ու ներկայ դիրքը կը պարտին այդ հաստատութեան, պարտաւոր են այս նուիրական գործին յաջողութեան տրամադրել իրենց բոլոր ճիգը ու միջոցները :

Մեծ է նպատակը որուն կը ձգտին Մխիթարեան Հայրերը։ Կ՚ուզենք յուսալ թէ նոյնքան մեծ պիտի ըլլայ նաեւ հայ ժողովուրդին աջակցութիւնը իր վաստակաւոր ու արժէքաւոր զաւակներուն :

Ա. ՍԱՐԵԱՆ

Գաղութէ գաղութ

ՇԹՈՒԹԿԱՐՏԻ ճամբարէն մեկնած են ցարդ 700 տարագիրներ, որոնց 577ը գացած են Մ. Նահանգները, իսկ մնացեալներէն Պրազիլիա 69 հոգի, Ֆրանսա 23 (նախապէս այս թիւը 31 էր, սակայն 8 հոգինոց երկու ընտանիքներ ետ վերադարձած են եւ Իրոյի կարգադրութեամբ ճամբար չեն ընդունուած) Վէնէզուէլա 18 եւ Իրան 13 : Ներկայիս ճամբարին մէջ կը բնակին 763 հոգի, որոնց 600ը արդէն «էֆիտէվիթ»ներ ունին եւ կարգի կը սպասեն ճամբորդելու համար :

Փոխադրութիւնները զգալապէս փոխած են ճամբարին ներքին կեանքը։ Չկայ նախկին եռուզեռը։ Դպրոցին աշակերտներու թիւը կէսանկէս պակսած է։ Մանկապարտէզին մէջ մնացած 60 աշակերտներուն կէսէն աւելին պիտի մեկնին յառաջիկայ 2 — 3 ամիսներու ընթացքին։ Ուսուցիչներուն մէկ մասն ալ մեկնած ըլլալով, ներկայիս կը պաշտօնավարեն հինգ ուսուցիչներ : 110 սկաուտներէն կը մնան 70 հոգի ղեկավարութեամբ Պ. Կարպիս Զէննէճեանի։ Եկեղեցական դպրաց դասին 16 աղջիկներէն 13ը մեկնած են։ Ցրուած են թատերախումբերը եւ արեւմտեան ու հայկական զոյգ նուագախումբերը։

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ վարժարանը կը գտնուի Քամ ըլ Սէզարի մէջ։ Հիմնադիր տընօրէնն է Հայկազուն քհնյ. Ոսկերիչեան, որուն յառաջացած տարիքը թոյլատու չէ որ ամբողջովին նուիրուի կրթական գործին, եւ կ՚ուզէ ղեկավարութիւնը յանձնել ազգին։ Այդ ուղղութեամբ Քաղաքական Ժողովին եւ իր միջեւ բանակցութիւններ կը կատարուին։ Ներկայիս Ռամլէի հայութեան թիւը հասած է այնպիսի չափի մը որ անհրաժեշտ կը դառնայ Ազգ. իշխանութեան համար ոչ միայն դպրոց, այլեւ եկեղեցի ունենալ։ Հայկազեան դպրոցը քառորդ դարու կեանք ունի։ Դպրոցի նախակրթարանը ունի 200 աշակերտ : Մանկապարտէզը 70 աշակերտ։ Նախակրթարանը ունի եօթը դասարան։ Դպրոցը ունի 15 ուսուցիչ ուսուցչուհի։ Տարեկան ելեւմուտքն է 1500էն 1600 եգ. ոսկի, զոր ձեռք կը բերեն աշակերտներու թոշակներէն եւ նուէրներէ :

ԻՐԱՔԻ Ուսումնական Խորհուրդը կարգ մը ձեռնհաս հայրենակիցներու հետ պատրաստած է կրթական ընդհ. ծրագիր մը որ պարտադիր պիտի ըլլայ Իրաքի բոլոր դպրոցներուն համար։

Վերջերս Իրաքահայ մամուլին մէջ փափաք յայտնած են Իրաքի խորհրդարանին մէջ երեսփոխան մը ունենալ։ Թափուած աշխատանքները արդիւնքի չեն հասած, որովհետեւ Հայերը փոքրաթիւ են, 15.000 հոգի գաղութին մէջ։ Կառավարութիւնը քրիստոնեայ հասարակութեան մաս կը նկատէ Հայերը :

Երուսաղէմի աղէտեալներուն համար հանգանակուած է 2750 իրաքեան տինար :

« Գաղութին ցաւոտ հարցն է Առաջնորդի խնդիրը», կը գրէ «Ցուսաբեր»ի Պաղտատի թղթակիցը։ Անթիլիաս խոստացած է տալ առաջնորդութեան թեկնածու մը, եթէ էջմիածին թոյլատրէ : Դժուար խնդիրներ են քահանաներ եւ ուսուցիչ գտնելը։ Անոնք ոչ արտասահմանէն կարելի է բերել, ոչ ալ տեղին վրայ կը ճարուին։ Մուսուլի մօտակայ Զախօ գիւղաքաղաքին մէջ կայ քրտախօս հայ գաղութ մը, որ սիրով կառչած կը մնայ իր եկեղեցիին ու դպրոցին եւ սակայն ստիպուած է գոցել դպրոցը, ուսուցիչ չգտնելուն համար։

ՖՐԷԶՆՈՅԻ մէջ Պ. Արփաքսադ Սեդրակեան՝ Զամիչի Ճարտարարուեստի Առաջին Դաշնակցային շուկահանման խորհրդատու մարմնի նախագահ ընտրուած է միաձայնութեամբ :

ԿԻԼԻԿԻՈՅ կաթողիկոսին կարգադրութեամբ Հոկտեմբեր 11էն սկսեալ քահանաներու մասնաւոր դասարան մը պիտի հաստատուի դպրեվանքին մէջ երկու տարուան շրջանով։ Պիտի աւանդուին գրաբար, Հայոց մատենագրութիւն եւ արդի հայ գրականութիւն, Հայոց եւ ընդհ. եկեղեցւոյ պատմութիւն, ծիսագիտութիւն, աստուածաբանութիւն, քարոզախօսութիւն, եկեղեց. երաժշտութիւն եւ գործնական ժամապաշտութիւն։Թեկնածուները առնուազն նախակրթարան մը լրացուցած, ֆիզիքապէս առողջ եւ ձայնի յարմարութիւն ունենալու են։ Քահանաները պիտի բնակին վանքին մէջ։ Կաթողիկոսութիւնը պիտի հոգայ ծախքերը։ Ցարդ հինգ թեկնածուներ ընդունուած են :

ՀԱԼԷՊԻ Ուսումնական Խորհուրդը որոշած է յառաջիկայ երկու տարուան ընթացքին հրատարակել նոր դասագիրքեր։ Ժողովը որոշած է Ատրունիի դասագրքերուն տեղ Ազգ. դպրոցներու մէջ գործածել ուսողութեան ծանօթ ուսուցիչ եւ հեղինակ Պոլսահայ Պ. Համբարձում Ցարութիւնեանի թուաբանութեան եւ եկրաչափութեան գիրքերը, որոնք պատրաստուած են նորագոյն ըմբռնումներու համաձայն, իւրաքանչիւր դասարանի համար առանձին հատորով։ Ժողովը որոշած է նաեւ ֆրանսերէնի դասաւանդութիւնը սկսիլ նախակրթարաններու երկրորդ դասարաններէն, իսկ անգլերէնը չորրորդէն : Մասնաւորաբար զարկ պիտի տրուի արաբերէն լեզուին։ Նկատելով որ Միջ. Արեւելքի մէջ չկան կրօնքի, հայ լեզուի, քերականութեան եւ նախակրթարաններու յատուկ գիտական նպատակայարմար դասագիրքեր, որոշուած է գալիք երկու տարիներու ընթացքին մրցման դրութեամբ հրատարակել յաւագոյն հեղինակութիւնները :

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ .— Հալէպէն Փարիզ հասած է տաղանդաւոր ջութակահար եւ խմբավար Պ. Սարգիս Քաջեան, որ իր Փարիզ բնակութեան ընթացքին պիտի տայ դասական գործերու նուագահանդէս մը գործիական ու ձայնական խումբերով։ Երիտասարդ ջութակահարը թէ Հալէպ եւ թէ Պէյրութ իր սարքած նուագահանդէսներով մեծ ուշադրութեան եւ գնահատութեան է արժանացած երաժշտագէտներու եւ երաժշտասէր հասարակութեան կողմէ :

Պ. Սարգիս Քաջեան պէտ օգտուի անշուշտ տեղական բոլոր ձայնական ուժերէն, որոնք վըստահ ենք սիրով պիտի աջակցին իր ջանքերուն :

Յաջողութիւն կը մաղթենք մեր երիտասարդ արուեստագէտին : Ա. Ք.

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱՒ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Բ. ՄԱՍ

ԱՆԻԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

ԻԱ.

ՍՐՏԻ ԿՍԿԻԾՆԵՐ

Ո՞ւր ես, Լուսիկ... վերջին անգամ մըն ալ համբուրեմ քեզ, մնաս բարով... մի մոռնար զիս, գերեզմանիս վրայ վարդեր փռէ, խունկ ու մոմ վառէ ...

Ստեփանիկ լռեց. վար պիտի իյնար գահաւորակին վրայէն, եթէ օրիորդները չբռնէին զինք :

Սենեակը լեցուեցաւ ծառաներով, եկան նաեւ Գոհարիկի մայրը՝ Շուշան եւ ծերունի Վահրամ իշխանը :

— Հայր, օգնէ Ստեփանիկին, բսաւ Գոհարիկ դողդոջուն ձայնով մը :

Վահրամ մօտեցաւ Ստեփանիկին եւ սառած մնաց :

Ամէն բան հասկցաւ։ Դժբախտ երիտասարդին բերնէն փրփուր դուրս կը թափէր :

— Հեռացէք այստեղէն, հրամայեց իշխանը օրիորդներուն, իսկ ինք ծառաներուն օգնութեամբ պառկեցուց Ստեփանիկը գահաւորակին վրայ :

— Աստուած իմ, Աստուած իմ, մի՞թէ պիտի մեռնի՞ հառաչեց Լուսիկ ծունկի գալով Ստեփանիկին առջեւ :

— Լուսիկ, Լուսիկ, հիւսէ ծաղկեպսակը, սիրուն պսակ մը անթառամ ծաղիկներէ. օ, սիրտս.. ո՞ւր է սուրս, տուէք սուրս ...

Ստեփանիկն էր որ կը հառաչէր ցաւէն, ու կարկամած ձեռքերով կուրծքը կը ճանկռտէր :

— Հայր, ի՞նչ է պատահած անոր. պիտի մեռնի՞ ուրեմն, ահ, Աստուած իմ, կրկնեց Լուսիկ մորմոքալի ձայնով մը եւ արցունքով լեցուեցան աչքերը :

— Արիացի՛ր, աղջիկս, ճակատագրին այս դառն հարուածն ալ տար. Ստեփանիկը կեանքի բերելու հնարը չկայ, թունաւորուած է ամենասոսկալի թոյնով մը։

— Թո՛յն, թոյն, եւ պիտի մեռնի ան։ Ահա եւ իմ թոյնս, զոր ես կը պահէի դառն օրերու համար։ Ես քեզի հետ եմ, իշխանս, եւ քեզի հետ ալ պիտի երթամ միւս աշխարհը, ուր վիշտերը չեն կրծեր սիրտս, — բսաւ Լուսիկ եւ քղանցքին տակէն հանելով թոյնի սրուակը, պարպեց զայն իր բերնին մէջ։

Վահրամ եւ ներկայ եղողները վազեցին խլելու թոյնի սրուակը։ Բայց ուշ էր։ Լուսիկ մէկդի նետեց դատարկ սրուակը եւ գրկեց Ստեփանիկի արդէն սառած մարմինը։

— Մեզ թաղեցէք միասին, լսուեցաւ Լուսիկի սիրտ կտրտող ձայնը. ամէնը սկսան հեկեկալ ու լալ :

Թշուառ Վահրամ իշխանին առջեւ տարածուած էին երկու անշունչ դիակներ։ Խեղճ ծերունիին աչքերուն մէջ ցամքած էր արցունքը եւ քարացած կը նայէր դաւաճանութեան անմեղ զոհերուն :

ԻԲ.

ԿԸ ՔԱՆԴՒՆ

Դաւաճանին սիրտը դեռ չէր հովացած։ Ան դեռ ծարաւի էր արեան։ Ցունացաւ բազուկը դառնալով՝ պատճառ եղաւ շատ մը հայ իշխաններու մահուան։ Շատերը թոյնով սպաննեց, ոմանք սուրով :

Իր խօսքին տէրը եղաւ

Սուրը եւ թոյնը իրենց լերը կը կատարէին. Վեստ Սարգիս իր դաշնակից Պետրոս Գետադարձ կաթողիկոսին հետ կը հրճուէր եւ դափնիներու կը սպասէր, երբ Հայաստանի սահմաններուն վրայ երեւցան Սելճուքեան Թուրքերը։ Ներքին թշնամին, հարազատ որդին արդէն քանդած էր եւ կը շարունակէր քանդել Հայաստանը, պէտք էր նաեւ ուրիշ արտաքին թշնամի մըն ալ. որպէսզի կատարեալ ըլլար Հայաստանի աւերումը :

Տուղրիլ շատոնց կը սպասէր յարմար վայրկեանի մը, եւ ի վերջոյ գտաւ այդ վայրկեանը։ Տեսաւ որ Հայաստանը անտէր է մնացած, Ցոյները հետամուտ էին միայն ճնշելու Հայերը, հարստահարելու խեղճ ժողովուրդը՝ առանց զայն պաշտպանելու հոգը քաշելու ուստի ինքն ալ ուզեց մասնակից ըլլալ այդ համեղ պատառին.

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

Աւելորդ է խօսիլ ամբաստանութեանց մասին.— Դաւաճանութիւն, թիթոյականութիւն, փաչականութիւն են. ։ Կառավարութիւնը միեւնոյն ատեն կը ջանայ խորտակել կաթոլիկ եպիսկոպոսներուն եւ քահանաներուն դիմադրութիւնը, գործադրելու համար իր նոր օրէնքը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կարմիր բանակը յառաջ կը խաղայ դէպի Քանթոն, ազգայնական կառավարութեան մայրաքաղաքը։ Վերջին լուրերու համաձայն, Չանկ Քայ Շէք վերջերս Քանթոն այցելած եւ թելադրած է քաղաքը պարպել չորս օրէն, քաշուելով Չունքինկ եւ Ֆորմոզա։ Ուրեմն Քանթոն անձնատուր պիտի ըլլայ առանց դիմադրութեան։ — Փարիզի չինական դեսպանատան պաշտօնեաներէն վեց հոգի համայնավար իշխանութեան կողմը բռնած են, բայց գործակատարը կը սպառնայ բռնի վտարել, եթէ ինքնաբերաբար դուրս չելլեն։ Ֆրանսական կառավարութիւնն ալ դիւանագիտական ցանկէն ջնջած է անոնց անունները, քանի որ չի ճանչնար Չինաստանի նոր կառավարութիւնը ։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ «Ժողովրդական Հանրապետութեան» նախագահ ընտրուեցաւ Վիլհէլմ Փիք, 73 տարեկան բոլշեւիկ մը, անշուշտ «միաձայնութեամբ»։ Նորընտիր նախագահը պարտք սեպեց անմիջապէս շնորհակալութիւն յայտնել Ս. Միութեան, որ աւետած էր թէ զինուորական վարչութեան պիտի յաջորդէ վերատեսչ յանձնաժողով մը։ Ընտրութիւնը տեղի ունեցաւ արեւելեան Պերլինի այն շէնքին մէջ որ երբեմն պաշտօնատուն կը ծառայէր Կէօրինկի օդանաւային նախարարութեան։ Այսպէս Գերմանիան կ'ունենայ երկու հանրապետութիւն, երկու կառավարութիւն եւ երկու նախագահ ։

Ս. ՄԻՈՒԹԵԱՆ բողոքներուն առթիւ, խիստ ծանուցագիր մը ուղղեց Անգլիա, մեղադրելով թէ նոր կառավարութիւն մը հաստատելով արեւելեան Գերմանիոյ մէջ, կ'ուզէ համայնավար տիրապետութեան ենթարկել ամբողջ Գերմանիան։ Ծանուցագիրը վճռապէս կը մերժէ Ս. Միութեան ամբաստանութիւնները, Գերմանիոյ ներկայ վիճակին պատասխանատու համարելով զայն ։ Անգլիա եւ Մ. Նահանգները վճռած են տեղի չտալ այս հարցին մէջ, եւ չճանչնալ արեւելեան Գերմանիոյ բոլշեւիկեան կառավարութիւնը ։

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ Քաղաքական Յանձնախումբի Գչ. օրուան նիստին մէջ, Պ. Վիշինսկի մեղադրեց Անգլիան եւ Մ. Նահանգները թէ կ'արտաւորեն արեւելեան Եւրոպայի կառավարութիւնները, որովհետեւ ճախողեցան իրենց աջակցութեամբ սարքուած դաւերը՝ տապալելու համար այդ իշխանութիւնները։ Ըստ թէ Պուլկարիա, Ռումանիա եւ Հունգարիա չեն բռնաբարած հիմնական ազատութիւնները են. ։

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՌՒՄԲԸ արգիլելու եւ սպառազինութիւնները կրճատելու նոր առաջարկ մը ներկայացուց Ս. Միութեան պատուիրակութիւնը, Ազգաժողովին Ապահովութեան Խորհուրդին առջեւ։ Այս առթիւ իր ներկայացուցիչը, Պ. Մալիք, Ս. Միութեան 39րդ վեթօն դրաւ, երբ կ'առաջարկուէր վաւերացնել սպառազինութեանց յանձնաժողովին 1948ի տեղեկագիրը։

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐԸ ընդհատաբար կը շարունակուին հիւսիսային շրջանի ածխահանքերուն, Սէնթ Էթիէնի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ։ Դրամատուններու պաշտօնեաներն ալ բողոքի ցոյց մը սարքած էին երէկ։ Բանուորական Ուժէն վերջ, Քրիստոնեայ աշխատաւորներու Դաշնակցութիւնն ալ մերժեց գործակցութիւն հաստատել Աշխատանքի Դաշնակցութեան հետ, որ կը գտնուի համայնավարներու տիրապետութեան տակ ։

ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐՈՒ քանդումը դադրեցնելու համար, նոր դիմում մը պիտի կատարէ արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը։ Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան մէջ տրամադիր կ'երեւան դադրեցնելու քանդումները ։

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ

ԻՍԻԻ Ֆ. Կ. Խաչի դպրոցը կը բացուի այս հինգշաբթի Խրիմեան ակումբին մէջ։ Արձանագրութեան համար դիմել ամէն կիրակի ժամը 10—12։

★ Փոն Տ'Օպնայի Կապոյտ Խաչի դպրոցը կը վերաբացուի այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին։ Նոյն օրը կը կատարուին նաեւ արձանագրութիւնները ։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Պոմոնի մասնաճիւղը կը յայտարարէ ծնողներուն որ, վերսկսած է հինգշաբթիի հայերէնի դասընթացքը հոկտ. 6էն ի վեր։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme – (13e)

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ» ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 15 շաբաթ իրիկուն ժամը 8էն մինչեւ առաւօտ,

Grande Salle des Fêtes de la Mairie du 6e Place St. Sulpice, métro St. Sulpice:

Կը նախագահէ ընկեր Գ. ԲԱԼԱՅԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Խօսք պիտի առնեն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը եւ Հ. Յ. Դ. Ուսանողներու կողմէ ընկ. ՀՐԱՉ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ։

ԵՐԳ.— Օր.ներ Ա. ԱՏՈՄԵԱՆ, Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ Մ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ։

ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ.— Օր. Ա. ԳԵՒՈՆԵԱՆ, ընկեր Զ. ԳԱՐԻՊԵԱՆ ։

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, ղեկավարութեամբ Պ. ՄԵՍՈՒՄԵՆՑԻ։

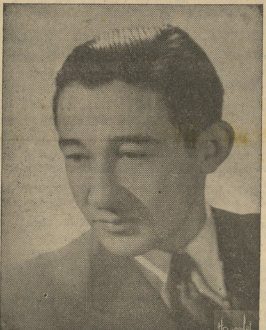
Ճոխ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ, կէս գիշերէն վերջ հայկական եւ եւրոպական պարեր առաջնորդութեամբ Պ. ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆի նուագախումբին ։
ՄՈՒՏՔԸ 100 ՖՐԱՆՔ ։

★

ԿՐԸՆՈՊԼԻ մէջ Հոկտեմբեր 16ի կիրակի օր, ժամը 15էն 24, Palais d'Armenonvilleի էքսփոզիսիոնի սրահը։ Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՏԷՐ ՂՈՒԿԱՍԵԱՆ։ Կը բանախօսէ Փարիզէն ընկ. ՍԱՀԱԿ Տէր ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ։

Պիտի երգէ Օր. Տէր Կոմսեան։ Հայկական եւ եւրոպական պարեր։ Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով ։ Մուտքը ազատ է

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

Մասնակցութեամբ CONCERTS LAMOUREUXի եւ յայտնի ջութակահար սոլիսթ ՍԵՐԺ ԹԷՆԷՆ–ՊՕՄի ։

14 Հոկտ. ՈՒՐԲԱԹ ԵՐԵԿՈՅ ԺԱՄԸ 20.45ԻՆ
SALLE PLEYEL, 252 Fg. St. Honoré

Յայտագիր.— Beethoven, Brahms, եւ Օհան Տուրեան «Արարատ» (poème symphonique) առաջին ունկնդրութիւն ։

Տոմսերու գին՝ 80էն 600 ֆրանք ։

Դիմել Salle Pleyel, Durand (Place de la Madeleine), Ֆրէնկեան՝ 56 rue Lafayette, (Pro. 55-36), Հրաչ Սարգիսեան 261 Fg. St. Martin, (Nord 60–69), Պարսամեան գրատուն 46 rue Richer, Աճէմեան ճաշարան 12 rue Cadet, գրատուն Հ. Սամուէլ, 51 rue Monsieur le Prince եւ եկեղեցւոյ դիւանատունը 15 rue Jean Goujon հեռ. Elysée 67.03։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այրի Տիկին Խոսրովուհի Զիլտերեան, Տէր եւ Տիկ. Զուլաքեան եւ զաւակները իրենց մօր, մեծ մօր, Այրի Տիկին Մոսկովեանի, իրենց մօտ հիւր գտնուելուն առիթով, Ալֆորվիլի Ս. Պ.Պետրոս եկեղեցիին մէջ, այս կիր. հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարեն, իրենց զաւակին, եղբօր, թոռան ողբացեալ ՆՈՒՊԱՐ ԶԻԼՏԵՐԵԱՆի հոգւոյն համար։

Կը հրաւիրուին ազգականները եւ իր յիշատակը յարգող բարեկամները ։

ԾԱԽՈՒ է կարի Singer մեքենայ մը 31 K. բոլորովին նոր ։ Դիմել «Յառաջ»ի ։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի վարչութիւնը կազմակերպած է վիճաբանական ընդհ. ժողով մը այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին Ահարոնեան ակումբին մէջ ։ Նիւթ՝ «Հրէական նորածին հանրապետութիւնը»։ Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները եւ համակիրները։ Մուտքը ազատ է ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։

ՍԷՆ ԼՈՒԻ Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէն արտակարգ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները անխտիր, այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի շրջանի միջմասնաճիւղային ժողովը՝ այս ուրբաթ կէսօրէ վերջ, ժամը 4ին, Sociétés Savantesի մէջ ։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի, ժամը 9ին, 19a rue Caumartin։ Կը խօսի ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ։ Նիւթ՝ «Դաշնակցութեան դերը հայ իրականութեան մէջ»։ Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9։

ՎԻԷՆ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները եւ սանուհիները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին Հ. Օհանջանեան ակումբին մէջ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։

ՈՒՐՖԱՅԻ Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Յակոբ Հացագործեանին բնակարանին մէջ։ 48 rue Tapis Vert Գ. յարկ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, ընկեր Պ. Թորոսեանի բնակարանին մէջ, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Patronage Laïqueի սրահը, Place d'Europe։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է Իսիի Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը, Դաշնակցութեան օրուան տօնակատարութեան առթիւ ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Իսիի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղին նոր շրջանի առաջին հանդէսը հոկտեմբեր 23ին, Maison des Peuplesի մէջ, թատերական ներկայացումով։

ԼՈՒՍԱԲԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հայրենակից Պ. Կար. Տէրտէրեանի կողմէ «Յառաջ»ի մէջ հրատարակուած դիտողութիւնները Համախարբերդցիական Միութեան մասին թելադրեցին մեզ կազմակերպելու հրապարակային ժողով մը որ տեղի կ'ունենայ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, Պոմոնի Հայ եկեղեցւոյ դպրոցին մէջ ։

Այս առթիւ կը հրաւիրենք Մարսէյլի եւ արուարձաններու բոլոր Խարբերդցիները, ինչպէս եւ Մալաթիոյ, Զարսանճաքի, Չմշկածակի, Ծովքի հայրենակիցները ներկայ ըլլալ սոյն կարեւոր ժողովին։— Կարգադիր յանձնախումբ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— ՍԷՆ ԼՈՒ ԿՌԱՆ ՓԷՆԻ Կապ. Խաչի մասնաճիւղի գիշերային դասընթացքը պիտի վերսկսի չորեքշաբթի եւ ուրբաթ իրիկունները։ Կը հրաւիրուին բոլոր սանուհիները, արձանագրութեան համար ալ որ պիտի կատարէ ուսուցիչ Պ. Մարտիրոս Թաշճեան, շաբաթը երկու դաս տալով ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ի նպաստ Ֆր. Կապ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղի։ Ղեկավարութեամբ՝

Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ

Կը բեմադրուի ՈՃՐԱԳՈՐԾԻ ԸՆՏԱՆԻՔԸ (Քօրրատօ)։ Սինէմա Ալգազարի մէջ, Հոկտեմբեր 22ին շաբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 9ին։
Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ ։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր․, Արտ․ 10 տոլ․ կամ 3 անգլ․

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր․ C.C.P.Paris 1678–63

Vendredi 14 Octobre 1949 Ուրբաթ 14 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5974–Նոր շրջան թիւ 1385

Խմբագիր՝ Շ․ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՐՔԷՆ ԱԼ ՅԱՌ

Տասն անգամ գրչի տակ եկած է այս խօսքը, եւ ուզած ենք խուսափիլ:

Ուզած ենք հաւատալ թէ ի վերջոյ խելքի կու գան Դաշնակցութեան ոխերիմ հակառակորդները, պարկեշտ քննադատութիւնը չշփոթելով ատելավառ, եղբայրադաւ խուժանամարութեան հետ:

Ի՛նչ միամտութիւն: Քանի փորձեցինք անտեսել, կարճ կապել կամ կարգի հրաւիրել, այնքան կատղեցան ու լրբացան: Բուն բառով՝ տաճկցան:

Դեռ բան մըն ալ աւելի,— եղան Թուրքէն ալ յած: Կանգ չառնելով որեւէ քուլթեան, բանսարկութեան, գրգռութեան եւ գռեհկութեան առջեւ:

Անոնք որ նոյնիսկ պատահաբար ձեռք առած են «յառաջդիմական» կոչուած գոյնզգոյն քուրջերը, կրնան այս բառերուն բացատրութիւնը գտնել, յիշողութեան ճիգ մը փորձելով:

Ո՛րեւէ առթիւ անոնք պիտի գտնեն մէկը միւսէն զարշահոտ, գրգռիչ, Թրքաշունչ բառեր՝ Դաշնակցութեան դէմ․

— Հայ ժողովուրդի ոխերիմ թշնամի :— Երդուեալ թշնամի․— Արիւնարբու թշնամի,— Անիծապարտ, անիծեալ, չարաղէտ կուսակցութիւն, — Հայրենադաւ,— թրքասէր, գործակից Թուրքին․— Հակահայաստանեան ...

Դեռ կրնաք շարել — գործակից, գործակալ այս կամ այն աշխարհակալ պետութեան, կործանելո՛ւ համար Հայաստանը: Այն ափ մը հողը զոր Դաշնակցութիւնը ինք հերոսաբար կազմակերպեց, պաշտպանեց, հայացուց, պետական կոլիզի մը վերածեց եւ նորեկներուն յանձնեց ...

Հարցնէիք թէ իրենց ո՞ր արժանիքներուն ապաւինելով զարձեր են այսքան անկիրթ եւ ամբարտաւան, իբրեւ դատախազ կանգնելու համար Հ․ Յ․ Դաշնակցութեան դէմ:

Եւ ի՞նչ ընելու համար այդ բազմավաստակ, արի եւ ամեհի կազմակերպութեան տեղը, երբ կը զանանցեն գիշեր ցերեկ, անոր կործանո՛ւմը երազելով, Թուրքի մը մոլեռանդութեամբ:

Երկու թշուառ սորուկներ, որոնք ձեռք ձեռքի տուած են փոսեր փորելու համար: Մոռնալով որ, Դաշնակցութենէն առաջ, իրենք, թզուկները պիտի գլորին այդ փոսերուն մէջ:

Այն ատեն, ոչ լացող պիտի ունենան իրենց վրայ, ոչ ալ երգող:

Նոյն իսկ իրենց այսօրուան հովանաւորները պիտի չուզեն «պղտորուիլ»:

Դաշնակցութիւնը երկունք է եւ վաստակ: Արիւն եւ քրտինք:

Անոր վարկաբեկման, խորտակման համար անհնարինը փորձեցին ցարական եւ սուլթանական բռնակալութիւնները, բայց մնացին կէս ճամբան:

Այսօր ալ անոր կործանումը կը մաղթեն Անգարան եւ Մոսկուան, բայց նոյնպէս պիտի մնան կէս ճամբան:

Հրաշք մըն է Դաշնակցութեան յարատեւութիւնը եւ զօրացումը, ներկայ պայմաններուն մէջ: Եօթն անգամ եօթանասուն ափերու վրայ:

Հրաշք եւ միանգամայն բախտ: Ապառաժ մը, որուն բոլորտիքը Թուչտող անձեղներն ու ագռաւները պարզապէս իրենց թշուառութիւնը կ՚ապացուցանեն, անվերջ կրկնոցներով:

Որքա՛ն չարախինդ երազներ եւ գլուխներ փշրուեցան, փոշիացան, զարնուելով այդ ամեհի ապառաժին:

Նորելուկ դիմակաւորները, դասալիքներն ու բախտախնդիրները գոնէ մէկ անգամ ճիշդ խօսած եղան:

Մինչեւ հիմա, անոնք իրենց Թունաւոր նետերը կ՚արձակէին Դաշնակցութեան «չէֆ»երուն դէմ, չոյելով, սիրաշահելով շարքերը: «Անոնք դաւաճան են, դուք հայրենասէր էք»:

Այս անգամ, արկածո՞վ թէ գիտակցօրէն, հրապարակաւ ասպարէզ կը կարդան ամբողջ Դաշնակցութեան: Կը թելադրեն միացեալ ճակատ կազմել եւ տապալել «ներքին թշնամին»:

Այդ ազդանշանով Հայաստանի վրայ կը քալէր «ընկեր» Քէմալի բանակն ալ, առաջնորդութեամբ բոլշեւիկ փրկիչներու,— Հայ ժողովուրդ, մեր պայքարը քեզի դէմ չէ, այլ թշնամի Դաշնակներուն դէմ...

Ո՞րն է աւելի վատ, հայաջինջ Թո՞ւրքը թէ աս դիմակաւոր խառնիճաղանճը:

Շ․

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

(Արեւմտահայերէնի վերածուած)

ԿՈՄԻՏԱՍԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 80ամեակի առթիւ, արուեստի վաստակաւոր գործիչ Ազատ Մարութեան յայտարարեց․— 1912ին Պոլսոյ մէջ Բարեգործականի օգտին տրուած համերգի մէջ Կոմիտաս խոր յուզումով երգեց «Անտունին»: Հայ մտաւորականութեան հետ, Ա․ պատերազմին ան ալ ենթարկուեցաւ Թրքական գազանութեան եւ չկարենալով դիմանալ իր ցեղի բնաջնջման, խելագարեցաւ: Ան հայ երգի նախահայրն է, եւ գոհար առ գոհար հարստացուց հայ երգի Թանգարանը: Իր գործերը հրատարակուածեն 1907ին Փարիզ, հայերէն եւ ֆրանսերէն: 1935 — 37ին սովետական Հայաստանի մէջ հրատարակուած են երկու տետրեր որոնց մէջ զետեղուած են գութանի, կալի եւ 24 այլ երգեր: Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիայի արուեստի բաժինը նախաձեռնութիւնը ստանձնած է մինչեւ 1950 հրատարակելու Կոմիտասի երգերուն հինգ հատորնոց հրատարակութիւնը:

ՊՐՈՖ․ ԴՈԿՏ․ ԱՐԱՐԱՏ ՂԱՐԻԲԵԱՆ մեծ համբաւ կը վայելէ իբրեւ լեզուաբան: Աշակերտած է Սովետական հռչակաւոր գիտնական Նիքոլա Մառի, եւ այժմ Մառի լեզուաբանական կաճառի տնօրէնն է: Գրած է բազմաթիւ գիրքեր, յօրինած է Ռուս – հայերէն բառարան մը: Մանրամասնօրէն ուսումնասիրած է հայ գաւառաբարբառները եւ Հայոց պատմութիւնը համաձայն Մարքսի եւ Լենինի տեսութեանց: Ներկայիս կը կազմէ «Ամենէն բառարան մը, որ պիտի պարունակէ 80.000 բառ»:

ՊՐՈՖ․ ԲԱՐԽՈՒԴԱՐԵԱՆ ռուսերէնի հմուտ գիտնականներէն մէկը, ներկայիս Լենինկրատի մէջ ռուսերէնի պրոֆէսէօր է եւ գիտութիւններու Ակադեմիայի առաջադրանքով գրած է կարգ մը զասընթացքներ ուսուցիչներու համար: Կը պատրաստէ նաեւ ռուսերէն – հայերէն տասնըհինգ հատորեայ բառարան, որուն երեք հատորը լոյս տեսած է արդէն:

ԴԱՍԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ Յովհաննէս Յովհաննիսեանի մահուան քսանամեակին առթիւ Երեւանի Գրողներու տան մէջ տեղի ունեցաւ հանդէս մը: Խօսեցան Նայիրի Զարեան եւ Վարդգէս Պարտիզունի, որ ըսաւ թէ Կոմիտասի նման Յ․ Յովհաննիսեանի ամբողջ ստեղծագործութիւնը, կապուած է ժողովուրդի հետ:

1920 — 22 ան աշխատեցաւ իր ծննդավայր Էջմիածնի մէջ իբրեւ լուսաւորութեան Կոմիտէի վարիչ, մինչեւ վերջ վայելեց խորհրդային կառավարութեան հոգատարութիւնը: Խօսեցան նաեւ գրողներ Դերենիկ Դէմիրճեան, Ստեփան Զօրեան:

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ օրուան առթիւ հոկտ․ 2ին Երեւանի մէջ ալ տեղի ունեցած են խանդավառ ցոյցեր, դասախօսութիւններ եւ բանախօսութիւններ:

ԵՐԵՒԱՆԻ ՍՏԱԼԻՆԵԱՆ պողոտայի վրայ կը կառուցուի մայրաքաղաքի ամենագեղեցիկ եւ մեծ շուկան, որ զոց պիտի ըլլայ: Պիտի ունենայ հայկական ոճ ու զանազան հետաքրքրական զարդաքանդակներ, ընդարձակ սրահներ, մթերանոցներ, 70է աւելի խանութներ, սառնարան եւ զանազան օժանդակ սենեակներ: Գլխաւոր մուտքը պիտի ունենայ 16 մեթր շառաւիղ՝ շրջապատուած ապակիով․ գիշերները այս մասը պիտի լուսաւորուի լուսարձակներով: Շուկայի կառուցման աշխատանքները պիտի վերջանան 1950ի:

ԱՆԳԼԻՈՅ պահպանողական կուսակցութեան համագումարը բացուեցաւ Լոնտոնի մէջ, նախագահութեամբ Պ․ Իտընի, որ յայտարարեց թէ «ընկերվարութիւնը աղէտի կ՚առաջնորդէ»: Ժողովին կը մասնակցին 4000 պատգամաւորներ: Այժմէն գետին կը պատրաստեն, պահպանողական կառավարութիւն մը կազմելու համար, նախագահութեամբ Չըրչիլի:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դշ․)․— Տոլար 349.20 (392), սթերլին 980 (1005), զուից․ ֆրանք 80.55 (90), նափոլէոն 4420, զուից․ ոսկի 4280, սթերլին 5190, տոլար (20) 21.160, ձոյլ ոսկի 648.000 ֆր․:

Յոյց մը Ժիւլ Մոքի դէմ

Հանրապետութեան նախագահին կողմէ նշանակուած վարչապետը, Պ․ Ժիւլ Մոք, Ազգ․ ժողովին ներկայացաւ երէկ, հինգշաբթի, ժամը 3ին, վստահութեան քուէ ստանալու համար:

Ճիշդ նոյն ժամուն, ընդհանուր գործադուլ մը սարքած էր փարիզեան շրջանի սէնտիքաներու Միութիւնը, իբրեւ բողոքի ցոյց: Բանուորական Ուժը եւ Քրիստոնեայ Աշխատաւորներու Դաշնակցութիւնը մերժեցին մասնակցիլ այս ցոյցին, որ քաղաքական հանգամանք ունի եւ ներշնչուած է համայնավար կուսակցութենէն, ինչպէս մասնաւորաբար կը շեշտեն տեղական թերթերը:

Համայնավար կուսակցութեան Քաղաքական Բիւրոն ալ հոկտեմբեր 12ին նիստ գումարելով, իր «գայրալից բողոքը» յայտնեց Ժիւլ Մոքի անուանումին դէմ: Այս առթիւ քուէարկուած բանաձեւը կը յիշեցնէ ներքին գործերու նախարարին «ոստիկանական մեթոտները» Մարսէյլի, Վալանսի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ կատարուած գործադուլներու առթիւ: Եւ կը հրաւիրէ աշխատաւորները բողոքել եւ դիրք բռնել, «ժողովրդավար կառավարութիւն մը հաստատելու, իրենց հացը պաշտպանելու, ազգային անկախութիւնը եւ խաղաղութիւնը ապահովելու համար»:

Համայնավար պաշտօնաթերթը, «Իւմանիթէ», ամէն օր յուզումնալից լուրեր կը հրատարակէ բանուորական խլրտումներու մասին, այն տպաւորութիւնը ձգելով թէ ամբողջ երկիրը ալեկոծութեան մատնուած է:

★ Թերթերը զանազան կարծիքներ յայտնելով նոր վարչապետին յաջողութեան կամ ձախողման մասին, դիտել կու տան թէ շատ մը թեկնածուներ կան հողագործական եւ ներքին նախարարութեանց համար — մանաւանդ արմատականներուն մէջ — բայց ոչ մէկը կ՚ուզէ ստանձնել ելմտական նախարարութիւնը:

Զրոյցի մը համաձայն, Ֆրանսա հարիւր միլիոն տոլարի փոխառութիւն մը պիտի կնքէ Մ․ Նահանգներուն մէջ, իբրեւ երաշխաւորութիւն ցուցնելով իր ոսկեդրամի պահեստը:

★ Աշխատավարձքի մասնակի կամ ընդհանուր յաւելման պահանջներուն առթիւ, «Ֆիկաո» կը գրէ․— «Այս միջոցին ընդհանուր յաւելում մը մահացու վտանգի մը պիտի ենթարկէ Ֆրանսը»:

Բանուորական Ուժը, որ չափաւոր հոսանք մըն է (անջատուած՝ Աշխատանքի Դաշնակցութենէն), կ՚ընդունի թէ Ժիւլ Մոքի ծրագիրը որոշ բարւոքում յառաջ պիտի բերէ, «բայց չի լուծեր բուն խնդիրը»:

Եւրոպայի պաշտպանութիւնը, հիւլէական ռումբ եւայլն

Զօր․ Պրէտլի, Մ․ Նահանգներու միացեալ սպայակոյտին պետը, Դշ․ օր ճառ մը խօսելով, խոստովանեցաւ թէ Խ․ Միութեան հիւլէական պայթումը (փորձը) աւելի կանուխ տեղի ունեցաւ քան կը սպասէին, բայց իրենց պաշտպանութեան ծրագիրները «լաւ կ՚ընթանան»: Իր սպայակոյտը հաշուած է թէ Խ․ Միութիւնը ե՛րբ կրնայ բաւալար չափով մասնագէտներ եւ հիւլէական ռումբեր ունենալ, «ազդելու համար արդիական պատերազմի մը ելքին վրայ»: Յետոյ շարունակեց․

— «Ռուսերը կրնան յանդգնութիւնն ունենալ հիւլէական յարձակում մը կատարելու միայն ափ մը ռումբերով: Բայց աշխարհի բոլոր ժողովուրդներուն մէջ, անոնք լաւ սերտած են ուժին եւ կարողութեան դերը պատերազմի մէջ եւ բացորոշապէս պիտի հասկնան այդպիսի չարաշուք սխալի մը աղետալի հետեւանքները: Միեւնոյն ատեն, ես ջերմապէս կը յուսամ թէ անոնք պիտի հաշուեն հիւլէական արտադրութեան ահագին ծախքերը եւ ընդառաջ պիտի գան միանալու համար մեզի, միջազգային հսկողութեան տակ առնելու համար այդ զէնքը»:

Զօրավարը անգամ մը եւս յիշեցնելով արթուն եւ պատրաստ կենալու պարտականութիւնը, ըսաւ․ «Միայն մէկ ցամաք․մեծ պետութիւնկայ որ կրնայ պատերազմի ձեռնարկել: Իբրեւ հետեւանք յարձակման ենթարկուելու անտեղի վախի մը կամ նախայարձակման ծրագիրներու, Ռուսաստան կը պահէ 2.500.000ի բանակ մը: Իր օդանաւային ուժը կը բաղկանայ 600 հազար օդաչուներէ, 14 հազար — 16 հազար օդանաւերով: Յետոյ իւրացնելով գերմանական սուզանաւերու տիպարները, ան ընծովեայ շատ արդիական ուժ մը պատրաստած է: Ցաղթանակի օրէն ի վեր, իր ճարտարագործական կարողութեան մէկ մեծ մասը յատկացուցած է իր զինեալ ուժերուն պահպանման եւ արդիացման: Եւ երկու չարաթ առաջ Խ․ Միութիւնը — միակ կարելի թշնամին յառաջիկայ քսան տարիներու ընթացքին — նժարին մէջ նետեց նորայայտ հիւլէական ռումբը»:

Զօրավարին եզրակացութիւնը այն էր թէ Մ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ․ էջ)

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՏԻԼԻՄԱՆԻ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԷՆ ԱՌԱՋ

Սալմաստը, պատմական Ատրպատականի այդ գեղեցիկ եւ բարեբեր գաւառը, գարնանային իր բոլոր հրապոյրները ցուցադրութեան հանած էր իր կոնակը տուած Արաւուլին եւ Տէբիկայ սարին:

Իր ծունկերուն՝ կապուտակ գորգի մը նման փռուած էր Ուրմիոյ լիճը: Եւ այդ սքանչելի բնութեան ծոցին, Թուրք արիւնածարաւ Թաթը, ոճիրներուն ամէնէն սարսափելին գործած էր հայկական գիւղերու մէջ, խողխողելով անզէն եւ անպաշտպան ծերեր, կիներ ու մանուկներ:

Ուղղուեցանք դէպի հայկական գիւղերը ընկերակցութեամբ Մ. Լոպոսեանի (գնդապետ) եւ հիւպատոս Վէդէնսկու:

Հարուստ եւ շէն գիւղերը ամայացած էին, շէնքերը հրդեհուած, եկեղեցիներ եւ դպրոցները քարուքանդ:

Թատերասրահները ախոռի վերածուած եւ գրադարանները պարապ էին:

Դեռ անթաղ դիակներով լեցուն էին փողոցները: Սատկած կամ սպաննուած կենդանիներու կմախքները, ջարդուփշուր կահկարասիները, հայահաւիկներու դէզեր, ածխացած գերաններ անանցանելի դարձուցած էին ճամբաները:

Օդը անշնչելի էր դիակներու գարշահոտութենէն:

Կազմած էին վերադարձող գաղթականներու խումբերը, բայց Սամսոնի զօրեղ անհատականութիւնն կը սանձէր կիրքերը:

Կը հանդիպէինք պառաւներու, զարհուրանքէն, անօթութենէն ու Թրքական բարբարոսութենէն ահաբեկ եւ այլանդակուած: Գունատ էին եւ սաստիկ նիհար, չորցած բազուկները հաղիւ շարժելու վիճակի մէջ: Կուլային, կը հեծկլտային ի տես հարազատներու եւ ազգակիցներու:

Անասելի բաներ կը պատմէին: Իւրաքանչիւր վերապրողը ողբերգութիւն մըն էր: Պահուըտած էին բարի Պարսիկներու մութ ու խոնաւ նկուղներու մէջ, բայց, դարձեալ փրկուած չէին:

1914 Դեկտեմբերէն մինչեւ 1915 Ապրիլ, օրը հազար հեղ ճաշակած էին մահուան սարսուռները:

Կը հարցնէին գաղթած իրենց հարազատներու մասին, բոլորի մասին: Կը տեսնէին, կը լսէին մեզ, բայց չէին հաւատար իրենց աչքերուն եւ ականջներուն:

Դիակներ գտանք նաեւ ջրհորներու մէջ, փլած պատերու տակ կամ ծառերուն զամուած ու կախուած:

Մեծ մասով սրախողխող, գանկերը փշրուած, կացինահար կամ խեղդամահ:

Հազար տուն հայ բնակիչ ունեցող Հաֆթվան գիւղը անճանաչելի դարձած էր: Նոյն վիճակին ենթարկուած էին նաեւ Ղալասար, Փայաջուկ, Մահլամ, Սաւրա Սառնա, Ղըզըլջայ, Ախտախանայ, ինչպէս նաեւ ասորական Խոսրովա, Ուլա, եւ ուրիշ գիւղեր:

Տիլմանի մէջ գտանք մեր կորսնցուցած հարազատները:

Թուրք բորենիներու շղկոտ բերանները յագեցած չէին իրենց լակած արիւններէն, անոնք խածած էին կիներու եւ աղջիկներու այտերը եւ ակռաներու բացած վէրքերը դեռ չէին սպիացեր:

Այդ բոլորը տեղի ունեցած էին քանի մը դժբախտ ծերուներու եւ անչափահաս մանուկներու աչքերուն առջեւ:

Հայատեաց Վէտէնսկու հրամանով հաւաքուեցան եւ Թաղուեցան դիակները: Զօր. Չերնոզուբովի այդ հաւատարիմ գործակիցը եղածը «պատերազմի յատուկ պատահարներ» համարեց, սպառնալով թէ՛ Հայերուն եւ թէ՛ Ասորիներուն: Ապա խոստացաւ պարէն ճարել գաղթականներուն:

Սամսոնը՝ որ տասնեակ տարիներ ապրած եւ գործած էր Սալմաստի մէջ, մեծ հեղինակութիւն կը վայելէր Սալմաստեցի Թաթարներու եւ Պարսիկներու մէջ: Անմիջապէս կազմակերպեց հաւաքոյթներ եւ միջցեղային ատեան մը եւ օգտակար Թելադրանքներ ըրաւ: Իր միջնորդութեամբ, հրամայուեցաւ Թուրք — Թաթար գիւղերէն հաւաքել հայ գիւղերէն Թալանուած իրերը եւ վերադարձնել տէրերուն, որքան հնարաւոր էր: Սամսոնի ներկայութեան շնորհիւ զգալապէս բարւոքեցաւ կացութիւնը:

Դուզ — Դաղի ռուսական զօրքը շարժիլ սկսաւ դէպի Սալմաստ: Զրոյց կը շրջէր թէ Խալիլ փաշան 20.000 վարժ եւ քաջ զինուորներով յարձակում պիտի գործէ Ատրպատականի վրայ: Պնդողներ կային թէ Թրքական բանակը Գեավառի վրայով շարժած է դէպի Ուրմիա: Իսկ Սօմայի շրջանէն Թուրքերուն միանալու գացեր էին 3000 քիւրտ հեծեալներ:

Նոյնիմաստ լուրեր կը հասնէին նաեւ Ազբակէն: Ամենավստահելի սուրհանդակն էր Դաշնակցութեան հինաւուրց եւ փաստակաւոր սուրհանդակ Մուսթաֆան, որուն տեղեկութիւնները Սամսոնի միջոցով կը հաղորդուէին, ռուս գնդապետ Նալդիեւին, ապա Զօր. Չերնոզուբովին:

Նոյն տարուան Ապրիլ 5ին, Խոյ եկաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան հիմնադիրներէն անմահն Ռոստոմը: Անդրանիկի կամաւորական գունդը կը գտնուէր Դիզէտիզ գիւղը: Հոն էին նաեւ Սմբատը եւ Սեպուհը:

Արարատեան կամաւորական գունդի կազմութեան եւ հրամանատարութիւնը Վարդանին յանձնելու պարագան վշտացուցած էր Անդրանիկը, որ կը սպառնար լքել իր զինուորները եւ հեռանալ:

Վասպուրականէն ալ անորոշ եւ յաճախ անմխիթար լուրեր կը հասնէին:

Ռոստոմի կարգադրութեամբ Սամսոն դարձեալ պիտի մնար Անդրանիկի հետ: Մաս մը ռուսական զօրքեր եւ « Արարատեան » մեր կամաւորական նոր գունդը պիտի մեկնէին դէպի Վան. բայց ռուս հրամանատարութիւնը դիտմամբ կը ձգձգէր մեկնումը:

Մեր կորսնցուցած եւ վեց ամիս Թրքական գազանութեանց ենթարկուած հարազատները գտնելէ վերջ, արտօնուեցանք զանոնք Խոյ տեղափոխել, հանգստանալու եւ կազդուրուելու համար:

Երբ Խոյ հասանք, զանոնք տեղաւորեցինք « Համառուսական Քաղաքներու միութեան » սննդատու կայաններու եւ դաշտային հիւանդանոցներու մէջ.

Ապրիլ 6ի երեկոյեան հանդիպեցանք Ռոստոմին, զոր առաջին անգամ կը տեսնէի նաեւ ես:

Մեր խօսակցութեան ընթացքին, ի միջի այլոց, ոմանք պահանջեցին վռնտել կարգ մը ընկերներ որոնք նոյն օրը յանդիմանուած էին Ռոստոմի կողմէ:

Ռոստոմ իր սովորական համբերութեամբ լսեց մերոնց ամբաստանութիւնները եւ պահանջները, ի վերջոյ քանի մը խօսքով կարգադրեց խնդիրը:

— « Եթէ ընկեր մը հարիւրին տասը համեմատութեամբ լաւ կողմեր միայն ունի, պէտք չէ յուսահատիլ, ջանալու է՝ հետզհետէ ուղղել եւ բազմապատկել լաւ կողմերը եւ պիտի տեսնէք որ յետագային այդ ընկերը կրնայ նոյնիսկ օրինակելի դառնալ»...

Ռոստոմի այդ պատգամը գործադրեցինք յաճախ մեր կուսակցական կեանքին մէջ եւ չսխալեցանք:

Յաջորդ օրը Ռոստոմն ու Ջամալեան վերադարձան Թիֆլիզ:

Ապրիլ 7ին, Անդրանիկի գունդը Դիզէդիզէն շարժեցաւ դէպի Սալմաստ, եւ տեղաւորուեցաւ Շաքիար — Եազի լեռնաշղթային վրայ, ուրկէ կը սկսի Սալմաստի սահմանը:

Աւոյի ձիաւորները ղրկուած էին Չհարըս — Թուն լեռներու ուղղութեամբ հետախուզութիւն կատարելու: Սմբատ իջած էր Սալմաստի Սուլաւ գիւղը:

« Հաւաքուեցէք եւ անմիջապէս ճամբայ ելէք, ինծի հասնելու», կը գրէր Սամսոնը եւ մենք, 30 ձիաւորներով, մնաս բարով ըսինք մեր հիւանդ, սարսափահար եւ դեռ չկազդուրուած հարազատներուն:

Վրէժխնդրութեան ժամը հասած կը համարուէր:

Եւ մենք արժանացանք այդ երանելի օրերուն, շնորհիւ Տիլմանի ճակատամարտին:

ԱԶԳԻՆ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

Սաթը եւ իր ծագումը

Բոլորին ալ ծանօթ է սաթը (ambre jaune, cuccin, քէհրիպար): Հին ժամանակներէ ի վեր ճանչցուած է այս պերճանքի նիւթը ամբողջ արեւելքի մէջ:

Քրիստոսէ քանի մը դար առաջ, Փիւնիկեցիներ, որոնք ժամանակի ամէնէն յանդուգն ու ճարպիկ նաւարկողները եղած են, հակառակ նախնական նաւարկութեան՝ փորձուած են Եւրոպայի շրջանը ընելով մինչեւ Հիւսիսային ծով եւ Պալթեան երկիրները բարձրանալ, հոն գտած են սաթը, զոր տեղացիները իբր զարդ կը գործածէին, ու հրապուրուած անոր գեղեցիկ տեսքէն զայն փոխադրած են Բաբելոն, Յունաստան, Հռովմ եւ այլուր, մինչեւ Հնդկաստան: Այնուհետեւ սաթը կազմած է արեւելքի եւ արեւմուտքի ժողովուրդներու իգական թէ արական սեռին նախընտրած զարդերէն մին:

Սաթը ժողովրդային բացատրութեամբ ոչ մետաղ է, ոչ քար, ոչ աղ եւ ոչ ալ ածուխ: Ընդհանրապէս զայն կարելի է գտնել Պալթիկ ծովուն լիթուանական եզերքը եւ նոյն շրջանի աղի լիճերու մէջ: Սաթի կատարեալ հանքեր կան նոյնպէս Արեւելեան Փրուսիա, Սալմանտի շրջանը:

Ինչպէ՞ս կազմուած է սաթը: Ան պարզապէս դարեր առաջ հողին մէջ թաղուած ռետիններու (չամ սաքըզը) քարացումէն յառաջ եկած է: Մասնաւորապէս երկու տեսակ կոնազգիներու ռետիններէն՝ որոնց լատիներէն անունները աւելորդ կը նկատեմ յիշել այստեղ: Ինչպէս բոլոր տեսակի քարացած մարմինները, սաթն ալ դիւրաբեկ է: Ջերմութեան զգայուն՝ արեւու ճառագայթներուն ազդեցութեամբ կը կակուղնայ: Եթէ զայն շփէք կտաւի մը վրայ, թեթեւ առարկաները իրեն քաշելու զօրութիւն մը կը ստանայ: Իր այս ձգողական յատկութեան համար Յոյները զայն կոչած են «ելեքտրօն», որ իր կարգին իր անունը տուած է ելեկտրականութեան: Իր տեսակարար ծանրութիւնը ջուրէն քիչ մը աւելի է, իսկ քիմիական կազմութեամբ՝ բնածուխի, ջրածինի եւ թթուածինի որոշ բաղադրութիւն մը:

Եթէ Լիթուանացիի մը հարցնէք սաթին ծագումը, ան ձեզի հետեւեալ գողտրիկ աւանդութիւնը պիտի պատմէ.— Դարեր ու դարեր առաջ Պալթիկ ծովուն վրայ կ'իշխէր Ժիւրաթէ դիցուհին, որ կ'ապրէր ծովերուն խորը՝ սաթէ գեղեցիկ պալատի մը մէջ: Իր հպատակները, լողակաւոր սրբացած էակներ էին եւ ոչ մէկ մարդկային արարած կը համարձակէր դպչիլ անոնց:

Սակայն օր մը, դիցուհիին սուրհանդակներէն մին՝ գայլաձուկը եկաւ տեղեկացնել թէ երիտասարդ ձկնորս մը անխնայ կը փճացնէր իր հպատակները: Սաստիկ յուզուած, Ժիւրաթէ իր քով կը կանչէ հարիւր յաւերժահարսեր ու անոնց կը հրամայէ արժանի պատիժը տալ այդ անգութ ձկնորսին: Ջրանոյշները ծովային ճերմակ ձիերու վրայ հեծած կը մօտենան Սվէնթոյի գետափին, ուր Քասթիթիս, անփութօրէն նստած իր ուռկանը կը նորոգէր: Անոնք իրենց հրապուրիչ երգերով ու զգլխիչ գեղեցկութեամբ այնքան կը հմայեն երիտասարդը որ դիւրութեամբ զայն կը տանին ծովուն յատակը: Անշուշտ հոն պիտի խեղդուէր Քասթիթիս, եթէ դիցուհին չյափշտակուէր անոր երիտասարդութեամբ: Այնուհետեւ այդ երկու չքնաղ հոգիները իրար կապուեցան յաւիտենական սիրով: Եւ ամէն երեկոյ, մայրամուտի պահերուն Ժիւրաթէ կուգար իր սիրականին մօտ միախառնելու իր սէրը կատարեալ երջանկութեան մէջ:

Դժբախտ օր մը, սակայն, Փէրքունաս, աստուածներու տէրը եւ դիցուհիին հայրը, իմացած ըլլալով իր դստեր սէրը մահկանացուի մը հետ, զայրացաւ եւ խիկոյն արձակեց կայծակը ու շանթահարեց գեղեցիկ Ժիւրաթէն: Իսկ անոր ոսկեգոյն պալատը հիմնայատակ կործանեց: Յետոյ երիտասարդ ձկնորսը կապեց ծովուն ամենախոր անկիւնը ժայռի մը եւ անոր ոտքերուն տակ նետեց Ժիւրաթէի անշունչ մարմինը:

Երբ արեւմտեան քամին ուժգին կը մռնչէ եւ ծովուն ալիքները կը բարձրանան լեռան մը պէս, ծովուն խորերէն կը լսուի աղիողորմ ու սրտաճմլիկ ողբի մը խոր հառաչը: Քասթիթիսն է ան որ կ'ողբայ իր ամենասիրական էակին կորուստը...

Ու երբ հովը իր ուժգնութիւնը կը կորսնցնէ եւ ալիքները կը հանդարտին, ծովեզերքը կը ծածկուի սաթի կտորուածքներով: Դիցուհիին կործանած պալատին մնացորդներն են ատոնք...

Գերմանացի գիտուններ, կ'ենթադրեն թէ երկրիս կազմութեան երրորդ. շրջանի սկիզբին, այժմու Ատլանտեանը կ'երկարէր Հիւսիսային Գերմանիոյ արեւմտեան մասի կէսէն աւելին եւ նոյնպէս Ֆրանսայի հիւսիսային շրջանը որու մօտաւոր սահմանը կարելի է ճշդել քարտէսին վրայ գիծ մը քաշելով Լոնտոն — Փարիզ — Քօփէնհակ ուղղութեամբ: Իսկ ընդհակառակն Պալթեան աւազանը կը կազմէր Սկանտինաւիոյ ցամաքային բնական շարունակութիւնը, ուր հարուստ անտառ մը՝ արեւադարձային ճոխ բուսականութեամբ կ'աճէր եւ 20 աստիճանի միջին ջերմութեան մը տակ անտառին բուսաններով հարուստ ծառերէն կը հոսէր ռետինը առատօրէն: Ճշդիւ չէ կարելի ըսել թէ որ ժամանակ, բայց գիտական տուեալներու վրայ հիմնուելով պատմական շրջանէն մէկ կամ երկու միլիոն տարի առաջ, ջուրի անդիմադրելի հոսանք մը եկաւ ջրամոյն թաղել այդ ճոխ անտառը: Ահա այդ անտառին ռետինային նիւթերն էին որ դարերու ընթացքին զանազան ազդեցութիւններու տակ քարանալով փոխակերպուեցան սաթի:

Սաթը համաձայն իր ստացած արեւու ճառագայթներու քանակութեան, առած է գոյնի այլազան երանգաւորումներ: Կան սաթի տեսակներ, նոյնքան ոսկեգոյն որքան արեւուն շողերը: Կարելի է գտնել նռնագոյն, թափանցիկ թէ անթափանց կաթնային սաթեր: Կը գտնուին նոյնպէս սեւ սաթեր:

Սաթի խոշոր կտորները 20 — 50 կրամ կը կշ-

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ.— Կիրակի, 9 Հոկտեմբեր, Վալանսի Հայ Մարզականին (U. S. A.) առաջին խումբին ախոյենական չորրորդ մրցումը տեղի ունեցաւ Montélimarի promotion խումբին դէմ, մեր դաշտին վրայ: Հակառակորդը Ֆիզիքապէս գերազանց էր մերիններէն:

Հակառակ անձրեւոտ օդին՝ հազարաւոր մարզասէրներ կը հետեւէին խաղին: — Ժամը 3.25ին խանդավառ ցոյցերու մէջ խումբերը մտան դաշտ:

Իրաւարարն էր Պ. L. E. Guyader որ անկողմնակալ կերպով հսկեց մրցումին մինչեւ վերջը: Խաղը սկսաւ խիստ կատաղի: Montélimar վտանգաւոր վայրէջքներով փորձեց նեղել մեր խումբը, սակայն շնորհիւ մեր բերդապահին եւ վերջապահներու՝ հակառակորդին խոյանքը անցաւ ապարդիւն: 35 վայրկեան վերջ, Ա. Գազանճեանը, օգտուելով «փաս»երէն յաջող կիցով մը նշանակեց առաջին կէտը: Մերոնք չունչ առին, հակառակորդը՝ աւելի լարեց իր ուժերը, միշտ անօգուտ:

Բ. Կիսախաղին հրմշտուքները անպակաս էին թէեւ վարպետ իրաւարարին աչքէն չէր վրիպեր: Հակառակորդը ինքնիրմէն ելած էր, մեր տղաքը կիցեր ստացան: Նոր նշանակէտեր չունեցանք այլեւս բայց հասարակութիւնը սքանչելի խաղարկութեան մը հանդիսատես եղաւ:

Վերջին վայրկեաններուն մերիններէն մէկը վիրաւորուեցաւ Montélimar փորձեց առիթէն օգտուիլ: Ի զուր, խաղը վերջացաւ մեր յաղթանակով 1—0:

Այժմ մեր խումբը ընդհ. դասաւորման մէջ ունի յաղթանակի 11 կէտ: Պ. Արապեան ինչպէս ուրիշ անգամներ, այս անգամ ալ մեր առաջին խումբին նուիրեց տասնըմէկ հատ բուրդէ լանջապահ (փուլովըր): Ամէն կիրակի երեկոյ ժամը 7ին Radio – Lyon Ֆրանսական բոլոր բարձրադոյն խումբերու կարգին կը ծանուցանէ Վալանսի U. S. A.ի Ա. խումբին մրցումներուն արդիւնքը, ինչ որ պատիւ կը բերէ մեր մարզիկներուն:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ւեն: Աւելի խոշորները հազուագիւտ են: Աւելի մանր կտորուածքները գործարաններու մէջ 300 աստիճան ջերմութեամբ ու ճնշումով կ'օգտագործուին զանազան զարդեղէններու պատրաստութեան: Ասիկա է որ կը կոչուի արուեստական սաթ:

Այժմ, կատարելագործուած միջոցներով կը գտնեն սաթը ծովերուն յատակը քերելով: Պատերազմէն առաջ Լիթուանիոյ մէջ միայն 75 թոն սաթ կը հաւաքէին տարեկան:

Սաթը կը գործածուի մանեակներու, ապարանջաններու, ծխամորճներու եւայլ զարդերու պատրաստութեան եւ Լիթուանիոյ կարեւոր ճարտարարուեստը կը կազմէ:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՑԻՏՌՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՂՂՐԿԵԼ: ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ:

Գաղութէ գաղութ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Թէհրանի մէջ Սեպտ. 8ին մեռած է Նորդեղցի Հաճի Մուրատ (կուսակցական անունով Հայկակ), 84 տարեկան: Ծնած էր Վասպուրականի Գաւաշ գաւառի Նորդեղի մէջ եւ ուսումը ստացած իր ծննդավայրի եւ Նարեկի դըպրոցներուն մէջ: Եղած է Դաշնակցական գործիչ Գաւաշի եւ Վասպուրականի միւս գաւառներուն մէջ: Սալմաստի մէջ ըրած է զինական փոխադրութիւններ: Փայաջուկի (ծննդավայր Րաֆֆիի) մէջ կատարած է ուսուցչական պաշտօն 1896 — 97ին եւ մասնակցած Խանասորի արշաւանքին իբրեւ հարիւրապետ: Եղած է խիստ եւ անողոք կուսակցական գործիչ եւ հիմնադիրներէն Աղթամարի կեդրոնական աշխարհիկ դպրոցին: Աշխատած է որ թեմապատկան եկամուտները յատկացուցին մշակութային նպատակներուն:

ՀԱՄԱՏԱՆԻ մէջ (Իրան) տօնուած է Հայ Աւետարանական եկեղեցիի քարոզիչ՝ Վեր. Ց. Մ. Մուտոյեանի 25ամեայ գործունէութեան յոբելեանը: Ան սիրուած է բոլորէն իր նկարագրի պարզութեան եւ լայնամտութեան համար: Ան հայութիւնը կը համարէ իբրեւ մէկ ամբողջական միաւոր, որուն պէտքերը բազմապիսի ըլլալով, օգնութեան միջոցներն ալ տարբեր են:

ԿԱԼԿԱԹԱՅԻ մէջ հիմնուած է 1948ին Հայ Կանանց Բարեգործական Միութիւն մը: Գաղութը մինչ այդ միահամուռ կերպով չէր համախմբուած իր ազգային եւ կրթական հաստատութիւններուն շուրջ: Տարուան ընթացքին տօնուածենազգ. ու կրօնական բոլոր տօները, մեծ շուքով:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ տօնուած է, Սեպտեմբեր 11ին, Կոմիտասի ծննդեան տարեդարձը Հայկ. Ս. Ս. Ռ. Մշակոյթի Տան մէջ: Խօսած է Գիտութիւններու եւ Արուեստի թեկնածու Աղեքսանդր Սաւերեան, որ ըսած է թէ Կոմիտասի գործերը հայկական երաժշտական գրոյցներէն կը ներշնչուին: Ան նմանապէս հիմնադիրն է հայ երաժշտութեան մէջ բազմաձայն ոճին: Ան ունի 60 երգեր՝ երգչախումբի, շատ մը պարեր՝ դաշնակի համար, եւ երգեր: Տեղի ունեցած է երաժշտահանդէս մը որուն մասնակցած են Հայ երգիչներ եւ քառանուագը որ երգահանին անունը կը կրէ: Երգած են վարդապետին նուագարանի գործերէն:

Շուտով Մոսկուայի երաժշտանոցին մէջ տեղի պիտի ունենայ Կոմիտասի գործին նուիրած նուագահանդէս մը: Պատրաստուած են մասնաւոր ձայնասփռումներ՝ տաղանդաւոր հայ երաժշտագէտներու գործերէն:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՆԱՅԻՐԻ ամսագրի 8րդ թիւը, 1949 Օգոստոս: Հասցէ՝ B. P. 372, Հալէպ:

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՀԱՅՈՒՀԻ կիսամսեայ հանդէսին թիւ 19, Սեպտ. 1949:
Հասցէ. 113 rue Mgr. Chebti, Պէյրութ:

ԼՈՒՍԱԲԵՐ մանկական ամսագրի Օգոստոս եւ Սեպտեմբերի թիւերը, պատկերազարդ: Հասցէ՝ Ave. Naderie, Թէհրան:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

Խարբերդցի Պ. Կ. Տէրտէրեանի քննադատութեանց առթիւ («Յառաջ», 28 Սեպտ.) ստացած ենք պատասխան մը Պ. Յակոբ Ղարիպ Շահպազեանէ (Լիոն): Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը, մեղմացնելով լեզուն, ինչպէս ըրած էինք առաջին գրութեան համար.—

1.— Անցեալ տարի ալ, Վալանսի պատգ. ժողովին մէջ, այս պարոնն էր որ «Նոր Աշխարհ»ի մէջ քննադատութիւններ եւ սպառնալիքներ կ'ուղղէր, իբրեւ հնչակեան ներկայանալով:

2.— Համախարբերդցիական Միութեան մէջ համայնավարներ չունինք: Հայրենիքի եւ Նոր Խարբերդի հետ մեր բարոյական, նիւթական եւ հայրենասիրական կապերը եթէ համայնավարութիւն կը նշանակեն, ըսելիք չունինք:

3.— Ճիշդ է որ, հայրենակիցներու թիւը Ֆրանսայի մէջ հաշուելով քանի մը հազարի, Միութեան անդամներու թիւը հազիւ չորս հարիւրի կը հասնի: Բայց անդամներու նուազութեան պատճառը Միութեան «կասկածելի դիրքը» չէ բնաւ, այլ Խարբերդցիներուն մէջ արմատացած այլասիրութիւնը:

4.— Միութեան հաշիւները տրուեցան Տէսինի Պատգ. ժողովին մէջ, ուր ներկայ էր «Խարբերդցի»ն: Երբ գումար մը տակաւին գործածելու հնարաւորութիւն չկայ եւ կը մնայ գանձը, ի՞նչպէս կ'ուզէք որ խօսուի անոր գործածութեան մասին: Կեդր. վարչութիւնը չի կրնար դուրս գալ գերագոյն ժողովի որոշումներէն:

5.— Կեդր. վարչութենէն մինչեւ մասնաճիւղի վարչութիւնները կ'ընտրուին գաղտնի քուէարկութեամբ, հետեւաբար «ինքնակոչ» մարմին գոյութիւն չի կրնար ունենալ:

Յ. ՂԱՐԻՊ ՇԱՀՊԱԶԵԱՆ

★

ՃՇԴՈՒՄ.— Մեզ կը հաղորդեն թէ կոփամարտիկ Բագարատ Թահթաճեան՝ Րօպըրթ Գոլէճի շրջանաւարտներէն Մկրտիչ Մկրեանի հիմնած «Հայ Մարմնակրթական Միութեան» (Հ. Մ. Մ.) անդամակցած է եւ ոչ թէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի: Ինչպէս գրած էր Արամ Պետրոսեան «Կոփամարտիկ Բագարատ» յօդուածին մէջ:

Բագարատի յուղարկաւորութեան ընթացքին Բերայէն մինչեւ Շիշլիի գերեզմանատունը, թափորին մաս կազմող հարիւրաւոր կառքերուն ծախքերը, սիրայօժար վճարուեցան իր «Հ.Մ.Մ.»ական ընկերներուն կողմէ, որոնց մէկ մասը անշուշտ Հ. Յ. Դ. Սկիւտարի կոմիտէին կ'անդամակցէին եւ մէկ մասն ալ Պէրպէրեան վարժարանի իր դպրոցական նախկին ընկերներն էին:

ՈՒՍՈՒՑԻՉԸ.— Երբ դուն ինծի փոխ դրամ տաս՝ ես կ'ըլլամ պարտապան. իսկ դուն ի՞նչ կ'ըլլաս:
ԱՇԱԿԵՐՏԸ.— Ապուշ ...:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՒՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱՒ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Բ. ՄԱՍ

ԱՆԻԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

ԻԳ.

ԿԸ ՔԱՆԴԵՆ

Առաջ քշեց իր հրոսակները դէպի անտէր ու անպաշտպան Հայաստանը: Աւերուեցաւ Արծն բարգաւաճ ու բազմամարդ քաղաքը: Բնակիչները, որոնք մօտ 150 հազարի կը հասնէին, ջարդուեցան կամ գերի տարուեցան. իսկ քաղաքին տեղ մոխիրի կոյտ մը միայն մնաց: Աւերակ դարձան նոյնպէս Արծկէ ու Սմբատաբերդ քաղաքները: Աւեր ու մոխիր ձգելով իրենց ետին, սելճուքեան հրոսակները մօտեցան Բաբերդի:

Ժողովուրդը, անտէր ու անպաշտպան, կը ջարդուէր կամ գերի կը տարուէր, բայց դաւաճանին արեան ծարաւը դեռ չէր յագեցած:

Վեստ Սարգիս մտածեց օգտուիլ հանգամանքներէն: Հայրենիքը պաշտպանելու պատրուակին տակ, իր զօրքերով միացաւ Վահրամ իշխանին, Գրիգոր Մագիստրոսին, Լիպարիտ վրաց թագաւորին, Ահարոն Վանայ վերակացուին եւ Յունաց զօրքերուն հետ եւ Բաբերդի մօտ ճակատեցաւ թշնամիներուն դէմ:

Ուրիշ էր Վեստ Սարգիսի նպատակը: Հայրենիքը պաշտպանելու չէր եկած ան. չէր եկած Տուղրիլին դէմ կռուելու, այլ Վահրամի եւ անոր եղբօրորդւոյն՝ Գրիգոր Մագիստրոսի կեանքին դէմ դաւեր լարելու:

Եւ դաւաճանին իղձը կատարուեցաւ:

Կռուի ամենաթէժ միջոցին, ծերունի Վահրամը գերի ինկաւ Սելճուքեան Թուրքերուն ձեռքը, որոնք անգթաբար տանջեցին եւ նահատակելով դիակը մէկ կողմ նետեցին:

Սակայն անթաղ չմնաց ծերունիին դիակը: Կէս գիշերին՝ մարդ մը, արցունքը աչքերուն, կը փնտռէր հայրենասէր Վահրամի անթաղ դիակը: Խենթն էր այդ մարդը, Վահրամին սիրելի Ներսէսը:

Երկար, շատ երկար փնտռեց ան. արդէն յուսահատած էր, երբ երկինքէն լոյս մը շողաց եւ լուսաւորեց ծերունիին դիակը: Խենթը դէպի լոյսը դիմեց. տեսաւ իր տիրոջ մարմինը, շրջապատուած երկնքի անսպառ լոյսով:

Խենթը ծունկի եկաւ եւ համբուրեց ծերունի Վահրամին սպիտակ ճակատը: Կարծես քնացած ըլլար ան. բայց ոչ, մահաբեր սուրը մխուած էր անոր կուրծքին մէջ, սիրտը դադրած էր բաբախելէ:

— Լսէ, իշխան, վեր առ գլուխդ ու ինծի նայէ, քու Ներսէսդ է որ կը խօսի քեզի, ըսաւ Խենթը եւ կրկին համբուրեց Վահրամին լուսաշող դէմքը:

Բայց իշխանը լուռ էր, չէր պատասխաներ. իսկ երկնքի լոյսը աւելի եւ աւելի կը պայծառանար:

Խենթը չալկեց դիակը եւ տարաւ հեռու ու հեռու:

Քանի մը օրէն՝ ծերունի Վահրամին դիակը հողին յանձնուեցաւ Մարմաշէնի մէջ, ուր եօթը գիշեր շարունակ անոր գերեզմանին վրայ կ'իջնէր երկնքի լոյսը:

Այսպէս կը պատմեն մեր պատմիչները, այսպէս կը նկարագրեն հին դարերու մատենագիրները, անոնք որ տեսած են Վահրամը եւ արժանացած են անոր ձայնը լսելու:

Մինչեւ այսօր ալ գոյութիւն ունի այդ սուրբ գերեզմանը. կարմիր ողորկ քարէ տապան մը կայ Մարմաշէնի եկեղեցիին մօտ, անոր հիւսիսային երեսին վրայ համեստ խաչ մը նկարուած է, իսկ վրան ալ արձանագրուած.

«Աստ ամփոփին ոսկերք Վահրամայ իշխանին Հայոց մեծաց ի ցեղէ Պահլաւունի, որ նահատակեցաւ ի Թուրքաց պատերազմին ի Մարմաշէն Հայոց թւի ՆՇԴ.»

ԻԴ.

ՅԱՆՄԱԾԸ ԿԸ ՀՆՁԷ

Ահռելի էր բնութիւնը:

Երկինքն ու երկիր իրար էին խառնուած, իսկ դժոխքը կարծես բացած էր իր մահաշունչ բերանը եւ շանթեր կ'արձակէր չորս կողմը: Ախուրեան գետը կը փչար: Ծաղկաձորը ծանր ծանր կը հեծեծէր, իսկ Անին իր պալատներով ու աշտարակներով, յուրաններով ու կաթողիկէներով լուռ կը հեկեկար:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

(92)

Նահանգները Եւրոպան պաշտպանելով Ամերիկ–կան պաշտպանած կ'ըլլան :

★ Զորեքշաբթի օր բուռն վիճաբանութիւն մը տեղի ունեցաւ Միացեալ Ազգերու Քաղաքական յանձնաժողովին մէջ: Վիշինսկի ծանրապէս մե –ղադրեց Անգլիան եւ Մ. Նահանգները, որոնք միշտ կը պահանջեն քննութիւն մը կատարել Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ եւ Հունգարիոյ մէջ, ստուգելու համար մարդկային ազատութեանց բռնաբարումը: Անգլիոյ ներկայացուցիչը, Սըր Հ. Շօքրոս — ընդհ. դատախազ — պատասխանելով, Թելադրեց Վիշինսկիի «մէկդի դնել իր կանխակալ կարծիքները, վախերը, կասկածները», եւ գտնել ընդհանուր համաձայնութեան ճամբայ մը գտնելու: Եւ աւելցուց.— «Եթէ Պ. Վիշինսկի իր եռանդին եւ խանդավառութեան միայն մէկ տասներորդը նուիրէր հասարակաց ճամբայ մը գտնելու, փոխանակ ընդլայնելու ճամբաներու պառակտումը, չկայ բան մը զոր չկարենանք ընել, ապահովելու համար աշխարհի խաղաղութիւնը եւ բարօրութիւնը: Կարելի չէ համաշխարհային խաղաղութիւն հաստատել այն սկզբունքով թէ միայն Ռուսիան կրնայ քալել պողոտային վրայ, իսկ միւս ազգերը պէտք է խռնուին փողոցին անկիւնը»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ կառավարութիւնը հրամայեց ոստիկանութեան յանձնել բոլոր զէնքերը: Այս ազդարարութենէն անմիջապէս վերջ, հազարաւորներ իրենց տուներէն դուրս թափեցան, պահականոցները տանելով հրացաններ, ատրճանակներ եւայլն: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ ոչ–համայնավարներուն որսի հրացաններն անգամ կը գրաւեն: Ձերբակալութիւնները կը շարունակուին ամբողջ երկրին մէջ: Կալանաւորներուն մէջ կան բազմաթիւ հողատէրեր, բժիշկներ, իրաւագէտներ, ճարտարապետներ: Կ'ըսուի թէ միայն Փրակայի մէջ տասը հազար հոգի ձերբակալուած են կիրակիէն ի վեր:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը, Կրոթվոլ, խորհրդարանին ներկայացնելով իր դահլիճը, յայտարարութիւն մը կարդաց ուր ծանրապէս կը մեղադրէ արեւմտեան դաշնակիցները թէ երկու մասի բաժնեցին Գերմանիան եւն.: Կ'ըսէ թէ իր կառավարութիւնը հաւատարիմ պիտի մնայ Փոցտամի որոշումներուն, երախտագիտութիւն կը յայտնէ սպարապետ Սթալինի եւ խորհրդային կառավարութեան, իսկ սահմաններու մասին կ'ըսէ.— «Այս նոր սահմանագլուխը խաղաղութեան սահմանագլուխ մըն է որուն շնորհիւ պիտի կրնանք բարեկամական յարաբերութիւններ հաստատել մեր հարեւանին՝ Լեհաստանի հետ: Բացարձակապէս կը մերժենք որ գերման ժողովուրդը նոր պատերազմի մը եւ աղէտի մը առաջնորդուի այս սահմանագլուխին պատճառով»: Ուրեմն համակերպած են արեւելեան սահմանագլուխին կրճատման:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ընդդիմադիր կուսակցութիւններէն երկուքը, դեմոկրատ եւ Միլլէթ, որոնք միասնաբար 40 երեսփոխան ունին Ազգ. Ժողովի 465 ներկայացուցիչներուն մէջ, որոշեցին չմասնակցիլ 14 մասնակի ընտրութեանց: Երկուքն ալ կ'առարկեն թէ ներկայ ընտրական օրէնքը թէեւ մասամբ բարեփոխուած, չապահովեր օրինաւոր ընտրութիւնը:

ԱՒՍՏՐԻՈՅ նախապատերազմեան սահմանագլուխները անփոփոխ պիտի մնան, համաձայնութիւն գոյացած ըլլալով Խ. Միութեան եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ: Դեռ կարգ մը խնդիրներ առկախ կը մնան, ուշացնելով հաշտութեան դաշնագրին կնքումը:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կարմիր բանակները միայն 56 քիլոմեթր հեռու են Քանթոնէն, համաձայն վերջին լուրերու: Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ մայրաքաղաքը անձնատուր պիտի ըլլայ: Անգլիացիները արտակարգ միջոցներ ձեռք առած են, Հոնկ Քոնկի պաշտպանութեան համար:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ հայրապետը, Վիգինսկի արք. շրջաբերական մը ուղղելով կղերին, կը յիշեցնէ թէ կրօնական ուսումը իրենց գլխաւոր պարտականութիւնն է: Այս առթիւ կ'ողբայ «կոյր վարդապետութեան մը ուսուցումը լեհ երիտասարդութեան»: Եւ կը յայտարարէ.— «Երիտասարդութիւնը պէտք է հաւատայ թէ արդարութիւնը կարելի է միայն առանց բանտերու, արգելարաններու, առանց աշխատաւորներու շահագործման եւ առանց արիւնահեղութեան»: Միեւնոյն ատեն ցաւ կը յայտնէ այն կղերականներուն համար որոնք յարմարած են կառավարութեան տեսակէտներուն:

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ՀՈՍԱՆՔԸ շաբաթը երկու օր կտրելու մասին լուրեր հրատարակած էին կարգ մը թերթեր: Ջեռնհաս իշխանութիւնը կը հերքէ այս լուրերը:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme - (13e)

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ» ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 15 շաբաթ իրիկուն ժամը 8էն մինչեւ առաւօտ,

Grande Salle des Fêtes de la Mairie du 6e Place St. Sulpice, métro St. Sulpice:

Կը նախագահէ ընկեր Գ. ԲԱԼԱՅԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Խօսք պիտի առնեն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը եւ Հ. Յ. Դ. Ուսանողներու կողմէ ընկ. ՀՐԱՉ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ:

ԵՐԳ.— Օր.ներ Ա. ԱՏՈՄԵԱՆ, Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ Մ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ:

ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ.— Օր. Ա. ԳԵՒՈՆԵԱՆ, ընկեր Զ. ԳԱՐԻՊԵԱՆ:

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, ղեկավարութեամբ Պ. ՄԵՍՈՒՄԵՆՑԻ:

Ճոխ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ, կէս գիշերէն վերջ հայկական եւ եւրոպական պարեր առաջնորդութեամբ Պ. ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ նուագախումբին:

ՄՈՒՏՔԸ 100 ՖՐԱՆՔ:

★

ԿՐԸՆՈՊԼԻ մէջ հոկտեմբեր 16ի կիրակի օր, ժամը 15էն 24, Palais d'Armenonvilleի Էքսփոզիսիոնի սրահը: Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՏԷՐ ՂՈՒԿԱՍԵԱՆ: Կը բանախօսէ Փարիզէն ընկ. ՍԱՀԱԿ Տէր ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ:

Պիտի երգէ Օր. Տէր Կոմսեան: Հայկական եւ եւրոպական պարեր: Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Մուտքը ազատ է

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

Մասնակցութեամբ CONCERTS LAMOUREUXի եւ յայտնի ջութակահար սոլիսթ ՍԵՐԺ ԹԷՆԷՆՊՕՄի:

14 Հոկտ. ՈՒՐԲԱԹ ԵՐԵԿՈՅ ԺԱՄԸ 20.45ԻՆ
SALLE PLEYEL, 252 Fg. St. Honoré

Յայտագիր.— Beethoven, Brahms, եւ Օհան Տուրեան «Արարատ» (poème symphonique) առաջին ունկնդրութիւն:

Տոմսերու գին՝ 80էն 600 ֆրանք:

Դիմել Salle Pleyel, Durand (Place de la Madeleine), Ֆրէնկեան՝ 56 rue Lafayette, (Pro. 55-36), Հրաչ Սարգիսեան 261 Fg. St. Martin, (Nord 60–69), Պարսամեան գրատուն 46 rue Richer, Աճէմեան ճաշարան 12 rue Cadet, գրատուն Հ. Սամուէլ, 51 rue Monsieur le Prince եւ եկեղեցւոյ դիւանատունը 15 rue Jean Goujon հեռ. Elysée 67.03:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այրի Տիկին Խոսրովուհի Զիլտերեան, Տէր եւ Տիկ. Զուլաքեան եւ զաւակները իրենց մօր, մեծ մօր, Այրի Տիկին Մոսկովեանի, իրենց մօտ հիւր գտնուելուն առիթով, Ալֆորվիլի Ս. Պ.Պետրոս եկեղեցիին մէջ, այս կիր. հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարեն, իրենց զաւակին, եղբօր, թոռան ողբացեալ ՆՈՒՊԱՐ ԶԻԼՏԵՐԵԱՆԻ հոգւոյն համար:

Կը հրաւիրուին ազգականները եւ իր յիշատակը յարգող բարեկամները:

ԾԱԽՈՒ է կարի Singer մեքենայ մը 31 K. բոլորովին նոր: Դիմել «Յառաջ»ի:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի վարչութիւնը կազմակերպած է վիճաբանական ընդհ. ժողով մը այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին Ահարոնեան ակումբին մէջ: Նիւթ՝ «Հրէական նորածին հանրապետութիւնը»: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները եւ համակիրները: Մուտքը ազատ է:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի շրջանի միջմասնաճիւղային ժողովը՝ այս ուրբաթ կէսօրէ վերջ, ժամը 4ին, Sociétés Savantesի մէջ:

ՎԻԷՆ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները եւ սանուհիները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին Հ. Օհանջանեան ակումբին մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՈՒՐՖԱՅԻ Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Յակոբ Հացագործեանին բնակարանին մէջ: 48 rue Tapis Vert Գ. յարկ: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, ընկեր Պ. Թորոսեանի բնակարանին մէջ, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Patronage Laïqueի սրահը, Place d'Europe: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՊՈՄՈՆԻ ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

Մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Փոքրիկն Հայկ Քիպրիթճեանի կողմէ 5000 ֆրանք, Պօմոնէն Գ. Տատուրեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Պ. Հայկազ Մակարեանէ, Ս. Ճամուղեանէ եւ Ռուբէն Փափազեանէ 500ական ֆրանք, Տիկին Քիւրտօղլանեանէ 200 ֆրանք: Տէր եւ Տիկին Պօղոս Ղազիկեաններէ իրենց փոքրիկին դառնաղէտ մահուան առթիւ հազար ֆրանք, իսկ Ս. Փափազեանէ 500 ֆրանք:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆր. Կ. Խաչի Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Գէորգ Գալֆայեանէ ի նպաստ Պրէվանի հիւանդներուն, հազար ֆրանք, մէկ ծրար անդեղէն եւ ծխիկներ, իրենց զաւկին փոքրիկն Վարուժանի ծննդեան տարեդարձին առթիւ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Համախարբերդցիական Միութեան, Վալանսի մասնաճիւղի վարչութիւնը սրտի դառն կսկիծով կը ծանուցանէ իր սիրելի հայրենակից Պ. ՍԱՐԳԻՍ ԽՕՃԻԿԵԱՆԻ մահը, (Հապուսեցի) որ տեղի ունեցած է Գերմանիա գերութեան մէջ, 10 Յուլիս 1941ին:

Իր զաւկիր տիկնոջ՝ Վարդանուշ Խօճիկեանի խնդրանքին վրայ, կառավարութիւնը, իր աճիւնը փոխադրած է Վալանս, եւ յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի 14 Հոկտեմբեր ուրբաթ օր, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին:

Ժամադրավայր՝ ժամը 1.30ին Քաղէքն Շատոնի մէջ, ուր ազգային յուղարկաւորութեամբ պիտի առաջնորդուի հայ բողոքական եկեղեցին, կաղման արարողութիւնը կատարուելու:

Կը խնդրուի ազգականներէ եւ բարեկամներէ այս յայտարարութիւնը ընդունիլ իբրեւ մահազդ:

Cocktail Party

Կազմակերպուած Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան եւ Պետ. Կ. Խաչի կողմէ:

Ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի եւ Որբախնամ մասնաճիւղերու, Կիրակի 23 Հոկտեմբեր ժամը 17էն 24, HOTEL GEORGE V, վերազարդարուած սրահներուն մէջ:

Կը մասնակցին Pierre Pagliano et Maria Schivittaro: Mandolines L'Orchestre Cubain «Les Rico's» et TANIA MAXIMOVA:

Կը խնդրուի սեղանները ապահովել: Հեռաձայն Ely 23–66:

ԾԱԽՈՒ Է

Concertի պոչաւոր դաշնակ մը, բոլորովին նոր վիճակի մէջ, Steinweig մարքով: Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63
Samedi 15 Octobre 1949 Շաբաթ 15 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5975–Նոր շրջան թիւ 1386 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՓՈԽԱՐԻՆԵԼԻՆ

Բարեկամ թէ թշնամի, տարիներով չունչ եւ մելան սպառած են Դաշնակցութեան մասին:

Խօսած են եւ գրած: Փառաբանելով կամ քննադատելով: Պարկեշտօրէն վերլուծելով անոր արժանիքներն ու վրիպումները: Կամ չարախօսելով տգիտութեամբ եւ ատելութեամբ:

Դեռ տարիներ պիտի անցնին, եւ երկու կողմերն ալ պիտի խօսին ու գրեն, համաձայն իրենց հայեցողութեան:

Եթէ օր մը Դաշնակցութիւնն ալ պատմութեան անցնի, վերջնապէս իրագործելով իր հիմնական առաջադրութիւնները, կամ դառնալով աշխատաւորական կուսակցութիւն, առնուազն յիսուն տարի պիտի գրեն ու խօսին իր մասին:

Եւ փոխասացութիւնը պիտի շարունակուի,— «Անելիք ունի՞: Զունի՞: Ունէ՞ր: Զունէ՞ր» ...

Շատ բնական երեւոյթ մը, քանի որ մեր կուսակցութեան ծնունդը, զարգացումը եւ գործունէութիւնը սերտօրէն կապուած են այս ժողովուրդի պատմութեան հետ:

1919ի աշնան, երբ տակաւին դաւանափոխ չէր եղած, հանգուցեալ պատմագիրը, Լէօ (Առաքել Բաբախանեան), թախանձագին կը խնդէր Հ. Յ. Դ. 9րդ ընդհ. ժողովի պատգամաւորներէն՝ իրեն տրամադրել Դաշնակցութեան անհամար դիւանաթուղթերը:

Այդ միջոցին ձեռնարկած էր իր պատմական ուսումնասիրութեանց, եւ կը հարցնէր գիտակից մարդու մը տրամաբանութեամբ.

— Ի՞նչպէս կարելի է Հայոց պատմութիւն գրել, առանց ուսումնասիրելու Դաշնակցութեան 25 — 30 տարուան գործունէութիւնը, որ սերտօրէն կապուած է հայ ժողովուրդի կեանքին հետ:

Կրնայինք յիշել ուրիշ վկայութիւններ: Նոյն իսկ օտար աղբիւրներէ:

Բայց ինչո՞ւ խճողել նիւթը, երբ այնքան խօսուն է ամենօրեայ պատկերը:

Ինչպէս 1922ի արտագաղթէն առաջ, այսօր ալ բազմերես մամուլ մը էջեր կը մրոտէ, փրփուր տեղալով Դաշնակցութեան դէմ:

Անոնց համար անսպառ դրամագլուխ մըն է Քրիստափորներու, Զաւարեաններու եւ Ռոստոմներու հիմնած կազմակերպութիւնը: Հոսուն աղբիւր մը, զոր թէ կը քամեն եւ թէ կ'ուզեն ցամքեցնել կամ պղտորել ...

Անցեալ տարի «անխորտակելի» կոչեր էինք, մեր կազմակերպութիւնը, Դաշնակցութեան Օրուան առթիւ:

Ինչո՞ւ չըսել նաեւ «անփոխարինելի», նկատի առնելով ե՛ւ երէկը ե՛ւ այսօրը:

Մենք չենք սիրեր ճառոմ, սնամէջ բառեր գործածել: Ածականները չեն որ պիտի բացատրեն կամ բարձրացնեն Դաշնակցութեան դերն ու արժէքը:

Աչք մը նետեցէք հայկական իրականութեան վրայ եւ դատեցէք.—

Նահանջ եւ տեղատուութիւն՝ վերէն վար: Թմրութիւն, համակերպում, լճացում՝ ամէն ճակատի վրայ: Քաղաքական տենչերէն մինչեւ մշակոյթի հոգերը:

Բայց կա՛յ Դաշնակցութիւնը, միշտ արթուն եւ գործօն: Ուժ մը կենդանի եւ երիտասարդ, հակառակ իր վաթսուն տարիներուն:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը այն հզօր ազդակն է, որ ե՛ւ կը խանդաղատի իր չունչով ստեղծուած հայրենիքի նուաճումներուն վրայ, ե՛ւ աչքն ու ականջը սուր կը պահէ անոր տառապանքներուն, տենչերուն եւ պահանջներուն հանդէպ:

Միեւնոյն ատեն տարագիր բազմութեանց ազատ եւ հարազատ ձայնն է ան, հասուն եւ հաւատարիմ խօսնակը: Լայն ցանց մը փռած աշխարհի բոլոր ափերուն վրայ, ան կը մարտնչի բոլորկեղծիքներուն եւ խաբէութեանց, արտաքին թէ ներքին դաւերուն դէմ:

Սահմանափակ չէ իր հորիզոնը: Ոչ ալ օտարէն փոխ առնուած, թարգմանուած կաղապար մը՝ իր հանգանակը:

Ինչպէս իր ժողովուրդին աշխարհահայեացքը, Դաշնակցութեան դաւանանքն ալ կը բխի մայրենի հողէն եւ ջուրէն: Սեփական, ինքնածին աշխատանքէն:

Ատոր համար ալ անփոխարինելի՝ բոլոր ճակատներուն վրայ: Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՏԱՐԻՆ ՄԷԿ ՕՐ

Գոնէ տարին մէկ օր, ինչպէս Դաշնակցականը ու համակիրը, նոյնպէս հակառակորդը պէտք է անաչառ ու պարկեշտ հաշուեկշիռ մը հանեն մեր մեծ կուսակցութեան 60ամեայ գործունէութեան մասին: Եւ եթէ բարոյական ըմբռնումները եւ արդար խղճմտանքը տեղ ունին այդ հակառակորդին մօտ, վստահ ենք որ պիտի չկարենայ «սնանկ» հռչակել Դաշնակցութիւնը:

Մարդիկ երբ իրապէս պարծենալիք աշխատանք մը կրնան ցուցնել, երբեք պէտք չունին ուրիշին «չըրածը» կամ «սխալ ըրածը» ամէն առթիւ պոռալով հրապարակը աղմկելու:

Կը բաւէ իրենց դրական գործը, եւ անոր չօշափելի արդիւնքը, որպէսզի ժողովուրդը ինք բաղդատէ «ազգակործան» այն միւս գործունէութեան հետ, եւ հանէ եզրակացութիւնը իր իմաստուն եւ քիչ մըն ալ բնազդական ու ինքնաբուխ հոտառութեամբ:

Հայ ժողովուրդին առողջ մեծամասնութիւնը,— այն որ գիտէ կաղապարուած զգացումներու եւ «խոհեմ» ու հաշուած ազգասիրութիւններու արժէքը: Այն որ օրուան հովերէն տարուբեր միջազգային շուկաներու վրայ իր բախտը փորձող ամբոխի մը վայնասունին դէմ գիտէ ինքզինքը պաշտպանել: Այն որ իր ազգային շահերը չի շփոթեր իր Դատը ծախու հանող նորաթեւուր «հայրենասիրութեան» մը վաճառորդներու հետ, Դաշնակցութեան վրիպումներն ալ կրնայ բացատրել այս վերջին 40 տարուան աշխարհասասան դէպքերու վերլուծումով:

Շատ կրկնուած խօսք է,— «Ի՞նչ կ'ըլլար հայ ժողովուրդին ազգային եւ քաղաքական դիմագիծը, եթէ Դաշնակցութիւնը չըլլար:

Պատասխանը տուած է հայ ժողովուրդը, ինք, միշտ խտացնելով անոր շարքերը, թեւ ու թիկունք հանդիսանալով անոր:

Բայց ուրիշ եզրակացութիւն մը եւս կարելի է հանել այսօր:

Ո՞վ գիտէ, թերեւս հայհոյելով իրենց յանձնուած գործը կատարել ուզող մարդիկ ճանդելիֆ բան չգտնելով «չինել» սկսէին... ՍՕՍԻ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Այսօր, Շաբաթ, գիշերուան ժամը 8էն մինչեւ առաւօտ, 6րդ թաղամասի քաղաքապետարանի մեծ սրահին մէջ: Մանրամասնութիւնները կարդալ Դ. էջ:

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԳԱՂԹԱՎԱՅՐԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ

Ափրիկէի իտալական գաղթավայրերու խնդիրը կռուախնձոր դարձած է Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ միջեւ: Անոնց անկախութեան մասին տրուած հաւաստիքները արթնցուցած են Արաբները, այնպէս որ իրազեկներ կը կարծեն թէ անկախութեան հռչակումը տեղի պիտի ունենայ շատ աւելի կանուխ:

Անգլիա արդէն կը կառավարէ Կիւրենեան եւ Տրիպոլիսը, միեւնոյն ատեն զինուորական խարիսխներ ապահովելով: Այժմ զրոյցներ կը շրջին Թունուզի, Ալժերիոյ եւ Մարոքի մասին:

Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի անհամաձայնութեան գլխաւոր պատճառն այն է որ, Ֆրանսա կը պաշտպանէ Իտալիան, որպէսզի գոնէ մասամբ օգտուի նախկին գաղթավայրերէն, ուր տարիներով աշխատանք թափած է: Արդ, Անգլիացիները արդէն արաբական կառավարութիւն մը հաստատած են Պէնկազիի մէջ, նախագահութեամբ էմիր Սինուսիի որ «աւանդական թշնամի» մը կը համարուի Ֆրանսայի: Այս վերջինը կ'ուզէր որ ափրիկեան Տրիպոլիսը դրուի Իտալիոյ խնամակալութեան տակ: Անգլիացիները այնքան ընդդիմացան որ Իտալիա յուսահատեցաւ:

Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ Անգլիա կը ջանայ իր դիրքերը զօրացնել նաեւ Միջին Արեւելքի մէջ, քաջալերելով Սուրիոյ, Իրաքի եւ Յորդանանի միացումը, դարմանելու համար Պաղեստինի, Եգիպտոսի եւ Հնդկաստանի մէջ կրած կորուստները:

Նոր վարչապետը՝ Ազգ. ժողովին առջեւ

Ինչպէս գրած էինք, Եշ. օր Ազգ. ժողովին ներկայացաւ Պ. Ժիւլ Մոք, իր ծրագիրը պարզելու եւ վստահութիւն չահելու համար: Այս առթիւ խօսք առած էին զանազան հոսանքներու ներկայացուցիչները: Տեղի ունեցան բուռն քննադատութիւններ մասնաւորապէս համայնավարներու կողմէ:

Այս վերջինները սկզբունքով հակառակ են Ժիւլ Մոքի թեկնածութեան, իսկ իբրեւ բանաձեւ կ'առաջարկեն կազմել ժողովրդավար դահլիճ մը, իրենց մասնակցութեամբ:

Նոր վարչապետը մինչեւ վերջին պահուն բանակցութիւններ կատարեց մասնաւորապէս Ժողովրդական Շարժումին հետ, ապահովելու համար անոր միաձայն հաւանութիւնը, որպէսզի կարելի ըլլար չահիլ 311 ձայնի օրինական մեծամասնութիւնը:

★ Աշխատանքի Դաշնակցութեան կողմէ Ժիւլ Մոքի դէմ սարքուած բողոքի ցոյցը — ընդհ. գործադուլ — մեծ յաջողութիւն մը չունեցաւ: Հանրային սպասարկութիւնները բանեցան գրեթէ սովորականին պէս:

ՆՈՐ ԲՈՂՈՔ ԿՈՎԿԱՍԻ ՅՈՅՆԵՐՈՒՆ ՏԵՂԱՀԱՆՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Le Monde կը գրէ թէ յունական կառավարութիւնը նոր ծանուցագիր մը ուղղած է Խ. Միութեան, բողոքելով Կովկասի Յոյներուն զանգուածային աքսորին դէմ:

Նոր տեղեկութեանց համաձայն, աքսորականները 18.000 հոգի են, ընդհանրապէս Վրաստան հաստատուած դարերէ ի վեր: Անոնք պահած են իրենց լեզուն եւ աւանդութիւնները:

Քաղաքական շրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ այս տեղահանութիւնները մաս կը կազմեն ծրագրի մը որուն համաձայն օտար բնակիչները պիտի հեռացուին Խ. Միութեան սահմանամերձ շրջաններէն:

Թուրքիա եւ Թրակիա

Թուրքիոյ վարչապետը անցեալ շաբթու Էտիրնէ, Քըրքլար Էլի եւ Ռոտոսթօ այցելելով, ճառեր խօսեցաւ, միաբանութեան յորդորներ կարդաց եւ յայտարարեց թէ մինչեւ վերջը պիտի պաշտպանեն Թրակիան: Ռոտոսթոյի մէջ (Թէքիրտաղ) քաղաքական եւ պատմական տեսութիւն մըն ալ պարզեց.

— «Մեր երկրին արտաքին կացութիւնը կապուած է բովանդակ աշխարհի ճակատագրին: Եւ սակայն կրնանք վստահութեամբ նայիլ ապագային, եթէ յստակօրէն արտայայտման ցոյց տանք մեր ներքին միութիւնը, հայրենիքը պաշտպանելու մեր վճռականութիւնը եւ վերջապէս եղբօր պէս համերաշխ ապրելու մեր մտադրութիւնը:

« Քրիստոսէ առաջուան շրջանին Թրակիա հանդիսացաւ ռազմադաշտ Եւրոպայի եւ Ասիոյ միջեւ: Այն ատեն սկսած պայքարը շարունակուեցաւ մինչեւ վերջին տարիները: Թրակիայէն է որ անցան Քսերքսէսի բանակները եւ նմանապէս այս շրջանէն է որ Մեծն Աղեքսանդրի բանակները արշաւեցին Ասիոյ վրայ: Թրակիայէն էր որ անցան նաեւ Գալլիացիները: Միհրդատ, որ Հռոմայեցիները Ասիայէ դուրս վտարած էր, Թրակիայէ բանակները առաջնորդեց Յունաստան եւ Իտալիա: Նմանապէս Թրակիայէն որ Անատոլուէ եկած Թուրքերը քալեցին Իսթանպուլի վրայ:

Թուրքիոյ հանրապետութեան շրջանին, աշխարհի ցոյց տրուեցաւ թէ այնքան կարեւոր այս շրջանը դադրած է ծառայելէ որպէս թատերաբեմ բովանդակ աշխարհի քաղաքական ցնցումներուն: Գերման բանակները, որոնք գրաւած էին Յունաստանը եւ Պուլկարիան հակառակ Ասիա անցնելու իրենց բաղձանքին, ստիպուեցան կանգ առնել Թրակիոյ պատնէշին առջեւ: Ապագային ալ Թուրքիա եւ Թրակիա պիտի դառնան պատնէշ մը արշաւանքի առջեւ: Այս շրջանը այսուհետեւ պիտի հանդիսանայ բարոյական կապ մը Ասիոյ եւ Եւրոպայի միջեւ, բայց պիտի մնայ մշակոյթի մեծ շարժումներուն առջեւ»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԷՆ փախած արաբ տարագիրներուն առժամապէս գործ ճարելու համար, ծրագիր մը կ'ուսումնասիրուի Միջին Արեւելքի ամերիկեան տնտեսական յանձնախումբին կողմէ: Ծրագիրը եթէ գործադրուի, ամէնէն աւելի պիտի օգտուին արաբական երկիրները, քանի որ միայն 30.000 արաբ տարագիրներ կան Իսրայէլի մէջ, իսկ աւելի քան 740 հազար հոգի՝ հարեւան երկիրներուն մէջ: Ուրեմն դրամին մեծ մասը պիտի ծախսուի արաբական երկիրներուն մէջ: Ազգաժողովի սահմանած 32 միլիոն տոլարին չափ գումարն ալ ճարուած է հանգանակութեամբ, որ կը շարունակուի: Անգամ մը եւս կը հաստատուի թէ Իսրայէլ կը մերժէ հարիւր հազարէն աւելի արաբ տարագիրներ ընդունիլ:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱԽՈՅԵԱՆԸ

Ահա՛ քառորդ դար է որ կը տօնուի «Դաշնակցութեան Օր»ը Սփիւռքի ամէն կողմը:

1925ին Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ժ. Ընդհանուր Ժողովն էր, որ հաստատեց այս տօնը:

Տարին մէկ օր Դաշնակցական ընտանիքը կը սարքէ հանդէսներ՝ ըսելու համար իր խօսքը հայ ժողովուրդին եւ ոգեկոչելու համար յիշատակը իր անհամար հերոսներուն եւ նահատակներուն որոնք զոհուեցան յանուն հայրենիքի ազատութեան :

59 տարեկան է արդէն Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը եւ կը պատրաստուի տօնելու իր վաթսունամեակը յառաջիկայ տարի:

Զարմանալի է Դաշնակցութեան պատմութիւնը: Պարզապէս հիանալի եւ սքանչելի :

Չկա՛յ ուրիշ կուսակցութիւն մը աշխարհի վրայ, որ այնքան դաժան ու անհնարին պայմաններու մէջ պայքարած ու վերապրած ըլլայ:

Յիսունեւի՛նը տարի հայ ժողովուրդի ազատագրութեան ռահվիրայ կուսակցութիւնը ճակատած է ամէն կարգի բռնակալութեանց դէմ եւ յաղթած :

Ու՞ր են այսօր ցարերն ու սուլթանները: Բռնակալութեան գահերը շատոնց տապալած են:

Կայ ու կը մնայ սակայն յաւիտենական հայ ժողովուրդը եւ անոր կողքին կանգնած հաւատաւոր Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, իբրեւ հարազատ թարգմանը անոր ազատատենչ ձգտումներուն եւ անմահ գաղափարներուն :

28 տարեկան սլացիկ հասակով ուժեղ ու կարշնեղ երիտասարդ մըն էր Դաշնակցութիւնը, երբ 1918ին իր ղեկավարութեամբ հայ ժողովուրդը պատառ մը հող խլեց բռնակալին ձեռքէն եւ անոր վրայ տնկեց իր սեփական ազգային դրօշը, բիւրաւորներու սուրբ արեան գնով :

Վեց դար չարունակ օտար դրօշի տակ իբրեւ սարսուռ տառապելէ վերջ, ազատ ու անկախ Հայրենիք կը կերտուէր այդ պատմական թուականին:

Հայ ժողովուրդը յաւիտեան երախտապարտ է Հայաստանի Հանրապետութիւնը կերտողներուն:

Ահա՛ թէ ինչու 1920ի նոյեմբերեան աղէտէն վերջ այնքան գուրգուրանքով բոյրուեցաւ անիկա Հ. Յ. Դաշնակցութեան շուրջ՝ նախ երկրի մէջ, ղեկավարելու համար 1921 Փետրուար 18ի ժողովրդական տարերային ապստամբութիւնը կարմիր բռնակալներուն դէմ, յետոյ նաեւ Սփիւռքի մէջ՝ մինչեւ այսօր, պաշտպանելու համար ազգային սրբութիւնները — լեզու, գրականութիւն, մշակոյթ, աւանդութիւններ — եւ կենդանի ու վառ պահելու համար հայրենիքի, սեփական հողի, ազատութեան եւ անկախութեան անմահ իտէալները :

«Անելիք» ունի Դաշնակցութիւնը, պարոն դասալիքներ, այսօր ալ, վաղն ալ, ինչպէս «անելիք» ունէր երէկ եւ բրաւ, ու շատ լաւ բրաւ:

Եթէ «անելիք» չունենար, շատո՜նց Հայոց պատմութեան անդունդին խորը կը նետուէր՝ ա՛յ չյիշուելու պայմանաւ, ինչպէս շատ կազմակերպութիւններ, որոնց անունն անգամ մոռցուած է այսօր :

Դաշնակցութիւնը կ'ապրի ու պիտի ապրի՝ միշտ թարմանալով եւ ուռճանալով շնորհիւ երիտասարդ ուժերու, որովհետեւ գիտէ զոհաբերել անձնուիրութեամբ, անշահախնդրօրէն, առանց սակարկելու իր արեան գինը: Վկայ՝ իր ամբողջ պատմութիւնը, հերոսական կռիւներէն մինչեւ Մեծ Եղեռնը, որոնց զոհ տուաւ իր լաւագոյն զաւակները, ու մինչեւ անկախութիւն :

Պիտի ապրի՝ որովհետեւ ունի իր յստակ ու առողջ հաւատամքը՝ որմէ չէ շեղած եւ պիտի չշեղի երբեք: Գիտէ՛ թէ ի՛նչ կ'ուզէ եւ ի՛նչու կ'ուզէ:

Իր դրօշին տակ կռուողները նշանաբան ընտրած էին « Մա՛հ կամ ազատութիւն »ը:

1890էն ի վեր Դաշնակցութիւնը ազատութի՛ւն պահանջած է հայ ժողովուրդը ստրկութեան տակ պահող բռնակալներէն: Այսօր, 59 տարի վերջ, կը շարունակէ դարձեալ ազատութի՛ւն պահանջել, հոգ չէ թէ այսօրուան բռնակալները կարմիր պատմուճան հագած ըլլան :

59 տարիէ ի վեր Դաշնակցութիւնը Թրքահայաստանի ազատագրութիւնը պահանջած է եւ արիւն թափած այդ նպատակին համար: Այսօր, 1949 թուականին, կը շարունակէ դարձեալ Միացեալ Հայաստան պահանջել, հոգ չէ թէ Թուրքիոյ երէկի թշնամիները այսօր բարեկամ ու դաշնակից դարձած ըլլան անոր:

Հայ բազմաչարչար ժողովուրդը ծարաւի է ազատութեան, կարօտ է իր հայրենիքին :

Ահա՛ թէ ինչու հոգեւին փարած է Դաշնակցութեան՝ իբրեւ իր միակ ապաւէնը:

Եւ ահա՛ թէ ինչու կ'ապրի ու պիտի ապրի միշտ ազատութեան եւ Միացեալ հայրենիքի աննկուն ախոյեան Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը

« Դաշնակցութեան Օր »ը՝ սովորական հանդիսութիւններէ եւ պոռոտ ցոյցերէ աւելի, ինքնաճանաչման արտայայտութիւն մըն է:

Քսանեւհինգ տարուան կեանք ունեցող այս « Օր »ը իր այս բացառիկ բովանդակութեամբ, մղում կուտայ մեր ընկերներուն, գիտակցաբար եւ առարկայօրէն ծանօթանալ՝ մեր կուսակցութեան յիսուն ինը երկար տարիներու պատմութեան :

Ինքնաքննադատութեան շինիչ եւ առողջ հոգեբանութեամբ, Դաշնակցականը կը ծանօթանայ իր անցեալ եւ ներկայ իրականութեան :

Արդէն, ինչպէ՞ս կը բացատրուի այն յուսադրիչ իրողութիւնը որ, այսօր, Դաշնակցութեան շարքերը լեցուած են տասնեակ հազարաւոր երիտասարդներով: Ինչպէ՞ս է որ, այս խանդավառ երիտասարդութիւնը, Դաշնակցութեան գաղափարաբանութեան մէջ կը գտնէ իր հոգեկան սնունդը :

Իր հայրենիքէն բռնութեամբ եւ վայրագաբար օտար հովերուն շպրտուած այս սերունդը, Դաշնակցութիւնը չտեսաւ հայ աշխարհին մէջ :

Դաշնակցութեան դերմարդկային ճիգերն ու պայքարները 1890էն մինչեւ 1920 թուականը, ոչ իսկ հին յիշողութեան մը ազդեցութիւն ձգած են անոնց՝ մեր նորահաս սերունդի, հոգիներուն մէջ:

Այդ սերունդը մեր կուսակցութիւնը ճանչցաւ վերջին երեսնամեակին միայն: Ճանչցաւ՝ լսելով, ծանօթանալով, դատելով եւ քննելով մեր անցեալը իր բոլոր դրական եւ բացասական կողմերով :

Պայծառ տեսողութիւն, անկախ միտք եւ դատելու իր ընդունակութեան շնորհիւ է որ մեր երիտասարդութիւնը իր տեղը ճշդեց հայ կեանքին մէջ, դառնալով Դաշնակցութեան խանդավառ զինուորը :

Թող մեր ողորմելի հակառակորդները շարունակեն իրենց քսութիւններն ու կաղկանձումները, Դաշնակցութիւնը ներկայացնելով իրենց հաճելի գոյներով: Այս կարգի բոլոր փորձերը, կրնան սիրտ խառնել միայն, բայց երբեք, ամենաթեթեւ հետքն իսկ չեն ձգեր մեր կուսակցութեան անունին վրայ :

Դաշնակցականի հետ, մեր համակիր եւ բարեկամներու մեծ զանգուածները — այս ժողովրդի լաւագոյն միջուկը—ամէն տարի, միշտ աւելի եւս կազմակերպուած եղանակով, իր անվարան հիացման, սիրոյ եւ երախտագիտութեան, հրապարակային ցոյցը կը կատարէ :

Ինքնաճանաչման պայծառ լոյսին տակ է, որ մեր ժողովրդի այս ընտրանին, բուռն սիրով մը, կը մնայ կապուած այն բոլոր դէպքերուն եւ դէմքերուն, որոնք կը կազմեն մեր մօտաւոր անցեալի պատմութիւնը :

Արդար հպարտութեամբ, ան՝ կը հաստատէ այս շրջանին, մահուան դատապարտուած ժողովուրդի մը իրական յարութիւնը :

Այո, Հայը իր իսկ բնադաւառին մէջ, արագութեամբ դէպի կորստեան անդունդը կ'առաջնորդուէր, տիրող ոճրագործ ուժերու կողմէ:

Ստրուկ, հլու հնազանդ, զրկուած անհատական եւ ազգային ինքնասիրութեան արդար զգացումէն, իր կենդանական ողորմելի գոյութիւնն իսկ պահելու անկարող Հայը, «հրաշքով» մը միայն պիտի խուսափէր իրեն սահմանուած ողորմելի ճակատագրէն :

Եսասէր եւ խարդախ, դիւանագիտական աշխարհի խոստացած հրաշքը, սուդի եւ ողբի մեր աշխարհին՝ չմօտեցաւ երբեք :

Քրիստոնէական « գութն ու զգացումը » ժամանակակից հզօրներու սպառնական զէնքը — մընաց միշտ անհաղորդ Հայոց աշխարհին:

Ճիշդ է, որ Դաշնակցութիւնը չէր առաջինը, այս ողբալի իրականութեան դէմ պայքար բացողը: « Դաշնակցութենէն առաջ, մենք ունեցեր ենք զանազան ձեռնարկներ: Նոյնիսկ անհատներ, որոնք ծրագիրներ են կազմեր լաւագոյն ապագայի համար: Ունեցեր ենք ճամբայ բացողներ, կամ ուղեցոյցներ, որոնք հառաչանքներ արձակած են Հայաստան աշխարհի փրկութեան համար ...: Բայց Դաշնակցութեան հետ է որ կը սկսի այդ երազները գործնապէս եւ միակամ իրականութեան վերածելու աշխատանքը»: («Դրօշակ», 1926 թիւ 8 — 10 խմբագրական):

1890—1920 թուականներուն, մենք տեսանք Դաշնակցութեան կատարած հսկայական նուաճումները:

Ազատ եւ անկախ Հայաստանի ստեղծումը, անկարելի երազ մը պիտի դառնար՝ առանց Դաշնակցութեան :

Դաշնակցութեան գաղափարներու, իր անսպառ եւ գերագոյն զոհաբերութեան գնով էր, որ Հայը ոչ միայն չփոչիացաւ, այլեւ դարձաւ պետական ազգ :

Այսօր, երբ դարձեալ կը գտնուինք բացառիկ պայմաններու մէջ, Դաշնակցութիւնն է նորէն, այս միակ կազմակերպուած ուժը, որուն ուղղուած է մեր ժողովուրդի հայեացքը :

Եւ սակայն անոր համար, որ « Դաշնակցութիւնը մի քանի անձանց հայրենասիրական ձգտումների արհեստական պտուղ չէր», «այլ ամբողջ ազգի հասունցած ինքնաճանաչութեան, կամքի եւ վճռի արտայայտութիւն»: («Դրօշակ», 1891 Մայիս, խմբագրական) :

Իսկ այսօ՞ր — « Դաշնակցութիւնը այսօր հոգեւին ամբողջացած ու հայացած Հայութեան, գաղափարօրէն ամբողջացած ու հայացած Հայաստանի ազատագրութեան եւ անկախութեան կեդրոնի իտէալի ստեղծիչն ու պայքարող ուժն է»: (Վ. Նաւասարդեան «Բոլշեւիզմ եւ Դաշնակցութիւն » :

Մեր կուսակցութեան այս լուսաւոր իրականութեամբ խանդավառ ազատատենչ զանգուածը, « Դաշնակցութեան Օր »ուան առթիւ, անգամ մը եւս կը կրկնէ իր նուիրումի եւ հաւատքի ուխտը:

Վա՜յ անոնց՝ որ հոգեկան քաջութիւնն իսկ չունին հաւատաւոր այս ուխտաւորները դիտելու:

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄ.

Հ. Յ. Դ. ԵՐՐՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

... Ի՞նչն է որ այնքան կը մեծցնէ Քրիստափորը. ո՞ւր է անոր ժողովրդականութեան գաղտնիքը: Նա չունէր բնաւ այն փայլն ու շուքը, որ յատկանիշն է Հայոց աշխարհի մեծերուն: Չունէր պերճ, դրաւիչ լեզու, ինչպէս Խրիմեան եւ չէր կատարեր անոր պէս քարոզչական խանդավառ թափօրներ: Չունէր հրապարակագրի կոչում, տաղանդ, ինչպէս Նալբանդեան եւ Արծրունի եւ չէր խօսեր անոնց պէս հայ ժողովուրդին՝ թերթերու, հանդէսներու բարձր ամբիոններէն: Չէր գրեր բոցավառող ու լացնող վէպեր, ինչպէս Րաֆֆի, չէր օժտուած խօսնակ քնարով, ինչպէս Պատկանեան, չէր կախարդեր բազմութիւններ թատերական բեմէն, ինչպէս Պետրոս Ադամեան:

Լուռ, անշուք, համեստ մտաւորական մը, որու միակ արտաքին փայլը իր նուրբ, տանջուած, վեհօրէն գեղեցիկ, առաքելական դէմքի մէջ էր: Շատեր չէին իսկ տեսած զինքը: Ոչ ալ կարդացած իր սակաւաթիւ, փոքր ինչ դժուարամարս յօդուածները: Բայց մէկ բան գիտէին ամէնքը. Նա կազմակերպութեան գլուխն էր եւ ինքը գերագոյն կազմակերպիչը:

Կազմակերպիչ ոգի... Այդտեղ է Քրիստափորեան հմայքի գաղտնիքը: Հազուագիւտ առաջնորդ մը որ իր ընտիր իմացականութիւնը կը միացնէր եւ բարոյական խոշոր առաքինութիւններ, հաստատուն նկարագիր, անյողդողդ կամք, անաղարտ մաքրութիւն եւ անկաշառ չիտակութիւն:

★

... Եւ ահա Ռոստոմը: Նա ինքն ալ խոշոր « լրացուցիչ » մըն էր, ինքն ալ ոչ պակաս անհրաժեշտ երրորդութեան մէջ՝ թէ իր նուրբ իմացականութեամբ եւ թէ իր աւելի հանդիստ, հարթ ու հաւասարակշռուած խառնուածքով: Միայն գիտէր ինքզինքը ջնջել միւսներուն առջեւ, — եւ այդ կ'ընէր սիրով, բնականօրէն, առանց ցոյցի ու կեղծ համեստութեան: Մեծամոլութեան արատը, որ իր հիւանդագին արտայայտութիւններով այնքան յատուկ է հայ մտաւորականին նաեւ հասարակ, խորթ, օտար էր մեր Երրորդութեան անդամներուն,— այն օտար էր մանաւանդ Ռոստոմին: Դժուար է գտնել մեր հին ու նոր, ռուսահայ ու թրքահայ բարձր մտաւորականութեան շարքերուն մէջ ուրիշ դէմք մը, որ լինելով ի բնէ այնքան լայնօրէն օժտուած, ունենալով խելքի, humourի, արիութեան եւ անձնազոհութեան այնքան առատ պաշար, միեւնոյն ժամանակ այն ստոիճան զերծ լինէր ինքնապաշտումի, փառասիրութեան, ունայնամտութեան հակումներէն, ինչպէս Ռոստոմ :

— « Կատարե՜նք մեր պարտքը մեր թշուառ ժողովուրդի հանդէպ... Փա՞ռք, ծա՞փ, դափնինե՞ր, — ունայնութիւն ունայնութեանց »... Այդպէս կ'ըսէր մեզ անոր մշտազարթ ու ժպտուն դէմքը, իւրաքանչիւր խօսքը եւ ժեստը:

... Ժընեւում, 1892էն ի վեր. խմբագիրն էր « Դրօշակ »ի եւ ինք իսկ գրաշար.

... Գրելու ձիրք չունէր, թէեւ լաւագոյնն էր եղածներուն մէջ: « Դրօշակ »ի խմբագրապետն էր եւ ինք առաջինը կը խնդար իր տիտղոսին վրայ: Յօդուած մը գրել, ճառ մը ըսել, բանախօսութիւն մը ընել — ճշմարիտ տառապանք էր իրեն համար: Մեծ մասով ընկերներու գրել կուտար « Դրօշակ »ի յօդուածները եւ ինքը սիրով կը շարէր: Մեր ամէնէն զարգացած ընկերներէն էր: Քիչ կը կարդար, բայց լաւ կը մարսէր կարդացածը :

★

Ու ապա Սիմոն Զաւարեանը... Մաքրագոյնը մաքուրներէն: «Աշխարհիկ սուրբ», ինչպէս կ'ըսէին ոմանք կատակով: Ջիղերու խուրձ մը որ մշտապէս կ'ալեկոծուէր ու կը բոցավառուէր :

ՁԱՅՆ ՄԸ ԳԵՐԵԶՄԱՆԷՆ

«ԱՆՇՕՇԱՓԵԼԻՆ»

... Դաշնակցական լինելու մէջ անշօշափելի մի բան կայ, որ եթէ հաշուի չառնենք, անկարելի կը լինի բացատրել շատ շատերի պատկանիլը՛ այդ կուսակցութեանը: Բայց որովհետեւ այս անշօշափելին խիստ դժուար է բացատրել, ուստի եւ այն հարցին՝ թէ ինչո՛ւ ենք մենք Դաշնակցական՝ կարելի չէ լինում գոհացուցիչ պատասխան տալ:

Իմ շրջագայութիւնների ժամանակ, բազմաթիւ առիթներ եմ ունեցել դէմ առ դէմ գտնուելու այս անշօշափելիի հետ՝ առանց կարենալու բանաձեւել նրա էութիւնը :

Տարիներ առաջ, Ամերիկայի քաղաքներէն մէկում, «գործ» ունեցայ մի «դրսի ընկերոջ» հետ, որ, զանազան թիւրիմացութիւնների պատճառով, հեռանալով տեղական կազմից՝ չարունակում էր իրեն Դաշնակցական համարել: Աշխատում էի համոզել նրան, որ ըստ մեր կազմակերպական օրէնքների, կազմից ելածը չի կարող Դաշնակցական լինել :

— Գիտէ՞ք ինչ, ընկեր Ջ., պատասխանեց այս «դրսեցին», Քրիստափոր մը կրնայ իմ հոգու մէջ Դաշնակցութիւն դնել: Սակայն, եթէ այսօր Քրիստափորն ալ գերեզմանէն յարութիւն առնէ՝ չի կրնար այլեւս Դաշնակցութիւնը հանել իմ հոգիէն ...» :

Նոյն Ամերիկայի ուրիշ մի քաղաքում ականատես եղայ հետեւեալ դէպքին.—

Ինչ որ կուսակցական հանգամանքների առթիւ, տեղական կազմը 35 տոլարի պարտականութիւն էր դրել մի ընկերոջ վրայ՝ ընկերը գտնում էր որ այդ պահանջը չափազանց է, եւ որ ինքը, իր վիճակն ունեցող միւս ընկերների պէս, 25 տոլար միայն կարող է վճարել: Նրա առարկութիւնը չընդունուեց, եւ մեր «պարտապանը» ջղայնացած ատենապետի անզիջող վերաբերմունքէն, բացագանչեց.

— Քանի որ կ'անտեսէք իմ արդար առարկութիւնը, ես այդ 25 տոլարն ալ չեմ վճարեր :

— Եթէ չվճարես, իբրեւ պարտազանց մէկը, կը քշուիս Դաշնակցութենէն, նկատեց խստադէմ ատենապետը :

— Շատ լաւ, կը քշուիմ, պատասխանեց ընկերը եւ գլխարկն առնելով ձգեց ժողովի սրահը:

Զանցած երկու վայրկեան, խռոված ընկերը, գլխարկը ջղայնօրէն տրորելով ձեռքերի մէջ, ներս մտաւ ժողովի սրահը եւ դիմեց ինձ.

— Ահա այսպէս են սոնք, ընկեր Ջ.: Անիծածները գիտեն որ չեմ կրնար հեռանալ Դաշնակցութենէն, ուստի այսպէս կը խեղդեն զիս :

Ընդհանուր քրքիջի մէջ, ընկերը վճարեց 35 տոլարը եւ, քրտինքը սրբելով, նստաւ իր տեղը:

Բաղդատում «գործս» նորից մի «դրսի ընկերոջ հետ էր»: Ցանդիմանում էի նրան, որ յիմար պատճառներով հեռացել էր շարքերից, հետեւաբար եւ Դաշնակցութիւնից :

— Ի՞նչպէս թէ Դաշնակցութիւնից, ընդմիջեց ինձ ընկերը՝ անկեղծ զարմանքով:

Տուեցի անհրաժեշտ բացատրութիւնները :

— Ատանկ բան չկայ, ընկեր Ջ., վրայ բերեց «դրսեցին»: Ան որ Դաշնակցական է, մօրէն այդպէս ծնած է եւ չի կրնար Դաշնակցական չըլլալ:

Բուլկարիայի քաղաքներից մէկում, բազմաթիւ նորեկների ընդունելութեան առթիւ, մի շքեղ հանդէս էր կազմակերպուած: Կարգադրիչները որոշել էին որ, նորեկների երդման արարողութեան ժամանակ, բեմի վրայ, նախագահութեան կողքին, պատուաւոր տեղ, բռնեն տեղական կազմի ամենահին ընկերները: Ընդառաջ գնալով իմ ցանկութեանը, նրանք այս հին ընկերների շարքում, աթոռ էին յատկացրել եւ մի ծերունի «համալ»ի, որ երկար տարիներից խռոված եւ քաշուած էր տեղական կազմից, բայց մի վայրկեան իսկ չէր դադարում իրեն Դաշնակցական համարելուց, իսկ իր զոհաբերութիւններով եւ մանաւանդ զաղտնի զոհաբերութիւններով գերազանցում էր իր «նախկին» ընկերներից շատերին:

Վարագոյրը բացուելուց մի վայրկեան առաջ, կարգադրիչներից մէկը մօտեցաւ ինձ եւ յուզուած ձեւով պատմեց, որ իմ «պրոտէժէ»ն (պաշտպանեալ) չի ուզում տեղ բռնել իրեն յատկացուած աթոռի վրայ եւ «սկանդալ» կ'ընէ:

Աննկատելի անցայ բեմի ետեւը եւ տեսայ որ մի քանի ընկեր քաշքշում էին ծերունի աժդահային դէպի բեմ, առանց կարողանալու նրան շարժել տեղից :

Պարզուեց հետեւեալը: Ընկերներից մէկը կատակով ասել էր մեր «նախկին»ին, թէ քանի որ խոստացել է ինձ նորից մտնել մեր կազմի մէջ, ուստի նրան եւս, նորեկների հետ, պիտի երդուեցնեն: Պէտք եղաւ մեծ ճիգ թափել հանդարտեցնելու համար ծերունու յուզմունքը, որպէսզի նա համաձայնի իր տեղը բռնել :

Յաջորդ օրը ուզեցի իմանալ նրա յուզման պատճառը: Ափսո՛ս որ չեմ կարող վերարտադրել նրա խօսքերը իր բարբառով: Նրա ասացի իմաստըն էր, որ ինքը արդէն մի անգամ «մկրտուած է Դաշնակցութեանը» եւ որ եթէ նորից հարկադրուէր երդուելու՝ դրանով պիտի խոստովանած լինէր, որ ինք մինչեւ հիմա «վասակ է եղած հայութեան համար»...:

Ես չկարողացայ ըմբռնել, թէ հոգեկան որպիսի ապրումների հետեւանքով, այս մարդու մէջ Դաշնակցութիւնը եւ Հայութիւնը նոյնացել էին այն աստիճան, որ Դաշնակցական չհամարուիլը նրա աչքում դարձել էր ազգադաւութեան կամ «վասակութեան» պէս մի ստորնութիւն:

Մի վերջին օրինակ էլ Սուրիայից: Այդտեղ ես առիթ ունեցայ ծանօթանալու մի ընկերոջ, որի համար ասում էին, թէ նրա ամբողջ անհատական կեանքը ամփոփուած է երկու սիրոյ մէջ, սէր դէպի իր ծերունի մայրը եւ սէր դէպի Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը :

Ընկերական մի մտերմիկ հաւաքոյթի մէջ այս սակաւախօս կամ աւելի ճիշդ անխօս ընկերոջ լեզուն, ինձ համար անսպասելիօրէն յանկարծ բացուեց: Այդ օրուայ խիստ ոգեւորիչ կուսակցական ձեռնարկների՞ց, թէ վերջին մտերմական հաւաքոյթի ջերմ եւ ընկերական մթնոլորտից ազդուելով՝ մեր «Զաքարէն» տեղից ելաւ, գինու բաժակը ձեռքին.

— «Ախպար, այս կուսակցութիւնը, այս կուսակցութիւնը, այս կուսակցութիւնը... : Ես միշտ կը խորհիմ թէ ինչ կ'ըլլայ հայ ժողովուրդին վիճակը, եթէ Դաշնակցութիւնը չըլլայ — հապա իմ վիճակս ի՞նչ կ'ըլլայ, իմ վիճա՞կս ինչ կ'ըլլայ ...:

Երեւութապէս կատակով. բայց էապէս խորին ապրումով եւ մեծ պոռթկումով արտասանուած այս խօսքերը յիշում եմ, շատ ցնցող տպաւորութիւն ձգեցին ինձ վրայ :

Այս դէպքերի եւ սրանց նման հարիւրաւոր այլ դէպքերի առթիւ շատ եմ մտածել այն անշօշափելի կապի մասին, որ մեզ ամէնքիս շղթայում է Դաշնակցութեանը, առանց կարենալու որեւէ բանաձեւում գտնել նրա համար : Ուստի շատերի միտքը չարչրկող այն հարցին, թէ ինչո՞ւ ենք մենք Դաշնակցական, ես մի պատասխան եմ գտել մինչեւ հիմա:

Մենք Դաշնակցական ենք որովհետեւ չենք կարող Դաշնակցական չըլլալ :

Ճիշդ այնպէս ինչպէս Մարտին Լուտէրը իր համոզմունքների վրայ բռնացող հաւատաքննիչներին պատասխանում է.— Hier Steche ich und Kann nicht anders» — Այսպէս եմ ես եւ չեմ կարող այլ կերպ լինել ...:

Ս. ՋԱՄԱԼԵԱՆ

ՕՆՆԻԿ.— Հայրիկ, ի՞նչ ըսել է ամուրի :

ՀԱՅՐԸ.— Ամուրի ըսել է երջանիկ մարդ: Բայց մայրիկիդ չըսես ...:

★

— Եթէ գիտնայի որ շոգեկառքը այսքան պիտի ուշանայ փապուղիին մէջ, քեզ լաւ մը կը համբուրէի :

— Ի՞նչ. դուն չէի՞ր զիս համբուրողը ...:

Փոքրահասակ, փոխ եւ ջղուտ, սիրուն, Ադոնեսեան գլուխ մը, նուրբ դէմքով, թուխ, վառվռուն աչքերով: Համակ եռանդ, կեանք եւ շարժում: Ըմբոստ, հպարտ, գերազանցապէս ուրոյն, անկախ նկարագիր մը: Երրորդութեան մէջ ամէնէն գիտունն էր եւ թերեւս ամէնէն հարցասէրը : Երեքին մէջ ամէնէն աւելի թափառեր էր, շփուեր ժողովրդային զանգուածներուն հետ,— եւ գլուխը լեցուն էր այլազան գիտելիքներու, տեսութիւններու պաշարով :

... 1890 թուականէն կը դառնայ կուսակցութեան տիրական դէմքերէն մէկը: Լինելով հանդերձ ուժեղ, չեշտուած անհատականութիւն իր ինքնատիպ մտակազմով, խառնուածքով ու գիտական պաշարով, Զաւարեան եւս առաւել սիրուած եւ յարգուած էր իր բարոյական առաքինութիւններով :

... Հ. Յ. Դաշնակցութեան բարոյախօսն էր նա եւ դաստիարակը միանգամայն: Զկար մի հատիկ ընկերական ժողով, ուր նա չխարանէր բարոյական սայթաքումները եւ չհօլովէր յաւիտենական պատգամները ուղղամտութեան, ազնուութեան, գաղափարային կարգապահութեան: Հայկական շարժումը անոր աչքին գերազանցապէս կրթիչ աղբակ մըն էր եւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը անոր համար միջոց մըն էր՝ ոչ միայն Հայկ. Դատը հետապնդելու, այլեւ հայ ազգը դաստիարակելու, անոր բարոյական մակարդակը բարձրացնելու :

Մ. ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱՒ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Բ. ՄԱՍ

ԱՆԻԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

ԻԴ.

ՑԱՆԱԾԸ ԿԸ ՀՆՁԷ

Մութը պատած էր ամէն կողմ եւ բան մը չէր աչեսնուեր: Միայն երբեմն, փայլակներու լոյսին տակ, վայրկենաբար կը լուսաւորուէին Անիի աշտարակներն ու շրջակայքը, եւ յետոյ կրկին կ'ընկղմէին խորին մթութեան մէջ: Մերթ ընդ մերթ կը լսուէր որոտման ահռելի դղրդիւնը: Կարծես դժոխքին բոլոր դեւերը միասին կը գոռային:

Կէս գիշեր էր արդէն, երբ ահաւոր որոտումէ մը վեր թռաւ իշխան Վեստ Սարգիս իր փափուկ անկողնէն, եւ շուարած չորս կողմը նայեցաւ:

Բան մը չէր հասկնար իր շուրջը անցած դարձածէն. գիտակցութիւնը կարծես խոյս տուած էր իրմէ եւ սառեցած՝ տեսակ մը տենդային անմիտ դրութիւն:

Քանի մը օրէ ի վեր կորսնցուցած էր ան իր քունը եւ հանգիստը: Հազիւ թէ աչքը գոցած էր, զարհուրելի որոտումը ընդոստ արթնցուց զինք իր քունէն: Ապուշի պէս կը նայէր չորս դին, երբ դղրդաց երկրորդ որոտումը:

Վեստ Սարգիս մեքենաբար խաչակնքեց երեսը: Քսան տարուան մէջ առաջին անգամն էր որ խաչ կը հանէր այսպէս: Յետոյ, դուրս գալով անկողնէն, գլուխը ամուր մը բռնեց ձեռքերուն մէջ եւ սկսաւ արագ արագ քալել սենեակին մէկ պատէն միւսը: Միշտ սեղմած էր գլուխը ձեռքերուն մէջ, կարծես թէ մէկը կ'ուզէր բաժնել զայն իր մարմնէն:

Արդարեւ, ուղեղը բորբոքած էր այդ պահուն. մազերը փուշ փուշ կ'ըլլային. աչքերը դուրս կը թռչէին ակնակապիճներէն. կը զգար, թէ բանմը տեղի կ'ունենար իր մէջը. ու շարունակ կը մաքառէր գլուխը հաստատ պահելու համար իր մարմնին վրայ ...

Վեստ Սարգիս մեռնիլ չէր ուզեր. կ'ուզէր ապրիլ :

— ... Ո՞ւր է գահս, արքայական գահս... խաբեցին զիս Յոյները, երախայի մը պէս խաղցուցին եւ հիմա կը ծիծաղին վրաս, կը ծաղրեն զիս, իշխան Վեստ Սարգիսը, որմէ կը դողար ամբողջ Հայաստանը: Օ՛, սարսափելի է խաբուած ըլլալ: Ամէն յոյս կորսուեցաւ սնոտի երազի մը պէս: Ի՞նչ շահեցայ ես,— Անիի կործանումը, Հայաստանի աւերումը եւ անթիւ զոհերու անէծքը: Ոհ, ապերախտ Յոյներ, տուէք ինձ խոստացուած գահը, զոր ես գնեցի հարազատներուս արիւնով :

Անգամ մըն ալ լսուեցաւ որոտումի ձայնը, եւ փայլակին լոյսը լուսաւորեց շրջակայքը :

Վեստ Սարգիս լռեց. կանգ առաւ արձանի մը պէս ունայնեցաւ ննջարանին մէկ անկիւնը: Սարսափով կարծեց նշմարել հոն շարժուն առարկաներ, որոնք ոչ ուրուականներ էին, ոչ ալ իսկական մարդիկ: Շփեց իր ճակատը, աչքերը աւելի լայն բացաւ, որպէսզի կարենայ որոշել անոնց ինչ ըլլալը: Յանկարծ մազերը ցից ցից տնկուեցան, քանի մը քայլ ետ ետ գնաց ու գոչեց զարհուրելի ձայնով մը.

— Է, հեռացէք ինձմէ, պարապ տեղը դուրս էք եկեր գերեզմաններէն եւ ձեր լալկան աչքերը դարձուցեր դէպի ինձ ...:

Բայց Վեստ Սարգիս սարսափով կը նկատէր որ այդ շարժուն առարկաները հետզհետէ կը ստուարանային ու կըմօտենային իրեն: Որքան շատ են անոնք եւ որքան զարհուրելի : Բոլորն ալ դաւըն նայուածքով կը դիտէին զինք :

Սարսափելի էր:

Եւ Վեստ Սարգիս կը նայէր ու կը ճանչնար զանոնք, այդ ուրուականները: Անոնց մէջն էին Մանաճիհր իշխանը, զարբին Ղեւոնդը, Վահրամ Պահլաւունի, Գուրգէն իշխանը, կիներ, երախաներ, ծերեր երիտասարդներ: Ամբողջ լեգէոն մըն են անոնք, հիմա եկեր են ու ի՞նչ կ'ուզեն իրմէ:

— Ոչ, Հայաստանի գահը ինձ կը պատկանի : Ես ձեր ոսկորներուն վրայ կանգնեցի այդ գահը և ոչ ոք կրնայ խլել զայն ձեռքէս, կը գոռար Վեստ Սարգիս շարունակելով ճեմել միշտ :

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

ՊԵՐԼԻՆԻ արեւելեան շրջանին ռուսական իշխանութիւնները, պարպեցին երեք բանտեր, յանձնելու համար արեւելեան Գերմանիոյ բոլշեւիկեան կառավարութեան: Մօտ 500 գերման բանտարկեալներ կեդրոնական բանտ մը փոխադրուեցան Փոցտամի մէջ: Խորհրդային ապահովութեան ուժերը (Չեկա) պիտի պահուին ամբողջութեամբ, նկատելով որ արեւելեան Գերմանիոյ հանրապետութեան «ժողովրդային ոստիկանութիւնը» ի վիճակի չէ պաշտպանելու նորակազմ կառավարութիւնը:

ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ ՀՐԵԱՆԵՐ օգնութեան կը կարօտին Եւրոպայի մէջ, համաձայն պաշտօնական տեղեկագրի մը: Այս միջոցին 19 երկիրներէ ներկայացուցիչներ ժողով կը գումարեն Փարիզի մէջ, գործունէութեան ծրագիր մը պատրաստելու համար: Տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ բազմաթիւ կիներ, այրեր եւ մանուկներ Եւրոպայէն Իսրայէլ կը հոսին իբրեւ տեւական վտակ, բայց շատ աւելի ստուարաթիւ Հրեաներ պիտի մնան Եւրոպայի մէջ:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ մահապարտ նախարարին՝ Ռայքի եւ հինգ ընկերներուն դատին վերաքննութեան առթիւ, որ պարզ ձեւակերպութիւն մըն է, ընդհ. դատախազը, Իմրէ Լակատոս բուռն ճառ մը խօսելով, պահանջեց ամէնէն ծանր պատիժը տնօրինել եւ մահուան դատապարտել նաեւ երկու մեղսակիցներ որոնք ցկեանս բանտարկութեան դատապարտուած էին: Յետոյ իր սլաքները ուղղեց Մ. Նահանգներուն դէմ: «Մէկկողմը կը գտնուի Թրումըն իր աշխարհակալութեամբ, միւս կողմը՝ Խ. Միութիւնը որ կը կառավարէ աշխարհի մէկ երրորդ մասը եւ որ հիւլէական ռումբ ունի: Խ. Միութիւնը խափանեց դաւադրութեան յաջողութիւնը»:

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ դիկտատորին՝ Թիթոյի դէմ սարքուած պայքարը բարձրացուցած է անոր հըմայքը եւ դիրքը, կ'ըսէ անգլիացի սպայ մը, որ մասնաւոր պաշտօն մըվարած է այդ երկրին մէջ: «Ոչ – համայնավարները կը նախընտրեն Թիթօն քան Ռուսը, իբրեւ երկու չարիքներուն փոքրագոյնը: Իսկ համայնավարները սկիզբէն իսկ հաստատեցին թէ հաւատարմութեամբ կապուած են Թիթոյի, եւ ոչ թէ Մոսկուայի հետ: Իբրեւ հետեւանք արեւելեան երկիրներէն կատարուած ճնշումին, Եուկոսլաւիա այժմ արտածումներ կը կատարէ դէպի արեւմտեան երկիրները: Եթէ Ռուսերը արշաւեն, Թիթօ կրնայ լեռները քաշուիլ իբրեւ վարպետ հրոսակային կռիւներու եւ մեծ նեղութիւններ պատճառել, ինչպէս բրաւ ամբողջ երեք տարի, կաշկանդելով 8 — 10 գերման զօրաբաժիններ»:

ՊԱԼՔԱՆԵԱՆ երկիրներու մէջ կատարուած բռնութեանց խնդիրը նորէն քննուեցաւ Ազգաժողովի քաղաքական յանձնախումբին մէջ: Լեհաստանի ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ Ռումանիա, Պուլկարիա եւ Հունգարիա չեն բռնաբարած մարդկային ազատութիւնները եւ թէ Ազգաժողովը իրաւունք չունի քննելու այս խնդիրը: Աւելի յառաջ երթալով, ըսաւ թէ ազատութեանց բռնաբարումներ կատարուած են Մ. Նահանգներուն եւ Անգլիոյ մէջ: Այս վերջինները եւ Պոլիվիա բանաձեւ մը մշակած են, որով կը պահանջեն Լա Հէյի միջազգային ատեանին յանձնել Հունգարիոյ, Պուլկարիոյ եւ Ռումանիոյ մէջ դատապարտուած կղերականներուն խնդիրը:

ԻՏԱԼԻՈՅ ծերակոյտը յետաձգեց հանրատուններու փակման օրինագծին քննութիւնը: Այս խնդիրը յուզած էր ընկերվարական ներկայացուցիչ մը, Տիկին Անճելինա Մերլեն, առաջարկելով անմիջապէս փակել երկրին 598 վաւաւհամբաւտունները: Ծերակուտական տիկինը կը յայտարարէ թէ սեռական հիւանդութեանց 60 առ հարիւրը կը տարածուին այդ հաստատութեանց միջոցաւ եւ թէ ամէնէն դիւրին զոհերը զինուորներն են, մանաւանդ հետեւակները որոնք մեծ քաղաքներու մէջ կը բնակին:

ՅՂՈՒԹԵԱՆ դէմ գործածելի դեղերու ազատ վաճառումը արգիլելու առաջարկ մը ներկայացուց Քէնթրպըրիի արքեպիսկոպոսը, անկլիքան եկեղեցւոյ 43րդ համագումարին մէջ: Այս առթիւ յայտնեց որ երիտասարդները եւ պատանիները «չափազանց շատ բան գիտեն եւ շատ կը մըտածեն սեռական խնդիրներու մասին»:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ կառավարութիւնը հեծեալ եւ մեքենաշարժ զօրախումբեր հաստատեց, սահմանագլուխներու պաշտպանութեան համար:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետը, Նեհրու, Ուաշինկթըն հասաւ մասնաւոր օդանաւով մը, եւ անմիջապէս տեսակցութիւն մը ունեցաւ նախագահ Թրումընի հետ: Նեհրու, որ Կանտիի «հոգեւոր ժառանգորդը» կը համարուի, երեք շաբաթ պիտի մնայ Մ. Նահանգներուն մէջ: Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ մասնաւոր ծրագիր մը պիտի մշակուի, համախորհուրդ գործելու համար համայնավարութեան դէմ:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme - (13e)

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ» ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 15 շաբաթ իրիկուն ժամը 8էն մինչեւ առաւօտ,

Grande Salle des Fêtes de la Mairie du 6e Place St. Sulpice, métro St. Sulpice:

Կը նախագահէ ընկեր Գ. ԲԱԼԱՅԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Խօսք պիտի առնեն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը եւ Հ. Յ. Դ. Ուսանողներու կողմէ ընկ. ՀՐԱՉ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ:

ԵՐԳ.— Օր.ներ Ա. ԱՏՈՄԵԱՆ, Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ Մ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ:

ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ.— Օր. Ա. ԳԵՒՈՆԵԱՆ, ընկեր Զ. ԳԱՐԻՊԵԱՆ:

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, ղեկավարութեամբ Պ. ՄԵՍՈՒՄԵՆՑԻ:

Ճոխ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ, կէս գիշերէն վերջ հայկական եւ եւրոպական պարեր առաջնորդութեամբ Պ. ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ նուագախումբին:

ՄՈՒՏՔԸ 100 ՖՐԱՆՔ:

★

ԿՐԸՆՈՊԼԻ մէջ հոկտեմբեր 16ի կիրակի օր, ժամը 15էն 24, Palais d'Armenonvilleի էքսփոզիսիոնի սրահը: Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՏԷՐ ՂՈՒԿԱՍԵԱՆ: Կը բանախօսէ Փարիզէն ընկ. ՍԱՀԱԿ Տէր ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ:

Պիտի երգէ Օր. Տէր Կոմսեան: Հայկական եւ եւրոպական պարեր: Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Մուտքը ազատ է

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

Ժողովրդական ամսաթերթ Բժշկութեան եւ Առողջապահութեան, կամ Տունին բժիշկը, 9րդ տարի: — Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ:

Լոյս տեսաւ Օգոստոսի թիւր (104), մինչեւ մէկ շաբաթ ամէն բաժանորդ կը ստանայ իր թերթը:

Բովանդակութիւն.— Ընկոյզ (Շ. Նարդունի): Քոքթէյլ (Տոքթ. Քօլօլեան): Վիժումները Փարիզի մէջ (Քաղհան): Ձեր մորթը, Տիկի՛ն, (Տոքթ. Գալուստեան): Ջրաբուժութիւն (Տոքթ. Զ. Դարվեր): Տղաբերքը գաւառներու մէջ (Ե. Լալայեան): Պատասխան բաժանորդներու բժըշկական հարցումներուն:

Մամուլի տակ է Սեպտեմբերի թիւը, որ լոյս կը տեսնէ ամսագլխուն:

Տարեկան բաժնեգինն է **500 Ֆր.**: Արտասահման **750 ֆրանք**: Դիմել՝ Շ. Նարդունի, 17, Rue Damesme, Paris:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այրի Տիկին Խոսրովուհի Ջիլտերեան, Տէր եւ Տիկ. Զուլաքեան եւ զաւակները իրենց մօր, մեծ մօր, Այրի Տիկին Մոսկովեանի, իրենց մօտ հիւր գտնուելուն առիթով, Ալֆորվիլի Ս. Պ.Պետրոս եկեղեցիին մէջ, այս կիր. հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարեն, իրենց զաւակին, եղբօր, թոռան ողբացեալ ՆՈՒՊԱՐ ՋԻԼՏԵՐԵԱՆԻ հոգւոյն համար:

Կը հրաւիրուին ազգականները եւ իր յիշատակը յարգող բարեկամները:

ԾԱԽՈՒ է կարի Singer մեքենայ մը 31 K. բոլորովին նոր: Դիմել «Յառաջ»ի:

ՓԱՌԱՏՕՆ ՖՐԱՆՔՕ-ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Տեղի պիտի ունենայ Հոկտ. 16ի կիրակի օր ժամը 2.15ին, Սորպոնի մեծ ամփիթատրին մէջ: Պիտի նախագահէ երեսփոխան, նախկին նախարար Պ. Լուի Մառէն, որ նախագահն է Ֆրանքօ-Հայկական Միութեան: Պիտի խօսին Արտաւազդ արք., Պ. Ֆրէտէրիք Ֆէյտի եւ Պ. Արշակ Չօպանեան: Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Քոմէտի Ֆրանսէզի մեծանուն արուեստագէտներէն երկուքը, Պ. Մօրիս Էսքանտ եւ Օր. Ժանն Պուաթէլ, նաեւ Օր. Հայկանուշ Թորոսեան, Պ. Արտաշէս Գմբէթեան, Րաֆֆի Պետրոսեան, Տիկին Մատլէն Էքիզեան – Քարփանթիէ: Նուրհան Մարգարեան, դեռատի դաշնակահարուհի Հիւկէթ Աժտէրեան, եւ Օփերա Քոմիքի պարուհի Օր. Րէժին Օհանէսեան, որուն պիտի ընկերանայ թառով Պ. Գարեգին Օհանէսեան:

Տոմսերուն գիներն են 200, 150, 100 եւ 50 Ֆր.: Տոմսերը կը գտնուին Փարիզի Հայոց եկեղեցին եւ հայ դրավաճառներուն մօտ:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի վարչութիւնը կազմակերպած է վիճաբանական ընդհ. ժողով մը այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին Ահարոնեան ակումբին մէջ: Նիւթ՝ «Հրէական նորածին հանրապետութիւնը»: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները եւ համակիրները: Մուտքը ազատ է:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՎԻԷՆ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները եւ սանուհիները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին Հ. Օհանջանեան ակումբին մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՈՒՐՖԱՅԻ Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Յակոբ Հացագործեանին բնակարանին մէջ: 48 rue Tapis Vert Գ. յարկ: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, ընկեր Պ. Թորոսեանի բնակարանին մէջ, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Դաշնակցութեան Օրը Իսիի մէջ կը տօնուի Նոյեմբեր 27ին, Maison du Peupleի սրահին մէջ: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

BELAVOX

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ՏԻՍՔԵՐ

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ հեղինակութիւններուն

Ուռենին, Մարօ ջան, Իցիւ թէ ըլլայի, Գեղջկուհին (մեներգ՝ Իրիս Պիւլպիւլեան), Իրիկուն, Ծաղկոց սարէն, Համով աղջիկ, Վրէժ, (խմբերգ Փարիզի հայկ. երգչախումբ 80 հոգի):

Հրապարակ ելած են սահմանափակ թիւով օրինակներ: Դիմել հեղինակին A. BARTEVIAN 14 rue Petit, Paris (19): Հեռախօս Bot. 99-22:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ դիմել Պ. Շաւարշ Փիրանեանի, 25 rue Berlioz:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ (1923 – 1949)
Théatre Marcelin Berthelot (Chimie)
28bis, rue St. Dominique, métro Invalides

30 Հոկտեմբեր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին: ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ

ՍԱՆԴՈՒԽՏ ԵՒ ՍԱՆԱՏՐՈՒԿ
ԹԱԳՈՒՀԻՈՐ ՀԱՅՈՑ

Մասնակցութեամբ Փարիզահայ բեմի լաւագոյն արուեստագէտներու՝ կը ներկայացնէ՝

Պատմ. ողբերգ. 4 արար եւ 3 պատկեր Թ. Թէրզեան, բեմադրութիւն՝ Տրդատ Նշանեանի:

Գիները սովորական: Տոմսերը ապահովել կանխաւ բոլոր հայ գրատուններէն: Մանրամասնութիւնները յայտագրով:

ԻՍԻԻ մէջ 31 Հոկտ. երկուշաբթի իրիկուն, Salles des Fêtesի մէջ:

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒՆ

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ՄԵԾԱՔԱՆԱԿԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄԷՆ
ԹԷ ԿԵՐՊԱՍՆԵՐՈՒ Լ
ԹԷ ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ

բոլոր պիտոյքներու համար անյապաղ դիմեցէք՝
63 Rue de MAUBEUGE
Հեռ. Tru. 12-05 métro Poissonniere

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 փր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 փր. C.C.P.Paris 1678–63

Dimanche 16 Octobre 1949 Կիրակի 16 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5976–Նոր շրջան թիւ 1387 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹԻՒՐԻՄԱՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Անոնք որ ուշադրութեամբ հետեւած են այս թերթին բովանդակութեան, մանաւանդ անոր հիմնական տեսութեանց եւ մտահոգութեանց, գիտեն թէ ի՛նչ խանդաղատանքով պարզած, խրախուսած եւ գնահատած ենք Հայկական Արտասահմանի մտաւոր երկունքը :

Սկիզբէն ի վեր, թերթին էջերը կը սարսռան այդ խանդաղատանքին, երկունքին եւ վաստակին արձանագրութեամբ : Ոչ միայն խմբագրականներով, այլեւ բազմաթիւ աշխատակիցներու քննական ուսումնասիրութիւններով :

Պատմագիրը, որ վաղը պիտի ուսումնասիրէ օտարութեան մէջ մշակուած գրականութեան եւ արուեստի նուաճումները, պիտի գտնէ անսպառ նիւթեր՝ «Յառաջ»ի էջերուն մէջ :

Միեւնոյն ատեն, անոր մէջ պիտի տեսնէ ամբողջ սերունդի մը վաստակը, թանկագին՝ իր ստեղծագործական թարմութեամբ, ճոխութեամբ եւ այլազանութեամբ :

Եւ պիտի գտնէ անհուն գուրգուրանք՝ արդի աշխարհաբարի զարգացման, զօրացման եւ ծաւալման համար :

« Յառաջ »ը միեւնոյն ատեն ուժգնօրէն պայքարելով թուլիկ նահանջականութեան, անշարժութեան, միջակութեան կամ սնավարի մարզանքներու դէմ, պարբերաբար կը հնչեցնէ ահազանգը : Կը քննէ, կը վերլուծէ ժխտական երեւոյթները, անողոք իրողութիւններ, եւ արթնութեան կը հրաւիրէ :

Այդպէս էր որ, անցեալ Օգոստոս 21ին, նոյն այս էջին վրայ, ուշադրութեան կը յանձնէինք տխուր իրականութիւն մը. (Միջակէն ալ վար) :

Լուրջ մտահոգութիւն կը յայտնէինք լրագրական ճակատին վրայ նշմարուած անհոգութեանց եւ յետադիմութեան վրայ :

Այս առթիւ յիշեր էինք պարագայ մը, — վերջին արտադաղթէն առաջ, «արտասահման ապաստանած մտաւորականներէն շատեր բացին թափթփած յօդուածագրութեան, լրագրութեան դասընթացք մը, որ աւերներ կը գործէ մինչեւ այսօր» :

— « Եթէ որոշ բարեփոխումներ կատարուած են վերջին 20 — 30 տարիներու ընթացքին, այդ ալ կը պարտինք դուրսէն գացած տարրերու » :

Մօտաւորապէս երեսուն տարի է անցեր այդ օրերէն ի վեր, եւ շատ ջուրեր, ինչպէս եւ գլուխներ ու ձեռքեր փոխուած են :

Հարցումը ինքնին կու գայ. — Ցառա՞ջ կ'երթանք թէ ետ : Այդքան երկար ժամանակաշրջանէ մը վերջ, դարմանուա՞ծ է «անփոյթ, անկերպարան, յաճախ տխրացուական լրագրութեան մը ախտը » :

Ցօղնութեան նշաններ չե՞ն երեւար, Եւրոպայէն մինչեւ Ամերիկա : Քարացած, լճացած ըմբռնումները, գրելու տնավարի եղանակները, «սանկ ալ կ'ըլլայ, անանկ ալ»ի ունակութիւնը աչքի չե՞ն զարներ ամէն տեղ : Առանց կուսակցական խտրութեան :

— « Եթէ այսպէս շարունակուի, շատ չանցած պիտի գտնուինք համաճարակի մը առջեւ : Անխուսափելի, անդարմանելի աւերներով» :

Ընկեր Ս. Վրացեան, որ մօտէն տեղեակ է մեր բոլոր մտահոգութեանց, ինչպէս «Յառաջ»ի ուղեգծին, իբրեւ վաղեմի աշխատակից, պարտք սեպեր է երկու երկար յօդուածներ հրատարակել « Հայրենիք »ի մէջ, վճռական յեշտով մը. — «Վար չէ՛, վե՛ր է». (Հայրենիք, Սեպտ. 15 եւ 16) :

Խորագրէն կրնաք հասկնալ թէ ի՞նչ ըսել կ'ուզէ : Բայց մենք պիտի փորձենք որոշ փակագիծներ բանալ, կէտերը իրենց տեղը դնելու համար :

Ընկեր Վրացեանի թիւրիմացութիւնը կամ վրիպումը կը սկսի գլուխէն իսկ :

Արտագրելով մեր Օգոստոս 21ի խմբագրականին մէկ հատուածը, ընկերը զանց առած է երկու բառեր, — «Այն ատեն», որոնք գրուած էին «Քաղաքական դէպքերու հետեւանքով» եւն. պարբերութեան սկիզբը :

Խնդիրը կը վերաբերէր ցարական եւ սուլթանական բռնութեանց շրջանին «արտասահման ապաստանած մտաւորականներուն» :

Այս վրիպումէն բնականաբար պիտի ծագէին կարգ մը թիւրիմացութիւններ, մեր քարոզածը, մեր գնահատածը, մեր հաստատածը մեզի քարոզելու միտելով :

Դժբախտաբար սով չի վերջանար ընկեր Վրացեանի թիւրիմացութիւնը : Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ՀԵԼԼԵՆԱԿԱՆ ՔՆԱՐ »

Երիտասարդ ընկեր մը, Վազգէն Եսայեան, աւելի քան տասնըհինգ տարիէ ի վեր կը տքնի Աթէնքի մէջ, լուռ ու մունջ, հայերէնի վերածելու համար հելլէն բանաստեղծներու գործերը :

Եւ ահաւասիկ առաջին այգեկութքը, «Հելլենական Քնար», որ վերջերս լոյս տեսաւ «Ազատ Օր » ի տպարանէն :

Ծոխ եւ այլազան ծաղկաքաղ մը, 254 լայնկեկ էջերով, եւ մաքուր տպագրութեամբ :

Պատերազմէն առաջ, Վազգէն Եսայեան յոյն բանաստեղծ Քոււլիս Ալեփիսի հետ յունարէնի թարգմանած էր հատընտիր հատուածներ հայկական գրականութենէն, որոնք հրատարակուեցան « Արմենիական Մուսա» անունով :

Գիրքը սպառեցաւ քանի մը ամիսէն, եւ հարկ եղաւ երկրորդ անգամ տպել :

Պիտի մաղթէի որ այս նոր հատորն ալ, «Հելլենական Քնար», նոյն բախտն ունենար, փոխադարձաբար :

Ամէն պարագայի մէջ, « Յառաջ » սրտանց եւ բարձրաձայն կ'ողջունէ երիտասարդ ընկերոջ այս թանկագին ձեռնարկը :

Ո՜ւր էր որ ուրիշ գաղութներու մէջ ալ նոյնքան տաղանդաւոր երիտասարդներ խանդավառուէին այսպիսի աշխատանքներով :

Թարգմանիչը — ինքն ալ բանաստեղծ — կարելի խնամքը տարած է, պահելու համար բնագրերու հարազատութիւնը եւ մայրենի լեզուին ներդաշնակութիւնը :

Հատորը կը սկսի ժողովրդական բանահիւսութեան քանի մը նմոյշներով :

Ձեր առջեւ կը պարզուի շողշողուն համայնապատկեր մը հելլենական բանաստեղծութեան, 18րդ դարէն մինչեւ մեր օրերը : Ամբողջ երդ ու վէրք, այլազան սարսուռներով :

Թարգմանութեանց գլուխը կ'երեւան ամփոփ տեղեկութիւններ՝ իւրաքանչիւր հեղինակի կեանքի եւ գործի մասին :

Հայն ու Հայաստանն ալ իրենց բաժինն ունին « Հելլենական Քնար»ին մէջ :

Քանի մը նմոյշներ՝ յառաջիկայ կիրակի :

Մինչ այդ՝ ժողովրդական գոհար մը. —

Կարմրուկ շըրթներ համբուրեցի՝ իմիններս ալ
 ներկըւեցան.
Թաշկինակով սըրբեմ ըսի՝ թաշկինակն ալ ներ –
 կըւեցաւ.
Տարի գետին մէջ լըւալու՝ գետին ջո՛ւրն ալ ներ–
 կըւեցաւ.
Գետը գնաց հասաւ ի ծով՝ ծովուն պորտն ալ
 ներկըւեցաւ .
Արծիւն իջաւ ջուր խմելու՝ թեւերն անոր ներկը–
 ւեցան .
Ներկըւեցաւ արեւն՝ կիսով, իսկ լուսընկան ամ –
 բողջութեա՜մբ : ՎԱՀԷ

600 ԳԵՐՄԱՆՆԵՐ յարձակեցան Տիւսէլտորֆի մէկ պանդոկին վրայ, ուր կը բնակի Տոքթ. Շախթ, Գերմանիոյ նախկին ելմտական նախարարը : Ոստիկանութիւնը պաշտպանութեան տակ առաւ Շախթը, իսկ իրեն տեղ չարաչար ծեծուեցաւ ծերունի մը, որ շատ կը նմանէր նախկին նախարարին :

ՍՈՒՐԻՈՅ եւ ԻՐԱՔԻ միացման մասին շատ կը խօսուի նաեւ Իսրայէլի մէջ, ուր որոշ մտահոգութիւն կը յայտնեն : Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, արաբական երկու երկիրները կը պատրաստուին զինուորական եւ տնտեսական դաշինք մը կնքել, պահելով հանդերձ իրենց դերիշխանութիւնը :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Ուր.) — Սթերլին 980 (1000), տոլար 349 (391), զուից. ֆրանք 80.55 (90), նափոլէոն 4420, զուից. ոսկի 4280, սթերլին 5190, տոլար (20) 21.120, ձոյլ ոսկի 650 հազար ֆր. :

ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐ կը նշմարուին Հիւս. Ափրիկէի մէջ : Ծանօթ ապստամբապետ Ապտիւլ Քէրիմ կը հրաւիրէ Ֆրանսան անկախութիւն տալ Թունուզի եւ Ալժերիոյ :

ՆՈՐՎԵԿԻՈՅ երեսփ. ընտրութեանց մէջ համայնավարները շահած են միայն մէկ աթոռ, ոչ թէ տասը : Ամէն կերպով ջախջախիչ եղած է ընկերվարականներուն յաղթանակը :

Ժիւլ Մոք ձեռնարկեց նոր դահլիճին կազմութեան

ՑՈՒՑՈՒՄՆԱԼԻՑ ՏԵՍԱՐԱՆՆԵՐ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ, ՈՒՐ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ՆԱԽԱՏԵՑԻՆ ՆՈՐ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԵՒ ՆԱԽԱԳԱՀ ԷՌԻՕՆ

Փոթորիկ մը պայթեցաւ Ազգ. ժողովին հինգշաբթի օրուան նիստին մէջ, որ տեւեց մինչեւ առտու, ի. վերջոյ վաւերացնելու համար Պ. Ժիւլ Մոքի պաշտօնը :

Նոր վարչապետը նախ կարդաց յայտարարութիւն մը, պարզելով իր ուղեգիծը : Մասնաւորապէս շեշտեց թէ նոր կառավարութիւնը պիտի ջանայ զօրացնել պետութեան հեղինակութիւնը : Ֆրանսա կ'ուզէ որ բարեկարգութիւնը եւ իշխանութեան հեղինակութիւնը տիրեն ժողովրդապետութեան սահմաններուն մէջ : Պիտի պաշտպանեն ֆրանքը, հաւասարակշռելով ելեւմուտքը : Ամէնէն անբախտ աշխատաւորներուն շահերը պիտի պաշտպանուին ոչ թէ տեսականօրէն աւելցնելով անոնց աշխատավարձքը, այլ պահելով եւ բարւոքելով անոնց գնելու կարողութիւնը : Տեւական, կորովի եւ արթուն ճնշում մը ի գործ պիտի դրուի գիներու վրայ : Արտադրութեան աճումը գիներու անկում յառաջ պիտի բերէ : Միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, խափանելու համար հարկային խարդախութիւնները : Անհրաժեշտ է վերահաստատել հաւաքական պայմանագիրները՝ աշխատավարձքի մասին, ազատ բանակցութեամբ եւ գործադրելով հաշտարար մեթոտ մը՝ ինչպէս 1937ին : Այն բանուորները որոնց աշխատավարձքը անբաւական է, 3000 ֆրանքի միակ եւ բացառիկ հատուցում մը պիտի ստանան : Այս վճարումը պիտի չտրուի այն աշխատաւորներուն որոնց ամսական աշխատավարձքը 15.000 ֆրանք է : Պիտի օգտուին միայն 2.850.000 աշխատաւորներ :

Ցիշելէ վերջ թէ վերաշինութեան ճիգ մը պիտի փորձուի, մասնաւորապէս դպրոցական ճակատին վրայ, վարչապետը պարզեց նաեւ իր կողմէլիք դահլիճին քաղաքական տեսակէտները : Ըսաւ թէ պիտի շարունակեն իրենց ջանքերը՝ վերահաստատելու համար խաղաղութիւնը Հնդկաչինի մէջ : Արտաքին ճակատին վրայ եւս պիտի շարունակուի խաղաղութեան քաղաքականութիւնը : Պիտի նպաստեն կառուցանելու Եւրոպան : Աստիճանաբար պիտի ջնջուին մաքսային սակացոյցները եւն. :

ԲՈՒՌՆ ՑԱՐՁԱԿՈՒՄՆԵՐ

Ցետոյ սկսան վիճաբանութիւնները եւ հարցումները : Իւրաքանչիւր հոսանքի ներկայացուցիչ իր տեսակէտները յայտնեց, աւելի կամ նուազ նպաստաւոր : Նախկին վարչապետ Պ. Փոլ Ռէնօ կրկին բացասական դիրք բռնեց, մասնաւորապէս մերժելով աշխատավարձքի որեւէ յաւելում : Պետական հեղինակութեան մասին ալ խօսելով, ըսաւ թէ Ժիւլ Մոք ինք հաստատեց թէ իր նախարարութեան պաշտօնեաներէն 38 առ հարիւրը միայն ժամանակին պաշտօնատուն կու գան :

Մթնոլորտը տաքցաւ երբ խօսք առաւ համայնավարներուն ներկայացուցիչը, Ժաք Տիւքլօ : Զմոռնանք ըսել որ ոստիկանութիւնը արտակարգ միջոցներ ձեռք առած էր, բարեկարգութիւնը պահպանելու համար. մանաւանդ որ հարիւրաւոր ցուցարարներ խռնուած էին Ազգ. ժողովին առջեւ :

Տիւքլօ բուռն յարձակում մը կատարեց Ժիւլ Մոքի դէմ, ձեռքերը սեղանին զարնելով եւ մէկը միւսէն անարգական բառեր արտասանելով : Պահ մը այնքան յառաջ գնաց որ նախագահը, Էռիօ, միջամտեց .

— Պ. Տիւքլօ, իրաւունք չունիք այդպէս խօսելու նախարարի մը մասին որ իր զաւակը զոհած է Ֆրանսայի համար :

Ամբողջ ժողովը ոտքի ելաւ, բացի համայնավարներէն, յարգելու համար Գերմաններու կողմէ գնդակահարուած տղան : Տիւքլօ ըսաւ թէ ինք ալ կը յարգէ տղուն յիշատակը, բայց հայրը... Ժխորը սաստկացաւ : Աղաղակներ կ'արձակուէին աջէն թէ ձախէն, փոխադարձ լուտանքներով : Նախագահը նորէն կարգի հրաւիրեց Տիւքլօն, դիտել տալով թէ իրաւունք չունին այս աստիճանին հասցնելու ատելութիւնը եւ անիրաւութիւնը :

Ժխորը այնքան սաստկացած էր որ, այլեւս դժուար կը լսուէին արտասանուած լուտանքները : Կանացի ձայն մը «մարդասպան» պոռաց Ժիւլ Մոքի երեսին :

Ատմուկը դադրելէ վերջ, երբ քուէարկութեան պիտի ձեռնարկէին, համայնավարները պահանջեցին որ իւրաքանչիւր երեսփոխան անձամբ քուէարկէ, (որպէսզի բացակաները չկարենան քուէ տալ, ըստ ընկալեալ սովորութեան) : Քուէարկութիւնը տեղի ունեցաւ առտուան դէմ, եւ նորէն փոթորիկ մը պայթեցաւ, ճշդելու համար օրինական մեծամասնութիւնը : Օրինական մեծամասնութիւնը կը հաշուէին 310, եւ ոչ թէ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՊԵՏՐՈՍ ԱԴԱՄԵԱՆ

(Իր ծննդեան հարիւրամեակին առթիւ)

Ա.

Մեծն Արտաւազդի օրերէն,— որ ըստ յոյն պատմագիր Պլուտարքոսի հայ բեմին հիմնադիրը եղած է,— շատ մը դերասաններ պայծառացուցած են ազգային թատրոնը, բայց ոչ մէկն անոնցմէ յաջողած է իր վրայ խօսեցնել Ադամեանի չափ ։

Բացառիկ տաղանդ մըն էր ան, միւսներէն տարբեր խմորով, որ մեզի խորհրդածութեան անսպառ նիւթ կը մատակարարէ ։ Միտքս կը բերեմ այս վերջին յիսնամեակին հայ բեմի աստղերուն հոյլը, Աբելեանը, Սեւումեանը, Զարիֆեանը, Շահխաթունին, մէկը միւսէն վարպետ, հոյակապ, ու հարցում մը կ'իյնայ շրթունքիս .— Ի՞նչն է որ կը յատկանշէ Ադամեանի հանճարը ։

Զուգակշիռ մը ուրիշ տաղանդի մը հետ, ինչպէս է դերասան Վահրամ Փափազեանը, շատ պիտի դիւրացնէր հարցին լուծումը ։

Նովելլիի սանը եղած է այն հազուագիւտ արուեստագէտներէն մէկը, որ ամէնէն աւելի յիշեցուցած է Ադամեանը ։ Արդի ժամանակաշրջանը իր մղձաւանջային անձկութիւններուն հակադրած է յառաջդիմութեան հորիզոն մը, որ անհամեմատօրէն կը գերազանցէ ութսունական թուականներու արուեստի ըմբռնումները ։ Պզտիկ բախտ մը չէ Թրծուիլ հիւլէական դարու լոյսի ցայտաղբիւրին մէջ, դուրս գալ անկէ աւելի նրբացած եւ բիւրեղացած, երեւիլ չարժանկարի պաստառին վրայ (Էրնէսթօ Վակրամ), հայ բեմին փառքը պտտցնել երկիրէ երկիր ։

Իտալացի ողբերգակին արժանաւոր աշակերտը, Փափազեան, օժտուած արտասովոր յիշողութեամբ մը, Շէյքսփիրի հերոսները ներկայացուցած է բազմաթիւ լեզուներով, Պոլիս, Իտալիա, Ֆրանսա, Լիթուանիա եւ Ռուսիոյ բոլոր գլխաւոր քաղաքներուն մէջ եւ կուռքը դարձած բազմամբոխ զանգուածներուն ։ Բաղդատութեան եզր մը տեղին է ուրեմն հայ բեմի երկու վարպետներուն միջեւ ։

Վահրամ Փափազեանի խաղը դիտելով, մեր ենթագիտակցութեան մէջ կը վերակենդանանայ Ադամեանի դիմաստուերը ։ Բամբ ձայն մը, մերթ քաղցր ու մերթ մարտագոռ շեշտերով, վայելուչ եւ ներդաշնակ շարժուձեւեր, ադամանդակուռ ներաշխարհի մը խորէն ցոլարձակումը իր հերայրքներուն՝ բոցեղէն ակնարկի մը ծիրէն, որ փոթորիկ կը յարուցանէ բազմութիւններու հոգիներուն մէջ ։

Խռովայոյզ խղճմտանքի մը մաղէն, կնճռոտ հանգոյցներու բիւրեղացումը, գուցէ աւելի նրբազգացօրէն գիտէր դրսեւորել Ադամեանը, մանաւանդ այն դիւցազնական ոգին, որ, կ'ըսեն, մեծադոյն հմայքը կը կազմէր իր խաղարկութեան ։

Փոթորկոտ կեանք մը եղած է Ադամեանինը, ինչպէս բոլոր ճշմարիտ արուեստագէտներունը, — ճանչցած է փառքի զենիթը, միւս կողմէ ունեցած է խոր հիասթափութիւններ, տեսած է դիշխանձ ժանիքները վատոգի մարդոց, մանաւանդ այն աղեխարշ Թշուառութիւնը, որ ճակատագրական դեր մը պիտի խաղար դերդգայուն դերասանին կեանքին վրայ ։

Աշխարհ եկած 1849 Թուականին, Պոլսոյ Ղալաթիոյ Թաղը, մանուկ օրերէն դերասանութեան տենչը կը բոցավառէր իր մէջ ։ Հայրը զինքը սահմանած էր ժամագործութեան, բայց Ադամեան կը նախընտրէր յաճախորդներուն պատկերը գծել... ։ Տոմարակալութիւնն ալ դիւր չիգար իրեն, ապագայ դերասանը խոյս կուտայ դէպի բեմ, կը ծանօթանայ «Արեւելեան Թատրոն»ի կողմանոցներուն, որ իր մէջ կ'արծարծեն արուեստի հուրը ։ Վերջապէս, հայրը տեղի կուտայ զաւկին Թախանձանքներուն առջեւ եւ Թոյլ կուտայ որ բեմին նուիրուի ։

Տասնըեօթը տարեկան էր, 1866 Նոյեմբեր 19-ին, երբ առաջին անգամ Օրթագիւղի մէջ բեմ կը բարձրանար «Վիլհէլմ Աշխարհակալ»ի դերով ։ Ռուս Թերթ մը հետեւեալ կերպով կը պատմէ հայ ողբերգակ դերասանին սկնակի առաջին ներկայացումը .—

«Ամբողջ դերը կը կայանար շարժուձեւի մը եւ երկու բառերու մէջ, բայց անիկա խղճմտօրէն կը պատրաստէր իր դերը ։ Գիշեր ու ցերեկ, այդ երկու բառերը կ'արտասանէր ձայնի ու շեշտի ամէն տեսակ փոփոխումներով, եւ ընելիք շարժուձեւը կը կատարէր զանազան դիրքերով, այն աստիճան լաւ ուսումնասիրած էր այդ պզտիկ դերը, որ ներկայացման իրիկունը մեծ յաջողութիւն կ'ունենար » ։

Ադամեան կ'երեւի Արեւելեան եւ Նաումի Թատրոններուն մէջ, 1866 — 1867ի շրջաններուն, շատ կարեւոր դերերով, 1869ին զինքը կը տեսնենք Կովկաս, Ֆասուլեաճեան խումբին հետ, բայց շատ չանցած կը հարկադրուի վերադառնալ Պոլիս ։ Փերայի մեծ հրդեհը փճացուցած էր իր նոր կալուածները, հայրը կը մեռնի սրտին ցաւէն, ոչ մէկ ժառանգութիւն երիտասարդ Պետրոսին ։

Օրթագիւղի Թատերաշրջանը ։ 1872 — 1873 տարիներուն, երջանիկ պատեհութիւն մը կ'ընծայէ Ադամեանի ։ Մէկ կողմէ, Յակոբ Պալեանի հնչուն քաջալերանքը, միւս կողմէ Նահապետ Ռուսինեանի ազդեցութիւնը երիտասարդ դերասանին վրայ, բարերար դեր մը կը խաղան իր արուեստի մշակման մէջ ։

Ողբացեալ գրագէտ Հրանդ Ասատուր, այսպէս կը նկարագրէ հանճարեղ արուեստագէտին արտասանած «Դարբիններու Գործադուլը » .

«Ադամեան համակրելի ծերունիի գլուխ մը շիներ էր ինքզինքին ։ Ճերմակ մազեր որոնք ծոծրակին վրայ կ'իյնային գիսախռիւ ։ Նափոլէոնեան սրածայր մօրուքի փնջիկ մը արծաթէ Թելերով ծոպի պէս կ'երկննար իր նուրբ Թուշն ի վար ։ Ճերմակ պեխերն ու ճերմակ յօնքերը իր տժգոյն, տառապագին դէմքին վրայ, մազերուն ու մօրուքին հետ, բաղիլներ էին կարծես, մնացած այն ձիւնէն որ Թատերաբեմին վրայ տեղացած էր քիչ առաջ «Փարիզի Աղքատներ»ուն մէկ տխուր տեսարանին մէջ ։ Գործաւորի յատուկ կոշտ զունաւոր կտաւէ տափատ մը եւ բաճկոն մը հագած էր կարկտաններով նորոգուած ։ Գլխարկը մէկ ձեռքն էր բռներ եւ միւսով օդին մէջ շարժուձեւեր գծելով կ'ընկերանար իր խօսքերուն ։ Մերթ նուաղուն ու մերթ գոռացող իր ձայնին ելեւէջները, իր արտայայտիչ ու ճոխ դիմախաղին միացած, պատուախնդիր ցասկոտ դարբինին նկարագիրը կ'ուրուագծէին հոգեբանական խորունկ ճշգրտութեամբ » ։

(Մնացեալը յաջորդով)

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԼԵՌՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Ստեփքն Մարթինովիչ

Ոչ մէկ պատկեր այնքան ուժգին տպաւորուած է իմ յիշողութեան մէջ որքան Ստեփըն Մարթինովիչի եղերական մահը, Փրիէփոլիէն դէպի Պիէլոփոլիէ տանող ապառաժուտ ճամբուն վրայ ։

Բարեկամացած էինք Փրիէփոլիէի կեդրոնական սրճարանին մէջ, ուր ստէպ կ'երթայի, ունկնդրելու համար արեւելեան եղանակները ։ Մարթինովիչը պարթեւահասակ Մոնթենեկրոցի մըն էր, շէկ եւ խիտ մազերով ։ Անոր հագուածքն ու կեցուածքը ինծ կը յիշեցնէին ծովահէնները ։ Զայն Trelawny կը կոչէի ։ Կը խնդար, երբ անոր կը բացատրէի Թէ ով էր Trelawnyն ։ Մեր բարեկամութիւնը յաւերժացնելու համար լուսանկարուած էինք միասին Փրիէփոլիէի լուսանկարչին տան առջեւ, ուր կը բնակէի ։ Մեր ծանօթութեան օրը անսովոր աղմուկ մը փրթեր էր հրապարակին մէջ ։ Ժողովուրդը խռնուեր էր յարակից փողոցները, գերագրգռուած վիճակի մէջ ։

Գիւղաքաղաքին այն ճամբան, որ Վաքուֆի վրայով կ'երկարի դէպի Պիսթրիցա եւ դէպի Փրիպոյի՝ իրարանցման մէջ էր ։ Աւելի քան տասը մարդատար խոշոր ինքնաշարժներ կ'անցնէին կեդրոնական ճամբէն, աննկարագրելի ժխոր մը յարուցանելով ։ Եուկոսլաւիոյ ազգային դրօշը կը ծածանէր ինքնաշարժներուն յառաջամասին վրայ ։ Ժողովուրդը, յուզումէն կը գոչէր բարձրաղաղակ ։ Լուսանկարիչին կինը, երջանկութեան արցունքներ կը Թափէր ։ Անոր քովն էին իր երկու աղջիկները, որոնք կ'ատէին Գերմանները, բայց երբեք չէին արտայայտուեր մեր մասին ։

Տրակի Միխայլովիչի զօրքերէն էին, որոնք ամիսներէ ի վեր մեր կողքին կը պայքարէին ապստամբներուն դէմ ։ Անոնք մեր կողքին գտնուեցան նաեւ երբ լեռնային Թնդանօթաձիգներու իմ խումբս, մեկնելով Խրուաթիոյ Ռուտօ գիւղէն՝ ճամբայ ինկաւ դէպի Վիժեկրատ, խորտակելու համար պաշարման այն սարսափելի շղթան՝ որ եօթանասուներեք օրէ ի վեր կը ջանար խեղդել մեր զինակից Խրուաթներուն օրհասական դիմադրութիւնը ։ Այդ առթիւ, երեք օր երեք գիշեր շարունակ կռուեցանք համայնավար ապստամբներուն դէմ, յաջողելով ցրուել զանոնք ։ Տեղեկացանք որ Թիթօն, այսինքն Ժոզէֆ Պրոզը, անձամբ կը վարէր արիւնալի ռազմախաղը ։ Գեղեցիկ Վիժեկրատի շրջակայ բոլոր գիւղերը, որոնք կ'երկարէին մինչեւ հեռաւոր լեռներուն լանջքերը, կրակի եւ ծուխի մէջ էին ։ Այս տեսարանը ողբերգութիւն մը կը դառնար երբ գիշերը կ'իջնէր ու սովալլուկ շուները կը սկսէին տրտմօրէն ոռնալ անլուսին մթութեան մէջ, Տրինա գետինափերուն երկայնքը ։

Ստեփըն Մարթինովիչը (անունն ու մականունը իր իսկական անունն ու մականունն են), Տրակի Միխայլովիչի հաւատաւոր զինուորներէն էր ։ Նկատի ունենալով իր ուշիմութիւնն ու անվեհեր քաջութիւնը՝ զայն իտալական եւ սերպ ուժերը իրարու հաղորդակցութեան մէջ դնող սուրհանդակ որոշած էին ։ Ասոր համար էր որ Մարթինովիչը ստէպ կը հեռանար Փրիէփոլիէէն . կ'երթար Նովա — Վարոշ, Պիսթրիցա, Փլեւիա, Փրիպոյի, Մէյլեաք, Պիէլոփոլիէ, ու երբեմն ալ մինչեւ Ուժիցէ, ուր գերմանական ուժեր կը գտնուէին ։

Բոլորս ալ կը սիրէինք Ստեփընը . նախ՝ իր հասակին գեղեցկութեան եւ ուսերուն լայնութեան համար, ապա՝ իր դէմքէն արտացոլող առնական հմայքին համար ։ Իր նահատակութեան օրը գացեր էր մինչեւ Պիէլոփոլիէ, ներկայանալու համար տեղական իտալական հրամանատարութեան ։ Փրիէփոլիէէն Պիէլոփոլիէ երթալը առաջին կարգի քաջութիւն կ'ենթադրէր ։ Վերադարձին՝ կտրեր էին իր ճամբան . կարճ հրացանաձգութենէ մը վերջ՝ հրոսակները իջեր էին աջէն եւ ձախէն, բռներ էին զայն, եւ առաջնորդած իրենց Թաքստոցները ։ Գիշերային դատավարութիւն մը մահերուն ամէնէն սարսափելիին դատապարտած էր Ստեփըն Մարթինովիչը ։ Նախ զայն խաչեր էին, ապա մարմինը ծեփեր էին քարիւղով, կրակ տալով ։

Քանի մը օր վերջ անոր ածխացած դիակը գտանք Փրիէփոլիէի այն սրճարանին մօտ՝ որ հազիւ քիլոմեթր մը հեռու է տուներուն ամբողջութենէն, Պիէլոփոլիէի ուղղութեամբ ։ Մարմինը կը հանգչէր սեպաձեւ ժայռի մը ստորոտը . սրտին կողմը դաշոյն մը խրեր էին, որուն սեւ կոթին ծայրը զետեղուած Թուղթի կապոյտ կտորը կը պատմէր Թէ ինչու մահուան դատապարտուած էր Ստեփընը ։ Այսպէս մեռաւ Ստեփըն Մարթինովիչը, կիրակի օր մը, երբ իր քսանութամեայ կինը հազար ցաւերու մէջ աղջիկ զաւակ մը աշխարհ կը բերէր, Վաքուֆ Թաղամասին ողորմելի հիւղերէն մէկուն մէջ ։

Միլանօ

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

ՄՈՒՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

Եգիպտոսի մեր պաշտօնակիցը, «Յուսաբեր», այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ, կը քրքրէ կարգ մը վէրքեր որոնք սիրտ կը պղտորեն բոլոր գաղութներուն մէջ ։ Հոգեր, որոնց համար շունչ կը սպառէ «Յառաջ»ը, տարիներէ ի վեր ։

Խօսքը տանք « Յուսաբեր »ին, ամփոփելով Սեպտ. 10ի խմբագրականը .

— « Իր լեզուն մոլեռանդօրէն սիրող Հայ մը, որ առաջնակարգ տեղ մը կը գրաւէ մեր քաղաքական գրականութեան մէջ եւ որ մշակուած միտք մը ըլլալով մշակուած լեզու մը ունի, առիթով մը կը գրէր մեզի՝ անձնական նամակի մը մէջ .

« Հայ լեզուն սիրելուս համար՝ կը սրածէի բոլոր անոնք,— եթէ երբեք իշխանութիւն ունենայի, — որոնք հայերէն չգիտնալով հանդերձ հայերէն կը գրեն ։ Այս սրածումէն զերծ մնալու համար՝ ապարէզէն առաջին քաշուողը ես կ'ըլլայի ։ Կը հրամանագրէի .— Հայերէն կրնան գրել անոնք միայն, որոնք Աղբալեանի, Վարուժանի, Ղազիկեանի, Զարդարեանի չափ հայերէն գիտեն» ։

Մեր նամակագիրը չէ ուզած այս ցանկին վրայ աւելցնել անունները նաեւ Բագրատունիի, Հիւրմիւզի կամ Այտընեանի, ընդհանուր «սրածում»էն քանի մը հոգիի գլուխը փրկելու մտահոգութեամբ ...

Բարեբախտութիւն է, որ «հրամանագիր »ը հեռաւոր սպառնալիք մըն է միայն, վասնզի, հակառակ պարագային, Թերեւս հազիւ երկու — երեք հոգի միայն պիտի կրնային զերծ մնալ ընդհանուր «սրածում»էն ։

Սակայն եթէ մեր լեզուն պիտի շարունակենք գրել այնպէս, ինչպէս կը գրեն հիմա մեր հրապարակին խայտաբղէտ, ուղեկորոյս գպիրները, « հրամանագիր» մը իր բարերար դերը պիտի կատարէր անկասկած ։ Այլեւս միայն անիշխանութեան մը վտանգը չէ, որ կը սպառնայ մեր սքանչելի բարբառին, այլ իշխանազանցութեան, օրէնք կանոն չճանչնալու այն բուռն, տխուր, անսրբագրելի մտայնութիւնը, որուն զոհերն ու դերակատարներն ենք միաժամանակ, երեսուն այսքան տարիներէ ի վեր ։ Զենք գիտեր, Թէ ո՞ւր վերջապէս կանգ պիտի առնէ այս անվախճան նահանջը, որ լեզուի նահանջ մը չէ միայն, այլ ոգիի, մշակոյթի եւ քաղաքակրթութեան նահանջ մը ։ Որովհետեւ երբ լեզուն կը նահանջէ, ամէն բան կը նահանջէ ։

Երբ մեր ժողովուրդը կ'ապրէր իր հայրենի հողին վրայ, մեր լեզուին էութեանը մէջ զօրաւոր էր բնիկ հոսանքը ։ Օտարաբանութիւնները, այսինքն Ռուսը, Թուրքը, Պարսիկն ու Եւրոպան, չէին կրցած աղաւաղել, աղճատել մեր զոյգ բարբառներուն հարազատութիւնը ։ Ընդհակառակն, օտար բառերն ու ասութիւնները, ենթարկուելով բնիկ հոսանքի մշտատեւ ու մշտագոյ ազդեցութեան, գրեթէ ազգայնացած, հայացած էին ։

Հիմա վտանգը եկած հասած է մեր դուռը եւ կը սպառնայ մեր լեզուին էութեանը ։ Բնիկ տարրը նուաճուած, տիրապետող դարձած է եկուորը, — Ռուսը, Թուրքը, Եւրոպան եւ Ամերիկան ։

Մեր յարատեւ չփումը աշխարհի հինգ ցամաքամասերուն եւ անոնց վրայ ապրող ժողովուրդներուն հետ, մեզմէ առաւ տարաւ ինչ որ մեր ցեղային զգաստութիւնը կրցած էր տալ մեզի: Բերանաբաց հիացումը, որ միջակ ոգիի մը եւ միջակ մտքի մը ցուցանիշն է, ի վերջոյ մեր մշակոյթին վրայէն սրբեց ոսկեղէն նշանատախտակները: Քիչ կը մնայ, որ սկսինք հպարտանալ մեր պարտութեամբ եւ ստիպուինք տասնըհինգ դար ետ երթալ՝ ամէն ինչ ծայրէն սկսելու համար:

Բայց միայն օտարը, միայն հինգ ցամաքամասերը չէին, որ իրենց փոխանցելի առաքինութիւնները մեզի տալով մեզմէ առին, կամ մեր մէջ տկարացուցին մեր անփոխանցելի առաքինութիւնները: Մեր յիմարութիւնը, մեր տգիտութիւնը եւ տգէտ մնալու յարատեւ ջանքը, մեր անտարբերութիւնը, գրեթէ մեր արհամարհանքը այն միակ զօրութեան հանդէպ, որ մեր ֆիզիքական տկարութիւնը վարագուրած էր դարէ դար եւ տեղէ տեղ, առին տարին «գիտուն» արուեստագէտի խընամքին դրոշմը մեր լեզուին վրայէն»:

★

ԳԻՐՔԸ ՄԻԱՅՆ ԿԸ ՄՆԱՅ

Կարելի՞ է առանց յուզումի կարդալ հետեւեալ խորհրդածութիւնները (*Ազդակ շաբաթօրեակ*, 26 Օգոստոս).—

«...Դարեր թող անցնին, հսկայական վերիվայրումներ թող պատահին աշխարհի մէջ, գաղութներ թող անհետանան եւ ուրիշ գաղութներ թող ստեղծուին, հայերէն լեզուով լոյս տեսած գիրքը պիտի մնայ իբրեւ անխորտակելի կոթող եւ իբրեւ հայ ստեղծագործ մտքի վկայարան:

Հոլանտայի, Անգլիոյ, Հնդկաստանի կամ Լեհաստանի հին հայ գաղութներու փաստակէն ի՞նչ հասած է մեզի: Մեծահարուստներ ունէինք, որոնք պալատներ կանգնեցին իրենց կենդանութեան: Մեծատաղանդներ ունէինք, որոնք նախարարական աթոռներու վրայ բարձրացան եւ պետութիւններ կառավարեցին:

Հետքն ու անունն անգամ չկայ անոնց այս պահուս:

Եւ սակայն, նոյն այդ շրջաններուն, նոյն այդ մարդոց տպագրութեան յանձնած հայերէն քանի մը հատորները կ'ապրին դարէ դար, «աղամանդեայ ապառաժ»ներու նման եւ անմահութեան կը կոչեն նաեւ անոնցհայ հեղինակները: Գաղութներու յիշատակն ու սիրտը Հայաստանի մայր հողին կը կապուին այդ գիրքերով: Մնացածը՝ օտար դաշտերու պարարտանիւթ:

Մեր պատմութեան բախտորոշ շրջաններէն մէկը կ'ապրինք: Թերեւս ոչ մէկ ատեն արտասահմանի մէջ մեր գաղթային կեանքը այսքան ընդարձակ, հոծ եւ եռուն եղած է: Ու շատ քիչ անգամ գաղութները այսքան խստօրէն կտրուած են հայրենիքէն:

Արտասահմանի մէկ միլիոն հայութիւնը աւելի կամ նուազ չափով իր ազգային կեանքը ունի եւ կը պայքարի անոր պահպանման համար: Մշակոյթի բոլոր ասպարէզներուն վրայ հայկական ստեղծագործութիւններ չեն պակսիր:

Հարց կուտանք կրկին.— Ի՞նչ պիտի մնայ ապագային եւ մեր հայրենիքին համար: Հայ մշակոյթը ինչո՞վ պիտի նպաստաւորուի այն չքեղ դղեակներէն, վիլլաներէն, օթօներէն եւ պերճանքներէն, որոնք հայ անուան եւ տաղանդին դրոշմը կը կրեն:

Պիտի դառնան աւազ ու փոշի եւ դար մըվերջ անհետ պիտի կորսուին:

Ինչ որ պիտի յարատեւէ՝ հոս ու հոն ճռնչող հայ մամուլին բերքն է կրկին: Մամուլ՝ որ մեծ դժուարութիւններով կը դառնայ եւ որուն մեքենը միշտ ցամքելու վտանգին տակ կը գտնուի:»

ՊՈՒՏ'Մ ՏԻՏԱՂ

ԱԹՈՄԱՒԱՆ (?)

Աշխարհի ամենազօրաւոր երկի՞րը: Հայաստանն է ներկայիս:

Հաւասարազօր Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներուն...

Երեւանը, այսօր, սարսափ կ'ազդէ բոլոր երկիրներուն:

Մեծէն փոքրը, բոլորը գիտեն անոր անունը — Երեւան, Աթոմաւան Թիւ 1:

Վերջապէս, երկնաւորը գթաց մեր վրայ: Հօ, միշտ ծուռ – վիզ մնալու չէինք աշխարհումս:

Մեծն Տիգրանի, Աշխարհակալ Արտաշէսի, Տրդատի համազօր՝ Աթոմաքաղաքը տնկուած է Հայաստանի մէջ:

Աբովեան Խաչատուրի ծննդավայր Քանաքեռի շրջանը, իրագործելու համար այդ հայրենացաւ մարդուն երազը:

Քահրաման Թուրքը, որ Պոլսոյ մէջ, զառամած եպիսկոպոսի մը մօրուքէն բռնած՝ պատրիարքութիւն կը խաղցնէ, որ կը զուարճանայ ափ մը անզէն ու անպաշտպան հայ ժողովուրդին հետ, այսօր ջերմի բռնածի մը պէս կը դողայ իր դրացի Հայաստանի մէջ իր դէմը տնկուած ահաւոր զինարանէն:

Ձեմ գիտեր, Խ. Միութիւնը ինչ նկատումով Հայաստանի մէջ հիմնած է զայն, ենթադրելով որ լուրը ճիշդ ըլլայ:

Կ'ըսեն, առատ ջուր եւ ելեկտրականութիւն կայ եղեր մեր հայրենիքին մէջ: Անշուշտ եւ «առատ հող»:

Ղարաբաղն ու Նախիջեւանը եւ Կարսը զեղչելէն ետքն իսկ, Քանաքեռի, Զանգուի եւ Ախտայի շրջաններն ալ սրբագրած են, որպէսզի կոկիկ եւ դիւրավար երկիր մը դառնայ Հայաստանը:

Հպարտ են շատերը, Հայաստանի կուրծքէն կախուած, աթոմական այս մեծ պատուանշանին համար:

Ի՛նչ երազներ կը հիւսեն անոր վրայ:

— Տեսա՞ք, որքան ի պատուի է մեր Խ. Հայաստանը: Տե՞ղ կը պակսէր Ռուսիոյ մէջ, բայց ազգերու ամենազօր հայրը, Հայերը այնքան կը սիրէ որ, մեզի մասնաւորապէս Թուրքին դէմ պաշտպանելու համար կանգնած է Աթոմաքաղաքը, հսկայ ծախքերու ենթարկուելով:

Անշուշտ: Հապա ուրիշ ինչ մտահոգութիւն պիտի մղէր հսկայ ռուսական պետութիւնը, Աթոմաստան մը տնկելու Երեւանի կուշտին...

Սակայն ես, այս բոլորին մէջ, Թուրքին միամտութեանը վրայ կը հիանամ.

Հայ ջարդելու ծարաւէն բռնուած՝ աջակցեցաւ կարմիր բանակին եւ ինկաւ ծուղակի մէջ՝ Հայաստանի նորածագ պետութենէն փրցնելով Կարսի շրջանը:

Եթէ խելք ունենար, ոչ միայն Կարսը պիտի չպոկէր Հայաստանէն, այլեւ Վանն ու Կարինը, նոյնիսկ Սեբաստիան պիտի կցէր Անոր, ուժեղ պատնէշով մը ապահովելով իր երկիրը:

Բայց Թուրքը, «նուրբ դիւանագէտ», մօրուքը երկնցուց Ռուսի կզակին տակ:

Հիմա, Մէհմէտ փէհլիվանին մօրուքը բռնկած՝ քիթն ալ աքցանի մէջ է բռնուած...

Եւ ճարահատ երազներ կը հիւսէ, չիպուխը բերնին, կռնակը տուած ամերիկեան տոլարներուն:

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԳ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ

Ե՛րգ իմ, մենք անցանք քեզ հետ անմոռունչ
Ճանապարհ փշոտ, ճանապարհ դժուար,
Անցանք փորձութեան մենք քանի՜ կամուրջ,
Ռազմի քարքարոտ քանի՜ առապար:
Ե՛րգ իմ, մենք անցանք քեզ հետ անմոռունչ:
Մեր ճամբին՝ մահեր, արցունք ու աւեր...
Կորստեան կսկիծ, բաժանման կարօտ,
Եւ մարդի՜կ, մարդի՜կ, մարդի՜կ բնաւեր,
Բողբոջներ խամրած, վարդեր արիւնոտ,—
Մեր ճամբին՝ մահեր, արցունք ու աւեր:
Բայց սուրբ էր ուղին, պայծառ՝ աստղը մեր,
Հայրենեաց սէրն էր վառւում մեր սրտում...
Եւ ապաւինած այդ սիրուն անմեռ,
Դու քո դրօ՛շը պարզեցիր խնդուն...:
Սուրբ էր մեր ուղին, պայծառ՝ աստղը մեր:
Արդէն Մայիսն է մեր Յաղթանակի...
Գարունն է քայլում մեր լայն դաշտերով.
Ե՛րգ, սիրտս ահա լեցուն է կրկին
Հազար յոյզերով ու երազներով...
Արդէն Մայիսն է մեր յաղթանակի:
Եւ ես զալիքի լոյս հեռաստանում
Թափահարումն եմ բզզում թեւերիդ,
Նա ինձ մի նորոգ աշխարհ է տանում...
Ծփում է ոսկի քո հասկը բերրի:
Ե՛րգ իմ, յոյզերիս լոյս հեռաստանում...

ԳՈՒՐԳԷՆ ԲՈՐԵԱՆ
(*Սպաննուած վերջին պատերազմին մէջ*)

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ՔՆԱՐ, *ծաղկաքաղ հելլէն բանաստեղծութենէն, Թարգմ. Վազգէն Եսայեան*, 250 *էջնոց հատոր մը, տպ. «Ազատ Օր»ի, Աթէնք*:

ԿԵԱՆՔԻ ՑՈՒՇԵՐ, *Ցարութիւն քհնյ. Տ. Մեսրոպեանի*: 200 *էջ: Դիմել հեղինակին՝ Ղազուինի Հայոց եկեղեցին, Իրան*:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻԻՆ ՏԱԽՈՒԵՑԱՒ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Բ. ՄԱՍ

ԱՆԻԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

ԻԴ.

ՑԱՆԱԾԸ ԿԸ ՀՆՁԷ

Կամաց կամաց մօտեցաւ պատին եւ կրթնեցաւ անոր: Շնչառութիւնը ծանր էր, աչքերը մոլեգին, իսկ դէմքը զարհուրելի: Իրեն այնպէս կը թուէր, թէ նոյն ինքն Յովհաննէս – Սմբատ թագաւորը, որ ժամանակ մը իր ձեռքին խաղալիք դարձած էր, արքայական զգեստները հագած՝ ձեռքը կ'երկնցնէր իր գլխէն յափշտակելու երեւակայական թագը:

Վեստ Սարգիս ձեռքը գլուխը տարաւ եւ ամուր մը բռնել կարծելով այդ անգոյ թագը՝ հեգնօրէն գոչեց.

— Թուլամիրտ թագաւոր, հեռու ինձմէ, հեռու. ինչո՞ւ դուն նորէն կը ձգտիս այս թագին, որուն արժանի չէիր:

Խօսքը կիսատ մնաց Վեստ Սարգիսի բերնին մէջ: Տեսաւ, թէ ինչպէս ամէն կողմ իր զոհերը կը յարձակէին վրան եւ խեղդել կ'ուզէին զինք: Զարհուրած աջ ու ձախ նայեցաւ եւ պատէն կախուած սուրը տեսնելով, վազեց ու վերցուց զայն եւ յարձակեցաւ իր զոհերուն վրայ:

Այդ միջոցին կամաց մը բացուեցաւ դուռը, մարդ մը ներս մտաւ եւ ահաբեկ կանգնեցաւ սեմին վրայ:

Վեստ Սարգիս կայծակի արագութեամբ յարձակեցաւ անոր վրայ եւ սուրը մխելով անոր կուրծքը գոռաց.

— Մեռիր երկրորդ անգամ, անիծեալ Յովհաննէս – Սմբատ, թուլամիրտ թագաւոր:

— Օհ, սպաննեցիր զիս, իշխան, նզովեալ ըլլաս յաւիտեան, ձայնեց իր արեան մէջ թաւալող մարդը եւ փչեց իր վերջին շունչը:

Վեստ Սարգիս ցնցուեցաւ: Ճանչցաւ այդ ձայնը: Ո՞վ էր սպաննած.

Յովհաննէս – Սմբատ թագաւո՞րը թէ ուրիշ մը...:

Վեստ Սարգիս նայեցաւ իր այս նոր զոհին եւ սարսափէն քարացած մնաց:

Առջեւը տարածուած էր իր հաւատարիմ ծառային՝ Եղոյի արիւնաթաթաւ դիակը:

Կրկին լսուեցաւ որոտումի ձայնը եւ դղրդեցուց Անիի շրջակայքը. իսկ Վեստ Սարգիս դեռ խելագարի պէս կանգնած էր Եղոյի դիակին մօտ:

ԻԵ.

ԱՆԻԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

Ծանր, արհաւրալից տարիներ անցած էին:

Քրիստոսի 1064 տարին էր:

Մինչդեռ Հայաստանի բնութիւնը ուրախ կը ժպտէր, մինչդեռ առուները, ձմրան կապանքներէն ազատուած, քրքջալով կ'երգէին հին հին դարերու խինդն ու վիշտը, ժպիտն ու արցունքը, Անին սուգ էր մտած եւ կ'ողբար իր դառն օրերը:

Անին պաշարուած էր կրկին:

Պաշարուած էր Ալփասլանի վայրենի, գազանաբարոյ հրոսակներէն, որոնք արիւնախանձ աչքերով կը սպասէին որ ներս թափուին քաղաքը եւ սրէ անցընեն մինչեւ փոքրը: Անոնք ծարաւի էին արեան եւ կ'ուզէին հուր ու մոխիր տեսնել ամէն կողմ, մինչդեռ ահաւասիկ իրենց առջեւ դեռ կանգուն էր սիրուն Անին իր հազարումէկ եկեղեցիներով, աշտարակներով, պալատներով եւ հրաշակերտ շինուածքներով:

Դարերէ ի վեր ամբողջ ժողովուրդ մը արիւն քրտինք էր մտած այդ ճոխ, փարթամ քաղաքը կերտելու համար. իսկ հիմա Ալփասլան իր վայրենի գունդերով կանգնած էր անոր առջեւ եւ կ'ուզէր քանի մը ժամուան մէջ խորտակել ու փշրել, աւերել ու մոխիր դարձնել հայութեան ստեղծագործ ոգիին այդ կենդանի վկան:

Ալփասլան կը հասկնար որ գտած էր յարմար ժամանակը և մէկ հարուածով դիտէր շնչացնելՀայաստանի հողեվարք անկախութիւնը. այդ պատճառով ալ կ'ուզէր ուղղակի անոր սրտին հասցնել վերջնական հարուածը:

Անեցիք տխուր էին եւ յուսաբեկ: Սուգ էին մտած անոնք, բայց ամէն մէկ քաղաքացի վճռած էր մեռնիլ զէնքը ձեռքին, եւ Անիին փլատակներուն տակ գտնել իր գերեզմանը:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆ

311,—619 երեսփոխաններէն մէկը հրաժարած ըլլալով, Սեպտ. 22ին: Այդ մեծամասնութիւնը կը լրացնէր հեռաձայնով ղրկուած քուէ մը Նիւ Եորքէն, ուր կը գտնուէր երեսփոխան Մոնթէլ (աջակողմեան):

Համայնավարները նորէն փոթորիկ մը պայթեցուցին, երբ նախագահը կը յայտնէր քուէարկութեան արդիւնքը: Թերթերը կը գրեն թէ շատ մը նախատական բառեր արտասանուեցան Նուիոյի դէմ, ամէնէն թեթեւն ըլլալով «կեղծարար»: Ժողովը վերջացաւ անկարգութեամբ, եւ նորէն լսուեցան լուտանքներ Ժիւլ Մոքի դէմ,— «Դէպի կախաղան» եւն.:

Նոր վարչապետը արդէն ձեռնարկած է դահլիճին կազմութեան, եւ կը յուսայ Ազգ. Ժողովին ներկայանալ երեքշաբթի օր: Համայնավարները կը շարունակեն կրակ տեղալ իրենց թերթերով եւ ժողովներով:

Ծրէկ իրաւ կը չարգէիմ, այսօր…

Արեւելեան Գերմանիոյ նոր կառավարութեան կազմութեան առթիւ, Սթալին շնորհաւորութեան գիր մը ուղղեց հանրապետութեան նախագահ Փիքի եւ վարչապետ Կրոթվոլի: Ահաւասիկ հիմնական մասերը.

— «Գերմանական ժողովրդավար եւ խաղաղասէր հանրապետութեան մը հաստատումը անկիւնադարձ մը կը կազմէ Եւրոպայի պատմութեան մէջ: Տարակոյս չկայ թէ խաղաղութեամբ տոգորուած ժողովրդավար Գերմանիայի մը եւ խաղաղութեամբ տոգորուած Խ. Միութեան մը գոյութիւնը անկարելի կը դարձնեն նոր պատերազմները եւ եւրոպական ժողովուրդներու ստրկացումը աշխարհակալներու կողմէ:

«Վերջին պատերազմին փորձառութիւնը հաստատեց թէ ամէնէն մեծ զոհողութիւնները կրեցին գերման եւ խորհրդային ժողովուրդները, թէ այդ երկու ժողովուրդները ամենակարեւոր աղբիւրները, կարողութիւնն ունին Եւրոպայի մէջ՝ կատարելու համար ամենամեծ գործերը՝ համաշխարհային ծրագրով: Այսպէս դնելով միացեալ եւ խաղաղասէր Գերմանիայի մը հիմերը, դուք միաժամանակ մեծ գործ մը կը կատարէք ամբողջ Եւրոպայի համար, կ՚երաշխաւորէք տեւական խաղաղութիւն մը»:

★ Այս ձեռնարկներէն վերջ, այլեւս վերջնական կը համարուի Գերմանիոյ պառակտումը: Լոնտոնի թերթերը քննելով Սթալինի շնորհաւորական հեռագիրը, հեգնութեամբ դիտել կուտան թէ կարծես 1939ի օրերուն մէջ կը գտնուինք, եւ կամ, Ռուսերը եւ Գերմանները ոչ թէ իրար կը ջարդէին մասնաւոր եռանդով, Վիսթուլայէն մինչեւ Կովկաս, այլ ծանր զոհողութիւններ ստանձնած էին, միեւնոյն դատին համար…

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Համայնավար կուսակցութեան 11 վարիչները յանցաւոր հռչակուեցան ուրբաթ օր, ինը ամսուան դատավարութենէ մը վերջ, իբրեւ ջատագով կառավարութիւնը բռնի տապալելու քաղաքականութեան: Միեւնոյն ատեն դատապարտուեցան պաշտպան փաստաբաններէն հինգը, «ոճրապարտ արհամարհանք» ցոյց տուած ըլլալով դատավարութեան ընթացքին: Այս վերջինները բանտարկուած պիտի մնան 30 օրէն մինչեւ վեց ամիս, իսկ 11 ամբաստանեալներուն վճիռը պիտի տրուի յառաջիկայ ուրբաթ: Օրէնքը կը տրամադրէ տասը տարի բանտարկութիւն եւ տասը հազար տոլար տուգանք: Ամբաստանեալները 12 հոգի են, բայց կուսակցութեան նախագահը, Ֆոսթըր, սրտի հիւանդութիւն ունենալով, դատավարութիւնը յետաձգուած է: դատաւորներուն խորհրդակցութիւնը տեւեց եօթը ժամ:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կարմիր բանակին յառաջապահները Քանթոն հասած են արդէն (ազգայնական կառավարութեան մայրաքաղաքը): Վերջին լուրերու համաձայն, այժմ կը քալեն Հոնկ Քոնքի վրայ, որուն պաշտպանութեան համար բացառիկ միջոցներ ձեռք առած է Անգլիա:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ վերաքննիչ ատեանը հաստատեց նախկին նախարար Ռայքի եւ երկու մեղսակիցներուն մահապատիժը, ինչպէս եւ ուրիշ երեք ամբաստանեալներու բանտարկութեան պատիժը:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՎԵՐԱՇԻՆՄԱՆ համար Մ. Նահանգներու երեսփ. ժողովին վարկերու յանձնախումբը 1.314.010.000 տոլար քուէարկեց Հոկտ. 14ին, ինչպէս եւ 187 միլիոն տոլար՝ ռազմական շինութեանց համար: Քուէարկուած վարկերէն մէկ միլիառ տոլար պիտի յատկացուի Ատլանտեանի զինակիցներուն, իսկ մնացեալը Յունաստանի, Թուրքիոյ, Իրանի, Քորէայի, Փիլիպպեան կղզիներուն եւ Չինաստանի:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ Ազգ. ժողովը ուրբաթ օր միաձայնութեամբ քուէարկեց երկու օրէնքներ որոնց տրամադրութեամբ բոլոր եկեղեցիներու վարչութիւնը կը յանձնուի պետութեան: Օրէնքը թոշակներ կը սահմանէ բոլոր կղերականներուն եւ Նոր նախարարութիւն մը կը հաստատէ, վարելու համար եկեղեցին: Այս առթիւ երկար ճառ մը խօսելով, դատական նախարարը, Տոքթ. Ալեքսեյ Չեփիքա յայտարարեց.— «Յորչափ արքեպիսկոպոսները եւ եպիսկոպոսները չեն վարուիր իբրեւ պարկեշտ քաղաքացիներ, ժողովուրդին կողմէ պիտի նկատուին իբրեւ թշնամիներ որոնք պատրաստ են զոհելու Եկեղեցին եւ պետութիւնը՝ ի խնդիր կարտինալի գդակի մը»: Յետոյ ամբաստանեց Փրակայի արքեպիսկոպոսը, գերապայծառ Պերան, ըսելով թէ «մարտիրոսի դեր խաղալ կ՚ուզէ»:

ԱՆԳԼԻՈՅ պահպանողական կուսակցութեան համագումարին մէջ, Չըրչիլ բուռն ճառ մը խօսելով աշխատաւորականներուն դէմ, խստօրէն քննադատեց անոնց քաղաքականութիւնը: Ըսաւ թէ վերջ պիտի տան անոնց անհաշիւ ծախքերուն որոնք 16.000 սթերլին արժած են չորս տարուան մէջ,— գրեթէ այնքան որքան քսան տարուան ընթացքին, երկու պատերազմներու միջեւ: «Ոչ միայն մեր դրամը, այլեւ հեղինակութիւնը եւ համբաւը արժեզրկուած են արտասահմանի մէջ: Սթերլինը — մեր ելմտական դրօշը, կէս պարզուած է կամ գրեթէ այդպէս է: Պէտք է ապարէզէն քշենք այս մարդիկը»:

ՀԱՅՖԱՅԻ քարիւղի զտարանները սկսան գործել, 18 ամսուան դադարէ մը վերջ (իբրեւ հետեւանք Պաղեստինի պատերազմին):

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Կ. Խաչի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Հ. Կ. Մարտիկներու Միութեան, 23 Հոկտեմբեր, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 14.30ին Théâtre Municipalի մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Մ. ՄԻՐՁԷ (Լիոնէն)

Կը խօսին ընկեր Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ (Փարիզէն) եւ Տիկին ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ (Վալանսէն)

Հրաւիրուած են տեղական ընկերվարականներու ներկայացուցիչները:

Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Կ. Խաչի Սանուհիները, Արաքս երգչախումբը: Պիտի նուագէ ջութակահար երիտասարդ Պիպէռեան: Մեներգ Տիկին Մ. Կարապետեան (Տէսինէն): Կ՚արտասանեն ընկեր Ա. Գալայճեան եւ Օր. Ս. Մաթոսեան:

Մուտքը ազատ է

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

Ժողովրդական ամսաթերթ Բժշկութեան եւ Առողջապահութեան, կամ Տունին բժիշկը, 9րդ տարի: — Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ:

Լոյս տեսաւ Օգոստոսի թիւը (104), մինչեւ մէկ շաբաթ ամէն բաժանորդ կը ստանայ իր թերթը:

Բովանդակութիւն.— Ընկոյզ (Շ. Նարդունի): Քոքթէյլ (Տոքթ. Քօլօլեան): Վիժումները Փարիզի մէջ (Քաղհան): Ձեր մորթը, Տիկի՛ն, (Տոքթ. Գալուստեան): Ջրաբուժութիւն (Տոքթ. Զ. Դարվէր): Տղաբերքը գաւառներու մէջ (Ե. Լալայեան): Պատասխան բաժանորդներու բժշկական հարցումներուն:

Մամուլի տակ է Սեպտեմբերի թիւը, որ լոյս կը տեսնէ ամսագլխուն:

Տարեկան բաժնեգինն է **500 Ֆր.**: Արտասահման **750 ֆրանք**: Դիմել՝ Շ. Նարդունի, 17, Rue Dareesme, Paris:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ի նպաստ Ֆր. Կապ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղի: Ղեկավարութեամբ՝

Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ

Կը բեմադրուի ՈՃՐԱԳՈՐԾԻ ԸՆՏԱՆԻՔԸ (Քօրրատօ): Սինէմա Ալգազարի մէջ, Հոկտեմբեր 22ին շաբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 9ին:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ ՄԱՐՍԷՅԼ

Փորձերը տեղի կ՚ունենան Չորեքշաբթի իրիկունները ժամը 7ին, Հոկտեմբեր 12էն սկսեալ: Նոր անդամներու արձանագրութեանց համար դիմել ղեկավարին, Մայր եկեղեցի, եւ կամ փորձի իրիկունները՝ Մագլնոյի սրահը:

Պ. ԱՐԱՄ ԹԷԼՖԷՆԵԱՆԻ (Սամսոնցի կամ Կեսարացի) հասցէն կը փնտռէ իր բարեկամներէն մէկը: Տեղեկացնել «Յառաջ»ի:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը, 23 Հոկտ. կիրակի առաւօտ ժամը 9ին Bar du Globeի սրահին մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՏԻԿԻՆ ՄԱՅՐԻ ՄԵԼԻՔԵԱՆԻ
(Մարսէյլի Օփերայէն)
20 Նոյեմբեր, կիրակի ժամը 5 — 7
ՍԱԼ ԿԱՎՈՅԻ ՄԷՋ

Ճոխ յայտագիր հայ եւ օտար հռչակաւոր հեղինակներու գործերով:

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆր. Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ, մասնակցութեամբ Սանուհիներու, 29 Հոկտ. Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, Berliet – Milletի շքեղ սրահին մէջ, Place Bellecour, Լիոն: Այլազան անակնկալներ: Աթրաքսիոն, պարի մրցում, գեղեցկութեան ընտրութիւն, ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Կը նուագէ Berliet Milletի յայտնի նուագախումբը: Այդ օրը՝ բոլորդ դէպի պարասրահ, քաջալերելու համար Ֆր. Կապ. Խաչի նուիրական ձեռնարկը:

ՁԵԿՈՅՑ Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովը ներկայիս կը յայտարարէ Փարիզի գրասէր հասարակութեան թէ, որոշած է Նուպարեան մատենադարանը այսուհետեւ բաց պահել ընթերցողներուն բացի կիրակիէ ամէն օր, կէսօրէ վերջ ժամը 2—6:

Յանձնաժողովս կը սիրէ յուսալ թէ իր այս որոշումը ըստ արժանւոյն պիտի գնահատուի եւ աւելի մեծ թիւով ընթերցողներ պիտի փութան օգտուիլ այս բարեդէպ կարգադրութենէն:

Այս առթիւ կը ծանուցուի նաեւ թէ Մատենադարանի, ինչպէս եւ Մելքոնեան հրատարակութեանց վերաբերեալ բոլոր գործերու ղեկավարութիւնը ցնոր տնօրինութիւն ստանձնած է Կեդր. Յանձնաժողովս:

(Կնիք)

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ

ԻՍՍԻԻ Ֆ. Կ. Խաչի դպրոցը վերաբացուած է Խրիմեան ակումբին մէջ: Արձանագրութեան համար դիմել ամէն կիրակի ժամը 10—12:

★ Փոն Տ՚Օպնայի Կապոյտ Խաչի դպրոցը կը վերաբացուի այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին: Նոյն օրը կը կատարուին նաեւ արձանագրութիւնները:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Պոմոնի մասնաճիւղը կը յայտարարէ ծնողներուն որ, վերսկսած է հինգշաբթիի հայերէնի դասընթացքը Հոկտ. 6էն ի վեր:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— ՍԷՆ ԼՈՒ ԿՌԱՆ ՓԷՆԻ Կապ. Խաչի մասնաճիւղի գիշերային դասընթացքը պիտի վերսկսի չորեքշաբթի եւ ուրբաթ իրիկունները: Կը հրաւիրուին բոլոր սանուհիները, արձանագրութեան համար որ պիտի կատարէ ուսուցիչ Պ. Մարտիրոս Թաշճեան, շաբաթը երկու դաս տալով:

Cocktail Party

Կազմակերպուած Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան եւ Պետ. Կ. Խաչի կողմէ:

Ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի եւ Որբախնամ մասնաճիւղերու, Կիրակի 23 Հոկտեմբեր ժամը 17էն 24, HOTEL GEORGE V, վերազարդարուած սրահներուն մէջ:

Կը մասնակցին Pierre Pagliano et Maria Schivittaro: Mandolines L'Orchestre Cubain «Les Rico's» et TANIA MAXIMOVA:

Կը խնդրուի սեղանները ապահովել: Հեռաձայն Ely 23-66:

ԾԱԽՈՒ է կարի Singer մեքենայ մը 31 K. բոլորովին նոր: Դիմել «Յառաջ»ի:

Le Gérant : A. NERGESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme - (13e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր․, Արտ․ 10 տոլ․ կամ 3 անգլ․

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր․ C.C.P.Paris 1678–63

Mardi 18 Octobre 1949 Երեքշաբթի 18 ՀՈԿՏ․

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5977–Նոր շրջան թիւ 1388

Խմբագիր՝ Շ․ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՐ ԸՍԱԾԸ ՈՒՐԻՇ ԲԱՆ Է

Իր առաջին յօդուածով, ընկեր Վրացեան կը յայտարարէ, առանց վերապահութեան․

— « Խմբագրութեան, լրագրական ձեւի եւ լեզուի տեսակէտով, «մտքով թէ լեզուով» ես ոչ միայն «աւեր» չեմ տեսներ — կարեւատեսութեան արդիւնք, թերեւս — այլ նոյնիսկ կը գտնեմ, որ «տուեալ պայմաններու » մէջ, կարելի ալ չէ աւելին սպասել : «Աւեր» տեսնելու համար Երեւան գացէք,— իսկական աւերը հոն է․ (Հայրենիք օրաթերթ, 15 Սեպտ․) :

Ծիշդ այստեղ է մեր եւ իր տեսակէտներուն հիմնական տարբերութիւնը :

Օգոստոս 21ի խմբագրականով, ըսել կ'ուզէինք ․—

1.— Քառասուն - յիսուն տարի առաջ, «արտասահման պատրաստուած մտաւորականներէն շատեր բացին Թափթփած յօդուածագրութեան, լրագրութեան դասընթացք մը, որ աւերներ կը գործէ մինչեւ այսօր »:

2.— « Եթէ բարեփոխումներ կատարուած են վերջին 20 — 30 տարիներու ընթացքին, այդ ալ կը պարտինք դուրսէն գացած տարրերու »:

3.— Այժմ կը գտնուինք անկինադարձի մը առջեւ, ուր «միջակէն ալ վար պատկեր մը կը պարզուի մեր աչքերուն առջեւ: Միջակէն ալ վար՝ լեզուով թէ մտքով »:

4.— « Եթէ այսպէս շարունակուի, շատ չանցած պիտի գտնուինք համաճարակի մը առջեւ : Անխուսափելի, անդարմանելի աւերներով »:

5.— Անդարմանելի՝ անոր համար որ, հետզհետէ կը նօսրանան երէցներու շարքերը եւ «շրջանաւարտներ » չեն հասնիր պահանջուած համեմատութեամբ: Այլ մանաւանդ պատրաստութեամբ » :

Բացատրութեան կը կարօտի՞ն այս հաստատումները: Առաջին անգա՞մ է որ կը խօսինք այս իրողութեանց մասին: Մեր միւս պաշտօնակիցներն ալ յաճախ չե՞ն քրքրեր այս վէրքերը: Նոյն ինքն ընկեր Ս․ Վրացեան չէ՞ խօսած, չէ՞ գրած այս մասին, զանազան առիթներով :

Խմբագրականին ո՞ր նախադասութենէն կ'եզրակացնէ թէ մենք անտեսեր կամ թերագնահատեր ենք Հայկական Արտասահմանի մէջ կատարուած փայլուն, բազմակողմանի նուաճումները :

Ինչո՞ւ մեզի կը յիշեցնէ գրական անդաստանին բերքը, հեղինակներու անուններով եւ ուրիշ մանրամասնութիւններով, երբ մենք տակաւին չէինք խօսած գրական ճակատի մասին :

Եւ ինչո՞ւ Երեւան կը ղրկէ մեզ, «իսկական աւերը» տեսնելու համար, երբ գիտէ որ թերեւս ոչ մէկ թերթ այնքան պայքարած է — եւ պիտի պայքարի — այդ աւերին դէմ, որքան «Յառաջ»ը:

Մեր ըսածը ուրիշ բան է: Ծանր հոգ մըն է որ կը զբաղեցնէ մեր միտքը, ի տես, այո՛, անկերպարան եւ Թափթփած լրագրութեան մը :

Անհրաժեշտ չէ մանրակրկիտ ուսումնասիրութիւններ կատարել, հաստատելու համար այս ողբերգութիւնը, Ֆրանսայի թէ Ամերիկայի մէջ :

Քարացած նախապաշարումներու, անհոգութեան կամ ապիկարութեան հետեւանք չե՞ն լրագրական այն բարքերը որ կը տիրեն ամերիկահայ մամուլին մեծ մասին մէջ, ընտանեկան յիշատակարանի վերածելով թերթը: Յաճախ դերազանցելով Պոլսոյ երբեմնի լրագրութիւնը :

Իբրեւ նախկին խմբագիր, ընկեր Վրացեան ինք ալ չէ՞ տառապած ի տես այդ անկերպարան եւ Թափթփած լրագրութեան :

Ամէն օր չի՞ կարդար այս կամ այն հոսանքի, խմբակցութեան, փարախի կամ հատուածի թերթերը՝ անճոռնի շարադրութեամբ եւ բարբարոս հայերէնով :

Նոյնը եւ այստեղ եւ ամէն տեղ: Եւ օրէ օր աւելի տխուր:

Մեր ըսածը շատ պարզ է,— Ընդունակ, բարեխիղճ տարրեր ժառանգութիւնը բերին մինչեւ որոշ տեղ մը:

Յաջորդները, կամ վաղեմի այլ քարացած գլուխներ որեւէ ճիգ չեն փորձեր, թերութիւնները սրբագրելու, վաստակը զարգացնելու, նոր յառաջդիմութիւններ կատարելու համար: Ամէն մարդ իր գիտցածովը կ'երթայ :

Շ․

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Շաբաթ գիշեր Փարիզի 6րդ թաղամասի քաղաքապետութեան սրահը լեցուն էր, խուռն բազմութեամբ: Մտաւորականը ու բանուորը, հին սերունդի հաւատաւոր ծերուններ, ու նոր եռանդով մը խանդավառ երիտասարդը, եկած էին տօնելու մեր Դաշնակցութեան Օրը եւ լսելու անոր յուսադրիչ, տաք խօսքը,— Պաշտպանել ազատութիւն եւ հայրենիքի գաղափարը: Գօտեպնդուիլ ու պայքարիլ այլասերման դէմ: Նոր յոյս եւ ոյժ ստանալ դիմագրելու համար ամէն կարգի փորձութեանց : Զգալ որ լքուած ու անդեկ բազմութիւն մը չէ գաղթաշխարհի հայութիւնը: Ահա թէ ինչու, ամէն տարի եւ ամէն տեղ, անհամար բազմութիւններ կուգան հաղորդուիլ Դաշնակցութեան պայծառ եւ անխախտ հաւատքովը :

Օրուան նախագահը, ընկեր Գ․ Բալայեան ներկաները յոտնկայս յարգանքի հրաւիրեց հին ու նոր նահատակներու, առ յաւէտ կորսուած հերոսներու, կամ աքսորավայրերու մէջ տառապող ընկերներու եւ ամէն դաւանանքէ հայրենասէրներու յիշատակին: «Գիտեմ որ այսօր այդ հերոսները կը կրկնեն դարձեալ «Անցորդ, լուր տուր անոնց, որ մենք բոլորս ինկանք, որպէսզի ապրի: Ան, ապրի հայ ժողովուրդը, իր սեփական հայրենիքին մէջ»: Հայ ժողովուրդին պատմութեան հերոսական շրջանը, Հ․ Յ․ Դաշնակցութեան պատմութիւնն է: Եւ անոնք որ կը հարուածեն Դաշնակցութիւնը, կը հարուածեն հայ ժողովուրդը: Կարելի՞ է բաժնել մէկը միւսէն»:

Գեղարուեստական բաժինն ալ ճոխ էր: Օր․ Մուրատեան իր երկու երգերով — «Ցանկամ տեսնել » եւ «Մանիր մանիր » — հաճելի մթնոլորտ մը ստեղծեց: Օրիորդը, տակաւին Թարմատի, իր ձայնին մշակումով, անշուշտ լաւագոյնը պիտի տայ մեզի յառաջիկային:

Օրուան բանախօսը, ընկեր Հրանտ Սամուէլ, փաստացի ճառով մը պարզեց հայ ժողովուրդի ազատատենչ ձգտումները 1375էն ի վեր: «Ցանկամ տեսնել զիմ Կիլիկիան» պատահական երգի մը բառերը չեն, ոչ ալ կարօտի երգի մը սրտաբուխ կանչերը: Ան կը բխի մեր ժողովուրդին ազատ ու անկախ ապրելու խոր ցանկութենէն եւ որ կը հնչէ մինչեւ այսօր իբրեւ արձագանգը նոյնքան անհրաժեշտ պահանջի մը: Ուզեցին ջնջել Հայոյն անկախութեան գաղափարը, ուզեցին ջնջել անոր ազատատենչ երազները մինչեւ 1878, երբ քաղաքական ձեւ ստացան այդ երազները, մինչեւ 1890, Հ․ Յ․ Դաշնակցութեան ծնունդը, երբ կազմակերպուեցաւ եւ բանաձեւի մը վերածուեցաւ ազատութեան իրաւունքը, իբրեւ Հայկական Դատ :

Երզրումի բարձրաւանդակէն հնչող ձայնը, Հայոց լեռներէն արձագանգող ըմբոստ ոգին անցաւ սահմանէն անդին եւ Կուկունեան արշաւախումբը դրօշը բարձրացուց «Ազատութիւն Թըրքահայաստանի» հրեղէն տառերով :

Հայուն նշանաբանը եղաւ այլեւս «Մահ կամ ազատութիւն» եւ Դաշնակցութիւնը անոր դրօշակիրը: Սասունէն մինչեւ Խանասոր, Երզրումէն մինչեւ 1915ի մեծ Եղեռնը տեսանք դրուագները ազատագրութեան պայքարին, որոնք յանգեցան պատմական մեծ թուականի մը՝ Հայաստանի հանրապետութեան ստեղծման: 1918 Մայիսին Հայուն ճակտէն սրբուեցաւ «ջարդուած» ժողովուրդի մը անարգանքը: Այդ օրն ստեղծուած կոլիկը գործըն է Հ․ Յ․ Դաշնակցութեան, ոչ միայն պատմական արժէքով, այլեւ իր ֆիզիքական գոյութեամբ, երբ 38 առ հարիւր միայն հայ պարունակող մեր երկիրը դարձաւ իրապէս Հայաստան :

Բանախօսը այս օրուան քաղաքական աշխարհի ալեկոծ վիճակը չեշտելէ վերջ, աւելցուց․ « Մենք կը մնանք հաւատարիմ մեր հին հաւատամքին, Միացեալ, ազատ եւ անկախ Հայաստան: Բռնապետներն իրենց կարգուսարքով կուգան ու կ'երթան, իսկ հայ ժողովուրդին կամքը կը մնայ ամուր ու անսասան»:

Օր․ Անահիտ Գեւոնեան գեղեցիկ առոգանութեամբ եւ հարազատ ըմբռնումով ու շեշտով արտասանեց Սիամանթօի «Լոյսին համար»ը : Ուղերձ մը կարդաց Հ․ Յ․ Դ․ ուսանողներու կողմէ ընկեր Հրաչ Աբրահամեան, իսկ Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդի կեդր․ վարչութեան կողմէ ընկեր Արլէն Փափազեան : Մեր վաղուան «դրօշակիրներու»

Նոր դահլիճին կազմութիւնը

Պ․ Ժիւլ Մոք նոր դժուարութեանց հանդիպեցաւ դահլիճին կազմութեան համար եւ կը մտածէր հրաժարիլ, բայց հանրապետութեան նախագահը Փարիզ վերադառնալով, համոզեց որպէսզի գլուխ հանէ իր ձեռնարկը :

Ամէնէն մեծ դժուարութիւնը կը ներկայացնէր ելմտական նախարարի ընտրութիւնը: Ոչ մէկը կ'ուզէր ստանձնել այդ ծանր բեռը, հանրածանօթ ելմտագէտներէն մինչեւ նոր եւ աւելի յանդուգն դէմքեր :

Արդարեւ, ո՛վ որ ալ ըլլայ ելմտական նախարարը, հարկադրուած է նոր տուրքեր հաստատել եւ կամ մեծագումար խնայողութիւններ կատարել: Երկու պարագաներուն մէջ ալ, դժգոհութեան ալիք մը պիտի բարձրանայ իրեն դէմ :

Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ 1949ի ելմտացոյցը 200 միլիառ ֆրանքի բաց մը պիտի ցուցնէ, իսկ 1950ի նախահաշիւը կրնայ 30 — 40 առ հարիւր աւելի ըլլալ :

Ուրիշ դժուարութիւններ ալ ծագեցան վերջին պահուն, երբ Ժողովրդական Շարժումը եւ արմատականները կարգ մը պայմաններ դրին, իրենց մասնակցութեան համար: Պ․ Ժիւլ Մոք առաջին կուսակցութեան առաջարկեց ելմտական եւ ազգ․ տնտեսութեան նախարարութիւնները : Ժողովրդականները հաւանեցան, պայմանաւ որ նախապէս համաձայնութիւն մը կնքուի նոր դահլիճին տնտեսական քաղաքականութեան մասին : Արմատականներն ալ ուրիշ առարկութիւններ կ'ընեն :

Նոր վարչապետը կարգ մը դժուարութիւններ հարթելէ վերջ, կիրակի օր յայտարարեց թէ կառավարութիւն մը պիտի ունենանք մինչեւ երկուշաբթի կէսօր : Քանի մը թերթեր ցանկ մըն ալ հրատարակած էին, հետեւեալ բաժանումներով ․ Ժողովրդական Շարժումը պիտի ունենայ փոխվարչապետ մը եւ հինգ նախարարութիւններ (արտաքին գործերու, տնտեսութեան, գաղթային, առողջապահական, առեւտրական): Արմատականները՝ երեք (դատական, կրթական, նախկին ռազմիկներու): Ընկերվարականները՝ երեք, բացի վարչապետութենէն (ներքին գործերու, աշխատանքի, հանրօգուտ շինութեանց): Զափաւորները՝ հողագործական եւ թերեւս ելմտական :

Ինչ ձեւով ալ կազմուի դահլիճը, խառն կամ ամբողջովին ընկերվարական, կը գտնուի ծանր հոգերու առջեւ :

★ Մինչ այս մինչ այն, բանուորական խլրտումները կը շարունակուին առաջնորդութեամբ մասնաւորապէս Աշխատանքի Դաշնակցութեան : Փարիզի աւելածուներն ալ գործադուլ հռչակած են շաբաթ օրէն ի վեր եւ աղբամանները կը մնան փողոցներու մէջ: Զեռնհաս իշխանութիւնը հարկադրուեցաւ զինուորներ տրամադրել, մաքրելու համար կարգ մը թաղեր եւ կեդրոնական Հալը :

Ռուսները կրնան 300—600 զօրաբաժին հանել

Զօր․ Պրէտլի, Մ․ Նահանգներու միացեալ սպայակոյտին պետը, դռնփակ զեկուցում մը տալով Ծերակոյտի վարկերու յանձնաժողովին առջեւ, պահանջեց անմիջապէս վաւերացնել Եւրոպայի վերազինման համար տրամադրուած վարկերը (1.314.000.000 տոլար): Այս առթիւ ըսաւ թէ Խ․ Միութիւնը կրնայ իր այսօրուան 175 զօրաբաժինները 300ի կամ 600ի բարձրացնել 60 կամ 90 օրուան մէջ:

Զօրավարին կարծիքով, եթէ պատերազմ ծագի, հաւանական է որ առաջին առթիւ Ուաշինկթընը զարնուի հիւլէական ռումբով: Ինք Խ․ Միութեան օդանաւային ուժը կը հաշուէ 16 հազար օդանաւ եւ սաւառնակ :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ․ էջ)

երկու ներկայացուցիչներն ալ շեշտեցին թէ իրենք խորապէս տոգորուած Հ․ Յ․ Դաշնակցութեան շունչովը եւ սնած անոր հայրենասիրական գաղափարներով, պիտի կարենան ըսել հայ ժողովուրդին․— «Պատրաստ ենք»:

Ընկեր Զարեհ Գարիպեան իր ծանօթ ջերմութեամբ արտասանեց Ահարոնեանի «Հայդուկի նոր տարին»: Օր․ Անուշ Ատոմեան երգեց Ալեմշահի «Հայրենի բուխերիկը», «Ես սիրեցին», Սայաթ Նովայի «Մի խօսք ունեմ․․․» եւ վերջացուց Ալեմշահի «Իմ երգով», ծափեր խլելով :

Ընկեր Բալայեան փակեց հանդէսին պաշտօնական մասը, ոգեւորիչ խօսքերով, իսկ ամբողջ սրահը ինքնաբուխ շարժումով մը ոտքի կանգնեցաւ եւ երգեց Դաշնակցութեան քայլերգը, «Մըշակ բանուոր», ներդաշնակ ու խանդավառ, ի յարգանս այն կուսակցութեան որուն սիրտը միշտ կը բաբախէ հայ ժողովուրդին հետ :

Յետոյ սկսան պարերն ու խնջոյքները, տեւելով մինչեւ առաւօտ :

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՊԵՏՐՈՍ ԱԴԱՄԵԱՆ

(Իր ծննդեան հարիւրամեակին առթիւ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Պետրոս Ադամեան իր փառքի գագաթնակէտին հասած է ութսունական թուականներուն, Կովկասի եւ Ռուսիոյ մէջ իր սարքած ներկայացումներով: Առաջին հանդրուանը եղած է Թիֆլիզ: Երջանիկ էր որ գոնէ այնտեղ, ռուսական իշխանութեան տակ, կրնար խաղալ մայրենի բարբառով: Անդիմադրելի հմայք մը կը ստանար ան իր բերնին մէջ, կը խօսէր բոլոր ազգերու սրտին, այնպէս որ ռուս քննադատները նախընտրած են զինքը լսել հայերէն լեզուով :

Զարմանալի էր իր արուեստի ներգործութիւնը: Կովկասի մայրաքաղաքին հանրային պարտէզին մէջ, կը պատմեն ժամանակակից հրապարակագիրներ, Ադամեան ազնուականներուն ցուցադրած է գինովի մը հոգեվիճակը, առանց կաթիլ մը ալքոլ դնելու բերանը ...

Հայ դերասանը Ռոսինի կը հանդիպի Օտեսայի մէջ, որ այդ միջոցին թատերական երկրորդ հանդրուանը կը համարուէր Ռուսիոյ մէջ: Իտալացի ողբերգակը լրացուցած էր իր խաղացանկը, բայց կանգ կ'առնէ ժամանակ մը, Ադամեանի բեմադրութեան ներկայ ըլլալու համար: Հայ արուեստագէտին խաղարկութիւնը այնքան կը տպաւորէ հռչակաւոր դերասանը, որ անոր կը նուիրէ իր լուսանկարը գերազանց գնահատանքով մը : Վկայեալ բժիշկ մըն էր ինք: Ադամեանի ձայնին պարբերական բեկբեկումէն կը գուշակէ թէ կոկորդի լարերը պիտի չդիմանան փորձութեան...

Մոսկուան թատերական առաջին ոստանն էր, աւելի դժուար էր Ադամեանի գործը, որովհետեւ այս անգամ պէտք էր ճակատէր աւելի հզօր ախոյեանի մը՝ Սալվինիի հետ: Հայ բեմի հանճարը դարձեալ յաղթական դուրս կուգայ այս տաժանելի մրցումէն: Թատերական բարդ հանգոյցներուն իր տուած լուծումը, գերազանց կը համարուի Ռոսիէն եւ Սալվինիիէն, ռուս քննադատներու անկաշառ վճիռով:

« Օթէլլօ»ի ներկայացման միջոցին, Ադամեան անգամ մը տասնըվեց հեղ բեմ կանչուած էր, իսկ բեմադրութենէն վերջ ժողովուրդը մինչեւ բնակարան ընկերացած էր խանդավառ ցոյցերով :

Մոսկուայի մէջ էր, նմանապէս, որ հայ ողբերգակը ուրիշ փորձի շրջան մը կ'անցընէր Նորվեկիացի դերասաններուն առջեւ: Անոնք չէին կրնար հաւատալ որ փոքր ժողովուրդի մը մէկ զաւակը, ինչպէս էր Պետրոս Ադամեան, պիտի համարձակէր «Համլէթ»ի մօտենալ թատերական մեծ ոստանի մը մէջ...: Սուլիչներ բերած էին, պատրաստ հնչեցնելու, բայց հայ բեմի Տիտանին աստուածային խաղարկութիւնը կը ցրուէր իրենց նախապաշարումը: Սուլիչները գետին կը նետէին եւ խելայեղ կը ծափահարէին...

Փեթրոկրատի մթնոլորտը աննպաստ էր Ադամեանի, հայատեաց «Նովոյէ Վրեմիա»ն, վարժուած Հայերը ճանչնալու իրենց գրոյցներէն, հէքեաթ մը կը նկատէ մեսրոպեան բարբառով ներկայացում մը ցարերու մայրաքաղաքին մէջ: Մեծանուն դերասանը ճարահատ կը հրաժարի իր ծրագրէն, թէյասեղան մը կը սարքէ տեղացի ուսանողներուն: Անոնք զինքը կ'ընդունին նուէրներով, ծաղկեփունջերով եւ փառահեղ ծափերով :

Ճշմարիտ արուեստագէտ մը բազմաստեղ ջահակալ մըն է, որուն կեդրոնի հրեղէն ցայտքն է որ տիրականօրէն իր կախարդական հմայքը կը սփռէ լոյսերու ներդաշնակ համադրութեան վրայ: Պետրոս Ադամեան՝ մեծատաղանդ դերասան, «Նաթիւր Մորթի» վարպետ նկարիչ մըն էր, նոյնքան ալ զգայուն բանաստեղծ մը: Վենետիկի Մխիթարեան սաներէն, բախտը ունեցած էր աշակերտելու օրուան հսկաներուն եւ գրականութեան այնքան խոր ըմբռնում ունէր որքան բեմական արուեստին մէջ:

Հանդիսաւոր առիթի մը իր նկարած մէկ «Օֆելիա»ն Փեթրոկրատի թանգարանը կը դրուի : Բարեկամներէն մէկը օր մը կը տեսնէ Ադամեանը նկարելու դիրքին մէջ, շատ կը զարմանայ եւ չի ծածկեր իր հիացումը: Մեծ ողբերգակը վրձինը կը թողու պահ մը, կը դառնայ դէպի իր մտերիմը եւ կը պատասխանէ .

— Այո, բարեկամս, նկարիչ եմ, բանաստեղծ եմ, բայց տակաւին դերասան չկրցայ ըլլալ...

Ադամեան քաջ գիտնալու էր թէ որ ճիւղին մէջ դերակշիռ էր ինք, կ'երեւի թէ այստեղ հարցը ներկայացուցած է այլաբանական ձեւով, պարզապէս ցոյց տալու համար թէ ամենադժուարն է բեմական ասպարէզը:

Համբանք չունին իր մասին պատմուած մանրադէպերը, առնենք անոնցմէ ամէնէն զուարճալին,— քուռակին պատմութիւնը: Գեղջուկ մը, որ Ադամեանի խօսքը երկուք չէր ըներ, օր մը հրահանգ կ ըստանայ արուեստագէտէն իր բնակարանին երրորդ յարկը բարձրացնել դրան առջեւ ման եկող աւանակը: Եկուր տես որ կամակոր կենդանին կը պատկանէր ցեղի մը, որուն խօսք հասկնելը շատ դժուար էր...: Առաջին յարկի հազիւ քանի մը սանդուղները բարձրացած, «մեծաշուք» չորքոտանին պատերազմէն փախած հրեայ թիթեղագործին պէս կռնակ կը դարձնէ եւ չի յօժարիր Ողիմպոսէն բարձրանալ դէպի հայ բեմի Ժիւփիթերին գահոյքը: Պարզամիտ գիւղացին արիւն քրտինք կը մտնէ, ի վերջոյ յոգնած դատած՝ յուսահատօրէն ձեռք կը քաշէ իր նուիրական « Միխիայ»էն :

— Մեղք, կը բացականչէ ողբերգակը, հրաշալի էր այդ իշուկը, կ'ուզէի անպայման նկարել իր տունը ...

Չեմ ուզեր քրքրել Ադամեանի կեանքին տխուր էջերը: Վոսփորի ափերուն վրայ, հռչակաւոր ողբերգակին դէմ մղուած պայքարը դժբախտ հակասութիւն մը կը կազմէր Ռուսիոյ մէջ գտած իր փառահեղ ընդունելութեան: «Իւրսն եկ եւ իւրքն ոչ ընկալան զնա» կը մրմնջէ ան ցաւագինօրէն, շոգենաւ կ'առնէ եւ կ'անցնի Իզմիր:

Յոյն դերասաններուն հետ խաղացած ատեն, առաջին անգամ ըլլալով կը յայտնուի անողոք ախտը, նորէն կը դառնայ ծննդավայրը, խորապէս ընկճուած :

Պետրոս Մաղաքեան, համեստ եւ անձնուէր դերասան մը, նպաստի ներկայացում մը կը սարքէ իր մտերիմ բարեկամին համար: Գոյացած հասոյթը՝ աւելի քան երկու հազար ոսկի, ծախքերը հազիւ կը գոցէ...: Հանճարեղ դերասանը բախտաւոր շրջանին անփութօրէն անձնատուր եղած էր իր ապրումներուն, երբեք չէր անդրադարձած իր ապագային: Ահա այդ դժբախտ օրերուն կը մնայ անոք ու թշուառ որովհետեւ տակաւաթիւ այցելուները չեն կրնար դրական աջակցութիւն մը ընծայել իրեն: Վերջապէս իր հիւանդութեան արձագանգը կը հասնի Մոսկուա, Կառավարութիւնը կը հրահանգէ իր դեսպանին ռուսական դարմանատունը փոխադրել զինքը: Ադամեան ժամանակ մը կը մնայ հոն, յետոյ կը նախընտրէ տուն վերադառնալ:

Հայ բեմի վեթերանը՝ 1891 Յունիս 2ին յաւիտենապէս կը փակէ աչքերը, կոկորդի հիւծախտէն հալումաշ եղած: Փառաւոր յուղարկաւորութիւն, հուսկ յետոյ մոռացում ,— ճակատագիր բոլոր մեծութիւններուն :

Մենաւոր թափառումի մը ընթացքին, կը յիշեմ, օր մը քայլերս ուղղեցի Շիշլիի հայ կաթողիկէ գերեզմանատունը: Երկար կանգ առած եմ այնտեղ, լքուեր ու մամռապատ իր դամբանին առջեւ, բանաստեղծ Թովմաս Թէրզեանի նոյնքան անմխիթար հողակոյտին առընթեր: Թանկագին պատեհութիւն մըն էր այդ ինծի համար, մեծարանքի պարտք մը հատուցանելու հանճարեղ արուեստագէտին, այլ միանգամայն ափսոսալու աշխարհի ունայնութեան վրայ ...

Այսպէս է հայ արուեստագէտին ճակատագիրը, մեր ազգային երանելի շրջապատին մէջ: Երեւի այդպէս ալ մնալու դատապարտուած է : Բայց, սփոփանքի նշոյլ մը, հանճարեղ դերասանին ծննդեան հարիւրամեակի այս օրերուն :

Ամէն ուր որ կոխած է հայ բեմի Հերակլէսին օրհնեալ ոտքը, մեծ ոստաններէն մինչեւ յետին խրճիթը, դեռ անշէջ կը մնայ իր լուսեղէն յիշատակը, պլպլուն կանթեղի մը ցոլքերէն բոցավառ իր կենդանագրին առջեւ ...

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Մեր ծաղկոցները

Յաճախ « Յառաջ »ի սիւնակներուն մէջ հանդիպած եմ մեր մատղաշ սերունդի հայեցի դաստիարակութեան շուրջ ողբաձայն կանչեր որոնք ուղղակի հայ մարդու վիրաւոր սիրտին կը խօսին: Բայց ոչ մէկ ատեն խնդիրը լրջօրէն քննած ենք, եթէ ոչ խափանելու գէթ մասամբ մը մեղմելու համար վտանգը: Ողբ ու կոծը չեն որ պիտի հեռացնեն սպառնացող վտանգը :

Երեսուն տարիներու ընթացքին Ֆրանսահայ գաղութը երբեք լրջօրէն չէ մտածած մեր հաւաքական ինքնապաշտպանութեան մասին, ամէն ինչ ձգուած է իր բախտին կամ անհատներու հայեցողութեան: Երբեք պիտի չուզէի ժխտել ու թերագնահատել անհատ սրտցաւ հայրենակիցներու, այս ու այն Միութեան կատարած օգտաւէտ աշխատանքները: Բայց ընդունինք որ միացած ուժերով, ծրագրուած ուղեգիծով կազմակերպուած որեւէ աշխատանք շատ աւելի օրհնաբեր եւ արդիւնաւոր պիտի ըլլար քան կրցանք ձեռք բերել:

Յաճախ կը գանգատինք մեր նորահաս սերունդէն, թէ հայերէն չեն խօսիր, հայերէն չեն կարդար: Մշակոյթով մեզմէ բարձր ժողովուրդի մը մէջ կ'ապրինք: Մտածեցի՞նք, մեր կարելին ի գործ դրի՞նք իր ժամանակին սպառնացող վտանգը չափով իսկ մեղմացնելու: Ոչ: Ուստի շատ բնական է որ մեր երիտասարդութիւնը կապուէր, սնանէր այն գրականութեամբ ինչ որ գտաւ իր տրամադրութեան տակ, իսկ մերը մնաց իրեն խորթ, եւ անհասկնալի, պարզ անոր համար որ իր ժամանակին չկրցանք գրաւել այդ երիտասարդութեան մանուկ հոգին, մեր անհոգութեամբ :

Գալով մեր ծաղկոցներուն, շատ վայրերու մէջ անոնց գոյութիւնն իսկ անուանական է եւ պատահական: Մեր ուշադրութենէն երբեք պէտք չէ վրիպի Ֆրանսական դպրոցներու արդիական կահաւորումը, մեթոտիկ դասաւանդութիւնները եւ դասագրքերը որոնք մեծ ազդեցութիւն կը գործեն մանկական մտքին վրայ :

Հայ մանուկը տեղական դպրոցը աւարտելէ վերջ, իրիկունները մէկ – երկու ժամ, շաբաթը մէկ երկու անգամ միայն կը յաճախէ մեր դպրոցները: Ինչ ահռելի տարբերութիւն տեղական դըպրոցի եւ հայկական դպրոցի միջեւ, հաւաքուած սենեակի մէջ, խառնիխուռն: Այս պատկերին առջեւ տղան մեզ փոքր կը տեսնէ: Երբ ասոր վրայ աւելցնենք նաեւ պատահական ուսուցիչներու հնօրեայ մեթոտները, ծեծ, կշտամբանքն ու սաստ՝ ճամբան բացուած կ'ըլլայ հայ մանուկը հայ դպրոցէն եւ մայրենի լեզուէն հեռանալու համար :

Հապա դասագրքերու անլուծելի թնճո՞ւկը, մէկ դասարանի մէջ քանի մը տեսակ գիրք, աղտոտ, պատռուած, անընթեռնելի գիրերով: Մանուկը գրաւող ոչ մէկ պատկեր կը գտնես մեր շատ մը ծաղկոցներու մէջ: Ինչո՞ւ այս խղճալի վիճակը, նիւթական եւ գործնական միջո՞ցները կը պակսին: Կան սրտցաւ հայրենակիցներ որոնք սիրով պիտի ուզէին տրամադրել իրենց լուման մեր ծաղկոցներուն, եւ անոնց դասագրքերը ճարելու կամ հիները փոխելու համար :

Մեզ կը պակսի ձեռնհաս կազմակերպման ուժը: Յորչափ չկայ այդ ուժը, բան չենք կարող փոխել: Հարկ է սթափիլ, բաց աչքերով տեսնել վտանգը, ու պրկուած ջիղերով, յարատեւ աշխատութեամբ, լաւ հիմերու վրայ դնել, հայ մանուկին փրկութեան խնդիրը: Մայրենի լեզուի ուսուցման շնորհիւ միայն հայ մանուկը պիտի կըրնայ թափանցել Հայոց հազարամեայ պատմութեան, անոր փառքին, եւ մեծութեան, խորապէս կապուելով իր ցեղին :

Այս պիտի ըլլայ մեր իրական հայրենասէրի, գիտակից քաղաքացիի պարտականութիւնը :

Մ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Պոլիտբիւրոյի որոշումները

Ռուսական ամսաթերթ մը իր Սեպտեմբերի համարի մէջ հաղորդում է հետեւեալ կարեւոր տեղեկութիւնները՝ վերոյիշեալ խորագրով .—

Լաւատեղեակ աղբիւրից մեզ հաղորդում են, որ Յունիսին Կրեմլինի մէջ տեղի է ունեցել գաղտնի խորհրդակցութիւն, որին մասնակցել են, բացի Պոլիտբիւրոյի (Քաղաք. բիւրօ) անդամներից, ռազմական եւ գիտական մասնագէտներ, յատկապէս Մոսկուա հրաւիրուած :

Այս խորհրդակցութեանց մէջ դրուած են առաջնակարգ որոշումներ եւ մանրամասն հրահանգներ :

Այսպէս, որոշել են.—

1.— Զինաստանի գրաւումը լրացնել այս տարի, բայց ոչ աւելի ուշ քան 1950ի գարունը :

2.— Բոլոր անհրաժեշտ միջոցները գործադրել եւ Իրանի մէջ յեղաշրջում յառաջ բերել, Հնդկաստանի եւ Փաքիստանի միջեւ քաղաքացիական կռիւ գրգռել 1950ին, նոյնպէս եւ Աֆղանիստանի ու Փաքիստանի միջեւ հրահրել ընդհարումները, այդ պետութիւնների սահմանային խնդրի առթիւ: Աֆղանիստանի կառավարութեան անդամներից շատերը արդէն կաշառուած են եւ նրանց խոստացուած է ոչ միայն դիւանագիտական, այլեւ զինուորական աջակցութիւն:

3.— Հնդկաչինի գրաւման նախապատրաստութիւնները ուժեղացնել 1950ի ընթացքին, իսկ 1951ին ալ Ասիայի Հարաւ – Արեւելեան միւս երկիրների մէջ:

4.— Փութացնել Ծայր. Արեւելքի ծովային եւ օդային խարիսխների կառուցումը այն հաշուով, որ այդ աշխատանքները վերջացած լինին մինչեւ 1950ի ամառը, որպէսզի հնարաւոր լինի ռազմական գործողութիւններ սկսել Միացեալ Նահանգների եւ Քանատայի դէմ :

5.— Կազմակերպել տասնեւմէկ յատուկ արշաւանքի զօրաբաժիններ, կէս միլիոն զինուորներից բաղկացած, եւ այդ զօրաբաժիններուն մարզանքները ուժեղացնել այն հաշուով, որ գործօն աշխատանքների համար պատրաստ լինին 1950ի կէսին :

6.— Զօրացնել եւ փութացնել արտադրութիւ-

ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆԸ

Հոկտեմբեր 9ի կիրակի օրը Փարիզի նորակազմ Հայ Մարզական Միութեան հովանաւոր մարմինը, կազմակերպած էր ընկերա-համակրական թէյասեղան մը, Ժան Կուժոնի ծանօթ սրահներուն մէջ: Ըստ հայկական ընկալեալ սովորութեան քիչ մը ուշ հաւաքուեցաւ բազմութիւնը: Այդ օրը երբ սրարշաւ վազող ձիերու ոտքերուն տակ միլիոններ կը դառնային, ո՞վ պիտի մտածէր մեր տղոց ոտքերուն տակ վազող գնդակին մասին:

Ամէն պարագայի մէջ, անոնք որ ներկայ եղան թէյասեղանին, հաճելի եւ օգտակար կիրակի մը անցուցած ըլլալու գոհունակութիւնը ունեցան:

Մեր Նարդունին էր օրուան նախագահը, ինչ որ լաւ գրաւական մըն էր հանդէսին յաջողութեան համար :

Միութեան հովանաւոր մարմինէն ընկեր Կարօ Երանեան, համառօտ բայց խնամուած տեղեկագիր մը կարդաց Հայ Մարզական Միութեան ճիշդ մէկ տարուան գործունէութեան: Պատմեց թէ ինչպէս քանի մը մարզասէր եւ հայրենասէր բարեկամներու, ընկերներու անձնուէր աշխատութեան շնորհիւ, համեմատաբար կարճ ժամանակի մէջ կարելի եղած է այս տեսակ կուռ եւ կարգապահ կազմակերպութիւն մը երեւան բերել:

Միութեան բարեկամ կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները եւ համակիր անհատներ հետզհետէ խօսք առնելով, բոլորն ալ քաջալերեցին նորակազմ միութիւնը որ ոչ միայն զուտ մարզական, այլեւ հայապահպանման ազդակ մը ըլլալու խոստմնալից ճամբուն վրայ կը գտնուի:

Ներկաներէն իրենց խօսքը ըսին Հ. Յ. Դաշնակցութեան կողմէ ընկեր Ս. Տէր Թովմասեան, Կապոյտ Խաչի կեդր. վարչութենէն Տիկին Սաթօ Յակոբեան, նոյն միութեան Փարիզի վարչութենէն Տիկին Ա. Խաչիկեան, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան կողմէ ընկեր Ն. Նիկողոսեան, «Յառաջ»ի կողմէ Տիկին Տ. Միսաքեան, «Հայաստան»ի խմբագրութենէն ընկեր Ժ. Դատաւորեան, Մարզական Միութեան բարեկամ մը Պ. Տէօքմէճեան առաջարկեց մէկ վայրկեան յոտընկայս յարգել դեռ նոր վախճանած, Հ. Մ. Ը. Մ.ի հիմնադիր տարաբախտ Գրիգոր Յակոբեանի յիշատակը: Խօսեցան նաեւ ընկերներ Հ. Սէրէնկիւլեան եւ Կ. Յակոբեան :

Հանդէսին թէյի եւ կարկանդակի հիւրասիրութենէն զատ վայելեցինք նաեւ հաճելի գեղարուեստական բաժին մը, Ընկեր Բէնօ եւ Պ. Ունանեան իրենց նուագով: Ընկեր Զ. Ղարիպեան եւ Օր. Լուսիկ Յակոբեան արտասանութիւնով: Օրիորդներ Մուրատեան եւ Գավէզեան իրենց սիրուած երգերով եւ ընկերակցութեամբ Պ. Մեսումենցի դաշնակին, մեզ միշտ խանդավառ պահեցին: Իսկ մեր այս խնջոյք-հանդէսին ամէնէն սիրուն անակնկալն էր այն փոքրիկ աղջիկը, Անի Կասէր (Ղազարեան) հազիւ վեց տարեկան պուպրիկ մը որ դաշնակին աթոռին վրայ ելլելու կամ իջնելու համար մայրիկին օգնութեան կը կարօտի, իսկ երբ իր մինինիկ մատները դնէ դաշնակին վրայ հոգիներ կը վերացնէ: Ահա թէ ինչու համար վերը ըսի թէ բոլոր անոնք որ ներկայ եղան կիրակի օրուան թէյասեղանին, հաճելի եւ օգտակար օր մը անցուցած եղան:

Եւ որպէսզի գրիս վերջաւորութեան կարենամ ըսել «հանդէսը թէ բարոյապէս եւ թէ նիւթապէս յաջող եղաւ», աւելցնեմ որ ներկայ կազմակերպութիւններէն եւ բարեկամներէ հարիւր հազար ֆրանքի գումար մը հաւաքուեցաւ ի նպաստ Միութեան :

ԳԻՄ-ԿԷՆ

նը ռատիոյի միջոցով ղեկավարուող V. 5 եւ V. 6 տիպարների օդային հրթիռների ռումբերը, 3000 քիլոմեթր շառաւիղի գործողութեամբ :

7.— Արագացնել այդ ռումբերի տեղաւորման վայրերի կառուցումը Ֆինլանտայի հիւսիսային սահմանագլխին, Զուկոտեան թերակղզիի վրայ, ինչպէս նաեւ արեւելեան Պրուսիայի եւ Պոմերանիոյ (Գերմանիոյ) մէջ, այն հաշուով, որ այդ աշխատանքները վերջացած լինին մինչեւ 1950ի գարունը :

8.— Արեւելեան Գերմանիայի խորհրդայնացումը լմնցնել մինչեւ յաջորդ տարուան կէսը :

9.— Ժողովրդավար երկիրներում ուժեղացնել «Պաղ պատերազմ»ը, գործադուլների, անկարգութիւնների եւ խռովութիւնների մղելով :

ԲԵՆՕ

ԽՄԲ.— Տեղական թերթերը գրեցին թէ վերջին պահուն մէկդի դրուած է այս ծրագիրը, որուն մասնաւորապէս ուժ կուտար մառեշալ Վորոշիլով :

Գաղութէ գաղութ

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Էշրէֆիէյի (Պէյրութ) մէջ մեռած է, Սեպտեմբեր 14ին, Տոքթ. Յովհաննէս Թորեան, Պաղեստինահայ ծանօթ բժիշկը, որ իսկական օրհնութիւն մը եղած էր իր բնակած թաղին եւ հեռաւոր թաղերու բնակիչներուն համար: Վաթսուն տարեկան էր, ծնած Գերմանիկ (Մարաշ): Նախնական եւ երկրորդական ուսումը առած է քաղաքին Ազգ. Կեդր. վարժարանին մէջ որ մասնաւորականներու փաղանգ մը նուիրած է ազգին: Ջորս հինգ տարի իբրեւ ուսուցիչ պաշտօնավարած է նոյն վարժարանին մէջ միեւնոյն ատեն կատարելով Առաջնորդարանի քարտուղարութեան պաշտօնը :

1916ին աւարտելով Պէյրութի Ամերիկեան համալսարանի բժշկական բաժինը, կը դառնայ Թրքական բանակին բժիշկ-սպայ: 1920ին կը հաստատուի Պաղեստին, ուր իբրեւ պետական բժիշկ կարեւոր պաշտօններ կը կատարէ: Վերջին տասը տարիներուն հաստատուած էր Հայֆա ուր մասնակցութիւն կը բերէ ազգ. գործերուն: Բարեգործականի տեղական մասնաճիւղին ատենապետն էր, բայց Դաշնակցական ձեռնարկներուն ալ կը բերէր իր մասնակցութիւնը: Կը պաշտէր ողբացեալ Ն. Աղբալեանը:

ԿՐԹԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸ ԻՐԱՆԻ ՄԷՋ.— Թեհրանի «Ալիք»ը կը գանգատի թէ Ղազուինի (Իրան) հայկական դպրոցը «Րաֆֆի» փակ է տակաւին: Այս առթիւ Գործակալական Խորհուրդը հրաւիրած է ծնողական ժողով եւ դպրոցին վիճակը պարզած բոլորին: Նախանցեալ տարի եւ աւելի առաջ դպրոցը, ունեցած է նուիրուած ուսուցիչներ եւ սրտցաւ տեսուչներ, որոնց շնորհիւ ուսումնական գործը դրուած էր բարձր մակարդակի վրայ :

Իսկ Դանիայի դպրոցի հոգաբարձութիւնը կոչով մը կը յայտնէ թէ նախորդ տարուան 160 հազար րիալ բացին տակ կքած ըլլալով, չի կրնար այս տարի եւս անցեալ տարուան նման ձրիավարժ աշակերտներ (շուրջ 200) ընդունիլ: Ծնողները յուսահատ ետ կը դառնան, անկարող ըլլալով նուազագոյն սակը վճարելու: Ասոնք պիտի ստիպուին իրենց զաւակները օտար վարժարան տանիլ, զրկելով հայեցի դաստիարակութենէ: Կոչը կը հրաւիրէ հասարակութիւնը սաներ որդեգրել, եւ նուէրներ ընել :

ԱԹԷՆՔԻ Ազգ. Կեդր. վարչութեան կրթական յանձնախումբը իր օրակարգի առաջին հարցերէն մէկը նկատած է Թաղերու մէջ գործող երեք անջատ դպրոցներու միացումը: Այս առթիւ խորհրդակցութեան հրաւիրած է Հ. Կ. Խաչի, Հ. Բ. Ը. Մ.ի ներկայացուցիչները: Հ. Բ. Ը. Մ.ի Աթէնքի մասնաժողովը դիմած է կրթական խորհուրդին եւ յայտարարած թէ հրահանգ ունի իր կեդրոնէն իրականացնելու վարժարաններու միացումը, ի հարկին կատարելով անհրաժեշտ զիջումները :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (յապաղած).— Կիրակի գարնանային գեղեցիկ օդով մը մարզասէրներու հոծ բազմութեամբ մը լեցուած էր J. S. 13me Cantonի կառավարական մարզադաշտը, ուր առաջին անգամ ըլլալով տեղացիները ականատես պիտի ըլլային Հ. Մ. Ը. Մ.ի խաղարկութեան :

Օրուան պաշտօնական դատաւորը բացակայ ըլլալով, Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզիկներէն Պ. Աշոտ Վարդանեանի վիճակուեցաւ այս դժուարին պաշտօնը :

Ֆրանսացիները խաղը սկսան կատաղի յարձակողականով, շահելու համար, բայց Հ. Մ. Ը. Մ.ի պաշտպանողականը իր պաշտօնին գիտակից՝ ետ կը մղէր բոլոր յարձակումները: Մեր յառաջապահ մարզիկները հետզհետէ կազմակերպուելով միշտ կը մօտենային, բայց Ֆրանսացիներու պաշտպանողականը աչալուրջ կը հսկէր, թոյլ չէր տար նշանակել: Առաջին խաղը գրեթէ հաւասարութեամբ պիտի աւարտէր, երբ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզիկները յանկարծակի արագութեամբ շահեցան առաջին նշանակէտը, ապշութեան մատնելով հակառակորդները :

Երկրորդ կիսախաղին խաղը սկսաւ աւելի կատաղի: Այս անգամ Հ. Մ. Ը. Մ.ի յառաջապահ գիծն էր որ կրակ կը թափէր յոգնութիւնը բացորոշ կ'երեւար հակառակորդ խումբին մարզիկներուն մէջ: Այս անգամ Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը շահէր 2 նշանակէտ եւս, իսկ վերջաւորութեան «քորներ»ի քաշուածքով Ֆրանսացիները կը շահէին իրենց առաջին նշանակէտը: Խաղը վերջացաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի յաղթութեամբ, 3—1:

Մեր մարզիկները իրենց այս երկրորդ փայլուն յաղթութեամբ կը խլեն Մարսէյլի ոստիկանական խումբին ձեռքէն, մէկ կէտի առաւելու-

---

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՆ ՏԱԽՈՒԵՑԱՒ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Բ. ՄԱՍ
ԱՆԻԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

ԻԵ.
ԱՆԻԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

Եւ Անեցիք կատարեցին իրենց խօսքը :
Անտէր էր այդ միջոցին Անին:
Չկար առաջնորդ, չկար ղեկավարող :

Զառամեալ, քայքայուած Վեստ Սարգիս իշխանն էր որ իր զօրքերը բախտի կամքին յանձնած՝ ինք ապաստանած էր միջնաբերդին մէջ: Քաղաքացիք էին որ դեռ կը կռուէին, կը դիմանային պաշարման :

Ալփասլան բաւական երկար ատենէ ի վեր պաշարած էր Անին, բայց հետզհետէ զայն կործանելու, զայն գրաւելու յոյսը կորեց:

Ամէն անգամ երբ իր հրոսակները յարձակում կը գործէին պարիսպներուն դէմ, քաղաքացիք մեծ արիութեամբ ետ կը մղէին զանոնք, մեծ կոտորած հասցնելով անոնց:

Յուսահատած էր Ալփասլան եւ կատաղութենէն շրթունքները կը կրծէր:

Սակայն նախանձելի չէր նաեւ Անեցիներուն վիճակը :

Դեռ Անիի պաշարումէն առաջ, Յոյները փախուստ տուած էին, ձգելով քաղաքը իր բախտին :

Իսկ քաղաքացիք մինչեւ երբ պիտի կրնային պաշտպանել, քանի որ չկային իրենց սիրելի Թագաւորը Գագիկ, Հայրենասէր Վահրամեանները, ազգին նուիրուած նախարարներն ու իշխանները :

Հատ ու հատտատ պարիսպները արդէն կը սկսէին քայքայուիլ թշնամի բաբաններուն արձակած քարերէն:

Յանկարծ սարսափելի լուրը ցնցեց Անեցիները :

Անոնք իմացան որ քանդուած է քաղաքին պարիսպներէն մէկը, ուրկէ թշնամին կ'ուզէր ներս խուժել :

— Տէր, փրկէ մեզ, մի թողուր որ թշնամին գայ փճացնելու մեզ ու մեր քաղաքը, գոչեցին քաղաքացիք եւ վազեցին դէպի քանդուած պարիսպը:

Թշնամին չդիմացաւ այդ բուռն գրոհին, յուսահատութիւնը եւ վրէժխնդրութիւնը միացած հրաշքներ կը գործէին :

Եւ Ալփասլան ստիպուեցաւ նահանջել, քաշուեցաւ պարիսպներուն տակէն: Հասկցաւ որ իր գործը չէ գրաւել Անին:

Փոքրաթիւ բերդապահ գունդը եւ քաղաքացիք նոր էին վերադարձած կռուէն, երբ քաղաքի փողոցներէն մէկուն մէջ յայտնուեցաւ մեզի ծանօթ Խենթը :

Անոր աչքերը կատաղի էին, մազերը ցրիւ եկած, դէմքը այլայլած եւ հագուստները պատռտած: Ձեռքը բռնած էր մերկ սուրը, որուն վրայէն դեռ կը կաթկթէր արիւնը:

Քաղաքացիներէն մէկը տեսնելով զայն հարցուց.

— Ուրկէ՞ այդպէս, Խենթ, ի՞նչ կ'ընես :

— Ինչ որ դուք կ'ընէք, պատասխանեց Խենթը սուրին վրայէն սրբելով արիւնը :

— Շատ մարդ սպաննեցի՞ր, հարցուց.

— Շատ, բայց մէկ հոգի պակաս է:

— Ի՞նչպէս թէ մէկ հոգի պակաս է, Խենթ, դուն նորէ՞ն սկսար խենթութիւնդ:

— Խենթը իր խենթութիւնը կ'ընէ. բայց ես մէկ հոգի պակաս սպաննեցի :

— Ես բան չհասկցայ, ըսաւ խօսակիցը եւ Խենթը մէկ կողմ քաշելով հարցական կերպով անոր երեսը նայեցաւ :

— Լոյսի պէս պարզ է որ Անին շուտով կը կործանի. բայց Անիի հետ ան ալ պիտի կործանի, ողջ պիտի չմնայ :

— Ո՞վ, Խենթ, ո՞վ է ան:

— Իշխանը, մատնիչ իշխանը:

— Վեստ Սարգի՞սը. բայց ան ինչո՞վ մեղաւոր է :

— Ինչով մեղաւոր. միթէ ձեզ յայտնի չէ՞ որ ան եղաւ պատճառ Անիի կործանման: Միթէ չգիտէ՞ք որ ան յանձնեց Անին Յոյներուն. իսկ հիմա ալ կը բանակցի Ալփասլանի հետ, որպէսզի քաղաքը մատնութեամբ անոր յանձնէ, եւ թոյլ տանք որ ինքը Անիէն ողջ հեռանայ :

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

թեամբ, Promotion d'Honneur groupe B/ի առաջնութիւնը։

Ֆրանսական մարզական թերթերը մեծ գովեստով կը խօսին Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասին որ վերջապէս գտած է իր անցեալի արժէքաւոր խաղարկութիւնը։

Կեցցէք տղաք, միշտ ջանացէք ընել ձեր լաւագոյնը։
Վ. Շամլեան

★ Ամերիկեան թերթերը կը գրեն թէ ծերակոյտին արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովին տեղեկութեանց համաձայն, Ռուսերը այժմ զէնքի տակ ունին աւելի քան հինգ միլիոն զինուորներ։ Ուրիշ աղբիւրներէ ալ կը հաղորդեն թէ Խ. Միութիւնը շոգեպինդ յառաջ կը տանի մարտանաւերու շինութիւնը, կատարեալ գաղտնապահութեամբ։ Շուէտի նաւային մասնագէտները կը հաւաստեն թէ նոր դրութեամբ շինուած երեք յածանաւերէն երկուքը մասնակցած են վերջին ռազմափորձերուն, Պալթիկ ծովուն մէջ։ Ռուսերը ձեռնարկած են շինելու նաեւ հինգ զրահաւորներ, իւրաքանչիւրը 35.000 թոն տարողութեամբ։

ԿԱՐԳԸ ՊՈՒԼԿԱՐԻՈ՞Յ ԵԿԱՒ

Պելկրատի թերթերը կը գրեն թէ զանգուածային ձերբակալութիւններ տեղի կ'ունենան Պուլկարիոյ մէջ եւ թէ մօտերս այնտեղ ալ դաւաճանութեան դատ մը պիտի սարքուի, յարեւմտեան հունգարականին։

Պելկրատի կուսակցական պաշտօնաթերթը, Պորպա, կը գրէ թէ լուրջ խլրտումներ կ'երեւան պուլկար ժողովուրդին մէջ, թէ բազմաթիւ բանուորներ իրենց դժգոհութիւնը կը յայտնեն բացէ ի բաց, թէ շարժումին գլուխը կը գտնուին երկաթուղիներու աշխատաւորները, թէ հանքագործները գիւղերը կը քաշուին, լքելով ամէն բան եւն։

Նոյն աղբիւրին համաձայն, յետաձգուած է նախկին փոխ-վարչապետ եւ վաղեմի կուսակցական Թրայքօ Քոսթովի դատավարութիւնը, որովհետեւ ամբաստանեալը «տակաւին չէ սորված խոստովանիլ իրեն վերագրուած ոճիրները»։

Միշտ նոյն աղբիւրին համաձայն, Մոսկուա հրամայած է աննախընթաց մաքրագործումներ կատարել Պուլկարիոյ քաղաքներուն եւ գիւղերուն մէջ, խափանելու համար որեւէ ընդդիմութիւն Կոմինֆորմին դէմ։ Պուլկար բոլշեւիկները այս մաքրագործումները կը կատարեն Մոսկուայէն ղրկուած մարզիչներու աջակցութեամբ, ահուդողի մատնելով ժողովուրդի բոլոր դասակարգերը։ Գիւղացիներու ահագին մեծամասնութիւն մը հակառակ է Սոֆիայի կառավարութեան եւ կը մերժէ գործադրել ցանքի ծրագիրը։ Տնտեսական տագնապէն ազդուած են ոչ միայն հողագործութիւնը եւ ճարտարարուեստը, այլեւ ելմտական նախարարութիւնը։ Դեռ անցեալ շաբթու պաշտօնանկ եղաւ նախարարը, Փեթքօ Քունին, որ 30 տարուան բոլշեւիկ մըն է եւ շատ կարեւոր պաշտօններ վարած։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ապստամբներուն անթելը կիրակի օր հաղորդեց թէ հրամանատարութիւնը պատուիրած է դադրեցնել կրակը, «խուսափելու համար երկրին ամբողջական կործանումէն»։ Այս առթիւ հրատարակուած յայտարարութիւնը կ'ըսէ թէ «ժողովրդավար բանակը վար չէ դրած զէնքը, բայց առ այժմ կը դադրեցնէ գործողութիւնները, նկատելով որ խնդիրը խաղաղօրէն լուծելու միջոցներ կը փնտռուին Ազգաժողովին մէջ, մասնակցութեամբ Խ. Միութեան։ Աթէնք ընդհ. ներումներու եւ համաձայնութեանց մասին կը խօսի. բայց իրականին մէջ միապետական-ֆաշականները (կ'ակնարկէ կառավարութեան) կը շարունակեն հալածել մեր հետեւորդները։ Անոնք չարաչար կը սխալին, եթէ կը կարծեն թէ պայքարը վերջացած է եւ ժողովրդական բանակը գոյութենէ դադրած։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Գերմանիոյ հետ անմիջապէս դիւանագիտական յարաբերութիւններ հաստատեց Խ. Միութիւնը, իբրեւ դեսպան ղրկելով Կրեկորի Մաքսիմովիչ Պուշկինը, որ չորս տարի նոյն պաշտօնը վարած է Հունգարիոյ մէջ։ Արեւելեան Գերմանիոյ խորհրդային կառավարութիւնն ալ իր կարգին դեսպան մը նշանակեց, Ռուտոլֆ Ափելտ, 48 տարեկան։ Այսպէս արբանեակ պետութիւն մը եւս կ'աւելնայ Խ. Միութեան թեւին տակ։

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կարմիր բանակը գրաւելով Քանթոնը, յառաջ կը խաղայ դէպի ծովեզերք։ Ազգայնական բանակին 500.000 զինուորները իրենց դիմացն ունին հսկայական ուժ մը, առնուազն քառապատիկը։ 175 հազար զինուորներ կը պաշտպանեն նոր մայրաքաղաքը, Չունքինկ, 600 մղոն հեռու Քանթոնէն, Հոնկ-Քոնկն ալ վտանգուած է, բայց կ'ըսուի թէ Չինաստանի նոր կառավարութիւնը որոշած է յարգել Անգլիոյ իրաւունքները։

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Կ. Խաչի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Հ. Կ. Մարտիկներու Միութեան, 23 Հոկտեմբեր, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 14.30ին Théâtre Municipalի մէջ։
Կը նախագահէ ընկեր Մ. ՄԻՐԶԷ (Լիոնէն)
Կը խօսին ընկեր Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ (Փարիզէն) եւ Տիկին ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ (Վալանսէն)

Հրաւիրուած են տեղական ընկերվարականներու ներկայացուցիչները։

Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Կ. Խաչի Սանուհիները, Արաքս երգչախումբը։ Պիտի նուագէ ջութակահար երիտասարդ Պիպէռեան։ Մեներգ Տիկին Մ. Կարապետեան (Տէսինէն)։ Կ'արտասանեն ընկեր Ա. Գալայճեան եւ Օր. Ս. Մաթոսեան։

Մուտքը ազատ է

★

Մարսէյլի մէջ

Նոյեմբեր 5ին, ժամը 20.30էն մինչեւ առտու, Cinéma Alcazarի մէջ։

Մանրամասնութիւնները հետզհետէ։

ՆԻՍ.— Այրի Տիկին Հայկուհի Տէր-Ստեփանեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Այվազեան եւ զաւակները (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Ստեփան Տէր-Ստեփանեան (Պրիւսէլ), Տէր եւ Տիկ. Օննիկ Տէր-Ստեփանեան եւ զաւակը (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Միքայէլ Գարիպեան եւ զաւակը (Նիս), Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Կարապետեան եւ զաւակները (Պրիւսէլ), ինչպէս նաեւ Զօքքարեան, Խրէտեան, Չէրքէզեան եւ Իսրայէլեան ընտանիքները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն յանկարծական մահը՝

ՏՈՔԹ. ՍԱՄՈՒԷԼ ՏԷՐ-ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ

(Ծնած Կէյվէ-Գուրտպէլէն)

իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր, եղբօր, մօրեղբօր, քեռայրին եւ ազգականին։ Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ ընտանեկան շրջանակով Հոկտեմբեր 15ին։

ՅԱՌԱՋ.— Հանգուցեալ բժիշկը, պատուական Հայ մը, հարիւրաւոր տարագիրներու կեանքը փրկած է 1914—18ի պատերազմի ընթացքին, իբրեւ զինուորական բժիշկ։ Մեր ցաւակցութիւնները իր ընտանեկան պարագաներուն։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

Ժողովրդական ամսաթերթ Բժշկութեան եւ Առողջապահութեան, կամ Տունին բժիշկը, 9րդ տարի։ — Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ։

Լոյս տեսաւ Օգոստոսի թիւը (104), մինչեւ մէկ շաբաթ ամէն բաժանորդ կը ստանայ իր թերթը։

Բովանդակութիւն.— Ընկոյզ (Շ. Նարդունի)։ Քօքթէյլ (Տոքթ. Քօլօլեան)։ Վիժումները Փարիզի մէջ (Քաղհան)։ Ձեր մորթը, Տիկի՛ն, (Տոքթ. Գալուստեան)։ Ջրաբուժութիւն (Տոքթ. Զ. Դարվէր)։ Տղաբերքը գաւառներու մէջ (Ե. Լալայեան)։ Պատասխան բաժանորդներու բժշկական հարցումներուն։

Մամուլի տակ է Սեպտեմբերի թիւը, որ լոյս կը տեսնէ ամսագլխուն։

Տարեկան բաժնեգինն է 500 Ֆր.։ Արտասահման 750 ֆրանք։ Դիմել՝ Շ. Նարդունի, 17, Rue Daguesme, Paris։

ԻՐԱՔԻ ԵՒ ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ միջեւ բանակցութիւններ կը կատարուին առենէ մը ի վեր։ Իրաքի վարչապետը՝ Նուրի փաշա, կիրակի օր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ապտուլլահ թագաւորին հետ, Ամմանի մէջ, յետոյ Աղեքսանդրիա գնաց, մասնակցելու համար Արաբական Դաշնակցութեան ընդհ. ժողովին։ Օրակարգի գլխաւոր խնդիրներէն մէկն է Սուրիոյ եւ Իրաքի միացումը։

ՌՈՒՄԲ ՄԸ ՊԱՅԹԵՑԱՒ համայնավար կուսակցութեան Նիսի կեդրոնին առջեւ, ուրբաթէն շաբաթ լուսնալու գիշերը։ Քննութիւն բացուած է։

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ նախորդ ներքին նախարարը, Ռայք, որ մահուան դատապարտուած էր իբրեւ դաւաճան, շաբաթ առտու կախուեցաւ ուրիշ երկու մահապարտներու հետ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը, 23 Հոկտ. կիրակի առաւօտ ժամը 9ին Bar du Globeի սրահին մէջ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ

ՌՈՄԱՆԻ Հ.Յ. Դ. Նոր Սերունդին Հայերէնի դասընթացքը վերսկսած է 12 Հոկտեմբերին եւ կը շարունակուի ամէն չորեքշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 8.30ին ընկերվարականներու սրահին մէջ, Café Vallier, Place Jean Jaurès, ղեկավարութեամբ Նոր Սերունդի ներկայացուցիչ ընկեր Բիւզանդ Պալեանի։ Արձանագրուելու համար դիմել իրեն կամ քարտուղար ընկեր Յ. Շէյթանեանի։ Այս չորեքշաբթի կը դասախօսէ ընկեր Ս. Պիլալի։ Նիւթ՝ «Հայ յեղափոխական շարժման ծագումը։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— «Բոլշեւիզմը եւ Դաշնակցութիւնը» գրքերուն համար Խանասորի տօնակատարութեան օրը ծախուած վիճակախաղէն շահած են հետեւեալ թիւերը.— 5, 6, 158, 327, 271, 602, 417։ Ստանալու համար դիմել ամէն ուրբաթ ժամը 8ին, Ահարոնեան Ակումբը։

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԱՌԱՆՑ ՏԻՐՈՋ ՏՈՒՆԸ (վէպ)

(La Maison sans maître)

Էկօն Հօսթովսքիի, Չեխերէնէ թարգմանեց F. Berence. Editions PLON. 6 rue Garencière, Paris.

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Daguesme - (13e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Mercredi 19 Octobre 1949 Չորեքշաբթի 19 ՀՈԿՏ.

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5978–Նոր շրջան թիւ 1389

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՇԽԱՏԱՆՔՆ Է ՈՐ ԿԸ ՊԱԿՍԻ

— «Տուեալ պայմաններուն մէջ կարելի չէ աւելին սպասել», կը յայտարարէ ընկեր Ս. Վրացեան, իբրեւ պատասխան մեր «յոռետեսութեան»:

Ինչպէս կ'երեւայ, ընկերը չատոնց թօթափած ըլլալով լրագրական – խմբագրական տաղտուկները, իրերը կը դատէ ամերիկեան դիտողի մը աչքերով:

Երէկ աւելի՞ տանելի էին պայմանները, սուլթանախնամ Պոլսոյ կամ Իզմիրի մէջ, երբ Ութիճեաններ, Քէչեաններ, Արփիարեաններ, Օտեաններ, Բաշալեաններ, Մամուրեաններ, Զիլինկիրեաններ եւ ուրիշ յայտնի եւ անյայտ աշխատաւորներ աստիճանաբար կը բարձրացնէին մամուլի մակարդակը, գիշերաջան տքնութեամբ: Երբ լրագրական լեզու կը ստեղծէին, ամենօրեայ մշակումով, թարգմանութիւններով, պրպտումներով:

Անդին, Կովկասի մէջ, նոյն ճիգն ու մտահոգութիւնները չունեցա՞ն յաջորդական ուժեր, իրենց ետին ձգելով Գր. Արծրունիներու «Մշակ»ը:

Դարձեալ Պոլսոյ մէջ, նոր եւ աւելի փայլուն հանդրուան մը չբացի՞ն «Ազատամարտ»ն ու «Ճակատամարտ»ը, ներշնչելով, պատրաստելով ամբողջ սերունդ մը: Թէ՛ւ տալով մամուլին: Մտքով թէ լեզուով:

Ահաւասիկ այդ ժառանգութիւնն է որ կը սպառի Հայկական Արտասահմանի մէջ, անհոգութեամբ եւ ծուլութեամբ:

Եօթանասուն – ութսունի կը հասնի պարբերական հրատարակութեանց թիւը, արտասահմանի մէջ,— օրաթերթ, շաբաթաթերթ, ամսագիր, երկամսեայ, եռամսեայ կամ վեցամսեայ:

Այս բազմազան հրատարակութեանց մէջ, հազիւ 15 — 20 թերթեր պիտի կրնային ճերմակերես ելլել, իրենց խմբագրութեամբ: «Մտքով եւ լեզուով»: (Անշուշտ առաջին տեղը կը բռնեն Դաշնակցական թերթերը):

Մեր ուզածը վարժապետական բծախնդրութիւն չէ, այլ տարրական ուշադրութիւն: Քիչ մը նախանձախնդրութիւն եւ աշխատանք:

Պայման չէ որ հայրենիքի մէջ գտնուինք, զարմանելու համար զանազան թերութիւններ:

Ո՞ր դաղութին պայմաններն են որ հնարաւորութիւն չեն տար «աւելին սպասելու»:

Ամերիկայի յետին թերթը կը վայելէ խմբագրական – տպագրական յարմարութիւններ որոնք երազ էին երէկ: Եւ աշխատանքի պայմաններն ալ չափազանց թոյլատու են: Շատերու համար՝ «բուրժուական»:

Անհրաժեշտ չէ թերթերու եւ խմբագիրներու անուններ յիշել, ապացուցանելու համար անհոգութեան, լճացման եւ յետադիմութեան աւերները: Բոլորն ալ հետեւանք՝ ոչ թէ «տուեալ պայմաններու», այլ «ընկալեալ սովորութեանց».— Այսպէս սկսանք, այսպէս ալ կ'երթանք...

Մէկ խօսքով, աշխատանքի պակաս:

Դեռ անցեալ օր, «Յուսաբեր»ն էր որ կ'ողբար, խորին դառնութեամբ, լօշափելով նոյն վէրքը.

— «...Սակայն եթէ մեր լեզուն պիտի շարունակենք գրել այնպէս, ինչպէս կը գրեն հիմա մեր հրապարակին խայտաբղէտ, ուղեկորոյս դպիրները, «հրամանագիր» մը իր բարերար դերը պիտի կատարէր անկասկած: Այլեւս միայն անիշխանութեան մը վտանգը չէ, որ կը սպառնայ մեր սքանչելի բարբառին, այլ իշխանազանցութեան, օրէնք – կանոն չճանչնալու այն բութ, տխուր, անսրբագրելի մտայնութիւնը, որուն տիհերն ու դեբականտարներն նոյն միաժամանակ, երեսուն այսքան տարիէ ի վեր (10 Սեպտ.):

Երէկ, հայրենի հողին վրայ, լրագրական — եւ գրական — անդաստանը կը մշակէին հասարակ ճրագով: Մոմի կամ կազի լամբարով: Եւ դրաշարը նախադասութիւններ կը կազմէր մաշած տառեր քովէ քով դնելով:

Մե՞ղք է աւելին սպասել այսօր, ելեկտրական լոյսով: Տողաշար մեքենաներու առջեւ: Արդիական յարմարութեամբ օժտուած դրասենեակներու մէջ...

Տեղ մը կանգ առնել՝ կը նշանակէ ետ երթալ: Կը նշանակէ դեղնիլ եւ մաշիլ:

Շ.

Պաշտօնապէս կը հաստատուին Կովկասի զանգուածային տեղահանութիւններ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը Հոկտ. 17ին յայտարարեց թէ իր ստացած տեղեկութիւնները կը հաստատեն Յոյներու եւ ուրիշ օտարականներու տեղահանութիւնը Կովկասի շրջանէն, Թուրքիոյ եւ Իրանի սահմաններուն վրայ:

Առ նուազն 17.000 Յոյներ որոնք այդ շրջանը կը բնակէին, բռնի խճողուեցան ապրանքի կամ անասուններու յատկացուած կառախումբերու մէջ, անցեալ յունիսէն սկսեալ եւ փոխադրուեցան հարաւային Ղազախստան, կեդր. Ասիա, ինչպէս յայտարարեց նախարարութեան մամուլի պաշտօնեան, Լինքըն Հուայթ:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, անոնք որ ողջ մնացած էին, կը բնակին ռուսական արդելարաններու ցեխէ շինուած հիւղակներուն մէջ եւ մահերու թիւը հետզհետէ կը բարձրանայ:

Պ. պաշտօնեան ըսաւ թէ ստացուած լուրերու համաձայն, բոլոր օտարականները հեռացուած են Թուրքիոյ եւ Իրանի սահմաններէն:

Գալով տեղահանութեան պատճառներուն, Պ. Հուայթ կ'ենթադրէ թէ ռուսական զինուորներու շարժումներ տեղի ունեցած են այդ շրջանին մէջ: Եւ աւելցուց.— «Այդ չի նշանակեր թէ Ռուսերը կը խորհին Իրանի կամ Թուրքիոյ վրայ քալել»:

Կ'ենթադրուի նաեւ թէ Ռուսերը հիւլէական փորձեր կը կատարեն Կովկասեան շրջանին մէջ: Կարգ մը լուրերու համաձայն, հիւլէական վերջին պայթումը տեղի ունեցած էր այդ շրջանին մէջ:

«ԱՄՈՒՍԻՆՆԵՐԸ ԶԱՏԵՑԻՆ ԿԻՆԵՐԷՆ, ԾՆՈՂՆԵՐ ԶԱՒԱԿՆԵՐԷՆ»

Պ. Հուայթ մերժեց յայտնել արտաքին նախարարութեան ստացած լուրերուն աղբիւրը, բայց ըսաւ թէ աքսորականները մեծ մասով մանր հողագործներ, առեւտրականներ եւ արհեստաւորներ էին, երկար ատենէ ի վեր հաստատուած այդ շրջանին մէջ: Եւ աւելցուց.—

«Անցեալ յունիսի կիսուն անոնք յանկարծ, առանց ազդարարութեան կամ նախապէս լուր տրուելու հանուեցան իրենց բնակարաններէն եւ թխուեցան արջառի վակոններու մէջ: Նոյն լուրերու համաձայն, Յունիս 14ի առտուն MVDի (գաղտնի ոստիկանութիւն, Չեկա) զինուորները յանկարծ տեղահանեցին Կովկասի Գակրի քաղաքին ամբողջ օտար բնակչութիւնը, ամուսինները զատելով կիներէն, ծնողները՝ զաւակներէն: Կ'ըսուի թէ յոյն կին մը իր երկու փոքր զաւակներուն հետ բռնուեցաւ կէս գիշերին եւ քշուեցաւ դէպի կեդր. Ասիա, (երկու շաբթուան ճամբայ), կառախումբով մը ուր ոչ ուտելիք, ոչ ալ ջուր կար: Իր ռուս ամուսինը բռնի վար դրուեցաւ:

«Համաձայն ուրիշ տեղեկութեանց, երբ Ղազախստան հասան, աքսորականները պարզապէս նետեցին երկաթուղիներու երկայնքը, առանց պատսպարան ճարելու կամ տարրական պահանջներ ապահովելու: Անկէ ի վեր զանոնք ցրուած են զանազան կոլխոզներու մէջ»:

ՅԱՌԱՋ.— «Հայաստանասէր»ներուն կը թողունք ճշդել հետեւեալ պարագաները.—

1.— Հայեր ալ կա՞ն այս աքսորականներուն մէջ: 2.— Ո՞րքան է անոնց թիւը: 3.— Ո՞ւր կը գտնուին այժմ:

Վերջերս Միացեալ Ազգերու շրջանակներուն մէջ 9874 — 10.000 կը հաշուէին հայ աքսորականներու թիւը: Սովետական բանբերները անշուշտ աւելի լայն միջոցներ ունին, խնդիրը լուսաբանելու համար:

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ 76 հայ ուսանողներ ղրկուած են այս տարի Մոսկուայի եւ Լենինկրատի բարձրագոյն դպրոցներուն մէջ ուսանելու համար: Ասոնք ընտրուած են Երեւանի «Մոլոթով» պետական համալսարանի, բազմարուեստի, բժշկական, մարմնակրթանքի եւ այլ կաճառներու տարբեր բաժիններու բարձր դասընթացքներէն: 63ը յառաջադէմ ուսանողներ են, իսկ 13ը յաջողութեամբ անցընելով ընդունելութեան քննութիւնները, մեկնած են ուսանելու առաջին դասընթացքներուն մէջ:

Ժիւլ Մոք հրաժարեցաւ

ՆՈՐ ՎԱՐՉԱՊԵՏ ՄԸ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պ. Ժիւլ Մոք, որ խոստացած էր կառավարութիւնը կազմել մինչեւ երկուշաբթի կէս օր, վերջին պահուն ձեռնթափ եղաւ, իբրեւ հետեւանք ժողովրդական, արմատական եւ չափաւոր կուսակցութեանց բռնած դիրքին:

Հանրապետութեան նախագահը հարկադրուեցաւ նոր վարչապետ մը փնտռել եւ օր առաջ լուծել տագնապ մը որ կը տեւէ 12 օրէ ի վեր: Առաջին առթիւ հրաւիրուեցաւ արտաքին նախարարը, Պ. Ռոպէռ Շուման, որ մերժեց: Հրաւիրուեցաւ նաեւ Պ. Պիտօ: Այս երկուքն ալ նախկին արտաքին նախարարներ են եւ անդամ Ժողովրդական Շարժումի, որ ամէնէն զօրաւոր կուսակցութիւնն է Ազգ. Ժողովին մէջ, համայնավար հոսանքէն վերջ:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, երկրորդական խնդիրներ են Ժիւլ Մոքի հրաժարման պատճառները: Թէ արմատականները եւ թէ ժողովրդականները երկուշաբթի օր ետ առած էին իրենց վերապահումները, խոստանալով աջակցիլ նոր դահլիճին: Եւ վարչապետը կը պատրաստուէր հանրապետութեան նախագահին հաղորդելու աւետիսը, երբ անակնկալ մը խանգարեց իր բոլոր հաշիւները:

Ժողովրդական Շարժումը (MRP) որ դժկամակութեամբ ընդունած էր երկու փշոտ պաշտօններ, ելմտական եւ ազգ. տնտեսութեան նախարարութիւնները, պահանջեց որ իրեն յանձնուի նաեւ տեղեկատու նախարարութիւնը, որուն ձեռքըն է անթելը: Ժիւլ Մոք այս պաշտօնը յանձնած էր արմատականի մը, բայց ժողովրդականները պնդեցին, ուզելով իրենց ափին մէջ պահել ռատիօն, որպէսզի կարենան ազատօրէն պարզել ելմտական եւ տնտեսական կացութիւնը եւ տրուած որոշումները:

Հարցը հետզհետէ բարդացաւ, վիճաբանութիւնները շարունակուեցան երկուշաբթի կէս օրէն վերջ, եւ յանկարծ սկսաւ ճարճատիլ Ժիւլ Մոքի ծրագրած նախարարութիւնը: Պ. Լըթուռնօ, որ ստանձնած էր ելմտական նախարարութիւնը, յայտնեց թէ կը հրաժարի, նկատելով որ վստահութեան անհրաժեշտ մթնոլորտ պիտի չկրնայ գտնել, վարելու համար այնքան ահարկու պաշտօն մը:

Պառակտում ծագեցաւ նոյնիսկ Ժիւլ Մոքի կուսակցութեան մէջ (ընկերվարական): Պ. Դ. Մա էր, աշխատանքի նախարարը, որ պատճառ եղած էր Քէօյի դահլիճին հրաժարման, դանդատեցաւ թէ Ժիւլ Մոք շատ մը զիջումներ ըրած է պահպանողական հոսանքներուն, աշխատավարձքի եւ գիներու մասին: Ուրիշ դժուարութիւններ ալ ծագած ըլլալով, Ժիւլ Մոք հանրապետութեան նախագահին ներկայացաւ իրիկուան ժամը 8ին եւ յայտնեց թէ կը հրաժարի:

Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ Ժիւլ Մոքի ձախողման բուն պատճառը այն է որ թէ ժողովրդականները եւ թէ արմատականները չէին ուզեր բոլորուիլ ընկերվարական վարչապետի մը շուրջը: Հաւանական է որ նոր վարչապետը նշանակուի Ժողովրդական Շարժումի անդամներէն, բայց այն ատեն ստիպուած են ապահովել ընկերվարականներուն աջակցութիւնը:

Կարճ խօսքով, հեռանկարը փայլուն չէ: Այս կացութեան առջեւ, զօր. տը Կոլ կրկին կ'արծարծէ իր նշանախօսքը,— լուծել խորհրդարանը եւ նոր ընտրութիւններ կատարել, փոխանակ սպասելու մինչեւ 1951: Ոչ միայն ձախերը, այլեւ կեդրոնի կուսակցութիւնները կը մերժեն լուծումը:

Մինչ այս մինչ այն, բանուորական խլրտումները կը շարունակուին: Երկիրը պէտք ունի զօրաւոր կառավարութեան մը, կարգադրելու համար աշխատավարձքի եւ գիներու խնդիրը:

Առ այժմ տրամադրութիւն չի տեսնուիր ընդհանուր գործադուլներու, որովհետեւ շատ մը բանուորներ կորսնցուցած են իրենց հաւատքը համայնավարներու կողմէ ղեկավարուած արհեստակցական միութեանց վրայ: Բայց եթէ ապրուստի սղութիւնը շարունակուի, գործադուլները կրնան ընդհանրանալ:

Մասնակի խլրտումները յաճախադէպ են Փարիզի թէ գաւառի մէջ: Տակաւին չէ վերջացած աւելածուներու գործադուլը եւ զինուորներ կը պարպեն աղբամանները որոնք խոտելի տեսարան մը կը պարզեն մայրաքաղաքի փողոցներուն մէջ:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԺԱՄԱՆՈՒՄ.— Երէկ մեր խմբագրատունն այցելեց իրանահայ բանաստեղծ – նկարիչ Դեւ, որ Սուրիա, Լիբանան եւ Եգիպտոս հանդիպելէ վերջ, եկած է Եւրոպա, կարգ մը ուսումնասիրութիւններ կատարելու համար: Միասին բերած է նմոյշներ իր աշակերտներու նկարներէն:

ԲԱՂՐՋՈՒԿ ԵՒ ԱՂՋԿԱՏԱԿ

Բ.

Բաղրջուկը, որու հոմանիշ կը տրուի աղջկատակ բառը, բաջուկ կը կոչուի մեր շրջանին մէջ, ըստ բիւթանական հնչումին՝ բաՋուկ, — այսպէս գրուելուն համար է, ապահովաբար, որ Խաչա-տուր քահ. Տէր — Վարդանեանի բառացանկին մէջ, իբրեւ Օվաճըղի բառ, տպագրական սխալով մը, դարձեր է բաՉուկ, բոլորովին տարբեր բոյսի մը անուն(1) *:*

Աղջկատակ բառը չի գործածուիր մեր շրջանին մէջ (Բիւթանիա) :

Այս բառին ծնունդը կը հասնի մինչեւ ԺԳ. դար : Փորձենք գտնել իր ծագումը :

Հայկազեան բառգիրքը կազմողները կը կարծեն թէ աղջկատակ բառին արմատն է եղինձ, — արդարեւ եղինձ, որ կը նշանակէ բռըրկան օթու — ortie, *կը գրուի նաեւ աղինձ կամ աղէնձ, (զանց կ'առնեմ գրչագրական ուրիշ ձեւեր) : Արդ, մեր ժողովուրդը, ինչպէս խօսակցութեան մը ընթացքին ինծի կ'ըսէր Զիթունի,* իկ կամ ուկ *մասնիկով կը շինէ բուսանուններ, որոնք ցոյց կուտան բոյսի մը վայրի տեսակը,— օրինակ, կոտեմ = ընտանի տեսակը, իսկ կոտմուկ = վայրի տեսակը :*

Այժմ առնենք աղինձը, որ ընտանի տեսակն է, — վայրի տեսակը կ'ըլլայ աղձուկ (ունինք նաեւ աղէձիկ) :

« Տակ » կը նշանակէ բոյսի մը արմատը՝ ընդհանրապէս, (նաեւ՝ ճակնդեղ) : Արդ, աղէձկիտակ կամ աղձկատակ կը նշանակէ եղինձի արմատ : Բայց աղձկատակը, փոխանակ նշանակելու եղինձի արմատ, դարձեր է բաղրջուկ բոյսին հոմանիշ,— զարմանալի չէ՞ :

Բնագրօսիկ այս ստուգաբանութիւնը կ'ընդունիմ իբրեւ միայն... զբօսանք : Իմ քիթս կ'ըսէ թէ աղջկատակ, կամ աղձկատակ, կամ աղձկուտատ, բոլոր այս բառերը Հայու հոտ չունին :

Ունինք «Բառք Գաղիանոսի» անունով բժշկական ձեռագիր մը, որու ծագումը կը տանին ոմանք մինչեւ Մխիթար Հերացի, իբրեւ Թարգմանութիւն Գաղիանոսի գործէն քաղուած բառերու : Ես տարբեր կարծիք ունիմ այդ մասին, բայց կարեւորը առիկա չէ հիմա : Այդ ձեռագիրը, եւ անոր կողքին՝ բազմաթիւ ուրիշ ձեռագիրներ, որոնք «հէքիմարան» կը կոչուին, ոչ միայն ողողած են մեր լեզուն օտար բառերով, այլեւ աղաւաղած են մեր կարգ մը բառերը : Ով որ տեսած է Երեմիա վարդապետի բառարանը, որ « Բառք Գաղիանոսի» չարքէն կարճ յաւելուած մըն ալ ունի, կրնայ գաղափար մը կազմել այն աղաւաղումներուն եւ աղճատումներուն մասին, զորս գործած են ընդօրինակողները, «հէքիմ» կոչուած քահանաները, բժշկութիւն եւ համայնագիտութիւն ծախող մեր հին վարժապետները, (Երեմիայի բառարանին մասին վերաքննական աշխատանք մը կը պատրաստէ, Հայաստանի մէջ, մեր երիտասարդ բանասէրներէն՝ Արարատ Ղարիբեան) :

Ահա այսպիսի համբակ մարդիկ, որոնք չեն գիտեր ուրիշ օտար լեզու մը, երբեմն կը հայացնեն կամ իբրեւ հայերէն բառ կը ծախեն... Թուրքերէն բառ մը, ճոխացնելու համար անշուշտ մեր շփոթութեանց շտեմարանը : Օրինակ, ունինք տէրադօթիկ *բառը, որ կը նշանակէ սամիթ՝ ըստ Ամատունի վարդապետին բառարանին* (Բառ ու Բան,— *ճիշդ է*), *կոտեմ՝ ըստ Թէոդիկի* (Ամենուն Տարեցոյցը, 1909, *էջ* 346,— *սխալ է*) *: Վանեցիները կը կարծեն թէ այս բառը կազմուած է* տէր *եւ* աղօթք *բառերէն,— սխալ է :*

Տեսէք թէ ո՛ւրկէ կուգայ «տէրադօթիկ» բառը :

Պօղոս դպիրի ոտանաւոր բառարանին մէջ կը գտնեմ.

Տարադ օթի՝ *սամիթ կերլի,*
Տէյիրմի *բառն է բոլորչի :*

Այստեղ «կերլի» բառը հոմանիշ չէ : Ածական, կը նշանակէ ուտելի, ինչպէս կը ճշդուի քննելով նոյն բառին գործածութեանը այլ տեղեր, (բառարանին մէջ գործածուած է չորս անգամ) :

Ահա այս տարադ օթին *Վանի մէջ դարձեր է « տէրադօթիկ», իսկ Նոր Բայազիտի մէջ... « տէրողորմիկ» :*

Թուրքերը ունի՞ն տարադ օթի *բառը : Ծանօթ է* թէրէ *Թուրքերէն բառը, որ կը նշանակէ կոտեմ, ինչպէս կը վկայէ Պօղոս դպիր.*

Թէճնիրէ *սան՝ սաւ կաթսայ.*
Թէրէ *բուսոյն կոտիմ սաս :*

Մեր բառարանները կը շփոթեն կոտեմ ու սամիթ բառերուն Թուրքերէն համապատասխանները, (օրինակ՝ Պետրոս Չէքիի բառարանը) : Թուրքերն ալ յաճախ չեն գիտեր Թուրքերէն այդ երկու բառերուն տարբերութիւնը, (վերջերս, Պոլսոյ մէջ, Տոքթ. Սայիպ Ղրայ հատոր մը հրատարակեց բժշկական բոյսերու մասին, ուր կ'երեւայ այդ կոտոշաւոր սխալը) :

Թէրէ *Թուրքերէն կը նշանակէ կոտեմ կամ կոտիմ, Ֆրանսերէն* cresson,— *երբեմն* թէրէ օթի *ալ կ'ըսեն, որ գիտական գրականութեան մէջ գործածական չէ՝ շփոթութեան տեղի չտալու համար անշուշտ : Թուրքերը ունին նաեւ* տէրէ օթի, *որ կը նշանակէ սամիթ, Ֆրանսերէն* aneth,— *այս է որ դարձեր է* տարադ օթի *եւ յետոյ՝ «տէրադօթիկ» :*

(Արմաշի մէջ, մենք սանտր (2) *կ'անուանենք սամիթին մէկ տեսակը*(3), — *Թուրքերն ալ ունին* տարադ օթի *բառ մը* (4), *որուն «Գամուսը Թիւրքին» հոմանիշ կուտայ* մուրեանէ *բառը, բայց յետոյ կը մոռնայ բացատրել այդ հոմանիշը, ու կ'երեւայ թէ Քէլէկեան Խանն ալ « Գամուսը Թիւրքի»էն առեր է այդ հոմանիշը, բայց նոյնպէս մոռցեր է յետոյ... բացատրել զայն) :*

Ուրեմն, Թուրքերէն բառ մը հայացեր է ու դարձեր... տէրողորմիկ,— տեղն է ըսել՝ Տէրը ողորմի բոլոր անոնց, որոնք այսպիսի սիւննէթլի բառերը պիտի ճօդեն ու վերադարձնեն իրենց տէրոջ :

Նոյն ձեւով հայացեր է «աղջկատակ» բառը :

Երկու տունկեր կան, որոնք կը պատկանին տարբեր ընտանիքներու, բայց իրարու կը նմանին իրենց բժշկական յատկութիւններով :

Կմշտրուկ (Նորայր Բիւզանդացի կը կարդայ կըմըշտրուկ) կը կոչուի տունկ մը, որուն Ֆրանսերէն անունները կը վկայեն թէ բժշկական ի՛նչ յատկութիւն ունի,— caquenlit, foirolle *(զանց կ'առնեմ ուրիշ նման խատուտիկ հոմանիշներ, որովհետեւ այս երկուքը բաւական են բացատրելու ամէն բան) :Ամիրտովլաթ«սպիտակ տուղտ» կ'անուանէ այս տունկը, որ արաբերէն կը կոչուի* հալպուպ *: Ծանօթ է շփոթութիւնը, զոր մեր հին բժշկարանները ցոյց կուտան տուղտ ու բաղրջուկ բոյսերուն մասին,— եւ ահա նոր շփոթութեամբ մը՝ տուղտը կը նմանցնեն* հալպուպին, *որուն Թուրքերէն անունն է* աղճա օթի, *նաեւ* սուլթան օթի *: Երբ կը տեսնենք բժշկարանի մը մէջ, որ* սուլթան օթի *կ'անուանուի բաղրջուկը, յետոյ* աղճա օթի, *դժուար չէ ընդունիլ որ բաղրջուկը կրնայ կոչուիլ նաեւ «աղջկատակ»՝ հայացուելով* աղճա օթին, *ինչպէս պէտք է հետեւցնել ձեռագրական կարգ մը ձեւերէ,— օրինակ՝* աղճկուտատ *:*

Զուգադիպութի՞ւն արդեօք , — « Հալպուպը » որ mercuriale *կը կոչուի Ֆրանսերէն, ծանօթ է նաեւ «վայրի եղինձ» անունով եւ մեր աղձկատակը կը յիշեցնէ :*

Ուրեմն, եզրակացութիւն,— աղջկատակը *բաղրջուկը չէ իր ծագումով :*

Այս բոյսերուն հայերէն ու Ֆրանսերէն անուններուն եւ հոմանիշներուն, ինչպէս նաեւ անոնց բժշկական յատկութիւններուն եւ ժողովրդական աւանդութիւններուն մասին՝ կարդալ ՀԱՅ – ԲՈՅԺի մէջ :

Տ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.— (1) Խաչատուր Քահանայի բառամթերքին մէջ,— «Արեւել. Մամուլ», 1897 —, բազուկին դէմ գրուած է թուրքերէն *էպէ կէօմէճի*, (նոյն պարբերականին մէջ Յովհ. Գազանճեան ունի քննադատական մը այս բառերուն մասին) : Դժբախտաբար, Աճառեան, իր « Գաւառական Բառարանին» մէջ, որ անյապաղ վերաքննութեան կը կարօտի՝ ըմբռստացուցիչ սրխալներու եւ թափթփածութեան պատճառով, — ժամանակին՝ Յովհ. Թումանեանն ալ կը գրէր այդ սխալներուն մասին, «Գործ» ամսագրին մէջ , — բաջուկ բառին ութ տարբեր նշանակութեանց կարգին՝ տեղ տուած է Տէր–Վարդանեան քահանայի տպագրական սխալին, ընդունելով բաջուկը ...բազուկ :

(2) Ֆրանսացիները սանտր (Աստղկան) կը կոչեն **cerfeuil**ը, որ տարբեր բոյս է :

(3) Սամիթին վայրի տեսակն է այդ «սանտր» կոչուածը,— գրական լեզուի մէջ ծանօթ է հոռոմ սամիթ կամ շումրայ անունով (**bacile** կամ **fenouil**) :

(4) Թուրքերուն այս *տարադ* (= սանտր) *օթին* պէտք չէ շփոթել *տէրէ օթի*ին հետ : Պօղոս դպիր աղաւաղումի մը հետեւանքով կը գրէ նմանօրէն, բայց չի շփոթեր իմաստը : Գամուսը Թիւրքին կը յիշատակէ *տարադ օթի*ն եւ հոմանիշ կուտայ *մուրեանէ* բառը, որ չի գտնուիր Գամուսը Թիւրքիի մէջ,— ես զայն գտայ նշանաւոր Գէորգ դպիր Պալաթցիի բառարանին մէջ, « ժանգ» նշանակութեամբ : Կիրակոսեան քահանայի պարսկերէն – հայերէն բառարանն ալ, որ հրատարակուած է 1933ին, կը հաստատէ այդ նշանակութիւնը :

(5) Հայաստանի բանասէրները, համաձայն նոր գտնուած ձեռագիրներու վկայութեանց, կը հաւաստեն թէ Գրիգոր կը կոչուի Ամասիացի այն մեծանուն հայ բժիշկը, որ մինչեւ այժմ ծանօթ էր Ամիրտովլաթ անունով միայն :

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Երբ Ստալին աքսորական էր

Նիքոլա Իվանովիչ Քարկանով կը գրէ անգլ. թերթի մը մէջ.—

Անձնապէս կը ճանչնայի Եոզէֆ Վիսարիոնովիչ Ջուղաշվիլին որ աւելի լաւ ծանօթ է իբրեւ Ստալին — այսօրուան ամէնէն ահարկու մարդը աշխարհի :

Սակայն այն Ստալինը — երիտասարդ Ստալինը զոր ես ճանչցայ, արիւնծարաւ հակառակորդ մը չէր : Երբեք չտեսայ իր գէշութիւնը որ եւ է մէկուն հանդէպ՝ այն հինգ տարիներուն զոր մենք անցուցինք միասին Սիպերիոյ մէջ :

Ստալինը կը ճանչնամ 1913էն ի վեր, երբ բոլշեւիկ պետերու եւ Դումայի անդամներուն հետ ձերբակալուեցայ եւ Սիպերիա աքսորուեցայ :

Թուրխանսքիի մէջ (հիւսիսային Սիպերիա) էր որ հանդիպեցայ Ստալինի եւ արդելափակուեցայ անոր հետ :

Ցար Նիքոլա Բ.ի քաղաքական բանտարկեալներուն հետ, ես ալ ճանչցայ Ստալինը : Ան ալ կ'ապէր կեանքը մեր աքսորավայրին , որ բառին իսկական առումով բանտ մը չէր : Նոյնիսկ կարելի չէր կեդրոնացման կայան կոչել բառին արդիական առումով : Պէտք եղած ամէն ազատութիւն ունէինք :Մեր վրայ հսկող ոստիկան չկար եւ ոչ ալ զնտանի մէջ էինք :

Թերեւս անհաւատալի թուի, սակայն ճշմարտութիւն է որ կառավարութիւնը ամսական մեզի 15 *րուպլի կուտար, ինչ որ բաւական լաւ գումար մըն էր հանգիստ կեանք մը ապրելու, միսն ու հացն ալ աժան ըլլալով :*

Հիւսիսային Սիպերոյ մէջ, աքսորի օրերուն, Ստալին արդեօք ապագայ առաջնորդի որեւէ նշան ցոյց չէ՞ր տար, կը հարցնեն բարեկամներս :

Կեդրոնացման կայանին մէջ Ստալին խոստմնալից առաջնորդի որեւէ նշան ցոյց չէր տար : Ճիշդ է որ երբեմն կը յայտնաբերէր կազմակերպական կարողութիւն, սակայն անզգալի էր, եւ ոչ ոք լրջօրէն չէր առներ երբ ան ապագայ ծրագիրներու մասին կը խօսէր : Եթէ Թուրխանսքիի իմ բանտակիցներս ողջ են տակաւին, կրնան հաստատել թէ մեզմէ ոչ մէկը կրնար խորհիլ որ Ստալին անգութ բռնապետ մը պիտի դառնար :

Ես կը յիշեմ զինք իբրեւ բարի մէկը որ ընկերներու միջեւ ծագած վէճերը կը հարթէր :

Աքսորավայրին միօրինակութիւնը ընդմիջելու համար, Ստալին եւ իր մտերիմները մօտակայ լիճը ձուկ որսալու կ'երթային : Մէկէ աւելի անգամներ առիթ ունեցայ անոր հետ երթալու : Անկեղծօրէն ըսեմ թէ հաճոյք կը զգայի իր ընկերութենէն :

Ստալինի յատկանշական գիծերէն մէկն էր իր լռակեցութիւնը աքսորավայրին մէջ : Շատ անգամ կը տեսնէի իր խոկալը :

Պատահաբար թերթերուն մէջ կը տեսնեմ որ Ստալինի նկարները ծաղկախտի հետքերը ցոյց չեն տար դէմքին վրայ :

Ինչո՞ւ փախայ Ռուսիայէն, երբ համայնավար կուսակցութեան անդամ էի :

Թէեւ նոր կառավարութեան մէջ պատասխանատու դիրք մը ունէի , փախայ, որովհետեւ չէի կրնար հանդուրժել այն սոսկալի, զանգուածային սպանութեանց որ յաջորդեցին 1917ի յեղափոխութեան :

Երբ արիւնծարաւ եւ իշխանատենչ Լենինականները տեսան որ փոքրամասնութեան կուսակցութենէն չատեր փախան, իրենց բարկութիւնը թափեցին անոնց ազգականներուն վրայ :

Բոլոր ծնողքս եւ ազգականներս, թիւով 40, *մէկ միւսին ետեւէն հաշուեյարդարի ենթարկուեցան :*

70 *տարեկան եմ, օրերս համրուած են : Ասկէ զատ ինչու այլեւս ապրիմ : Բոլոր սիրելիներս զարնուած եւ հնձուած են համայնավարներու կողմէ : Մեծ մխիթարութիւն պիտի ըլլայ գրքիս հրատարակութիւնը :*

★

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ ԱՐԴԻԱՑՈՒՄԸ

*« Ն. Ե. Հէրըլտ»*ի թղթակիցը կը գրէ Պելկրատէն.—

Մարաջախտ Թիթոյի շինարարութեան առաջին ծրագիրներէն մէկն է արդիացնել Եուկոսլաւիան : Առաջին առթիւ շինել կուտայ Մոնթենեկրոյի համար նոր մայրաքաղաք մը որ պիտի կոչուի Թիթոկրատ :

Թէեւ Թիթոյի եւ Կոմինֆորմի պայքարի ընթացքին կարգ մը ճարտարագործական ձեռնարկներ խափանեցան, սակայն բնակարաններու շինութեան, հաւաքական ագարակներու, վարչական գրասենեակներու շինարարութիւններ չընդհատեցան, բան մը որ նշմարելի է ամբողջ երկրին մէջ :

Թիթօն իր գործակիցներով զօրաշարժի ենթարկեց բազմաթիւ աշխատող ձեռքեր :

Մոնթէնէկրոյի նախկին մայրաքաղաքը՝ Չէ –

Գաղութէ գաղութ

ԱՄՄԱՆԻ (Յորդանան) Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը մտած են տասը երիտասարդ հայորդիներ, կնքահայրութեամբ ընկեր Լիւլէճեանի:

ԻՐԱՆԱՀԱՅԵՐՈՒ ներգաղթի ձախողման հետեւանքով, բազմաթիւ գիւղացիներ մատնուեցան թշուառութեան: Ներգաղթը հովանաւորող «բարձրագոյն մարմիններ»ու հրահանգին համաձայն, անոնք ծախեցին իրենց ստացուածքը, սպասելով մեկնումի ազդանշանին որ յետոյ օդը ցնդեցաւ: Այս գիւղացիները ստիպուեցան ապաստան փնտռել Պարսիկ դրացիներու գոմերու մէջ ու տան կտուրներու վրայ, մէկ մասն ալ Թէհրան, Թաւրիզ եւ Սպահան գացին, ճար մը գտնելու համար...: Այս առթիւ Ապատանի մէջ ալ, ինչպէս ուրիշ տեղեր, կազմուեցաւ ժամանակաւոր յանձնախումբ մը որ նախ 400 եգ. ոսկի, իսկ վերջերս ալ 320 եգ. ոսկի հաւաքեց:

Ներկայիս Աբատանի դպրոցի հին շէնքը կը քանդուի եւ անոր տեղ կը կանգնի ներկայանալի շէնք մը, շատ յարմար մշակութային ձեռնարկներու:

Վերջերս նոր ձեռնարկ մը կատարուեցաւ ի նպաստ տեղահան գիւղացիներու, ապահովելով կոկիկ գումար մը:

ԹԱՒՐԻԶԻ ՄԷՋ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղի մը հիմը դրուած է վերջերս, նպատակ ունենալով նոր սերունդի ֆիզիքական եւ մտաւոր դաստիարակութիւնը: Նախնական աշխատանքներուն համար կազմուած է վարչութիւն մը որ պաշտօնապէս դիմած է Թեմական խորհուրդին եւ ստացած Առաջնորդարանի շէնքի հարաւ. մասին բակը: Անհրաժեշտ ատաղձը գնուելէ վերջ, մարզադաշտին մէջ բարձրացած են մարզական ամէն տեսակի գործիքներ: Արձանագրուած են շուրջ 150 մարզիկներ, մանչ եւ աղջիկ: Այս Միութիւնը դարձած է Թէհրանի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղը: Արտաւազդ Հաճեան որ բազմամեայ փորձառութիւն ունի, Թէհրանէն Թաւրիզ երթալով պէտք եղած խորհուրդները տուած է: Ներկայիս մարզիկները ամէն առաւօտ կը պարապին շուէտական մարզանքով եւ վարժութիւններ կ'ընեն մարզական գործիքներու վրայ: Անոնց թիւը հետզհետէ կ'աւելնայ:

ՀԱՅ ՄԸ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՒ Գահիրէի խորհրդային դեսպանատան մօտ կը գրէ «Փրոկրէ Էժիփսիէն» թերթը: Երիտասարդ Հայը յայտարարած է թէ կը պաշտօնավարէ բրիտանական բանակին մէջ, Իսմայիլա իբրեւ ճարտարագէտ: Խուզարկութեան պահուն վրայէն գտնուած են հայերէն եւ ռուսերէն վաւերագրեր: Ոստիկանական քննութիւնը հաստատած է թէ բրիտանական բանակէն արձակուած էր իր խռովարար ընթացքին եւ ռուսական իշխանութեանց հետ ունեցած յարաբերութեան պատճառով:

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Պաղտատի մէջ մեռած է Պ. Լեւոն Արթին, մէկը գաղութին յարգուած եւ սիրուած անդամներէն. ունեցած է ազգանուէր գործունէութիւն թէ Պաղտատի եւ թէ Պասրայի մէջ: Աւելի քան 11 քիլոմեթր տարածութեան վրայ դագաղին հետեւած են հարիւրաւոր ինքնաշարժեր: Պաղտատի «Գոյամարտ»ի թղթակիցը կը գրէ թէ ոչ միայն Պասրայի եկեղեցին, այլեւ իր ընդարձակ բակը նեղ կուգային ծովածաւալ բազմութեան: Ներկայ եղած են նահանգապետը եւ ուրիշ բարձրաստիճան պաշտօնեաներ:

ՊՈՒՔՐԷՇԻ մէջ ազգ. ցերեկօթիկ վարժարանին կից գիշերօթիկի բաժին մը բանալու արտօնութիւն տուած է ռումանական կառավարութիւնը: Շէնքը պիտի օժտուի անհրաժեշտ բոլոր պիտոյքներով, առ այժմ 40 աշակերտի համար: Աշխատաւորներու զաւակները ձրիաբար պիտի օգտուին, իսկ ունեւոր գիշերօթիկները չնչին սակ մը պիտի վճարեն:

«Հայաստանեան Ճակատ» կը գրէ թէ իբրեւ հետեւանք ռումանական ժող. հանրապետութեան դիմումներուն, հայերէն դասագիրքեր հասած են Խ. Հայաստանէն եւ բաժնուած վարժարանի աշակերտներուն: Ասկէ զատ, գաղութը սովետական Հայաստանէն կը ստանայ Հայաստանի մէջ հրատարակուած գիրքեր:

Թինէ — ինը հազար բնակիչ ունեցող փոքրիկ քաղաքը՝ եւ միակ շնորհալի կէտր լեռնային մերկութեան մէջ — բոլորովին պիտի լքեն իբրեւ կառավարանիստ քաղաք: Զէթինէ նեղ հովիտի մը մէջ փակուած ըլլալով, դժուար է Պելկրատէն հոն հասնիլ: Օդանաւերը 30 մղոն աւելի հեռու կրնան իջնել դաշտերուն մէջ, ուր կը շինուի նոր մայրաքաղաքը: Թիթօկրատ պատրաստ պիտի չըլլայ 1951էն առաջ: Սակայն արդէն ուղղակի օդային գիծ մը ունի Պելկրատի հետ:

Նոր մայրաքաղաքը տխպար քաղաք մըն է: Ոչ խաղամոլութիւն, ոչ ըմպելարան, ոչ ալ հարուստ վաճառականներ: Կիներն ալ սակաւաթիւ են: Քաղաքին քսան հազար բնակիչները շինարարութեան լծուած են: Կէս գիշերէն առաջ ելեկտրականութիւնը կը փակուի: Քաղաքը անջրդի է եւ փոշոտ:

Գործունէութեան կեդրոնը յերկ հրապարակ մըն է, ուր կան եռայարկ պանդոկը՝ Բատովիչ եւ քաղաքապետութեան կեդրոնը:

Թիթօկրատ լեցուած է համայնավար սորադասներով եւ Բատովչի պանդոկը դրասենեակի դեր կը կատարէ:

Կառավարութիւնը կը ջանայ բարոյական կորովը բարձր պահել, լաւ կերակրելով քաղաքին բնակիչները: Միս, հաւկիթ, գետնախնձոր, գինի, խաղող կարելի է ստանալ առատօրէն պանդոկին բազմամարդ ճաշարանին մէջ, թէեւ Մոնթենէկրօն խեղճ է սնունդի աղբիւրներու տեսակէտէն:

Թ.Ա.Թ.

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ բրիտանական մարզպանը, Սըր Պ. Րապըրթսըն, ճառ մը խօսելով իր վարչութեան 2000 պաշտօնեաներուն առջեւ պատուիրեց «զոռոզ դերք մը չբռնել Գերմաններուն հանդէպ, աւելի սերտ յարաբերութիւններ հաստատել անոնց հետ եւ յարգել զանոնք, աշխատիլ որ Գերմանիան ալ զօդուի միջազգային գործակցութեան ցանցին»:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի կազմակերպիչները խղճմտօրէն լծուած են գործի, մարզական շարժումը իր ցանկալի եւ արժանի բարձրութեան հասցնելու համար: Ահա մասնագէտ մարզիչ մը՝ Պ. Մօրիս Քէսէրլճեան, որ ամէն կիրակի առաւօտ կը մարզէ մեր մարզիկները եւ կէսօրէն վերջ կը հետեւի մրցումներուն:

Կիրակի, 9 Հոկտեմբեր, տեղի ունեցան ախոյենական մրցումները Իսիի դաշտին վրայ, Հ. Մ. Մ. Antonyի դէմ: Անթոնի անցեալ եղանակին առաջին հանդիսացած է իր դասակարգի մրցումներուն մէջ: Մեր պահեստին ժամը 14ին դաշտ ելաւ Անթոնիի պահեստին դէմ: Առաջին կիսախաղի կէսէն գեղեցիկ վայրէջքով մը ձախ ծայր Վարուժան առաջին նշանակէտը շահեցաւ:

Երկրորդ կիսախաղին մերոնք նոր յարձակողականով մը երկրորդ նշանակէտ մըն ալ շահեցան, սակայն կարծես յաջողութենէն չփացած, սկսան թուլնալ: Հակառակորդը այս առիթէն օգտուելով երկու յաջորդական նշանակէտներ շահեցաւ եւ խաղը վերջացաւ 2–2, մինչդեռ մերոնք առնուազն յաղթական պիտի դուրս գային 3—1: Դարձեալ կը յիշեցնենք թէ ազգային արժանապատուութեան զգացումով պէտք է դաշտ գան եւ ոչ թէ անձնական գերակշռութեան յոռի ցուցադրութեամբ:

Ժամը 15.30ին Հ. Մ. Մ.ի Ա. խումբը դաշտ ելաւ Անթոնիի առաջինին դէմ: Առաջին կիսախաղին մեր տղաքը իրենց յարձակողականով գրեթէ ամբողջ կիսախաղին հակառակորդին բերդին առջեւ էին: Քանի մը հարուածներ վրիպեցան իրենց նպատակէն եւ դժբախտաբար չյաջողեցան նշանակել առնուազն երեք նշանակէտ: Երկրորդ կիսախաղին, մեր առաջին գիծը թուլցաւ, հակառակորդը քաջալերուած՝ յարձակողականը սաստկացուց, Համազասպ, Կարօ եւ Այիքսանեան իրենց բոլոր ճիգը թափեցին պատուով դուրս գալու: Մեր բերդապահը Քէսէրլճեան իր ճարպիկութեամբ եւ վարպետութեամբ աւելի քան երեք նշանակէտներ կեցուց: Խաղէն քսան հինգ վայրկեան վերջ հակառակորդը յաջողեցաւ կէտ մը նշանակել: Խաղը վերջացաւ 1 — 0 Հ. Մ. Մ.ի պարտութեամբ:

Մեր տղոց կը պակսին խաղին թէքնիքն ու հաւաքական ու ներդաշնակ խաղը, սակայն մեծ յոյս ունինք թէ մեր վարպետ մարզիչէն պիտի օգտուին եւ իրենց վարկը բարձր պիտի պահեն:

Յ. ԴԻՏՈՂ

ԳՆԴԱՊԵՏԸ.— Զօրավարը հիմա քննութեան պիտի գայ. բոլոր զինուորները թող մաքրուին եւ շապիկ թող փոխեն:

ՀԱՐԻՒՐԱՊԵՏԸ.— Բայց, գնդապետ, զինուորները միայն մէկական շապիկ ունին:

ԳՆԴԱՊԵՏԸ.— Հրամանը հրաման է: Եթէ ուրիշ շապիկ չունին, թող շապիկները իրարու հետ փոխեն...:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱՒ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Բ. ՄԱՍ
ԱՆԻԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

ԻԵ.
ԱՆԻԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

Միթէ այդ ճի՞շդ է, Խենթ, բայց ատիկա սարսափելի է, մենք կը կործանինք:

— Ինքն ալ մեզի հետ, պատասխանեց Խենթը վրէժխնդրութեան զգացումէն տարուած:

— Ինչպէ՛ս, դուն մտադիր ես զայն սպանելո՞ւ:

— Անպատճառ: Ան այս բազուկէն պիտի ըստանայ իր մահը, աւելցուց Խենթը եւ մտամոլոր առաջ անցաւ:

Խօսակիցը երկար նայեցաւ անոր ետեւէն եւ յետոյ գլուխն օրօրելով մրմնջեց.

— Արժանի է... շան մը պէս պէտք է սատկի դաւաճանը:

Այս խօսքերէն յետոյ քանի մը օր անցած էր: Մութ գիշեր մըն էր, ոչինչ չէր երեւար Անիի շուրջ. միայն քանի մը աղօտ լոյսեր կը պլպլային հեռուն:

Քունի մէջ էր Ալփասլանի բանակը. շարժում մը, շշուկ մը իսկ չկար հոն: Միայն պահապանները լուռ կը հսկէին, յանկարծ աղիողորմ ճիչ մը հասաւ անոնց ականջին:

Նայեցան դէպի Անի, ուր խաւարը կը տիրէր եւ ուրկէ կը լսուէին յուսահատութեան աղաղակ, լաց ու կոծի ձայներ: Ի՞նչ էր պատահած, ինչո՞ւ այսպէս կ'ողբային Անեցիք, քանի որ իրենց յամառ դիմադրութենէն յուսահատ, Թուրքերը վճռած էին թողուլ Անին եւ հեռանալ:

Լուրը հասցուցին Ալփասլանին, եղելութիւնն իմանալու համար լրտեսներ ղրկեց ան, որոնք եկան պատմելու, թէ Անիի աշտարակներուն վրայ այլեւս պահապաններ չեն երեւար եւ թէ զօրքը քաշուած էր միջնաբերդը, անպաշտպան ձգելով քաղաքացիները: Ալփասլան ճիշդ ատոր կը սպասէր: Շուտով հրաման տուաւ իր գունդերուն պատրաստուիլ եւ յարձակում գործել անպաշտպան քաղաքացիներուն վրայ:

Վայրկեանի մը մէջ փողերուն ձայնը, զօրականներուն գոռումն ու գոչիւնը դղրդացուց Անիի շրջակայքը. սարսուռ մը անցաւ քաղաքացիներուն սրտէն. լացի ու հեծկլտանքի ձայները աւելի սաստկացան. կուլային ամէնքը, ծերերը ինչպէս երախաները, կիները ինչպէս պատանիները. կուլային իրենց աղաչաւոր ձեռքերը երկինք բարձրացուցած:

Ալփասլանի հրոսակները ներս խուժեցին քաղաքէն եւ կոտորածը սկսաւ, արիւնալի, զարհուրելի կոտորածը...

Կը ջարդէին անխնայ, առանց տարիքի եւ սեռի խտրութեան, շատերը իրենք զիրենք վար կը նետէին Ախուրեանի քարքարուտ ժայռերէն:

Ահաւոր էր տեսարանը:

Յանկարծ, Անիի զանազան անկիւններէն ըսկսան կրակէ լեզուներ երեւալ. հրաշակերտ պալատները, եկեղեցիները եւ այլ շինութիւնները հրոյ ճարակ կը դառնային: Հրդեհին բոցերը կը լուսաւորէին արիւնալի տեսարանը:

Գեհենի դեւերու պէս, մերկ սուրերը ձեռքերնին, աչքերնին արիւնով լեցուն, Ալփասլանի հրոսակները անխնայ կը ջարդէին եւ կը կոտորէին Անեցիները, իսկ կրակը կը շարունակէր լափել գեղակերտ շէնքերը:

Փրկութիւն չկար, ճար մը չկար ազատուելու:

Կիները ու երախաները խելագարի պէս կը վազէին Անիի փողոցներէն, բայց ուր որ ալ երթային, մահը կը հասնէր իրենց ետեւէն: Փողոցներուն մէջ հեղեղի պէս կը վազէր արիւնը: Ծաղկաձորը լեցուած էր դիակներով, իսկ գետը կարմրած էր արեան հեղեղէն:

Յանկարծ Անիի միջնաբերդին հաստ դռները ջարդ ու փշուր եղան, եւ հրոսակները խուժեցին ներս: Հոն ալ սկսաւ ջարդը:

Խնայեցէք, կ'աղաղակէին շատերը ծունկի եկած իրենց դահիճներուն առջեւ:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

Յունաստանի ապստամբներուն գաղտնիքը

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Յունաստանի ապստամբները ճայնասփիւռ յայտարարութեամբ մը ծանուցած են թէ առ այժմ կը դադրեցնեն պատերազմը, «խուսափելու համար երկրին ամբողջական կործանումէն» :

Աթէնքի Սպայակոյտը անմիջապէս պատասխանեց այս յայտարարութեան, ըսելով թէ ապստամբները պարզապէս քօղարկութիւն կը կատարեն եւ թէ միտք չունին պատերազմը դադրեցնելու :

Այս առթիւ, կարծողներ կան թէ ապստամբները կը խորհին հաւաքական ձեռնարկ մը կատարել Յունաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ դէմ :

Յայտնի չէ թէ ո՛ւր տեղաւորուած են 8000 ապստամբները : Լաւատեղեակ աղբիւրներու համաձայն, մեծ մասը տակաւին Ալպանիա կը գտնուին : Իրազեկներ կ'ըսեն թէ ապստամբները մեծ մասով սլաւ Մակեդոնացիներ են եւ կրնան գործածուիլ Թիթոյի դէմ :

Յունաստանի ընդհ. սպայակոյտը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը քաղէ ապստամբներու ձայնասփիւռ յայտարարութենէն.—

1.— Ծիծաղելի են անոնք որ կը կարծեն թէ ժողովրդավար (ապստամբ) բանակ չկայ Յունաստանի մէջ: 2.— Ժողովրդավար բանակը վար չէ դրած զէնքերը, այլ պատրաստ կը սպասէ :3.— Ան ետ քաշուած է տեսնելով ահագին գերազանցութիւնը զինամթերքի որ կուտակուած է օտար աշխարհակալներու կողմէ, շնորհիւ Թիթոյի դաւաճանութեան եւ դաւաճանութեան: 4.— Ժողովրդավար բանակը ոչ պարտուած է, ոչ ալ ջախջախուած: Ան տակաւին զօրաւոր է, եւ իր ուժերը անվթար կը մնան: 5.— Ան կը դադրեցնէ արիւնահեղութիւնը, Յունաստանը փրկելու համար կատարեալ բնաջնջումէ, ամէն բանէ վեր դասելով երկրին եւ ժողովուրդին շահերը: 6.— Կրամոս եւ Վիցի լեռներու ապստամբ ուժերը դադրեցուցին պատերազմը, դիւրացնելու համար խաղաղացումը: 7.— Այս չի նշանակեր անձնատուութիւն, այլ կը նշանակէ պաշտպանութիւն մայր հայրենիքի շահերուն: 8.— Ապստամբները արթուն պիտի հսկեն եւ մէկ վայրկեան իսկ պիտի չդադրեցնեն կռիւը: 9.— Յունաստանի բոլոր ճակատներուն վրայ հազարաւոր ռազմիկներ կը պաշտպանեն իրենց եւ ժողովուրդին կեանքը :

Պաշտօնական տեղեկութեանց համաձայն, միայն 1800 ապստամբներ մնացած են Յունաստանի մէջ :

★ Զանազան աղբիւրներէ կը հաղորդեն թէ մինչեւ երկու ամիս քաղաքացիական պատերազմ պիտի ծագի Եուկոսլաւիոյ մէջ, խորտակելու համար Թիթոյի կառավարութիւնը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ համագումարը, որ բացուեցաւ Եգիպտոսի մէջ, ծանրակշիռ խնդիրներ ունի օրակարգին վրայ: Ժողովին կը մասնակցին Եգիպտոսի, Սէուտի Արաբիոյ, Սուրիոյ, Իրաքի, Լիբանանի, Յորդանանի եւ Եէմէնի պատգամաւորները: Ժողովը հազիւ բացուած, յուզուեցաւ Երուսաղէմի միջազգայնացման խնդիրը: Յորդանանի արտաքին նախարարը պահանջեց որ Երուսաղէմի արաբական մասը կցուի Ապտուլլահի Թագաւորութեան: Ուրիշ պատգամաւորներ առաջարկեցին միջազգայնացնել Երուսաղէմը, Միացեալ Ազգերու հովանաւորութեամբ : Թէեւ ժողովին որոշումները գաղտնի կը պահուին, բայց իրազեկներու կարծիքով, պիտի չքննուի Սուրիոյ եւ Իրաքի միացման ծրագիրը: Արաբական պետութիւնները մեծ մասով հակառակ են այս միացման :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ հանրապետութեան նախագահը եւ վարչապետը Մոսկուա հրաւիրուեցան պատկառելի չքախումբով մը, որուն մէջ կը գտնուէին արտաքին նախարարը եւ բոլոր կուսակցութեանց ներկայացուցիչները: Այս կառավարութեան Մոսկուայի դեսպանը, Պ. Ափելթ, յայտարարեց թէ առաջին անգամ է որ ժողովուրդի զաւակ մը արտասահման կ'երթայ իբրեւ դեսպան: «Ես պիտի աշխատիմ խաղաղութիւն եւ բարեկամութիւն հաստատել գերման եւ խորհրդային ժողովուրդներուն միջեւ»: — Մ. Նահանգներ, ինչպէս Անգլիա եւ Ֆրանսա, վճռապէս մերժեցին Խ. Միութեան այն մեղադրանքները — թէ պառակտեցին Գերմանիան, պետութիւն հաստատելով արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ:

ՊԵԼՃԻՈՅ տարագիր Թագաւորը, Լէոփոլտ, վերջապէս խզելով իր տարուան լռութիւնը, յուշագիր մը հրատարակեց, ուր ծանրապէս կ'ամբաստանէ Անգլիան, Տէօնքէրքի նահանջին առթիւ: «Մեզի երբեք լուր չտրուեցաւ պարպումի մասին»: Թագաւորը մանրամասնօրէն կը պարզէ 1940ի Մայիսի եղերական դէպքերը, որ պատճառ եղան Պելժիոյ եւ Ֆրանսայի պարտութեան :

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Կ. Խաչի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Հ. Կ. Մարտիկներու Միութեան, 23 Հոկտեմբեր, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 14.30ին Théâtre Municipalի մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Մ. ՄԻՐՋԷ (Լիոնէն)

Կը խօսին ընկեր Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ (Փարիզէն) եւ Տիկին ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ (Վալանսէն)

Հրաւիրուած են տեղական ընկերվարականներու ներկայացուցիչները:

Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Կ. Խաչի Սանուհիները, Արաքս երգչախումբը: Պիտի նուագէ ջութակահար երիտասարդ Պիպէռեան: Մեներգ Տիկին Մ. Կարապետեան (Տէսինէն): Կ'արտասանեն ընկեր Ա. Գալայճեան եւ Օր. Ս. Մաթոսեան :

Մուտքը ազատ է

★

Մարսէյլի մէջ

Նոյեմբեր 5ին, ժամը 20.30էն մինչեւ առտու, Cinéma Alcazarի մէջ:

Մանրամասնութիւնները հետզհետէ :

ԿՈՄԻՏԱՍԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կոմիտասի մահուան 14րդ տարեդարձին առթիւ, այս կիրակի Հոկտ. 23ին, Փարիզի Հայոց Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ հանդիսաւոր բազմաձայն պատարագ եւ հոգեհանգիստ: Հոգաբարձութիւնս կը հրաւիրէ հայ հասարակութիւնը ներկայ ըլլալ եկեղեցի, յարգելու համար անմահ Վարդապետին յիշատակը:

Cocktail Party

Կազմակերպուած Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան եւ Պետ. Կ. Խաչի կողմէ :

Ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի եւ Որբախնամ մասնաճիւղերու, Կիրակի 23 Հոկտեմբեր ժամը 17էն 24, HOTEL GEORGE V, վերազարդարուած սրահներուն մէջ:

Կը մասնակցին Pierre Pagliano et Maria Schivittaro: Mandolines L'Orchestre Cubain «Les Rico's» et TANIA MAXIMOVA :

Կը խնդրուի սեղանները ապահովել : Հեռաձայն Ely 23–66:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

Ժողովրդական ամսաթերթ Բժշկութեան եւ Առողջապահութեան, կամ Տունին բժիշկը, 9րդ տարի: — Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ:

Լոյս տեսաւ Օգոստոսի թիւր (104), մինչեւ մէկ շաբաթ ամէն բաժանորդ կը ստանայ իր թերթը:

Բովանդակութիւն.— Ընկոյզ (Շ. Նարդունի): Քոքթէյլ (Տոքթ. Քօլօլեան): Վիժումները Փարիզի մէջ (Քաղհան): Ձեր մորթը, Տիկի՛ն, (Տոքթ. Գալուստեան): Ջրաբուժութիւն (Տոքթ. Զ. Դարվէր): Տղաբերքը գաւառներու մէջ (Ե. Լալայեան): Պատասխան բաժանորդներու բժշկական հարցումներուն :

Մամուլի տակ է Սեպտեմբերի թիւը, որ լոյս կը տեսնէ ամսագլխուն:

Տարեկան բաժնեգինն է **500 Ֆր.**: Արտասահման **750 Ֆրանք**: Դիմել՝ Շ. Նարդունի, 17, Rue Damesme, Paris:

ԾԱԽՈՒ Է կարի Singer մեքենայ մը 31 K. բոլորովին նոր : Դիմել «Յառաջ»ի :

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme – (13e)

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ անթելը Բշ. օր հաղորդեց թէ մեռած է մառէշալ Տոլպուխին, որ հրամանատարն էր Ուկրայնայի ճակատին: Մասնակցած է նաեւ Սթալինկրատի պաշտպանութեան: Պիտի թաղուի Մոսկուայի Կարմիր հրապարակին վրայ :

ՄԱՌԷՇԱԼ ՄԱՆՇԹԱՅՆԻ դատավարութեան առթիւ, գերման պաշտպան փաստաբանը յայտարարեց թէ Անգլիա, Ֆրանսա եւ Ռուսիա եւս նոյն ոճիրները գործեցին պատերազմի ընթացքին :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՎԱՐԴԱՆ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Առնուվիլի սովորական հաւաքատեղին: Ստիպողաբար կը հրաւիրուին Սարսէլի, Առնուվիլի եւ Կուսէնվիլի բոլոր ընկերները :

ՇԱՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ երեկոյ, սովորական հաւաքատեղին: Անդամատետրերը միասին բերել:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Գ. ախոյեանական մրցումը, այս կիրակի ժամը 3ին, Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզադաշտին վրայ (Stade Atlantic) St. Henri զօրաւոր խումբին դէմ: Միութեան առաջին ընդհ. եռամսեայ ժողովը շաբաթ 29 հոկտ. ժամը 20ին, Bar du Globe:

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ

ՌՈՄԱՆԻ Հ.Յ. Դ. Նոր Սերունդին հայերէնի դասընթացքը վերսկսած է 12 Հոկտեմբերին եւ կը շարունակուի ամէն չորեքշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 8.30ին ընկերվարականներու սրահին մէջ, Café Vallier, Place Jean Jaurès, ղեկավարութեամբ Նոր Սերունդի ներկայացուցիչ ընկեր Բիւզանդ Պալեանի: Արձանագրուելու համար դիմել իրեն կամ քարտուղար ընկեր Յ. Շէյթանեանի : Այս չորեքշաբթի կը դասախօսէ ընկեր Ս. Պիլալ: Նիւթ՝ «Հայ յեղափոխական շարժման ծագումը:

ՔԱԶԱՊԼԱՆՔԱ, Գ. Յարութիւնեան.— Ձեր փնտռած հասցէն՝ 54 rue Lafayette, Paris:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Պեհեսնիցի Էլիզ Զալըգեան կը փնտռէ իր հօրեղբօր որդին՝ Արսէն Զալըգեանը, մօրը անունը՝ Մարիամ, հօրը անուն Աբրահամ, որ կը բնակի Ամերիկա, Պոսթընի շրջանը: Տեղեկացնել Mr. Assdik Achdjian 26 Ave. de la Valbarelle, Մարսէյլ: Կը խնդրուի ամերիկահայ թերթերէն արտատպել :

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ֆր. Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ, մասնակցութեամբ Սանուհիներու, 29 Հոկտ. Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, Berliet – Milletի շքեղ սրահին մէջ, Place Bellecour, Լիոն: Այլազան անակնկալներ: Աթրաքսիոն, պարի մրցում, գեղեցկութեան ընտրութիւն, ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով :

Կը նուագէ Berliet Milletի յայտնի նուագախումբը: Այդ օրը՝ բոլորդ դէպի պարասրահ, քաջալերելու համար Ֆր. Կապ. Խաչի նուիրական ձեռնարկը :

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՏԻԿԻՆ ՄԱՅՐԻ ՄԵԼԻՔԵԱՆԻ

(Մարսէյլի Օփերայէն)

20 Նոյեմբեր, կիրակի ժամը 5 — 7

ՍԱԼ ԿԱՎՈՅԻ ՄԷՋ

Ծոխ յայտագիր հայ եւ օտար հռչակաւոր հեղինակներու գործերով :

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

ՋԵԿՈՅՑ Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովը ներկայիս կը յայտարարէ Փարիզի գրասէր հասարակութեան թէ, որոշած է Նուպարեան մատենադարանը այսուհետեւ բաց պահել ընթերցողներուն բացի կիրակիէ ամէն օր, կէսօրերէ վերջ ժամը 2—6:

Յանձնաժողովս կը սիրէ յուսալ թէ իր այս որոշումը ըստ արժանւոյն պիտի գնահատուի եւ աւելի մեծ թիւով ընթերցողներ պիտի փութան օգտուիլ այս բարեդէպ կարգադրութենէն:

Այս առթիւ կը ծանուցուի նաեւ թէ Մատենադարանի, ինչպէս եւ Մելքոնեան հրատարակութեանց վերաբերեալ բոլոր գործերու ղեկավարութիւնը ցնոր տնօրինութիւն ստանձնած է Կեդր. Յանձնաժողովս :

(Կնիք)

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒՆ

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ՄԵԾԱՔԱՆԱԿԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄԷՆ ԹԷ ԿԵՐՊԱՍՆԵՐՈՒ Ե ԹԷ ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ

բոլոր պիտոյքներու համար անյապաղ դիմեցէք՝
63 Rue de MAUBEUGE

Հեռ. Tru. 12-05 métro Poissonniere

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Jeudi 20 Octobre 1949 Հինգշաբթի 20 ՀՈԿՏ.

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5979–Նոր շրջան թիւ 1390
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ո՞Վ ՊԻՏԻ ԼՈՒՍԱԲԱՆԷ

Առնէ մը ի վեր դուժկան լուրեր կը հրատարակուին միջազգային մամուլին մէջ, Կովկասի եւ առ հասարակ ամբողջ Խ. Միութեան սահմանամերձ շրջաններէն կատարուած զանգուածային աքսորներու մասին :

Այս առթիւ, մասնաւորապէս կ՚արձանագրուէր 17 — 18.000 Յոյներու բռնագաղթը, Սեւ Ծովու ռուսական ափերէն : Եւ կ՚ըսէին թէ յունական կառավարութիւնը երկու անգամ բողոքագիր ուղղած է, բայց պատասխան չէ ստացած :

Ամերիկեան մամուլը քստմնելի մանրամասնութիւններով կը նկարագրէր Յոյներու եւ ուրիշ ոչ – Ռուսերու տեղահանութիւնը, որ կատարուած է անցեալ Յունիսին :

Միեւնոյն ատեն կը հաղորդէր զանգուածային աքսորներ՝ Պալթեան երեք հանրապետութիւններէն (Լաթվիա, Լիթուանիա եւ Էսթոնիա), ինչպէս եւ Ուկրայնայէն եւ Պեսարապիայէն : Կը խօսէին, նաեւ, 400.000 Հրեաներու տեղահանութեան մասին :

Մենք այս բոլոր տեղեկութիւնները արձանագրեցինք որոշ վերապահութեամբ : Նոյնիսկ երբ Աթէնքի հեռագրական գործակալութիւնը կը հաղորդէր թէ՝ «արժանահաւատ աղբիւրէ մը քաղուած տեղեկութեանց համաձայն, վերջերս Հայերու զանգուածային աքսորներ տեղի ունեցած են Ուկրայնայի մէջ» : (Յառաջ, 9 Սեպտ.) :

Հայերու մասին երկրորդ անգամ խօսեցան «Ամերիկայի Ձայն»ը եւ Աթէնքի անթենը (30 Սեպտեմբեր) :

Իսկ երրորդ անգամ՝ Ազգաժողովի շրջանակներէն էր որ կը հասնէր զոյժը, յաւելեալ տեղեկութեամբ .

— « Տարագրուածներուն մէջ կան 9874 Հայեր, Խ. Միութեան զանազան շրջաններէն : Յունիս 13ին Պաթումի, Սոխումի եւ Գակրիի շրջաններէն տեղահանուած են բազմաթիւ Հայեր եւ քշուած դէպի Սիպերիա» :

Լրատուն միեւնոյն ատեն կը հաղորդէր այլապէս չարաշուք պատմութիւն մը.

— « Անցած յունուարին, Ատրպէջանի համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Մ. Տ. Բաքիրով, յայտարարած է.

— « Մուսավվաթականներու եւ Դաշնակցականներու յայտնի եւ անյայտ մնացորդներ կան տակաւին Կովկասի մէջ, որոնք մէջտեղ պիտի հանուին : Ասոնք պէտք է բնաջնջուին : Անոնք ազէրի եւ հայ ազգայնականներ են» :

Այս տեղեկութեանց գլխաւոր աղբիւրներէն մէկն էր «Նիւ Եորք Թայմզ», որուն հռչակաւոր թղթակիցը, Զուլցպէրկեր, 1942—43ին յաջողած էր հրապարակ հանել Թուրքիոյ Ունեւորութեան Տուրքին (Վարլըք վէրկիսի) միջոցաւ կատարուած անլուր բարբարոսութիւնները եւ կեղեքումները :

Այն ատեն Մ. Նահանգները եւ միւս Դաշնակիցները ոչ միայն գլուխ քերելու ժամանակ չունէին, այլեւ կը մրցէին Հիթլէրի հետ, սիրաշահելու համար Թուրքիան :

Այս նոյն թղթակիցն էր որ, Սեպտ. 12ին, Աթէնքէն ուղղուած հեռագրով մը, կը խօսէր նաեւ հազարաւոր Հայերու տեղահանութեան մասին, «յանուն ապահովութեան» :

Վերջին լուրը կարդացիք երէկ,— Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը պաշտօնապէս կը հաստատէ «Յոյներու եւ ուրիշ օտարականներու տեղահանութիւնը Կովկասի շրջանէն, Թուրքիոյ եւ Իրանի սահմաններուն վրայ» :

Նախարարութեան ներկայացուցիչը նկարագրելով 17.000 Յոյներու տեղահանութեան սարսափները, չի ճշդեր միւս օտարականներուն ազգութիւնը : Թերեւս ղեկուցումը աւելի մանրամասն հրատարակուած է Ամերիկայի թերթերուն մէջ, սակայն ձեռքի տակ չունինք :

Արդ, ո՞վ պիտի բանայ այս ահաւոր ողբերգութեան հայկական ծալքերը :

Ո՞վ պիտի լուսաբանէ եղերական անցուդարձը, անհրաժեշտ մանրամասնութիւններով :

Բարբարոսութիւնը բարբարոսութիւն ըլլալէ չի դադրիր, Հայուն դէմ գործուած ըլլայ թէ Յոյնին, Հրեային կամ Ռուսին :

Շ.

Հայկական բեկորներ Մալաթիոյ եւ Խարբերդի մէջ

46 — 50 ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՅՐԵՐ ԵՒ ԿԻՆԵՐ՝ ԿԸ ՄԿՐՏՈՒԻՆ ԻՐԵՆՑ ԶԱՒԱԿՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԹՈՌՆԻԿՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

Տիարպաքրրէն (Տիգրանակերտ) կը գրեն Պոլսոյ Ժամանակ թերթին, հոկտ. 8 թուականով.—

Հոգեւոր հովիւ Արսէն քհնյ. Պատրիարքարանին հրահանգով եւ Մալաթիոյ կուսակալութենէն ստացուած արտօնութեամբ, անցեալ շաբթու այցելեց Մալաթիա եւ Էլազըղ, հոգեւոր մատակարարութիւն ընծայելու տեղւոյն հայութեան :

Մալաթիացիները, որոնք 1915էն ի վեր քահանայի երես տեսած չէին, շատ սրտագին եւ յուզիչ ընդունելութիւն մը կատարած են Տ. Արսէն քահանայի եւ խուռներամ դիմաւորած են զայն կայարանին մէջ : Քահանան կատարած է բազմաթիւ կնունքներ, պսակներ եւ Ս. Հաղորդութիւն մատակարարած է բոլոր անոնց որոնք փափաք յայտնած են :

Շատ յուզիչ եղած է մասնաւորաբար մկրտութիւնը 46 — 50 տարեկան այրերու եւ կիներու, որոնք իրենց զաւակներուն եւ թոռնիկներուն հետ միասին կնքուած եւ ապա փոխադարձաբար ներկայ եղած են իրարու պսակի արարողութեանց : Այսինքն զաւակներ եւ թոռներ, իրենց ծնողքին եւ պապերուն թէ հարսանիքին եւ թէ մկրտութեանը ականատես եղած են : Բոլոր այս արարողութիւնները կատարուած են տուներու մէջ, որովհետեւ Մալաթիոյ հայութիւնը դժբախտաբար առայժմ եկեղեցի չունի :

Արսէն քահանայ հաւատացեալները հաւաքելով խրատական մը խօսած է անոնց եւ մխիթարած է զանոնք, բազմաթիւ մէջբերումներ կատարելով Ս. Աւետարանէն : « Հիմա, դուք ձեր ճակտին վրայ Ս. Խաչին դրոշմը ստացաք եւ անձամբ խառնուեցաք Հայ առաքելական Ս. եկեղեցւոյ հօտին : Ս. Լուսաւորիչի Աջը ձեզի պահապան, Աստուած ձեզի առաջնորդ ու զօրավիգ ըլլայ » :

Մալաթիոյ հայութիւնը կը բաղկանայ շուրջ 180 տունէ : Գրեթէ բոլորն ալ հայերէն կը խօսին ու կը հասկնան, բայց գրել կարդալ գիտցողները մատի վրայ կը համրուին : Մեծ մասով արհեստաւորներ են, իրենց ապրուստը կը շահին եւ գոհ են իրենց կեանքէն :

Արսէն քահանայ հոգեհանգիստ կատարած է նաեւ Հայոց գերեզմանատան մէջ, բոլոր հին ու նոր ննջեցեալներու համար : Այս արարողութիւնը շատ յուզիչ եղած է եւ բոլոր ներկաները հեծկլտուքներով հետեւած են աղօթքներուն :

Հոգեւոր հովիւը Մալաթիայէն վերջ այցելած է Էլազըղ (Խարբերդ) ուր եւս կատարած է բազմաթիւ պսակներ եւ մկրտութիւններ, հոգեկան մեծ մխիթարութիւն պարգեւելով տեղացիներուն, որոնք հաւաքաբար կայարան փութացած են ողջերթ մաղթելու անոր եւ «դարձեալ կը սպասենք, կեցցէ հովիւ քաջ» ձայներով իրենց շնորհակալութիւնը յայտնած են անոր :

Տ. Հայրը կ՚ըսէ թէ Էլազըղի Հայերը աւելի մաքուր կը խօսին իրենց մայրենի լեզուն, քան Մալաթիոյ Հայերը :

Տ. Արսէն հայր իր այս ուղեւորութեան առթիւ այցելած է նաեւ Մալաթիոյ եւ Էլազըղի կուսակալներուն, ինչպէս նաեւ ապահովութեան տնօրէններուն, որոնց յայտնած է իր սրտագին շնորհակալութիւնները եւ երախտագիտութիւնը, հայ հայրենակիցներու հոգեւոր մխիթարութեան հանդէպ ցոյց տրուած բարեացակամութեան համար :

ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ բրիտանական երբեմնի մարզպանը, զոր. Սփիրս, պատասխանելով զոր. Քաթրուի մեղադրանքներուն, հերքեց այն վերագրումը թէ գաղտնի քաղաքականութիւն մը վարած է, այդ երկիրներէն հեռացնելու համար Ֆրանսան : «Ֆիկարօ», որ հրատարակած էր Ֆրանսացի զօրավարին յուշերը, կը գրէ թէ պատասխան մը ստացած է զոր. Սփիրսէն, «բայց նամակը այնպիսի ոճով մը խմբագրուած էր որ կարելի չէր հրատարակել Ֆրանսական թերթի մը մէջ» :

Նոր վարչապետը՝ Ռընէ Մայէր կը յուսայ յաջողիլ

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Պ. Ժիւլ Մոքի հրաժարումէն վերջ, Հանրապետութեան Նախագահը վարչապետութիւնը առաջարկեց Պ. Պ. Ռոպէռ Շումանի, Ժոռժ Պիտոյի եւ Տը Մանթոնի (Ժողովրդական Շարժումէն), բայց երեքն ալ մերժեցին : Այն ատեն հրաւիրեց արմատական երեսփոխան մը, Պ. Ռընէ Մայէր, որ ազգ. պաշտպանութեան նախարար եղած է Անտրէ Մառիի դահլիճին մէջ, բայց ամէնէն աւելի գործօն դեր կատարած է 1947 նոյեմբերէն 1948 յուլիս, իբրեւ ելմտական նախարար Շումանի դահլիճին մէջ : Այդ պաշտօնավարութեան ընթացքին էր որ հրապարակէն քաշեց 5000 ֆրանքնոց թղթադրամները : Պատերազմէն առաջ վերատեսուչն էր Ֆրանսայի ազգայնացուած երկաթուղիներուն, իսկ պատերազմի ընթացքին գործակցեցաւ զոր. տը Կոլի, Լոնտոնի եւ Հիւս. Ափրիկէի մէջ :

Նոր վարչապետը հաւանութիւն յայտնելէ առաջ կրկին եւ կրկին պնդեց որ դահլիճը կազմելու պաշտօնը յանձնուի Պ. Քէօյի : «Ան աւելի ձեռնհաս է այս տագնապը լուծելու համար», ըսաւ Հանրապետութեան Նախագահին : Յետոյ անձամբ տեսակցելով հրաժարեալ վարչապետին հետ, թախանձագին խնդրեց որ ընդունի : Բայց Պ. Քէօյ վճռապէս մերժեց, յայտնելով թէ չափազանց յոգնած է :

Կը կարծուի որ եթէ Ռընէ Մայէր ալ ձախողի, վերջին յոյսը կը մնայ նորէն Պ. Քէօյ :

Կարգ մը թերթերու տեղեկութեանց համաձայն, Հանրապետութեան Նախագահը ազդարարած է կուսակցութեանց վարիչներուն թէ խորհրդարանը պիտի լուծուի եւ նոր ընտրութիւններ պիտի կատարուին անմիջապէս, եթէ նորէն ձըգձըգուի կառավարութեան կազմութիւնը : Քանի մը օրէն կը լրանայ նախարարական տագնապին երրորդ շաբաթը :

★ Պ. Ռընէ Մայէր համբաւ կը վայելէ իբրեւ կորովի մարդ, բայց միեւնոյն ատեն կուսակից համերաշխութեան : Թերթերը կը գրեն թէ համաձայն է Ժիւլ Մոքի ծրագրին,— 3000 կամ 1000 ֆրանք աւելի վճարել այն աշխատաւորներուն որոնք ամսական 15 հազար ֆրանքէն պակաս կը ստանան : Տարբերութիւնը այն է որ մէկը կ՚առաջարկէ ամէն ամիս վճարել այս յաւելումը, իսկ միւսը՝ միայն այս ամիս :

Նոր վարչապետը, որ 64 տարեկան է, վերջնական հաւանութիւն յայտնելէ առաջ չօշափեց կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն կարծիքները, ճամբան հարթելու համար : Եթէ կարենայ վերջնական համաձայնութեան մը յանգիլ, այս շաբթու իսկ պիտի ներկայանայ Ազգ. Ժողովին, որպէսզի վաւերացնէ իր պաշտօնը :

ՊԱՐՍԱՒԱՆՔ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

Ազգ. Ժողովը Գշ. օր նիստ գումարելով, պարսաւանքի բանաձեւ մը քուէարկեց համայնավար երեսփոխաններուն դէմ, որոնք անարգած էին Նախագահ Էռիօն, «խարդախ, կեղծարար» եւ ուրիշ բառեր գործածելով, Ժիւլ Մոքի պաշտօնին վաւերացման առթիւ :

Վիճաբանութեանց ընթացքին, Պ. Էռիօ յայտարարեց խորին դառնութեամբ.

— « Կեանքիս մէջ առաջին անգամ է որ այսպէս կ՚անարգուիմ, խօսքերով զորս լսեցի եւ գրութիւններով զորս կարդացի : Երբեք պիտի չմոռնամ այս նախատինքը : Անոնք որ կը դատեն մոլեռանդութեամբ կամ հրամանով, չեն հետաքրքրեր զիս » :

Խօսք առաւ նաեւ օրուան նախագահը, Պ. Թրոքէր, որուն համար համայնավար երեսփոխան մը կ՚ըսէր թէ քուէ կուտայ, ժողովին նախագահած ատեն : Պ. Թրոքէր բացատրեց թէ Կամպէթթայէն մինչեւ Էռիօ սովորութիւն է այդպէս ընել : «Մնաց որ, երբ ժողովին երիցագոյն անդամը, Մարսէլ Քաշէն կը նախագահէ, ոչ միայն կը մասնակցի քուէարկութեան, այլեւ քուէ կուտայ ինքն իրեն համար ...» :

Վերջապէս, 183ի դէմ 413 ձայնով վաւերացուեցաւ անցեալ Եշ. օրուան փոթորկալի նիստին ատենագրութիւնը : Յետոյ Պ. Թրոքէր ամփոփելով վիճաբանութեանց եզրակացութիւնը, հետեւեալ բանաձեւը առաջարկեց .

— « Ազգ. Ժողովը, իր խորին զայրոյթը յայտնելով իր Նախագահին դէմ ուղղուած նախատինքներուն առթիւ, կ՚այպանէ համայնավար երեսփոխանները, որոնք պատասխանատու են այդ արարքին, եւ Պ. Էտուառ Էռիոյի կը յայտնէ իր յարգանքը եւ խանդակաթ վստահութիւնը » :

Բանաձեւը քուէարկուեցաւ 137ի դէմ 263 ձայնով :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՀԵՂԻՆԱԿ ՄԸ ԿԸ ՊԱՆԾԱՑՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆԸ

ԽՄԲ.— Կիրակի օր տեղի ունեցաւ Ֆրանքօ-հայկական Միութեան աւանդական փառատօնը, Սորպոնի ամփիթատրոնին մէջ: Այս առթիւ հետեւեալ ինքնագիր հայերէն ուղերձը կարդաց Պ. Ֆրետերիք Ֆէյտի, որ ոչ միայն լաւ հայերէն գիտէ, այլեւ հեղինակն է շատ կարեւոր ձեռնարկի մը,— քերականութիւն՝ հայերէն սորվեցնելու համար Ֆրանսացիներու (Բ. տպագրութիւն).—

Ամէն անգամ երբ նոր Հայու մը հետ ծանօթանամ, ինծի անմիջապէս կը հարցնէ թէ՝ ի՞նչպէս կը գտնէք մեր լեզուն, ի՞նչ օգուտ կրնայ ունենալ ձեզի համար: Գրաբա՞րը կը նախընտրէք թէ աշխարհաբարը:

Այս հարցումները շատ բնական են եւ պատասխանի արժանի :

Լորտ Պայրըն ըսած է — ափսոս եւ կը շարունակեմ Հայերէն լեզուն սորվիլ ... Շատ ճոխ լեզու մըն է եւ առատօրէն պիտի վարձատրէին զայն ուսումնասիրողին ջանքերը:

Բոլորովին համաձայն եմ, Պայրընի, միայն թէ ինքը թէականով կը խօսէր (պիտի վարձատրուէին)· մինչդեռ ես իրականութեան եղանակը կը գործածեմ: Այո: Տարիներով ուսումնասիրեցի հայերէն լեզուն եւ վարձատրութիւնս ստացայ, մտաւոր մեծ վարձատրութիւն մը :

Բուն լեզուաբանական տեսակէտէն եթէ դիտենք Հայերէն լեզուին օգուտը, կ'անդրադառնանք որ կարեւորագոյն լեզու մըն է: Անկէ առատ նմոյշներ ունինք տասնեւհինգ դարէ ի վեր: Պատմութեան ընթացքին տեւողութեան տեսակէտով՝ հազար հինգ հարիւր տարին բաւական կարճ ժամանակաշրջան մը կրնայ երեւիլ: Սակայն հնդեւրոպական բոլոր բարբառներուն մէջէն՝ չորս լեզուական ճիւղեր միայն,— այսինքն հնդիկ, պարսիկ, հելլէն եւ լատին լեզուները,— անկէ աւելի կանուխ գրաւոր մատենագրական գործերով ճանչցուած են: Կելտական, գերմանական, բալտական, սլաւական, Թոքարեան լեզուները կամ շատ աւելի ուշ գրականութիւն մը ստեղծած են, կամ չնչին կտորներ ձգած: Իսկ ուրիշ բարբառներ բոլորովին անյիշատակ կորսուած են: Հինգերորդ դարու իր ճոխ մատենագրութեամբ՝ Հայերէն լեզուն, որ հնդեւրոպական բարբառներուն մէջ առանձին ճիւղ մը կը կազմէ, շատ թանկագին տուեալներ կը բերէ հնդեւրոպական լեզուներուն բաղդատական ուսումնասիրութեան համար:

Սակայն զուտ գիտական այս օգտակարութիւնը պիտի չբաւէր, եթէ առանձին ըլլար, որպէսզի ըսենք թէ հայերէնը՝ մեծ գոհունակութիւն կը բերէ զայն ուսումնասիրողին: Աւելի՝ անոր մտաւոր արժէքին վրայ կ'ուզեմ ծանրանալ :

Տեսանք ուրեմն որ հնդեւրոպական միւս բարբառներուն բաղդատմամբ,— մանաւանդ արեւմտեան լեզուներուն, հայերէնը բաւական պատկառելի հնութիւն մը ունի: Անկէ քանի մը տարի առաջ տօնուեցաւ հազար հինգ հարիւրամեայ յոբելեանը Աստուածաշունչին Հայերէն թարգմանութեան «Թագուհի Թարգմանութեանց», ինչպէս կը կոչուի: Եթէ այսպիսի տիտղոսի մը արժանացած է այս թարգմանութիւնը, ապացոյց մըն է որ Հայերը բացառիկ վարպետութիւն մը ցոյց տուած են այս գործին մէջ: Բայց այս նկատողութիւնը, իր կարգին, անխուսափելիօրէն եզրակացնել կու տայ որ այն լեզուն որով թարգմանուեցաւ Ս. Գիրքը նոյն հնարաւորութիւնները եւ նոյն գեղեցկութիւնը ունէր ինչպէս այն լեզուն որմէ կը թարգմանուէր :

Եւ աստուածաշունչին թարգմանութեան հետ միաժամանակ, Կողբացի Եզնիկը կը շարադրէր աստուածաբանական պայծառ, յստակ, լուսաւոր «Եղծ Աղանդոց» վերնագրով ճանչցուած գիրքը, որ մեզի, արեւմտցիներուս, տակաւին հիացում կը պատճառէ :

Առաջին իսկ գրաւոր փորձերէն՝ Հայերէն լեզուն կ'ապացուցանէր որ հասուն էր եւ ի վիճակի քրիստոնէական մշակոյթին հիմը վեր բռնելու : Այսպիսի յաջողութիւն մը չէր կրնար ըլլալ եթէ հայերէն լեզուն «անցեալ» մը չունենար, եթէ երկար տարիներէ ի վեր գործածուած չըլլար պատմագրական, մատենագրական, իմաստասիրական նիւթեր մշակելու համար: Ըսել է որ հեթանոսական շրջանին, արդէն Հայաստան մշակութային վառարան մըն էր, ինչ որ կը հաստատէ պատմութիւնը :

Հայերէն ոսկեդարեան լեզուն արդէն կանոնաւորուած լեզու մըն էր: Անշուշտ, «ոսկրացած» չէր, որոշ ճկունութիւն մը կը պահէր: Լեզուական պզտիկ տարբերութիւններ կրնանք նշմարել զանազան հեղինակներու գրութեանց միջեւ· բայց բոլոր լեզուները գաւառական զանազանութիւններ ունին եւ գրողները միշտ կրնան գիտակցաբար կամ ակամայ գաւառական ձեւեր մտցնել իրենց գրութեանց մէջ: Առաջին թարգմանիչները մանաւանդ զանազան տեղեր ուսում առած էին, ոմանք Յոյներուն քով, ոմանք Ասորիներուն մօտ :

Բնական է որ այս հեղինակները մտածելու եւ արտայայտուելու տարբեր ձեւեր պէտք էր որ ունենային եւ տարբեր ոճեր գործածէին: Ոճի զանազանութիւնը սակայն անձի կամ շատ շատ «դպրոցի» խնդիր է եւ լեզուին միութեան հետ կապ չունի: Եթէ անհրաժեշտ զանազանութիւնը կատարենք ոճի եւ լեզուի մէջ, կը տեսնենք որ գրաբարը բացարձակ միութիւն մը կը ներկայացնէ :

Այս լեզուն, իր բարդ հոլովումներով, իր երկար նախադասութիւններով, իր ճոխութեամբ, իր չքեղութեամբ, իր ծանրութեամբ անգամ, շատ լաւ կը համապատասխանէր միջնադարեան քաղաքակրթութեան եւ մտայնութեան :

Ամէն բանէ առաջ՝ լեզուն գործիք մըն է մարդկային գաղափարները արտայայտելու յատկացուած եւ պէտք է որ յարմարի միջավայրին ու ժամանակուան կրթութեան:

Գրաբարը կատարելութեան այս աստիճանին հասած էր, ինչպէս ըսի, բայց այս քրիստոնէութիւնը, որուն այնքան լաւ կը ծառայէր, յառաջդիմական էր եւ կրթութիւնը հետզհետէ կը փոխուէր: Միւս կողմէ՝ երկրին խառնակ վիճակը այլեւս թոյլ չէր տար գրաբարին պէս դժուար լեզու մը խորապէս սորվելու եւ ուսումնասիրելու: Շատ մը Հայեր, նաեւ, կը ստիպուէին երկու լեզու խօսիլ եւ անգիտակցաբար օտար դարձուածքներ կը մտցնէին իրենց լեզուին մէջ:

Հետզհետէ գրաբարը իր ժամանակակից մշակոյթին հետ կը ցամքէր եւ այս չորցած կոճղէն կ'ելլէին նոր բոյսեր: Գրաբարապաշտ ուսեալ դասակարգը երկար ժամանակ ծուռ աչքով դիտեց այս նորաբողբոջ կոկոնները զորս կը համարէր գրաբարին վերջին հիւթը ծծող մակաբոյծներ: Նոյն դէպքը պատահած է ֆրանսերէն լեզուին զոր Մարքօ Փոլոյ իտալացի գրողը կը հռչակէր «հասուն լեզու եւ ամէն տեսակ գիտական գործի յարմար», մինչդեռ Ֆրանսացիները տակաւին կը վարանէին գործածելու զայն, լուրջ գրքեր յօրինելու համար :

«Ռամիկ» որակուած այս բարբառները կամաց կամաց յղկուեցան եւ դարձան գրական լեզուներ, Թրքահայերէն եւ ռուսահայերէն: Թէեւ իրարու շատ կը նմանին, սակայն իւրաքանչիւրը իր սեփական միջավայրին համեմատ մեծցաւ: Ռուսահայերէնը արեւելեան կնիքը կը կրէ, Թրքահայերէնը արեւմտեան դրոշմով դրոշմուած է: Առաջինը որոշ չափով պահած է գրաբարին չքեղութիւնը եւ հիանալի բանաստեղծական լեզու մըն է, միւսը աւելի պարզ, յստակ լեզու մըն է արեւմտեան քաղաքակրթութեան համապատասխանող: Բայց երկուքն ալ կանոնաւոր են, տրամաբանական եւ զերծ՝ քերականական աւելորդ դժուարութիւններէ: Արեւմտեան արդի մշակոյթէն ո՛չ իմաստասիրական, ո՛չ մատենագրական, ո՛չ ալ գիտական գործ մը կայ որ չկարենայ արժանապէս թարգմանուիլ հայերէնի :

Հետեւաբար, մինչդեռ գրաբարը ճոխ, չքեղ, փառաւոր, թագաւորական լեզու մըն էր, արդի հայերէնը՝ պարզ, ճշգրիտ, յստակ, գիտական լեզու դարձած է: Ամէնքն ալ սակայն նոյնչափ ընտիր, նոյնչափ զմայլելի :

Թէեւ պարագաները թոյլ չեն տուած որ հայերէնը իր արժանի ծաւալումը ունենայ, սակայն առանց վարանելու կրնամ ըսել որ մշակութային բարձրագոյն լեզուներէն մէկն է :

Դժուար է կանոններով բացատրել գեղեցկութիւնը եւ մանաւանդ հրապոյրը: Ես հայերէն լեզուին գեղեցկութիւնն ու հրապոյրը խորապէս զգացի եւ ասոր համար է որ որոշած եմ անոր ուսումնասիրութեան նուիրել բոլոր ջանքերս :

FR. FEYDIT

JE SUIS ARMÉNIEN

Երկու Հայորդիներ՝ մեծը չորս տարեկան՝ Սարգիս Թ.եան, փոքրը՝ երկու տարեկան՝ Նորայր, մի օր իրենք իրենց գտան անծանօթ եւ օտար մի միջավայրում ու չկարողացան հասկանալ, թէ ինչ էր պատճառը:

Պ. Համբարձում Թ.եան՝ (Մարզուանցի), հիւանդանոց ինկած էր ծանր եւ երկարատեւ հիւանդութեամբ: Մայրը՝ մի որբուհի՝ թշուառութեան մատնուած : Կնքել էր մահկանացուն հիւանդութեամբ: Անտէր էին մնացել մանուկները:

Մօտիկ ազգականներ չունէին, կամ եթէ ունէին՝ անոնք չուզեցին որբերով ծանրաբեռնուիլ : Ու երկու մանչեր, որպէս անտէր մնացած երեխաներ, դրւում են Ֆրանսական որբանոց, Փարիզէն շատ հեռու :

Ահռելի էր կեանքի անակնկալ այդ փոփոխութիւնը մանաւանդ չորս տարեկան Սարգիսի համար, որ հայախօս էր, յիշում էր հօր եւ մօր գուրգուրանքը:

Անծանօթ լեզուն, որով հիմա խօսում էին իրեն, նա լսած էր իրենց դրացիներէն: Այդ լեզուով խօսող դրացիներն իր ծնողներին Արմէնիէն *էին ասում:*

Ի՞նչ էր արմէնիէնը, *նա չգիտէր, սակայն հասկանում էր, որ յատուկ մի բան էր իր ծնողների, ուրեմն, նաեւ իրեն համար :*

Երկու եղբայրները կողք կողքի մեծանում են նոյն որբանոցում: Փոքրի լեզուն բացւում է ֆրանսերէնով, մեծն էլ մոռանում է մայրենի լեզուն, սակայն չի մոռանում մի բան՝ Արմէնիէն*:*

Արմէնիէնը, *որպէս ծնող, որպէս ընտանիք, որպէս սէր եւ գուրգուրանք ապրում է իր սրտում:*

Երբ փոքրիկ Նորայրը չափահասութեան է լինում, մեծը, փոխանցում է նրան իր թաքուն գանձը:

— Tu sais, nous sommes Arméniens.

Հայրը՝ միշտ հիւանդ՝ կամ չի այցելում զաւակներին, կամ այցելութիւններր լինում են հազուադէպ :

Վրայ է հասնում պատերազմը:

Երկու Հայորդիները հասակ են առնում: Ընդունակ երեխաներ, միշտ առաջին են դպրոցում :

Սարգիսը 12 տարեկանին աւարտում է գիւղի նախակրթարանը: Որբանոցն իր պարտքը կատարած էր: Օրէնք էր հաստատութեան համար, որ վկայական ստացած երեխան պիտի աշխատէր, հոգար իր ապրուստը :

Սարգիսն ուղարկում են մի ագարակ աշխատանքի: Երկու տարի վերջ իրեն միանում է եղբայրը :

Սարգիսն ուսումնածարաւ մի պատանի է, ուզում է սովորել, մանաւանդ սիրում է իր ձեռքով մի բան շինել: Ագարակում կատարած իր աշխատանքը կորչում է ընդհանուր գործի մէջ, զրկելով իրեն մի բան արած լինելու բաւականութենէն:

Դեռ հովանաւորուած են որբանոցի տեսչութենէն: Սարգիսը փափաք է յայտնում ուսումը շարունակելու, գոնէ մի արհեստ սովորելու: Տեսչութիւնը ոչինչ կարող է անել: Նրանք պէտք է աշխատին ագարակում :

Ըմբոստ է Հայորդին, մի օր նա փախչում է ագարակէն, բռնում է Փարիզի ճամբէն, գտնելու համար իր հայրը:

Բռնում են ճանապարհին եւ յանձնում որբանոց :

Սարգիսը մերժում է ագարակ վերադառնալ : Տնօրէնը նրան ուղարկում է Փարիզ՝ դնելով Որբախնամ Տիկնանց հովանաւորութեան տակ: Հոգատարութիւնն ստանձնում է ազնիւ մի Ֆրանսուհի, Մատամ Էլէր, (բնակութիւն Բլիշի, Փարիզ):

Սարգիսի հայրը ողջ է՝ ապրում է Ալֆորվիլ, մի ձեղնայարկում: Միշտ հիւանդ է, աշխատանքի անկարող: Ապրում է օրական ճղճիմ նպաստով: Զաւակը չեն յանձնում հօրը: Դնում են մի տպարան աշխատանքի: Ապրում է մատամ Էլէրի մօտ: Համեստ մի բանուորուհի է տիկինը, բեռ է իրեն Սարգիսը, խնամում է մայրաբար : Բայց Սարգիսը գոհ չէ, տպարանում էլ իր աշխատանքը շօշափելի բան չի տալիս իրեն: Կրկին պահանջ ուսումը շարունակելու :

Ու մի կանչ իր սրտի խորքէն փրթած·

— Ես Հայ եմ, տարէք ինձ Հայերի մօտ:

Տասնեւչորս տարեկան է արդէն:

Մատամ Էլէրը Հայ է փնտռում այս տղու պարագան իմացնելու համար :

Ու գտնում է Ֆր. Հ. Կապոյտ Խաչը: Ներկայանում է տղերս գրողին :

Ալֆորվիլի մասնաճիւղը ստանձնում է հոգատարութիւնը: Որբանոցի կապոյտ հագուստը ցնցոտի է, եւ շատ փոքր: Տղան ոչինչ ունի ցրտի դէմ պաշտպանուելու: Մեծ է ծախքը, նաեւ պատասխանատուութիւնը, բայց Կապոյտ Խաչը չի ընկրկում :

Որբի պարագան թոյլատու էր պետական դպրոց մտնելու համար: Երկու տարի դպրոցը լքելէն վերջ, եթէ յաջողէր քննութիւն տալ եւ ընդունուել, պիտի դրուէր նահանգային արհեստից զօլէժը, Վիթրի, ուր թէ ուսում պիտի առնէր, թէ արհեստ սովորէր, հակառակ պարագային, պէտք է յանձնուէր մի արհեստաւորի, գոնէ արհեստ սովորելու համար :

Երբ յայտնեցինք իրեն դպրոց դրուելու խնդիրը՝ անսահման եղաւ ուրախութիւնը :

— Հոգ չէ թէ երկու տարի առաջ թողած եմ դպրոցը, ես քննութիւնը կուտամ:

Հայորդին ոչ միայն տուաւ քննութիւնը, այլ հանդիսացաւ առաջիններէն մէկը: Ճամբան բացուած էր :

Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը յանձն առաւ վճարել դպրոցի տարեկան թոշակը (գիշերօթիկ վարժարանը վճարովի է):

Ալֆորվիլի մասնաճիւղը ոտքէն գլուխ նոր հագուստներով ուրախացուց որբը: Ընկերուհիները իրենց նուէրներով (բոլորը նոր) պատրաստեցին պայուսակը: Ի՞նչ հարկ մանրամասնութեանց, երբ ամէն մարդ գիտէ թէ ինչ է պահանջում գիշերօթիկ վարժարան ապրող աշակերտէն:

1948 Հոկտեմբերին ԱՐՄԷՆԻԷՆ Սարգիսը մտաւ ֆրանսական գիշերօթիկ վարժարան, որովհետեւ չափազանց սուղ է հայկական միակ բարձրագոյն դպրոցը որբի համար:

Սարգիսի տունը Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղն է: Ամէն շաբաթ, տօնական արձակուրդներին նա գալիս է տուն: Իր ճամբու ծախքը հոգում է վարչութիւնը, ստանում է նուէրներ: Կերակրւում է գլխաւորաբար երկու ընտանիքներում, (չկարծուի թէ վճարուած են այդ ընտանիքները), հրաւիրւում է նաեւ այլ ընկերուհիների մօտ: Ամէն կիրակի հետը յաւելեալ սնունդ է տանում դպրոց:

Հայ ընկերների հետ գնում է դնդախաղի մրցումների, երբեմն սինէմա, ու ներկայ է բոլոր հայկական հանդէսներին:

Այդ բոլոր ծախքերը հոգում են ընկերուհիները:

Տարեվերջին Սարգիսը փոխել է դասարանը, 38 աշակերտի վրայ 5րդ հանդիսանալով: Լաւ է վարքը: Ոչ մէկ ծանր դիտողութիւն ամբողջ տարուայ ընթացքում:

Ամրան արձակուրդ, օդափոխութեան հարց: Կապոյտ Խաչը ունի իր օդափոխութեան կայանը, բայց չի կարող տանել 15 տարեկան մանչը: Շրջ. վարչութիւնը գտնում է յարմար տեղ, մի ֆրանսական կայան, յատկապէս կազմուած գօլէժական պատանիների համար: Օգոստոսին կայանն է Սարգիսը, վճարուած է Շրջ. վարչութեան կողմէ: Որոշած ենք, որ երկու ամիս մնայ կայանում, բայց Սարգիսը չի ուզում, գրում է ինձ «ուզում եմ Հայերի մօտ անցնել արձակուրդս»: Եւ ըմբոստ հայորդին՝ առանց սպասելու մեր կարգադրութեան՝ տուն է գալիս սեպտեմբերին:

Սարգիսը հայերէն է սովորում: Արդէն կարդում է եւ գրում:

Կապոյտ Խաչը հայութեան է վերադարձնում մի կորած Հայորդի:

Իսկ իր եղբա՞յրը, ներկայիս 14 տարեկան Նորա՞յրը: Նա մնում է ագարակում, մի մեծ ցաւ սրտին:

Եղբօրը գրած մի նամակում նա ասում է.

— «Ինչ բախտաւորութիւն է, որ մենք Հայ ենք ծնած: Հայ լինելուդ պատճառով այսօր դու ուսում ես առնում, արհեստ ես սովորում: Արդեօք իմ մասին էլ պիտի մտածե՞ն»:

Կապոյտ Խաչի համար դժուար էր որդեգրել երկուսը միասին: Նորայրի պարագան պաշտօնապէս իմացուցինք մի այլ Խաչի, որ ունի կողքին նաեւ ՈՐԲԱԽՆԱՄ: Պաշտօնական պատասխանը եղաւ մերժում: Այդ Խաչի շատ պատասխանատու անձնաւորութիւններ ասացին թէ, եղածը թիւրիմացութիւն է, թէ պիտի մտածեն այդ տղայի մասին:

Մի տարի է մտածում են: Ոչ մէկ գործնական քայլ, հակառակ իմ դիմումներին: Իսկ Նորայրն սպասում է.— «Արդեօք իմ մասին էլ պիտի մտածէ՞ն»:

Եթէ դժուարութեան հանդիպի իր դպրոց դրուելը, միթէ՞ հնարաւոր չէ՞ հովանաւորել, որեւէ արհեստաւորի յանձնել, կամ վաճառականի մօտ դնել... մի խօսքով հայկական միջավայր բերել այդ Հայորդին:

Ի՞նչ են մտածում իր հայրենակիցները, (Մարզուան): Զունի՞ն հայրենակցական միութիւն: Ի՞նչ են մտածում ուրիշ Հայեր, որ հայ համրանք պահելու, Հայը Հայ պահելու մասին են խօսում:

Պիտի գտնի՞ Նորայրը իր մասին մտածող Հայը:

ԷԼԷՆ ԲՈՒԶԱՆԴ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ, 13 Հոկտ. (Յապաղած).— Հոկտեմբեր 8ին, շաբաթ երեկոյ տեղի ունեցաւ Դաշնակցութեան Օրուան տօնակատարութիւնը, հոծ բազմութեամբ: Դաշնակցութեան խօսքը լսելու, իրենց յարգանքը յայտնելու եկած էին կիներ, մանուկներ, երիտասարդներ եւ տարէցներ:

Դաշնակցութիւնը «մեռած» կարծող թափթփուքները եթէ չտեսան, անշուշտ լսեցին համատարած խանդավառութիւնը:

Բեմը զարդարուած էր ֆրանսական եւ հայկական դրօշներով եւ հերոսներու նկարներով, մէջտեղը՝ Դաշնակցութեան զինանշանը եւ խորհրդանշանը: Ներկաներու յիշողութիւնը կը սաւառնէր տասնեակ տարիներ դէպի ետ, դէպի Երկիրն հայրենի, ուր այդ հերոսներէն շատեր իրենց կեանքի վերջին գարունը անցուցին: Շատերը անձնապէս կը ճանչնան զանոնք, ուրիշներ նոյնիսկ իրենց աչքերով տեսեր են այն հրաշքները որոնց հեղինակը եղած է Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը:

Նոր Սերունդի ու Սանուհիներու Միութեան միացեալ երգչախումբը հանդէսին բացումը կատարեց «Մարսէյեէզ»ով եւ «Մշակ բանուոր»ով:

Բացման խօսքի մէջ, նախագահ ընկեր Տ. Զիթճեան (Ամերիկայէն) փաստերով թուեց քանի մը կարեւոր դէպքեր, Դաշնակցութեան կեանքէն եւ բացատրեց տօնակատարութեան իմաստը: Ընկերը այս առթիւ հաղորդեց Ամերիկայի մեր ընկերներու ողջոյնները:

Գեղարուեստական յնտմուած բաժինը անցաւ շատ կանոնաւոր: Երգչախումբը յաջորդաբար երգեց «Զինար բոյով», «Ով հայ արի» եւ «Յառաջ ընթանանք»: Մասնաւոր գովեստի արժանի երգչախումբը: Արտասանեցին Օր. Թութլեան, ընկերներ Մ. Փափազեան եւ Վ. Վարդանեան (Պոռտոյի Նոր Սերունդէն): Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի ողջոյններ բերաւ ուղերձով, ընկեր Վազգէն Եագուբեան:

Առաջին բանախօսն էր ընկեր Մ. Միրզէն, որ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ողջոյնի խօսքը ըսաւ տօնակատարութեան առթիւ: Կարճ բայց կրակոտ ճառով մը ընկերը փառաբանեց Դաշնակցութեան անցեալն ու ներկան եւ ձաղկեց անոր անարժան հակառակորդները: Օր. Քլարա Տէրտէրեան երգեց երկու երգ, խլելով ջերմ ծափեր: Օր. Ծովինար Տէր Պետրոսեան յաջորդաբար երգեց երեք երգեր, ջերմապէս ծափահարուելով:

Օրուան բանախօսը, ընկեր Յովիկ Եղիազարեան, բովանդակալից ու խանդավառ ճառով մը կրկին ոգեւորեց սրահը, «Դաշնակցութիւնը իր վրայ դրուած պարտականութիւնները ժամանակին կատարեց անհնարին զոհողութիւններով եւ այսուհետեւ ալ պիտի կատարէ: Պատմութիւնը լեցուն է յաղթական դէպքերու նկարագրութիւնով, անհամար հերոսներու անուններով: Այսօր իսկ իր շարքերուն մէջ կը պատրաստուին նոր ուժեր, վաղուան մեծ ապագային համար»:

Ընկերը իր խօսքը ուղղելով Նոր Սերունդին, թելադրեց շարունակել երէցներու ազատագրական պայքարը: Ընկերոջ ճառը յաճախ կ'ընդատուէր բուռն ծափերով:

Նախագահը ընկեր Զիթճեան, փակումը կատարեց խորապէս յուզուած, ի տես այն երիտասարդութեան որ կ'երգէր, կ'արտասանէր կամ ճառ կը խօսէր հայրենասիրական վառ զգացումներով: «Ինչո՞ւ այդ ամէնը հեռու մեր չքնաղ հայրենիքէն, որուն հիմնադիրը այս երիտասարդներու պատկանած ու պաշտած կուսակցութիւնն է եղեր»: Անկասկած այս մտածումը կը տխրեցնէր մեր տարէց, բայց հոգիով երիտասարդ նախագահը, որ յարգանքով խոնարհեցաւ հերոսներու յիշատակին առջեւ: Յետոյ համբուրեց մեր տարագիր դրօշը եւ դառնալով ֆրանսական եռագոյնին, նոյնպէս յարգանք յայտնեց եւ մաղթեց որ ի հարկին պաշտպան կանգնի մեր կիսատ դատին:

Հանդէսը փակուեցաւ «Յառաջ նահատակ»ով եւ նախագահին հետեւեալ խօսքերով.— «Յաւիտենական յաղթանակ լուսաւոր ապագայի վառ յոյսերով ապրող՝ Հայ արիարանց ժողովուրդին եւ անոր առաջնորդին՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան:

Մ. Արամ Թաքուլեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԼԻՈՆ (յապաղած).— Հ. Մ. Ը. Մ.ի Լիոն-Տէսինի մասնաճիւղին վարչութիւնը ձեռնարկած է այս տարի ցանկապատ մը շինելով, իր դաշտը վերածելու մարզարանի մը, որ պիտի ըլլայ պաշտօնական վաւերացեալ F. F. F. A.ի կողմէ: Այնպէս որ, հողատէրը մէկ տարի վերջ դաշտը չի կրնար ետ առնել:

Այս առթիւ ծանօթ հայրենակիցներէ կազմուած է, վարչութեան կողքին հինգ հոգինոց գործադիր մարմին մը, նախագահութեամբ Պ. Եղիշէ Փափազեանի: Անդամներն են Յարութիւն Մանուկեան (գանձապահ), Ժիրայր Ծառուկեան, Տրդատ Համբարձումեան ու Թորոսեան: Անոնք յանձն առած են գործակցիլ վարչութեան, մինչեւ որ գլուխ հանեն սոյն բարենպատակ ձեռնարկը:

Արդարեւ, դժուարին եւ մեծածախս ձեռնարկ մըն է այս, (մօտաւորապէս 3—400 հազար ֆր.): Կը յուսանք որ Լիոնի եւ Տէսինի մեր հայրենակիցները լայնօրէն պիտի մասնակցին, գործադիր մարմնոյն աշխատանքը դիւրացնելու համար:

Այս առթիւ ըսենք թէ Միութեան 48 — 49 տարեշրջանի մուտք եղած է 396 հազար ֆրանք, պարահանդէսներէ, պատուոյ անդամներէ, դաշտի մուտքէ եւ անդամավճարներէ: Ելք 368 հազար ֆրանք:

★ Վարչութիւնը տղաքը մարզելու համար, մասնաւորաբար, մարզիչ P. Blanc երիտասարդ, դասաւանդութիւններ կուտայ, դաշտին վրայ, չորեքշաբթի օրերը: Երեքշաբթի ալ դրատախտակի վրայ, մեր կեդրոնատեղին: Արդէն մեր տղաքը բաւական օգտուած են:

★ Կիրակի, 9 Հոկտեմբեր, տեղի ունեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի զոյգ խումբերու մրցումը օտար խումբերու դէմ: Ժամը 2ին պահեստին իր ախոյենական մրցումը կատարեց Caluireի Ա. խումբին դէմ: Հակառակորդ խումբը իր յաղթանդամ տղաքներով չփոթութիւն պատճառելով, Ա. կիսախաղին չահեցաւ մէկ նշանակէտ:

Բ. կիսախաղին մերինները վայրէջքներ ունեցան եւ պարտուեցան: Եթէ ունենայինք Մինասեանի նման երկու հոգի եւս, կարելի էր յաղթանակը ապահովել:

Խաղը վերջացաւ մեր պահեստին պարտութեամբ 1—0: Ահա բուռն ծափերու տակ դաշտ իջաւ մեր Ա. խումբը խմբապետ Կարապետ Սիմոնեանի առաջնորդութեամբ: Խաղը սկսաւ տեղատարափ անձրեւի մը տակ: Քանի մը վայրկեանէն մեր արագաշարժ յառաջապահները, Սիմոնեան, Գարաեան եւ Հապէշեան արդէն հակառակորդի բերդապահին քովն էին եւ շահեցան մէկ նշանակէտ: Հակառակորդը, C. S. Chasse անվհատ շարունակեց խաղը, միշտ յաղթելու յոյսով: Մեր վերջապահը ըմբիշ Գրիգորեան շահեցաւ կէտ մը եւս եւ կիսախաղը վերջացաւ 2—0:

Հինգ վայրկեան դադարէ վերջ, պայծառ օդով մը սկսաւ խաղը: Ֆրանսացիներու յարձակականը մնաց ապարդիւն:

Ահա առաջին անգամ ըլլալով դատաւոր մը coup franc մը կը սուլէր ի նպաստ մեզի: Մեր հաւատարիմ միջնապահներէն Կարապետ Եկէքեան 25 մեթրի վրայ կայծակի արագութեամբ շահեցաւ երրորդ նշանակէտը, շուարումի մատնելով

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱՒ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Բ. ՄԱՍ

ԱՆԻԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

ԻԵ.

ԱՆԻԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

Սակայն գութ չունէին Ալփասլանի հրոսակները: Մէկդի կը հրէին իրենց ոտքերուն փարող երախաները, եւ տէգերը կը մխէին անոնց հայրերուն կամ մայրերուն կուրծքը:

Բոցերը կը տարածուէին, կը ճարճատէին հակայ շէնքերը, փուլ կուգային աշտարակներն ու պարիսպները եւ իրենց փլատակներուն տակ կը թաղէին հարիւրաւոր մարդիկ:

Այս ահաւոր խառնիճաղանճին առեն, մարդ մը, մերկ սուրը ձեռքին, կը վազէր առաջ: Ան ուշադրութիւն չէր դարձներ իր ոտքերուն տակ հառաչող դիակներուն եւ ոչ ալ փլչող աշտարակներուն կամ վայրենի աղաղակներուն. դիակէ դիակ ցատկելով հասաւ միջնաբերդը, ուր կռիւը շատ տաք կերպարանք մը առած էր:

Զարհուրելի էր այս մարդուն տեսքը: Քանի մը Թուրքեր սուրը ձեռքերնին անոր առջեւը ելան, բայց արիւնաթաթաւ վար գլորեցան: Մարդը առաջ անցաւ ու տեսաւ խումբ մը հայ զինուորներ, որոնք շրջապատած էին իշխան մը եւ ամէն կերպով կ'աշխատէին պաշտպանել զայն: Մօտեցաւ այդ փոքրիկ խումբին եւ պոռաց:

— Իշխան Վեստ Սարգիս, ինծի նայէ...

Իշխանը նայեցաւ ձայնին եկած կողմը եւ սարսափեցաւ. իր առջեւ կանգնած էր Խենթը եւ կատաղի նայուածքը անոր վրայ յառած, կը պոռար միշտ.

— Վատ եւ անարգ մարդ, ո՞ւր կը փախչիս, ասոնք բոլորը քու զոհերդ են. տես եւ յագեցուր արեան ծարաւդ, ըսաւ Խենթը եւ մէկ ոստումով մօտեցաւ Վեստ Սարգիսին, որ քարացածի պէս դեռ կանգնած էր նոյն տեղը:

Խենթին շարժումը նկատելով, երկու զինուորներ փորձեցին կորել անոր առջեւը, սակայն Խենթը այնպէս մը օրօրեց սուրը անոնց վրայ որ ետ ետ քաշուեցան. իսկ ինքը քայլ մը եւս առաւ դէպի առաջ ու մերկ սուրը մխեց Վեստ Սարգիսի կուրծքը: Դաւաճանը ինկաւ ու մահուան տագնապի մէջ էր, երբ ամէն կողմէ երեւցան Ալփասլանի հրոսակները ու շրջապատեցին Խենթը:

Այն առեն, Թողուց անիկա Վեստ Սարգիսի դիակը եւ կուրծքը բանալով պոռաց.

— Շունը սատկեցաւ, այժմ կարող էք...: Խօսքը կիսատ մնաց բերնին մէջ, քանի մը նիզակներ ծակեցին իր կուրծքը եւ անկենդան գետին փռեցին զայն:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

(97)

հակառակորդը։ Խաղը վերջացաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի յաղթութեամբ, 3—0։ Խաղէն վերջ դինեձօնի սեղաններու շուրջ հակառակորդի վարիչները, ու դատաւորը ջերմապէս շնորհաւորեցին մերոնքը։

★ Հեռաւոր ծիպութիէն եղբայր Մանուկ Ղազէրեանի հարսանիքին առթիւ (2 Հոկտ.) Մըխիթար Սարեան նուիրած է 3000 ֆրանք, արձանագրուելով պատւոյ անդամ։ Նոյնպէս Փարիզէն նոյն օրը Պ. Նուպար Յովհաննէսեան հազար ֆր.։

ԼԻՏԵՍ

Վիշինսկի կը սպառնայ...

Խ. Միութեան արտաքին նախարարը որ Նիւ Եորք կը գտնուի ՄԱԿի ընդհ. ժողովին առթիւ, Գշ. օր զեկուցում տալով մամուլի ներկայացուցիչներուն առջեւ, ազդարարեց.

— «Լրջօրէն պիտի խանգարուին Արեւելքի եւ Արեւմուտքի յարաբերութիւնները, եւ ծանր բարդութիւններ պիտի ծագին Ազգաժողովին մէջ, եթէ Եուկոսլաւիան անդամ ընտրուի Ապահովութեան խորհուրդին։ Այդպիսի քուէարկութիւն մը պիտի նշանակէ ապարէզ կարդալ Խ. Միութեան, որ ոչ արդար պիտի համարէ զայն, ոչ ալ օրինաւոր։ Խ. Միութիւնը երբեք պիտի չհամարկերպի Ազգաժողովի ուխտին այս բռնաբարման։ Ուրիշ երկիրներ ալ, ինչպէս Չեխոսլովաքիան, նպաստած են պատերազմին յաջողութեան»։ (Մոսկուայի թեկնածուն է իր արբանեակը, Չեխոսլովաքիա)։

Երբ հարցուցին թէ Խ. Միութիւնը պիտի քաշուի՞ Ապահովութեան Խորհուրդէն, եթէ Եուկոսլաւիան գրաւէ Թափուր աթոռը։ Վիշինսկի պատասխանեց.

— «Խ. Միութիւնը երբեք չըսեր թէ ինչ պիտի ընէ ապագային»։

Թղթակից մը հարցուց թէ Ալպանիան ինչո՛ւ չի խզեր իր դաշինքը Եուկոսլաւիոյ հետ, միակն ըլլալով արեւելեան Եւրոպայի բոլշեւիկեան պետութիւններէն։ Վիշինսկի պատասխանեց. — «Ես Ալպանիոյ ներկայացուցիչը չեմ, այլ Խ. Միութեան»։ Այս առթիւ գոհունակութեամբ յայտնեց թէ Անգլիա խոստացած է քուէ տալ Չեխոսլովաքիոյ համար։

Պատասխանելով հիւլէական ռումբի մասին եղած հարցումի մը, Վիշինսկի յայտարարեց. — «Խ. Միութիւնը հիւլէական զէնքեր ունի եւ ունեցած է 1947էն ի վեր»։

★ Վեթոյի իրաւունքը սահմանափակելու փորձը նորէն ձախողեցաւ, իբրեւ հետեւանք Խ. Միութեան բռնած դիրքին։

★ Ազգաժողովին նախագահը յայտարարեց թէ ձախողած է նոյնպէս Պալքանեան հաշտարար յանձնախումբին ձեռնարկը, եւ թէ Քաղաքական Յանձնաժողովին կը մնայ ելք մը գտնել։

ԸՆԴՀ. ՊԱՏԵՐԱԶՄ ՊԻՏԻ ԾԱԳԻ, ԵԹԷ

Մառէշալ Թիթօ պատասխանելով ամերիկացի թղթակցի մը հարցումներուն, ըսաւ թէ «Եուկոսլաւիոյ դէմ կատարուած որեւէ յարձակում պատճառ պիտի ըլլայ երրորդ համաշխարհային պատերազմի մը»։ Յետոյ Խ. Միութեան հետ ծագած վէճին ամբողջ պատասխանատուութիւնը բեռցուց Սթալինի վրայ, աւելցնելով.— «Մենք կրնանք դիմադրել որեւէ յարձակման։ Կարելի է կարգադրութեան մը յանգիլ, եթէ Ռուսերը փոխեն իրենց ընթացքը։ Սթալին պէտք է գիտնայ թէ ինչ կ՚անցնի կը դառնայ։ Միակ ելքը այն է որ ըմբռնեն իրենց սխալները»։

ՆՈՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Սոֆիայէն, Վարշաւիայէն եւ Փրակայէն փարիզ հասած լուրերու համաձայն, նոր ձերբակալութիւններ կատարուած են Պուլկարիոյ մէջ, մասնաւորապէս վերին հրամանատարութեան շարքերէն։ Կալանաւորներուն մէջ կը գտնուին ընդհ. սպայակոյտին պետը եւ Ա. զօրաբանակին հրամանատարը, զօր. Թոշեւ։

Փրակայի մէջ ալ «մաքրագործումը» կը շարունակուի նոյն խստութեամբ։ Կառավարութիւնը կ՚ըսէ թէ ձերբակալուած քաղաքացիները ղըրկուած են «վերադաստիարակման» կայանները։ Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ ընդհակառակն փոխադրուած են Եաշիմով քաղաքը, որ ուրանիումի գլխաւոր կեդրոնն է Չեխոսլովաքիոյ մէջ։

Նոյն աղբիւրներուն համաձայն, ընդհանուր ջղագրգռութիւն կը տիրէ բոլոր արբանեակ երկիրներուն մէջ, մանաւանդ նկատի առնելով Մոսկուայի եւ Գերմանիոյ նոր մերձեցումը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԷՅՖԷԼԻ ԱՇՏԱՐԱԿԷՆ վար նետուելով ջարդուփշուր եղաւ ամերիկուհի մը, Օր. Փ. Հընթըր, 27 տարեկան, ուսանող եւ հարուստ։ Սիրային տագնապ։

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Կ. Խաչի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Հ. Կ. Մարտիկներու Միութեան, 23 Հոկտեմբեր, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 14.30ին Théâtre Municipalի մէջ։

Կը նախագահէ ընկեր Մ. ՄԻՐՋԷ (Լիոնէն)

Կը խօսին ընկեր Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ (Փարիզէն) եւ Տիկին ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ (Վալանսէն)

Հրաւիրուած են տեղական ընկերվարական-ներու ներկայացուցիչները։

Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Կ. Խաչի Սանուհիները, Արաքս երգչախումբը։ Պիտի նուագէ ջութակահար երիտասարդ Պիպէռեան։ Մեներգ Տիկին Մ. Կարապետեան (Տէսինէն)։ Կ՚արտասանեն ընկեր Ա. Գալայճեան եւ Օր. Ս. Մաթոսեան։

Մուտքը ազատ է

★

Մարսէյլի մէջ

Նոյեմբեր 5ին, ժամը 20.30էն մինչեւ առտու, Cinéma Alcazarի մէջ։

Մանրամասնութիւնները հետզհետէ։

★

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ մէջ Հոկտեմբեր 30ին։

ԿՈՄԻՏԱՍԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կոմիտասի մահուան 14րդ տարեդարձին առթիւ, այս կիրակի Հոկտ. 23ին, Փարիզի Հայոց Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ հանդիսաւոր բազմաձայն պատարագ եւ հոգեհանգիստ։ Հոգաբարձութիւնս կը հրաւիրէ հայ հասարակութիւնը ներկայ ըլլալ եկեղեցի, յարգելու համար անմահ Վարդապետին յիշատակը։

ՆԱՄԱԿ ՈՒՆԻ Հ. Ա. Տէր Խաչատուրեան, (rue Lafayette)։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ի նպաստ Ֆր. Կապ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղի։ Ղեկավարութեամբ՝

Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ

Կը բեմադրուի ՈՃՐԱԳՈՐԾԻ ԸՆՏԱՆԻՔԸ (Քօրրատօ)։ Սինէմա Ալգազարի մէջ, Հոկտեմբեր 22ին շաբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 9ին։

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Կիրակի 23 Հոկտեմբեր, Իսիի քաղաքապետարանի դաշտին վրայ «Stade Jean Bouin» ժամը 14ին Հ. Մ. Մ.ի Ա. եւ պահեստի խումբերը կը մրցին U. R. S. Albiի պահեստին եւ առաջինին դէմ։ Առաւօտ ժամը 10ին Հ. Մ. Մ.ի կրտսերները կը մրցին Chatouի կրտսերներու Cadetի դէմ Stade Olierի դաշտին վրայ, 11 rue d'Arcuil, La Vache Noire։

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի հանդէս ներկայացումը որ տեղի պիտի ունենար Հոկտ. 23ին։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Ազգային բարերար Պ. Միհրան Գարակէօզեանի մահուան տարելիցին առթիւ հոգեհանգիստ «Հաւըրտ Գարակէօզեան Հօմ»ի սաներու կողմէ, այս կիրակի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

ՀԱՃԸՆԻ ԱՆԿՄԱՆ 29ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Կիրակի, հոկտեմբեր 23ին, Հաճընի անկման 29րդ տարեդարձին առթիւ հոգեհանգստեան արարողութիւն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Պոմոնահայեր, պատրաստուեցէք Ազգ. Սահակ Մեսրոպ մանկապարտէզի հոգաբարձութեան ընտանեկան

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

որ տեղի պիտի ունենայ Դեկտեմբեր 3ին շաբաթ իրիկուն։ Կը խնդրուի Մարսէյլի բոլոր միութիւններէն՝ չխաչաձեւել։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Ահարոնեան խումբի հերթական դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Նիւթը՝ «Միքայէլ Վարանդեանի կեանքը եւ գործը»։ Դասախօս՝ ընկեր ՎԱՐԴԳԷՍ ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ։

Հ. Յ. Դ. ԱՐԾԻՒ ենթակոմիտէի ժողովը այս շաբաթ գիշեր, Ֆրանսական վարժարանին մէջ, 69 rue d'Arcuil, salle Jaurès։

Հ. Յ. Դ. ՎԱՐԴԱՆ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Առնուվիլի սովորական հաւաքատեղին։ Ստիպողաբար կը հրաւիրուին Սարսէլի, Առնուվիլի եւ Կուսէնվիլի բոլոր ընկերները։

ՇԱՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ երեկոյ, սովորական հաւաքատեղին։ Անդամատետրերը միասին բերել։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Գ. ախոյենական մրցումը, այս կիրակի ժամը 3ին, Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզադաշտին վրայ (Stade Atlantic) St. Henri զօրաւոր խումբին դէմ։ Միութեան առաջին ընդհ. եռամսեայ ժողովը շաբաթ 29 հոկտ. ժամը 20ին, Bar du Globe։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. ԱՂԲԻՒՐ — ՍԵՐՈԲ ԵՒ ԵՕԹՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆ խումբը յարգանքի այց մը կազմակերպած է այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին Thiaisի գերեզմանատունը, ողբացեալ ընկեր Ա. ՋԱՄԱԼԵԱՆի, ՕՀԱՆ ԿԱՐՈՅԻ եւ ՊԱՊԱՇԱՅԻ շիրիմներուն։

Ժամադրութիւն գերեզմանատան մուտքին առջեւ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Պեհեսնիցի Էլիզ Զալըգեան կը փնտռէ իր հօրեղբօր որդին՝ Արսէն Զալըգեանը, մօրը անունը՝ Մարիամ, հօրը անուն Աբրահամ, որ կը բնակի Ամերիկա, Պոսթընի շրջանը։ Տեղեկացնել Mr. Assdik Achdjian 26 Ave. de la Valbarelle, Մարսէյլ։ Կը խնդրուի ամերիկահայ թերթերէն արտատպել։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Շավիլի Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 500 ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Մեծմօրեաններէ (Վիլ տ'Ավրէյ), Այրի երիցուհի Տէր ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆի մահուան առթիւ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Լէ գ'Օլիվի «Իշխան» խումբս շնորհակալութեամբ ստացած է, ընկեր Պասմաճեանի Վալանս այցելութեան առթիւ եւ ի նպաստ Նոր Սերունդի Օհանջանեան դպրոցին. — Սարգիս, Մուշեղ, Լեւոն Ճիրհանեաններէ 2000ական ֆրանք, Յ. Տ. Սարգիսեան եւ Գ. Պօյաճեան հազարական, Ա. Տ. Սարգիսեան եւ ընկեր Պետրոս 500ական, ընդհ. գումար (9000) ֆր.։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍԿԱՒԱՌԱԿՆԵՐ

Հայաստանի նոր երգերէն եւ նոր երգիչներէն

ՁԻՆԱՐ ԵՍ կ'երգէ Հ. Դանիէլեան

ԱՇՈՒՂ ՍԱՅԱԹԻ երգը կ'երգէ Շարա Տալեան

ՋԱՆԻ ԷՍՈՒՐ Ա. Պաղտասարեան

ԽՆՁՈՅՔԻ ԵՐԳ մեներգ Մաթոսեան

ՔԷՕՐ ՕՂԼԻ Շարա Տալեան

ՀԻՆ ԳԻՒՂ ժողովրդական գործիքներով

ԼԵԿՈՒՐԻ ժողովրդական պար

ԼԷԶԳԻՆԿԱ ժողովրդական պար

ԴԸԼԷ ԵԱՄԱՆ Շարա Տալեան

ԱԼԱԳԵԱԶ Շարա Տալեան

ԱՅ ՎԱՐԴ մեներգ՝ Լիսիցեան

ԱՂԲԻՒՐ ԱՂԲԻՒՐ նուագախումբ Միրզոյեանի

ՔԱՅԼԵՐԳ Ս. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ նուագախումբ Չեբեցկի

ՔԱՅԼԵՐԳ Ս. Հայաստանի խմբերգ ղեկավարութեամբ Թաւրիզեանի։

ԿԱՆՉԷ ԿՌՈՒՆԿ Շարա Տալեան

ԳԱՅԼԷՔ ՏԵՍԷՔ խմբերգ ղեկ. Պունիի

ԿՌՈՒՆԿ Շարա Տալեան

ԱՆԳՈՒԹԸ խմբերգ, ղեկ. Մէրէնկիւլեանի

ԴԷ ԷԼԻ ԽԱՂԱՑ խմբերգ ղեկ. Այթունեանի

ԿԻՒՐՃԻ ԱՂՋԻԿ Շողիկ Մկրտիչեան։

Դիմել Մարսէյլի մէջ՝ DERDERIAN, 30 Rue des Dominicaines։

Փարիզի մէջ՝ Optique KAPA, 60 rue Lafayette, métro Cadet։

Մէկ սկաւառակը (երկու երգ) 300 ֆրանք։

ԾԱԽՈՒ Է կարի Singer մեքենայ մը 31 K. բոլորովին նոր։ Դիմել «Յառաջ»ի։

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme – (13e)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Vendredi 21 Octobre 1949 Ուրբաթ 21 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5980–Նոր շրջան թիւ 1391

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԲ ԱՄԷՆ ԴՈՒՌ ԿՂՊՈՒԱԾ Է

Այս տողերը գրած ատեն, աչքի առջեւ ունինք Le Mondeի Հոկտեմբեր 20 թիւը :

Թերթը ամփոփելով Պ. Վիշինսկիի զեկուցումը Նիւ Եորքի մէջ, լրագրական սիւնակի մը առթիւ, հետեւեալ տեղեկութիւնը կ'աւելցնէ .

— « Միւս կողմէ Պ. Վիշինսկի հերքեց «այն պարզ զրպարտութիւնները» որոնց համաձայն ազգագրական կարեւոր խմբաւորումներ աքսորուած են վերջերս Կովկասէն դէպի Ասիա» :

Երէկ մենք ալ հրատարակեր էինք Վիշինսկիի զեկուցման հիմնական մասերը, քաղելով զանազան աղբիւրներէ : Բայց չհանդիպեցանք այսպիսի յայտարարութեան մը :

Ամէն պարագայի մէջ, այդ «հերքում»ն ալ կը ներկայացնենք, ի տեղեկութիւն :

Եւ կը սպասենք, աւելի քան երբեք անհամբեր, փաստացի, վաւերական լուսաբանութեանց :

Այս միջանկեալ, չորուցամաք յայտարարութիւնը չէ որ պիտի հանդստացնէ հանրային կարծիքը :

Մանաւանդ որ, բազմազան են տեղահանութեանց լուրերուն աղբիւրները : Ուղղակի թէ անուղղակի : Պաշտօնական թէ անպաշտօն :

Միշտ այսպէ՛ս լոյս աշխարհ հանուած են ահաւոր բարբարոսութեանց պատմութիւնները :

Մանաւանդ այն երկիրներուն մէջ ուր բռնակալ իշխանութիւն մը ամուր կղպած է դուռ եւ պատուհան, որպէսզի «դրսեցիներ» չկարենան տեսնել կամ լսել :

Այսպէ՛ս իմացանք, 1915ին, Հայաջինջ Սարսափներու նկարագրութիւններն ալ, երբ հանդուցեալ Պապը Ալին հերքումներ կը թխէր աջ ու ձախ, Եւրոպայի ամէնէն կարեւոր — եւ արատաւոր — թերթերուն մէջ :

Այն ատեն ալ, հրաչքով փրկուած փախստականներ, Թուրքիոյ խորերը մնացած օտարականներ, ճամբորդներ, սպաներ կամ հիւանդապահուհիներ էին որ պարզեցին ահաւոր Նախճիրը :

Եւ չէզոք պետութեանց, մասնաւորապէս ամերիկեան դեսպաններն էին որ արիաբար պատռեցին վարագոյրը :

Ցեղասպանութեան այդ աննախընթաց Եղեռնէն ամիսներ վերջն ալ, Եւրոպան եղածին մէկ տասներորդն անգամ չէր գիտեր, ինչպէս կը խոստովանէր լուսահոգի Լեփսիուսը, Պոլիս գալով :

Մնաց որ, ի՞նչպէս կարելի է իբրեւ հերքում ընդունիլ Խ. Միութեան արտաքին նախարարին կողմնակի յայտարարութիւնը, —

Երբ բռնագաղթի լուրերը շրջան կ'ընեն ամիսներէ ի վեր, եւ Մոսկուան ձայն – ծպտուն չի հաներ :

Երբ Յունաստանի կառավարութիւնը բողոքագիրներ կ'ուղղէ եւ կը պահանջէ վերադարձնել աքսորականները, ստանձնելով փոխադրութեան ծախքերը :

Երբ ուղղակի թէ անուղղակի, պաշտօնական կամ անպաշտօն աղբիւրները կը յիշեն տեղահանութեանց թուականը (1949 Յունիս), կը հաղորդեն թիւեր,— 15—17.000 Յոյն, 50.000 Լիթուանացի, հազարաւոր Իրանցիներ եւն. : Վերջին պահուն ալ՝ թիւ մը հայ աքսորականներու մասին.— 9874 կամ տասը հազար :

Երբ, Միացեալ Ազգերու ընկերային եւ տնտեսական յանձնախումբին մէջ անգամ, տիկին մը ցեղասպանութեամբ կ'ամբաստանէ Խ. Միութիւնը, դատապարտելով զանգուածային աքսորները :

« Ասպարէզ » կը պատմէ թէ այս նոր բռնագաղթին լուրերը հրատարակուած ատեն, Ամերիկայի ռամկավարներուն պաշտօնաթերթը, « Պայքար », հետեւեալ ծանրակշի՛ռ խօսքը ըսած էր.
— « Հայերը պէտք էր խնայուէին այս ցանկին մէջ » :

Հասկցողին շատ բարեւ :

Բոլշեւիկները 1942ին ալ ամբողջ ժողովուրդներ տեղահան ըրին Խրիմէն եւ Հիւս. Կովկասէն, բայց լուրը պաշտօնապէս հաղորդուեցաւ պատերազմէն վերջը ...

Պայմա՞ն է որ մենք ալ քանի մը տարի սպասենք, իմանալու համար եղերական դէպքի մը վաւերական պատմութիւնը :

Շ.

ԵՐԵՒԱՆԸ Է ԽՕՍՈՒՄ

(Արեւմտահայերէնի վերածուած)

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ Կոմիտասի ծննդեան 80ամեակի առթիւ սարքուած հանդէսին մէջ, Կոստանդին Սարաճեան ըսած է.— « Կոմիտասը հայ ժողովրդական երգը հասցուց այն բարձր գագաթին, որով ստացաւ համաշխարհային նշանակութեան » : « Կոմիտասի դերը հայ երգի պատմութեան մէջ» նիւթի շուրջ խօսած է երաժշտագէտ Մուրատեան : Հանդէսին մէջ տեղի ունեցած է ճոխ համերգ Կոմիտասի երաժշտութենէն :

ԿՐԹԱԿԱՆ Նախարարութեան տարրական եւ միջնակարգ դպրոցներու յատուկ թերթը, «Սովետական Դպրոց», հրատարակեց 1000րդ թիւը : Այս թերթին Ա.ը լոյս տեսած է 1935ին, 8000 օրինակ : Կը պարունակէ այն բոլոր հարցերը՝ որոնք կապ ունին Հայաստանի դպրոցական կեանքին հետ : Թերթին կ'աշխատակցին շատ մը մանկավարժներ եւ դասախօսներ :

ԵՐԵՒԱՆԻ ԱՐՁԱԹԱԳՈՐԾ վարպետներու արուեստը հանրածանօթ է ամբողջ Սովետական Միութեան մէջ : Վերջերս անոնք Մոսկուա ղրկեցին ռուս մեծ բանաստեղծ Պուշկինի ծննդեան 100ամեակի առթիւ՝ գրքի արծաթեայ կողք մը հայկական նուրբ քանդակներով եւ Պուշկինի դիմանկարով : Այս աշխատութեան իրենց մասնակցութիւնը բերած են վարպետներ Մարտիրոսեան, Աւագեան եւ Հայրապետեան : Արտէլին մէջ կ'աշխատին հայրենադարձ վարպետներ : Գնահատուած վարպետներ են Համբարձումեան, Զարդարեան, Պապայեան :

ԵՐԵՒԱՆԻ ԱՐՈՒԵՍՏԻ աշխատողներու տան մէջ տեղի ունեցաւ հանդիսաւոր նիստ նուիրուած հոլանտացի նկարիչ Ռամպրանտի ծննդեան 200 – ամեակին : Խօսեցաւ արուեստագէտ Յարութիւնեան որ շեշտեց թէ հակառակ իր հանճարեղ ստեղծագործութիւններուն, ան ապրած է տնտեսական շատ ծանր պայմաններու մէջ : Իր գլուխ գործոցներն են «Գիշերային պահակախումբը», « Անառակ որդին», «Հրեայի դիմանկարը» : Հանդէսէն վերջ ներկաները տեսան Ռամպրանտի նուիրուած շարժանկարը :

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ ԱՇՈՏ ՍԱԹԵԱՆ խօսելով Հայաստանի երաժշտագէտներու ստեղծագործութիւններու մասին ըսաւ.— « Մեր երկրի երգահանները մեծ եռանդով կ'աշխատին սովետական հայրենիքը եւ ընկերվարական կեանքը ներկայացնել երգի միջոցով : Բարձր գնահատուած ստեղծագործութիւններ ունին Նիկողայոս Տիգրանեան, Անուշաւան Տէր Ղուկասեան, որ հայ երաժշտութիւնը հարստացուց նոր օփերայով մը,— «Մանկական Օփերան» որ պիտի բեմադրուի «Սպենդիարեան» Օփերային մէջ : Երգահան Կարօ Զաքարեան կը պատրաստէ Լենինի նուիրուած պալէտ (պարախաղ) մը երեք մասէ համանուագային (symphonique) նուագախումբի համար : Սթալինեան մրցանակաւոր երիտասարդ երգահան Ալեքսանդր Յարութիւնեան վերջերս աւարտեց համանուագի նուագախումբի համար մեծածաւալ աշխատութիւն մը, ինչպէս նաեւ ես (Աշ. Սաթեան) կը պատրաստեմ «մեր մեծ առաջնորդ ընկեր Սթալինի ծննդեան 70ամեակի նուիրուած համանուագային սուիթա շարք մը (suite) եւ Սթալինի նուիրուած տաղ մը (cantate) նուագախումբի համար, Նայիրի Զարեանի եւ Գեղամ Սարեանի բանաստեղծութեանց վրայ » :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ամերիկեան զինուորները պիտի մնան ցորչափ անհրաժեշտ համարուի Եւրոպայի խաղաղութեան եւ ապահովութեան համար, համաձայն ամերիկեան մարզպանին յայտարարութեան : Մ. Նահանգներու քաղաքականութիւնը պիտի չփոխուի, ինչ որ ալ ընեն Ռուսերը, նոյնիսկ եթէ պարպեն արեւելեան Գերմանիան :

ԱՐԱԲ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐԷՆ 450.000ը Սուրիոյ, 150 հազարը Յորդանանի եւ հարիւր հազարը Երուսաղէմի շրջանին մէջ տեղաւորելու համար ծրագիր մը ներկայացուեցաւ Միջին Արեւելքի անտեսական յանձնախումբին :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ առողջապահական նախարարութիւնը որոշեց հականեխել բոլոր քաղաքներուն եւ գիւղերուն շէնքերը, դեղեր արձակելով օդանաւերու միջոցաւ : Հարիւր հազար քիլօ դեղ տրամադրուած է ձրիաբար :

Նոր դահլիճին կազմութիւնը

Արմատական երեսփոխան Ռընէ Մայէր, որ վարչապետ առաջարկուած էր Հանրապետութեան նախագահին կողմէ, Ազգ. Ժողովին ներկայացաւ երէկ, իր ծրագիրը կարդալու եւ վստահութեան քուէ ստանալու համար :

Հրատարակուած տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ նոր վարչապետը շատ աւելի նպաստաւոր կացութեան մը մէջ կը գտնուի քան իր նախորդը, Պ. Ժիւլ Մոք : Լաւատեսներ կը հաւատէին թէ կրնայ մինչեւ 33—350 քուէ շահիլ (օրինական մեծամասնութիւնն է 311) :

Անշուշտ Ժիւլ Մոքի կատարած փորձը հարթեց ճամբան, դիւրացնելով իր յաջորդին գործը : Բոլոր չափաւոր կուսակցութիւնները աջակցութիւն խոստացած են : Ընկերվարականներն ալ համաձայն են, բայց կ'ուզեն իմանալ Ռընէ Մայէրի վերջնական ծրագիրը՝ աշխատավարձքի եւ ուրիշ կարգ մը հարցերու մասին : Կ'ըսուի թէ իրենց պահանջներէն մէկն է զինադադար հաստատել Հնդկաչինի մէջ : Նոր վարչապետը կ'ուզէ զգուշութեամբ շարժիլ տնտեսական եւ ելմտական խնդիրներու մէջ, որպէսզի կարենան հաւասարակշռել ելմտացոյցը եւ սահմանափակել Թղթադրամներու շրջաբերութիւնը :

Կարգ մը թերթեր դիտել կուտան թէ դժուարութիւնները պիտի սկսին նոր դահլիճին կազմութենէն վերջը : Կարծողներ կան թէ ընկերվարականները պիտի չմարսեն Ժիւլ Մոքի պարտութիւնը :

Ընդհանուր կարծիքն այն է թէ նոր դահլիճը մեծ տարբերութիւն մը պիտի չունենայ նախորդէն : Հաւանական է որ երեք – չորս փոխ վարչապետներ նշանակուին : Արտաքին նախարար պիտի մնայ Պ. Ռոպէռ Շուման, ներքին նախարար՝ Պ. Ժիւլ Մոք, եթէ վերջին պահուն անակնկալ մը չպատահի :

★ Պ. Ռընէ Մայէր ծնած է Փարիզ, 1895ին : Համալսարանը աւարտած է իբրեւ շրջանաւարտ գրականութեան եւ իրաւագիտութեան : Զինուորագրուելով Մեծ Պատերազմին ատեն, վիրաւորուեցաւ 1915ին : Իբրեւ դիւանապետ ծառայելէ վերջ զանազան նախարարութեանց մէջ, գործի ասպարէզ մտած է կարգ մը կարեւոր պաշտօններ վարելով բազմաթիւ ընկերութեանց, Ռոչիլտներու դրամատան, երկաթուղիներու, ելեկտրական միութեան եւն. մէջ : 1943ին Հիւս. Ափրիկէ փախաւ, ուր զօր. տը Կոլ նախ մարզպան նշանակեց զինքը, յետոյ նախարար ծովային հաղորդակցութեանց եւ հանրօգուտ շինութեանց : 1945ի Մ. Նահանգները ղրկուեցաւ մասնաւոր պաշտօնով, յետոյ նշանակուեցաւ ընդհ. վերատեսուչ գերմանական եւ աւստրիական գործերու, մինչեւ 1946 Յուլիս : 1947ին եղաւ ելմտական նախարար Շումանի առաջին դահլիճին մէջ, յետոյ ազգ. պաշտպանութեան նախարար Շումանի երկրորդ դահլիճին եւ Անտրէ Մարիի կառավարութեան մէջ : Ինչպէս Ժիւլ Մոք, նոր վարչապետն ալ գաւակ մը կորսնցուցած է 1944 Սեպտեմբերին, ազատագրութեան օրերուն :

Նոր կռուախնձոր.— Եուկոսլաւիա

Պելկրատի կառավարութեան պաշտօնաթերթը, « Պորպա », կը գրէ թէ հունգարական, պուլկարական, ռումանական եւ ալպանական պահակազօրքերը կը զօրանան Եուկոսլաւիոյ սահմաններուն վրայ, ուժ տալու համար Կոմինֆորմի պայքարին՝ ընդդէմ մարէշալ Թիթոյի : Թերթը կ'ըսէ նաեւ թէ կարմիր բանակէն ալ զինուորներ փոխադրուած են այդ չորս երկիրները, որոնք խրամներ եւ ամրութիւններ կը շինեն Եուկոսլաւիոյ բոլոր սահմաններուն վրայ :

Պաշտօնաթերթին քաղած տեղեկութեանց համաձայն, Եուկոսլաւիոյ հունգարական եւ պուլկարական սահմաններուն վրայ «ռազմատենչ պայքարը այնքան սաստկացած է որ, «սահմանամերձ բնակիչները պատերազմի մղձաւանջին տակ կ'ապրին» : Պուլկարիոյ մէջ պատերազմաշունչ ձայները կը բարձրանան, «Ազատենք Մակեդոնիան» աղաղակներով : Ալպանիոյ մէջ զօրախումբեր կը համախմբուին մեր սահմաններուն վրայ եւ ռուս մասնագէտներ կը վարեն ամրութեանց շինութիւնը սահմանագլուխին վրայ : Ալպանական զօրքեր ղրկուած են բոլոր սահմանամերձ գիւղերը : Մասնաւոր գործակալներ կ'այցելեն զինուորական կայանները եւ ռազմաշունչ քարոզութիւններ կը կատարեն Եուկոսլաւիոյ դէմ : Նոյնպէս սահմանագլուխի ռումանական զօրքին մէջ : Պուլկարիոյ մէջ մեծապէս աւելցած է ռուս մարզիչներու եւ մասնագէտներու թիւը, այն օրէն ի վեր որ Սոֆիա այցելեց մարէշալ Բուլկանին : Փչաթելեր կը հաստատուին բոլոր սահմանագլուխներուն վրայ եւն. :

★ Երէկ, հինգշաբթի, պիտի ընտրուէր ՄԱՆ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՈԳԻՆ

Այս տարի եւս, հակառակ համայն աշխարհի քաղաքական ու տնտեսական ծանր եւ անլուծելի տագնապին, մեր հաւատաւոր ընկերները գուն–գագունդ կը դիմեն կուսակցութեան հաւաքավայրերը, միասնաբար արտայայտելու իրենց կամքի ուժը եւ արժէքը, Դաշնակցութեան Օրուան առթիւ :

Սակաւաթիւ են անշուշտ անոնք որ մեր շարքերէն ներս կը փնտռեն իրենց «Ես»ը ու միջոցներ կ՚ապահովեն անոր ցանկութիւններուն գոհացում տալու : Այդպիսիները պէտք է փնտռել մեզմէ հեռուները, իսկ պատահականօրէն մեր մէջ սպրդածները վաղ թէ ուշ կը չքանան եւ կը կորսուին :

Մեր կուսակցութեան 59 տարիներու պատմութիւնը չափազանց հարուստ է անձնուիրութեան ու զոհաբերութեան ցայտուն օրինակներով : Քրիստափորը, Ռոստոմը եւ Զաւարեանը, այդ երեք մեծ տիտանները, ինչպէս անոնց բոլոր մեծ ու պզտիկ հետեւորդները, յայտնի ու անյայտ հերոսները չփնտռեցին իրենց «ես»ի պահանջները : Անոնք վառեցին հայ ժողովուրդի ազատագրութեան խարոյկը բարբարոսներու մութ աշխարհին մէջ, լուսաւորելու համար խաւարած հոգիները, ու առանց վայրկեան մը անճրկելու նետուեցան անոր մէջ, բոցը աւելի ճարճատուն, աւելի տաք ու յարատեւ վիճակի մէջ պահելու համար :

Դաշնակցութիւնը ծնունդ առած օրէն իսկ լայն արմատներ ձգեց հայ զանգուածի հոգիներուն խորը, որովհետեւ իր հաւատացեալները իրենց «ես»ի պարիսպները քանդեցին, արհամարհեցին անհատական փառքը, հաճոյքը եւ հարստութիւնը :

Մեր այսօրուան աստանդական կեանքին մէջ, կտրուած մայրենի հողէն, փորձեցէք ժամանակ մը ուրիշներու կեանքը ապրիլ, մոռացութեան տալով մեր ազգային փառքի, մեծութեան ու ազատագրութեան պատմութիւնը, մեր երէկուան, այսօրուան եւ վաղուան դաստիարակ–ուսուցիչը, վստահ եղէք որ վաղ թէ ուշ պիտի ցամքի ձեր հոգին ու պիտի կորսուիք : Այդ ճանապարհով պիտի առաջնորդուիք դէպի բարոյական առանձնութիւն, պիտի կտրուիք հայկական եւ մարդկային ընկերակցութենէն :

Դուք ձեր կամքի ամբողջական գիտակցութիւնով անդամագրուած էք մեր կուսակցութեան, որովհետեւ ստեղծուած չէք իբրեւ անձնապաշտներ, որոնք կ՚ապրին ու կը գործեն պաշտպանելու համար միայն իրենց դրամը, կինը ու անհատի իրաւունքը : Դուք համոզուած էք որ ընկերութեան մը մասնիկն էք եւ պէտք ունիք ձեզ շրջապատողներու համակրանքին : Միեւնոյն ատեն կը ջանաք ձեր կարգին օգնել ձեր շուրջիններուն :

Ահա թէ ինչպէս դաստիարակեցին մեզ մեր մեծ ընկերները· ցոյց տալով մարդկային իրական կեանքի արժէքը, միտքը ու վայելքը :

Աշխարհի բոլոր մեծ հոգեբաններն ու բարոյախօսները միակամ են երբ կ՚ընդունին թէ «ես»ի զոհաբերութիւնը միակ ճանապարհն է անհատը բարձրացնելու կեանքի ճախճախուտներէն վեր, դէպի հաւաքականութեան երջանկութիւնը :

Քարլայլ մը միայն պիտի կրնար պատկերացնել Հրայրներու, Թաթուլներու, Սերոբներու ու անթիւ հերոսներու անձնուիրութեան օրինակները : Անոնք կախաղաններու վրայէն, բանտի խորերէն ու ժայռերու ծերպերէն «Մահ կամ ազատութիւն» երգելով իրենց ծաղիկ կեանքերը զոհաբերեցին հայ ազգի ապահովութեան, ազատութեան եւ յարատեւութեան համար :

Անհատ Դաշնակցականը պէտք է գիտնայ նախապէս իբրեւ արժէք կազմաւորուիլ եւ ապա նուիրուիլ, զոհաբերուիլ : Առողջ կամքը փոխն ի փոխ շարժում մըն է ստեղծագործութեան ու զոհաբերութեան : Առանց մէկը միւսին, անհատը իր կամքի պզտիկութիւնովը պիտի թունաւորուի :

Մի կարծէք որ ձեզ կը դիմեն ողորմութիւն ստանալու համար : Ոչ, Դաշնակցութեան փնտռածը կը վերաբերի աւելի ազնուական նուիրատուութեան մը որ սերտօրէն կապուած է ձեր կամքին հետ :

Քանի որ եսապաշտութիւնը կ՚առաջնորդէ անհատը հոգեկան չորութեան ու չէզոքացման, լայնօրէն բանանք մեր հոգիներուն դուռները ու փոխանակ « ես »ի՝ « մենք » բառը արտասանենք : Այդ « մենք »ը մեր ընտանիքն է, մեր բարեկամները, մեր գիւղերն ու քաղաքները, մեր ազգային հարստութիւնները, հայ հայրենիքը ու ազատագրուած մարդկութիւնը :

Ան որ կը քալէ ու կը գործէ այս ճանապարհով, իբրեւ հաւատարիմ ուխտաւոր, պիտի գիտնայ իր կամքին տալ այն ուղղութիւնը, որ 59 երկար տարիներով գծուած է ու կը համապատասխանէ մարդկային բնութեան գերագոյն կոչումին :

Փնտռեցէք, ընկերներ այդ հաւաքականութիւնը, ապրեցէք անոր մէջ որպէսզի ձեր անձնաւորութիւնը աւելի ճառագայթաւորուի : Նուիրուեցէք անոր աւելի վեհանձնօրէն ու ձեր ամբողջական ուժովը, այն ատեն ապահով եղէք որ այդ ուղիով պիտի ազնուացնէք ձեր կամքը ու պիտի զօրանաք ձեր հաւատքին մէջ :

Հայ ժողովուրդը կարօտն ունի ձեր զօրաւոր կամքին ու հաւատքին, ու կը սպասէ ձեզմէ աշխատանք, անձնուիրութիւն եւ խորհուրդ :

Փոխանակ «Ես»ի, ձեր «մենք կ՚ուզենք»ի հաւատամքը ալ աւելի պիտի զօրացնէ Դաշնակցականի ոգին ու պիտի ապահովէ հայ անզուգական ցեղի յարատեւութիւնն ու անմահութիւնը, որուն մենք խոր հաւատքը եւ համոզումը ունինք :

Հ. ՍԵՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԱԹԷՆՔԷՆ

Մշակութային շարժում

Հին Յունաստանի հայ գաղութի մշակութային շարժման առանցքը կը կազմէ Համազգային Մշակութային ընկերութիւնը — Նախկին Աթենահայ Մշակութային Միութիւնը, իսկ այդ շարժման մղիչ ուժը «Ազատ Օր»ն է :

Հազիւ տասնըհինգ ամիսներու կեանք մը ունի Համազգայինը եւ սակայն կրնայ հպարտանալ որ կրցաւ այդքան կարճ ժամանակաշրջանի մը ընթացքին կատարել խիստ նշանակալից գործ, մշակութային բոլոր մարզերէն ներս, հակառակ շրջանիս մէջ տիրող խիստ աննպաստ պայմաններուն : Արտասահմանի հայ ընթերցողը հազիւ աղօտ գաղափար մը ունի Յունաստանի մէջ, ներքին եղբայրասպան պատերազմին հետեւանքով յառաջ եկած բազմապիսի սեղմումներուն եւ տնտեսական խիստ աննպաստ պայմաններուն մասին : Դժուար չէ երեւակայել, թէ հաւաքոյթներ եւ ձեռնարկներ ինչ դժուարութեանց ենթակայ են պատերազմական վիճակի մէջ գտնուող երկրի մը մէջ, որ կենաց եւ մահու պայքարի է լծուած :

Հակառակ սակայն այս դժուարութեանց, Համազգայինի վարչութիւնը եւ անդամները կրցան հայ թատրոնը, հայ գրականութիւնն ու հայ երգը սիրելի եւ մատչելի ընծայել յունահայ լայն զանգուածին :

Անցնող 15 ամիսներուն 4 երգահանդէս, թատերական երկու կեդրոնական ներկայացում եւ հրատարակչական պատկառելի գործ մը, ահա քանի մը բառերով ամփոփումը աշխատանքի մը— հազիւ 8 — 10,000 հայութիւն հաշուող շրջանի մը մէջ, որ նախանձը պիտի գրգռէր տնտեսապէս բարգաւաճ, բնականոն եւ ազատ պայմաններու տակ ապրող բազմանդամ գաղութներուն իսկ :

Միայն Յունաստանի մայրաքաղաքը այցելող արտասահմանեան հայը կրնայ ըմբռնել մեծութիւնը տարուած աշխատանքին : Որովհետեւ դիւրին գործ չէ կազմութիւնը 80 — 100 հոգիէ բաղկացած երգչախումբի մը, որուն անդամները ցրուած են Աթէնքի չորս արուարձաններուն մէջ, գրեթէ բոլորն ալ աշխատաւորներ : Անոնք գիշերային եւ կիրակնօրեայ իրենց հանգիստը զոհելով եւ նիւթական բացառիկ ծախքերու ենթարկուելով կը համախմբուին փոխն ի փոխ արուարձաններու այս կամ այն սրահին մէջ, շարունակ երկար փորձեր կատարելու եւ երգահանդէսին լաւագոյնս պատրաստուելու համար : Երգչախումբին վարիչին աշխատանքն ալ խիստ դժուար է, քանի որ երգողներու մեծ մասը գաղափար չունի ձայնանիշի (նօթ) մասին եւ ականջին ուժ տալու կը հարկադրուի : Յունահայ Համազգայինի պարծանքը կը կազմէ իր երգչախումբը, երկսեռ, մինչեւ 120 անդամներով, որոնց գոնէ 90ը կը մասնակցին կանոնաւորաբար բոլոր երգահանդէսներուն : Օժտուած է երկու վարիչներով, որոնց մին, Օր. Մարի Աշըգեան, Վիէննայի Քոնսէրվաթուառէն շրջանաւարտ, միեւնոյն ժամանակ ծանօթ երգչուհի, այս օրերս անցած է Ֆրանսա, այդ շրջանին մէջ եւս շարք մը երգահանդէսներ կազմակերպելու համար : Երկրորդ ղեկավարն է Պ. Յակոբ Փափազեան, տաղանդաւոր երգահան եւ խմբավար մը, որուն առաջնորդութեամբ Համազգայինի վերջին երեք երգահանդէսները մեծ յաջողութեամբ պսակուեցան : Պ. Փափազեանի հեղինակութիւններէն էին կազմուած Համազգայինի երկրորդ եւ երրորդ երգահանդէսներու յայտագրերը, երգահանդէսներ՝ որոնցմէ մին տրուեցաւ Աթէնքի շրջանի Նէա Զմիռնիի հարուստ թաղամասի շքեղ թատրոններէն մէկուն մէջ, միւսն ալ Փիրէա, Քոքինիոյ հայկական թաղամասի շարժանկարի ընդարձակ սրահներէն մէկուն մէջ, երկուքն ալ ժողովրդական հոծ բազմութեան մը ներկայութեան, որոնց մէջ՝ օտար արուեստագէտ եւ արուեստասէրներ : Չորրորդ երգահանդէսը տեղի ունեցաւ Օգոստոսի առաջին օրերուն բացօթեայ, Աթէնքէն դուրս, Տիոնիսօս կոչուած ծառախիտ վայրին մէջ, մեծ դաշտագնացութեամբ մը, որուն մաս կազմած էին Աթէնքի եւ արուարձաններու հայութենէն 1000է աւելի անձեր, առանց հաշուելու օտարները :

Այս բացօթեայ երգահանդէսին յայտագիրը կը բաղկանար Կոմիտասի, Սիւնիի, ուրիշ մէկ երկու հայաստանեան երգահաններու եւ իր՝ Պ. Յ. Փափազեանի հեղինակած կտորներէն :

Երգահան Պ. Յ. Փափազեան համեստ եւ սակայն կարող արուեստագէտ մըն է : Իր հեղինակութիւնն է «Զարչըլը Արթին Աղա» օփերէթը, որ պատերազմէն առաջ այնքան մեծ յաջողութեամբ բեմադրուեցաւ Աթէնքի, արուարձաններուն եւ Սելանիկի մէջ : Հեղինակը օփերէթի վերածած է նաեւ «Պաղտասար Աղբար»ը, իսկ օփերայի՝ «Նամուս»ը, որուն բեմադրութիւնը չյաջողեցաւ յարմար ուժերու չգոյութեան պատճառաւ : Նոր շրջանին համար Համազգայինի ծրագիրներուն մէջ կայ, երգահանդէսներէ զատ, նաեւ «Զարչըլը»ին եւ «Պաղտասար Աղբար»ին (օփերէթ) բեմադրութիւնները : Ասպարէզ քաշելով արժէքաւոր եւ տաղանդաւոր արուեստագէտ մը, որ յունահայութեան սեփականութիւնն է, Համազգայինը կը ձգտի օգտուիլ անոր արժանիքներէն եւ զանոնք արժանաւոր կերպով ցուցադրել նաեւ զինքը հիւրընկալող ժողովուրդին :

Թատերական մարզին մէջ եւս Համազգայինը յաջողեցաւ իր շուրջ հաւաքել ներգաղթէն յետոյ մնացող բոլոր սիրողները, որոնց մէջ այնպիսիներ կան, որոնք մաս կազմած էին շարունակաբար, պարբերաբար Յունաստան այցելող ծանօթ դերասաններու կազմած թատերախումբերուն : Անոնցմէ է Տիկին Ալիս Ֆարաճեանը (ծնեալ Աշըգեան), քոյրը վերև յիշուած երգչուհի և խմբավար Օր. Մարի Աշըգեանի : Նոյնը կրնանք ըսել նաեւ Պ. Գէորգ Փափազեանի համար, եղբայրը վերեւ յիշուած արուեստագէտ երգահան Պ. Յակոբ Փափազեանի : Տիկին Ալիս Ֆարաճեանի կը պարտինք Համազգայինի Թատերասիրացին կողմէ այնքան յաջողապէս բեմադրուած «Երգ Երգոց»ի ներկայացումը Աթէնքի ամենամեծ սրահներէն «Քէնթրիքոն»ի մէջ, ի ներկայութեան ժողովրդական աննախընթաց բազմութեան մը : Իսկ « Պատուի համար »ի բեմադրութիւնը յանձնուեցաւ Պ. Գէորգ Փափազեանի, որ փորձի երկար շրջանէ մը վերջ, մեծ մասամբ նոր ուժերով, յաջողեցաւ Շիրվանզադէի այս հանրածանօթ թատերախաղին յաջող ներկայացման վայելքը տալ :

Ամառնային եղանակի փակումով Համազգայինի Թատերասիրացը կը պատրաստուի շքեղօրէն տօնելու հայ թատրոնի 2000ամեակը, որով պիտի կատարէ եղանակի բացումը : Շուտով կը պատրաստէ նոր տարուան ներկայացումներու իր ծրագիրը եւ անմիջապէս գործի կը լծուի : Յուսալի է, որ աւելի բախտաւոր պիտի ըլլայ նոր տարուան շրջանին, նկատելով որ օրէ օր կը սպասուի պատերազմական վիճակի բարձման, հետեւաբար հաւաքոյթներու շուրջ սեղմումներու վերացման :

Համազգայինը իր գործունէութեան մարզին մէջ առած է նաեւ հրատարակչական գործը : Իր առաջին քայլը, պիտի ըսէինք ձեռնարկը, աւելի քան քաջալերական է : Ինչպէս ան ծրագրէն գործի անցնելով արդէն իրագործած է հրատարակութիւնը իր անդամներէն բանաստեղծ Եսայեանի «Հելլէնական Քնար»ին, վերջին երկու դարու հելլէն լաւագոյն բանաստեղծներու ընտրելագոյն քերթուածներու թարգմանութեանց հաւաքածոն, որուն այնքան անհամբերութեամբ կը սպասէին հելլէն գրական շրջանակները : Անոնք մեծապէս խանդավառուած, սկսած են խիստ դրուատալից տողերով արտայայտուիլ հելլէն մամուլին մէջ հրատարակութեան, բանաստեղծ Վազգէն Եսայեանի եւ հայ գրականութեան մասին : Աւելորդ չըլլար հոս յիշել, որ նոյն բանաստեղծը, օժանդակութեամբ եւ գործակցութեամբը հելլէն հայասէր բանաստեղծ Պ. Քուլիս Ալեփիսի, պատերազմէն առաջ հրատարակած էր « Արմենիքի Մուսա »ն, հատորիկ մը հայ ծանօթ բանաստեղծներու ընտիր քերթուածներու թարգմանութեանց : Կրկնակ տպագրութեան արժանացած եւ ամբողջութեամբ սպառած : Համազգային եւ բանաստեղծ Պ. Վ. Եսայեան երախտագիտութեան պարտք մը ունին դրասէր Պ. Մելքի Գլըճեանի հանդէպ (Եգիպտոս), որ սիրայօժար ստանձնեց «Հելլէնական Քնար »ի տպագրական ծախքին մեծ մասը : Յիշեալները շնորհակալութեան պարտք մը ունին նաեւ հանդէպ ընկեր Գ. Լազեանին որ ծանօթացուց Պ. Մ. Գլըճեանին հրատարակիչը, թարգմանիչն ու հրատարակութեան կարեւորութիւնը, ապահովելով դրասէր հայուն նիւթական օժանդակութիւնը :

Համազգայինի հրատարակչականը իր նոր տարուան հրատարակչական ծրագրին մէջ ունի տպագրութիւնը « Արմենիքի Մուսա»յի եւ երգչախումբի վարիչ Պ. Յ. Փափազեանի ձայնագրեալ մէկ քանի երգերուն (հատուածներ «Նամուս» օփերայէն) :

Համազգայինի գրիչ շարժելու կարող անդամները կ՚աշխատակցին նաեւ «Ազատ Օր»ի բացառիկներուն, պատմուածքներով, նորավէպերով եւ այլ գրութիւններով : Կ՚ուսումնասիրուի մանկական պարբերաթերթ մը հրատարակելու ծրագի–

ՖՐԱՆՔՕ-ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

Ինչպէս ամէն տարի, անցեալ կիրակի եւս Ֆրանքօ-Հայկական Միութիւնը կազմակերպած էր երկու ժողովուրդներու մշակոյթին նուիրուած փառատօն մը:

Ծերակուտական Պ. Լուի Մառէն կը բացա-կայէր նախարարական ատենաժողովին պատճառով եւ հանդէսին նախագահեց Պ. Արշակ Չօպանեան, որ համառօտակի պարզեց Ֆրանքօ-Հայկական մշակութային գործակցութիւնը, սկսելով հին-կին յիշատակութեանց շրջանէն: Կարդաց Գրիւքսէլի «Լը Սուառ» օրաթերթին մէկ յօդուածը, որ կը ջատագովէր հայ գրողներուն բերած նպաստը ֆրանսական գրականութեան: Դժբախ-տաբար ցանկը լրիւ չէր եւ կողմնակալ ոգիէ ներշնչուած, մանաւանդ այնտեղ յիշուած են անուններ, որոնք ոչ մէկ տառ ֆրանսերէն գրած են... (ԽՄԲ.— Ժամանակին թարգմանած ենք այս գրութիւնը) :

Հայրապետական պատուիրակ Արտաւազդ արք. գրաւոր ճառ մը կարդաց, նուիրուած Խաչակիրներու շրջանի հայ պատմիչներուն: Փոխն ի փոխ, մեր աչքին ներկայացան պատկառելի դէմքերը Մատթէոս Ուռհայեցիի, Վարդան պատմիչի, Մխիթար Գանձ. եւ Հեթում պատմագրի: Ցատկանշական է անշուշտ Վարդան պատմիչի նկարագրութիւնը դէպի Թաթարաց խանին ար-քունիքը կատարած իր ճամբորդութիւնը, Հայոց Հեթում արքային ընկերակցութեամբ: Անժխտելի է արժէքը Հալէպի եկեղեցիին մէջ գտնուած Օշինի ժամագիրքին, որ բացի Սաղմոսարանէն եւ եկեղեցական արարողութեանց բաժիններէն, ժամանակակից դէպքերուն կ'անդրադառնայ լայն-օրէն: Հեթում պատմիչ գրած է լատիներէն Թաթարաց պատմութիւնը: Այս բոլոր վկայութիւն-ները թանկագին նպաստ մը բերած են, մանաւ-անդաբար Հայոց պատմութեան եւ ընդհանրապէս Խաչակիրներու արշաւանքներու լուսաբանու-թեան:

Ծանօթ հայագէտ Պ. Ֆէյտիի ճառը, սահ-մանուած մեր մայրենի բարբառին, խիստ շահե-կան էր եւ արդէն հրատարակուեցաւ «Յառաջ»ի մէջ:

Փարիզի հայ գաղութին համար յայտնութիւն մը եղաւ՝ Հիւկէթ Աժաէրեանը: Փոքրիկ դաշնա-կահարուհին նուագեց երկու կտոր Շոփէնէն, մեծ շնորհով եւ ինքնավստահութեամբ: Ժողովուրդին ջերմ գնահատութիւնը հարկադրեց այս Հրաչք-մանուկին ձեռք զարնելու երրորդ կտորի մը:

Ծոխ էր յայտագիրը, ուր երեւան եկան հայ գեղարուեստական աշխարհի կարկառուն դէմքե-րը: Դերասան Ա. Գմբէթեան «Գեղօն ի պատիւ հայ լեզուին»ով, եւ Թէքէեանի «Եկեղեցին Հայ-կական»ով, իսկ Նուրհան Մարգարեան Վարուժա-նի «Սերմնացան»ով ու Ա. տը Վինեիի «Գայլին Մահը»ով: Երիտասարդ դաշնակահար Ր. Պետ-րոսեան Խաչատուրեանի, Տէպիւսիի եւ Կապրիէլ Փիէռնի կտորներով, իսկ Օր. Հայկանուշ Թորոս-եան Շոպէնի, Մէհրապեանի, Կոմիտասի եւ Յար. Ստեփանեանի հեղինակութիւններով: Բոլորն ալ մեծ ընդունելութիւն գտան ներկայ հասարակու-թենէն: Նորութիւն մըն էր տաղանդաւոր դաշնա-կահարուհի Օր. Գոհարիկ Ղազարոսեանի «Եկեսցէ»ն, դաշնաւորուած Թէքէեանի համանուն բա-նաստեղծութեան վրայ:

Mlle Jeanne Boitel, շարժանկարի աստղ եւ մին Comédie Françaiseի լաւագոյն ուժերէն, այս տարի եւս իր մասնակցութիւնը բերած էր սիրայօժար: Շնորհալի դերասանուհին միշտ թարմ, գեղեցիկ եւ հասակագեղ, խոր տպաւորութիւն գործեց Նահապետ Հայր Գ. Տէր Սահակեանի «Յաւիտենական Արարատ»ով, Ե. Զարենցի «Գանդրահեր Պատանի»ով, այլ մանաւանդ պերճ բանաստեղծ Վերհարնի «Քամին»ով, ուր լաւագոյն պատեհութիւնը գտաւ արտայայտելու իր արուեստագէտի բարդ նկարագիրը: Խոր յուզումով եւ արուեստով արտասանեց Տիկին Մառլէն Քարփանթիէ-Էքիզեան:

Մեծ զրկանք մը եղաւ բացակայութիւնը Ֆրանսական Թատրոնի փառքերէն Maurice Escandet որ զբաղած էր այդ պահուն Քոմէտի Ֆրանսէզի մէջ տրուած ներկայացումով մը: Օր. Ռէժին Յովհաննէսեան նմանապէս բացակայ էր:

Նկարագրական այս էջը փակելէ առաջ, պիտի թելադրէինք կազմակերպիչներուն ըլլալ ժուժկալ իրենց զեկուցումներուն մէջ: Մեր բազմաչարչար ժողովուրդը, աւելի քան իր շրջապատի ազգերը, սրտնեղ, անհամբեր եւ ջղագրգիռ դարձած է, ուստի ուղերձներէ եւ սեղմ պատկերացումէ մը աւելին չի կրնար տանիլ: Միջավայրն ալ չի փերցներ: Ակադեմական ճառերը, զեկուցումները, առհասարակ մասնաւոր ունկնդիրներու առջեւ միայն կարելի է կատարել: Պէ՞տք է յիշեցնենք իրենց.— Լաւագոյնը ճառերէն՝ ամէնէն կարճերն են»:

Սորպոնի ամփիթատրոնը դժբախտաբար կիսովին պարապ էր: Ընդհանուր թմրութի՞ւն, օրուան տագնա՞պը, կ'անգիտանանք: Պիտի դժուարանանք հաւատալ թէ հայ հոգին նահանջակա-նութեան հովիտը կ'իջնէ: Ֆրանքօ-Հայկական այս գեղեցիկ նախաձեռնութիւնը, որուն նպատակն է ամրապնդել մեր մշակութային կապը ասպնջական մեծ ժողովուրդի մը հետ, արժանի է աւելի մեծ քաջալերանքի:

Ա. Պ.

ըը: Ընկեր Սօս Վանի խոստացած է տրամադրել հայկական բնագաւառէն հաւաքած իր մանկական հէքեաթներու եւ առասպելներու հաւաքածոն, իսկ Տիկին Ալիս (Աշըգեան), գրող եւ մանկա-վարժ, խոստացած է աշխատակցիլ ինքնագիր եւ թարգմանածոյ մանկական գրութիւններով: Պիտի դիմենք նաեւ արտասահմանի որոշ գրիչներու աշ-խատակցութեան, դարձնելու համար զայն հա-մահայկական մանկական փնտռուած հրատարա-կութիւն մը:

Ս. ԳԻՍԱԿ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ՀԱՐՑՈՒՄ ՄԸ

Տարիներէ ի վեր ինչո՞ւ չենք տօներ Շապին Գարահիսարի հերոսամարտը ուր բուռ մը քաջեր կռուեցան, մինչեւ իրենց վերջին շունչը, ահա-գին վնաս պատճառելով թուրք խուժանին եւ զօրքին: Անոնք իրենց մահով գեղեցիկ օրինակ մը տուին մեզի: «Զարկ, երբ կ'ուզեն զարնել քեզ»:

Հպարտութեամբ կը լեցուինք եւ կ'ուրախա-նանք Վանի, Ուրֆայի հերոսամարտերով, հե-րոս-հերոսուհիներու քաջագործութիւններովը: Շատ ապրիք վերապրող Ուրֆացիներ եւ Վաս-պուրականցիներ, որ տարին անգամ մը կը պան-ծացնէք մեր յաւէտ պաշտելի քաջերը: Իբրեւ Սեբաստացի շատ աւելի բան գիտենք Վանի, Ուրֆայի հերոսամարտերու մասին քան թէ Շ. Գարահիսարի:

Շ. Գարահիսարցի հայրենակից, ինչո՞ւ այդ-քան անճրկած ես, քու քաջերուդ յիշատակը ոգե-կոչելու համար: Եթէ սրդողած էք, պէտք է հաշ-տուիք իսկ եթէ, քնացած էք, արթնցէք: Աններելի յանցանք է տարիներու լռութիւնը:

Դեռ ուշ չէ տօնելու համար հերոսամարտը: Իսկ եթէ այլեւս ձեզ չի հետաքրքրեր այդ յիշատակը, Սեբաստացիները պատրաստ են տօնելու:

Խ. ՄԱՐՏԻՐՈՍ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Կիրակի 16 Հոկտեմբեր Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի ախոյենական մրցումները տեղի ունեցան Thoiryի դաշտին վրայ: Փարիզէն 64 քիլոմեթր հեռու: Ամբողջ ճամբու ընթացքին տղաքը ազգային յեղափոխական երգերով թնդացուցին մթնոլորտը: Օթոքարը լեցուած էր մարզիկներով ու բարեկամներով:

Ժամը 14.30ին Հ. Մ. Մ.ի պահեստին դաշտ եկաւ Thoiryի պահեստին դէմ աշխոյժ ու կայտառ: Ամբողջ խաղի ընթացքին մեր տղաքը հակառակորդը նեղը դրին: Առաջին կիսախաղին երկու նշանակէտներ շահեցան, երկրորդ կիսախաղին հակառակորդը հաւասարելու աշխատեցաւ, սակայն մերոնք երկու նշանակէտ եւս շահեցան: Հ. Մ. Մ. 4—0ով պարտութեան մատնեց Թուարի:

Կարդը մեր Ա. Խումբին էր, հակառակորդը իր ճկուն խաղարկութեամբ ուզեց շուարեցնել մեր տղաքը, սակայն մեր ճարպիկ մարզիկները իրենց արագաշարժութեամբ տիրապետեցին խաղին, գրեթէ ամբողջ խաղի ընթացքին հակառակորդի բերդին առջեւ խաղացին: Առաջին կիսախաղին հակառակորդին մէկ սխալէն օգտուելով «փէնալթի» մը քաշեցին եւ շահեցան առաջին նշանակէտը: Երկրորդ կիսախաղին արագ ու յանդուգն վայրէջքով մը շահեցան երկրորդ նշանակէտը:

Հակառակորդը մեծ ճիգեր թափեց խաղը հաւասարեցնելու, սակայն չյաջողեցաւ: Հ. Մ. Մ.ի Ա.ը շահեցաւ 2—1: Ուրախալի է մեր մարզիկներու յառաջդիմութիւնն ու կարգապահութիւնը, եւ օգտուիլ սկսած են իրենց վարպետ ու հմուտ մարզիչ Պ. Մօրիս Քէօսէլեճեանի օգտաշատ խորհուրդներէն: Մեր նախորդ թղթակցութեան մէջ չէինք սխալած ըսելով թէ մեր տղաքը ապագայ կը խոստանան:

★Մեր կրտսերներն ալ իրենց առաջին ախոյենական մրցումը ունեցան Terneի կրտսերներու դէմ եւ յաղթեցին 10—0ով: Մօտ օրէն պիտի ունենանք նաեւ մեր պասքէթ պօլի խումբը եւ ըմբշական մարզանքները:

Յ. ԴԻՏՈՂ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱՒ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Բ. ՄԱՍ

ԱՆԻԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

ԻԵ.

ԱՆԻԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

Այդ միջոցին մօտակայ աշտարակը փլաւ ա-հագին դղրդիւնով եւ ամէն ինչ ծածկեց փոշիի եւ քարերու կոյտի մը տակ:

Երկար ժամանակ ալ ոչինչ չէր երեւար ...

ԻԵ.

ԴԱՐԵՐ ՎԵՐՋ

Ապառաժուտ եւ քարքարուտ տեղ ...:

Երկու կողմէն ձոր, մէկը ծաղիկներով զար-դարուած, բայց քարերու կոյտերով լեցուն, իսկ միւսը՝ խոր, ահռելի, ուր հանդարտիկ կը սողար գետը՝ քերելով ժայռերու ստորոտները: Ձորերու վերեւ, տափարակ ու հարթ տարածութեան մը վրայ, տեղ տեղ սփռուած են աւերակ պարիսպ-ներու, վիթխարի շէնքերու բեկորներ, որոնք յուզումով ու սարսուռով կը համակեն դիտողին սիրտը:

Լուսինը իր տժգոյն նշոյլներով կը լուսաւո-րէր այս տխուր տեսարանը, աւերակներու այս կոյտը:

Հանդարտիկ հովը երբեմն կուգայ ու քսուելով կ'անցնի աւերակոյտերու վրայէն, կամ կ'օրօրէ հարթավայրի կանաչ խոտերն ու դատասկները, եւ յետոյ, յանկարծ, խելագարի պէս շաճաչելով, հառաչելով կը փախչի հեռու, հեռու:

Այս վայրերը այսպէս չէին առաջ, չէն ու պայծառ էին անոնք, ճոխ ու փարթամ: Իսկ հիմա... հովն անգամ կուլայ անոնց ի տես, այնքան տխուր էր տեսնել այս մահաշունչ լքուածութեան մէջ:

Խոր լռութիւն մը կը տիրէ հոն հիմա. գերեզմանական լռութիւն մը:

Ոչ մէկ ձայն, ոչ մէկ շշունչ կը լսուի: Ամէն ինչ մեռած է ու անշարժ, լուռ ու անխօս: Միայն հովն է որ կուլայ ու կը հառաչէ. ձորերու մէջէն հոսող գետակը կը հեծկլտայ: Հովի հառաչանքին ու գետի հեծկլտանքին հետ կը լսուի նաեւ բուի մը չարագուշակ կանչը ...

Դարեր են անցած եւ այս պատկերը կայ ու կը մնայ: Բայց այդպէս չէր առաջ: Առաջ հոն կ'եռար կեանքը, իսկ հիմա ամէն ինչ լուռ է ու անշարժ:

Յանկարծ մարդկային արարած մը երեւաց այդ ամայի վայրին մէջ, աւերակներուն մօտիկը: Գլուխը սաղաւարտ ունէր ան, մէջքէն կախ սուր մը: Գլխիկոր առաջ կ'երթար ան, կոխկռտելով աւերակներու բեկորները: Անոր ոտքերուն տակ՝ աւերակները պաղ կոյտեր չէին կարծես, այլ շիկացած ածուխներ, որոնք կ'այրէին ու կը մրկէին:

Ո՞վ էր այդ մարդը, ի՞նչ գործ ունէր գիշեր ատեն այդ ամայի վայրերուն մէջ, ուր մարդկային արարածը գիշերն իսկ չէր համարձակեր ոտք կոխել:

Յայտնի էր միայն որ գիշերային այցելուին դէմքը տժգոյն էր. անոր վրայ կ'երեւար տանջանքի եւ յուսահատութեան խորունկ դրոշմը: Այս մարդը կը տանջուէր ահաւոր տանջանքով մը եւ ծանր վիշտը կը կրծէր անոր սիրտը:

Եւ դարէ դար կարծես դատապարտուած էր ան տանջուելու, չարչարուելու, վայրկեան մը իսկ միջոց չունենալով հանգստացնելու իր յոգնած մարմինը:

Սարսափելի էր այդ մարդուն տանջանքը: Ամէն տեղ ուր ոտքը կը դնէր, ժանտատեսիլ ու թունաւոր օձեր կը բարձրացնէին իրենց գլուխները եւ իրենց մաղձիսական ցուրտ նայուածքով կը սառեցնէին անոր արիւնը երակներուն մէջ:

Մարդը կը վազէր առաջ, բայց ամէն տեղ օձերը կը հալածէին զինք: Վայրկեան մը կանգ կ'առնէր, շուարուն ու յուսահատ, եւ աղեկտուր ձայնով մը կը պոռար.

— Ահ, սարսափելի է, սարսափելի ...

Այս խօսքերուն վրայ՝ աւերակները կարծես կը սկսէին շարժիլ, լեզու կ'ելլէին, եւ ամէն մէկ քարի, ամէն մէկ աւերակի տակէն կը լսուէր.

— Տանջուէ յաւիտեան, սոր դաւաճան, դուն էիր որ պատճառ եղար մեր կործանման:

Գիշերային այցելուն կը լսէր այս խօսքերը եւ իր մազերը փուշ փուշ կ'ըլլային. յետոյ դարձեալ առաջ կը վազէր խելագարի պէս:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

Ապահովութեան Խորհուրդին պակսած անդամին ընտրութիւնը :

Ինչպէս յայտնի է, երկու թեկնածուներ կան, Եուկոսլաւիա եւ Չեխոսլովաքիա ։ Խ. Միութիւնը վճռապէս կը մերժէ առաջին թեկնածուն ։ Այս առթիւ սպառնալից խօսքեր արտասանեց Պ. Վիշինսկի, որուն անմիջապէս պատասխանեցին Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Էչիսըն, եւ Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան մէկ ներկայացուցիչը :

Էչիսըն բսաւ թէ Վիշինսկի կը սխալի, երբ կը յայտարարէ թէ Եուկոսլաւիոյ ընտրութիւնը անօրէն պիտի ըլլայ, խախտելով գոյացած համաձայնութիւնը ։ Եւ աւելցուց .

— « Մ. Նահանգները դեռ կը պաշտպանեն Եուկոսլաւիոյ թեկնածութիւնը, հակառակ Պ. Վիշինսկիի ելոյթին ։ Եուկոսլաւիա արեւելեան Եւրոպայի մէկ երկիրն է ։ Ազատ է ։ Համայնավար է ։ Միակ թերութիւնը այն է որ չի վայելեր Կրեմլինի տիրապետութիւնը, բայց Ազգաժողովի դաշինքին մէջ այդ պարագան արձանագրուած չէ իբրեւ պայման անդամակցութեան » ։

Երբ հարցուցին թէ ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ Անգլիա Չեխոսլովաքիոյ թեկնածութիւնը կը պաշտպանէ, Էչիսըն պատասխանեց թէ մարդիկ ազատ են տարբեր տեսակէտներ ունենալու . «աշխարհասասան խնդիր մը չէ այդ» ։

Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան ներկայացուցիչը հաստատելէ վերջ թէ կը պաշտպանեն Չեխոսլովաքիոյ թեկնածութիւնը, յայտարարեց .
— « Բայց անհիմն է այն տեսակէտը թէ Եուկոսլաւիոյ ընտրութիւնը անարդար եւ ապօրէն պիտի ըլլար ։ Լոնտոնի մէջ շատ ծանր տպաւորութիւն գործեց եւ խստօրէն կը քննադատուի խորհրդային կառավարութեան այն փորձը որով կը ձգտի ճնշում բանեցնել քուէարկութեան իրաւունքին վրայ » ։

★ Ազգաժողովի շրջանակներուն մէջ ապահով կը համարէին Եուկոսլաւիոյ ընտրութիւնը, հետեւեալ հաշիւներով,— Եուկոսլաւիա հաւանաբար պիտի ստանայ 30 — 35 ձայն, առաջին քուէարկութեամբ, Չեխոսլովաքիա՝ 12—14 ։ Շահողը պէտք է ստանայ 2/3ը, այսինքն 40 ձայն, եթէ ամէնքն ալ քուէ տան (59 անդամներ) ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ տարագիրներու Միջազգային Կազմակերպութեան (IRO) տնօրէն խորհուրդը որոշեց պայմանաժամէն՝ 1950 Յունիս 30էն վերջն ալ շարունակել իր գործունէութիւնը, որոշ ատեն մը ։ Այն ատեն կարելի պիտի ըլլայ հարիւր հազար գաղթականներ եւս տեղաւորել ։ 55.165.893 տոլարի յաւելուածական վարկ մը բաւական կը համարուի 6—9 ամսուան համար ։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, յայտարարեց թէ «խորհրդային շրջանէն հասած փախստականներու թիւը օրական հազարի հասած է վերջին օրերու ընթացքին» ։ Նախապէս օրական 250—500 էր ։ Փախստականներ կը հասնին նաեւ Շուէտի ճամբով, օրական 50 հոգի ։

ԹՈՒՆՈՒԶԻ «Էլ Բաքիպ» թերթը փակուեցաւ երկու տարուան համար, նախատած ըլլալով Ֆրանսայի ներկայացուցիչը եւ Թունուզի վարչապետը ։ Տնօրէնն ալ իրեք ամիս բանտարկութեան եւ 200.000 ֆրանք տուգանքի դատապարտուեցաւ ։

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ կաթոլիկ կղերականները պարտաւոր են հաւատարմութեան երդում ընել ոչ միայն հանրապետութեան, այլեւ կառավարութեան (բոլշեւիկ), որպէսզի կարենան ստանալ եկեղեցիներու նոր օրէնքով սահմանուած թոշակները ։

ՊԵԼՃԻՈՅ թագաւորը, Լէոփոլտ, խոստացաւ հրաժարիլ գահէն, եթէ հանրաքուէ կատարուելով, հարիւրին 55էն պակաս քուէ ստանայ ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՒ ՍՈՒՐԻՈՅ դրամական համաձայնութիւնը, որ կնքուած էր Փետրուար 7ին, վաւերացուեցաւ Հոկտեմբեր 18ին ։

ԻՐԱՆԻ ՇԱՀԸ Մ. Նահանգներ պիտի երթայ Նոյեմբեր 15ին, եւ պիտի մնայ հինգ շաբաթ ։ Այս առթիւ ճառեր պիտի խօսի ամերիկեան խորհրդարանին եւ Միացեալ Ազգերուն առջեւ ։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ապստամբական շարժումը գրեթէ վերջացած է, բսաւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը ։ Իր յայտարարութեան համաձայն, միայն 2000 ապստամբներ մնացած են երկրին մէջ, ցիրուցան եւ կարօտ ուտելիքի ։ Հաւանական է որ ամերիկեան օգնութիւնը կրճատուի յառաջիկային, ինչպէս եւ յունական բանակը, որ աւելի քան 200.000 զինուոր ունի ։ Յունական կառավարութիւնը կանխահաս կը նկատէ այս կարգադրութիւնները, նկատի առնելով Պալքաններու ծանր կացութիւնը ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դչ) — Սթերլին 980 (980), տոլար 348 (386), զուից. ֆրանք 80.40 (87), նափոլէոն 4380, սթերլին 5130, զուից. ոսկի 4240, տոլար (20) 20.920, ձոյլ ոսկի 637.000 ֆրանք ։

ԱԻԵԼԱԾՈՒՆԵՐՈՒ գործադուլը վերջացաւ, որոշ գոհացում տրուած ըլլալով ։

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Կ. Խաչի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Հ. Կ. Մարտիկներու Միութեան, 23 Հոկտեմբեր, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 14.30ին Théâtre Municipalի մէջ ։

Կը նախագահէ ընկեր Մ. ՄԻՐԶԷ (Լիոնէն)

Կը խօսին ընկեր Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ (Փարիզէն) եւ Տիկին ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ (Վալանսէն)

Հրաւիրուած են տեղական ընկերվարականներու ներկայացուցիչները ։

Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Կ. Խաչի Սանուհիները, Արաքս երգչախումբը ։ Պիտի նուագէ ջութակահար երիտասարդ Պիպէռեան ։ Մեներգ Տիկին Մ. Կարապետեան (Տէսինէն) ։ Կ'արտասանեն ընկեր Ա. Գալայճեան եւ Օր. Ս. Մաթոսեան ։

Մուտքը ազատ է

★

Մարսէյլի մէջ

Նոյեմբեր 5ին, ժամը 20.30էն մինչեւ առտու, Cinéma Alcazarի մէջ ։

Մանրամասնութիւնները հետզհետէ ։

★

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ մէջ Հոկտեմբեր 30ին ։

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ.— Նոյեմբեր 4ին, Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Salle des Fêtesի մէջ ։

Մանրամասնութիւնները առանձին ։

★

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ.— Նոյեմբեր 5ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, St. Bernardի սրահին մէջ ։

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ ։

★

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ.— Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Ֆ.Կ.Խաչի, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ ։

Կը նախագահէ ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Կը խօսին ընկեր Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ (Փարիզէն) եւ Տիկ. ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ (Վալանսէն)

Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Կ. Խաչի դպրոցի աշակերտները ղեկավարութեամբ, Տիկին Գ. Փափազեանի ։ Կ'արտասանէ Տիկին Ա. Փափազեան, մեներգ Տիկին Մ. Կարապետեան եւ Օրիորդներ Ս. Պօղոսեան եւ Պ. Ասատուրեան ։

Մուտքը ազատ է

ԿՈՄԻՏԱՍԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կոմիտասի մահուան 14րդ տարեդարձին առթիւ, այս կիրակի Հոկտ. 23ին, Փարիզի Հայոց Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ հանդիսաւոր բազմաձայն պատարագ եւ հոգեհանգիստ ։ Հոգաբարձութիւնս կը հրաւիրէ հայ հասարակութիւնը ներկայ ըլլալ եկեղեցի, յարգելու համար անմահ Վարդապետին յիշատակը ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ի նպաստ Ֆր. Կապ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղի ։ Ղեկավարութեամբ՝

Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ

Կը բեմադրուի ՈՃՐԱԳՈՐԾԻ ԸՆՏԱՆԻՔԸ (Քօրրատօ) ։ Սինէմա Ալգազարի մէջ, Հոկտեմբեր 22ին շաբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 9ին ։

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ ։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Կիրակի 23 Հոկտեմբեր, Իսիի քաղաքապետարանի դաշտին վրայ «Stade Jean Bouin» ժամը 14ին Հ. Մ. Մ.ի Ա. եւ պահեստի խումբերը կը մրցին U. R. S. Albiի պահեստիին եւ առաջինին դէմ ։ Առաւօտ ժամը 10ին Հ. Մ. Մ.ի կրտսերները կը մրցին Chatouի կրտսերներու Cadetի դէմ Stade Olierի դաշտին վրայ, 11 rue d'Arcueil, La Vache Noire ։

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի հանդէս ներկայացումը որ տեղի պիտի ունենար Հոկտ. 23ին ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ. — Ազգային բարերար Պ. Միհրան Գարակէօզեանի մահուան տարելիցին առթիւ հոգեհանգիստ «Հաուըրտ Գարակէօզեան Հօմ»ի սաներու կողմէ, այս կիրակի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon ։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները ։

Օր. ՇԱՔԷ ԿԻՒԼԻՍՏԱՆ
Պ. ԶԱՒԷՆ ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆ
Paris — Նշանուած — Bagnolet

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԱՐԾԻՒ ենթակոմիտէի ժողովը այս շաբաթ գիշեր, ֆրանսական վարժարանին մէջ, 69 rue d'Arcueil, salle Jaurès ։

Հ. Յ. Դ. ՎԱՐԴԱՆ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Առնուվիլի սովորական հաւաքատեղին ։ Ստիպողաբար կը հրաւիրուին Սարսէլի, Առնուվիլի եւ Կուսէնվիլի բոլոր ընկերները ։

ՇԱՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ երեկոյ, սովորական հաւաքատեղին ։ Անդամատետրերը միասին բերել ։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, Խրիմեան դպրոցը ։ Կարեւոր օրակարգ ։ Ներկայ պիտի ըլլար Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Գ. ախոյենական մրցումը, այս կիրակի ժամը 3ին, Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզադաշտին վրայ (Stade Atlantic) St. Henri զօրաւոր խումբին դէմ ։ Միութեան առաջին ընդհ. եռամսեայ ժողովը շաբաթ 29 Հոկտ. ժամը 20ին, Bar du Globe ։

ՍԵԲԱՍՏԱՀԱՅԵՐՈՒ Նահանգ. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին Ազգ. Տան մէջ, 32 rue Trévise ։ Ընտրութիւն նոր վարչութեան եւ կարեւոր նիւթեր ։ Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները ։

«ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ»ի լսարանի յառաջիկայ հաւաքոյթը՝ երկուշաբթի իրիկուն, 24 Հոկտ., ծանօթ հաւաքատեղին ։ Զեկուցում Պ. Ա. Խոնդկարեանի ։ Նիւթը՝ «Յուշումներ 1920ի Մայիսեան դէպքերու մասին» ։

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԱՅՑ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. ԱՂԲԻՒՐ – ՍԵՐՈԲ ԵՒ ԵՕԹՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆ խումբը յարգանքի այց մը կազմակերպած է այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին Thiaisի գերեզմանատունը, ողբացեալ ընկեր Ա. ՋԱՄԱԼԵԱՆի, ՕՀԱՆ ԿԱՐՈՅԻ եւ ՊԱՊԱՇԱՅԻ շիրիմներուն ։

Ժամադրութիւն գերեզմանատան մուտքին առջեւ ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ՀԱՃԸՆԻ ԱՆԿՄԱՆ 29ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Կիրակի, Հոկտեմբեր 23ին, Հաճընի անկման 29րդ տարեդարձին առթիւ հոգեհանգստեան արարողութիւն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Պեհեսնիցի Էլիզ Զալըգեան կը փնտռէ իր հօրեղբօր որդին՝ Արսէն Զալըգեանը, մօրը անունը՝ Մարիամ, հօրը անուն Աբրահամ, որ կը բնակի Ամերիկա, Պոսթընի շրջանը ։ Տեղեկացնել Mr. Assdik Achdjian 26 Ave. de la Valbarelle, Մարսէյլ ։ Կը խնդրուի ամերիկահայ թերթերէն արտատպել ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Սեբաստիոյ Ճենճին գիւղացի Սարգիս Դարբինեան կը փնտռէ իր զաւակը՝ Մեսիա Դարբինեանը (մօրը անունը Շուշան), զոր կորսնցուցած է 1914ին տասը տարեկան հասակին ։ Տեղեկացնել հօրը Պ. Սարգիս Դարբինեանի, 7 rue de Choisy, Alfortville (Seine), France ։

Cocktail Party

Կազմակերպուած Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան եւ Պետ. Կ. Խաչի կողմէ ։

Ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի եւ Որբախնամ մասնաճիւղերու, կիրակի 23 Հոկտեմբեր ժամը 17էն 24, HOTEL GEORGE V, վերազարդարուած սրահներուն մէջ ։

Կը մասնակցին Pierre Pagliano et Maria Schivittaro: Mandolines L'Orchestre Cubain «Les Rico's» et TANIA MAXIMOVA :

Կը խնդրուի սեղանները ապահովել ։ Հեռաձայն Ely 23–66 ։

ԾԱԽՈՒ Է կարի Singer մեքենայ մը 31 K. բոլորովին նոր ։ Դիմել «Յառաջ»ի ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme – (13e)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Samedi 22 Octobre 1949 Շաբաթ 22 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5981 – Նոր շրջան թիւ 1392 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՅԱՂԹԵՑԻՆՔ, ՅԱՂԹՈՒԵՑԱՆՔ...

Եղանակը վերսկսած է եւ թղթակցութիւններ կը տեղան մարզական մրցումներու մասին:

Գլխաւորաբար գնդախաղն է որ կը տիրապետէ ամէն տեղ: Մանաւանդ գաւառի մէջ:

Եւ մարզական թղթակիցները կը շարունակեն յաղթանակներ կամ պարտութիւններ նկարագրել նոյն միօրինակութեամբ:

Ամէնքն ալ հատընտիր բառեր կը գործածեն, երբ հայկական խումբն է յաղթական:

Անշուշտ կ'ուզեն որ հասարակութիւնը հըրճուի եւ հպարտանայ, իմանալով հայկական գնդերներուն ուժն ու յաջողութիւնը:

Շատերուն համար ազգային արժանապատուութեան, վարկի եւ համբաւի խնդիր դարձած է խաղին յաջողութիւնը կամ ձախողանքը:

Այդ պատճառով իսկ, յաճախ անախորժ տեսարաններ կը պարզուին, երբ հանդիսականներն ալ կը փորձեն ազդել խաղացողներուն վրայ, ծափերով կամ սուլումներով:

— «Քեզ տեսնեմ, Կարպիս»:— «Հա'ա մըն ալ, Կարօ»:— «Վա՛յ անճարակ, եթէ քիչ մը արագ շարժէր, մերոնք ջախջախիչ յաղթանակ մը շահած կ'ըլլային»...

Մէկ խօսքով, եթէ յաղթեցին, պարծա՛նք հայութեան: Իսկ եթէ պարտուեցան, ամպ իջած կ'ըլլայ հայկական հորիզոնին վրայ:

Կը հասկնանք այս բոլորը: Խորապէս կ'ըմբռնենք երիտասարդական խանդավառութեան, ազգային անմեղ նախանձախնդրութեան այս բոլոր արտայայտութիւնները:

Եւ երբեք մեր միտքէն չանցնիր որեւէ հեգնութիւն կամ ծուռ մեկնութիւն:

Ընդհակառակն: Բարենշան երողութիւն մըն է որ տարագիր երիտասարդութիւնը կը շարժի, կը խաղայ, կ'ուզէ յաղթել իբրեւ Հայ: Արմենական կրակը սրտին եւ աչքերուն մէջ:

Ազգային գիտակցութեան ապացոյց մըն ալ այս պարագան:

Արդ, բաւակա՞ն է այսքանը, իբրեւ յուսատու երեւոյթ, նոր սերունդին փրկութեան համար:

Աւելի բաց խօսելով, երբ գնդերները կը շարժին, յաղթանակներ շահելով մարզադաշտին վրայ, միտքն ու ոգին ալ կը զարգանա՞ն միեւնոյն պայծառութեամբ եւ յարատեւութեամբ:

Որքան կրցած ենք հետեւիլ մարզական այս կամ այն Միութեան, խումբին գործունէութեան, գրեթէ ամէն շարժում կը սկսի մարզադաշտին վրայ եւ այնտեղ ալ կը վերջանայ:

Այսինքն, «Ֆութպոլ» կը խաղան կամ ուրիշ մարզանքներ կը կատարեն,— եւ այդքան:

Մտաւոր աշխատա՞նք: Հայկական ուսո՞ւմ: Ո՛րեւէ փո՞րձ, գոնէ իրենք զիրենք փրկելու, ամբարնդելով կապերը՝ երէկուան եւ այսօրուան միջեւ:

Մենք ի վիճակի չենք պատասխանելու այս հարցումներուն:

Թերեւս քանի մը հայկական երգեր կը թոթովեն, հանդէսներու եւ խնջոյքներու պահուն: Կամ երբ կառախումբ կը նետուին, հեռաւոր վայրի մը մրցումներուն մասնակցելու համար:

Իրենք, երիտասարդները բաւական կը սեպե՞ն «հայկականութեան» այս պատահական վարժութիւնները: Մանաւանդ որ, շատերը չափահաս դարձած են արդէն, կամ չափահաս վաըիչներ ունին իրենց գլխուն վերեւ:

Ինչպէս երիտասարդական բոլոր շարժումները, մարզականն ալ պիտի ծառայէ ոչ միայն մարմնական, այլեւ մտաւոր զարգացման, զօրացման:

Մասնաւորապէս հայ մարզիկը պիտի ջանայ խաղալ, մարզուիլ ոչ թէ իբրեւ չորուցամաք Սպարտացի, այլ իբրեւ Աթենացի:

Ա՛յդ կը պահանջէ սերունդի փրկութեան հողն ալ, օտար ափերու վրայ:

Բազուկին եւ սրունքին հետ՝ միտքը: Գնդերին հետ՝ սիրտը:

Տարագիր բազմութիւնները «փէհլիվան»ներ կամ «չամփիոն»ներ չէ որ կը փնտռեն, այլ երիտասարդութիւն մը հայկական պաշարով: Առողջ եւ անվախ, կրակոտ: Բայց նաեւ... հայախօս:

Ուրախ պիտի ըլլայինք, եթէ ուրիշներ ալ արտայայտուէին, պարզելով ծուռն ու շիտակը:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԵՏԵՒԷ՛, ԼՐՏԵՍԷ՛, ՄԱՏՆԷ՛

Ձեմ գիտեր, կը յիշէ՞ք,— ամիսներ առաջ մասնաւոր տուփեր հաստատուեցան Պուլկարիոյ քաղաքներուն մէջ: Եւ հրաւէր ուղղուեցաւ որ քաղաքացիները իրենց գանգատները յայտնեն ասոր – անոր դէմ:

Թո՛ւղթ մը մրոտէ եւ ձգէ տուփը, մրոտելու համար բարեկամդ, հարեւանդ, ազգականդ: Մինչեւ անգամ հայրդ, կինդ, ամուսինդ կամ եղբայրդ:

Մէկ բառ կը բաւէ: Գրէ՝ «հակայեղափոխական»— Երեւանեան բարբառով՝ կոնտրռեվոլիւցիոնէր — կրակը ձգելու համար ոեւէ մէկը որ ծուռ նայած է քեզի:

Որեւէ «ժողովրդավար հանրապետութիւն» կրնա՞ր ետ մնալ այս ճամբուն վրայ, առանց սաստ մը լսելու «վերէն»:

Եւ ահաւասիկ Ձեխերն ալ տապարէզ նետուեր են, մահացու հարուած մը տալու համար «բուրժուա – ֆաշիստ – նացիոնալիստ – իմպերիալիստ – դիվերցիոնիստ» հակառակորդներուն:

Փրակայի Արհեստակցական Միութեանց թերթը, «Փրակէ»ն է որ անսահման գոհունակութեամբ կը յայտարարէ թէ տեղական կոմիտէները ձեռնարկած են «վստահելիներու» ցանց մը կազմակերպելու:

Իրենց պարտականութի՞ւնը — տեղեկութիւններ հաղորդել դրացիներու մասին: Մատնանշել անոնք որ թշնամի են հաստատուած կարգուսարքին:

Անշուշտ միեւնոյն ատեն պիտի պատմեն կասկածելիներուն վարք ու բարքը: Պիտի նկարագրեն թէ ի՛նչ տեսակ տուներու մէջ կ'ապրին, ի հարկին բռնագրաւել տալով անոնց բնակարանները:

«Վստահելի»ներու այս ցանցը պիտի գործէ զուգընթաց կուսակցական տասնեակներու «առաջնորդներուն» հետ, որոնք բարակի հոտառութեամբ կը հետեւին իւրաքանչիւր խումբի կամ բջիջի կեանքին, օրը օրին մատնանշելով կասկածելիները: Մանաւանդ անոնք որ լաւ չեն սերտած իրենց դասը:

Ուրեմն, հետեւէ՛, լրտեսէ՛, մատնէ՛:

Այլապէս՝ դուն ալ կ'իյնաս «հակա»ներուն փոսը, իբրեւ դաւադիր կամ դաւաճան:

ՎԱՀԷ

Կերենսկի լաւատես

ՌՈՒՍԻՈՅ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

«Ֆիկառօ» տեսակցութիւն մը ունեցած է Ռուսաստանի նախաբոլշեւիկեան առժամեայ կառավարութեան առաջին եւ վերջին նախագահին՝ Ալեքսանդր Կերենսկիի հետ, որ Ամերիկայէն Լոնտոն գացած ըլլալով, Փարիզ ալ հանդիպած է: Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը (զանց առնելով հարցումները).

— Բացարձակապէս անխուսափելի է ժողովրդապետութեան հաստատումը Ռուսիոյ մէջ, եթէ ազատութեան կարգուսարքը վերջնապէս պիտի յաղթանակէ աշխարհի մէջ: Եւ ես վստահ եմ որ պիտի յաղթանակէ: Առ այժմ լաւատես չեմ եւ թերեւս ժողովրդապետութեան ուժերը դեռ չափազանց տաժանելի եւ վտանգաւոր վայրկեաններ պիտի անցընեն: Բայց Ռուսաստանի մէջ եւ այլուր հաստատուած համատիրութեան (միահեծան իշխանութեան) փորձը կ'ապացուցանէ թէ ազատ եւ մարդավարի ապրելու իղձը եւ կամքը կենդանի են աւելի քան երբեք, հակառակ երեսուն տարուան հարստահարութեան որ աննախընթաց է Ռուսաստանի պատմութեան մէջ: Այս մասին ես հաւաքած եմ անվիճելի փաստեր որոնց բոլորովին անտեղեակ է աշխարհը եւ որոնք այս վստահութիւնը կը ներշնչեն ինծի, ապագայի մասին:

... Կարելի չէ ռուսական հարցը նկատի առնել անջատաբար: Աշխարհի մէջ այլեւս չկան զուտ ազգային խնդիրներ: Ամէն ինչ պէտք է կարգադրել համաշխարհային սանիճանի վրայ: Որեւէ երկիր չի կրնար այսքան կարեւոր խնդիրներ լուծել իր ազգային սահմաններուն մէջ: Անհրաժեշտը այն է որ ամրապնդուի ժողովրդավար ուժերու միութիւնը աշխարհի մէջ: Ժողովրդավար կուսակցութեանց կարգապահութեան համար պէտք է օրինակ ծառայեն համայնավարկուսակցութիւնները որոնք իրենց միջեւ կը պաշտպանեն միջազգային համերաշխութիւնը եւ գործակցութիւնը: Մնաց որ այժմ Կրեմլինի լուծին ենթակայ երկիրներու ժողովրդավարտարրերը ամէն վստահութիւն ունին ժողովրդապետական Ռուսաստանի վրայ որ երբեք չի կրնար նուաճողական տենչեր սնուցանել:

Գերմանիոյ կողմէ Ռուսաստանի դէմ կատարուած յարձակումէն ալ առաջ, ազգային պաշտպանութեան դիրքին վրայ մնալով հանդերձ, կ'ազդարարէի Ամերիկայի հանրային կարծիքին թէ պատերազմէն վերջ աշխարհը դէմ դիմաց պիտի գտնուի համայնավարական յարձակողականին, բոլոր երկիրներու մէջ: Սթալինի քծինքը Րուզվէլթի եւ Չըրչիլի հետ ուրիշ բան չէր եթէ ոչ շատ ճարպիկ ռազմախաղ մը, որ յաջողեցաւ: Սթալինի վերջին նամակը Փիքի եւ Կրոթվոլի (նախագահ եւ վարչապետ արեւելեան Գերմանիոյ) նոր ապացոյց մըն է այս դիւային խորամանկութեան: Միւս կողմէ, այն դէպքերը որ ինծի համար մօտալուտ կ'երեւան Պալքաններու մէջ եւ որոնց վրայ չեմ ուզեր ծանրանալ, պիտի ապացուցանեն իմ տեսակէտիս ճշդութիւնը:

Պատերազմապատում...

Թոյլ տուէք այս բարբարոս բառը գործածել գոնէ մէկ անգամ, քաղելով մէկը միւսէն «զգայացունց» լուրեր, օրուան թերթերէն:

Առաջին.— Զօր. Հոյթ Վանտընպէրկ, Մ. Նահանգներու օդանաւային ուժերուն սպարապետը, զեկուցում տալով խորհրդարանին մասնաւոր յանձնախումբին առջեւ, յայտարարեց թէ Ամերիկայի ռազմագիտական ռմբակոծութեան ուժը, մասնաւորապէս B36 ռմբաձիգները եւ հիւլէական ռումբը կը հարկադրեն որ Խ. Միութիւնը պաշտպանողականի վրայ մնայ, փոխանակ յարձակողականի: Եթէ Մ. Նահանգները կրճատեն ռազմագիտական ռմբակոծութեան ուժը, Ռուսերը ազատ պիտի ըլլան զարգացնելու եւ համախմբելու իրենց յարձակողական ուժերը:

Զօրավարը յատկապէս շեշտեց.— «Իբրեւ արհեստով զինուորական եւ պետը Մ. Նահանգներու օդանաւային ուժերուն, կը վստահեցնեմ երկիրը եւ այս պարագան կը յայտարարեմ աշխարհի, մասնաւորապէս մեր բարեկամներուն»:

Երկրորդ.— Լորտ Վէնսիթարթ, որ 1930էն 1938 տիրաբար վարած է Մեծն Բրիտանիոյ արտաքին նախարարութիւնը եւ այժմ ճառ խօսելով եւ յօդուած գրելով կ'անցընէ օրերը, Դչ. օր յայտարարեց նոր բանախօսութեամբ մը.

— «Մոսկուա պատերազմ կը պատրաստէ, բայց ինք պիտի ընտրէ ժամանակը: Արեւմտեան պետութիւնները պէտք է զգոյշ ըլլան որեւէ դաշնագիր կնքելու համար Ռուսիոյ հետ. վասնզի չենք կրնար սպասել որ Սովետները փոխեն իրենց դիրքը միջազգային յարաբերութեանց մէջ եւ հաւատարմութիւն փորձեն: Ես միշտ կ'ըսէի թէ անօգուտ է համաձայնութիւններ կնքել Հիթլէրի հետ, քանի որ պիտի չյարգէ: Ահա նորէն Թախանձագին կը խնդրեմ նոր դաշնագիրներ չկնքել Խ. Միութեան հետ: Անկարելի է հսկողութեան տակ առնել հիւլէական ռումբը ընդարձակ եւ ցանցառ բնակչութեամբ երկրի մը մէջ, որ ունի հսկայական իշխանապետութիւն մը, տրամադիր՝ ամէն բան ծածկելու, եւ գաղտնի ոստիկանութիւն մը որ գիտէ թէ իրենց բոլոր բարեկամները հաշուեյարդարի պիտի ենթարկուին, եթէ ամենաթեթեւ տեղեկութիւն մը հաղորդեն»:

Երրորդ.— Չըրչիլ եւս ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ աշխարհ պէտք չէ յուսահատի խաղաղութեան ապահովումէն: «Կը գտնուինք սպառազէն եւ պառակտեալ աշխարհի մը մէջ. բայց ես ջերմապէս կը յուսամ թէ ազատ պիտի մնանք նոր աղէտներէ» եւն.:

★ Անգլիոյ մէջ բուռն պայքար մը բացուած է պարտաւորիչ զինուորութեան դէմ: Բոլորն ալ կը պահանջեն ջնջել զայն, վերահաստատելով վարձու զինուորութիւնը:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ կառավարութիւնը շարունակելով խմբական մաքրագործումները, վտարեց քսան ազգայնացուած հաստատութեանց տնօրէնները: Միեւնոյն ատեն յառաջ կը տարուի մանր առեւտուրներու բռնագրաւումը.— Կառավարութիւնը որոշեց նաեւ կարելի եղածին չափ քիչ մարզիկներ ղրկել արտասահման, միջազգային մրցումներու համար, նկատելով որ գացողներէն շատերը կը մերժեն վերադառնալ: — Երիտասարդական ճակատին թերթը, «Մլատա Ֆրոնտա», կը հրաւիրէ երիտասարդութիւնը հաշուեյարդարի ենթարկել սրճարանները եւ պարասրահները, «որոնք չափազանց արեւմտեան գրօսանքներ կը տարածեն»:

ԱՀԱ ԹԷ ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ԳՈՐԾԵՆ

Հ. Օ. Միութեան (Կ. Խաչ) Ամերիկայի պաշտօնաթերթին վերջին թիւէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Անդամներու ընդհ. թիւն է 11670: Մասնաճիւղերուն թիւը 176: Հիւս. Ամերիկայի գաղութը ունի 78 մասնաճիւղ, 2500 անդամ: Հարաւ. Ամերիկա՝ 8 մասնաճիւղ, 1130 անդամ: Ֆրանսա՝ 29 մասնաճիւղ՝ 1500 անդամ: Եգիպտոս՝ երկու մասնաճիւղ, 150 անդամ: Պաղեստին՝ մէկ մասնաճիւղ, 50 անդամ: Յունաստան՝ 6 մասնաճիւղ, 500 անդամ: Մակեդոնիա – Թրակիա՝ 3 մասնաճիւղ, 180 անդամ: Լիբանան՝ 16 մասնաճիւղ, 2094 անդամ: Սուրիա՝ 18 մասնաճիւղ, 1966 անդամ: Իրաք՝ 10 մասնաճիւղ, 800 անդամ: Իրան՝ երեք մասնաճիւղ, 350 անդամ: Գերմանիա՝ երկու մասնաճիւղ, 150 անդամ :

Անցնող տարուան ընթացքին ունեցած են 525 նոր անդամներ եւ ութ նոր մասնաճիւղեր, մէկը Գերմանիոյ մէջ (Պավարիա), չորսը Ամերիկայի մէջ, Լոս Անճէլըս, Պոսթըն, Փրովիտէնս, Շիքակօ եւ Ուստըր, Ֆրանսա երեք :

Կրթական ֆոնտին համար այս տարի հաւաքուած է 1569 տոլար : Այս տարի նկատուած է որ նոր սերունդին մէջ հետաքրքրութիւն յառաջ եկած է դէպի Օգնութեան Միութեան գործը: Նոր Սերունդի անդամներով Ամերիկայի զանազան քաղաքներուն մէջ կազմուած են մասնաճիւղեր: Ասոնք առանձին երիտասարդական կազմակերպութիւններ չեն: Երբ քաղաքի մը մէջ կայ մասնաճիւղ մը եւ կան նաեւ անգլիախօս նոր հասած հարսներ ու աղջիկներ որոնք լեզուական եւայլ դժուարութիւններով չեն կրնար մասնակցիլ եղածին, անոնցմէ կը կազմուի առանձին մասնաճիւղ մը որ գոյութիւն ունեցող մայր մասնաճիւղին հետ խորհրդակցաբար կը բաժնէ աշխատանքները :

Հիւսիս. Ամերիկայի մնայուն ձեռնարկներն են Հ. Օ. Միութեան Օրը, Պնակ մը կերակուրը եւ Ծոմապահութիւնը: Պնակ մը կերակուրի ձեռնարկէն գոյացած է 3091 տոլար, իսկ Ծոմապահութենէն 746 տոլար:

Հ. Օ. Մ.ի գրասենեակը մեծ դեր եւ մասնակցութիւն ունեցած է Պէյրութի Ճեմարանի հանգանակութեան գործին մէջ: 126 — 127 հազարի հանգանակութիւնը եղած է Հ.Օ.Մ.ի գրասենեակէն, գործակցութեամբ Կեդր. Կոմիտէի քարտուղարութեան: ՀՕՄի մասնաճիւղերը ամէն աջակցութիւն ընծայած են ընկեր Լ. Շանթին: Ճեմարանի հանգանակութեան կեդր. վարչութիւնը մասնակցած է հազար տոլարով: Մասնաճիւղերը հաւաքաբար տուած են 5000 տոլար, այս գումարէն զատ վճարած են Ճեմարանի տարեկան սակը, 5000 տոլար:

Կազմուած է Կրթական Յանձնախումբ մը Հ. Յ. Դ. Կ. Կ.ի, Հ. Ե. Դ. Կեդր. վարչութեան եւ Հ. Օ. Մ.ի ներկայացուցիչներով: Այս յանձնախումբը ժողովի հրաւիրած է Պոսթընի շրջանին եօթը դպրոցներու ուսուցիչները եւ տեղական կրթական յանձնախումբերու ներկայացուցիչները : Թելադրուած է ամէն գաղութի մէջ կազմակերպել ծնողական ժողովներ :

Դպրոցներու թիւը եղած է 25, իսկ աշակերտներու թիւը 600: Հոն ուր կարելի է պիտի բացուին մանկապարտէզներ, իսկ աւելի շատ զարկ պիտի տրուի չափահասներու դասընթացքներու : Ընկեր Գ. Մխիթարեանի յանձնուած է չափահասներու յատուկ դասագիրք մը պատրաստել: Դըպրոցներու համար դանձէն ծախսուած է 3561 տոլար, իսկ մասնաճիւղերը ծախսած են 6500 տոլար:

Պարբերաթերթին բաժանորդներուն ընդհ. թիւն է 2675: Բաժնեգիններէն գանձուած է 2133 տոլար, ապառիկ կայ 804 տոլար, տպագրական եւ պաշտօնեայի ծախք եղած է 3280 տոլար:

Կեդր. Եւրոպայի տարագիրներու օգնութեան համար Պ. Պ. Ճորճ Մարտիկեան եւ Սուրէն Սարոյեան քաղաքէ քաղաք շրջելով կատարած են հանգանակութիւններ եւ խօսած «էֆիտէվիթ»ներու մասին: Ղրկուած են 800 «էֆիտէվիթներ» եւ հանգանակուած հարիւր հազար տոլար: Դեղերու, սնունդի համար ծախսուած է 6354 տոլար :

Բարձրագոյն կրթութեան հետեւող երկու ուսանողներու համար ծախսուած է 1100 տոլար:

Հ. Օ. Մ. ճանչցուած է Ուաշինկթընէն իբրեւ տուրքէ զերծ կազմակերպութիւն: Հետեւաբար ամէն կտակ, նուէր կամ ստացուածք ազատ է տուրքէ: Այս գործին յաջողութեան համար աշխատած են Պ. Պ. Ճորճ Մարտիկեան եւ Սուրէն Սարոյեան :

ՀԱՐԱՒ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ Հ. Օ. Մ. կազմակերպութիւնը, որ ունի 8 մասնաճիւղ 1130 անդամներով, ճեմարանին իր չորս սաներուն տեղ, կը պահէ հիմա 10 սան: Ութը մասնաճիւղերն ալ կը պահեն սաներ զանազան դպրոցներու մէջ: Օգնած են հիւանդներու, բուժարաններու ինչպէս եւ այն տարագիրներուն որոնք հասած են Պրազիլիա եւ Արժանթին :

ԻՐԱՆ.— Շարունակած է իր օգնութիւնը ներգաղթի պատճառով թշուառութեան մատնուած ընտանիքներուն : Օգնած է դպրոցներուն: Բացած է ձրի դասընթացք հայերէնի: Մելիք-Թանգեան արք.ի յիշատակին 500 հոգիի ճաշ տրուած են եւ որդեգրած 5 չքաւոր սաներ Մելիք-Թանգեան անունով, քաղաքին ազգ. վարժարանին մէջ: ՀՕՄի կեդրոնէն ստացած է 500 տոլար :

ԻՐԱՔԻ մասնաճիւղը (Կարօտելոց խնամակալութիւն) կատարած է խնամատարական մասնաւորապէս կրթական աշխատանք: Ղրկած է հիւանդներ Լիբանանի բուժարանը: Հ. Օ. Մ.ը Իրաքի ղրկած է 500 տոլար :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ ունի 6 մասնաճիւղ 500 անդամ: Զաւարեան վարժարանի աշակերտներու թիւը աւելցած է: Ունին հինգ մնայուն հայ ուսուցիչ եւ երկու յոյն ուսուցիչներ: Ֆիքսի վարժարանը ունեցած է հինգ մնայուն հայ եւ չորս յոյն ուսուցիչներ: Ամերիկայի Հ. Օ. Մ.էն ղրկուած են Սթրէփթոմիսին: Յունաստան ղրկուած է 2625 տոլար :

ԹՐԱԿԻԱ ՄԱԿԵԴՈՆԻԱ ունի երեք մասնաճիւղ, Սելանիկ իր արուարձաններով, Քոմոթինի եւ Ալեքսանդրապոլ 180 անդամներով: Հոգ տարած են աղքատ հիւանդներու դարմանումին, ձկան իւղ բաժնած են տկարակազմ եւ աղքատ փոքրիկներուն: Ինչպէս եւ հայթայթած են կօշիկներ: Յոյն գինուորներուն 50 կտոր բրդեղէն հիւսած են, 80 — 90 տարեկան ծերունիներու յատկացուցած են ամսական գումար մը: 25 տկարակազմ փոքրիկներ, մանչ եւ աղջիկ, 20 օրուան համար օդափոխութեան ղրկած են: Ամերիկայի Հ. Օ. Մ.ը ղրկած է չորս վրաններ որոնք կրնան պատսպարել 50 փոքրիկներ (250 տոլար) : Հ. Օ. Մ.ը այս շրջանին յատկացուցած է 1000 տոլար :

ՊԱՂԵՍՏԻՆ Հ. Կ. Խաչը Երուսաղէմի պատրիարքի գործակցութեամբ «Առաջին Օգնութեան կայան» մը հաստատած է դարմանատունով : Վանքի առողջապահական գործը յանձնուած Հ. Կ. Խաչին: Ասոր երկու վկայեալ հիւանդապահուհի անդամները կը ստիպուին վիրաբուժական բարդ գործողութիւններ կատարել ռմբակոծութեան հետեւանքով վիրաւորներուն: Հ. Օ. Մ. ղրկած է 500 տոլար: Որոշած են հիմնել ձեռագործի աշխատանոց մը: Մասնաճիւղը սկսած է իր կազմակերպական աշխատանքները :

ՍՈՒՐԻԱ ունի 18 մասնաճիւղ, 1966 անդամ, 11 արծուիկներու խումբ, 624 անդամներով: Քաւէն Եփփէ Ճեմարանը իր երկրորդ տարին բոլորած է եւ ամէն տարի մէկ դասարան կը բարձրանայ. ուսանողներուն թիւն է 44: Սուրիոյ պատսպարանը դարձած է ուսանողական տուն: Ներկայիս պատսպարանին մէջ կան 33 սան – սանուհիներ որոնք շրջաններէն կուգան դպրոց յաճախելու: Մասնաճիւղերը իրենց տեղական դպրոցներուն մէջ որդեգրած են սաներ: Գամըշլիի մէջ եւս կը ծրագրուի հաստատել ուսանողական տուն մը եւ դարմանատուն: Գամըշլիի շուրջ կան 10—12 գիւղեր ուր կ'ապրէին քրտախօս Հայեր, ուսանողական տունը այդ Հայերու փոքրերուն համար փրկարար դեր պիտի կատարէ: Շրջ. վարչութիւնը խնդրած է մասնաւոր գումար մը յատկացնել իր շրջանի Թօքախտի բուժարաններուն: Նոր գիւղի դարմանատան մէջ դարմանուած են 1300 հիւանդներ: Մասնաճիւղը 1000 ս. ոսկի տրամադրած է Պաղեստինի գաղթականներուն :

Մասնաճիւղերը ծախսած են խնամատարական եւ առողջապահական գործի համար 3958 ս. ոսկի: Շրջ. վարչութիւնը ծախսած է 2719 ս. ոսկի: Կրթական գործին յատկացուած է 9950 ս. ոսկի :

ԼԻԲԱՆԱՆ.— Պնակ մը Կերակուրի ձեռնարկը գերազանցած է նախորդ բոլոր տարիները: Մասնաճիւղերու թիւն է 16, անդամներու թիւը 2094: Անցնող տարին 800 չքաւոր երախաներ եւ 60 ծերեր օգտուած են :Այս տարուան հանգանակութեան արդիւնքը եղած է 13.065 ոսկի, հազար ոսկի աւելի նախորդ տարիէն: Ունի 282 Արծուիկներ :

Քարանթինայի դարմանատունը կը շարունակուի 11 տարիէ ի վեր, բժ. Հայրապետեանի ղեկավարութեամբ: Օրական 15 — 20 հիւանդներ կ'ընդունուին եւ ձրի դեղեր կը տրուին: Այս տարի քննուած են 1880 հոգի: Բուժարանին մէջ ունին երկու անկողին: Օգնած են հիւանդներու Պաղեստինի ձեռագործի արհեստանոցին ղրկած են 440 ոսկի արժողութեամբ կտորեղէն: Շրջ. վարչութիւնը 12 վարժարաններու մէջ ունի 210 սաներ, մասնաճիւղերը 192: Էշրէֆիէի դպրոցի շինութեան համար նուիրած են 500 լ. ոսկի:

Նախակրթարանը լրացուցած աղջիկներու հասարակական գործի պատրաստելու համար ըրած են դասախօսութեանց շարք մը որուն մասնակցած են 18 աղջիկներ :

ՇԹՈՒԹԿԱՐՏԻ (Գերմանիա) մասնաճիւղին հիմնական աշխատանքը եղած է օժանդակել աղքատ ընտանիքներու եւ հիւանդներու: Հայ կնոջ դաստիարակութեան համար կազմակերպած են դասախօսութիւններ: Պավարիոյ մասնաճիւղը եւս կ'աշխատի բաւարարել իր գաղութի Հայութեան կարիքներուն :

ՖՐԱՆՍԱ անցեալ տարուան մէջ ունեցած է երեք նոր մասնաճիւղ եւ 250 նոր անդամ: Օդափոխութեան համար 132 մանուկներ տարուած են կայան: Դպրոցները եւ դարմանատունը կը շարունակուին: Ունի տասնըվեց հայերէնի դասընթացքներ հազարէ աւելի աշակերտներով: Ունի 29 մասնաճիւղ եւ ընդհ. անդամներու թիւն է 1500: Օգնած է Պաղեստինի աղէտեալներուն 180 հազար ֆրանքով: Հիւանդներու եւ կարօտեալներու նպաստ տրուած է 400 հազար ֆրանք: Օժանդակած է որդեգիր ուսանողներու 70.000 ֆրանքով: Կազմած է տեղական ուսանողներու օգնող յանձնախումբ: Ունի 200 սանուհիներ:

Հ. Օ. Մ.ի վարչութեան ընդհ. մուտքը եղած է 50.037.02 տոլար: Պատրաստ ունեցած են 37.935.36 տոլար, ընդհ. գումար 84.972.38: Ելք՝ 57.809.37 տոլար: Սնտուկը պատրաստ կայ 27.163-01 տոլար :

Անաթոլ Ֆրանս

Միջազգային մամուլը վերջերս շատ զբաղեցաւ Անաթոլ Ֆրանսով (իսկական մականունով Թիպօ), մահուան 25րդ տարեդարձին առթիւ :

Ծնած 1844ին, Անաթոլ Ֆրանս իր մանկութիւնը անցուցած է Փարիզի գետափեայ բնակարանի մը մէջ, որուն վրայ այսօր կը կարդանք արձանագրութիւն մը: Իր գրական առաջին դերումները կատարած է մուսաներու քղանցքին շուրջ ու քիչ ժամանակ վերջը լքելով բանաստեղծութիւնը, դարձած է վիպասան:

Անաթոլ Ֆրանս արտադրած է երեսունի մօտ հատորներ, որոնցմէ յիշենք, Լատինական հանճարը, Պաղտասար, Եպիկուրեան Պարտէզը, Կարմիր Շուշանը, Հրեշտակներու ապստամբութիւնը, Աստուածները ծարաւի են, Պ. Պէրժըրէ ի Փարիզ, Սիլվեսթըր Պօնարի ոճիրը (պսակուած Ակադեմիայէն), Ճերմակ Քարին վրայ, եւայլն:

Փոքրիկն Թիպօ, ոչ մէկ գնահատութիւն ըստացած է դպրոցական գրասեղաններու վրայ : Ընդհակառակն միշտ կշտամբուած է, իբրեւ անառակ եւ ծոյլ :

Գրական ասպարէզը նետուելով, ան իրկեանքը նուիրեց ուսումնասիրութեան եւ իմաստասիրութեան, որպէսզի կարենայ ծուէն ծուէն կորզել բնութեան եւ մարդկային ընկերութեան գաղտնիքները :

Հին գրչագիրները եւ մեռած լեզուները ու մանաւանդ լատիներէնը ուսած է կատարեալ ձեռնհասութեամբ: Ահա թէ ինչու համար իր Ֆրանսերէնը կատարեալ ու գեղեցկագոյն ոճի բիւրեղացումն է :

Պարզութիւնը նախապայմանն է գեղեցկութեան: Ուրիշ ժամանակակից գրագէտներ, ինչպէս Փօլ Պուրժէ եւ Ֆրանսուա Մօրիաք, մեծ հեղինակներ են, սակայն իրենց ոճը դարձդարձիկ է ու մանուածապատ: Անաթոլ Ֆրանս, պարզ ու յստակ ոճով կ'արտայայտէ ամենախոր եւ գեղեցիկ գաղափարներ:

Ան համոզուած սկեպտիկ մըն էր: Իր մշակած սեռը կը նմանի Վօլթէրին արտադրութեան: Ոչ մէկ բանի վրայ հաւատք չունի, եւ իր անստուգութեան մէջ կը գործածէ իր միակ տրամադրելի զէնքը,— հեգնութիւն: Կը ծաղրէ ու կը ձաղկէ ամէն ինչ, նոյնիսկ իր անձը: Անաթոլ Ֆրանս Վոլթէրներու կատարելագործումն է:

Կարդացէք օրինակի համար, «Les Iles des Pingouins» վէպը, այլաբանական ձեւերով վերէն վար կը քննադատէ ու կը ծաղրէ ամբողջ աշխարհը, Ֆրանսան եւ համայն ընկերային ու քաղաքական կազմակերպութիւնները:

Երբ կ'ուզեմ խորհրդածել ու տրտմիլ, կը կարդամ Անաթոլ Ֆրանսը: Նոյնպէս երբ կ'ուզեմ սփոփուիլ, կը բանամ իր գործերէն որեւէ մէկը : Պատահած է որ խնդացած եմ առատօրէն եւ աչքերէս արցունք հոսած է:

Իր բոլոր երկերը, առ հասարակ կը կազմեն գլուխ գործոցներ, սակայն, կը կարծեմ թէ ամէնէն թանկագինն է «Թայիս»ը որ վերածուած է օփերայի: Այս վէպին գործողութիւնը մեծ չէ, սակայն միջավայրին հնամենի եւ եղական հանգամանքը, բնավայրերուն եւ սովորութիւններուն նրբագեղ նկարագրութիւնները, ինչպէս եւ իմաստասիրական խօսակցութիւնները, կը կազմեն անփոխարինելի գանձ մը: Առնենք քանի մը հատուածներ :

Պատասխանելով իմաստասիրական խորհրդածութեան մը.— Նիկիաս.— Այս զմայլելի է. սակայն, ճիշդը խօսելով, Հերմոտոր, մեծ տարբերութիւն մը չեմ տեսներ ամբողջութեան եւ ոչինչին միջեւ: Ինծի կը թուի թէ նոյնիսկ բառեր պակաս են այս զանազանութիւնը ճշդելու համար: Անհունը կատարելապէս կը նմանի անէութեան: (Néant) երկուքն ալ անիմանալի են: Իմ

Գաղութէ գաղութ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Լօս Անճէլըսի մէջ մեռած է յայտնի երգիչ Երուանդ Իսքէնտէրեան: 43 տարեկան էր եւ ծնած Պոլիս: Շրջանաւարտ Պոլսոյ Պէրպէրեան վարժարանէն: Ամերիկահայ բեմերուն վրայ փնտռուած երգիչ մը եղած է: Սեպտ. 25ին Լօս Էնճէլէսի «Րատիօ ժամ»ուն երգուած են իր յօրինած երգերը:

★ Պուէնոս Այրէսի մէջ յանկարծամահ եղած է Պ. Պօղոս Քէնտիկեան աշխատակից «Արմենիա» թերթին եւ գաղութին յարգուած անդամներէն: 80 տարեկան էր, բնիկ Արաբկիրցի: Գրած է «Յաջողութեան բանալին»: Կը սիրէր գրականութիւնը եւ հայկական մշակոյթը:

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ ՔՈԼԸՄՊԻԱ համալսարանէն մեքենագէտ երկրաչափի վկայական ստացած է Օր. Աննա Գազանճեան: Անմիջապէս ընտրուած է ատենադպիր՝ մեքենագէտներու ընկերակցութեան, եւ մասնակցած է երկրաչափներու կարեւոր համագումարի մը: Այժմ կ'աշխատի չահիլ նաեւ Մագիստրոս գիտութեանց տիտղոսը:

ՍՈՖԻԱՅԻ ԵՐԵՒԱՆ միութեան մասնաճիւղի թատերախումբի սիրողներ Սաթենիկ եւ Շաւարշ Մանուկեաններ 200 թեկնածուներու մէջէն յաջողութեամբ անցընելով մուտքի քննութիւնները, ընդունուած են պետական երաժշտական թատրոնը: Երիտասարդ զոյգը արդէն իսկ կը մասնակցի օփերէթի փորձերուն, եւ պիտի երեւան բեմին վրայ:

ԱԹԷՆՔԻ ՎԵՐՋԻՆ ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐԸ մեծ աւերներ գործած են Ֆիքսի գաղթակայանին Հայոց թաղին մէջ, հիւղակներու մէջ ջուրը մէկուկէս մեթր բարձրացած է: Ջուրը քշած տարած է կահ-կարասիները եւ տնական առարկաներ: Հարիւրի մօտ հիւղակներ կիսով կամ բոլորովին քանդուած են: Իսկ մեր արենակիցներէն շատեր մնացած են անտուն: «Ազատ Օր»ի տպարանն ալ ողողուած է: Էքալիի աշակերտական եւ սկաուտական ճամբարներուն մէջ եւս պարզուած են յուզիչ տեսարաններ: Կրակվառի արարողութեան ներկայ գտնուելու համար բազմաթիւ հայրենակիցներ մնացած են տեղատարափին տակ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՎԱԼՊԱՐԷԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սիրելի «Յառաջ», խմբագրական թելադրութիւններուդ համաձայն, ասկէ առաջ քանի մը թղթակցութիւններով ջանացի պարզել Վալպարէլ – Լա Փօմ–Սէն Մարսէլ միացեալ թաղամասերուն մէջ բնակող հայութեան թիւը, զբաղումները, տնտեսական վիճակը եւ հանրային կեանքը:

Ներկայիս մեր շրջանը վերագտած է իր հանդարտութիւնը եւ հակառակ տնտեսական աննըպաստ պայմաններուն, գրեթէ բոլորն ալ համախմբուած են դպրոցին շուրջ: Ամէն ոք իր կարողութեան չափով կը ջանայ օժանդակել մեր մանուկներուն հայեցի դաստիարակութեան: Անցեալ տարեշրջանին կատարուած աշխատութիւնները եւ ձեռք բերուած արդիւնքը ժամանակին հրատարակուեցան «Յառաջ»ի մէջ:

Դպրոցի հոգաբարձութեան ժամանակաշըրջանը լրացած ըլլալով, հոկտեմբեր 2ին գումարուեցաւ ծանուցուած ընդհ. ժողովը: Ներկայ էին բաւական թիւով հայրենակիցներ: Կը նախագահէր թաղին երիցագոյն անդամներէն Պ. Եր. Կէտիկեան: Այս առթիւ վարիչ քարտուղար Աստիկ Աչճեան կարդաց հրաժարեալ հոգաբարձութեան բարոյական եւ նիւթական գործունէութեան տեղեկագիրը, որ նոյնութեամբ վաւերացուեցաւ քննիչ յանձնախումբին կողմէ: Յետոյ ուսուցիչ Պ. Տ. Փիրանեան խօսք առնելով ընդհանուրի կողմէ գնահատեց կատարուած աշխատանքները, ինչպէս եւ թաղեցիները որոնք մերժելով որեւէ հովանաւորութիւն, իրենց սեփական միջոցներով կարողացած են լայնօրէն հոգալ դպրոցական ծախքերը:

Գաղտնի քուէարկութեամբ եւ ձայներու մեծամասնութեամբ նոր հոգաբարձութեան անդամ ընտրուեցան.— Պ. Պ. Աստիկ Աչճեան (ատենապետ), Անդրանիկ Պօլիկեան (քարտուղար), Երուանդ Շահպազըրեան (գանձապահ), Երուանդ Գասապօհանեան, Հայկ Պէտիկեան, Սարգիս Գօմշուեան, Համբիկ Եղիկեան, (խորհրդականներ):

Յաջողութիւն կը մաղթենք նորընտիր հոգաբարձութեան, մաղթելով աւելի բեղնաւոր գործունէութեան յառաջիկայ շրջանին:

Թղթակից

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ.— Կիրակի 16 հոկտեմբեր ՀայՄարզականին (U. S. A.) Ա. խումբին՝ Promotion Lyonnaise ախոյենական 5րդ մրցումը տեղի ունեցաւ, Կրընօպլը քաղաքին Nurbis խումբին դէմ, իրենց դաշտին վրայ:

Առտուն կանուխ մեր տղաքը մեկնեցան մասնաւոր ինքնաշարժով: Իրենց կ'ընկերանային բաւական թիւով հայրենակիցներ: Մեր խումբին ժամանումը ծանուցանող խոշոր ազդերը աչքի կը զարնէին քաղաքին մուտքէն մինչեւ մարզադաշտ երկարող ճամբուն վրայ:

Promotion d'Honneurի ամէնէն կարեւոր մըրցումն էր որ տեղի ունեցաւ:

Մեր տղաքը իրենց կորովի եւ խելացի խաղարկութեամբ հիացում կը պատճառէին: Նախ քան խաղարկութիւնը՝ գրաւներ կը բռնուէին հազարաւոր հանդիսատեսներու միջեւ, որոնք անհամբեր կը սպասէին մրցումին: Խաղին սկըզբնաւորութենէն 15 վայրկեան ետքը, մեր ձախ ծայրը՝ Ֆիլիփին վարպետ մէկ դարձուածքէն օգտուելով, յառաջապահ Աւագ առաջին նշանակէտը շահեցաւ: Nurbis բուռն յարձակողականի մը ձեռնարկելով քառորդ ժամ վերջ շահեցաւ նըշանակէտ մը: Ա. կիսախաղը վերջացաւ 1 — 1: Բ. կիսախաղին մեր տղաքը իրենց Wի մեթոտով ջանացին յոգնեցնել հակառակորդը, եւ Սարոյեանի ընտիր մէկ «փասը»՝ Ժամագործեան վերածեց ուժեղ հարուածի մը եւ շահեցաւ Բ. նշանակէտը: Աննկարագրելի էր մեր հայրենակիցներու ուրախութիւնը: Խաղին վերջաւորութեան տասը վայրկեան մնացած կրկին Յ. Ժամագործեան իր արագ վազքով՝ ճեղքեց հակառակորդին պաշտպանողական գիծը եւ նշանակեց երրորդ կէտը:

Խաղը վերջացաւ Հայերու յաղթանակով 3–1: Գնահատելի է ամբողջ խումբը:

Հ. Յ. Դ. Օրուան տօնակատարութիւնը որ կը զուգադիպէր նոյն օրուան, կազմակերպիչներու հաւանութեամբ յետաձգուած էր ժամը 4ին: Մրցումէն վերջ մեր մարզիկները եւ Վալանսէն ե–

կարծիքով, կատարելութիւնը շատ սուղ կ'արժէ, անոր ստացումին համար հարկ է զոհել իր բոլոր էութիւնը եւ անոր հասնելու համար պէտք է դադրիլ գոյութիւն ունենալէ:

«...Կ'ըսեն թէ անկարելի է որ մարդիկ կարենան համաձայնիլ: Ես կը կարծեմ թէ, հակառակ մեր կռիւներուն ժխորին, անկարելի է վերջի վերջոյ չհամաձայնիլ, քով առ քով թաղուելով կուտակուած հակասութիւններու դէզին տակ»:

Տեղ մը, մէկու մը կը թուեն թէ ո՞վ կայ ներսը.— Այն ինչ, այս ինչ, եւ եկեղեցական մը որ կը հաւատայ Աստուծոյ:

Առիթով մը կը խօսի վիճակաղիրի մը մասին, որ ցուցակը կը պատրաստէ գիրքերը դիզելու միջոցին սանդուղէն ինկած եւ մեռած գրավաճառներու: Եւայլն:

Գալով Անաթօլ Ֆրանսի հայասիրութեան, երախտագիտութիւն միայն կարելի է սնուցանել իրեն հանդէպ, ի նպաստ հայութեան իր խօսածներուն եւ գրածներուն համար: Սակայն, խորքին մէջ քննելով Ֆրանս ոչ հայասէր էր եւ ոչ ալ ֆրանսասէր, ոչ մէկ բանի կը հաւատար, իբրեւ ծայրայեղ սկեպտիկ:

Հակառակ անոր որ յաճախ կը խօսի՝ Մօտաւոր Արեւելքի հին եւ նոր ժողովուրդներուն վըրայ, իր երկերուն մէջ, (գէթ իմ կարդացածներուս) ոչ մէկ յիշատակութիւն՝ Հայութեան մասին:

Վենետիկի Մուրատ – Ռափայէլեան վարժարանը այցելած պահուն, բացագանչած է,— Հէ՛ք հայրենասէրներ՝ առանց հայրենիքի:

1921ին երբ Սթօքհօլմ կ'երթայ Նոպէլեան մըրցանակը ստանալու համար, կը գոչէ.— Զէի են–թադրեր թէ այնքան պաղ երկրի մը մէջ այսքան տաք սիրտեր կան:

Ամէն պարագայի մէջ, Անաթօլ Ֆրանս, հոյակապ ու փառահեղ տեղ մը ունի համամարդկային միտքի լուսակամար տաճարին մէջ:

ԳՐԻՄԻԹԷԼ

ՅԱՌԱՋ.— Անըոլ Ֆրանսի «Թայիս»ը իբրեւ թերթօն հրատարակուած է Պոլսոյ Ազատամարտին մէջ եւ հատորի վերածուած՝ Շ. Միսաքեանի թարգմանութեամբ: Յետոյ թարգմանուած է «Աստուածները ծարաւի են»ը, Ռ. Զարդարեանի կողմէ, դարձեալ «Ազատամարտ»ի մէջ: Ե. Մեսիաեան թարգմանած է «Սիլվեսթր Պոնարի ոճիրը»: Ուսումնասիրութիւններէ զատ, թարգմանուած են նաեւ զանազան պատմուածքներ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱՒ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Բ. ՄԱՍ

ԱՆԻԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

ԻԵ.

ԴԱՐԵՐ ՎԵՐՋ

Դէպի ո՞ւր...

Ինքն ալ չէր գիտեր: Սակայն որչափ վազէր, նորէն չէր կրնար դուրս ելլել աւերակներուն մէջէն:

Այս տենդոտ փախուստի ժամանակ, յանկարծ կանգ առաւ ու սկսաւ հեռուն դիտել:

Այնտեղ կիսակործան տաճարին առջեւ, ուր պատանի Գագիկը օծուած էր Հայոց թագաւոր, կ'երեւար ուրիշ մարդ մը որ ծունկի եկած մոխրակոյտի մը առջեւ, մոխիրը եւ անոր տակ մնացած վերջին կայծերը կը խառնէ: Ի՞նչ կ'ընէ ան. ինչո՞ւ աւելի կը բորբոքեցնէ կրակը. չէ՞ որ առանց անոր ալ արդէն տաք են աւերակները եւ կ'այրեն գիշերային այցելուին ոտքերը:

— Էյ հեռացիր այստեղէն, հեռացիր, կը պոռայ գիշերային այցելուն:

Եկեղեցիին մօտ ծունկի եկած մարդը կը լսէ այդ ձայնը եւ կը ցնցուի: Կը նայի ետ եւ երկուքին նայուածքները կը հանդիպին իրարու:

Վրէժխնդրութեան բոցեր կը ժայթքին երկուքին ալ աչքերէն:

— Խենթն է, զարհուրելով կը բացագանչէ գիշերային այցելուն եւ դող մը կ'անցնի իր մարմնէն:

Ծունկի եկած մարդը յանկարծ վեր կը թռչի տեղէն, ինքն ալ կը մերկացնէ սուրը եւ կը գոչէ.

— Վեստ Սարգիս, արեան թագաւոր, ողջոյն քեզ:

Ու կը վազէ անոր վրայ:

Երկուքին ալ սուրերը իրարու կը զարնուին եւ կայծեր կ'ելլեն այդ բախումէն, լուսնի թոյլ ճառագայթներուն տակ:

Երկու ոսոխները կը կռուին անվերջ, բայց ոչ մէկը չի կրնար յաղթել միւսին: Երբեմն կանգ կ'առնեն շունչ առնելու համար, յետոյ դարձեալ մոլեգին կատաղութեամբ կը յարձակին, իրարու վրայ:

Ի՞նչ պիտի ըլլայ վերջը. ով յաղթականդուրս պիտի գայ,— յայտնի չէ. միայն թէ անոնք կը կռուին անվերջ, յուսահատ, վրէժխնդիր:

Առտուն, արեւի լոյսին հետ, կ'անհետանան երկուքն ալ, բայց գիշերը երբ մութը կը պատէ ամէն կողմ, դարձեալ կը հանդիպին իրարու եւ կը շարունակեն իրենց անվերջ կռիւը:

Դարեր անցած են ու անոնք դեռ կը կռուին. անոնցմէ ոչ մէկը յաղթական չէ ելած:

Ի՞նչ պիտի ըլլայ ասոր վախճանը, Աստուած միայն գիտէ:

ՎԵՐՋԱԲԱՆ

Ալփասլանի ձեռքով Անիին կործանուելէ վերջ, Հայաստան կորսնցուց իր անկախութիւնը եւ ինկաւ սելճուքեան Թուրքերու տիրապետութեան տակ:

Յոյները, որոնք Հայոց թագաւորութիւնը ջնջած, թագաւորը աքսորած եւ երկիրը գրաւած էին, շատ կարճ ժամանակ մը միայն վայելեցին իրենց յաջողութեան պտուղը, եւ, տեղի տալով Սելճուքեան Թուրքերուն, իրենք ալ կորսնցուցին նախ արեւմտեան նահանգները, ապա նաեւ իրենց անկախութիւնը:

Տարաբախտ Գագիկ երկար ժամանակ Կապադովկիոյ մէջ թափառեցաւ, որպէսզի հնար մը գտնէ կրկին ձեռք ձգելու իր թագաւորութիւնը. սակայն բան մը չկրնալով ընել, յուսահատութենէն կը տանջուէր եւ ականատես կ'ըլլար այն նախատինքներուն, զորս Յոյները կը թափէին իր հայրենակիցներուն գլխուն: Բայց լեցուեցաւ Գագիկի համբերութեան բաժակը, եւ իր վրէժը հանեց Կեսարիոյ Մարկոս Մեդրապոլիտէն:

Այս հայատեաց եկեղեցականը, Գագիկն ու Հայերը նախատելու համար, իր շան անունը «Արմէն» դրած էր:

Գագիկ, երբ իմացաւ ասիկա, գնաց Մետրոպոլիտին մօտ, իր ներկայութեան բերել տուաւ շունը եւ երկուքը մէկ պարկի մը մէջ դնելով կապեց ու այնքան ծեծել տուաւ շունը, մինչեւ որ կատղեցաւ ու խածատելով սպաննեց իր տէրը:

ԲԱԳՐԱՏ ԱԵՎԱԶԵԱՆՑ

(99)

կած հայրենակիցները, առաջնորդուեցան սրահ եւ պատուասիրուեցան: Վալանսի Մարզականին կողմէ խօսք առաւ Պ. Պետ. Գույումճեան եւ ըսաւ.— «Հայը չի մեռնիր՝ որքան ատեն որ ողջ է, իր մէջ իր ազգային զգացումը: Մեր Վալանսի Մարզականը առանց դաւանանքի եւ կուսակցական խտրութեան՝ կը ճգնի զօրացնել այդ ոգին եւ հայ անունը բարձր պահել ամէն տեղ:

Մեր Ոսկին եւս իր երգերով մասնակցեցաւ հանդէսին: Ի նպաստ Վալանսի Մարզականին նուէրներ եղան Կրընոպլի հայրենակիցներու կողմէ»: Մարզիկները չէին ուզեր բաժնուիլ սրահէն. այնքան խանդավառ էր մթնոլորտը: Սակայն 100 քիլոմեթր ճամբայ ունէինք եւ տղաքը ակամայ սրահէն մեկնեցան, փոխադարձ գոհունակութեամբ:

Թղթակից

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

Նոր վարչապետը, Պ. Ռընէ Մայեր Եչ. օր կարդաց իր յայտարարութիւնը Ազգ. Ժողովին առջեւ: Համայնավարներու կողմէ ընդդիմութիւն յայտնեց Պ. Ժաք Տիւքլօ: Գետինը հարթուած էր արդէն, ապահովելու համար նոր վարչապետին վաւերացումը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

100.000 ԱՐԱԲՆԵՐ նոյնքան Հրեաներու հետ փոխանակելու ծրագիր մը առաջարկած է Իրաքի կառավարութիւնը, ինչպէս հաստատեց Իսրայէլի արտաքին նախարարութիւնը: Այս Արաբները պիտի առնուին Պաղեստինի տարագիրներէն: Խընդիրը այն է որ Իրաքի Հրեաները ահագին հարստութիւն ունին, մինչդեռ Պաղեստինի տարագիր Արաբները ամէն բան կորսնցուցած են, պատերազմին հետեւանքով:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԴԵՍՊԱՆՆԵՐԸ արտակարգ ժողովի մը հրաւիրուած են Փարիզի մէջ, խորհրդակցութիւն մը կատարելու համար իրենց արտաքին նախարարութեան պատուիրակին հետ: Ժողովին կը մասնակցին Մոսկուայի, Լոնտոնի, Փարիզի, Հռոմի դեսպանները, արեւմտեան Գերմանիոյ ամերիկեան մարզպանը եւ Մարշըլի ծրագրին շրջուն դեսպանը:

ՄԱՌԵՇԱԼ ՏՈԼԲՈՒԽԻՆ, որուն մահը հաղորդած էինք առջի օր եւ որ Գերմաններու անձնատուութիւնը ընդունեց Սթալինկրատի մէջ, Դշ. օր թաղուեցաւ Մոսկուայի Կարմիր հրապարակին վրայ: Երկար ատենէ իվեր անկողին գամուածէր: Ծնած էր 1894ին, գիւղացի ընտանիքէ մը: 1915ին աւարտելով սպաներու վարժարանը, երեք անգամ չքանչան ստացաւ քաջութեան համար: 1919ին մասնակցեցաւ Լենինկրատի պաշտպանութեան: Եղած է սպայակոյտի պետ՝ Խրիմի ճակատին վրայ: Պատերազմի վերջին շրջանին իր բանակները մտան Ռումանիա եւ Պուլկարիա:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ամերիկեան մարզպանը, Ճօն Մաք Քլոյ, ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ Մ. Նահանգներուն հիմնական նպատակն է վերահաստատել Գերմանիոյ միութիւնը, հակառակ խորհրդային իշխանութեան մը հաստատման՝ արեւելեան շրջանին մէջ: Ամերիկա միշտ պիտի գործակցի Գերմանիոյ, որպէսզի գըլուխ հանուի ճշմարիտ միութիւնը, ազատ օրէնքներով եւ ազատ ընտրութիւններով: Այս առթիւ յիշեց նախագահ Լինքըլնի պատմական խօսքը,— Գերման ազգը չի կրնար «կէս գերի, կէս ազատ ըլլալ»:

ԻՍՐԱՅԷԼ 150 հազար նոր գաղթականներ պիտի ընդունի 1950ին, առնուազն 90 հազարը՝ առաջին վեցամսեակին: Այս նորեկներուն բնակարան ճարելու համար անհրաժեշտ է շինել 53 հազար նոր տուներ, 42 միլիոն տոլար ծախքով: Ելմտական նախարարը այս տեղեկութիւնները հաղորդելով, աւելցուց թէ տակաւին գաղթակայաններու մէջ կը գտնուին 86 հազար նորեկներ, որոնց թիւը շուտով պիտի բարձրանայ հարիւր հազարի: Շատերը նոր ձմեռ մը եւս պիտի անցընեն վրաններու տակ: Ներգաղթը պիտի շարունակուի անընդհատ, բայց ոչ ամսական 20 հազար համեմատութեամբ, այլ աւելի պակաս:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ արմտիքի հունձքը կը գերազանցէ 1948ի եւ 1940ի արդիւնքը, որ աննախընթաց կը համարուէր, ինչպէս կը հաղորդէ վիճակագրական վարչութիւնը: Կարգ մը ճարտարագործութեանց արտադրութիւնն ալ բարձրացած է:

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ մէջ Լեհ մը խելագարուելով, տարճանակը ձեռքը մաքառեցաւ ոստիկաններուն դէմ, յետոյ արջասպ (վիթրիօլ) նետեց իր տանտիրոջ՝ Ամիրայեանի եւ ուրիշ երկու անձերու վրայ: Տանտէրը հիւանդանոց փոխադրուեցաւ, ծանրապէս վիրաւորուած ըլլալով դէմքէն:

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Կ. Խաչի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Հ. Կ. Մարտիկներու Միութեան, 23 Հոկտեմբեր, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 14.30ին Théâtre Municipalի մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Մ. ՄԻՐՁԷ (Լիոնէն)

Կը խօսին ընկեր Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ (Փարիզէն) եւ Տիկին ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ (Վալանսէն)

Հրաւիրուած են տեղական ընկերվարական–ներու ներկայացուցիչները:

Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Կ. Խաչի Սանուհիները, Արաքս երգչախումբը: Պիտի նուագէ ջութակահար երիտասարդ Պիպէռեան: Մեներգ Տիկին Մ. Կարապետեան (Տէսինէն): Կ'արտասանեն ընկեր Ա. Գալայճեան եւ Օր. Ս. Մաթոսեան:

Մուտքը ազատ է

★

Մարսէյլի մէջ

Նոյեմբեր 5ին, ժամը 20.30էն մինչեւ առտու, Cinéma Alcazarի մէջ:

Մանրամասնութիւնները հետզհետէ:

★

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ մէջ Հոկտեմբեր 30ին:

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ.— Նոյեմբեր 4ին, Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Salle des Fêtesի մէջ:

Մանրամասնութիւնները առանձին:

★

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ.— Նոյեմբեր 5ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, St. Bernardի սրահին մէջ:

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

★

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ.— Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Ֆ.Կ.Խաչի, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՁԷ

Կը խօսին ընկեր Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ (Փարիզէն) եւ Տիկ. ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ (Վալանսէն)

Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Կ. Խաչի դպրոցի աշակերտները ղեկավարութեամբ, Տիկին Գ. Փափազեանի: Կ'արտասանէ Տիկին Ա. Փափազեան, մեներգ Տիկին Մ. Կարապետեան եւ Օրիորդներ Ս. Պօղոսեան եւ Պ. Ասատուրեան:

Մուտքը ազատ է

ԿՈՄԻՏԱՍԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կոմիտասի մահուան 14րդ տարեդարձին առթիւ, այս կիրակի Հոկտ. 23ին, Փարիզի Հայոց Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ հանդիսաւոր բազմաձայն պատարագ եւ հոգեհանգիստ: Հոգաբարձութիւնս կը հրաւիրէ հայ հասարակութիւնը ներկայ ըլլալ եկեղեցի, յարգելու համար անմահ Վարդապետին յիշատակը:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Կիրակի 23 Հոկտեմբեր, Իսիի քաղաքապետարանի դաշտին վրայ «Stade Jean Bouin» ժամը 14ին Հ. Մ. Մ.ի Ա. եւ պահեստի խումբերը կը մրցին U. R. S. Albiի պահեստիին եւ առաջինին դէմ: Առաւօտ ժամը 10ին Հ. Մ. Մ.ի կրտսերները կը մրցին Chatouի կրտսերներու Cadetի դէմ Stade Olierի դաշտին վրայ, 11 rue d'Arcueil, La Vache Noire:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Ազգային բարերար Պ. Միհրան Գարակէօզեանի մահուան տարելիցին առթիւ հոգեհանգիստ «Հաուըրտ Գարակէօզեան Հօմ»ի սաներու կողմէ, այս կիրակի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԱՐԾԻՒ ենթակոմիտէի ժողովը այս շաբաթ գիշեր, Ֆրանսական վարժարանին մէջ, 69 rue d'Arcueil, salle Jaurès:

Հ. Յ. Դ. ՎԱՐԴԱՆ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Առնուվիլի սովորական հաւաքատեղին: Ստիպողաբար կը հրաւիրուին Սարսէլի, Առնուվիլի եւ Կուսէնվիլի բոլոր ընկերները:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, Խրիմեան դպրոցը: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ պիտի ըլլար Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Գ. ախոյենական մրցումը, այս կիրակի ժամը 3ին, Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզադաշտին վրայ (Stade Atlantic) St. Henri զօրաւոր խումբին դէմ: Միութեան առաջին ընդհ. եռամսեայ ժողովը շաբաթ 29 Հոկտ. ժամը 20ին, Bar du Globe:

ՍԵԲԱՍՏԱՀԱՅԵՐՈՒ Նահանգ. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին Ազգ. Տան մէջ, 32 rue Trévise: Ընտրութիւն նոր վարչութեան եւ կարեւոր նիւթեր: Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները:

«ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ»ի լսարանի յառաջիկայ հաւաքոյթը՝ երկուշաբթի իրիկուն, 24 Հոկտ., ծանօթ հաւաքատեղին: Զեկուցում Պ. Ա. Խոնդկարեանի: Նիւթը՝ «Յիշատակներ 1920ի Մայիսեան դէպքերու մասին»:

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԱՅՑ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. ԱՂԲԻՒՐ – ՍԵՐՈԲ ԵՒ ԵՕԹՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆ խումբը յարգանքի այց մը կազմակերպած է այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին Thiaisի գերեզմանատունը, ողբացեալ ընկեր Ա. ՋԱՄԱԼԵԱՆի, ՕՀԱՆ ԿԱՐՈՅԻ եւ ՊԱՊԱՇԱՅԻ շիրիմներուն:

Ժամադրութիւն գերեզմանատան մուտքին առջեւ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Սեբաստիոյ Ճենճին գիւղացի Սարգիս Դարբինեան կը փնտռէ իր զաւակը՝ Մեսիա Դարբինեանը (մօրը անունը Շուշան), զոր կորսնցուցած է 1914ին տասը տարեկան հասակին: Տեղեկացնել հօրը Պ. Սարգիս Դարբինեանի, 7 rue de Choisy, Alfortville (Seine), France:

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme – (13e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գինը 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Dimanche 23 Octobre 1949 Կիրակի 23 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5982–Նոր շրջան թիւ 1393

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՓԱՌՔԵՐ ԵՒ ՀՈԳԵՐ

Ինչպէս ուրիշ ազգերու, հայկական ընտանիքին մէջ ալ իրարու կը յաջորդեն տարեդարձները :

Ծնունդ, մահ, բացառիկ պարագայ մը կամ եղերական դէպք մը (ինչպէս Ժողէսի սպանութիւնը) տարուէ տարի առիթներ կ'ընծայեն ոգեկոչելու ականաւոր դէմքերու յիշատակը :

Եւ ժողովուրդները անգամ մը եւս կը ծանօթանան իրենց տաղանդաւոր զաւակներուն դրական – գեղարուեստական վաստակին, ստեղծագործութեանց, քաջագործութեան կամ հանրային ծառայութեանց :

Անշուշտ ամէնէն առաջ կը բացուին, կը պայծառանան, կը ճոխանան նոր սերունդներու աչքերն ու միտքերը:

Ամփոփուելով հայկական ճակատին վրայ, ըսենք թէ շատ քիչ տարեդարձներ կան որ միեւնոյն ատեն կը տօնուին Հայաստանի եւ Հայկական Արտասահմանի մէջ :

Այդ բացառիկ պարագաներէն եղաւ, անցեալ տարի, Աբովեանի մահուան տարեդարձը: Իսկ այս տարի՝ Յ. Թումանեանի, Պետրոս Ադամեանի եւ Կոմիտաս վարդապետի տարեդարձները :

Ռատիօ – Երեւանէն քաղելով, օրը օրին ծանուցինք Վարդապետին ծննդեան 80ամեակին առթիւ կազմակերպուած երեկոյթը՝ Երեւանի մէջ:

Ուրիշ աղբիւր չունինք, առ այժմ, աւելի մանրամասն տեղեկութիւններ հաղորդելու եւ մանաւանդ ճշդելու համար կարգ մը թիւրիմացութիւններ:

Երեւանի զեկուցումը կ'ըսէր թէ Հայաստանի Գիտութեանց Արուեստի բաժինը որոշած է հրատարակել Կոմիտասի երկերուն հինգ հատորները, մինչեւ 1950 :

Անշուշտ գիտեն թէ արտասահմանի մէջ ալ (այժմ Փարիզ) կայ մասնաւոր Յանձնախումբ մը, որ շատոնց հրապարակ հանած է Վարդապետին կարգ մը գործերը :

Այս պարագան կը յիշեցնենք անոր համար որ, դաս մը վարձու դպիրներ կը կարծեն թէ հայկական մշակոյթի, վերածնութեան ամէն շարժում կը սկսի 1920 Նոյեմբեր 29էն ...

Այդ չտեսներէն մէկը — թանձրացեալ իմաստակութիւն — հարկ զգացած էր այս առթիւ ալ մաղձ թափել: Կը մոլտար թէ մինչ Երեւանի մէջ այս կ'ընեն, այն կ'ընեն Կոմիտասի համար, Հայկական Արտասահմանը կը գոհանայ հոգեհանգստեան պատարագով մը :

Եղկելին երեւի մոռցած է որ աւելի քան քառասուն տարիէ ի վեր, Հայկական Արտասահմանը — Պոլսէն, Թուրքիոյ հայկական երբեմնի ոստաններէն մինչեւ Փարիզ եւ Ամերիկա—Վարդապետին փառքը հասցուց պաշտամունքի: Ամբողջ բազմութիւններ վարակեց, թաթախեց անոր երգերով :

Մինչեւ այսօր ալ, այդ երգերն են որ կ'ոգեւորեն հայկական յետին համրանքը : Կ'արձագանգեն ամէնէն համեստ գիւղին կամ խրճիթին մէջ :

Դարձեալ, այդ նոյն Հայկական Արտասահմանի մէջ էր որ ծլեցան ու ծաղկեցան խանդավառ երիտասարդներ, նոր տաղանդներ : Ունեցանք երգահաններ, վարպետներ, վարդապետին անմիջական շունչին տակ: Անոր ուղղակի կամ անուղղակի ազդեցութեամբ :

Եւ շարժումը կը մնայ միշտ կենդանի : Կը վարակէ ու կը ծաւալի ամէն տեղ: Հակառակ օտարութեան բոլոր փորձութեանց եւ անհնարին խոչընդոտներու: Առանց վայելելու որեւէ պետական նպաստ, կամ յոյս դնելու հաստատուն, տեւական եկամուտներու վրայ :

Նոր չէ տարադիր բազմութեանց վաստակը, «սովետական»էն առաջ կամ անոր զուգընթաց, անոր սահմաններէն դուրս կատարուած նուաճումները ստորագնահատելու, նսեմացնելու, վարկաբեկելու այս նենգամիտ ունակութիւնը :

Ահա թէ ինչո՛ւ արթնութեան հրաւէրներ կ'ուղղենք պարբերաբար, լուսաբանելով իւրաքանչիւր պարագայ :

Միասին ողջունենք փառքերը: Բայց չմոռնանք հոգերը, — անվհատ պաշտպանել Հայկական Արտասահմանի վաւերական արժէքները, նուաճումներն ու իրաւունքները, բոլոր սառնամանիքներուն դէմ: Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԵԾ ԿՈՄԻՏԱՍԸ

Անշուշտ երգ չունեցող ժողովուրդ չկայ: Ամէն օր կը լսենք ամէնէն յետամնաց ժողովուրդներու «թամ – թամ»ները, ձայնասփիւռէն:

Անմիջապէս կը հետեւցնենք.— Իւրաքանչիւրը կ'երգէ այնպէս ինչպէս կը թելադրեն իր մշակոյթը, իր ընտանեկան սովորութիւնները, իր աշխատանքի պայմանները, եւայլն, եւայլն :

Մեր երգերն ալ կը բխին մեր ամենօրեայ կեանքէն, կամ մեր պատմութեան զանազան շրջաններու դրուագներէն :

Այսպէս է որ ունինք հերոսական, ռազմաշունչ, կրօնական, աշխատանքի, սիրոյ, կարօտի եւ մանաւանդ մեր Եղեռնապատումէն բխած սրտակեղեք եղանակներ :

Այսօր ճշմարտութիւն է արդէն որ առանց մեծ Կոմիտասին այս բոլորը թերեւս մնային անգոյն ու խառնիճաղանճ կանչեր կամ կորսուէին անհետ :

Մեր «Ֆոլքլոր»ը որով իրաւամբ կը պարծենանք, եթէ իր հաստատ հիմերը նետած է մեր ժողովուրդին ոչ միայն սրտին, այլեւ անոր մշակոյթի պատմութեան մէջ, այդ կը պարտինք Վարդապետին, որուն ծննդեան 80ամեակը տօնեցին Հայաստանի մէջ, հանդիսաւորապէս, իսկ մենք հոս իր մահուան 14րդ տարեդարձը, պատարագով մը կը յիշատակենք :

Կոմիտասը պէտք չունի սակայն «յիշատակ»ի տօնակատարութեան, կամ տարեդարձի :

Ինքն է որ իր անունը դարձուցած է Անմոռանալի, անուն մը որ կը յիշատակուի ամէն օր, ամէն տեղ: Հոն ուր հայ ժողովուրդը կ'ապրի ու կը շնչէ, հոն կը շնչէ նաեւ իր երգը եւ այդ երգը երեք չորրորդով ստորագրած է «ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ»: ՍՕՍԻ

ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

Այսօր կը վերջանայ մեր թերթօնը, «Անին ծախուեցաւ», զոր այնքան յուզումով կարդացին ընթերցողները :

Շուտով կը ծանուցանենք մեր նոր թերթօնը, որ պիտի կարդացուի նոյն անհամբերութեամբ :

Մինչ այդ՝ քանի մը պատմուածքներ, մոռցուած էջեր կամ նոր գրութիւններ: Առաջինը՝ Գ. Զօհրապէ, երեքշաբթի օր :

ԺԱՄԱՆՈՒՄ.— Երէկ մեր խմբագրատունն այցելեց ընկեր Միհրան Թուրիկեան, Պէյրութի «Լիւքս» պանդոկին տէր եւ տնօրէնը, որ ծանօթ է նաեւ գրական հրապարակին վրայ (Թուրիկ), իր այնքան սրամիտ երգիծաբանութիւններով: Ընկերը Ամերիկա պիտի երթայ քանի մը ամսուան համար :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ համայնավար կուսակցութեան 11 վարիչներէն տասը դատապարտուեցան հինգ տարի, մէկն ալ երեք տարի բանտարկութեան (նկատի առնելով այս վերջինին պատերազմական քաջագործութիւնները): Միեւնոյն ատեն իւրաքանչիւրը պիտի վճարէ տասը հազար տոլար տուգանք: Բոլորն ալ ամբաստանուած էին թէ կ'ուզէին բռնի տապալել կառավարութիւնը : Դատապարտեալներէն խօժէն Տէննիս, որ ամենաբարձր դիրքը կը գրաւէր, յայտարարեց.— «Տարիներ վերջը ազգը ամօթով եւ զայրոյթով պիտի անդրադառնայ այս ֆաշական դատավարութեան: Մենք ապագան կը դիտենք վստահութեամբ» :

ԱԼՊԱՆԻՈՅ կառավարութիւնը յայտարարեց թէ ապահովութեան զօրքը եւ ոստիկանութիւնը «խեղդած են» ներքին ապստամբութեան փորձ մը «որ պիտի զուգադիպէր Յունաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ կողմէ սարքուած գործողութեան մը, խռովութիւններ յարուցանելու համար» :

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ կաթոլիկ եպիսկոպոսները յայտարարութիւն մը հրատարակեցին, որով կը մերժեն համակերպիլ եկեղեցիներու մասին հաստատուած նոր օրէնքին: Կ'ըսեն թէ այդ օրէնքը «փորձ մըն է հաշուեյարդարի ենթարկելու կաթոլիկ Եկեղեցին»:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ոստիկանութիւնը կը հետապնդէ յանդուգն աւազակախումբ մը, որ 8 — 10 օդանաւեր ունի եւ միլիոնաւոր տոլար արժողութեամբ ոսկի փախցուցած է երկիրէ երկիր :

Նոր վարչապետը դժուարութեանց հանդիպեցաւ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԻՆԳ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Պ. Ռընէ Մայէր, նոր վարչապետը, հինգշաբթի օր Ազգ. Ժողովին առջեւ կարդալով իր յայտարարութիւնը, վստահութեան քուէ ստացաւ 183ի դէմ 341 ձայնով: (Նախորդը, Պ. Ժիւլ Մոք, ստացած էր 311 քուէ, ինչ որ ծայրը ծայրին կը համապատասխանէ սահմանադրական մեծամասնութեան):

Վարչապետին ծրագիրը մեծ տարբերութիւն մը չունի Ժիւլ Մոքի տեսակէտներէն: Ռընէ Մայէր ալ կ'ընդունի որ գործատէրերը եւ աշխատաւորները ազատ ձգուին բանակցելու եւ որոշելու աշխատավարձքը: Ուրեմն վերահաստատում հաւաքական պայմանագրի: Օրէնք մը պիտի մշակուի, պարտաւորիչ իրաւարարութիւն հաստատելու համար, եթէ վէճեր ծագին երկու կողմերուն միջեւ: Կանոնագիր մը պիտի հաստատուի գործադուլի իրաւունքի մասին, մասնաւորապէս պետական պաշտօնեաներու համար:

Վարչապետը նոյնութեամբ կ'ընդունի 3000 ֆրանքի բացառիկ պարգեւ մը մէկ անգամուան համար, այն աշխատաւորներուն որ ամսական 15.000 ֆրանքէն պակաս կը ստանան :

Յետոյ, օրէնք մը պիտի մշակուի, ապահովելու համար 1950ի ելեւմուտքին հաւասարակշռութիւնը: Վարչական խնայողութիւններ պիտի կատարուին, միջոցներ ձեռք պիտի առնուին հարկային խարդախութեանց դէմ, ընդհ. ներում պիտի առաջարկուի այն ամբաստանեալներուն համար որ մոլորած են գերմանական գրաւման ատեն: Պիտի ջանան վերջացնել Հնդկաչինի պատերազմը: Համաձայնութեան քաղաքականութիւն մը պիտի վարեն Գերմանիոյ հանդէպ եւն.:

Վիճաբանութեանց ընթացքին, համայնավարներուն ներկայացուցիչը, Պ. Տիւքլօ ջանաց վարկաբեկել նոր վարչապետը, յայտարարելով թէ օգնական դիւանապետ եղած է Լավալի դահլիճին մէջ, 1925ին, յետոյ կարեւոր դիրք մը գրաւած առեւտրական եւ սեղանաւորական ընկերութեանց մէջ, եղած է քարտուղարը Ռօչիլտի, առեւտրական խմբակցութեանց մարդը եւն.:

Մթնոլորտը հետզհետէ կը ծանրանար: Ընդհանուր ժխորին մէջ խօսք առաւ ներքին գործերու նախկին նախարարը, Պ. Տէփռէօ (ընկերվարական), շեշտելով թէ համայնավարները վարպետ են զրպարտութեան արհեստին մէջ: Եւ զանգատեցաւ որ համայնավար տիկին մը, Վերմէրշ, գրեր է Իւմանիթէի մէջ թէ ինք 1941ին ստորագրած է յայտարարութեան մը տակ, հրաւիրելով մատնել արձակագէնները: «Սուտ է, պոռաց Տէփռէօ եւ ես ժամանակին բողոքած եմ»: Յետոյ գիտել տուաւ.— «Դուք նոյն բանը չըրիք, երբ ձերիններէն մէկուն ստորագրութիւնը կ'երեւար ուրիշ յայտարարութեան մը տակ, նոյն թուականին»: (Կ'ակնարկէ Մարսէլ Քաշէնի կոչին, որ կը հրաւիրէր ահաբեկումներ չկատարել Գերմաններուն դէմ):

Այս խօսքին վրայ համայնավար երեսփոխան մը, նախկին նախարար Թիյեօն պոռաց.

— Ո՞ւր էիք երբ առաջին արձակագէնները կռուիլ սկսան :

Տասը ձայներ միաժամանակ պատասխանեցին.

— Հարցուցէք Տիւքլոյի եւ Թորէզի. (ըսել կ'ուզէին թէ ո՞ւր էին անոնք):

Փոխադարձ նախատինքները շարունակուեցան անտանելի ժխորի մը մէջ: Յետոյ զանազան հարցումներ ուղղուեցան նոր վարչապետին: Ընկերվարականները գոհ չմնալով, որոշեցին վստահութեան քուէ տալ, առանց խոստանալու մասնակցիլ դահլիճին :

Այս յայտարարութեան վրայ էր որ, ուրբաթ օր անելի մը մատնուեցաւ Պ. Ռընէ Մայէր, եւ ըսաւ թէ պիտի հրաժարի, եթէ մեծամասնութեան այս կամ այն խմբակցութիւնը չմասնակցի: Նախկին վարչապետը, Պ. Քէօյ, նոյնպէս յայտարարեց.

— Պարտականութիւն կը սեպեմ յայտարարել թէ՝ ներկայ պայմաններուն մէջ, եթէ Ռընէ Մայէր ձախողի, պիտի մերժեմ կառավարութիւն մը կազմել: Թող ընկերվարականները ստանձնեն իրենց պատասխանատուութիւնը: Ամէն պարագայի մէջ, ես իշխանութեան գլուխ պիտի գամ պարզապէս վարելու համար խորհրդարանի լուծման դահլիճ մը ...

Ընկերվարականները երկու մասի բաժնուած են: Խորհրդարանական խմբակցութիւնը կ'ուզէ մասնակցիլ որոշ պայմաններով, կուսակցութեան վարիչ մարմինը ժխտական դիրք բռնած է: Թերթերը կը գրեն թէ կուսակցութիւնը հինգ պայմաններ դրած է, մասնակցութեան համար,— չձգձգել պետական պաշտօնեաներու թոշակի յաւելումը որ խոստացուած է 1950 յունուար 1ի համար (ծախքը պիտի ըլլայ 80 միլիառ ֆրանք): Որ եւ է նոր տուրք պէտք է գլխաւորապէս ծանրանայ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Լ. ՆԱԶԱՐԵԱՆՑԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ճիշդ երկու տարի ——չ, 1947 Սեպտ. 24ին, տաժանելի հիւանդութենէ մը ետք, մեր երէց ընկերը ընդմիշտ կը փակէր իր կեանքի գիրքը՝ զայն գէշ աղէկ լեցնելէ ետք:

Խառնուածքով արուեստագէտ էր, կենցաղաձեւով՝ եւրոպացի: Ազնուական հով մը ունէր վրան: Հե՞ռը բերած էր զայն, թէ՞ վերջէն ստացած: Ցամենայն դէպս՝ այդ «հով»ը ան կը վայլեցնէր իրեն:

Դուրսէն մէկը կրնար կարծել, թէ համալսարան կոչուած պրոֆէսոր մըն էր ան: Իրաւամբ, քանի մը մտերիմներու համար, անիկա «Հէր Դոկտոր Լիպարիտ»ն էր: Այս տիտղոսը անշուշտ քրտինքով շահած էր գերման համալսարաններու մէջ:

Ինծի համար փայլուն անցեալ մըն էր ան, անփայլ ներկայ մը եւ մութ ապագայ մը: Երբ ես ճանչցայ զինք, աւելի չուրջ տասնըեօթը տարի առաջ, գրեթէ կ՚ապրէր, կամ սկսած էր ապրիլ «կեանքի եզերքին»: Ոչ բոլորովին կեանքէն ներս, ոչ բոլորովին կեանքէն դուրս, այլ — եզերքին, աշխարհին հետ քէն ըրած մարդու պէս: Փլչելու վրայ եղող կամ արդէն կիսովին փլած ապարանքի մը պէս էր: Կարելի չէր անտարբերութեամբ անցնիլ այդ ապարանքին առջեւէն, որ աւելի շատ ուշադրութիւն կը գրաւէր իր հնութեամբ, քան արտաքին փայլով:

Ամէն ազնուականի պէս ծոյլ էր եւ ամէն արուեստագէտի պէս՝ անգործօն: Իբրեւ ազնուական «երէկ»ն էր, իբրեւ արուեստագէտ՝ «վաղը»: Իր դարուն մարդը չէր:

Եօթանասունի սահմաններուն վրայ էր արդէն, երբ օր մը ըսի իրեն մեղադրանքի ձեւով.

— Լիպարիտ, ինչո՞ւ չես մտածեր մնայուն գործ մը տալու մասին:

— Դեռ կանուխ է, պատասխանեց պաղ մը:

— Գոնէ յուշերդ գրի առ, մարդ Աստուծոյ:

— Ատոր համար ալ... ուշ է, աւելցուց նոյն պաղութեամբ:

«Կանուխ է», «ուշ է»: Առաջին պարագային՝ արուեստագէտը կը խօսէր իր մէջ, երկրորդ պարագային՝ ազնուականը:

Զըսի՞ արդէն, որ այս երկուքին խառնուրդն էր ինք:

«Ուշ» մնացած ըլլալը հաստատելու համար՝ կը փորձէր իր տարիքը յիշեցնել իրեն:

— Ամօթ չըլլայ հարցնելը, քանի՞ տարեկան կաս:

— Երեսունըհինգէն... վաթսունի միջեւ, — կը պատասխանէր յօնքերը վեր քաշելով:

Հարսնցու աղջկան պէս կը պահէր տարիքը: Կ՚ուզէր միշտ երիտասարդ երեւիլ, թէեւ գիտէր հարկաւ, որ երեւիլը եւ ըլլալը տարբեր բաներ են:

Արուեստագէտի իր երջանիկ ծուլութիւնը արդարացնելու համար յաճախ կը յիշէր Կէօթէն, որ «Ֆաուստ»ը տուած էր իր կեանքի վերջալոյսին:

... Ծնած եւ ուսած Կովկասի մէջ, սակայն կը գրէր արեւմտահայ բարբառով: Ինծի կը թուի, թէ իր բծախնդրութեան մէկ արտայայտութիւնն էր այս նախասիրութիւնը արեւմտահայ բարբառին հանդէպ, որ աւելի նուրբ է եւ աւելի «եւրոպականացած»:

Լեզուի խնդիրներու մէջ չափազանց մաքրակրօն, «մաշած չոր» մը չէր նկատեր հայ լեզուն, այլ — սրբութիւն մը: Ոչ միայն գրելու, այլեւ խօսելու ատեն՝ իր նախադասութիւնները գրեթէ անթերի էին: Մեր սխալները յաճախ ինք կը բռնէր, մենք չէինք կրնար բռնել իր սխալները:

Շատ անգամ կը պատահէր, որ երեք անգամ գրէր ու աւրէր նոյն նախադասութիւնը՝ ոչ թէ նոր բառ մը աւելցնելով անոր վրայ կամ բառ մը պակսեցնելով անկէ, այլ բառերուն տեղը միայն փոխելով: Կը հարցնէր, օրինակի համար.

— Ո՞րը աւելի գեղեցիկ է. «Այս գաւաթը մաքուր է՞», թէ «Մաքուր է՞ այս գաւաթը»:

Եթէ պատահմամբ ինծի ուղղուած ըլլար հարցումը, կ՚ըսէի.

— Այս գաւաթը մաքուր ... չէ:

Միշտ խնամելով իր ձեւը, զայն ի վերջոյ հասցուցած էր մարմարեայ գեղեցկութեան՝ պաղ եւ անսիրուն: Ճիշդ էին իր նախադասութիւնները, բայց տաք չէին:

«Յուսաբեր»ի ղրկուած յօդուածները իր ձեռքէն կ՚անցնէին մեծ մասամբ: Կը սրբագրէր զանոնք բարեխղճութեամբ, ստուգելով կասկածելի բառերը, անունները, թուականները, դէպքերը: Իր «վաճառանիշ»ը կը դնէր յօդուածին վրայ՝ զայն անճանաչելի դարձնելու աստիճան մաղելով, մանրելով, յղկելով: Ատոր համար ալ գործը կը դանդաղէր, սրբագրութիւնները ժամանակին չէին կատարուեր:

Օրաթերթին համար արագութիւնը նախապայման է: Կարելի չէ եւ ներելի չէ ըսել. «Այս ալ վաղը կ՚ընեմ»: Օրաթերթը վաղը չունի, ամէն ինչ այսօր է անոր համար: Բայց մեր Լիպարիտը ժամանակի գաղափարը չունէր գրեթէ. Թերթը ժամը 4ի՞ն կ՚ելլէր, 6ի՞ն թէ 7ին, հոգը չէր. կ՚ուզէր փորձերը նայիլ կարելի բծախնդրութեամբ, բայց անկարելի դանդաղութեամբ: Օրաթերթի մը խմբագիրը ստիպուած է յաճախ շատ բարակը չնայիլ, նոյնիսկ համակերպիլ անվնաս, աչք չծակող սխալներու. այլապէս կորսուած է: Այս մտահոգութիւնները չունէր մեր հանգուցեալ ընկերը:

Պատերազմի շրջանին՝ օրուան լուրերը ամփոփող խմբագրականներ կը գրէր: Իր տեղը ուրիշ մը կրնար մէկ ժամէն գրել վերջացնել. ինք գրեթէ ամբողջ կէսօրէ վերջ մը կ՚աշխատէր: Ատոր համար ալ միշտ «զբաղած էր», միշտ «ժամանակ չունէր»:

★

1947ի ամառը, Ամմանի մէջ, ուր օր մը մնացի իբրեւ անցորդ, մեր լաւ ընկերներէն մէկը բարեւներ ղրկեց Լիպարիտին, որուն հետ ծանօթացած էր նոյն տարին եւ ջերմ սիրով կապուած անոր:

Ամմանէն վերադարձիս՝ Լիպարիտը չտեսայ խմբագրատան մէջ. անպատճառ հիւանդ է նորէն, մտածեցի: Յաճախ կը հիւանդանար, այնպէս որ «հիւանդ մարդը» կը կոչէինք զինք առանց չարութեան:

— Այս անգամ լուրջ է, ըսին ընկերները:

Քանի մը օր ետք, խմբագրատան մեր սենեակի պատուհանէն վար նայելու ատեն, տեսայ զինք վարը, դրաշարանոցին առջեւ, աթոռի մը վրայ նստած, գրեթէ փլած:

Վար իջայ բարեւելու զինք: Երանի՜ չէր թայի:

Խեղճ, սիրելի ընկեր, կմախք էր դարձած: Աչքերը փոսն էին ինկած, դէմքը դեղնած, մաղաղաթի գոյն էր ստացած: Փլատակ մըն էր այլեւս: Գլուխն իսկ չէր կրնար շարժել:

Ձիս տեսնելուն պէս փորձեց ժպտիլ եւ հազիւ կրցաւ չշնչել.

— Եկա՞ր: — Այո, ըսի՝ յուզումս չկարենալով զսպել, — եկայ. բարեւներ բերած եմ քեզի:

— Դուն եկար, ես կ՚երթամ, — աւելցուց առանց բարեւ ղրկողին ինքնութեամբ հետաքրքրուելու:

— Ո՞ւր կ՚երթաս, Լիպարիտ, հարցուցի չհասկնալ ձեւացնելով:

Ուժ չունէր պատասխանելու, միայն ցուցամատը վերցուց վեր, շատ վեր:

Մնացածը ողբերգութիւն է:

Բ. ԹԱՇՃԵԱՆ

Հայաստանի շինանիւթերը

ԽՄԲ. — Ամփոփուած եւ արեւմտահայերէնի վերածուած «Սովետական Հայաստան» ամսագրի 1949 Յուլիսի թիւէն. —

Հայաստանի բնական հարստութիւններու մէջ նշանակելի տեղ կը գրաւեն արժէքաւոր շինանիւթերը, որոնք կ՚օգտագործուին ոչ միայն հանրապետութեան մէջ, այլեւ մասամբ կ՚արտահանուին:

Հայաստան յայտնի է իբրեւ քարերով հարուստ երկիր: Հայկական դարաւոր ճարտարապետութիւնը քարի ճարտարապետութիւն է: Մեր նախնիները օգտագործած են Հայաստանի բնական գեղեցիկ քարերը ճարտարապետական հոյակապ կոթողներ կերտելու համար:

Անցեալի քարաշէն ճարտարապետական կառուցուածքները՝ առանձին յուշարձաններ եղած են: Հայաստան երբեք ունեցած չէ այնպիսի վիթխարի, զանգուածային եւ բազմազան շինարարութիւն, ինչպէս այսօր:

Երկրաբանական տեսակէտէ, Հայաստան հրաբխային երկիր է: Այդ պատճառով ալ շինաքարերը հրաբխային ծագում ունին: Ատոնցմէ են հրաբխային տուֆերը, բազալտները, կրանիտները եւայլն:

Հայաստանի հիմնական շինաքարը հրաբխային տուֆերն են, որոնք կը բաժնուին երեք տեսակի՝ սովորական հրաբխային տուֆեր, Արթիկի տուֆը կամ այլ կերպ՝ տուֆային լաւան եւ ֆէլզիտային տուֆեր:

Սովորական հրաբխային տուֆերն իրենց շինարարական յատկութիւնով կը նմանին աղիւսին: Տարբերութիւնը այն է որ, մինչդեռ աղիւս ստանալու համար մարդիկ կը կաղապարեն կաւը եւ կը թրծեն զայն ծախսելով մեծ քանակութեամբ վառելիք, բնութիւնը տուֆերը կուտայ մեզի պատրաստ վիճակի մէջ: Հրաբխային տուֆերը աղիւսի պէս սահմանափակ չեն: Ճարտարապետները կը գերադասեն բնական տուֆաքարը, որ կրելով իր մէջ աղիւսի դրական յատկանիշները (թեթեւութիւն, ցուրտի եւ ջերմութեան նուազ հաղորդականութիւն): Միեւնոյն ատեն աւելի գեղեցիկ է, ունի զանազան գոյներ՝ կարմիր, վարդագոյն, նարնջագոյն, սեւ եւայլն:

Սովորական տուֆերու հանքավայրեր շատ ունի Հայաստան, մանաւանդ հարաւային շրջաններուն մէջ: Հայաստանի սովորական հրաբխային տուֆերը լայն կիրառում ունին իբրեւ շինաքար: Անոնցմէ կը պատրաստուին նաեւ արհեստական աւազ եւ խիճ, որոնք կը գործածուին յաջողութեամբ շաղախներու եւ կրախիճերու մէջ:

Արթիկի տուֆը կը տարբերի սովորական հրաբխային տուֆերէն իր արտակարգ յատկութիւններով: Անհամեմատ աւելի թեթեւ է (խորանարդ մեթրը կը կշռէ 1,1—1,25 թօն), հետեւաբար շատ աւելի նուազ հաղորդիչ է ցուրտի ու ջերմութեան, ինչպէս նաեւ ձայնի, չափազանց դիւրին կը տաշուի, կարելի է նոյնիսկ սղոցել, կը գամուի, կարելի է սոսինձով փակցնել փայտի եւ այլ նիւթերու հետ: Արթիկի տուֆն ունի հաճելի վարդագոյն մանիշակագոյն երանգ: Այս հանքավայրի շահագործումը մեծ չափով մեքենայացած է: Արթիկի տուֆը Խ. Միութեան մէջ քար արդիւնահանող մեծագոյն ձեռնարկներէն մէկն է, որ քար կը մատակարարէ ոչ միայն Հայաստանի շինարարութեան, այլեւ կ՚արտածէ հարեւան հանրապետութիւնները: Շնորհիւ իր արտակարգ յատկութիւններուն Արթիկի տուֆը շատ անգամ կը գործածուի հեռաւոր վայրերուն մէջ: Օրինակ Դնիէբէրի հռչակաւոր հիդրակայանի շինարարութեան, ինչպէս նաեւ պատերազմէն վերջ անոր վերականգնման ատեն կիրառուած էր Արթիկի տուֆի մեծ հատաքարեր, պատրաստուած մասնաւոր պատուէրով: Արթիկի տուֆէն գեղեցիկ շէնքեր են կառուցուած ոչ միայն Երեւանի եւ Լենինականի մէջ, այլեւ Մոսկուայի, Թիֆլիզի, Պաքուի, Պաթումի, Սուխումի, Սոչիի, Օտեսայի, Սթալինկրատի եւ Սովետական Միութեան ուրիշ քաղաքներուն մէջ:

Հրաբխային տուֆերու մէկ ուրիշ տեսակն է Ֆէլզիտային տուֆը, որ սովորական հրաբխային տուֆերէն կը տարբերի աւելի խիտ կազմութեամբ: Ֆէլզիտային տուֆերը ունին առաւելապէս բաց երանգներ, սպիտակ, դեղնաւուն, գորշ, վարդագոյն, կանաչաւուն եւայլն: Ատոնք կը ներկայացնեն շատ գեղեցիկ եւ արժէքաւոր երեսապատման նիւթ: Ֆէլզիտային տուֆեր են օգտագործուած Երեւանի այնպիսի շէնքերու երեսապատման համար, ինչպէս են՝ կառավարական տունը, կինօ «Մոսկուայի» շէնքը «Արարատ» ընկերութեան շէնքը Լենինի հրապարակին վրայ:

Բազալտ քարի տեսակի խումբ մըն է, ինչպէս են անդեզիտօբազալտներ, անդեզիտներ եւ դիաբազներ: Ատոնք հրաբխային ժայթքած ապառաժներ են, որոնք բաց ի մանր բիւրեղային հատիկներէն, կը պարունակեն յաճախ նաեւ հրաբխային ապակի:

Բազալտները կարծր քարեր են եւ կ՚օգտագործուին շինարարութեան մէջ մեծ մասամբ հիմքերու եւ պատուանդաններու համար: Թէեւ բազալտները դժուար կը տաշուին, բայց անոնք կուտան երեսապատման գեղեցիկ նիւթ, կրնան յղկուիլ: Գոյնը գորշկապտաւուն է:

Հայաստանի մէջ գրեթէ ամէն տեղ կան բազալտներու հանքավայրեր:

Հայաստանը ունի նաեւ կրանիտ, արդիւնաբերական շահագործման մէջ կը գտնուի Փամբակի հանքավայրը, ուր մանրահատիկ, բաց գորշագոյն կրանիտի (աւելի ճիշդ կրանիտոսիենիտի) մեծ զանգուածները կը տարածուին քանի մը քիլոմեթր երկայնութեամբ Փամպակի ձորի երկու կողմերը:

Փամպակի կրանիտը վերջին տարիները կ՚օգտագործուին մեծ շէնքերու եւ յուշարձաններու համար, ինչպէս Երեւանի մէջ Լենինի հոյակապ արձանի պատուանդանի համար: Սպենդիարեան Օփերայի եւ Պալէթի (պարախաղ) Պետական Թատրոնի շէնքի համար, Թիֆլիզի մէջ կառավարական տան համար եւայլն:

Հայաստանի զարդանկարչական քարերու մէջ մասնաւոր տեղ կը գրաւեն մարմարները, ուրկէ Հայաստան շատ պաշար ունի: Հայաստանի մարմարները բազմաթիւ երանգներ ունին սպիտակէն մինչեւ մութ սեւը՝ ոսկեդեղին եւ սպիտակ երակներով: Իրենց գեղեցկութեամբ մեծ համբաւ ունին եւ կ՚օգտագործուին ՍՍՌՄի շատ մը քաղաքներուն մէջ: Հայաստանի մարմարով երեսապատուած են Մոսկուայի փապուղիներու քանի մը կայարաններ: Այդ մարմարը գործածուած է Նիւ Եորքի Միջազգային ցուցահանդէսին մէջ, Սովետական տաղաւարի համար:

Երեւանի մէջ է Մարմարի գործարանը, որ կ՚արտադրէ մարմարէ առարկաներ եւ երեսապատման սալեր:

Մարմարներու խումբին կը պատկանի այնպիսի գեղեցիկ զարդանկարչական քար, ինչպիսին է Ջարխեչի Կոնգլոմերատը:

Շինարարութեան համար օգտագործուող քարատեսակներէն անհրաժեշտ է նշել նաեւ Հայաստանի կրաքարը, որ կը գործածուի կիր ու կրագիւս արտադրելու համար:

Հայաստանի մէջ կրաքարի հանքավայրեր

չատ կան : Մասնաւոր արժէք ունի Արարատի մաքուր կրաքարի՝ Թրվօլաքարի (Travertin) հանքավայրը որ հում նիւթ կուտայ կրաղիւսի մեծ գործարանին եւ կիրի մէկ քանի գործարաններու : Ջաջուռի մերգելային կրաքարէն կ'արտադրուի ջրաճնշիկ (hydraulique) կիր : Կրի արտադրութիւնը հանրապետութեան մէջ տեղական նշանակութիւն ունի, իսկ կրաղիւսի գործարանի արտադրութիւնը՝ կ'արտահանուի :

Հայաստանի շինանիւթերու ձեռնարկներու մէջ պատուաւոր տեղ կը գրաւէ «Անի — Պէմզան» որ կը շահագործուի եզակի հանքավայրի մը մէջ՝ Անիի պէմզայի մեծ հանքավայրը :

Պէմզան հրաբուխի արդիւնք է եւ կը ներկայացնէ չատ ծակոտ, սպունգանման քարանիւթի մանր ու խոշոր հատիկներ : Հրաբուխի արտավիժած փրփուրի քարացած հատիկներն են :

Պէմզայի հանոյթը Անիի մէջ մեքենայացած է, փոխադրութիւնը կը կատարուի երկաթուղով : Պէմզայի քանի մը տեսակը կ'արտադրուի : Մոշորահատ Պէմզան կ'օգտագործուի իբրեւ յղկիչ նիւթ արդիւնաբերութեան մէջ, մնացած մանրահատ պէմզան կը գործածուի շինարարութեան մէջ, իբրեւ թեթեւ լցանիւթ՝ թեթեւ կրախիճ (béton) եւ թեթեւ երկաթ կրախիճ ստանալու համար : Աղացած պէմզայի ու կրի խառնուրդէն Անիի մէջ կ'արտադրուի կրափուցոյային կրաղիւս :

Հայաստանի արժէքաւոր շինութեանց հում նիւթերու կարգին կը պատկանի Թումանեան (Նախկին Դսեղ) գիւղի մօտ գտնուող հրակայուն ապառի հանքավայրը : Ասիկա իւրայատուկ հում նիւթ մըն է՝ հրակայուն կաւ, որ սակայն կը գտնուի քարացած վիճակի մէջ : Մանրացնելէ վերջ, Թումանեանի հրակայուն ապառ ընդունակ կը դառնայ ջուրի հետ տալու որոշ կապակցութիւն ունեցող չաղախ ասոր կաղապարումէն եւ թրծումէն վերջ կը ստացուի չատ կարծրութիւն ունեցող հրակայուն արտադրութիւն, որ կը դիմանայ մինչեւ 1670 աստիճան ջերմութեան :

Հայաստանի բազմազան շինանիւթերու ուսումնասիրութեան տեսակէտէն մեծ աշխատանք կատարած է Հայկական Գիտութիւններու Ակադեմիայի Շինանիւթերու եւ կառուցուածքներու կաճառը :

Կաճառին կատարած աշխատանքներէն առաջին առթիւ պէտք է նշել հրաբխային ծակոտ նիւթերու օգտագործումով պատրաստուող թեթեւ կրախիճի եւ թեթեւ երկաթկրախիճի հետազոտութիւնը, որ հիմք ծառայած էատոնց լայն եւ արդիւնաւէտ կիրառման շինարարութեան մէջ, յետոյ մագնիումական կրաղիւսի ստացումը Հայաստանի դոլոմիտներէն, որ մեծ հեռանկար կը բանայ այդ կրաղիւսի արտադրութիւնը կազմակերպելու տեսակէտէն, յետոյ արհեստական կաւիճի ստացումը Արարատի Թրվօլաքարէն (Travertin), պորտլանտ կրաղիւսի ստացումը արդիւնաբերութեան մնացուկ հանդիսացող կարպիտային կիրէն եւայլն :

Զ. ՀԱՅԱԴՈՐԾԵԱՆ
(Թեկնածու Արհեստագիտական գիտութիւններու)

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՉՂՐԿԵԼ : ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ :

ՊՏՂՈՒՆՑ ՄԸ ԽՈՒՆԿ

ԱՆՄՈՌԱՆԱԼԻՆ ԿՈՄԻՏԱՍ

Հայաստան, Կոմիտասի ծննդեան ութսունամեակը կը տօնէ = 1869 — 1949 :

Կրնա՞ք մտապատկերել ութսուն տարեկան Կոմիտաս մը ...

Եթէ մեզի հետ ըլլար Ան այսօր, բոլորս չփոթութեան պիտի մատնուէինք, չարժուն – եռուն, ութսուն տարեկան երիտասարդ Վարդապետը տեսնելով բեմի վրայ :

Կը կասկածիմ, որ ինք թոյլ տար յոբելեան սարքել իր անունով :

Հակառակ էր բոլոր ցուցական բաներու :

Կը յիշեմ : Կ. Պոլիս 1913ին, Փըթի–Շանի մէջ սարքուած համերգը : Թատրոնը լեցուն էր, ինչպէս միշտ :

Համերգի վերջաւորութեանր, իրեն համար լանտօ մը պատրաստած էին՝ զինք տուն առաջնորդելու համար : Մերժեց այդ յարգանքը՝ հետիոտն քալելու համար իր հայրենակիցներուն հետ, որոնք եկած էին իր ծննդավայր Քէօթահեայէն :

Կոմիտասեան բոլոր համերգները, աւելի քան մէյմէկ յոբելենական հանդէսներ էին :

Ան երբեք լեցուն սրահի մտահոգութիւնը չունեցաւ : Գոց վարագոյրի ետին յաճախորդի սպասելու սովորութիւնը անծանօթ մնաց իրեն :

Ժամացոյցը ձեռքը բռնած՝ նշանակուած վայրկեանին կը բացուէր բեմը : Ժամադրութիւն յարգել սորվեցուց Պոլսոյ ժողովուրդին :

Վանականի մը պէս, որ աղօթքով վերացած միջոցին, երբեք մտքէն չանցըներ թէ իր ետին խաչակնքող բազմութիւններ կա՞ն թէ ոչ :

Կոմիտասի համար երաժշտութիւնը, հայկական երաժշտութիւնը կրօնք մըն էր եւ ինքը մեծ հաւատացեալը այդ կրօնքին :

Իր մտածումին մաս չկազմեց երբեք գայն փառքի, գնահատանքի կամ չուկայի վերածել :

Այսօր տակաւին թարմ է իր գործը : Իր երգերը կ'արձագանգեն հայրենիքի մէկ ծայրէն միւսը : Կը սփռուին հեռաւոր ափերու վրայ ցրուած հայութեան մէջ :

Ցորչափ կ'երգեն հայ շինականը, աշխատաւորը եւ ժողովուրդը, Կոմիտաս Վարդապետ պիտի չըջի հայ ժողովուրդին մէջ, ողջ եւ անմահ :

Մոռացութեան դամբանաքարը՝ դժուար թէ իջնէ այս մարդուն անունին եւ գործին վրայ՝ քանի հայ շրթները կը թրթռան հայ ժողովրդական երգերով :

Այս տարի, նոյնպէս լրացաւ վարդապետին շիջման տասնեւչորրորդ տարին : Մահը ոչինչ պակսեցուց անոր հմայքէն :

Ութսունամեայ ժամանակաշրջանը, չկրցաւ դրոշմել անոր ճակտին՝ ծերութեան եւ մոռացութեան կնիքը :

Կայ եւ կը մնայ Կոմիտասը : Հրաշք մարդն է Ան :

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

Այս կիրակի հոգեհանգիստ վարդապետին յիշատակին, Փարիզի եկեղեցին :

ՀԵԼԼԷՆԱԿԱՆ ՔՆԱՐ

ԽՄԲ. — Ինչպէս հաղորդած էինք, Աթէնքի մէջ երիտասարդ բանաստեղծ մը, Վազգէն Եսայեան, հայերէնի թարգմանած եւ հրատարակած է ծաղկաքաղ մը հելլէնական բանաստեղծութեանց, ԺԸ. դարէն մինչեւ մեր օրերը :

Ստորեւ նմոյշ մը, «Հայ գաղութ», որ գրած է Նիքոփորոս Վրեթաքոս, հեղինակը շարք մը արձակ եւ ոտանաւոր բանաստեղծութեանց եւ անկեղծ բարեկամ հայ ժողովուրդին. —

ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹ

Դո՛ւք, հրրեշտակներ անտէր ու թըշուառ,
Որ օր մ'երկինքէն եկաք դէպ ի վար,
Եւ Արարատի լանջէն իջնելով
Մինչեւ հոս հասաք փոշեպատ ոտքով :
Կը շողան դէմքերն ձեր փոթորկակէզ,
Երբ կորագըլուխ կ'անցնիք առջեւէս՝
Քարշ տալով ձեր վի՛շտը, ազնիւ ու հին,
Քառեակ անկիւնները այս աշխարհին :

Ինչպէս ալ խորհիմ, ի՛նչ որ ալ ընեմ,
Գաղտնիք մը կայ, զոր պէտք է որ ըսեմ :
Կուրծքիս տակ բո՛ց մը, ցա՛ւ մը կը շարժի,
Զի դեռ ժամանակն անդունդ կը վիժի.
Եւ ոչ մէկ տեղէ դեռ չի՛ երեւիր
Հրաշափառ առօ՛տը խաղաղալիր.
Համամարդկային, քրիստոնէական ,
Ձերեւաց դեռ լոյսն ալ կախարդական :

Երբ ճամբաներէն ցեխոտ ու մըթին
Կ'անցնիմ ես յաճախ ձեր հին կայանին՝
Դարձնելով աչքերս դէպ երկինքն անհուն՝
Հարց կուտամ ինծի — ո՞վ երջանկութիւնն
Արեւուն կըրնայ մէկուն զըլանալ .
Միթէ եղբայրներ չե՞նք մենք ամէնքս ալ.
Միթէ հաւասար չե՞նք Ոչինչին եւ
Այս յաւերժական բընութեան առջեւ :

Ինչպէս ալ խորհիմ, ի՛նչ որ ալ ընեմ,
Գաղտնիք մը կայ զոր պէտք է որ ըսեմ.
Որքան մեր՝ ձե՛րն է երկիրն այս նոյնքան.
Լեռներն արիւնոտ, երկինքն անսահման ,
Զի՝ ազատութեան եւ սիրոյ համար
Ո՛վ մարտ կը մըղէ եւ ով անդադար,
Կը բանայ այերն ա՛լ աւելի լայն՝
Ի խընդիր օրո՛ւանը յաւերժական .
Ո՛վ հրրիզոններն անդուլ կը պեղէ՝
Հայրենիք ո՞ւր որ ըլլայ՝ կը գըտնէ :
Զի արեւուն պէս, մարդն ալ կը ծընի
Առանց խըտրութեան, առա՛նց սահմանի
Լուսաւորելու աշխա՛րհն ամենայն :

Ինչպէ՛ս ալ խորհիմ, ինչ որ ալ ընեմ՝
Գաղտնիք մը կայ զոր պէտք է որ ըսեմ.
Բաժակներն առէք ազնիւ թախիծով ,
Դէմքերն արեւէք դարձուցէք յոյզով,
Եւ խըմենք ամէնքս, ամէնքս այս իրկուն՝
Գաղթակայանի բախտազուրկներուն
Եւ ողջ աշխարհի անտէր ու թըշուառ
Մեր եղբայրներուն կենացը համար :

ՆԻՔԱՖՈՐՍԱ ՎՐԵԹԱՔՍԱ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՒՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱՒ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Բ. ՄԱՍ

ԱՆԻԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

ՎԵՐՋԱԲԱՆ

Մատթէոս Ուռհայեցի հետեւեալ ձեւով կը պատմէ այս դէպքը .

«... Եւ կոչեցին զշունն եւ նա ոչ գայր, քանզի զանունն ոչ համարձակեցան ձայնել զԱրմէնն, եւ ասէ Գագիկ. «Ձիւր անուն ձայնեցէք որ գայ» : Եւ յայնժամ Մարկոս յաղթահարեալ ի գինւոյն եւ ձայն տուեալ Շանն ասէր «Արմէն, Արմէն», եւ եկեալ շունն նմանեալ առիւծու, եւ տեսեալ Գագիկ ասէ. «Արմէ՞ն կոչի շունս այս», եւ ամաչեալ յոյժ Մարկոս ասէ. «Մանուկ է վասն այնր ասեմք իւր Արմէն» : Եւ ասէր Գագիկ. «այժմ տեսանեմք թէ ով է մանուկն, Արմէ՞ն թէ Հոռո՞մն : Եւ մեծ քուրձ մի պատրաստական ունէին, եւ ակնարկեաց Գագիկ եւ յայնժամ հետեւակքն պատեցին, եւ մեծաւ աշխատութեամբ արկանէին զնա ի քուրձն : Եւ տեսեալ կիւռ Մարկոս եւ գիտացեալ եթէ զշունն կամին զհետ իւրեանց տանիլ, սկսաւ բարկանալ եւ մեծամտել ի վերայ պաշտօնէիցն. եւ ժպտեալ Գագիկ եւ ձեռամբն արարեալ սպասաւորացն, եւ յայնժամ ընդ չորից կողմանցն պատեցին զանօրէնն Մարկոս, եւ պաշարեալ զնա մեծ բռնութեամբ եւ չարչարանօք արկանէին զնա ի քուրձն առ Արմէնն կոչեալ շունն, եւ ասէր Գագիկ յայնժամ :

« Տեսանեմք թէ ո՞վ է զօրաւոր, մանո՞ւկն թէ հոռոմ մետրապոլիտն» : Եւ հրամայեաց Գագիկ սաստկապէս ուժգին հարկանել զշունն, եւ նորա զայրացեալ արձակէր ի վերայ Մարկոսի, եւ լափէր զնա ատամացի. եւ զմեծ մասն աւուրն այնպէս հարկանէին զշունն, եւ բարկութեամբ հեղոյր զարիւնն պիղծ հերետիկոսին Մարկոսի, եւ ձայն ուժգին եւ աղաղակ բազում ելանէր ի Մարկոսէն. եւ այսպիսի օրինակաւ պատերազմ աճաւոր կայր յատակ քրձին եւ կրճտումն ատամանց, եւ հառաչումն սրտին ելանէր ի խորոց քրձէն, եւ այսպէս չարեաւ սատակեցաւ չար եւ պիղծ հայհոյիչն եւ եղեւ կերակուր շանց» :

Մետրապոլիտի սպանութեան լուրը Ցոյնեբուն ականջը հասաւ, եւ երեք եղբայրներ, Մանտալեան անունով, դաւաճանութեամբ բռնեցին Գագիկը եւ Կիզիստրայի բերդին վրայ կախեցին (1079 թ.) :

Այսպէս եղերական վախճան մը ունեցաւ Բագրատունեաց վերջին թագաւորը :

Գագիկ ամուսնացած էր Սեբաստիոյ Դաւիթ թագաւորին աղջկան հետ եւ երկու զաւակ ունէր, Յովհաննէս եւ Դաւիթ անուններով : Ասոնք ալ մէկը միւսին ետեւէն թունաւորուելով մեռան եւ իրենց հետ թաղեցին Բագրատունեաց տոհմը :

Իսկ Անի քաղաքը, Ալփասլանի ձեռքով կործանուելէ վերջ ամայի մնաց երեք հարիւր տարիի չափ եւ խաղալիք դարձաւ այլեւայլ կուսակցութեանց, որոնք հետզհետէ իրարու ձեռքէ կը յափշտակէին զայն, մինչեւ որ ԺԴ. դարուն զօրեղ երկրաշարժ մը հիմնայատակ կործանեց զայն :

Այդ ժամանակ այլեւս կենդանի չէին անոնք որ պատճառ դարձան անոր կործանման :

Վեստ Սարգիս, ինչպէս յայտնի է, ստացաւ իր արժանաւոր հատուցումը, — գահին փոխարէն հողեկան տանջանք, իսկ Կիրակոս քահանան յունական ոսկիները ստանալէ վերջ անհետ կորսուեցաւ. հայրենի հողը չընդունեց իր անարժան մարմինը եւ դաւաններու կեր դարձաւ :

Հարպիկն ալ, Հաբէլի որդին, մինչեւ խոր ծերութեան հասնիլը կ'ապրէր հայրենի Արզնայ բերդին մէջ, իրեն կողակից ունենալով Վահրամի աղջիկը՝ Գոհարիկ :

Լեռներու աւազակը արդէն տէր էր զաւակներու որոնք մեծնալով մութ լեռներու վայրի ծերպերուն մէջ, կամաց կամաց կը հասկնային չարն ու բարին եւ իրենց ծնողաց շունչովը կը սնանէին :

Այդ շունչին մէջ կար հայրենիքին սէրը եւ վրէժխնդրութեան բոցը :

Իսկ այդ բոցը աւելի կը սաստկացնէր Հարպիկի եղբայրը, չարաբաստիկ անցքերու ականատես վշտաբեկ Լեւոնիկը ...

ԲԱԳՐԱՏ ԱԵՎԱՅԵԱՆՑ

100 եւ վերջ)

ընկերակցութեանց վրայ: Պէտք է դահլիճին մէջ առնել աշխատանքի նախարարը, Դ. Մայէր (որուն մէկ նամակին վրայ հրաժարեցաւ նախորդ կառավարութիւնը եւն.):

Խորհրդակցութիւնները շարունակուեցան ուրբաթ գիշեր եւ երէկ, ելք մը գտնելու համար: Դիմում կատարուեցաւ նաեւ Պ. Լէոն Պլումի, որպէսզի միջամտէ:

Մինչ այս մինչ այն, բանուորական խլրտումները կը ծաւալին երկրին մէջ: Բոլոր արհեստակցական Միութիւններն ալ դժգոհ են նոր վարչապետին ծրագրէն: Կարդինալներն ալ «ընկերային արդարութիւն կը պահանջեն»: Միւս կողմէ իրազեկներ կը հաւաստեն թէ 1950ի ելմտացոյցին բացը պիտի ըլլայ 500 միլիառ ֆրանք:

Եուկոսլաւիան անդամ Ապահովութեան Խորհուրդին

ՎԻՇԻՆՍԿԻ ԹՈՒԹԿԱՑ ԱՅՍ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

Ազգաժողովին Հոկտեմբեր 20ի նիստին մէջ, Ապահովութեան Խորհուրդին անդամ ընտրուեցաւ Եուկոսլաւիա, հակառակ մէկ օր առաջ Վիշինսկիի կողմէ եղած յայտարարութեան, որով կ'ազդարարէր թէ «անարդար եւ ապօրէն» պիտի ըլլայ այդպիսի ընտրութիւն մը:

Խ. Միութեան թեկնածուն էր Չեխոսլովաքիա: Առաջին քուէարկութեամբ Եուկոսլաւիա ստացաւ 37 քուէ, Չեխոսլովաքիա՝ 20: Մէկ-մէկ քուէ ստացած էին Աֆղանիստան եւ Փիլիպպեան կղզիները: Անմիջապէս երկրորդ քուէարկութիւն մը կատարուելով, Եուկոսլաւիա շահեցաւ երկու ձայն եւս, ապահովելով 2/3ի մեծամասնութիւնը, իսկ Չեխոսլովաքիա մէկ ձայն կորսնցուց:

Յետոյ ընտրուեցան միւս երկու առժամեայ անդամները: Էքուաթոր ստացաւ 57 քուէ, 58ի վրայ, Հնդկաստան՝ 56:

Երբ նախագահը, Պ. Ռոմուլոս, յայտարարեց արդիւնքը, Պ. Վիշինսքի գոհունակութեամբ ողջունեց Էքուաթորի եւ Հնդկաստանի ընտրութիւնը, ուժգնօրէն բողոքելով Եուկոսլաւիոյ ընտրութեան դէմ: Ըսաւ թէ «այդ ընտրութիւնը կը խախտէ Ազգաժողովի ուխտին 23րդ յօդուածը, որ կը տրամադրէ արդար բաշխում կատարել, նկատի առնելով աշխարհագրական պայմանները»: Եւ շարունակեց.

— «Այս ընտրութիւնը կը բռնաբարէ հաստատուն աւանդութիւն մը որուն համաձայն վիճակով դադարեալ անդամներուն տեղ կ'ընտրուի այն երկիրը որ կը պատկանի միեւնոյն աշխարհագրական շրջանին: Ամէնքդ ալ գիտէք որ արեւելեան Եւրոպայի հինգ պատուիրակութիւններ առաջարկեցին Չեխոսլովաքիոյ թեկնածութիւնը: Անոնց ոչ մէկը առաջարկեց Եուկոսլաւիոյ թեկնածութիւնը: Այդ երկիրը Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ թխուեցաւ ոչ թէ իբրեւ արդիւնք ազատ ընտրութեանց, այլ իբրեւ հետեւանք վարագոյրին ետեւ կատարուած դաւադրութեան մը ընդմէջ Եուկոսլաւիոյ եւ Մ. Նահանգներուն եւ ուրիշ կարգ մը պատուիրակութեանց: Անոնք ըստ երեւութին վճռած էին իրենց նպատակներուն ծառայեցնել քաղաքական կացութիւն մը որ յառաջ եկած է Եուկոսլաւիոյ եւ ժողովրդային ռամկավարութեանց միջեւ» (արբանեակ երկիրներ):

Նախագահը կարգի հրաւիրեց բանախօսը, փոքր մուրճը զարնելով գրասեղանին. բայց Վիշինսկի շարունակեց.

— «Վարագոյրին ետեւ կատարուած այս դաւադրութեամբ Եուկոսլաւիա կ'ուզէ զօրացնել իր դիրքը անգլեւամերիկեան խմբակցութեան մէջ: Մենք վճռապէս յայտարարեցինք թէ Եուկոսլաւիան ներկայացուցիչը պիտի չհամարուի արեւելեան Եւրոպայի երկիրներուն: Անոր ընտրութիւնը պիտի նկատուի նոր բռնաբարում ՄԱԿի ուխտին, արարք մը որ կը խախտէ գործակցութեան հիմքն իսկ Ազգաժողովին մէջ»:

Կրկին եւ կրկին կարգի հրաւիրելէ վերջ, նախագահը հրամայեց թարգմանիչներուն չթարգմանել Վիշինսկիի անուանարկիչ խօսքերը:

Աւելորդ է ըսել թէ այս դէպքը մեծ յուզում պատճառեց քաղաքական շրջանակներու մէջ: Չեխոսլովաքիա բողոքեց, կրկնելով Խ. Միութեան արտաքին նախարարին մեղադրանքները: Եուկոսլաւիա անշուշտ գոհ է, բայց նաեւ ենթակայ զանազան մտավախութեանց:

★ Պ. Էչիսըն, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, որ վճռական դեր մը բռնած է այս հարցին մէջ, յայտարարեց թէ «Խ. Միութիւնն է ամենամեծ պատասխանատուն աշխարհի անապահովութեան: Ռուսիան մեր ժամանակներու ամենամեծ աշխարհակալ պետութիւնն է: Ան կը ջանայ իր տիրապետութիւնը տարածել հոն ուր կը զուգադիպին իր տնտեսական ծաւալումը եւ քաղաքական նպատակները: Ան կը ջանայ շփոթութիւն եւ կազմալուծում յառաջ բերել հոն ուր չի կրնար ապահովել իր տիրապետութիւնը: Խորհրդային աշխարհակալութեան խոյանքը արեւելեան Եւրոպայի կամ Ասիոյ մէջ կ'ազդէ ոչ միայն այդ շրջաններուն, այլեւ անոնց եւ ուրիշ երկիրներու յարաբերութեանց վրայ»:

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

Մարսէյլի մէջ

Նոյեմբեր 5ին, ժամը 20.30էն մինչեւ առտու, Cinéma Alcazarի մէջ:

Մանրամասնութիւնները հետզհետէ:

★

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ մէջ Հոկտեմբեր 30ին:

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ.— Նոյեմբեր 4ին, Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Salle des Fêtesի մէջ:

Մանրամասնութիւնները առանձին:

★

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ.— Նոյեմբեր 5ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, St. Bernardի սրահին մէջ:

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

Նորընծաներու երդումը

Հ. Յ. Դ. Եզնիկեան Կոմիտէն կը հրաւիրէ Փարիզի եւ արուարձաններու բոլոր ընկերները ընդհ. ժողովի այս շաբաթ, 29 հոկտեմբեր, ժամը 20ին, Salle des Sociétés Savantes, 28 rue Serpente, ուր տեղի պիտի ունենայ նորընծաներու երդումի հանդիսաւոր արարողութիւնը:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Կիրակի 23 Հոկտեմբեր, Իսիի քաղաքապետարանի դաշտին վրայ «Stade Jean Bouin» ժամը 14ին Հ. Մ. Մ.ի Ա. եւ պահեստի խումբերը կը մրցին U. R. S. Albiի պահեստին եւ առաջինին դէմ: Առաւօտ ժամը 10ին Հ. Մ. Մ.ի կրտսերները կը մրցին Chatouի կրտսերներու Cadetի դէմ Stade Olierի դաշտին վրայ, 11 rue d'Arcueil, La Vache Noire:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Համախարբերդցիական Միութեան Վիէնի մասնաճիւղին ընտանեկան խնջոյքը հոկտ. 29, շաբաթ երեկոյ ժամը 8ին, հայրենակից Խաչիկ Պետրոսեանի սրճարանին մէջ:

Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ ըլլալ:

Պայծառ երեկոյթ

Կազմակերպուած Ալֆորվիլի Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ, շաբաթ 29 հոկտեմբեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Moulin Brûlé chez պարասրահին մէջ: Հաճելի անակնկալներ: Ընտրութիւն Հ. Մ. Ը. Մ.ի թագուհիին, երգ, մրցում, (concours de chant): Տոհմային պար եւ երգ Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի երկսեռ խումբին կողմէ:

Երթեւեկը ապահովուած է ամբողջ իրիկունը autocarով:

Հաղորդակցութեան միջոց.— Charenton Ecoles-էն առնել autobus 107 եւ իջնել rue du Moulin d'Enfer:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Մեր սրտագին շնորհակալութիւնները կը յայտնենք Համաքղեցիական Միութեան Գործադիր Մարմնոյն եւ մասնաճիւղերուն, Մարսէյլի Միջհայրենակցականի դիւանին, Ամերիկայի, Փարիզի, Սէնթ Էթիէնի, Նիսի, Մոնփէլիէի, Մարսէյլի մեր անձնուէր հայրենակիցներուն, բարեկամներուն եւ ազգականներուն, որոնք անձամբ, նամակով, հեռագրով ծաղկեպսակով եւ փոխան ծաղկեպսակի նուիրատուութիւններով, իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին, մեր սիրեցեալ տիկնոջ, մօր, քրոջ եւ հարսին՝ ՏԻԿԻՆ ՍԱԹԵՆԻԿ ԹՈՒՐԻԿԵԱՆԻ (ծնեալ Խամպարեան) դառնաղէտ եւ վաղաժամ մահուան առթիւ: Սգակիրներ՝ Փ. ԹՈՒՐԻԿԵԱՆ ընտանիք, (Մարսէյլ), Ղ. ԽԱՄՊԱՐԵԱՆ ընտանիք (Փարիզ):

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— Յ. Պ., Փոն տը Շէրիւի,— Ձեր ազդը ստացանք երբ հրատարակուած էր շաբաթ օրուան թիւը:

ՄԱՐԵՇԱԼ ՄԱՆՇԹԱՅՆ պաշտպանողական ճառ մը խօսելով Համպուրկի բրիտանական դատարանին առջեւ, ըսաւ թէ Հիթլէր համբակ մըն էր զինուորական ասպարէզին մէջ, թէ ինք մերժած է գործադրել անոր հրամանները, թէ Լեհաստանի գերման զինուորները երիտասարդներ էին եւ շուտ կը ջղագրգռուէին, երբ գիշերային յարձակումներ կը կատարուէին եւն.:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Քեռի» խումբին դասախօսական ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը դասախօսէ ընկեր Պիլալի:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի առաջին ընդհ. եռամսեայ ժողովը շաբաթ 29 հոկտ. ժամը 20ին, Bar du Globe:

«ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ»ի լսարանի յառաջիկայ հաւաքոյթը՝ երկուշաբթի իրիկուն, 24 հոկտ., ծանօթ հաւաքատեղին: Զեկուցում Պ. Ա. Խոնդկարեանի: Նիւթը՝ «Ծչզումներ 1920ի Մայիսեան դէպքերու մասին»:

ՑԱՐԴԱՆՔԻ ԱՅՑ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. ԱՂԲԻՒՐ - ՍԵՐՈԲ ԵՒ ԵՕԹՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆ խումբը յարգանքի այց մը կազմակերպած է այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին Thiaisի գերեզմանատունը, ողբացեալ ընկեր Ա. ՋԱՄԱԼԵԱՆԻ, ՕՀԱՆ ԿԱՐՕՅԻ եւ ՊԱՊԱՇԱՅԻ շիրիմներուն:

Ժամադրութիւն գերեզմանատան մուտքին առջեւ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԶԵԿՈՒՑՈՒՄ ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻ ՄԱՍԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Չորեքշաբթի օր, 26 Հոկտ., ժամը իրիկուան 9ին, ընկեր Տիգրան Չիթճեան տեղեկութիւններ պիտի տայ ամերիկահայ գաղութի մասին, Ահարոնեան Ակումբի մէջ, 26 rue des Convalescents: Կը հրաւիրուին ընկերներ եւ համակիրներ:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊՈՄՈՆԻ մասնաճիւղին ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նոյեմբեր 26ին ՊՈՄՈՆԻ ԴՊՐՈՑ - ՍԱՍՀԻՆ մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժինով մը:

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ֆր. Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ, մասնակցութեամբ Սանուհիներու, 29 Հոկտ. Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, Berliet - Milletի շքեղ սրահին մէջ, Place Bellecour, Լիոն: Այլազան անակնկալներ: Աթրաքսիոն, պարի մրցում, գեղեցկութեան ընտրութիւն, ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Կը նուագէ Berliet Milletի յայտնի նուագախումբը: Այդ օրը՝ բոլորդ դէպի պարասրահ, քաջալերելու համար Ֆր. Կապ. Խաչի նուիրական ձեռնարկը:

ՌՈՄԱՆՑԻՆԵՐՈՒՆ

ՌՈՄԱՆ.— Մինչեւ Հ. Յ. Դ. Ակումբի մը բացումը, Կապոյտ Խաչի դասընթացքները տեղի պիտի ունենան հինգշաբթի օրերը, ընկերուհի Նուրիցա Շէհերլեանի բնակարանը, իսկ Նոր Սերունդեան դասընթացքները՝ չորեքշաբթի օրերը, ընկեր Ս. Պիլալի բնակարանը: Այս չորեքշաբթի կը դասախօսէ ընկեր Պիլալի, Café Villiers իմէջ: Նիւթը «Քրիստափոր Միքայէլեանի կեանքը»:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՄՈՒԼԷՆ ԵՒ ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐԷՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— «Ահարոնեան» Ակումբի Մատակարար Մարմինը կը խնդրէ Ֆրանսայի եւ արտասահմանի հեղինակներէն եւ մամուլէն, իրենց տրամադրելի գիրքերէն մէկ - մէկ օրինակ նուիրել Գրադարանիս: Մեր դրամական միջոցները շատ սահմանափակ ըլլալով, հնարաւորութիւն չունինք, պատերազմի ընթացքին եւ անկէ վերջ լոյս տեսած հարիւրաւոր գիրքերը գնելու, որով նուիրատուները մեծապէս սատարած պիտի ըլլան Նոր Սերունդի հայեցի դաստիարակութեան եւ Հայ. Մշակոյթին, միեւնոյն ատեն, թեթեւցնելով նաեւ մեր ծանր բեռը: ԳԻՐՔ, ԹԵՐԹ, ՀԱՆԴԷՍ եւայլն ղրկել հետեւեալ հասցէին.— A. Bediguian, 7 rue Berlioz, Marseille, France:

Կը խնդրենք արտասահմանի թերթերէն արտատպել սոյն կոչը:

ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ ՄԱՐՍԷՅԼ

Ակումբին Շահրիկեան գրադարանը բաց է հասարակութեան համար ամէն կիրակի ժամը 10—12: Իսկ հինգշաբթի օրերը երեկոյեան ժամը 7 — 9, ամսական կամ շաբաթական վճարումներով (100 եւ 30 ֆրանք): Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ԾԱԽՈՒ է կարի Singer մեքենայ մը 31 K. բոլորովին նոր: Դիմել «Յառաջ»ի:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme - (13e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր․, Արտ․ 10 տոլ․ կամ 3 անգլ․

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր․ C.C.P.Paris 1678-63

Mardi 25 Octobre 1949 Երեքշաբթի 25 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5983–Նոր շրջանի թիւ 1394

Խմբագիր՝ Շ․ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՉՈՐՍ ՏԱՐԻ ՎԵՐՋԸ

Երբեմն կը հարցնենք թէ մեր ժամանակներու դիւանագիտական ժողովները մեծ տարբերութիւն մը կը ներկայացնե՞ն «Թագաւորաց ժողով»ին վրայ, զոր այնքան դառնօրէն կը նկարագրէր Խրիմեան Հայրիկ, իր հռչակաւոր երգիծաբանութեամբ :

Նորէն այս հարցումը կը ըլլէ մեր միտքը, Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան Դ․ տարեդարձին առթիւ, որ լրացաւ երէկ, Բշ․ :

Այս առթիւ, նախագահ Թրումըն կատարեց կազմակերպութեան նոր շէնքին հիմնարկէքը, քաղաքական ճառով մը որ տոգորուած էր լաւատեսութեամբ :

Նախագահը անգամ մը եւս պարզելով ՄԱԿին բարերար դերը, ծանրացաւ հետեւեալ երեք հիմնական կէտերուն վրայ,— Հսկողութիւն հիւլէական սպառազինութեանց, պաշտպանութիւն մարդկային իրաւունքներու, կազմակերպութիւն տնտեսական բարգաւաճման :

Մէկ օր առաջ ալ, Անգլիոյ նախորդ եւ ներկայ վարչապետները, Չըրչիլ եւ Էթլի կ'ողջունէին տարեդարձը, միեւնոյն լաւատեսութեամբ, շնորհաւորական ուղերձներ ղրկելով Ազգաժողովին :

Պահպանողական առաջնորդը կ'ըսէր թէ «Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը պէտք է յաջողի եւ պիտի յաջողի․ պայմանաւ որ անոր անդամները հաւատարմօրէն կատարեն իրենց ստորագրած Ուխտին տրամադրութիւնները, տառով եւ ոգիով» :

Իսկ աշխատաւորական վարչապետը յոյս կը յայտնէր թէ ՄԱԿի Ուխտին «միջազգային բարոյականութեան բարձր իտէալները, որոնք բարեբար ազդեցութիւն գործած են, ի վերջոյ պիտի փարատեն անհամաձայնութիւնները՝ ազգերու միջեւ» :

Անշուշտ ժողովուրդներու սրտին շատ բան չեն խօսիր այս հանդիսաւոր այլ տժգոյն յայտարարութիւնները, որոնք պարբերաբար կը կրկնուին, աշխարհի բոլոր լեզուներով :

Երէկ անհամբեր կը սպասուէր նաեւ Պ․ Վիշինսկիի բանախօսութեան։ Մանաւանդ որ, դեռ նոր պայթած էր փոթորիկը, Եուկոսլաւիոյ ընտրութեան առթիւ։

Կիրակի օր, Մոսկուայի կառավարական եւ կուսակցական պաշտօնաթերթերը, «Իզվեստիա» եւ «Փրավտա» կը հաւաստէին թէ Խ․ Միութիւնը պիտի չրաժնուի Ազգաժողովէն, հակառակ Եուկոսլաւիոյ ընտրութեան :

Երկուքն ալ կը յիշէին Սթալինի եւ Մոլոթովի անցեալ յայտարարութիւնները, Ազգաժողովի կարեւորութեան մասին, իբրեւ ազդակ խաղաղութեան։ Անշուշտ քարը տեղը դնելով :

Այսպէս, «Փրավտա» կը գրէր․

— «Ազգաժողովին ուժը հիմնուած է պետութեանց հաւասարութեան սկզբունքին, եւ ոչ թէ կարգ մը պետութեանց տիրապետութեան վրայ։ Խ․ Միութեան քաղաքականութիւնը կը ձգտի պատեհութիւն մը ապահովել Ազգաժողովին, գործադրելու համար այս սկզբունքը» :

Մէկդի դնելով ճառերն ու հանդիսաւոր հաւաստիքները, ի՞նչ կը տեսնենք, Ազգաժողովին հաստատումէն չորս տարի վերջը։

Ցխուռնքին ազդերէ բաղկացած այս կազմակերպութիւնը կրցա՞ւ արդարացնել իր կոչումը, իբրեւ զօրաւոր ազդակ մը արդարութեան, ազատութեան եւ խաղաղութեան :

Դժբախտաբար կարելի չէ հաստատական պատասխան տալ առանց վերապահութեան :

Անկասկած մեծ է տարբերութիւնը հանգուցեալ Ազգերու Դաշնակցութեան եւ այս կազմակերպութեան միջեւ։ Աւելի բարենշան :

Եւ սակայն, դարձեալ Մեծերը, Հզօրներն են որ կը ջլատեն Ազգաժողովին անկաշկանդ եւ վճռական դերը, ամէնէն տագնապալի պարագաներուն մէջ :

Այս անգամ, ուժի եւ ազդեցութեան վաղեմի պայքարը աւելի թանձրացած է աշխարհահայեացքի տարբերութիւններով :

Երկու աշխարհներ են որ կ'ընդհարին պարբերաբար, պղտորելով մթնոլորտը : Իսկ չարաբաստիկ վեթօն, որ դամոկլեան սուր մը դարձած է Խ․ Միութեան ձեռքին մէջ, թոյլ չի տար քայլ մը յառաջ երթալ :

Շ․

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ՏՈՒՆԻՆ ԲԺԻՇԿԸ »

Նարդունին հազիւ կազդուրուած, նորէն խըրեցաւ սեւ աշխատանքի մէջ, որ առ այժմ կեդրոնացած է «Հայ – Բոյժ»ի վրայ :

Ութ – ինը տարի է որ կը հրատարակուի թերթը։ Բայց, հարիւրաւորներու մէջէն, քանի՞ն իրական գաղափար ունին խմբագրական եւ վարչական հոգերու մասին։

Մնաց որ, սովորական իմաստով բժշկական – առողջապահական հաւաքածոյ մը չէ «Հայ – Բոյժ»ը :

Խմբագրին միտքն ու սիրտը կը տրոփեն անոր մէջ։ Բոլոր էջերուն վրայ։

Ոչ միայն տարրական գիտելիքներ, այլեւ աքնաջան պրպտում : Ցարատեւ ճիգ՝ արդիացնելու, ճոխացնելու, ժողովրդականացնելու գիտական լեզուն։ Հայացնելով բազմաթիւ գիտական բառեր ,

Դեռ վերջերս արտատպեցինք մէկ – երկու ուսումնասիրութիւններ, որոնց ամբողջութիւնը առանձին հատոր մը կրնայ կազմել։ Գանձարան՝ գիտական հմտութեան եւ լեզուական ճոխութեան։

« Հայ–Բոյժ»ը շատոնց ինքնապահ դարձած է, շնորհիւ իր վայելած ժողովրդականութեան եւ բարեկամներու աջակցութեան :

Բայց, հարկ է ճիգ մը եւս փորձել, զարկ տալու համար անոր տարածման, մանաւանդ մեր գաղութին մէջ։

Վարչութիւնը կը սպասէ որ երկու հազարի բարձրանայ Ֆրանսայի բաժանորդներուն թիւը, անկախ՝ արտասահմանի բաժանորդներէն :

Ի՞նչ կ'արժէ տարեկան 500 ֆրանքը, իբրեւ բաժնեգին :

Ամէնէն անճարն ալ պատրաստ է մէկ անգամէն վճարելու այդ այցեգինը ոեւէ բժիշկի, պարզ քննութեան մը համար։ Իսկ եթէ մասնագէտի մը դիմէք, աչք պիտի առնէք 3 — 5000ը :

Մինչդեռ «Հայ – Բոյժ»ը —«Տունին բժիշկը» — ձեր գլխուն վերեւ է տարին տասն երկու ամիս։ Ձեզի կը տրամադրէ բժշկութեան եւ առողջապահութեան հանրամատչելի, անսպառ գիտելիքներ, խորհուրդներ, լուսաբանութիւններ, եւ, ինչո՞ւ չէ, նաեւ գրականութիւն :

« Հայ – Բոյժ »ը ձեր բարձի գիրքն է։ Ձեր մտերիմ խորհրդականը։

Բաժանորդագրուելով, պիտի ունենաք արթուն պահակ մը եւ ապաւէն մը ձեր ձեռքին տակ, տարին 365 օր։

ՎԱՀԷ

ՍՈՒՐԻՈՅ կառավարութիւնը նոր օրէնքով մը կը խստացնէ թերթերու հրատարակութեան պայմանները։ Իւրաքանչիւր օրաթերթ օրական 1500 օրինակէն պակաս պիտի չտպուի․ Խմբագրապետէն եւ պատասխանատու խմբագրէն զատ պիտի ունենայ առնուազն երեք օգնական խմբագիրներ, իր հաշիւները բաց պիտի պահէ կառավարութեան առջեւ, օտար ծանուցումներ պիտի չտպէ առանց կառավարական արտօնութեանց եւն․։

Մ․ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ դեսպաններու ժողովը վերջացաւ Փարիզի մէջ, երկու օր տեւելէ վերջը։ Արդիւնքը գաղտնի կը պահուի, բայց իրազեկներ կը հաւաստեն թէ քննուած են շատ կարեւոր խնդիրներ՝ Եւրոպայի տնտեսական եւ քաղաքական կացութեան մասին։ Այժմ նոր ժողով մը պիտի գումարուի Լոնտոնի մէջ, քննելու համար Արեւելեան Եւրոպայի վերաբերեալ խնդիրներ։

ՍՊԱՆԻՈՅ դիկտատորը, զնդ․ Ֆրանքօ, Փորթուկալ երթալով, մեծ պատիւներու արժանացաւ։ Կ'ըսուի թէ այս այցելութիւնը պիտի հարթէ ճամբան, Սպանիան ալ միացնելու համար Ատլանտեանի դաշինքին։

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՈՒԺԻ չորս ամերիկացի ականաւոր մասնագէտներ Հոկտեմբեր 22ին ուսումնասիրութիւն մը հրատարակելով «Հիւլէական գիտութիւն» պարբերականին մէջ, կ'ըսեն թէ Խ․ Միութիւնը կրնայ երկու տարիէն գերազանցել Մ․ Նահանգները՝ հիւլէական ռումբերու մեծաքանակ արտադրութեան մէջ։

ՄԵՆԱՄԱՐՏԻ ՄԸ առթիւ, որ սարքուած է ուսուցչապետ Ռոժէ Նոռմանի եւ փաստաբան Թիքսիէ – Վինեաքուրի միջեւ, այս վերջինը իբրեւ վկայ նշանակեց երկու ուսանողուհիներ, երկուքն ալ 23 տարեկան։ Մենամարտի տնօրէնը մերժեց այս աննախընթաց նորութիւնը :

Ռընէ Մայէր ալ ձախողեցաւ

ՎԱՐՉԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆ՝ ԺՈՐԺ ՊԻՏՕ

ՉՐՈՅՑՆԵՐ ԱԶԳ․ ԺՈՂՈՎԻ ԼՈՒԾՄԱՆ ԵՒ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԻ ՀՐԱԺԱՐՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

Ինչպէս կը նախատեսուէր, նոր վարչապետը, Ռընէ Մայէր եւս ձեռնթափ եղաւ վերջին պահուն, չկարենալով համաձայնիլ ընկերվարականներուն հետ, որոնք միշտ կը պնդէին կարգ մը պայմաններու վրայ։ Հանրապետութեան նախագահը նորէն իր մօտ հրաւիրելով կուսակցութեանց ներկայացուցիչները, վարչապետութեան պաշտօնը առաջարկեց Պ․ Ժորժ Պիտոյի, որ անմիջապէս հաւանութիւն յայտնեց :

Մէկ շաբթուան մէջ երկու անգամ ըլլալով, երկու վարչապետներ, ընկերվարական Ժիւլ Մոք եւ արմատական Ռընէ Մայէր վստահութեան քուէ ստացան Ազգ․ Ժողովէն, բայց չկրցան կազմել նոր դահլիճը, իբրեւ հետեւանք մեծամասնութեան հոսանքներու յարուցած դժուարութեանց :

Ժիւլ Մոք, որ վարչապետ ընտրուած էր Հոկտ․ 13ին, ստիպուեցաւ հրաժարիլ, հինգ օրուան տաժանելի բանակցութիւններէ վերջը, Ռընէ Մայէր, որ ընտրուած էր հինգշաբթի օր, ձեռնթափ եղաւ կիրակի առտու, վաւերացումէն 48 ժամ վերջը :

Հանրապետութեան Նախագահը կիրակի օր երկու երկար խորհրդակցութիւններ ունեցաւ Ազգ․ Ժողովի նախագահին՝ Պ․ Էռիոյի հետ։ Կը հաւաստեն թէ նախագահը ուրիշ ելք չի տեսներ եթէ ոչ փոխանցման դահլիճ մը կազմել տալ, մինչեւ նոր ընտրութիւններ։ Ուրիշներ ալ կ'ըսեն թէ Պ․ Օրիոլ խորապէս ազդուելով Ազգ․ Ժողովի «Երրորդ Ուժ»ին պառակտումներէն, կիրակի օր յայտնած է այցելուներէն մէկուն թէ պիտի հարկադրուի հրաժարիլ։ Վերապահութեամբ կ'արձանագրենք այս տեղեկութիւնը։ Իրազեկներու կարծիքով, Նախագահը թերեւս ուզած է ազդել մեծամասնութեան հոսանքներուն վրայ, որպէսզի ըմբռնեն իրենց պատասխանատուութիւնը, այս ճակատագրական օրերուն :

★ Նոր թեկնածուն, Պ․ Պիտօ, Ժողովրդական Շարժումին նախագահը (M. R. P.), որ արտաքին նախարար եղաւ գրեթէ չորս տարի անընդհատ, ազատագրութենէն վերջ, նախագահական պալատէն դուրս ելած ատեն յայտարարեց․

— « Ահա երկու շաբաթ է որ երկիրը կառավարութիւն չունի։ Ժամանակն է ապահովութիւն ներշնչելու։ Միջազգային եւ ելմտական հոգեր կան որոնք ստիպողական կը դարձնեն կառավարութեան կազմութիւնը» :

Արդարեւ, ներքին հոգերէ զատ, կան շարք մը արտաքին խնդիրներ։ Հինգշաբթի օր Փարիզի մէջ կը գումարուի Եւրոպայի Տնտեսական Գործակցութեան Խորհուրդը։ Նոյեմբեր 3ին դարձեալ Փարիզի մէջ ժողովի հրաւիրուած է Եւրոպայի Խորհուրդին նախարարներու յանձնախումբը։ Ներքին ճակատի վրայ, ծանրակշիռ խնդիր մըն է 1950ի ելմտացոյցին պատրաստութիւնը :

Կացութեան ծանրութիւնը գաղտնիք չէ ոեւէ մէկուն համար։ Պ․ Տէլքոս, Ազգ․ Ժողովի արմատական խմբակցութեան պետը, յայտարարեց, — Հանրապետութեան Նախագահը վճռած է կարելին փորձել, փրկելու համար Ֆրանսայի ներկայ իրաւակարգը » :

Կիրակի օր, Ազգ․ Ժողովին նախագահը վերջին փորձ մը կատարեց, հարթելու համար ընկերվարականներուն եւ արմատականներուն միջեւ ծագած վէճը, բայց անօգուտ։ Վերջին երկու շաբթներու փորձերը կ'ապացուցանեն թէ յարաճուն տարակարծութիւններ կան մեծամասնութեան հոսանքներուն միջեւ։ Կ'ըսուի թէ ընկերվարականները համաձայն են նոր ընտրութեանց, վերագրաւելու համար իրենց դիրքերը։ Ուրիշ հոսանքներ ալ, որոնք մինչեւ հիմա կը պահանջէին Ազգ․ Ժողովը չլուծել պայմանաժամէն առաջ (1951), հետզհետէ կը համոզուին թէ ուրիշ ելք չկայ :

★ Ընկերվարական կուսակցութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց, Ռ․ Մայէրի հետ կատարուած բանակցութեանց մասին : Զեկոյցը կ'ըսէ թէ քանի որ նոր վարչապետը կ'ընդունի Դ․ Մայէրի ծրագիրը՝ աշխատավարձքի մասին, պէտք է դարձեալ անոր յանձնէ աշխատանքի նախարարութիւնը։ Արմատականները չեն ընդունած այս պայմանը, դիտել տալով թէ վարչապետը ազատ է իր նախընտրած թեկնածուները առնելու : Դ․ Մայէր (ընկերվարական) կ'ըսէ թէ վարչապետը շաբաթ օր ժամը 1.30ին խոստացած էր իրեն յանձնել աշխատանքի նախարարութիւնը, բայց ժամը 3ին յայտարարեց թէ չի կրնար յանձնել։ (վարչապետը այդ յայտարարութենէն առաջ խորհրդակցութիւն մը ունեցած էր արմատական երեսփոխաններուն հետ) :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ․ էջ)

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ «ԽԱՂԱՂԱՍԻՐԱԿԱՆ» ԾՐԱԳԻՐՆԵՐԸ

Բոլոր երկիրների սովետական մունետիկները անդադար ճառում եւ գրում են Անգլօամերիկացիների ռազմապաշտութեան եւ աշխարհակալութեան մասին, միեւնոյն ատեն փառաբանելով սովետական կառավարութեան, խաղաղասիրական քաղաքականութիւնը:

Ըստ համայնավարների աշխարհի հզօր պետութիւններից միայն Խ. Միութիւնն է որ վարում է զուտ խաղաղասիրական աշխատանքներ, կատաղի հակառակորդ լինելով ժողովրդասպան պատերազմների եւ քաղաքացիական կռիւների կամ աշխարհակալութեան ...

Թէ սովետները այս վերջին երեսուն տարիների ընթացքում ինչ աշխատանքներ են կատարել աշխարհակալութեան դէմ,— փաստը մէջտեղն է: Այսօր Մոսկուայի ճիրանների մէջ են գտնւում 16 անկախ հանրապետութիւններ, ինչպէս նաեւ Լեհաստանը, Ռումանիան, Բուլգարիան, Հունգարիան, Չեխոսլովաքիան, Ալպանիան եւ Գերմանիայի մէկ երրորդ մասը: Հիմա միասին կարդանք ռուսական մէկ ամսաթերթի մէջ վերջերս լոյս տեսած հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Անկից վեց ամիս առաջ, Ստալին հրամայեց Չինաստանը գրաւել. եւ այդ հրամանը գործադրելու համար մարաջախտ Ժուկովին ուղարկեց Մանչուրիա: Ժուկովը հաստատուելով Ուլան-Բադորէ կոչուած վայրում, յաջողապէս կատարում է իր պետի հրամանները: Համատեղելով իր սեփական ռազմավարական ձեւերը — զօրական խոշոր զանգուածներով ճակատային յարձակումներով — գերմանական գործելակերպով՝ «մըկրատների» եւ «ունելի»ների, Ժուկովը ջարդում է Կուոմինթանի Չինաստանի ազգ. կազմակերպութեանց բանակները եւ իրար յետեւից գրաւում Չինաստանի բոլոր նահանգները:

Հիմք կայ կարծելու, որ մօտակայ ամիսների ընթացքին Չինաստանը ամբողջովին կը գրաւուի եւ կը վերածուի համաշխարհային համայնավար, հանրապետութեան շրջանի մը:

Սակայն Չինաստանի գրաւումը մէկ մասն է միայն «գլխաւոր ծրագրի», որ երկար տարիներ է ինչ մշակւում եւ ճշդւում է կրեմլինեան առանձնասենեակներում: Միւս բաժինը՝ Միջին Արեւելքի գրաւումն է: Իրանի, Աֆղանիստանի, Փակիստանի եւ Հնդկաստանի գրաւման ծրագրի նախապատրաստական գործողութիւնները ներկայիս ղեկավարում է սովետական ամէնէն տաղանդաւոր ռազմագէտներից Զօր. Սլաւինը. որ վերջերս նշանակուեց պետ գերագոյն հրամանատարութեան միջին-ասիական բաժնի: Այս գործողութիւնները կատարւում են տենդագին, եւ հիմք կայ կարծելու, որ յառաջիկայ տարուայ ամրանը կը վերջանան:

Եւրոպական դրամատիրութեան մահացու հարուած հասցնելու ծրագիրը Ասիայի միջոցով՝ վաղուց է ինչ մեծ ժողովրդականութիւն է վայելում կրէմլինեան շրջանակներում: Դեռ 1922ին Լենինը գրել է որ բրիտանական դրամատիրական ողնայարը պիտի փշրուի ոչ թէ Թէյմսի այլ Եանկցէ Քիանկի եւ Նեղոսի ափերում: Կրեմլինը ասիական ժողովուրդները միշտ էլ համարել է որպէս համաշխարհային յեղափոխութեան առաջնակարգ թնդանօթային միս:

Ցայտնի է, թէ Սովետները ինչպէս օգտագործեցին Թուրքմէնիստանի աշխարհագրական դիրքը Միջին-Արեւելեան երկիրներում իրենց քարոզութիւնները տարածելու համար: Թաշքենդ քաղաքում շատ տարիներ է ինչ գոյութիւն ունի համայնավարական համալսարան, որտեղ հազարաւոր ասիացի երիտասարդներ ստացել են «համայնավարական լիցք» Մարքսիզմի, Լենինիզմի եւ Ստալինիզմի ուսմունք: Միջին Ասիայի երկիրների համար, Թուրքմէնիստանի տպարաններում տպուել եւ տպւում են միլիոնաւոր օրինակներով օրաթերթեր, պարբերականներ, թռուցիկներ, գրքոյկներ եւ գրքեր:

Սակայն բոլշեւիկները չեն սահմանափակւում միայն քարոզչութեամբ, 1925 թ. սկսած Թաշքենդում գոյութիւն ունի ռազմա-քաղաքական Լենինեան դպրոց, Թուրքմենիստանի մէջ տեղաւորուած կարմիր բանակի սպաների եւ հրոսակային խմբերի ղեկավարների ուսուցման համար: Սովետները ասիական երկիրների վրայ արշաւելու պարագաներին, ասպանդակ (պարտիզանական) խմբերը որոշ աշխատանքներ պիտի կատարեն սովետական բանակի թշնամիների թիկունքում:

Վերջին 25 տարիների ընթացքին Սովետները ահագին աշխատանք են կատարել, Թուրքմենիստանը դարձնելով շատ լաւ սարքաւորուած ռազմակայան, հարեւան երկիրների դէմ ռազմական արշաւանքներ փորձելու համար: Նախ եւ առաջ սովետները զբաղել են ռազմագիտական երկաթուղիներ եւ խճուղիներ շինելով: Արդէն պատրաստ են երեք գլխաւոր երկաթուղիներ: Օրէնբուրգեան երկաթուղին միացուած է Թաշքենդ-Վոլգեան ռազմական շրջանին, Միջին ասիականը՝ Կրասնովոտսկի, նաւահանգստով Կասպից ծովի ափին: Թուրքմէնիստանեան Սիբիրը՝ Արեւմտեան Սիբիրի հետ: Չորրորդ գծի կառուցումը Չարջուից Խիմի վրայով մինչեւ Ալեքսանդրովսկ-Գայ, որ պատերազմին ընդհատուած էր: Ներկայիս արդէն լրացած է:

Կազմակերպուած եւ օժտուած են անհրաժեշտ նիւթերով եւ պաշարով, Մերվ, Դիւշամբա եւ Օշ քաղաքների պէս առաջաւոր երեք ռազմակայանները:

Մերվի ռազմակայանը սահմանուած է Իրանի եւ Աֆղանիստանի դէմ կատարուելիք ռազմական գործողութիւնների: Այնտեղ ամբարուած են զանազան նիւթեր, որ անհրաժեշտ են ռազմական երկաթուղիի կառուցման համար Քուշկան Աֆղանական Հերաթ քաղաքի հետ միացնելու:

Դիւշամբայի զօրակայանը, որ դոյդ ուղինեռով մինչեւ աֆղանական սահմանը կը հասնի, հնարաւորութիւն է տալիս Սովետներին իշխելու ամբողջ հիւսիս-արեւելեան Աֆղանիստանի վրայ:

Սովետների կառուցած նոր ճամբաների շնորհիւ, Միջին Ասիայի ռազմագիտական վիճակը արմատապէս փոխուել է ի նպաստ Խ. Միութեան:

Վերոյիշեալ բոլոր նախապատրաստական աշխատանքները հիմնականին մէջ աւարտուած էին դեռ 1939ին: Վերջին պատերազմի ժամանակ բոլշեւիկների համար «հնդկական ռազմական գործողութիւնները» չէին կարեւորը: Սակայն 1942ին այդ նախագծերը գզրոցէն հանելով, լրացուցիչ վերամշակման ենթարկեցին: Չորս գլխաւոր ուղիներ են նշում, որոնցմով պէտք է զարգանան «հնդկական ռազմագիտական գործողութիւնները»:

Վերջին մի քանի ամիսների ընթացքին բաւական փաստեր են դիզուած որոնք հաստատում են թէ բոլշեւիկները ներկայիս զբաղած են «հնդկական ռազմական գործողութիւնների՝ նախապատրաստական աշխատանքներով: Սովետները Աֆղաններին գրգռում են Փաքիստանի դէմ, խրախուսում են գործադուլներ ու խլրտումներ Հնդկաստանի մէջ:

Աշխատում են Փաքիստանի մէջ ստեղծել «Կրեմլեան զօրասիւններ»: Սովետական առեւտրական պատգամաւորութիւն է արդէն հասել Կարաչի, եւ Փաքիստանի վարչապետ Լիկվատ Ալիխանը Մոսկուա է հրաւիրուած, ուր անկասկած պիտի փորձեն իրեն «կազմակերպել», այսինքն իրենց մականին տակ առնել: Միեւնոյն ժամանակ կարմիր բանակի ստուարաթիւ ուժեր, հրասայլերով, սաւառնակներով եւ վայրէջքի զօրամասեր կեդրոնացնում են Անդրկովկասի եւ Թուրքմէնիստանի հարաւային նահանգների մէջ:

Պէտք չէ մարգարէ լինել, գուշակելու համար որ, եթէ ոչ առաջիկայ տարի, ապա 1951ին, գրաւուած Չինաստանի ժողովուրդը «բնակեցնելուց» յետոյ, Սովետները կը սկսին վաղուց մշակուած եւ ծրագրուած «հնդկական ռազմական գործողութիւն»ը, այսինքն Միջին Ասիոյ երկիրների գրաւումը:

ԲԵՆՕ

Փարիզահայ երաժշտական կեանքը

Փարիզահայ երաժշտական կեանքին վերամուտը տեղի ունեցաւ կիրակի, Հոկտեմբեր 9ին Սալ Կավոյի մէջ, Աճէմեան Քոյրերուն փայլուն նուագահանդէսովը:

Մինչեւ այժմ հազուադէպ կերպով միայն առիթը ունեցած էինք ամերիկահայ գաղութին հայ արուեստագէտներուն ներկայութիւնը վայելել Փարիզի մէջ: Աճէմեան քոյրերը այդ պակասը լրացուցին այս անգամ տալով մեզի այդ օրը Սօնաթներու ունկնդրութիւն մը:

Անահիտ Աճէմեան ջութակահարուհի եւ Մարօ Աճէմեան դաշնակահարուհի, թէեւ երկու տարբեր անհատականութիւններ սակայն զգայնութեան, ըմբռնումի եւ արտայայտութեան տեսակէտէն իրարու մօտեցող ուժեր են:

Ամբողջ նուագահանդէսին տեւողութեան այդ համերաշխ տպաւորութիւնը, քիչ բացառութիւններով, չպակսեցաւ:

Միւս կողմէ նաեւ «թէքնիք» կատարելութեան տեսակէտէն գրեթէ հաւասար աստիճանի վրայ գտնուող իրենց կարողութիւնը կը սատարէ ի յայտ բերելու առաջնակարգ արուեստագիտուհիներու տաղանդը:

Իսկ եթէ կան դիտողութիւններ, անոնք յամենայն դէպս յատուկ են առաջին կարգի արուեստագիտուհիներու:

Իրենց ընտրած հեղինակները իրարմէ բեւեռային հեռաւորութիւն ունեցող երաժշտական մթնոլորտներ էին: Դասական Պախէն արդիագոյն Անթօն Վէպըրն իր համբաւաւոր Քլանկֆարպընմուզիքով, անցնելով Մօցարթէն եւ Պրամսէն: Եւ նկատելի է որ երկու արուեստագիտուհիներուն երաժշտական ճկուն խառնուածքն ու զգայնութիւնը նոյնքան հեշտութեամբ կ'արտայայտուէին այդ այլազան կլիմաներուն մէջ:

Պրամսի սօնաթին (րէ մինէօռ) նուագածութիւնը այդ օրը կարելի է նկատել իբր լաւագոյն պտուղը իրենց արուեստին:

Աճէմեան քոյրերը սոյն նուագահանդէսով գրաւեցին փարիզահայութեան համակրալից զգացումները. եւ բուռն ծափերուն գոհացում տալով, կրկին ու կրկին բեմ բարձրացան, ի վերջոյ նուագելու համար Արամ Խաչատուրեանին զմայլելի «Պօէմ»ը, գրուած՝ ջութակի եւ դաշնակի համար:

★

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆ

Հոկտեմբեր 14ին Սալ Փլէյէլի մէջ Օհան Տուրեան տուաւ Փարիզի իր երրորդ սէնֆօնիք նուագահանդէսը: Նուագախումբի ղեկավար եւ երգահան Տուրեանի (Խաչատուրեան) կրկնակ արուեստագէտի անձնաւորութիւնը ամէն անգամ մեծ հետաքրքրութիւն է շարժած:

Անշուշտ ունեցած ենք հայ երգահաններ որոնք վարած են իրենց անձնական ստեղծագործութիւնները: Այդպէսով սակայն անոնք եղած են արտայայտիչը եւ պատասխանատուն իրենց իսկ անձնական ըմբռնումներուն: Սակայն Տուրեանի պարագան տարբեր է:

Ան գլխաւորաբար նուիրուած ըլլալով ղեկավարելու արուեստին՝ իր պատասխանատուութեան շրջանակը աւելի ընդարձակ է եւ նրբին: Գլխաւորաբար այն պատճառաւ որ էնթէրփրեթասիօնի հարցը ինքնին արդէն երաժշտական արուեստին ամէնէն խրթին ու մանուածապատներէն մին է եւ անոր հարազատութեան աստիճանը ճշդելու հարցըն ալ է եւ թերեւս մնայ միշտ անլուծելի:

Քանի ժամանակը մեզ կը հեռացընէ հեղինակին, մինչեւ վերական սահման մը ստեղծելու թիւնով անոր զգայական աշխարհին եւ մեր ըմբռնումներուն, իւրացումի ու մերձեցման եղանակին, մինչեւ վաւերական սահման մը ստեղծելու կարելիութիւնները կը նուազին:

Անտարակոյս երաժշտութեան մէջ երանգներու (nuances) բացատրական միջոցներ կամ նշաններ գոյութիւն ունին որոնք հեղինակին միտքը ի յայտ կը բերեն: Եւ սակայն կարելի չէ ըսել թէ անոնք բաւարար են կատարելապէս մեզի փոխանցելու անոր բուն ստեղծագործական յոյզերուն աստիճանն ու որակը: Որովհետեւ այդ բոլորէն դուրս կայ նաեւ աշխարհ մը, իր բուն յուզական անթափանցելի մթնոլորտը որուն եւոյթները իրականին մէջ կարելի չէ նոյնութեամբ յանձնել սպիտակ թուղթին: Որով ան ամէն անգամ, առաւել կամ պակաս, արուեստագէտին համար կ'ըլլայ վերստեղծագործման նոր եւ փափուկ աղբիւր մը:

Ցետոյ, վերակայացման այդ արուեստին մէջ ղեկավարէ մը ակնկալուած թէքնիք եւայլ յատկութիւնները կարծուածէն շատ աւելի բազմաթիւ են եւ այլազան, որոնց միջոցաւ ան նաեւ պէտք է շարժման մէջ դնէ եւ իրեն հպատակեցնէ նուագախումբին անդամները որոնցմէ իւրաքանչիւրը արդէն ինքնին արուեստագէտի անհատականութիւն մըն է:

Ահաւասիկ դժուարին այն դերը զոր ստանձնած էր այդ օրը Տուրեան Lamoureuxի նուագախումբին գլուխը անցած, խղճամիտ արուեստագէտին գիտակցութեամբ: Տուրեան վարեց Պէթհովընի երկու գործերը, Լէօնօռա, Ովէրթիւր թիւ 3ը, համբաւաւոր ջութակի Քօնչէրթօն եւ Պրամսի հոյակապ Չորրորդ Սէնֆօնին:

Իբրեւ ղեկավար այս երրորդ նուագահանդէսը իր վարելու կերպին մէջ տեղի ունեցած կարեւոր յեղաշրջում մը ի յայտ կը բերէր գլխաւորաբար: Շարժումներուն մէջ աւելի ժուժկալ, աւելի զուսպ խանդավառութիւն մը, իր ներշնչումներն ու յոյզերը կ'արտայայտուէին աւելի խոկումի մը հակակշռին տակ:

Իսկ իբր երգահան Օ. Տուրեանի յայտագրին մաս կը կազմէր այս անգամ իր մէկ նոր համանուագային հեղինակութիւնը, «Արարատ», գրուած մեծ նուագախումբի համար, ընկերակցութեամբ երգեհոնի: Իր այս ճիւղին մէջ ալ Փռօյօկ սէնֆօնիք»էն ի վեր տեղի ունեցող զեղագիտական եւ ոճի զարգացման գլխաւոր յատկանիշը աբեւելականութենէն իր հեռացումն է: Նուագ ժողովրդական կամ մատչելի եւ բաղդատաբար աւելի բարդ, բայց խոր իմաստ պարունակողիրայս արտադրութեամբ հեղինակը մեծ ուսումով մը

ՀԱՅ ՁԿՆՈՐՍԸ ԵՒ ՍՈՒԼԹԱՆԸ

Թուրքերէն թերթէ մը արտատպուած գրութիւն մը՝ Թուրքիոյ առաջին լուսանկարիչներուն մասին՝ կը յիշէր նաեւ Սուլթան Ազիզի Իզմիթի ծոցին մէջ կատարած ձկնորսութիւնները:

Այս առթիւ յիշեցի մանրադէպ մը զոր կը պատմէր մեծ հայրս :

Այն ատեն Իզմիթի մէջ կ'ապրէր Ղազարոս անուն մարդ մը, կարճահասակ եւ նրբակազմ : Իր այդ հանգամանքը իրեն արժած էր «խուչ Ղազար» մակդիրը: Ձկնորսութեամբ կը զբաղէր եւ ամբողջ քաղաքին մէջ համբաւ հանած էր իբրեւ կատակախօս եւ պատրաստաբան :

Օր մը կառավարական պաշտօնեայ մը իրեն կ'իմացնէ թէ Պոլսէն մեծ մարդիկ հիւր եկած են եւ որոշուած է որ զանոնք իր նաւակով ձուկ որսալու տանի: Այդ մեծ մարդիկը սուլթան Ազիզ եւ իր հետեւորդներն էին: Վախնալով որ կ'ամչնայ եւ սուլթանը իր կատակախօսութիւններէն կը զրկուի, անոր ինքնութիւնը կը ծածկեն: Քանի մը օր վերջ Իզմիթի մօտակայ Տէրինճէի դղեակին նաւամատոյցէն Սուլթան Ազիզ եւ իր հետեւորդները Ղազարի նաւակը կը մտնեն: Սուլթանը նաւակ մտած ատեն սխալ քայլ մը առնելով մազ կը մնայ որ նաւը շրջի: Ղազար կը սրտմտի եւ քթին տակէն բաներ մը կը մրմռայ, բոլորին խնդուք պատճառելով:

Ուղեւորները կը տեղաւորուին նաւակին մէջ ու կը սուրայ Ղազարին թիավարութեամբ: Կը հասնին ձկնառատ վայր մը ուր Սուլթանը կարթը ծովը կը նետէ եւ մէկը միւսին ետեւէն կը քաշէ Բիւթանիոյ գեղատեսիլ ծովուն համով հոտով ձուկերը : Ղազար այդ միջոցին Սուլթանին զգացած ուրախութենէն դատելով, տանուլիք պարգեւին մեծութիւնը, ուրախ զուարթ կը ձեռնարկէ սուրճի պատրաստութեան: Այն պահուն երբ սուրճը գաւաթներու մէջ լեցուած հիւրերուն պիտի հրամցնէր, Սուլթանը գիտակցաբար կամ անգիտակցաբար ուժգին շարժում մը կ'ընէ որուն հետեւանքով նաւակը կը ցնցուի եւ սուրճի բաժակները կիսով մը կը պարպուին: Բարկացոտ Ղազար ճիգ մը կ'ընէ ցասումը զսպելու եւ կ'ըսէ ցած ձայնով .

— «Պէ մարդ Աստուծոյ (Ալլահըն գուլը), դուն քու եղած տեղդ չիտակ կենալ չես գիտեր»:

կը մօտենայ բուն հայ ոգիին, որով կ'ուզէ պատկերացնել նաեւ անոր ապրած մէկ օրը Արարատի ստորոտը:

Տուրեան իր այս նուագահանդէսով [illegible] մէջ անգամ մըն ալ ամրապնդեց այն համոզումը թէ ընտիր յատկութիւններով օժտուած երիտասարդ արուեստագէտ մըն է, եւ իր առջեւ բացուող ընդարձակ ասպարէզին մէջ յաջողելու տուեալները կը մարմնացնէ: Իրեն կը մնայ անայլայլ յարատեւել իր ընտրած ճամբուն վրայ :

Նուագահանդէսին իր մասնակցութիւնը կը բերէր նաեւ ուրիշ արժէքաւոր արուեստագէտ մը, Ջութակահար Սերժ Թէնէնպաում, որ Պէթհովենի «Քօնչէրթօ»յին նուագածութիւնը արժեցուց կատարելութեան մօտեցող թէքնիքովը եւ իր (թէեւ քիչ մը չափազանցուած) յուզականութեամբ :

Գ. Ք.

Երբ իրեն կ'ըսեն թէ Սուլթանն է դիմացինը, անայլայլ կը պատասխանէ.— «Թող առաջուընէ ըսէիք, այլեւս ըսածս ըսուած է»: Սուլթանը որուն համար նորութիւն մըն էր անկասկած իր աւելի քան համեստ նպատակի մը այս առնական կեցուածքը, գոհունակութիւն կը յայտնէ եւ ի վարձատրութիւն իր վայելած հաճելի ժամանցին կարեւոր պարգեւ մը կ'ընէ Ղազարին :

Չմոռնամ յիշել որ Տէրէնճէի դղեակը եւ Իզմիթի (Նիկոմիդիա) պալատը արքունի ճարտարապետ Սարգիս պէյ Պալեանի գործերն են:

ՎԱՀՐԱՄ ՄՈՍԿՈՖԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Այս տարի բացառիկ շուքով տօնուեցաւ Դաշնակցութեան Օրը Կրընոպլի մէջ: Հակառակ կարգադիր յանձնախումբին ջանքերուն, մեծ բազմութիւն մը ոտքի վրայ մնաց:

Այս փառաւոր ապտակ մը եղաւ Բարեգործականին համար որ մեր հանդէսը խաչաձեւելու համար ընդհ. ժողով սարքած էր նոյն օրը եւ կը հրաւիրէր գաղութիս բոլոր համակիրները: Ինչպէս բացատրել ոչ–քաղաքական կազմակերպութեան մը այս ընթացքը :

Հ. Յ. Դ. կոմիտէն հաւանած էր երկու ժամ յետաձգել հանդէսը, որպէսզի գաղութը կարենայ ներկայ ըլլալ Վալանսի Հայ Մարզականի մրցումին:

Հայ մարզիկները յաղթեցին եւ յետոյ բազմութիւնը փութաց հանդիսավայր: Տօնակատարութիւնը սկսաւ «Մշակ բանուոր»ով: Օրուան նախագահը, ընկեր Ս. Ղուկասեան, բացատրելով տօնին իմաստը, ըսաւ.— «Այսօր մեր տօնն է : Այս տօնը, որ կը կատարուի բոլոր գաղութներուն մէջ, առիթ մըն է քննելու մեր անցեալը եւ արծարծելու մեր նահատակներուն յիշատակը, միեւնոյն ատեն ուխտելով յարատեւութեամբ գործադրել անոնց կտակը, մինչեւ մեր նպատակներուն իրագործումը»:

Գնահատանքի արժանի էին գեղարուեստական բաժնին վարիչները, Պ. Տէրկոմսեան եւ Տիկին Սիսլեան, ինչպէս եւ բոլոր մասնակցողները: Օրուան գլխաւոր երգչուհի Օր. Տէրկոմսեան դաշնակի ընկերակցութեամբ երգեց երեք երգեր, ինքզինքը գերազանցելով :

Գեղարուեստական բաժինը գրեթէ վերջացած էր, երբ Վալանսի յաղթական խումբը ներս մտաւ. իր վարիչներով եւ հետեւորդներով: Հանդիսականները ողջունեցին հիւրերը, ծափահարելով, յոտնկայս: (ԽՄԲ.— Մանրամասնութիւնները գրած էր Վալանսի թղթակիցը):

Յետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօսը, ընկեր Ս. Տէր Թովմասեան, որ պատմական փաստերով պարզեց Դաշնակցութեան դերը հայ ժողովուրդի վերածնութեան մէջ : «Դաշնակցութիւնը եկաւ ջնջելու ստրուկի արատը մեր ճակտէն, «մահ կամ ազատութիւն» նշանաբանով : Դաշնակցութիւնը առաջին օրէն իսկ վճռեց ըլլալ իր ժողովուրդին հետ, ժողովուրդին համար: Եւ մեր պատմութիւնը հարստացուց բազմաթիւ հերոսական դրուագներով: Դաշնակցութիւնը ռազմական սերունդ մը հասցուց այս ժողովուրդին մէջ, ընդունակ ինքնապաշտպանութեան: Վաթսուն տարուան գործունէութենէ մը եւ տասնեակ հազարաւոր նահատակներ տալէ վերջ, Դաշնակցութիւնը կը մնայ նոյնքան երիտասարդ ինչպէս առաջ»:

Անդրադառնալով Հայկական Դատին, ընկերը բացատրեց թէ բոլշեւիզմը ոչինչ ըրաւ մեր պահանջները իրագործելու համար: «Մենք պատրաստ ենք զոհաբերելու ժողովուրդի եւ հայրենիքի համար: Կուտանք մեր կեանքը, կուտանք ամէն ինչ որ պէտք է ազատագրութեան համար»: Յետոյ հրաւիրեց հայ մայրերը, որ ղրկեն իրենց զաւակները Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին մէջ, որպէսզի դաստիարակուին հայկական շունչով:

Հանդէսին պաշտօնական մասը վերջացած ըլլալով, սկսան եւրոպական պարերը, մինչեւ կէս գիշեր :

Մարտիկ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԼԻՈՆ, (Յառաջ).— Հոկտեմբեր 16ի կիրակի Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբերը կատարեցին իրենց ախոյենական մրցումները :

Առաջին մեր կրտսերներու խումբին վիճակուած էր խաղալ տեղական C. S. D.ի խումբին դէմ, դատաւորութեամբ եղբայր Գարակէօզեանի: Այս խումբը, ունի լաւ ապագայ խոստացողներ,— Մանուկեան, Հիւսեան Վօժ, Լիւլէճեան, եւայլն: Այս տարի ալ մարզուելէ վերջ, անոնք յառաջիկայ տարի կրնան մտնել Ա. խումբին մէջ: Երկու կողմերն ալ կրակոտ խաղարկութիւն մը ունեցան: Խաղը վերջացաւ մերոնց յաղթութեամբ 2—0: Կէսօրէ վերջ մրցում մը տեղի ունեցաւ մեր դաշտի վրայ,— Մեր պահեստին ընդդէմ L. O.U.ի պահեստի խումբին: Դատաւորն էր եղբ. Սողոմոնեան, որ յաճախ անտեսեց հակառակորդին սխալները, ի պատիւ այցելու խումբին :

Այս խաղարկութեան մէջ եղբայրներ Տէմիրճեան, Թութլեան, Մելքոնեան, իսկական իրենց յառաջապահի դերը արժեցուցին յաջորդաբար շահելով վեց նշանակէտ: Այցելու խումբը ի զուր ճգնեցաւ գոնէ մէկ նշանակէտ շահիլ: Խաղը վերջացաւ մեր պահեստի յաղթութեամբ 6—0 :

Ա. խումբը կատարեց իր երրորդ ախոյենական մրցումը Ֆէրզէնի Ա. խումբին դէմ հակառակորդի դաշտին վրայ: Մեզի անծանօթ չէր հակառակորդը իր կոպիտ խաղարկութեամբ; ինչպէս եւ հանդիսատեսներուն անբարեացակամութիւնը, ուստի նախապէս զգուշացուցինք մեր տղաքը, որպէսզի պաղարիւն մնան:

Խաղը հազիւ սկսած, հակառակորդը անմիջապէս բուռն յարձակողականի մը ձեռնարկեց : Հակառակ ատոր մերոնք առաջին նշանակէտը շահեցան: Երկրորդ կիսախաղին մեր բերդապահին մէկ սխալէն օգտուելով հակառակորդը նշանակէտ մը շահեցաւ: Տեղացիները իրենց ուրախութենէն գետինը կը համբուրէին: Խաղը այսպէս հաւասար:

★ Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է յայտնի առեւտրական Պ. Ճիրանեանէ (Վալանս) 4000 ֆրանք, ի քաջալերութիւն Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբերուն :

Լիտես

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ԺԱՄԻՆ ԲԱԿԸ

Ա.

Նոր ճեղքուած էր լոյսը երբոր տէրտէրը ճամբայ ինկաւ ժամ երթալու համար, ոչ ոք կար փողոցներուն մէջ ու համատարած լռութիւնը որ հազիւ փարատուող գիշերէն կուգար, քահանային ոտնաձայնը հատիկ, հատիկ կը լսեցնէր :

Զառիվեր մը կ'ելլէր, վասնզի ժամը, ամուր ու ցած շէնք մը որ հոսկէ կը տեսնուէր, վերը՝ գեղին բարձունքին վրայ էր: Հեւալով կը քալէր հովանոցի մը կռթնելով, սեւ թիպէթէ ու քիչ մը գոյնը կորսնցուցած աղքատի հովանոց՝ որ գաւազանի տեղ կը ծառայէր :

Երեսուն տարի է վեր միեւնոյն համաչափ քայլերով կ'ելլէր այս փողոցէն վեր, այն ճշդութեամբ որով արեւը կը ծագէր, իր սիրական ժամը՝ իր Աստուծուն քովը փութալու համար :

Երբ որ դուռը հասաւ վայրկեան մը կեցաւ լիաթոք շունչ մը առնելու համար ու նայուածքը շուրջը պտտցուց անգամ մը :

Իր աչքին առջեւ պարզուող այս Ցուլիսի առտուն շլացուց զինքը:

Վոսփորը կ'երեւար, կ'ընդհատուէր յանկարծ, նորէն կը սկսէր, կը դառնար, կը գալարէր, տիտանեան օձի մը պէս, երկու դիէն բարձրացող բլուրներուն մէջ:

Արեւին ձգած լուսաւոր շաւիղը անհամար ադամանդներու սփռում մըն էր հոն, աւելի մթցնելով կարծես ծովին թաւիշի կապոյտը :

Ծովեզերքին մօտ՝ այն կողմէն ուրկէ կը նայէր քահանան՝ այս ադամանդները մէկ մէկ կը զանազանուէին, այնքան մեծ էին. երթալով հետզհետէ կը պզտիկնային՝ բայց աւելի մերձենալով իրարու: Եւ աւելի հեռուն՝ փոշտուք մըն էր այլեւս, լուսաճաճանչ փոշիներու տարածութիւն մը որ միապաղաղ մակարդակ մը կը ձեւացնէր, դիւթական փողփողումի մէջ անշարժացած :

Ծովին մէջտեղ այս հիւլէները կ'երերտային շարունակ, ձեւերնին, դիրքերնին, լոյսերնին կը փոխէին, իրարու առջեւ կը վազէին, իրարմէ խոյս կուտային անհնարին ու խօլական ոստումներով, արշաւներով, յամեցումներով, այս կապոյտ անջրպետին վրայ ակնախտիղ պար մը շինելով :

Ցամաքին վրայ առաւօտը դեռ նուաղ հիացուցիչ էր. լեռները իրենց գալարիքը ու նոր հերկուած հողերուն կարմիր ուռեցքները քովէ քով կարգով կը տարածէին: Անդին՝ ածուներու անդաստաններն էին զուգահեռական պիծերու անհատնում շարքերով, ու աւելի հեռուն, հորիզոնին վրայ, ծառերու հոծ խումբ մը, կանանչներու ամէն վար երանգները մէկտեղ բերած, այն կանանչէն որ դեղինին կը մօտենայ, մինչեւ այն որ սեւին հետ կը շփոթուի: Այս կանանչութեան վրայ մերթ պզտիկ սարսուռ մը կը վազէր, ու խոկոյն կանանչ ու յամր կոհակներու ծփծփում մը կը տեսնուէր:

Գետինը, խոտերուն վրայ, գիշերուընէ մնացած ցօղը կը շողխանար արեւին ջերմութենէն:

Ձայն ձուն ու շարժում չկար գեղին մէջ: Բիւրեղի յստակութիւն մը եւ չեմ գիտեր ինչ տեսակ սպասումի մէջ էր կարծես իր բոլորտիքը :

Յետոյ ճերմակ ամպերու ծուէններ երկինքին լուրթ բեհեզին վրայ երեւցան, թեթեւ հով մը ելաւ: Քանի մը եզներ քնաշրջիկի քալուածքով մը անցան. կաթնավաճառ մը իր պղնձէ ամաններուն աղմուկովը լռութիւնը վրդովեց :

Եկեղեցին կէս խաւարի մէջ էր՝ պատուհանին երկաթէ փեղկերը բացուած չըլլալուն, երբ որ աւագերէցը ներս մտաւ, պահարանին մէջ շուրջառ մը ձգեց ուսին վրայ, խալփախը սեւ գտակի մը հետ փոխեց ու խորանին առջեւ կանգ առաւ: Իսկոյն արծաթ թագը գլուխը դրած Աստուածածին մը իր հինցած ոսկեզօծ շրջանակէն նայուածքը իրեն ուղղեց. ապաքէն այս եկեղեցւոյն մէջ դրուելէն ի վեր ամէն եկողին կը նայէր ան միեւնոյն անստոյգ ու անվրդով նայուածքովը: Քահանան երեսը խաչակնքեց :

— Յանուն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ ...

Թաւ ձայնը թնդաց այն պարապութեան մէջ ու արձագանքը կրկնեց.

— Եւ Հոգւոյն Սրբոյ ...

Լուսարարը փեղկերը բանալու եկաւ ու յարուցած աղմուկը եկեղեցւոյն անդորրութիւնը խանգարեց :

ԳՐԻԳՈՐ ԶՕՀՐԱՊ

(1)

Այս առթիւ կարծողներ կան թէ ընկերվարականները չեն ուզեր նոր գլխուներ ընել, պահպանողական հոսանքներուն, նկատի առնելով համայնավարներուն եւ զօր. տը Կոլի կուսակիցներուն բռնած դիրքը :

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԷ ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ

Կիրակի օր ճառ մը խօսելով Լը Մանի մէջ, յիշատակարանի մը բացման առթիւ, զօր. տը Կոլ յայտարարեց.

— « Չկայ աւելի սուխողական գործ մը, եթէ ոչ վերջ տալ այս թատերական գայթակղելի տեսարանին որ կը պարզուի երկրին եւ աշխարհի առջեւ եւ որ անգամ մը եւս կը սպառնայ կործանել Հանրապետութիւնը» :

Զօրավարը այս առթիւ ալ հրաւիրեց Ֆրանսացիները եւ Ֆրանսուհիները որպէսզի միացեալ ճակատ կազմեն, յանուն Ֆրանսայի վերածնութեան: « Չկայ աւելի սուխողական գործ մը քան երկրին գլուխը դնել արդար եւ զօրաւոր կառավարութիւն մը: Պէտք է կատարենք այդ գործը եւ ես ձեռքս կ'երկարեմ բոլոր բարեացակամ մարդոց » :

Իր փոխանորդը, Կասթոն Փալեւսքի եւս ճառ մը խօսելով Լը Քռէօզոյի մէջ, բացատրեց թէ ներկայ տագնապը հետեւանք է կուսակցական պայքարներու: Իր յայտարարութեան համաձայն, երկիրը զրկուած է ազգ. պաշտպանութենէ, հակառակ 1.500.000.000.000 Փր. ծախք մը եւ կորսնցուցած է իր դիւանագիտական կարողութիւնը Գերմանիոյ, Եւրոպայի, Մօտաւոր Արեւելքի եւ Հիւս. Ափրիկէի հանդէպ: Նախորդ կառավարութեան օրով թղթադրամ կը տպուէր օրական մէկ միլիառ Փրանքի, ելմտացոյցին այս տարուան բացը պիտի ըլլայ 300 միլիառ, իսկ յառաջիկայ տարի հաւանաբար 500 միլիառ Փրանք :

Մաքրագործումներ արբանեակ երկիրներու մէջ

Դիւանագիտական աղբիւրներէ հասած տեղեկութեանց համաձայն, այս միջոցին անխնայ մաքրագործումներ կը կատարուին Պուլկարիոյ, Լեհաստանի եւ Չեխոսլովաքիոյ մէջ :

Կ'ըսուի թէ աւելի քան 200 յայտնի դէմքեր ձերբակալուած են Պուլկարիոյ մէջ: Բացի ելմըտական նախարար Քունինէ եւ Իվան Մասլարովէ, որոնք արտաքսուած են Հայրենասիրական Ճակատէն, իբրեւ լրտես եւ դաւաճան, ձերբակալուած են նախկին ելմտական նախարար Ստեֆանով, նախկին արտաքին նախարար Թոփեչյարով, «Հայրենասիրական Ճակատ» լրագրին խմբագրապետը, առեւտրական փոխ-նախարար Քոչանիքով, երկաթուղիներու նախկին նախարար զօր. Մարքով, Ազգ. դրամատան տնօրէնը, եւայլն :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, որոշուած է աքսորել հինգ հազար ընտանիքներ: Այս բոլոր գործողութիւնները կը կատարուին եղեր ռուս գաղտնի ոստիկանութեան ղեկավարութեամբ :

Չեխոսլովաքիոյ պաշտօնական տեղեկատուն կը ծանուցանէ տասնըմէկ ականաւոր փաստաբաններու ձերբակալութիւնը: Նախապէս ալ ծանուցած էր ուրիշ հինգ փաստաբաններու պաշտօնանկութիւնը :

Միւս կողմէ, կառավարութիւնը կը ծանուցանէ դաւաճանութեան նոր դատ մը, Փրակայի մօտ: Վերջերս 37 հոգի դատապարտուած են բանտի մը մէջ, դունփակ դատավարութեամբ :

Լեհաստանի մէջ պատասխանատուութեան կանչուած են կարգ մը բարձրաստիճան պաշտօնատարներ, ամբաստանուելով թէ կասկածելի յարաբերութիւններ կը մշակէին Արեւմուտքի հետ :

Արեւելեան Գերմանիոյ մէջ ալ բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուած են: Զանազան հաստատութեանց ազգայնացումը յառաջ կը տարուի շոգեպլինդ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԱՆԿԱԽ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ մը կազմուեցաւ Փարիզի մէջ, ոչ-համայնավար տարրերէ: — Բանուորական Ուժը որոշեց ընդհ. գործադուլ հռչակել 24 ժամուան համար: Թուականը չէ նշանակուած :

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ չորրորդ տարեդարձին առթիւ, նախագահ Թրումըն երէկ, երկուշաբթի, հիմնարկէքը կատարեց կազմակերպութեան նոր շէնքին, Նիւ Եորքի մէջ: Այս առթիւ ճառ մը խօսեցաւ, իր անխախտ վստահութիւնը յայտնելով Ազգաժողովին յաջողութեան մասին:

ԱՆԳԼԻԱ 10 առ հարիւր պիտի կրճատէ պետական ծախքերը, նոյնիսկ դպրոցներու, ճամբաներու, հիւանդանոցներու յատկացուած վարկերը: Զարգացութեան նոր ծրագիր մը պատրաստուած է: Կրճատումներու գումարը կը հաշուեն 500 միլիոն սթերլին :

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

Մարսէյլի մէջ

Նոյեմբեր 5ին, ժամը 20.30էն մինչեւ առտու, Cinéma Alcazarի մէջ:

Մանրամասնութիւնները հետզհետէ :

★

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ մէջ Հոկտեմբեր 30ին:

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ.— Նոյեմբեր 4ին, Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Salle des Fêtesի մէջ :

Մանրամասնութիւնները առանձին :

★

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ.— Նոյեմբեր 5ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, St. Bernardի սրահին մէջ :

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

Նորընծաներու երդումը

Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն կը հրաւիրէ Փարիզի եւ արուարձաններու բոլոր ընկերները ընդհ. ժողովի այս շաբաթ, 29 Հոկտեմբեր, ժամը 20ին, Salle des Sociétés Savantes, 28 rue Serpente, ուր տեղի պիտի ունենայ նորընծաներու երդումի հանդիսաւոր արարողութիւնը :

Փայլուն երեկոյթ

Կազմակերպուած Ալֆորվիլի Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ, շաբաթ 29 Հոկտեմբեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Moulin Brûléի շքեղ պարասրահին մէջ: Հաճելի անակնկալներ: Ընտրութիւն Հ. Մ. Ը. Մ.ի թագուհիին, երգ, մրցում, (concours de chant) : Տոհմային պար եւ երգ Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի երկսեռ խումբին կողմէ:

Երթեւեկը ապահովուած է ամբողջ գիշերը autocarով:

Հաղորդակցութեան միջոց.— Charenton Ecolesէն առնել autobus 107 եւ իջնել rue du Moulin d'Enfer :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի Իթալիի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է տիկին Ագնիւ Գազազեանէ 500 Փրանք, Տիկին Ագապի Խաչիկեանի զաւակներուն վերաթաղման առթիւ :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍԿԱՒԱՌԱԿՆԵՐ

ԱՐԱՔՍ

Հայաստանի նոր երգերն եւ նոր երգիչներէն

ՁԻՆԱՐ ԵՍ կ'երգէ Հ. Դանիէլեան
ԱՇՈՒՂ ՍԱՅԱԹԻ երգը կ'երգէ Շարա Տալեան
ՋԱՆԻ ԷՍՈՒՐ Ա. Պաղտասարեան
ԽՆՋՈՅՔԻ ԵՐԳ մեներգ Մաթոսեան
ՔԷՕՐ ՕՂԼԻ Շարա Տալեան
ՀԻՆ ԳԻՒՂ ժողովրդական գործիքներով
ԼԵԿՈՒՐԻ ժողովրդական պար
ԼԷԶԳԻՆԿԱ ժողովրդական պար
ԴՐԼԷ ԵԱՄԱՆ Շարա Տալեան
ԱԼԱԳԵԱԶ Շարա Տալեան
ԱՑ ՎԱՐԴ մեներգ՝ Լիսիցեան
ԱՂԲԻՒՐ ԱՂԲԻՒՐ նուագախումբ Միրզոյեանի
ՔԱՅԼԵՐԳ Ս. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ նուագախումբ Չեբեցկի
ՔԱՅԼԵՐԳ Ս. Հայաստանի խմբերգ ղեկավարութեամբ Թաւրիզեանի :
ԿԱՆՉԷ ԿՌՈՒՆԿ Շարա Տալեան
ԳԱՅԷՔ ՏԵՍԷՔ խմբերգ ղեկ. Պունիի
ԿՌՈՒՆԿ Շարա Տալեան
ԱՆԳՈՒԹԸ խմբերգ, ղեկ. Մէրէնկիւլեանի
ԴԷ ԷԼԻ ԽԱՂԱՑ խմբերգ ղեկ. Այթունեանի
ԿԻՒՐԾԻ ԱՂՋԻԿ Շողիկ Մկրտիչեան :
ԱՇՈՒՂ ՄԸՆ ԵՄ (սազանդարով)
ԿԵՑՑԷ ՀԱՅՐԵՆԻՔԸ (պատանեկան քայլերգ)

Դիմել Մարսէյլի մէջ՝ DERDERIAN, 30 Rue des Dominicaines :

Փարիզի մէջ՝ Optique KAPA, 60 rue Lafayette, métro Cadet :

Մէկ սկաւառակը (երկու երգ) **300** ֆրանք :

ԾԱԽՈՒ Է կարի Singer մեքենայ մը 31 K. բոլորովին նոր : Դիմել «Յառաջ»ի :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme - (13e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 8.30ին, Chope du Nord: Կարեւոր օրակարգ :

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Քեռի» խումբին դասախօսական ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը դասախօսէ ընկեր Պիլալի :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի առաջին ընդհ. եռամսեայ ժողովը շաբաթ 29 Հոկտ. ժամը 20ին, Bar du Globe:

ԼԻՈՆ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, այս չորեքշաբթի երեկոյ, ժամը 8ին, 194 rue Vendôme, Լիոն: Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ԶԵԿՈՒՑՈՒՄ ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻ ՄԱՍԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Չորեքշաբթի օր, 26 Հոկտ., ժամը իրիկուան 9ին, ընկեր Տիգրան Զիթճեան տեղեկութիւններ պիտի տայ ամերիկահայ գաղութի մասին, Ահարոնեան Ակումբի մէջ, 26 rue des Convalescents :Կը հրաւիրուին ընկերներ եւ համակիրներ :

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊՈՄՈՆԻ մասնաճիւղին ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նոյեմբեր 26ին ՊՈՄՈՆԻ ԴՊՐՈՑ-ՍՐԱՀԻՆ մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժինով մը :

Պ. ՋՕՊԱՆԵԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆ դասախօսութիւնը այս շաբաթ օր, ժամը 5ին, Cité Universitaireի Հայ Ուսանողական Տան մէջ, 57 Bld. Jourdan: Նիւթ՝ «Միջնադարեան Հայ Բանաստեղծութիւն» Կոստանդին Երզնկացի: Մուտքը ազատ է:

ՌՈՄԱՆՑԻՆԵՐՈՒՆ

ՌՈՄԱՆ.— Մինչեւ Հ. Յ. Դ. Ակումբի մը բացումը, Կապոյտ Խաչի դասընթացքները տեղի պիտի ունենան հինգշաբթի օրերը, ընկերուհի Նուրիցա Շէհերլեանի բնակարանը, իսկ Նոր Սերունդեան դասընթացքները՝ չորեքշաբթի օրերը, ընկեր Ս. Պիլալիի բնակարանը: Այս չորեքշաբթի կը դասախօսէ ընկեր Պիլալի, Café Villiers իմէջ: Նիւթը «Քրիստափոր Միքայէլեանի կեանքը» :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

Ժողովրդական ամսաթերթ Բժշկութեան եւ Առողջապահութեան, կամ Տանին բժիշկը, 9րդ տարի: — Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ:

Լոյս տեսաւ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ թիւը (105), հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

Խենթերը եւ իրենց արուեստը (Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ): Պատմութիւն բժշկութեան (Կ. Յ. ԲԱՍՄԱՋԵԱՆ): Անձնասպանութեան մասին (ՏՈՔԹ. ՔՕԼՕԼԵԱՆ): Կապոյտ հազ (ՏՈՔԹ. ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆ): Թոքախտ եւ ամուսնութիւն (ՏՈՔԹ. ՍՈՒՔԻԱՍԵԱՆ): Հայաստանի հողը (ՔԱՂՀԱՆ): Պատասխաններ բաժանորդներու բժշկական հարցումներուն (ԽՄԲ.):

Տարեկան բաժնեգինն է **500** Փր.: Արտասահման **750** Փրանք: Դիմել՝ Շ. Նարդունի, 17, Rue Damesme, Paris:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ (1923 - 1949)
Théatre Marcelin Berthelot (Chimie)
28bis, rue St. Dominique, métro Invalides
30 Հոկտեմբեր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին:

ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ

ՍԱՆԴՈՒԽՏ ԵՒ ՍԱՆԱՏՐՈՒԿ

ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈՑ

Մասնակցութեամբ Փարիզահայ բեմի լաւագոյն արուեստագէտներու՝ կը ներկայացնէ՝

Պատմ. ողբերգ. 4 արար եւ 3 պատկեր Թ. Թէրզեան, բեմադրութիւն՝ Տրդատ Նշանեանի:

Գիները սովորական: Տոմսերը ապահովել կանխաւ բոլոր հայ գրատուններէն: Մանրամասնութիւնները յայտագրով:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վերամաճայ 800 փր․, Արտ․ 10 տոլ․ կամ 3 անգլ․

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 փր․ C.C.P.Paris 1678–63

Mercredi 26 Octobre 1949 Չորեքշաբթի 26 ՀՈԿՏ․

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5984–Նոր շրջան թիւ 1395

Խմբագիր՝ Շ․ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄՈՌՑԱ՞Ք ԱՅԴ ՃԱՄԲԱՆԵՐԸ

Հայաշատ գաղութներ ունինք որոնք եղբայրական դուրգուրանքի, գործնական աջակցութեան կը կարօտին, զարկ տալու համար իրենց վերելքին :

Օրինակ՝ Սուրիա – Լիբանանը, որ ճշմարիտ ծաղկանոցի մը վերածուած է, իբրեւ անգաստան հայկական մշակոյթի :

Վաթարան մը եռուն եւ եփուն, աւելի քան 150 հազարնոց այդ գաղութը: Արգաւանդ հող մը, ուր ինչ ցանես կը բուսնի: Տառական թէ փոխաբերական իմաստով:

Մենք մասնաւոր խանդաղատանքով կ'արձանագրենք ամէն շարժում որ կը կատարուի այդ հոծ գաղութին մէջ:

Բաւական չհամարելով թղթակցութիւններն ու յօդուածները, կը քաղենք երկտող լուրեր՝ ամէնէն համեստ համրանքին, գիւղին կամ թաղին գործունէութեան մասին :

Արդարեւ, միայն կեդրոնները, Պէյրութն ու Հալէպը չեն որ կը սարսուան աշխատանքի, վերածնութեան ճիգերով, այլեւ սա խոնարհ բոյները՝ Քէսապէն մինչեւ Ճէզիրէ, Տրիպոլիսէն մինչեւ Տէր Զօր:

Երկունք՝ ամէն տեղ: Ամէն ճակատի վրայ, համաձայն տեղական պայմաններուն:

Անշուշտ աւելին կրնան կատարել, եթէ իրենց տրամադրութեան տակ ունենան մշտահոս աղբիւրներ, փոխանակ պատահական օգնութեանց:

Ցիշեցնէ՞նք թէ՝ շատ մը հայաշատ վայրերու մէջ, ինչ որ դպրոց կը կոչենք, տխուր հեգնութիւն մըն է, իբրեւ չէնք :

Հազարաւոր մանուկներ կը դասախարակուին խարխուլ տախտակամածներու վրայ: Արեւելեան խոնաւ, տառապէս վատառողջ մթերանոցներու կամ խեղճուկրակ տաղաւարներու մէջ: Կոտրտած գրասեղաններու առջեւ: Թուղթի, քուրջի կտորներով ծածկուած լուսամուտներու տակ: Ցաճախ զրկուած՝ գիրքէ, տետրակէ, գրիչ – մելանէ :

Ո՞վ կրցաւ նկարագրել հայ մանուկներուն, մանչ եւ աղջիկ աշակերտներուն տառապանքը՝ այսպիսի պայմաններու մէջ :

Երէկ արիւն կը հոսէր այս ճամբաներուն վրայ, ողջակիզելով ամբողջ բազմութիւններ, առանց տարիքի եւ սեռի խտրութեան :

Այսօր քրտինք է որ կը հոսի, աննհարին դժուարութեանց մէջ: Ցարատեւ աշխատանք՝ յանուն սերունդի փրկութեան, ինչ որ կը նշանակէ վասն հայրենեաց :

Ի՞նչ չուտ մոռցաք այդ ճամբաները, ա՛յ բախտաւորներ արեւմտեան աշխարհի, որ այսօր գիրք ունիք, վարկ ունիք եւ անբաւ հարստութիւն:

Միայն ամերիկահայ գաղութի ճիտին պա՞րտքն է լայն բանալ եղբայրական աջակցութեան աղբիւրները, գոհացնելու համար զանազան պահանջներ :

Ինչո՞ւ այս գաղութն ալ աչք մը չի նետեր դէպի արեւելք, ստանձնելով նախաձեռնութիւնը, հոգատարութիւնը այս կամ այն հիմնական ձեռնարկին :

Ամերիկան 127.000 տոլար ճարեց, Պէյրութի ճեմարանին համար, որ այժմ ունի փառաւոր շէնք մը, շնորհիւ ողբացեալ Ն․ Փալանճեանի կտակին (20.000 ստերլին) եւ այս գումարին :

Հալէպն ալ ունի ճեմարան մը, «Քառէն Եփփէ», ընդարձակ տարածութեան մը վրայ ուր դասարանի վերածուած են երկկուան տաղաւարները: (Զորս դասարան՝ երեք տարուան մէջ):

Պայմա՞ն է որ նոր Շանթ մը կամ եպիսկոպոս մը ղրկուի Ամերիկա – Եւրոպա, հանգանակութիւն մը կատարելու եւ այս ճեմարանն ալ սեփական շէնքով մը օժտելու համար:

Անոնք որ այդ ճամբաներէն անցան, ի՛նչ հրաշքներ կրնային գործել, ձեռք ձեռքի տալով:

Ծրագի՞րն է որ կը պակսի :

Աքսորի ճամբաներուն վրայ ինկած հարազատներուն ջարդուփշուր ոսկորները կը հանգստանա՞ն, եթէ եկեղեցիներ շինէք Միլանի կամ Պրիւսէլի մէջ, ափ մը փառասէրներու համար:

Իսկ սա հրաշուի տղաքն ու աղջիկնե՞րը, որ փայլելուշ կրթարանի մը կարօտովը կը թառամին, անդին, Արեւելքի հիւրընկալ ափերուն վրայ…

Շ․

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՆԱԽԱՊԱՇԱՐՈՒՄՆԵՐ

Մարզական խաղերու եղանակին առիթով, «Ցառաջ» խմբագրականով մը կարգ մը մատնանշումներ ըրած էր, — «տարրական գիտելիքներ» անշուշտ,— մեր մարզասէր երիտասարդութիւնը դնելով անհրաժեշտ պահանջներու առջեւ:

Ցաւալի է որ Ֆրանսան չկրցաւ Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ի դրօշին տակ համախմբել միակ մարզական կազմակերպութիւն մը, եւ չափով մը մօտենալ Սուրիա – Լիբանանի մեծ Միութեան :

Եթէ իրականանար այդ պահանջը, կարգ մը հոգեր ինքնին կը վերնային օրակարգէն: Եւ չէինք ստիպուեր շարունակ խօսիլ ազգային զգացումներու, լեզուի, ոգիի եւ հայ երիտասարդութենէն սպասուած շատ մը ազգային առաքինութեանց մասին:

Դժբախտաբար հոս ամէն քաղաք իր «Մարզական»ը ունի, զանազան անուններով ու զարմանազան առաջադրութիւններով, որոնց գլխաւորը կը կազմեն «ոտքի խաղեր»ը, որպէս զուտ մարզական ծրագիր :

Եթէ ուզէք քիչ մը խորանալ եւ մեր մարզական առաջնորդներուն առջեւ դնէք իրենց խումբերուն ազգային դաստիարակութեան, հայերէն լեզուի պահպանման անհրաժեշտութիւնները, պատասխանը պատրաստ է — մենք չէզոք ենք, չենք ուզեր որ տղաքը խառնուին քաղաքական վէճերու: Միայն գնդակն է մեզ հետաքրքրողը, անով հայ անունը կը ծանօթացնենք օտարներու»:

Ուրեմն հայերէն սորվելու եւ խօսելու պայմանը դարձեր է «քաղաքական» հարց: Իբրեւ հայ երիտասարդ իր մէջ ազգային ոգին, գիտակցութիւնը կենդանի պահելու անժխտելի առաքինութիւնը դարձեր է «կուսակցական» խնդիր :

Իսկ հայ ժողովուրդը օտարին ծանօթացնելու ամէնէն կարեւոր ազդակը՝ «կօլ»ը :

Եթէ այս ինչ խումբը վերջ նշանակէտով յաղթեց հակառակորդ օտար խումբին, հայ ժողովուրդին արժէքին ծանրաչափը քանի մը աստիճան բարձրացած է արդէն :

Զենք ժխտեր մեր մարզական խումբերու յաղթանակներուն ազգային արժէքը: Սակայն «քաղաքականութիւն կամ կուսակցութիւն խաղալու» վախը պէտք չէ խրտուիլակի նման ցցուի մեր երիտասարդներուն առջեւ, երբ իրենց կը թելադրուի հայերէն խօսիլ, հայերէն մտածել, եւ հայերէն գրել:

ՍՕՍԻ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ՔԱՂԱՔ․ ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՆԴԱՄՆԵՐԸ

Պէյրութի «Ազդակ»ը կը գրէ․—Հոկտ․ 10ին Լիբանանի Քաղաք․ Ժողովին անդամները Պ․ Պ․ Միսաք Ազիրեան, Գէորգ Զաթալպաշեան Ռուբէն Մավխաքալեան, Տօքթ․ Խ․ Գրիգորեան, Վահէ Սեթեան, Օննիկ Զէրքէզեան, Կաթող․ փոխանորդ Խադ արք․ի գլխաւորութեամբ եւ Լիբանանի պետական երեսփոխաններ Մովսէս Տէր Գալուստեանի եւ Տօքթ․ Մ․ Հայրապետեանի ընկերակցութեամբ Մեծ Սէրայի մէջ ընդունուեցան վարչապետ Ռիատ պէյ Սոլհի կողմէ: Վարչապետը շատ սիրալիր ընդունելութիւն մը ցոյց տալով, յայտնեց թէ հայութեան հանդէպ կը տածէ սրտագին համակրանք մը, որ կը սկսի Պոլսէն, ուր առաջին անգամ ճանչցած է հայ ժողովուրդն ու իր վարիչները :

Վարչապետը հետաքրքրուեցաւ հայ դպրոցներու եւ աշակերտութեան վիճակով ու խոստացաւ աւելցնել կրթական նպաստը: Ցետոյ կրթական տնօրէնը կանչել տալով, թելադրեց աւելի մօտէն շփում ունենալ հայկ․ վարժարաններու հետ, արաբերէնի համար կարող ուսուցիչներ յատկացնել անոնց եւ աւելցնել կրթական նպաստը: Խօսակցութիւնները շարունակուեցան ջերմ մթնոլորտի մը մէջ: Վարչապետը ըսաւ թէ Հայերը եթէ Լիբանանը կ'ընդունին իրենց հայրենիքը, այդ պարագային կրնան հանգիստ եւ երջանիկ ապրիլ այս երկրին մէջ :

24 ԺԱՄ ԱՆԸՆԴՀԱՏ անձրեւ տեղաց Փարիզի մէջ եւ գրեթէ ամէն տեղ, բուռն փոթորիկներէ վերջ, որոնք մեծ վնասներ պատճառեցին Մանշի ափերուն վրայ :

Պ․ Պիտօ կ'ուզէ յաջողիլ

ՆԱԽԱՊԷՍ ԿԱԶՄԵԼՈՎ ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԻՆ ՑԱՆԿԸ

Վարչապետութեան նոր թեկնածուն, Պ․ Ժորժ Պիտօ, կիրակի օրէն ի վեր կը շարունակէ իր խորհրդակցութիւնները, նոր դահլիճին կազմութեան համար :

Հանրապետութեան նախագահին կողմէ նշանակուած թեկնածուն ըստ օրինի պարտաւոր է վաւերացում ստանալ Ազգ․ Ժողովէն, յետոյ ձեռնարկել դահլիճին կազմութեան: Աչքի առջեւ ունենալով իր երկու նախորդներուն՝ Պ․ Պ․ Ժիւլ Մոքի եւ Ռընէ Մայէրի փորձը, Պ․ Պիտօ կ'ուզէ նախ ցանկ մը պատրաստել, յետոյ ներկայանալ Ազգ․ Ժողովին, երկու վաւերացումները մէկ անգամէն ստանալու համար: Ուրեմն մէկ քարով երկու թռչուն զարնել, ինչպէս կը գրէ տեղական թերթ մը:

Նոր վարչապետն ալ մեծ մասով համաձայն է իր նախորդներուն ծրագրած քաղաքականութեան: Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ պիտի առաջարկէ նաեւ փոխել ընտրական օրէնքը, ինչ որ տհաճութիւն կը պատճառէ շատերուն:

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, նոր վարչապետն ալ լուրջ դժուարութեանց առջեւ կը գտնուի: Առջի օր Հանրապետութեան նախագահին ներկայացած ատեն, ըսաւ թէ «կացութիւնը քաջալերական է շատ մը տեսակէտներով, բայց ոչ ամբողջովին»: Երէկ իրիկուն վերջացուցած պիտի ըլլար իր խորհրդակցութիւնները, անմիջապէս ներկայանալու համար Ազգ․ Ժողովին:

Նախարարական ամէնէն երկար տագնապն է այս, Դ․ Հանրապետութեան համար: Աւելի քան քսան օրէ ի վեր Ֆրանսա կառավարութիւն չունի, ինչ որ ցաւ կը պատճառէ բոլոր անկեղծ բարեկամներուն: Անգլիա եւ Մ․ Նահանգները լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւին տագնապին ելեւէջներուն: 1946ի վերջերն ալ այսպիսի տագնապ մը ծագեցաւ: Պ․ Պիտոյի առժամեայ կառավարութիւնը հրաժարեցաւ Նոյեմբեր 28ին եւ դեկտեմբեր 18ին Լէոն Պլում հազիւ յաջողեցաւ դահլիճ մը կազմել :

★ Պ․ Ժորժ Պիտօ, որ ծնած է 1899ին, իր ասպարէզն սկսաւ իբրեւ ուսուցիչ պատմութեան: Կանուխէն մասնակցած է կաթոլիկ երիտասարդական շարժումներուն: Ամէն օր խմբագրական կը գրէր իրենց թերթին՝ Aubeի մէջ : Զինուորագրուելով 1940ին, գերի բռնուած էր, բայց արձակուեցաւ 1941 Ցուլիսին, իբրեւ նախկին ռազմիկ, միացաւ հարաւային շրջանի դիմադրական շարժումին եւ ընտրուեցաւ նախագահ Դիմադրական Ճակատի ազգ․ խորհուրդին (C. N. R.): Ազատագրութենէն վերջ նշանակուեցաւ արտաքին նախարար զօր․ տը Կոլի դահլիճին մէջ: Լուսաւի երեսփոխանն էր երկու Սահմանադիր Ժողովներուն մէջ, իսկ 1946ին վարչապետ առժամեայ կառավարութեան : Արտաքին նախարարութիւնը վարած է մինչեւ 1948: Այս տարի Մայիսին ընտրուեցաւ նախագահ Ժողովրդական Շարժումին (M.R.P.) :

Անգլիան ալ տագնապի մէջ

280 ՄԻԼԻՈՆ ՍԹԵՐԼԻՆ ԿՐՃԱՏՈՒՄ, ԱՊՐՈՒՍՏԻ ՍՂՈՒԹԻՒՆ, ԱՆԸՆԴՀԱՏ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Անգլիոյ վարչապետը վերջապէս հրապարակ հանեց իր «տագնապի ծրագիր»ը, որ կը տրամադրէ 240 միլիոն սթերլին կրճատել պետական ծախքերը, 30 միլիոն՝ զինուորական վարկերը, 125 միլիոն՝ ներածումները: Կառավարութիւնը միեւնոյն ատեն նոր զոհողութիւններ կը պահանջէ ժողովուրդէն, խնայողութեան, չարքաշութեան եւ անընդհատ աշխատանքի հրաւիրելով զայն :

Վարչապետը իր ծրագիրը պարզեց ճառ մը խօսելով երեսփ․ ժողովին մէջ, յետոյ անթելին առջեւ: Երկու առիթներով ալ ազդարարեց թէ բրիտանական պետութեան բարօրութիւնը կախում ունի իւրաքանչիւրին ճիգէն : Իր խօսքերէն կը հետեւէր թէ նոր ծրագրին հետեւանքներէն մէկը պիտի ըլլայ ապրուստի սղութիւն: Բացի եկամուտի տուրքին յաւելումէն (25 — 39 առ հարիւր), ուրիշ նոր բեռ մը պիտի չկրեն ունեւորները :

Պ․ Էթլի մասնաւորապէս շեշտելով յարատեւ աշխատանքի անհրաժեշտութիւնը, յայտարարեց թէ «բանուորներ կան որոնք միայն նուազագոյնը կը կատարեն եւ անհոգ են, օրեր կը վատնեն, ուրիշներու կողմէն հետեւ գիտեն թէ բանուորի պահանջ կայ»:

Առողջապահական սպասարկութիւնը, որ ձրի է Անգլիոյ մէջ, ահագին բեռ մը կը կազմէ պետութեան համար: Նոր ծրագրին համաձայն, բժշկական խնամքը ձրի ըլլալով հանդերձ, մէկ շիլին պիտի վճարուի իւրաքանչիւր դեղագրէ: Այս կարգադրութեամբ տարեկան խնայողութիւնը պիտի ըլլայ 10.000.000 սթերլին: Նոր շէնքերու շինութիւնն ալ կրճատելով, պիտի խնայեն 35 միլիոն սթերլին, եւն․:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ․ էջ)

ԱՐԵՒԵԼՔԷՆ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ

ԵՐԿՈՒ ՇԱԲԱԹ ՇՈՒԷՏԻ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— Եգիպտոսէն բարեկամ մը, որ վերջերս երկար պտոյտ մը կատարած էր հիւսիսային եւ կեդրոնական Եւրոպայի մէջ, իր տպաւորութիւնները գրի առած է «Յառաջ»ի համար: Պիտի հրատարակենք մաս – մաս.—

Երբեք չեմ յիշեր, հայերէն թերթերու մէջ կարդացած ըլլալ, Շուէտի մայրաքաղաքի, Սթոքհոլմի մասին գրութիւններ: Գործի բերումով ես պատեհութիւնը ունեցայ, թէ պատերազմէն առաջ եւ թէ վերջը քանի մը առիթներով այցելելու:

Եգիպտոսի, Սուրիոյ եւ Լիբանանի եւ ուրիշ երկիրներէ Հայեր առեւտրական կապեր ունին Շուէտի եւ Տանըմարքայի հետ, սակայն աննշան թիւ մը կը կազմեն: Այդ իսկ պատճառաւ ոչ Հայերս լայն տեղեկութիւններ ունինք Շուէտացիներու մասին, ոչ ալ անոնք Հայերու մասին:

Արդարեւ, Շուէտի մէջ շատեր առաջին անգամ կը լսեն թէ մենք ո՛ր ազգին կը պատկանինք, մանաւանդ քիչ ուսում առած անհատներ: Թէեւ գրել կարդալը պարտաւորիչ է, սակայն միայն օտար լեզուներ գիտցողներ քիչ – շատ տեղեկութիւն ունին զանազան ազգերու մասին:

Երբ Helsingborgի կայարանին մէջ կը ջանայի ինքզինքս բացատրել պաշտօնեայի մը, անգլերէն եւ ֆրանսերէն խօսող Տիկին մը հետաքրքրուեցաւ հասկնալու թէ որ ազգին կը պատկանինք: Երբ Armenian ըսի, զարմացաւ, եւ ըսաւ թէ «առաջին անգամն է որ այսպիսի ազգի մը մասին կը լսեմ:

Այսպիսի դէպքեր շատ են: Միլիոններով բնակիչներ Եւրոպայի կամ աշխարհի ուրիշ մասերու մէջ շատ բան չեն գիտեր աշխարհագրութեան մասին: Անոնք որ կարդացած կամ լսած են հայկական ջարդերը, կամ պատեհութիւնը ունեցած են Արեւելքի մէջ ճամբորդելու, յաճախ պղտոր գաղափար մը ունին մեր մասին, եւ միշտ կը հարցնեն թէ «հայերէնը իբրեւ լեզու, ինչ կապ կամ խնամութիւն ունի Թուրքերէնի հետ»: Երբեք մի կարծէք թէ Եւրոպացիները միշտ աւելի խելացի են կամ ուսեալ:

Հիւսիսային Եւրոպայի եւ անոնց բնակիչները բաւական կը տարբերին Արեւելքցիներէն, եւ նոյն իսկ մեծ է տարբերութիւնը, եթէ բաղդատենք, եւրոպական կարգ մը երկիրներու հետ: Շուէտի մէջ, կենցաղի մակարդակը, աւելի բարձր է քան Անգլիոյ եւ ուրիշ երկիրներու մէջ: Կը նմանի Զուիցերիոյ, ուր միջին դասակարգը աւելի շատ է: Յաճախ եղած եմ գործարանատիրոջ եւ իր հաստատութեան վարիչ տնօրէնին հետ: Ամսականները կրնան տարբերիլ, սակայն եկամուտը նոյնն է, մէկը շատ կ՚առնէ եւ շատ տուրք կը վճարէ, միւսը քիչ կ՚առնէ, համեմատաբար նուազ կը վճարէ: Մեծ եւ կարեւոր գործարանատէրեր կը վճարեն առաւելագոյն 80 առ հարիւր իրենց շահերուն: Գործաւոր դասակարգը ունի ապահովութեան օրէնքներ, կը վճարէ, սակայն կը վայելէ ձրի դարմանում, ուսում եւ շատ բազմաթիւ առաւելութիւններ, ինչպէս բնակարան կամ նոյն իսկ մշակելի հող:

Շուէտի մէջ անգործութիւն չկայ, ուստի չկայ աղքատութիւն եւ ըրկանք: Գետնէն ծխիկի (սիկառէթ) կճատներ չեն ժողվեր: Գէթ ես չտեսայ, երկու շաբթուան ընթացքին: Կան լուցկի ծախողներ, սակայն մէկ անգամ կ՚առաջարկեն: Եւ կան ծաղիկ ծախող պարոններ, որոնք կարծես թէ դրամատան մը պաշտօնեաներ են, մաքուր հագուած, ձեռքերով բռնած մէկ մէկ փունջ ծաղիկ: Կայարանի բեռնակիրներն իսկ «մարդ» են, կուգան միայն, եթէ կանչուին:

Ընկերվարական երկիր է, եւ բոլորը կը վայելեն ընկերային բարիքները: Տարբեր է բոլշեւիկեան երկիրներէն, ուր միայն այդ «ism»ին պտուղները կը վայելեն միայն, երկիրը կառավարողներ: Շուէտ իբրեւ նշանախօսք ընտրած է հաւասար վայելքներ բոլորին համար: Ես Ռուսաստան չեմ գտնուած, բայց ճամբորդ մը կը պատմէր թէ Մոսկուայի կամ Լենինկրատի մէջ, Լենինի յուշարձանին վրայ գրուած է ռուսերէն. — «Ինչ որ իմս է, քուկդ է, եւ ինչ որ քուկդ է՝ պետութեանն է»: Սքանչելի հաւասարութիւն:

Հուրով եւ սուրով չէ որ արտադրութիւնը կ՚աւելցնեն Շուէտի գործարաններու մէջ, այլ միշտ աշխատավարձքը աւելցնելով, բանուորներուն հանգիստը ապահովելով, որպէսզի շաբաթ եւ կիրակի, հանգիստի օրերէն ետքը կրկին սիրայօժար վերադառնայ գործատեղին: Արդիական այս գործարաններուն մէջը կան բաղնիքներ, մարզարաններ, պարտէզներ եւ ճաշարաններ: Նոյնիսկ սրճարան եւ սինէմա, ռատիօ, որպէսզի բանուորն ալ վայելէ կեանքը եւ աւելի եռանդուն գործէ: Հակառակ այսքան հանգստաւէտ պայմաններու, միշտ բանուորի տագնապ կայ դրեթէ բոլոր ճարտարարուեստական ճիւղերու մէջ:

Նոյնիսկ տարեց կիներ կ՚աշխատին մեղուներու պէս: Գրեթէ բոլոր խանութներու մէջ վաճառորդները կիներ են, անոնք են որ կը ծախեն անուշեղէն կամ պտուղներ: Սովորական բան է տեսնել կին սափրիչներ: Շաբաթ օրերը ժամը 3էն վերջը կը գոցեն խանութները, այդ պատճառով երկու անգամ ալ պատեհութիւնը կորսնցուցի, եւ ստիպուեցայ պարոնի մը միջոցաւ ածիլուիլ, պանդոկի մը մէջ, եւ տուգանքս եղաւ 7 քրոն, — մօտաւորապէս 500 ֆրանք: Մինչդեռ Փարիզի մէջ, երբ օտար ըլլալս հասկցաւ ֆրանսացի սափրիչը, անմիջապէս գանձապահին դիմելով, գրեց, 350 ֆրանք, 50 ֆրանք ալ սպասարկութեան: Եգիպտոսի լաւագոյն տեղերը հինգ անգամ կրնանք ածիլուիլ այդ գումարով:

Ամէն անգամ որ ոտք կոխած եմ Սթոքհոլմ, անձրեւոտ օր եղած է, ըլլայ Մայիսին, Յունիսին կամ Օգոստոսին: Ըսել չեմ ուզեր թէ արեւի երես չեն տեսներ, բայց յաճախ անձրեւ կը տեղայ:

Առտուան ժամը 8ին հասանք Սթոքհոլմ: Երբ կայարանէն դուրս ելանք եւ թաքսիներու մօտեցանք, հոն կանգնած գտանք բարձրահասակ (6 ոտք) ոստիկան մը երթեւեկի համար, հովանոց մը ձեռքը, իսկ ետին շարուած էին, պոչ բռնած հարիւրաւոր ճամբորդներ: Ամէն սուլիչի արձագանգէն կուգար «թաքսի» մը, առանց աղմուկի կամ ձայնի, առանց սակարկութեան կամ երթալիք տեղը նախապէս հարցնելու ու կը տեղաւորուէին տաքուկ օթօներու մէջ: Այնքան կարգ կանոն կար որ, մենք չստիպուեցանք շատ սպասել, եւ մեր հերթը եկաւ: Պարապ թաքսի մը մեր տրամադրութեան տակ էր:

Պանդոկը շատ մօտ էր, սակայն ոչ մէկ անհամ ակնարկութիւն կառավարին կողմէ: Անշուշտ լիովին գոհացուցինք, մանաւանդ որ պայուսակներ ալ ունէինք: Եւ մարդը, բարեկիրթ, «թաքսոմիւքքէ» ըսաւ, մենք ալ «վար սօ կուտ» ըսինք, այսինքն «անուշ ըլլայ»:

Շուէտական ճաշ մը ապսպրեցինք, կէսօրուան: Կաթը միշտ անպակաս է, հանքային ջուր եւ մածուն, ճիշդ մեր գիտցած մածունը եւ շուէտական մածունի տեսակ մը, Filbunke, շատ համեղ, շաքարով զոր ճաշէն առաջ կ՚ուտեն ախորժակ բանալու համար: Շուէտացիք շատակեր են: Յաճախ ժամեր շարունակ սեղանի շուրջ կը նըստին եւ կ՚ուտեն: Նաեւ առատ ըմպելի կը գործածեն, սակայն միշտ ճաշով: Արգիլուած է նոյնիսկ գարեջուր մը պահանջել ճաշերէն առաջ, ընդհանրապէս կուտան ճաշի հետ միասին: Բոլոր Սկանտինաւեան երկիրները, մասնաւորապէս Շուէտ ունին իրենց յատուկ «table d'hôte» կամ «hors d'oeuvre»ը զոր կը կոչեն Smörgasbord:

Անոնք որ Շուէտ այցելած են, ճաշակած են այս «թիւրլին» կամ պաղ կերակուրներու հաւաքածոն:

Սեղանը կը զարդարուի, հիւրերու համրանքին համեմատ: Պզտիկ պնակներու մէջ: Ձուկի տեսակներ, թարմ գետնախնձոր կ՚ուտեն շատ տաք, հաւկիթ, կանկառ, ձուկի թթու, պանիրի տեսակներ, խաշուած ստեպղին, հազար, ազատքեղ, եւ կարմիր բողկ, ասոնք սեղանին զարդերն են: Քանի մը տեսակ հաց կը բերեն, սեւ, ճերմակ, կամ «քըթըր», լաւ եփած, շատ համեղ է առողջարար: Նաեւ կարագ: Հացը միշտ կ՚ուտեն կարագով: Ասոնց վրայ տակաւին կ՚ուտեն օրուան տաք ճաշը, յետոյ անուշեղէն: Որքան ճաշարանները բարձր եւ սուղ ըլլան այս hors d'oeuvresները աւելի ճոխ եւ հարուստ են, տեսքը միայն մարդուն ախորժակը կը բանայ:

Եթէ ճաշարաններու վրայ Bar գրուած է, չի նշանակեր թէ ոգելից ըմպելի կը ծախեն, այլ կաթի bar է ուր ուտելիք ալ կը գտնուի, իբրեւ «սանտուիչ», սակայն չկան սպասարկողներ եւ պէտք է դուն քեզի սպասարկես, ընտրելով ուտելիքդ եւ տեղաւորուելով սեղանի մը առջեւ:

Չկայ մէկը որ Շուէտ գացած ըլլայ ու չսորվի «Սքօլ» բառը: Ընդհանրապէս երբ հիւրը առաջին անգամ հրաւիրեն, ոգիի նման ըմպելի մը կ՚ապսպրեն եւ բարի գալուստ կը մաղթեն հիւրին: Դարձեալ երբ գինի պիտի խմեն, այդ բառը պէտք է գործածուի: Նախ գաւաթը կը վերցնէ տանտէրը կամ հրաւիրողը, հիւրին աչքերուն մէջը նայելով «սքօլ» կ՚ըսէ եւ ումպ մը կ՚առնէ: Յետոյ նորէն աչքերուն մէջը նայելով եւ անգամ մը վերցնելով գաւաթը, գլխով խոնարհութիւն կամ յարգանքի նշան մը կուտայ եւ գաւաթը տեղը կը դնէ: Ասոնք այնքան հասարակ եւ նոյն ատեն կարեւոր սովորութիւններ են:

Շուէտացիները շատ պաշտօնական են: Միշտ ամէն բանի համար, ամէն առիթով, շնորհակալութիւն կը յայտնեն: Սովորութիւն է, միշտ ճաշէն վերջ, տանտիրոջ ձեռքը թօթուելով շնորհակալութիւն յայտնել: Եւ միշտ կրկնել, երբ իրարու հանդիպին:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՔԻՒՉԻՒՔԵԱՆ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՂՐԿԵԼ: ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ:

Ալպեան լեռներու հայկական բոյնը

Ֆր. Կապոյտ Խաչի օդափոխութեան կայանը փակուեցաւ Սեպտեմբեր 30ին: Շատ տխուր եղաւ Մարսէյլի խումբին բաժանումը ամպամած եւ մռայլ երկինքի մը տակ: Հակառակ երեք ամսուան գեղեցիկ օդերուն՝ այդ օրը տեղատարափ անձրեւի մը տակ բնութիւնն ալ կ՚արտասուէր, սաստկացնելով բաժանման դառնութիւնները:

Այժմ Վէրնէ բոլորովին մերկացած ամառնային գեղեցկութիւններէն՝ փոխած է իր կերպարանքը: Ձիւնափայլ լեռները խոր սարսուռ մը կ՚ազդեն ամէն կողմ եւ ձմեռնային ցրտաշունչ եղանակը յամրաբար կը մօտենայ: Երբեմն գործերու պատճառաւ անկէ անցնելով, ճամբուն վրայ կեցած, թախծալից ակնարկով մը կը նայիմ այն բլուրն ի վեր՝ ուր հազիւ 20 օր առաջ հայկական պարեր, երգեր եւ «Հայր Մեր»ը այնքան կ՚ոգեւորէին այդ լեռնային դրախտավայրը:

Վէրնէի հովիտը շրջապատուած լեռնաշղթաներով՝ ժամանակին ունեցած է ռազմական կարեւորութիւններ: Իսկ կայանին շէնքը հաստ պատերով, կառուցուած խորհրդաւոր ոճով մը անառիկ բարձունքի մը վրայ կը ներկայացնէ պատմական ուշագրաւ արժէքներ: Մեր երկու եռանդուն մանկավարժուհիները՝ Օր. Սիւզան Թանկիկեան եւ Օր. Անահիտ Գեւոնեան ներքնայարկին մէջ պահուած ձեռագիրներ գտնելով հաստատեցին թէ այդ տունը շինուած է հինգ դարեր առաջ եւ հռովմէական արշաւանքներու ու սահմանային կռիւներու ընթացքին ծառայած է իբրեւ անխորտակելի պատսպարան: Ինչպէս նաեւ կղերականներու ազդեցութեան օրերուն եղած է դիմադրական բերդ մը: Տունէն մինչեւ Վէրնէ 250 մ. շինուած է գետնափոր ճամբայ մը՝ որուն հետքը գտնուեցաւ փոքր սենեակի մը մէջ: Վերջին տանտիրուհին ութսունամեայ օրիորդ մը, հակառակ իր բարեկեցիկ վիճակին, ճակատագրական մեծ դժբախտութեանց մէջ, բոլորովին ձանձրացած իր կեանքէն եւ խորշած մարդկային նենգ հոգեբանութենէն նախընտրած է առանձին ապրիլ այնտեղ մինչեւ իր կեանքին վերջալոյսը: Իր վերջին օրերուն ունեցած է միայն երիտասարդ սպասուհի մը որ եղած է շէնքին ժառանգորդը: Իր հոգեվարքի պահուն կտակած է որ այդ տունը պահուի լաւ վիճակի մէջ եւ ըլլայ միշտ բնակելի, կամ ծառայէ բարենպատակ ձեռնարկներու: Այս պատճառաւ ներկայիս տեղացիները կ՚ըսեն թէ հրաշքով մը իրականացաւ կեանքէն դառնացած տարաբախտ օրիորդին բաղձանքը, այնտեղ հաստատուելով Հայ Կապոյտ Խաչին կայանը:

Արդէն «Յառաջ»ի մէջ պարզուած ըլլալով կայանին կեանքը մինչեւ Փարիզի խումբին ժամանումը, զանց կ՚առնեմ կարգ մը մանրամասնութիւններ: Այս խումբն ալ լաւ պայմաններու մէջ կազդուրուելէ վերջ պիտի մեկնէր Սեպտ. 1ին: Նոյնպէս հասած էր արդէն Մարսէյլինը: Երկու խումբերուն ներկայութեան՝ կայանին հայրիկը դրաւոր ճառ մը խօսելով, բարի գալուստ եւ ողջերթ մաղթեց հասնողներուն եւ մեկնողներուն:

Սեպտ. 25ին վերջին կիրակին էր: Ժամը 4ին սրահի մը մէջ փոքրիկներուն համեղ խմորեղէններ եւ առատ պտուղ բաժնուելէ վերջ համակիր ընկեր մը խօսք առնելով ըսաւ.— Ազնիւ ընկերուհիներ, մեծ կիրակի մըն է այս Խաչուհիներու բարոյական եւ գործնական յաղթանակին: Բնութեան այս կախարդիչ խորհուրդներուն մէջ՝ որոնք մեզ կը նետեն հայրենի յուշերուն գիրկը, քանիցս ականատես ըլլալով կայանին կեանքին, անկեղծօրէն հիացած եմ ձեր եռանդին, գործունէութեան վրայ: Յանուն Շրջ. վարչութեան եւ իր բազմաթիւ մասնաճիւղերուն ջերմագին շնորհակալութիւններ կ՚ուղղեմ ձեզի, որ հայ կնոջ մը յատուկ վեհանձն նուիրումով երեք խումբերուն ալ բացառիկ գուրգուրանք մը ցոյց տուիք: Նմանապէս սրտաբուխ յարգանքներ Կապոյտ Խաչին օգնող բիւրաւոր համակիրներուն, որոնց շնորհիւ չորս տարիէ ի վեր այս դրօշը կը ծածանի Վէրնէի ազատ բարձունքին վրայ: Սրտագին ողջոյն մըն ալ հայ ժողովուրդին եւ Դաշնակցութեան:

Յետոյ տղոցը դառնալով — սիրելի փոքրիկներ, անշուշտ գիտէք թէ Կապոյտ Խաչը մեծ զոհողութիւններով ձեզ հոս բերած է օդափոխութեան: Սակայն իր առաջին փափաքն է որ դուք հայերէն խօսիք եւ Հայ մեծնաք: Տեսայ որ դուք խելօք եւ հնազանդ՝ հանդէպ ձեզ խնամող Խաչուհիներուն միշտ գիտակից եղաք ձեր մանկական պարտականութեանց, որոնց ամէնէն կարեւորը հայերէն խօսիլն է: Ուրեմն այս կայանէն դուրս ալ յամառ նախանձախնդրութեամբ եւ ջերմ գուրգուրանքով շարունակեցէք սիրել ու խօսիլ մեր մայրենի լեզուն՝ որ այնքան գեղեցիկ եւ հարուստ է: Անուշիկ համբոյրներ ձեր ճակատներուն եւ

Գաղութէ գաղութ

ՊՈԼՍՈՅ Կեդրոնական վարժարանին տնօրէն նշանակուած է Պ. Ղազարոս Պալճեան: Ղալաթիոյ մատակարար մարմինը վարժարանին տարեկան 15 հազար ոսկի վարկը բարձրացուցած է 20 հազարի, որպէսզի կարելի ըլլայ 10 առ հարիւր յաւելում մը կատարել ուսուցիչներու թոշակին վրայ: Յոյս կայ որ Թուրք ուսուցիչներու թոշակները տարեգլխէն սկսեալ վճարէ կրթական զօր֊ծավարութիւնը: Այս պարագային 7000 ոսկիի շահ մը պիտի ունենայ վարժարանը եւ կարելի պիտի ըլլայ աւելցնել հայ ուսուցիչներու թոշակները:

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ Նիւ Եորքի կեդրոնը որոշած է այս տարի 50 հազար տոլար ծախսել Ամերիկայի գաղութին համար, իրագործելով մասնաւոր ծրագիր մը, որուն մաս կը կազմեն 1.— Տեղական օգնութիւն, 2.— Նպաստ ծերերու ,3.— Օժանդակութիւն Մշակութային կեդրոններու, 4. — Օգնութիւն ուսանողներու, մատենադարանի եւ թոշակ՝ ուսանողներու: 1948ին ընդհ. ժողովը որոշած է Ամերիկայի մէջ գոյացնել 150 հազար տոլարի տարեկան գումար մը, որ Միութեան Ամերիկայի եկամուտը կը կազմէ :

ԿԻՊՐՈՍԻ Մելքոնեան հաստատութիւնը 1949ին ունեցած է 14 ընթարցաւարտներ, 6ը վարժապետանոցի եւ 8ը առեւտրական բաժինէն: Իր 24 տարուան գոյութեան ընթացքին հաստատութիւնը ունեցած է ընդամէնը 1155 աշակերտ (745 սան եւ 410 սանուհի) եւ 421 շրջանաւարտներ: Ասոնցմէ արհեստանոցի բաժինը աւարտած են 58 հոգի , բարձրագոյն նախակրթարանի բաժինը 174, առեւտրական բաժինը 89, վարժապետանոցի բաժինը 100: Ներկայիս Հայաստանի մէջ կ'ուսանին 20 Մելքոնեան սաներ: Արտասահմանի մէջ 35է աւելի Մելքոնեանցիներ ուսուցիչ են ազգ. վարժարաններու մէջ:

ՍՈՒՐԻՈՅ եւ Լիբանանի մէջ Բարեգործականի հովանաւորութեան տակ կը գտնուին 65 դըպրոցներ, որոնց համար տրամադրուած է 24 հազար տոլար :

ԱԹԷՆՔԻ շրջանին բոլոր տկարակազմ աշակերտներուն համար այս տարի եւս կազմակերպուած է ամառնային բանակում մասնակցութեամբ Բարեգործականի մասնաճիւղին որ տրամադրած է 20 միլիոն տրախմի, Հայ Կապոյտ Խաչի (10 միլիոն տրախմի), Գարակէօզեան Հիմնարկութեան (7 միլիոն), զուիցերիական միութեան(2 միլիոն տրախմի):

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Ուստրի (Ամերիկա) մէջ մեռած է Դաշնակցական աւագ ընկեր Յովհաննէս Ասատրեան: Ծնած էր Հիւսէնիկ (Խարբերդ) , 52 տարի առաջ գացած էր Ամերիկա :

բարի ճանապարհ: Երեկոյթը վերջացաւ յուզիչ մթնոլորտի մը մէջ :

Սեպտեմբեր 30ին տղաքը փոխադրուած էին Սէն տ'Օպնայի կայարանը, ուր օրինակելի կարգապահութեամբ Տիկին Աղապապեանի հեղինակած երգը երգուելէ վերջ, Օր. Գեւոնեան Փարիզէն իր չորս սաներուն հետ ժամը 3.45ին կը բաժնուէր մեզմէ: Իսկ կէս ժամ վերջ կը մեկնէր, Մարսէյլի մեծ խումբը հսկողութեամբ Տիկին Զաթիկեանի եւ Տիկին Հեղինէ Կակօեանի որ վերջերս հակառակ իր յոգնած վիճակին անձնուիրաբար կատարեց իր պարտականութիւնները: Իսկ Տիկին Զաթիկեան Վէրնէի մէջ իր երկու ամսուան օգափոխութեան ընթացքին յաճախ կայան այցելելով համեղ կարկանդակներով կ'ուրախացնէր փոքրիկները :

Այս տարի կայանը ունեցաւ յատկանշական պարագաներ եւ շնորհիւ Տիկին Աղապապեանի , թէ տնտեսապէս, թէ բարոյապէս, թէ կրթական տեսակէտով գերազանցեց իր նախորդները: Անխոնջ եւ եռանդուն տնօրէնուհին համեստ պայմաններու մէջ յաջողեցաւ կազմակերպել այնպիսի կայան մը, որ անսպասելի արդիւնքներ ձեռք բերելով ջերմապէս գնահատուեցաւ նաեւ տեղացիներու եւ մանաւանդ պաշտօնական շրջանակներու կողմէ, որոնք իրենց անկեղծ համակրանքը յայտնելով Կապոյտ Խաչին կը խոստանան ուէէ ծառայութեան համար միշտ անոր տրամադրութեան տակ ըլլալ: Կայանին վարչութիւնը ստացած է բազմաթիւ համակրական նամակներ ծնողներէն , որոնք անկեղծ գոհունակութեամբ կը շնորհաւորեն տարուած արդիւնաւոր աշխատանքը :

Նահանգային ընդհ. քննիչը ճաշի հրաւիրելով կայանին հայրիկը մասնաւորապէս շեշտած է թէ ներկայ տնտեսական դժնդակ օրերուն Հայ Կապոյտ Խաչին գործունէութիւնը անգնահատելի է: «Շատ սիրեցի ձեր կայանը ու գրեթէ նահանգին լաւագոյններէն մին եղաւ այստարի: Կըշնորհաւորեմ բոլոր աջակցող հայ տիկինները եւ օրիորդները »:

Փոխադարձաբար համակրական արտայայտութիւններ ընելէ վերջ երկուքն ալ բաժակներ պարպած են Կ. Խաչին կենացը: Մաղթենք որ 1950ին Տիկին Աղապապեան դարձեալ վերադառնայ Վէրնէ: Չմոռնանք շնորհաւորել Օր. Սիւզան Թանկիկեան, որ հակառակ իր մանկավարժական ծանր պարտականութեանց սիրայօժար ստանձնած էր նաեւ հիւանդապահուհիի մը պաշտօնը :

ԼԵՌՆԱԿԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԻԷՆ.— Հոկտեմբեր 16ի կիրակի օրը Հ. Մ. Ը. Մ.ի մեր մարզիկները ունեցան իրենց երկրորդ ախոյենական մրցումը Grandrisի դէմ, 80 քիլոմ. հեռու Վիէնէն :

Այս խումբը անցած տարի իրենց չարքին խումբերու ախոյենական մրցումներուն մէջ առաջինը հանդիսանալէ վերջ, շահած էր նաեւ ֆինալի մրցումները: Մեր տղոց համար բոլորովին անծանօթ խումբ մը իրենց միջավայրով: Այս տարի ամէնէն վտանգաւոր խումբը կը համարուի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի դէմ ախոյենական մրցում ունեցող խումբերուն մէջ :

Վիէնէն կը մեկնէինք ժամը 11ին: Կառքին մէջ միայն եօթը հոգի տարեց ենք, մնացեալը Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Նոր Սերունդի երիտասարդութիւնն է, ուրախ եւ խանդավառ: Օդը արեւոտ է, կառքը կը սուրայ լեռներու մէջէն: Տղաքը կ'երգեն ազգային յեղափոխական երգեր: — « Յառաջ նահատակ ցեղի անմահներ»:

— Ի՞նչ ամօթ պիտի ըլլայ, տղաք, այս ուրախութենէն վերջ, երբ պարտուած վերադառնանք, կ'ըսենք մենք տարեցներս: — Ոչ ոչ անպայման պիտի շահինք, կը կրկնեն բոլորը միասին.— Մենք Հայ ենք, անոնք տակաւին Հայերու հետ չեն չափուած:

Ժամը 2ին կը հասնինք նշանակուած տեղը: Խաղը պիտի սկսի ժամը 3ին: Հանգստի համար մէկ ժամ կայ տակաւին: Ամէն կողմ յայտարարութիւններ կ'երեւան: Նշանակուած ժամուն խուռն բազմութիւն մը լեցուեցաւ դաշտը, նաեւ ոստիկաններ եւ ոստիկան գինուորներ կազմ եւ պատրաստ: Տեղացիներէն իմացանք որ մեծ կարեւորութիւն տրուած են օրուան մրցումին եւ ատոր համար ոստիկանութիւնը զգուշութեան ամէն միջոց ձեռք առած է :

Երկուստեք խաղացողներուն ինքնութիւնները քննուելէ վերջ, մեր լաւագոյն խաղցողներէն մէկը դուրս կը ձգուի: Խնդիր չհանելու համար, մեր կրտսերներէն Անդրանիկը կ'անցնի տեղը Հայու հպարտանքով մը: Հեռուն ըլլալուն համար պաշտօնական դատաւոր չկայ :Վիճակ կը ձգուի եւ դատաւորը հակառակորդին կ'իյնայ: Շատերս կը յուսահատինք: Դաշտը իրենց, դատաւորը իրենց, մեր լաւագոյն խաղացողը դուրս կը մնայ խաղէն: Հակառակորդները բոլորն ալ յաղթանդամ են:

Հոգ չէ, պէտք է յաղթենք ամէն գնով, կ'ըսեն մեր տղաքը ու կը մտնեն դաշտ: Անմիջապէս կը պարզուի որ հակառակորդ խումբը օդէն կը խաղայ գլուխով: Մեր տղաքը կը սկսին ցածէն սուրացնել գնդակը: Հազիւ հինգ վայրկեան անցած, առաջին կէտը կը նշանակէ հակառակորդը: Խելայեղ ծափեր եւ կեցցէներ չորս կողմէն: Գնդակը կը վազէ մէկ բերդէն միւսը: Կիսախաղը վերջանալուն երկու վայրկեան մնացած, մերինները եւս կը շահին իրենց առաջին կէտը:

Առաջին կիսախաղը կը վերջանայ 1—1: Երկրորդ կիսախաղը կը սկսի աւելի կատաղի, հազիւ երեք վայրկեան անցած կէտ մը եւս կը նշանակեն մերինները: Կը հրճուինք բոլորս, դիտողները կը սկսին զովել մերիններուն խաղարկութիւնները: Շատ չանցած կը շահինք երրորդ կէտ մը, հակառակորդները կը յուսահատին, մենք խաղը շահուած կը համարենք: Դատաւորը կը սկսի կողմնակցութիւնը ցոյց տալ բացէ ի բաց, անտեղի faul փռանք մը ի նպաստ իրենց որով կը նշանակեն երկրորդ կէտը: Վերջանալուն հազիւ եօթը վայրկեան մնացած, դատաւորը կը սուլէ «փենալթի» մը: Վէճ եւ խառնակութիւն, բայց անիրաւ դատաւորը ընդունիլ կուտայ եւ խաղը կը վերջացնէ 3—3:

Բոլորիս սիրտը կոտրած՝ կը վերադառնանք , անհամբեր սպասելով իրենց գալուն, մեր դաշտին վրայ :

Ներկայ մը

ԲՈՒՌՆ ՓՈԹՈՐԻԿ մը կը տիրէ Մանշի ափերուն վրայ, խանգարելով չոգենաւային երթեւեկը: Ամեհի ալիքները Թումբ մը քանդեցին Ֆրանսական ծովեզերքին վրայ :

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ԺԱՄԻՆ ԲԱԿԸ

Բ.

Տէր Աբրահամ այն հազուագիւտ ծերունիներէն էր որոնք իրենց կենդանութենէն՝ մարդկային կապերը թօթափելով՝ կանխահաս մուտքով մը բարձրագոյն աշխարհի մը մէջ կը թեւակոխեն, ուրկէ կիրքերը ու ակնկալութիւնները վըտարուած են ի սպառ: Տեսակ մը անդրիացում է ասիկա :

Մահուան մերձաւորութիւնը այս հրաշքը կը գործէր չատերու վրայ. հրաշք որ կեանքի վերադարձին իսկոյն կ'աներեւութանայ :

Տէր Աբրահամ մեծ իմացականութիւն մը չունէր, բայց իր յիշողութիւնը կարծես նոր աւիւնով, եւ այն համեմատութեամբ որով իր միւս զգայարանքը տկարացեր էին, զօրացած կը թըւէր՝ մարելու մօտ կանթեղի մը վերջին ցոլքին պէս :

Իր երիտասարդութիւնը ու պատանութիւնը լեցնող էն կարեւոր եղելութիւններուն յստակ վերյիշումը ունէր, որ կարծես իր հիմակուան կեանքին պարապութիւնը մոռցնելու կը ծառայէր այս պահուն :

Նախ՝ իր համեստ դաստիարակի սկզբնաւորութիւնը, սկզբնաւորութիւն որ վերջ մըն է եղեր միանգամայն, վասնզի երբեք այդ համեստութենէն թիզ մը վեր չէր կրցած ելլել, հազիւ ձեռքը մինչեւ բերանը հասցնելով, նոյնիսկ հիմա որ քըսան տարուան աւագերէց մըն է ահաւասիկ:

Շատ լաւ կը յիշէր այն ատենի աղաները, ամիրաներ ամէնքն ալ, մեծ մասը սարաֆներ, ոչ ուսեալ հարկաւ, ոչ ալ կրթեալ մինչեւ անգամ , որոնց դիմացը բէչը բէչին բերելու ստիպուած էր ամէն վայրկեան: Բայց ատոր քով յատկութիւններ որոնք վճռապէս պատկառանք կ'ազդէին եւ նժարը դէպի համակրութեան կողմը կ'իջնէին :

Անոնցմէ մէկուն մանաւանդ՝ Սեղբոսեան Մկրտիչ աղային, որ ճիշդ այս եկեղեցին կառուցած էր իր ծախքովը՝ դէմքը աչքին առջեւն էր, նիհար, բարձրահասակ, երերացող քալուածքով մարդ մը, որ սրտմտութեան մը վայրկեանին դպրոցէն վռնտէր էր զինքը:

Պետրոս Պատուելին, այս էր իր աշխարհականի անունը, տուն դարձեր էր այն իրիկուն , ամօթէն ու դողէն գունատած: Ի զուր իր հէք կինը, իր զաւակները միացեր էին մխիթարելու համար զինքը ու չզգացնելու աղէտին մեծութիւնը: Հազիւ ամիս մը կար աւագ օրերուն, ու հեռուէն գալուստը զատկական տօնին՝ հիմա այրացուեր այս ընտանիքին վրայ ահաւոր ու ըսպառնացող խոցոտումի մը պէս կը թուէր իր աչքին, ու չքաւորութեան դատապարտուած իր գոյութեան բոլոր դառնութիւնները երեւան հանելու յատուկ դիտաւորութեամբ պատրաստուած փորձութիւն մը :

Յաջորդ օրը դպրոց չկար, պզտիկ լաճերու անտանելի խաժամուժը իր գլուխը չցաւցուց այլեւս, բայց աղմուկին վարժութիւնը ունէր ու զըրկանք մը եղաւ ասիկա իրեն: Յետոյ ազրուստի ուրիշ միջոց մը գտնելէն յուսահատեցաւ :

Աւագ շաբթուն քանի մը բարեկամներ եկան գտան զինքը. իր վիճակը հարցուցին. մէկը՝ խորհուրդ մը յղացաւ. թէ որ պատուելին խոնարհ , շատ խոնարհ լեզուով մը խնդրագիր մը ուղղէր աղային, կամ ինքը անձամբ անոր տունը երթար, գործած պակասութեանց ներում խընդրելու :

Իսկոյն համոզուեցաւ ասոր ու գիշերը լուսցուց գրելով, սրբագրեց ու աւրեց իր աղերսագիրը: Առտուն նորէն չհաւնեցաւ իր ոճին. ոչ, գթութիւն հրաւիրելու համար պէտք եղած բառերը գտած չէր. ու թէ որ մերժումի մը ենթարկուէր, երեւակայեցէք անգամ մը, փճացում՝ իրեն եւ իրեններուն. գրաւը՝ որ իր գրչին ծայրին կապուած էր՝ ապշեցուցիչ համեմատութիւններ կ'առնէր :

Նուազ տենդոտ ժամուան մը յետաձգեց այս անիծած թուղթին գրութիւնը: Ցանկարծ իրարանցում մը եղաւ տանը մէջ. կինը, տղաքը դուրս վազեր էին: Աղան ինքն էր որ սանդուղներէն վեր կ'ելլէր իր սովորական ծանր ու երերացող քալուածքովը, պատուելին վազեց, դիմաւորեց. հաւատա՞ր թէ չհաւատար, տեսածին. ի՞նչ դիտաւորութեամբ եկած էր: Աղան հարցնելու ատեն չթողուց, քաշեց համբուրեց ու ճակտին տարաւ հէք դաստիարակին վտիտ ու դողդոջուն ձեռքը:

ԳՐԻԳՈՐ ԶՕՀՐԱՊ

(2)

Կը զարնեն, կը կախեն

Փեշթայէն կը հեռագրեն թէ դաղտնի դատավարութենէ մը վերջ կախուեցան բարձրաստիճան սպայ մը, զօր. Կէորկի Փալֆի, ոստիկանական սպայ մը՝ գնդ. Պելա Քորոնդի, գնդ. Նեմէթ, Մոսկուայի հունգարական դեսպանատան նախկին զինուորական կցորդը, եւ ուրիշ գնդապետ մը, Օթթօ Հորվատ: Զորսն ալ ամբաստանուած էին իբրեւ գործակից նախկին նախարար Ռայքի, որ կախուեցաւ վերջերս ուրիշ մահապարտներու հետ:

Զօր. Փալֆի, որ 40 տարեկան էր, եղած է ընդհ. քննիչ հունգարական բանակին եւ կրնար ընդհ. հրամանատար նշանակուիլ պատերազմի պարագային: Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ դաւեր կը սարքէր, տապալելու համար բոլշեւիկեան կառավարութիւնը: Նոյն մեղադրանքները միւսներուն դէմ:

★ Պուքրէշէն կը հեռագրեն Բշ. օրուան թըւականով.— Եօթը քաղաքացիներ մահուան, 18 հոգի ալ երկարատեւ բանտարկութեան դատապարտուեցան, իբրեւ աշխարհիկ եւ խռովարար, դատուելով զինուորական ատեանի մը առջեւ:

Դատավարութիւնը երեւան հանեց «Կարմիր Դրօշ» թերթը, որ կը հրատարակուի Թրանսիլվանիոյ հանքային շրջանին մէջ: Ամբաստանեալներէն չորսը դատապարտուեցան ցկեանս բանտարկութեան, չորսը տասը տարի թիապարտութեան, մէկը ութ տարուան, ինը՝ մէկէն տասը տարուան:

★ Փրակայի պաշտօնական գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ չորս հոգի դատապարտուեցան մահուան, չորս հոգի ալ ցկեանս բանտարկութեան, իբրեւ լրտես օտար պետութեան մը: Դատավարութեան ատեն ամբաստանեալները կը կոչուէին «գործարանատէրներ, մսագործներ, փոխադրութեան գործակալներ եւ գողեր, որոնք հակապետական թռուցիկներ կը ցրուէին, փախուստներ կը կազմակերպէին, սպանութիւններ կը ծրագրէին եւ լրտեսութիւն կը կատարէին»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻ ՆՈՐ ՇԷՆՔԻՆ հիմնարկէքը կատարելով, նախագահ Թրումըն ճառ մը խօսեցաւ 16.000 ունկնդիրներու առջեւ, եւ հրաւիրեց բոլոր ազգերը համաձայնիլ գործնական ծրագրի մը վրայ, օրէնքէ դուրս հռչակելու համար հիւլէական ռումբը: Այս առթիւ ըսաւ թէ Մ. Նահանգները առաջարկեցին յանձնել իրենց հիւլէական ռումբերը, համաձայն Ազգաժողովի ծրագրին, բայց Ռուսերը մերժեցին: Առանց Խ. Միութեան անունը տալու, Թրումըն հրաւիրեց զայն աւելի լաւ եւ ազդու ծրագիր մը ներկայացնել: Յետոյ փառաբանեց Ազգաժողովին դերը:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ արտաքին նախարարը յայտարարութիւն մը կարդալով օտար մամուլի ներկայացուցիչներուն առջեւ, հրաւիրեց բոլոր կառավարութիւնները դիւանագիտական եւ առեւտրական յարաբերութիւններ հաստատել «փոխադարձ յարգանքի եւ հաւասարութեան հիման վրայ»: Յայտարարութիւնը կ'ըսէ թէ նորակազմ կառավարութիւնը պիտի ջանայ գլուխ հանել Գերմանիոյ միութիւնը եւ հաշտութիւն կընքել մասնակցութեամբ չորս մեծ պետութեանց: Նախարարը յատկապէս շեշտեց թէ այդ հաշտութիւնը պիտի հիմնուի Եալթայի եւ Փոցտամի համաձայնութեանց վրայ, թէ Գերմանիա պիտի պարտաւորուի հատուցումներ վճարել մանաւանդ Խ. Միութեան, թէ պիտի պայքարին նացիականութեան եւ զինապաշտութեան դէմ եւն.:

ՆՈՐ ԶԷՆՔԵՐ փորձելու համար, 30 միլիոն տոլարի վարկ մը քուէարկեց Մ. Նահանգներու խորհրդարանը, գրեթէ առանց վիճաբանութեան: Ամերիկեան թերթերը կը գրեն թէ ռուս գիտնականներ ճամբայ ելած են դէպի Սառուցեալ գօտի, նախագահութեամբ Վլատիմիր Արսենիեւի, «գիտական հետազօտութիւններ կատարելու համար»: Կը կարծուի թէ ուրանիոմ պիտի փնտռեն:

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ռազմափորձեր պիտի կատարուին ուրբաթ օր, Ֆոնթէնպլոյի վերեւ, մասնակցութեամբ ֆրանսական, պելժիական, անգլիական եւ հոլանտական օդանաւերու, փորձելու համար վերջին զէնքերը: Այս գործողութեանց ընթացքին ռումբեր, հրթիռներ եւ թնդանօթի ռումբեր պիտի արձակուին դէպի գետին, որոշ նշանակէտներու վրայ:

ՏԱՆՑԻԿ – ՎԱՐՇԱՒԱ ճեպընթացը գիծէն դուրս ելաւ Բշ. օր: Մեռեալներուն թիւը կը հաշուեն երկու հարիւր, վիրաւորներուն թիւը՝ շատ աւելի:

ԻՍՐԱՅԷԼ բողոքագիր մը ուղղեց Ազգաժողովին, դանդատելով թէ հարիւրաւոր Հրեաներ բանտարկուած են Իրաքի մէջ, վրայ տալով իրենց ստացուածքները: Իրաքեկներու կարծիքով, Իրաքի կառավարութիւնը կ'ուզէ որ Իսրայէլ ընդունի հարիւր հազար Հրեաներու փոխանակութիւնը նոյնքան արաբ տարագիրներու հետ որոնք հեռացած են Պաղեստինէն:

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

Մարսէյլի մէջ

Նոյեմբեր 5ին, ժամը 20.30էն մինչեւ առտու, Cinéma Alcazarի մէջ:

Մանրամասնութիւնները հետզհետէ:

★

Առնուվիլի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Վարդան» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ «Նոր Սերունդ»ի Կառվարենց մասնաճիւղին:

Այս կիրակի, 30 Հոկտեմբեր ժամը 14.30էն մինչեւ 23.30, Salle Gallemandի մէջ, Առնուվիլի կայարանի դիմաց:

Կը նախագահէ ընկեր Դ. ԴԱՒԻԹԽԱՆԵԱՆ

Կը խօսին քաղաքապետ MAZURIER եւ ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին օրիորդներ Ա. Քէօսէեան եւ Մուրատեան (երգ): Նոր Սերունդի անդամներ (կատակերգութիւն):

Եւրոպական պարերու համար ընտիր նուագախումբ:

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ:

Հաղորդակցութեան միջոց.— Gare du Nordէն շոգեկառք ժամը 14.15ին եւ Porte de la Chapelleէն օթօպիւս ամէն ժամու:

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ.— Նոյեմբեր 4ին, Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Salle des Fêtesի մէջ:

Մանրամասնութիւնները առանձին:

★

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ.— Նոյեմբեր 5ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, St. Bernardի սրահին մէջ:

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

Նորընծաներու երդումը

Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն կը հրաւիրէ Փարիզի եւ արուարձաններու բոլոր ընկերները ընդհ. ժողովի այս շաբաթ, 29 Հոկտեմբեր, ժամը 20ին, Salle des Sociétés Savantes, 28 rue Serpente, ուր տեղի պիտի ունենայ նորընծաներու երդումի հանդիսաւոր արարողութիւնը:

Կը նախագահէ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

Ժողովրդական ամսաթերթ Բժշկութեան եւ Առողջապահութեան, կամ Տունին բժիշկը, 9րդ տարի: — Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ:

Լոյս տեսաւ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐի թիւը (105), հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

Խենթերը եւ իրենց արուեստը (Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ): Պատմութիւն բժշկութեան (Կ. Յ. ԲԱՍՄԱՋԵԱՆ): Անձնասպանութեան մասին (ՏՈՔԹ. ՔՕԼՕԼԵԱՆ): Կապոյտ հաղ (ՏՈՔԹ. ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆ): Թոքախտ եւ ամուսնութիւն (ՏՈՔԹ. ՍՈՒՔԻԱՍԵԱՆ): Հայաստանի հողը (ՔԱՂՀԱՆ): Պատասխաններ բաժանորդներու բժշկական հարցումներուն (ԽՄԲ.):

Տարեկան բաժնեգինն է 500 ֆր.: Արտասահման 750 ֆրանք: Դիմել՝ Շ. Նարդունի, 17, Rue Damesme, Paris:

ՅԱՌԱՋ կը նուիրեն

Տիկին Ս. Ղեւոնդ Աճէմեան, Նիս Եորքէն, տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Գամըշըլի (Սուրիա) Ազգ. վարժարանին:

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme – (13e)

ԵՌՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 8ին, դպրոցին սրահը, 73 rue Rabelais: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի ժամը 9ին, 19a rue Caumartin: Կը խօսի Պ. ՄԵՍՈՒՄԵՆՑ: Նիւթը՝ «Հայկական հին երաժշտութիւն»: Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 8.30ին, Chope du Nord: Կարեւոր օրակարգ:

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Քեռի» խումբին դասախօսական ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը դասախօսէ ընկեր Պիլալը:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի առաջին ընդհ. եռամսեայ ժողովը շաբաթ 29 Հոկտ. ժամը 20ին, Bar du Globe:

ԼԻՈՆ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, այս չորեքշաբթի երեկոյ, ժամը 8ին, 194 rue Vendôme, Լիոն: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

Գինեձօն Մարսէյլի մէջ

Ի պատիւ մեր երէց ղեկավարներուն: Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի: Այս երկուշաբթի 31 Հոկտ., իրիկուան ժամը 9ին, Clubի շքեղ սրահներուն մէջ, 51 rue Grignan, Մարսէյլ:

Այս առթիւ պիտի ներկայացուին 1948ի եւ 1949ի մեր ողիմպիականներուն ինչպէս եւ նաւագնացութեան շարժանկարները:

Կը հրաւիրուին ընկերներ, բարեկամներ եւ համակիրներ: Մուտքը ազատ է

ԶԵԿՈՒՑՈՒՄ ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻ ՄԱՍԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Զորեքշաբթի օր, 26 Հոկտ., ժամը իրիկուան 9ին, ընկեր Տիգրան Զիթճեան տեղեկութիւններ պիտի տայ ամերիկահայ գաղութի մասին, Ահարոնեան Ակումբի մէջ, 26 rue des Convalescents: Կը հրաւիրուին ընկերներ եւ համակիրներ:

Պ. ԶՕՊԱՆԵԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆ դասախօսութիւնը այս շաբաթ օր, ժամը 5ին, Cité Universitaireի Հայ Ուսանողական Տան մէջ, 57 Bld. Jourdan: Նիւթ՝ «Միջնադարեան Հայ Բանաստեղծութիւն» Կոստանդին Երզնկացի: Մուտքը ազատ է:

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ֆր. Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ, մասնակցութեամբ Սանուհիներու, 29 Հոկտ. Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, Berliet – Milletի շքեղ սրահին մէջ, Place Bellecour, Լիոն: Այլազան անակնկալներ: Աթրաքսիոն, պարի մրցում, գեղեցկութեան ընտրութիւն, ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Կը նուագէ Berliet Milletի յայտնի նուագախումբը: Այդ օրը՝ բոլորդ դէպի պարասրահ, քաջալերելու համար Ֆր. Կապ. Խաչի նուիրական ձեռնարկը:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Համախարբերդցիական Միութեան Վիէնի մասնաճիւղին ընտանեկան խնջոյքը Հոկտ. 29, շաբաթ երեկոյ ժամը 8ին, հայրենակից Խաչիկ Պետրոսեանի սրճարանին մէջ:

Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ ըլլալ:

ՕՂԱԿԻ ԳՈՐԾ ՈՒՆԵՑՈՂՆԵՐԸ

Կրնան դիմել Իսի լէ Մուլինոյի մէջ Պ. Յակոբ Հանտարեանի, 21 Rue Verdi:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Jeudi 27 Octobre 1949 Հինգշաբթի 27 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5985–Նոր շրջան թիւ 1396

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԴԱՍԱՐԱՆ ՄԸ, ԿՐԹԱՐԱՆ ՄԸ...

Հակառակ բոլոր տագնապներուն, այս դաղութը կը հաշուէ տասնեակ հազարաւոր միջին հարուստներ։

Որո՞ւն համար արտակարգ զոհողութիւն է հանրօգուտ յանձնառութիւններ ստանձնել, արեւելեան գաղութներուն մէջ,— Յունաստան, Սուրիա, Լիբանան։

Դեռ չենք խօսիր միլիոնատէրներու մասին, որոնց գնած փառաւոր ապարանքները, «վիլլա»ներն ու յարկաբաժինները ոչինչ կ'աւելցնեն իրենց վարկին ու փառքին վրայ։

Արդէն իսկ բազմութիւն մը չէ՞ն կազմեր անոնք որ աւազի վրայ նստած են մէկ օրէն միւսը, շնորհիւ իրենց «հեռատեսութեան»։ Բուն բառով՝ չտեսութիւն, իբրեւ հետեւանք օտար հրապոյրներու։

Ուրիշներ ալ չարաչար պիտի զղջան տարիներու ընթացքին։ Բայց ուշ պիտի ըլլայ։

Ոչ մէկ հարստութիւն կրնայ փոխարինել հանրօգուտ ծառայութեան երանութիւնը։

Այդպէ՛ս կը գործէին մեր պապերն ու պապերուն պապերը, երբ կրթարան մը կը կառուցանէին ժամուն բակը։ Կամ առատաձեռն նուէրներ, կտակներ կը տրամադրէին, դպրոցներ բանալու համար հեռաւոր, անճար քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ։

Անոնք ոչ Եւրոպա տեսած էին, ոչ ալ իրենց ուսումնականութեամբ կը սնքային։

Մինչեւ այսօր ալ, որքա՛ն հաստատութիւններ այդ կարգի յայտնի կամ անյայտ ազգասէրներու կը պարտին իրենց գոյութիւնը, Պոլսոյ թէ Կովկասի մէջ։

Նոյն փրկարար դերը կատարած են բազմաթիւ ժողովրդային հանգանակութիւններ, հին օրերէն մինչեւ այսօր։

Վերջին պատերազմէն քանի մը ամիս առաջ, երբ Ալեքսանտրէթի Սանճաքին ժողովուրդն ալ ցիրուցան կ'ըլլար իբրեւ հետեւանք միջազգային խաղերու, «Յառաջ» պարտք սեպեց հանգանակութեան մը ձեռնարկել։

Գումարը, մօտաւորապէս 140.000 ֆրանք, օրըօրին փոխադրուեցաւ Կիլիկիոյ հանգուցեալ կաթողիկոսին, Պետրոս արք. Սարաճեանի, որպէսզի յատկացնէ հիմնական ձեռնարկի մը, առաւելապէս՝ կրթարանի։

Ազատագրութենէն վերջը միայն իմացանք որ շինած են գեղեցիկ դպրոց մը, Այնճարի մէջ (Լիբանան), ուր կը գտնուի Մուսա Լերան տարագիրներուն մեծ մասը։ Անունն ալ՝ «Յառաջ»։

Երբ կարելի է այսքանը կատարել մասնակի ձեռնարկով մը, ինչո՞ւ աւելին չփորձել, անհատական կամ հաւաքական նախաձեռնութեամբ։

Միշտ պիտի յիշեցնենք,— Սուրիա – Լիբանանի մէջ եւ այլուր դպրոցներ կան որոնք սիրտ կը ճմլեն, իբրեւ շէնք։ Շատերը տարբերութիւն չունին մթերանոցէ, մարագէ կամ ախոռէ։

Դասարաններ կան մերկ, ծեփերը թափած պատերով։ Ոչ աշխարհագրական կամ գիտական քարտէս, ոչ ալ բնագիտական գործիքներ։

Այս հողերէն ո՞ր մէկը չէն կրնար ստանձնել բախտաւոր անհատներ կամ խումբեր։

Դանիական ընկերութիւն մը, հաշուեյարդարի ենթարկելով իր որբախնամ գործը Հալէպի մէջ, ազգին ձգած է ընդարձակ տարածութիւն մը, որուն տաղաւարներուն մէջ ճեմարան մը կը ծաղկի 1947էն ի վեր։

Պիտի չգտնուի՞ քաջ մարդ մը, փառաւոր շէնք մը կանգնելու համար այդ հողին վրայ, իբրեւ տեւական յիշատակարան։

Ճեմարանին խնամակալութիւնը արդէն իսկ բացած է չորս դասարաններ՝ ֆրանսական պաքալորէայի ատրճանով։ Նախահաշիւը՝ 25.000 սուրիական ոսկի, որուն տասը հազարը բաց կը հաշուեն։

Նորէն եւ նորէն, միտք բերէք այն ճամբաները ուր արիւն կը հոսէր երէկ, եւ վստահ ենք թէ ձա՛յն մը պիտի խօսի ձեր մէջ, ունեւորներ արեւմտեան աշխարհի։

Այդ ձայնը կրնայ ե՛ւ տառապանք, ե՛ւ երանութիւն պատճառել ձեզի, յիշեցնելով պարտականութեան ճամբան։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԱՐԺԷՔՆԵՐ

Գրավէճերու ազդեցութեանց տակ, մենք ալ յաճախ եկած ենք եզրակացութեան մը,— «Ի՞նչ կարեւորութիւն ունի բարոյական մարդը, երբ տաղանդը, անվիճելի տաղանդը ինքզինքը կը պարտադրէ»։

Ու կը սկսինք շարա՛ն շարա՛ն յիշել «մեծերը», Օսկար Ուայլտէն մինչեւ Պոտլէր կամ Վերլէն, չմոռնալով նորերն ալ, իրենց երեւելի եւ աներեւոյթ «առաքինութիւններով»։

Եթէ որոշ ճշմարտութիւն կը պարունակէ այս վարկածը, մեր իրականութեան մէջ ան «բացարձակ ճշմարտութիւն» մը ըլլալէ հեռու է սակայն։ Գոնէ «հասարակ մահկանացուներուս» համար։

Նախ, արուեստագէտը կամ գրագէտը, իր մարդ արարած մը ըլլալը մոռցնել տալու համար պէտք է մօտեցած ըլլայ աստուածներուն։ Որքան քիչեր սակայն հասած են այդ բարձունքին։

Մեր քովն ի վեր քալող եւ մեր ամենօրեայ կեանքին կապուած գրագէտին մէջ իրաւունք ունինք փնտռելու «մարդը» որ պէտք չէ հակասէ արուեստագէտին եւ անոր տաղանդին գեղեցկութիւնները քաշկռտէ ցեխին մէջ։ Իրաւունք ալ չունի, եթէ իրաւ արուեստագէտ է եւ իր հոգին իսկապէս մեծ է, գեղեցիկ ու բարձր։

Թող մեզի ըսեն թէ Հանճարը զարտուղի է, դուրս մարդկային ընկալեալ օրէնքներէն, բայց չըսեն թէ ամէն քայլափոխիդ հանդիպողը այդ «աստուածներու դասուն» կը պատկանի։

Ինչո՞վ ենք մեղաւոր, երբ կը ստիպուինք վերապահ դիրք մը բռնել այն «տաղանդ»ներուն հանդէպ որոնք ոչ միայն չեն կրնար մոռցնել մեզի «մարդը», այլեւ իրենց տգեղ եւ սովորական, շատ սովորական... տկարութիւններուն մշուշով կը պղտորեն ինչ որ կայ գեղեցիկ իրենց մէջ։

ՍՕՍԻ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ, որուն անդամ են եօթը պետութիւններ, կը խորհի փոխադարձ պաշտպանութեան դաշինք մը առաջարկել Անգլիոյ, զինուորական գործակցութեամբ։ Այդ եօթը պետութիւններն են Եգիպտոս, Իրաք, Լիբանան, Յորդանան, Սէուտի Արաբիա եւ Եէմէն, իսկ իբրեւ իսլամական երկիր՝ Իրանը։ Արաբական Դաշնակցութիւնը արդէն ընդունած է Եգիպտոսի առաջարկը՝ հաւաքական ապահովութեան ցանց մը կազմելու համար արաբական պետութեանց միջեւ։ Անգլիա պաշտպանողական դաշնագիրներ ունի Եգիպտոսի, Յորդանանի եւ Իրաքի հետ։ Եթէ արաբական պետութիւնները յաջողին միացեալ ճակատ կազմել իրենց պաշտպանութեան համար, Անգլիա պիտի վերաքննէ ամբողջ Միջին Արեւելքի զինուորական խնդիրը։ Անշուշտ Մ. Նահանգներուն հետ ալ պիտի խորհրդակցի։

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կարմիր բանակը մօտեցած է Հնդկաչինի սահմաններուն, համաձայն վերջին լուրերու, ինչ որ կրնայ բարդացնել կացութիւնը։ Նոյն մտահոգութիւնը կը տիրէ նաեւ Հոնկ – Քոնկի մասին։ Ազգայնական բանակ մը, որ կը բաղկանար 300,000 զինուորներէ եւ որ մերժեց պաշտպանել Քանթօնը, երկու ամսուան ռոճիկները ստացած չըլլալով, 200.000 իջած է։

ԻՐԱՆԻ կառավարութիւնը արգիլեց օտար մշակութային հաստատութիւնները գաւառի մէջ։ Թէհրանի հաստատութիւններն ալ մասնաւոր հսկողութեան պիտի ենթարկեն, սահմանափակելով ամբողջ գործունէութիւնը, բացի լեզուի դասերէն։ Այս որոշումէն կ'ազդուին հինգ բրիտանական, երկու ռուսական ուսումնարաններ։

ՍՊԱՆԻՈՅ դիկտատորը, զօր. Ֆրանքօ, ճառ մը խօսելով Լիզպոնայի մէջ, իրեն ի պատիւ սարքուած սեղանի մը առթիւ, յայտարարեց թէ «Եւրոպա կը գտնուի պատերազմի պատրաստութեան ճամբուն վրայ, եւ թէ իր ժողովուրդներուն մէկ մասը սարկութեան մատնուած է, միւս մասն ալ արշաւանքի մը սպառնալիքին»։

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ նոր ճառ մը խօսելով, ըսաւ թէ «նոր ընտրութեանց ժամը կը մօտենայ հսկայաքայլ», եւ թէ իր կազմակերպութեան վարիչները կ'ինայ պատրաստել երկրին վերանորոգումը։

Դանիէլին կազմութիւնը

« ՊԷՏՔ Է ԱՃԱՊԱՐԵԼ »

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, նոր վարչապետը, Պ. Ժիւժ Պիտօ, յաջողած է հարթել կարգ մը դժուարութիւններ, ապահովելու համար նոր դահլիճին կազմութիւնը եւ վաւերացումը։

Այսպէս, ընկերվարականները վերջին պահուն խոստացած են մասնակցիլ դահլիճին, պահելով նախկին պաշտօնները, բացի ազգ. պաշտպանութեան նախարարութենէն։ Միւս կողմէ, Պ. Դանիէլ Մայէր, որուն մէկ նամակը պատճառ եղաւ նախկին դահլիճին հրաժարման, հաւանած է ետ առնել իր թեկնածութիւնը՝ աշխատանքի նախարարութենէն։

Արմատականներն ալ խոստացած են դիւրացնել դահլիճին կազմութիւնը։ Իրենց վարիչներէն Տալատիէ, նախկին վարչապետ, միշտ կը պնդէ որ վարչապետութիւնը յանձնուի իրենց կուսակցութեան թեկնածուին։ Բայց Պ. Էռիօ, Ազգ. Ժողովին նախագահը, աւելի հաշտարար լեզու մը գործածեց։ Միւս կողմէ կուսակցութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց, երկար խորհրդակցութենէ մը վերջ։ Զեկոյցը կ'ըսէ թէ Ֆրանսայի ելմտական կացութիւնը եւ միջազգային դիրքը պիտի ծանրանան, եթէ տագնապը աւելի երկար տեւէ (չորրորդ շաբաթն է որ կառավարութիւն չկայ)։ Կուսակցութիւնը «վերապահելով հանդերձ բոլոր վարդապետական տեսակէտները որոնց հաւատարիմ կը մնայ, ներկայ պարագաներուն մէջ զանոնք պիտի ստորադասէ երկրին կառավարութիւն մը տալու պահանջին»։

Հանրապետութեան նախագահը վերջին պահուն ազդարարեց կուսակցութեանց վարիչներուն։

— «Աճապարեցէ՛ք։ Երեք շաբթուան տագնապէ մը վերջ, կառավարութիւն մը կազմելու ձեր ձախողանքը կը վարկաբեկէ վարչաձեւը եւ իմ պաշտօնս»։

Պ. Էռիօ, Ազգ. Ժողովին նախագահը, նոյնպէս յայտարարեց.— «Պէտք է աճապարէք, եթէ կ'ուզէք փրկել Հանրապետութիւնը»։

Պ. Պիտօ եւս վճռական դիրք մը բռնած էր, սպառնալով հրաժարիլ, առանց Ազգ. Ժողովին ներկայանալու եւ իր պաշտօնին վաւերացումը խնդրելու։ Եթէ վերջին պահուն անակնկալ մը պատահելով Պիտօն ալ ձախողի, հաւանաբար նոր վարչապետ նշանակուի Պ. Փլէվէն, որ ելմտական նախարար եղած է զօր. տը Կոլի դահլիճին մէջ։ Իսկ իբրեւ վերջին յոյս կը մնայ հրաժարեալ վարչապետը, Պ. Քէօյ։ Իրազեկներ կը հաւատեն թէ երբ կացութիւնը յուսահատական դառնայ, ան ստիպուած պիտի գայ իբրեւ փրկիչ։

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Պ. Էռիօ չափաւորութիւն թելադրելով իր կուսակիցներուն, ազդարարած է թէ Հանրապետութեան նախագահը կը խորհի հանդիսաւոր կոչ մը ուղղել Ազգ. Ժողովին, յիշեցնելով կացութեան ծանրութիւնը։ Եթէ այս կոչն ալ ապարդիւն մնայ, այն ատեն հաւանական է որ հրաժարի։

Ազգ. Ժողովին համայնավար խմբակցութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց որով կ'ըսէ թէ տագնապը կ'երկարաձգուի, որովհետեւ «կ'ուզեն դուրս ձգել բանուոր դասակարգը եւ համայնավար կուսակցութիւնը»։ Յետոյ կը թելադրէ միացեալ ճակատ կազմել, արժեցնելու համար աշխատաւորներու պահանջները, կրճատելով զինուորական ծախքերը։

ՉԵԽԱԿԱՆ կառավարութիւնը 24 ժամ պայմանաժամ տուաւ բրիտանական դեսպանատան բարձր պաշտօնատարներէն Ճոն Հէյնի, որպէսզի հեռանայ երկրէն, ամբաստանուած ըլլալով իբրեւ լրտես։ Ամբաստանեալը արդէն հեռացած էր, Գերմանիա կամ Աւստրիա անցնելով։ Չորս օրուան մէջ այս երկրորդ Անգլիացի պաշտօնատարն է որ կ'ամբաստանուի,— Չեխոսլովաքիոյ կաթոլիկ եպիսկոպոսները յանկարծ փոխելով իրենց դիրքը, հրահանգեցին քահանաներուն՝ կատարել կառավարութեան պահանջած հաւատարմութեան երդումը։ Մօտ 300 քահանաներ ձերբակալուած էին, մերժած ըլլալով կատարել այս երդումը։ Անսաստողները պիտի զրկուին պետական թոշակէն։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ անգլ. զօրքը աստիճանաբար պիտի կրճատուի, մինչեւ վերջնական պարպում։

ԻՐԱՆԸ նորէն «Պարսկաստան» պիտի կոչուի այսուհետեւ, Շահին հրամանով, խուսափելու համար զանազան թիւրիմացութիւններէ։ (Յաճախ կը շփոթեն հարեւան Իրաքի հետ)։

ՃԵՊԸՆԹԱՑ կառախումբ մը գիծէն դուրս ելաւ Ավինեօնի մէջ եւ պատին զարնուելով ջախջախուեցաւ։ Տասներկու հոգի մեռան, 45 հոգի վիրաւորուեցան։

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ խնդրած է անդամակցիլ Ատլանտեանի դաշինքին, եթէ հաւատանք Իտալիոյ հեռագրական գործակալութեան։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, պիտի գրաւէ Ալպանիան, եթէ յարձակում կրէ։ (Վերապահութեամբ)։

ԿՐԵՏԷԻ մէջ ցամաք ելլելու փորձ մը կատարեց ամերիկեան զօրախումբ մը։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՏԻԼԻՄԱՆԻ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԸ

Տիլիմանի ճակատամարտը մէկն էր այն մեծ կռիւներէն, որոնք ճակատագրական դեր կատարեցին, ի նպաստ Ռուսերու եւ Դաշնակիցներու :

1915 Ապրիլ 10ին, ռուսական նոր վաշտեր գացին Ատրպատական, միանալու Նալչիեւի, Խազախներուն : Շուտով հասան ռուսական վեցերորդ գունդը, հրամանատարութեամբ Տրուդինսկու եւ գնդապետ Օբրոզցովի քանի մը վաշտերը, որոնք Անդրանիկի կամաւորներու հետ կը ներկայացնէին մօտաւորապէս 11.000 հետեւակ եւ ձիաւոր զինուորներ :

Ապրիլ 16ին, Սալմաստ պիտի հասնէր նաեւ զօր. Նազարբէգեան, որուն համբաւը տարածուած էր ամբողջ Կովկասի մէջ եւ ռազմաճակատներու վրայ : Զօրավարը որոշեալ օրը ճակատը հասնելով, անմիջապէս ձեռնարկեց զինուորական գործողութեանց :

Անդրանիկ եւ գնդ. Օբրոզցով յաջորդ առաւօտ պիտի շարժէին դէպի Խան–Թախտի լեռները (Ուրմիոյ լճի ափին) . Թէեւ քիչ մը ետք, նոր հրաման մը կը հրահանգէր վերադառնալ եւ բանակիլ Մաֆիքխանդ գիւղի շրջանները :

Ուժեղ հրացանաձգութիւն մը տեղի կ'ունենար Խան – Թախտի եւ Փիր – Ջաւուշի լեռներու մէջ : Կէս ժամ վերջ, որոտալ սկսան նաեւ թնդանօթները :

Սալմաստ վերադարձած մաս մը հայ եւ ասորի գաղթականները Տիլիման պարսպապատ քաղաքէն դուրս եկած էին արդէն :

Անոնք կը պատմէին թէ՝ Թուրք զօրքերը մեծ թիւ մը կը ներկայացնեն ; Թէ ռուսական երեք գունդեր ջարդուած են Թուրքերու կողմէ :

Անդրանիկի կամաւորները կը ցատկռտէին եւ յարձակման հրամանին կը սպասէին : Հրամանատար Օբրոզցովի կարգադրութեամբ մեր կամաւորները կը բարձրանային Բարքիշլուի լեռները եւ Նազարբէգեանի կարգադրութեամբ , Անդրանիկի վաշտերէն մէկն ալ կ'ուղարկուէր Սմբատի մօտ :

Այդ վաշտը մեր ողբացեալ եւ աննման ընկեր Արտաշէս Սուճեանի վաշտն էր :

Այստեղ արձանագրենք Սամսոնի յուշերէն մաս մը, իբրեւ ականատես եւ իբր ամէնէն իրադեկը .—

« Ապրիլ 18ի առաւօտեան արեւածագէն առաջ նորից սկսուեց կռիւը : Թշնամին իր ուժեղ յարձակումը կեդրոնացրեց մեր աջ թեւի վրայ : Այնտեղ՝ ուր Սմբատն ու Արտաշէս Սուճեանը կը գտնուէին, ռուսական վեցերորդ գունդին հետ :

« Յարձակումը շատ ուժեղ էր , թշնամին շլացած նախորդ օրուան յաջողութենէն, աւելի յանդուգն դարձած էր : Նա գունդերով դուրս էր գալիս Տիլիմանից եւ բաց դաշտի վրայ շղթայ կապած առաջանում էր : Գնդեր եւ շղթաները հետեւում էին իրար, թնդանօթները գոռում էին եւ. դղրդացնում լեռները :

Ընկնող ռումբերը ակօսում էին հողը եւ ահարկու պայթիւն առաջացնում : Գործում էին տասնեակ հազարաւոր հրացաններ եւ գնդացիրներ : Աննկարագրելի, փոթորկային դղրդիւնը սարսափ էր տարածել Սալմաստի հովտին մէջ :

Լեռնաշղթան՝ ուր ամրացել էին մաս մը ռուսական զօրքեր եւ Անդրանիկի կամաւորները, իշխում էր Սալմաստի վրայ :

Թշնամին բռնել էր հովտի ամբողջ տարածութիւնը եւ առաջանում էր դէպի լեռնաշղթայի ստորոտը, սպառնալով գրաւել լեռնաշղթան :

« Ռուսական բանակէն երկու անգամ աւելի մեծ եւ ահարկու բանակ ունեցող թշնամին գրաւել էր Բարքիշլու գիւղը եւ տարածւում մինչեւ Այանի լեռները, տիրապետելով հովտի մեծ մասին :

Մինչեւ կէսօր, թշնամին իր յարձակումը կեդրոնացրել էր մեր աջ թեւին վրայ, սակայն ռուսական զօրքի եւ հայ կամաւորների միահամուռ դիմադրութեան շնորհիւ, նա մնաց որոշ տարածութեան վրայ, չհամարձակելով այդ սահմանից առաջ անցնել :

Թշնամու շարքերը հետզհետէ նօսրանում էին, կատաղի գրոհները բազմաթիւ կորուստներով ետ էին մղւում :

Բօթաբեր լուրերը հասնում էին՝ — Սմբատը վիրաւոր է ոտքից, Արտաշէս Սուճեանը կոկորդից, վիրաւոր է նաեւ ծերունի քահանայ Տէր Վարդանը, այդ օրերու Ղեւոնդ երէցը : Սպանուած է Փառակեցի Կարօն, չորս ընկերներով...

Րոպէն ծանր էր, կռիւը կատաղի, այդ գիտակցում էր ամէն զինուոր : Ընկնում էին թաւալոր, մեր քաջերը, ու բոլոր սրտերը լեցւում էին անհուն վրէժխնդրութեամբ :

Կէս օրուան մօտ, թշնամին ծուղակ ընկած գազանի պէս մռնչում էր, իր ուժերը կեդրոնացնելով այս անգամ մեր ձախ թեւի վրայ :

Անդրանիկը դիտակը ձեռքին, հետեւում էր թշնամիի շարժումներին եւ համապատասխան կարգադրութիւններ անում :

Ապա, նա թնդանօթ, գնդացիր եւ օգնական զօրք խնդրեց Նազարբէգեանից :

Փորձուած զօր. Նազարբէգեանն ալ իր կողմէ, արծուի աչքերով, ստուգում էր կռուի ընթացքը : Շուտով նա ղրկեց երկու թնդանօթ, գնդացիրներ եւ օգնական զօրք :

Անդրանիկը խոր յուզումով լսեց Սմբատի եւ Արտաշէսի վիրաւորուիլը, Տէր Վարդանի, Փառակեցիի եւ ընկերներու սպաննուիլը : Ալեկոծուեց նրա փէտայական սիրտը եւ գոռաց «պապանըզըն ճանընա... ձիս բերէք» :

Ապա հեծաւ ձին եւ թիկնապահների հետ գընաց դէպի դիրքերը : Ես հետեւեցայ իրեն, իսկ բժիշկ Տէր Թովմասեանը մնաց վիրաւորներին նախնական օգնութիւն հասցնելու :

Անդրանիկ գնաց լեռնաշղթայի ողնայարի վըրայով, ուր՝ դիրք էին բռնել կամաւորները : Զարմանալի էր նա իր ազդեցութեամբ, կռիւներու ժամանակ : Երբ նա յայտնւում էր դիրքերում, կամաւորները կարծես ուժ էին ստանում, ոգեւորւում էին, առիւծ դառնում եւ անմիջապէս իրար հաղորդում «փաշան եկաւ» :

Անդրանիկը գնում էր թշնամու գնդակների տեղատարափին տակ :

Զգուշացրի իրեն, որ իջնի ցած, նա չպատասխանեց : Երկրորդ անգամ զգուշացրի եւ նա զայրացած պատասխանեց — « Ի՞նչ կ'ըսես, ո՞ւր երթամ, կռիւը հոս է» եւ շարունակեց :

Անցնելով բոլոր դիրքերից, խրախուսեց զինուորները, ցուցմունքներ արաւ եւ պահանջեց թնդանօթներից մէկը տեղափոխել իր ցոյց տուած տեղը :

Ապա, իջաւ լեռնաշղթայից ցած, բլուրի ստորոտը գտնուած մի փոքրիկ ծառաստան :

Դիտեց բաց դաշտը եւ ասաց .— « Թշնամուն շփոթեցնելու համար, յարմար է այստեղից մի ցոյց անել» : Եւ շտապ վերադարձանք մեր դիրքերը :

Թշնամու յարձակումը աւելի ուժեղացաւ : Գալիս էին անվերջ, անհատնում : Նրանց կատաղութիւնը հանդիպում էր մերոնց դիրքերից տեղացող կարկուտի նման գնդակներին : Ինչպէս ծովի կատաղի ալիքները զարնւում են ժայռերին եւ փշրւում, այնպէս էլ թշնամու զօրքերը փշրւում էին : Թշնամուց ընկնում էին շատերը, մեռած կամ վիրաւոր :

Ոգեւորութիւնը կրկնապատկւում էր մեր կամաւորների դիրքերում, որոնք զանազան հեգնական կամ սպառնական բացագանչութիւններ էին ուղղում թշնամուն, իրենց մահաբեր գնդակների հետ միասին :

Այս ոգեւորութեան մէջ ինկաւ Սեպուհի օգնական Մատթէոս Լոպոեանը :

Անդրանիկը ծրագրեց յարձակողական ցոյց կատարել՝ թշնամին Բարքիշլու գիւղից վռնտելու համար, կամ մօտենալ լեռնաշղթայի ստորոտը գտնուող բլուրներին : Նա մի խմբով «ուռռայ» դիմեց, սակայն անյաջող եւ վերադարձաւ, մի քանի զոհ տալով :

— « Փորձը անյաջող անցաւ մի քանի զինուոր ալ զոհ տուինք», ասաց ու լռեց :

Յոգնած ճամբորդի նման նստեց մի քարի վըրայ, վառեց ծխախոտը, մի քանի անգամ ներս քաշեց կծու ծուխը, կարծես ուզում էր այդ ծուխով հանդարտեցնել իր փոթորկուած սիրտը :

Սպառեց նաեւ երկրորդ սիկարէթը եւ վերջին ծուխի գուլային հետ միասին, նրա սրտից դուրս թռաւ «ձիս բերէք» խօսքը :

Հեծաւ ձին եւ նորից գնաց դիրքերը :

Արեւը որքան մօտենում էր իր մուտքին, այնքան թուլանում էր թշնամու յարձակումը : Այլեւս չէին երեւում նրա իրարու յաջորդող շղթաները, լռել էին թնդանօթները, գնդացիրներ եւ հրացաններն էին միայն գոռգոռում :

Նիկօլի վաշտին հանդիպելով, Անդրանիկը վերցրեց նրա վաշտից մի յիսնեակ . Նիկօլի հետ իջան նորից ծառաստանը : Եւ առաջացան դէպի բաց դաշտը, թշնամու դիրքերի ուղղութեամբ :

Թշնամին չէր շարժւում , չէր առաջանում : Միայն հեռուից, Սալմաստից – Թաւրիզ տանող ճանապարհին վրայ նկատուեց մի երկար սեւ գիծ, որուն մէկ ծայրը մօտենում էր Համզաքենդին :

Նրանք ռուս Կօզակներն էին, որ շղթայ կապած առաջանում էին, մեր աջ թեւի ժայռերում տեղաւորուած Կօզակներ, որոնք հետախուզութեան համար, անցել էին լեռնաշղթան, եղել էին Զօպանլու գիւղը, ապա Ուրմիոյ լճի ափերը եւ անապահով գտնելով վերադառնում էին »:

Տիլիմանի ճակատամարտը փշրեց Խալիլ փաշայի « անպարտելի » բանակին ողնայարը, շնորհիւ հմուտ հրամանատարութեան եւ հայ կամաւորներու, Հ. Յ. Դ. խմբապետներու քաջութեան :

Այդ ճակատամարտը անգամ մը եւս հաստատեց թէ Հայը քաջ է, անձնուէր է եւ յաղթող, երբ զէնք ունի եւ ներքնապէս ալ համերաշխ է :

ԱԶԳԻՆ

Մեր հոգերը

— « Տպաւորութիւնների տղայ, էլ չես գըրում : Էր երբեմն, մի հանդէս տեղի ունենալիս , կամ մի պարզ խնջոյք կամ երեկոյթի առիթով՝ գրի առնում էիր տպաւորութիւններդ : Քով – քովի շարում էիր պատկերները, կենդանի գոյներով տալիս էիր տեսած ու ապրած յոյզերդ ու ապրումներդ : Մենք կարդում էինք, կարդում ու հրճւում : Իսկ հիմա : Լսում եմ որ բեմերից խօսում ես, ճառ ես արտասանում, բայց թէ ի՞նչ ես խօսում, ի՞նչ մտքեր ես արտայայտում՝ դրա մասին ոչինչ գիտենք , ոչինչ գիտեմ ես ինքս »:

Այս տողերը գրած է մեր երէց ընկերներէն մէկը հեռաւոր ափերէ : Եւ ահա նորէն կը մրոտեմ այս տողերը :

Մեր կազմակերպած ձեռնարկնե՞րը... Մեր հանդէս – խնջոյքնե՞րը : Միշտ նոյնը : Միշտ հոգեթով, միշտ խանդավառ, եւ բազմամարդ : Մեր ձա՞յնը : Միշտ ուժեղ, հնչուն, մատչելի :Մեր ընկերնե՞րը... Միշտ հաստատակամ եւ հաւատաւոր :

Ահա այս մեր վերջին ձեռնարկը — «Դաշնակցութեան Օրուան առթիւ : Հապճեպ, « ոտքի վըրայ » եղած ձեռնարկ մը, բայց եւ այնպէս բազմամարդ, օրինակելի կարգապահութեամբ :

Այս տարի մեր կազմակերպած հանդէսին նախագահելու համար հրաւիրած էինք Նոր Աշխարհէն նոր հասած ընկեր մը, որ 35 տարի իր հարազատներուն — Մնացորդը միայն — կարօտը քաշելէ վերջ, կարճ ժամանակով տեսութեան եկած էր : Ու պատահեցաւ որ մեր հանդէսին շաբթուն շատ կարեւոր գործով Հարաւային Ֆրանսա իջնէ : Եւ սակայն, գիտէինք որ Դաշնակցական մըն էր մեզի խօսք տուողը, եւ անպատճառ պիտի յարգէր : Ի մեծ ուրախութիւն մեզի, մեր պատուական ընկերը եկաւ, ճիշդ ատենին ու լիովին կատարեց իր պարտականութիւնը : Երբ կը պարզէինք մեր մտահոգութիւնը, պատասխանեց, լեցուն ծիծաղով մը.

— Ես Դաշնակցական զինուո՞ր եմ թէ վարձու գործակատար :

Ահա, Դաշնակցական մը, հազարներու մէջէն :

Թէ ի՞նչ կը խօսինք բեմերէն, — անմիջապէս ըսեմ որ մեծ բաներ չեն : Անմարսելի, անհասկնալի մտքեր չեն : Մեր ապրած կեանքն ու օրերը այնպիսի դասեր տուին մեզի, որ այլեւս «ըսուելիքներ»ը ծամծմել որեւէ օգուտ կամ արդիւնք չի տար : Լոյս ցորեկով , աչքի առջեւ կատարուեցաւ ու տակաւին կը կատարուին բաներ՝ որոնք որեւէ մեկնութեան չեն կարօտիր , այնպէս յըստակ են անոնք : Կ'ըսենք, օրինակ .— Ժողովուրդ Հայոց, եթէ եղունգ ունիս գլուխդ քերէ » : Եթէ մէկը քեզի գաւաթ մը պաղ ջուր տայ՝ դարձեալ փչելով խմէ : Խուսափէ, հայ ժողովուրդ, մերժելով մերժէ ու խուսափէ «շնորհ»ներէ : Ուրիշներու կողմէ եղած «շնորհ»ները անտարակոյս տիրակալութեան, շահամոլութեան սեւ կնիքը կը կրեն ու օր մը տապանաքար մը կրնան դնել քու անունիդ , անցեալիդ, ու գոյութեանդ վրայ :

Եղիր պահանջկոտ : Քաջաբար տէր կանգնէ նախնիքներուդ թափած յեղափոխական արիւնին ու հանգիստդ եւ ազատութիւնդ փնտռէ բացարձակ անկախութեանդ մէջ : Որեւէ ժողովուրդ կըրնայ աճիլ, զարգանալ, բազմանալ ու տեղ մը հասնիլ միայն ու միայն անկախ հայրենիքի եւ լիակատար ազատութեան մէջ , մնացեալը խաբկանք է ու չարախինդ կեղծիք :

Ահա, վեր ի վերոյ մտքերը զոր կը քարոզենք բեմերէն, մեծ ու փոքր Դաշնակցականներս :

Այս միտքերը, անշուշտ նորութիւններ չեն , քարոզուած են տարիներով : Ինքը՝ մեծ Հրայրը չէ՞ր որ մօտաւորապէս յիսունհինգ տարի առաջ « Դրօշակ »ի էջերէն կը քարոզէր.— « Ոչ, աղբրտիք, ոչ Ինկիլիզից , ոչ Ֆրանսուզից , եւ ոչ ալ Ռուսից ըմուտ չկայ մեզի : Մեր ըմուտ մեր բազուկները եւ մեր զէնքերն են» :

Այս մարգարէական, իմաստալից տեսութիւնը , մինչեւ այսօր ալ կը պահէ իր բովանդակ ուժը : Այս գաղափարները քարոզեցին երէկ, պիտի քարոզուի նաեւ վաղը, մինչեւ որ իրականանայ մեր երազը — Ազատ, Միացեալ, եւ անկախ Հայաստան : Այս է մեր հաւատամքը :

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՉՂՐԿԵԼ : ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԱՆԷԾՔԸ.— ՀԱՇԻՇ Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿԸ ՓԱԽՑՆԵՆ ՈՒՂՏԵՐՈՒ ԵՒ ՁՈՒԿԻՆ ՓՈՐԻՆ ՄԷՋ ՊԱՀԵԼՈՎ

Պաշտօնական վիճակագրութեանց համաձայն, հարիւր հազարաւոր Եգիպտացիներ կը շարունակեն հաշիշ ծխել: Այս կացութեան հետեւանքով Եգիպտոս դարձած է թմրեցուցիչ դեղերու առեւտուրի համաշխարհային ամենամեծ կեդրոնը: Մաքսանենգութեամբ կը փոխադրուին ափիոն, քօքային եւ ուրիշ դեղեր, բայց ապօրէն առեւտուրի ամէնէն խոշոր քանակութիւնը կը կազմէ հաշիշը:

Պաշտօնական տեղեկագիր մը կ'ըսէ թէ այս տարուան առաջին եօթը ամիսներու ընթացքին եգիպտական պահականաւերը բռնած են 11 թոն մաքսանենգուած դեղեր, աւելի քան մէկ միլիոն ոսկի արժէքով: Այս ապրանքին երեք չորրորդը հաշիշ էր: Ծովեզերեայ վարչութեան ընդհ. տնօրէնը, Ապտիւլ Մահմուտ փաշա, կառավարութեան ղրկած տեղեկագրով կը յայտնէ թէ եղած գրաւումները հազիւ մէկ տասներորդն են փախցուած ապրանքին: Եւ կը բացատրէ թէ այսօր գաղտնի առեւտուրը շատ աւելի մեծ է քան որեւէ ատեն վերջին քսանըհինգ տարիներու ընթացքին:

Կան բազմաթիւ անհատ մաքսանենգներ, բայց կան նաեւ վարպետօրէն կազմակերպուած խմբակներ: Ընդհարումները անխուսափելի են այս խմբակներուն եւ կառավարական ուժերուն միջեւ:

Հաշիշը, որ կը ստացուի կանեփէն, ալքոլի ազդեցութիւն կը գործէ: Յառաջ կը բերէ մեղմ թունաւորում մը, բարօրութեան եւ բերկութեան զգացումով մը, կը բոցավառէ երեւակայութիւնը եւ ծխողը ինքզինքը երանութեան մէջ կը զգայ, ինչպէս եւ կը կարծէ թէ ժամանակը կ'երկարաձգուի:

Անշուշտ դժուար է ճշդել Եգիպտոսի հաշիշամոլներուն թիւը: Շատեր մինչեւ երեք միլիոն կը հաշուեն, իսկ ամէնէն չափաւորները եօթը հարիւր յիսուն հազար: Ասոնց մէջ կան բազմաթիւ ականաւոր անձնաւորութիւններ:

Հաշիշը բարկ հոտ մը ունի, եւ տուրքի փորձառու պաշտօնեաները կրնան երեւան հանել զայն իրենց քիթով, նոյնիսկ պահուած հագուստներու տակ, ճամբորդի կղպուած պայուսակներու մէջ, բաւական հեռուէն:

Խստութիւնները քանի կ'աւելնան, մաքսանենգներն ալ այնքան վարպետ միջոցներ կը հնարեն: Օրինակ, կ'օգտագործեն ուղտին ջուր կրելու կարողութիւնը, հաշիշ փոխադրելու համար: Նախապէս մետաղէ խողովակներու մէջ հաշիշ դնելով կը թխէին ուղտին կոկորդն ի վար: Կարելի էր մինչեւ 80 լիպրա հաշիշ տեղաւորել իւրաքանչիւր ուղտի մէջ: Մաքսային դէտերը մասնաւոր գործիքներ հնարեցին որոնք երեւան կը հանէին մետաղին գոյութիւնը ուղտերու ստամոքսին մէջ: Մաքսանենգները այս դժուարութեան ալ յաղթեցին մետաղի տեղ գործածելով ճզախէժէ կամ կաշիէ պարունակներ:

Հաշիշը դուրս հանելու համար հարկ էր մորթել կենդանին: Բայց որովհետեւ հաշիշին լիպրան 40 ոսկիի կը ծախուի, դիւրին է զոհել ծեր ուղտ մը 3200 ոսկի շահու համար:

Հաշիշը մանր մասերու կը բաժնուի եւ այնպէս կը ծախուի, նկատի առնելով գինը: Ունեւոր ծխամոլներ, որոնք մեծ թիւ մը կը կազմեն սովորաբար զայն կը ծխեն կլկլակներով:

Աղքատները զայն կը խառնեն սովորական ծխախոտին մէջ:

Երկու գլխաւոր մեթոտներ կան ծովու ճամբով հաշիշ փախցնելու համար, բացի այն հինցած մաշած եղանակէն որով մաքսանենգ նաւակը ամայի ծովափ մը կ'առաջնորդէին, գիշերուան մութին:

Նախ, կը գործածեն ձկնորսանաւերը: Ասոնք ծովուն բացերը կ'երթան որոշ հեռաւորութեամբ եւ ձուկեր կ'որսան սովորականին պէս: Յետոյ մակոյկ մը կը մօտենայ եւ հաշիշ կը յանձնէ նեղ խողովակներով որոնք ձուկերուն բերանը կը թխուին:

Երկրորդ ձեւը,— հաշիշաբարձ նաւը թանկագին դեղը դիշերանց ծով կը նետէ թիթեղէ տուփերով կամ ջրարգել տոպրակներով, ծովեզերքին մօտ, կանխորոշ կէտերու վրայ: Յետոյ սուզակներ կուգան փոքր նաւակներով եւ կը հաւաքեն:

Ծովեզերեայ դէտերը գիտեն այս բոլոր խաղերը. բայց չեն կրնար միեւնոյն ատեն ամէն տեղ ըլլալ, քննելու համար ցամաք հանուած իւրաքանչիւր ձուկ եւ նաւամատոյց հասած ամէն նաւակ: Բայց եւ այնպէս սուզակները կը շարունակեն խուզարկել ծովուն այն մասերը որ յարմար կը դատուին հաշիշի տուփեր կամ տոպրակներ նետելու համար:

Ինչպէս դիտել կուտայ մասնագէտ մը, եգիպտական իշխանութիւնները այս պայքարին մէջ բոլորովին անկարող են բուն յանցաւորին, բոյնը մշակողին դէմ:

Պատերազմէն առաջ Եգիպտոս ներածուած հաշիշին մեծագոյն մասը կուգար Թուրքիայէն, Պուլկարիայէն, Յունաստանէն եւ Հնդկաստանէն: Այս առեւտուրը գրեթէ դադրած է, եւ այժմ այդ երկիրներուն տեղ բռնած են արաբական պետութիւնները:

Ք.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կիրակի, 16 Հոկտ., կէսօրէ վերջ, St. Menet դաշտին վրայ Aubagneէն քիչ սադին, տեղի ունեցաւ «Արծիւ»ին երկրորդ ախոյենական մրցումը, A. S. C. G. E. Electrique խումբին դէմ: Քաջալերողները շատ էին, այնպէս որ ընկեր Տօնիկեանի խոշոր ինքնաշարժը լեցուած էր: Բացակայ տղաքը այս անգամ վերադարձած էին այդեկութքէն: Ներկայ էր նաեւ լաւագոյն խաղացողներէն գինուոր՝ Ա. Արզումանեանը:

Խաղը սկսաւ ժամը 15.30ին: Հազիւ 10 վայրկեան անցած, մեր տղաքը նշանակեցին կէտ մը: Կիսախաղին «Արծիւ» 1 «Ելեկտրական»ը 0:

Հակառակ մեր յառաջապահներուն սաստիկ ամբակոծութիւններուն գնդակը կը վրիպէր՝ ձողերուն, կողքէն, վերէն: Հակառակորդ բերդապահին բախտը մեծ էր այդ օրը:

Քսան վայրկեան մնացած էր, երբ վերջապէս գնդակը իր ուղղութիւնը առաւ ու հետզհետէ նըշանակէտները իրարու յաջորդեցին: Խաղը վերջացաւ մեր յաղթութեամբ, 5—0: Թէ յաղթութիւնը եւ մանաւանդ խաղացողներուն կեցուածքը եւ լրջութիւնը, զարմանք պատճառեցին դիմացի խումբին եւ ներկաներուն:

Բոլոր խաղացողներն ալ արժանի են գովասանքի, որոնք ամէն ճիգ թափեցին իրենց Միութեան գոյները պաշտպանելու:

«Արծիւ»ը կը շարունակէ իր վերելքը, անհամբեր սպասելով երրորդ խաղին՝ S. Ol. Chartreuxն: Ներկաներէն նախկին Արծուական՝ Գ. Մակարեան խումբին յաղթութեամբ ոգեւորուած, նուիրեց 600 ֆրանք:

Կիրակի, 30 Հոկտ. առտուան ժամը 10ին Les Camoinsի դաշտին վրայ, մեր Ա. խումբը կը մասնակցի coupe de Provenceի Burelին դէմ: Փափաքողները շուտով արձանագրուին:

★ Շաբաթ 15 Հոկտ.ի իրիկունը եղաւ «Արծիւ»ին հաւաքատեղիին բացումը, 327 Chemin de la Madrague սրահին մէջ: Հրաւիրուած էին Districtը, կազելեկտրականութիւնը, C. A. M. Oddoն եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ը: Առաջին երկուքը նամակներով ներողութիւն խնդրեցին, յիշեցնելով բանաւոր պատճառներ:

Ներկայ էին C. A. M.էն Պ. Պ. Raymond եւ Hamiche, իսկ Հ. Մ. Ը. Մ.էն Ա. Վարդանեան եւ Գ. Տէրոյեան: «Արծիւ»ին նախագահ ընկեր Ա. Սարգիսեան ֆրանսերէն բարի գալուստ մաղթելով, հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս յարգել հանգուցեալ Զ. Արզումանեանի եւ Ս. Ղազարեանի յիշատակը (հիմնադիրներ եւ լաւագոյն աշխատակիցներ «Արծիւ»ին): Իսկ հայերէնով շեշտեց.— Աշխատինք ուրեմն արժեցնել անոնց թողած ժառանգը «Արծիւ»ը:

Անմիջապէս վերջ խօսք առաւ Միութեան փոխ նախագահ եւ հիմնադիրներէն ընկեր Ա. Յակոբեան որ գեղեցկօրէն պատկերացուց Միութեան սկզբնական շրջանը որ հազիւ 7 — 8 հոգիով սկսած, հետզհետէ աճեցաւ:

Յաջորդաբար ֆրանսերէն խօսք առին ընկեր Ա. Վարդանեան եւ Գ. Տէրոյեան, ջատագովելով «Արծիւ»ին վերակազմութիւնը Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողքին:

Պ. Raymond իր կարգին մաղթեց որ «Արծիւ»ը մեր շրջանի լաւագոյն խումբերէն մէկը դառնայ:

Ուրախութիւնը շարունակուեցաւ մինչեւ ժամը 21: Բոլոր ներկաները շատ գոհ բաժնուեցան տանելով իրենց հետ գեղեցիկ յիշատակ մը՝ եղբայրութեան ոգին:

Ա. Արծիւ

ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ ՄԵՌԱԾ Է, Սեպտ. 1ին, ծանօթ ուսուցիչ Վահրամ Արծրունի որ Հայաստան գացած էր Եգիպտոսի Բ. կարաւանին հետ եւ գրաբարի ու մատենագրութեան դաս կուտար էջմիածնի ճեմարանին մէջ: Միեւնոյն ատեն կ'աշխատէր Երեւանի թանգարանին մէջ՝ ուսումնասիրութիւններ կատարելով: Ծնած էր 1878ին Ակն: Երկար տարիներ ուսուցիչ եղած է Պոլսոյ մէջ ալ:

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ԺԱՄԻՆ ԲԱԿԸ

Բ.

— Պատուելի, ներէ գործած յանցանքիս, ըսաւ մեղմ ձայնով. մսանկ բեռ մը սրտիս վրայ՝ սասնկ օրերու մէջ չուզեցի պահել, շատ կ'աղաչեմ որ ներես ինծի. որոշեցի որ ես ալ քու ոտքդ գամ:

Պատուելին հազիւ կրցաւ ըսել.

— Ես խոնարհ ծառանիդ եմ միշտ. պակասութիւնը իմս էր:

— Այս ժամէն դպրոցը քուկդ է նորէն. գրագիրս քեզի հազար ղրուշ պիտի բերէ որ զատկական ծախքերդ հոգաս. բայց կ'աղաչեմ որ սրտիդ մէջ ինծի դէմ ոխ չպահես, հրաման տուր որ երթամ հաղորդուիմ:

Ոխ չպահել, հրաման տալ, ինքը որ աղային ձեռքը ոտքը համբուրելու անդիմադրելի փորձութիւնը ունէր միայն:

Երբ որ Սեդրոսեան Մկրտիչ աղան մեռաւ, ինքը քահանայ ձեռնադրուած էր արդէն:

Շատ սասնկ մանրավէպեր զօրս կրկին եւ կրկին կը պատմէր յարմար առիթներու մէջ, իրեն յատուկ զուարթ ոճով մը: Գեղացիները բոլորն ալ գիտէին Մկրտիչ ամիրային պատուելիին մինչեւ ոտքը գալը եւ ձեռքը պագնելը:

Գ.

Թաղական Խորհուրդին մէջ կարեւոր նիստ կար այն կիրակի առտուն. Թաղականները ամէնքը ներկայ էին: Ցած ձայնով կարծիքի փոխանակութեան մը մէջ ատենապետը մէկ-երկու չըսաւ, առաջարկութիւնը ընդունելու կողմը եղաւ:

— Ես անկեղծ կերպով իմ կարծիքս զուրցեմ... ես ժամը թաղելու կողմն եմ. սասնկ ատեն մը հարիւր յիսուն ոսկին կարեւոր գումար մըն է. զանգակատունը փլչելու վրայ է. ուրիշ շատ մըն ալ նորոգութիւններ կան. այո, գումար մըն է, անկեղծութեամբ ըսեմ:

Միշտ անկեղծութեամբ կը խօսէր այս մարդը. իր թաղականի ու հաշուի մարդու կրկին խղճմտանքը հաշտ էին իրարու հետ. իրօք այս աղքատ ժամուն համար հարիւր յիսուն ոսկին շատ մը օգուտներ պիտի ընծայէր. միւս կողմէն տարտամ ու խուլ բան մը իր ներսիդիէն կ'ըսէր որ ինքըն ալ իր կարգին օր մը պզտիկ գումարով մը ժամու մը մէջ պիտի կրնար թաղուիլ. ինչո՞ւ չէ. մեծ ճարտարարուեստը ամէն բան ածանցուցած էր այս դարուն մէջ. եկեղեցին ալ պատւոյ եւ անմահութեան գիները իջեցնելու էր:

Մեռելին տէրերը խորհրդարանին մէջ պատւոյ տեղը բազմեր էին: Թաղական մը ննջեցեալին ժամու մէջ թաղուելուն առարկութիւն ըրաւ. ասիկա փորձ խանութպանի հնարք մըն էր. միտքը յիսուն ոսկի մը եւս փրցնել էր միայն:

— Շիտակը ես ձեզի համակարծիք չեմ, ատենապետ էֆէնտի, հանգուցեալը, Աստուած լուսաւորէ հոգին, աղէկ մարդ էր, մեռնող մարդուն վրայ դէշ չզրուցուիր, բայց շատ թշնամիներ ունէր. թէ որ զինքը եկեղեցւոյն մէջ թաղենք, զմեզ իրաւամբ պիտի քննադատեն. տուած դրամն ալ շատ չնչին է. չարժեր:

Ատենադպիրը որ հաշտութեան կողմն էր միշտ, միջամտեց.

— Հարիւր ոսկի եւս տան եւ ամէն բան լմըննայ. ես պատասխանատուութիւնը վրաս կ'առնեմ:

Կարծես ուսերը կը ծռէին այս բեռին ծանրութեանը ներքեւ:

Ան ատեն բուն սակարկութիւնը սկսաւ ալ. թեր ու դէմ ամէն փաստերը, առարկութիւնները մէջտեղ հանուեցան. մեռելին տէրերն ալ բոլորովին անմիտ չէին. բաղդատութիւններ, հաշիւներ կ'ընէին, երեքի կանոնի վրայ հիմնուելով:

— Ի՞նչ տուաւ Նիկողոս էֆէնտին Մայր Եկեղեցւոյ մէջ թաղուելու համար. եթէ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ թաղուելու համար հինգ հարիւր ոսկի տրուի, այս ձեր մոռցուած մատուռին ինչ կ'իյնայ. յիսուն ոսկին ալ շատ է:

Բայց թաղականները եկեղեցւոյն շահը դիւրաւ լքող չէին. ուրիշ զէնքերու դիմեցին իսկոյն: Հանգուցեալին կեանքն ալ՝ խօսքը մէջերնին՝ շատ մաքուր չէր. ու պատմութիւններ անպատուուած ու փճացուած կոյսերու, ընդունուած եւ չվերադարձուած աւանդներու, սուտ երդումներու՝ դուրս թափուեցան:

ԳՐԻԳՈՐ ԶՕՀՐԱՊ

Խրիմն ալ թրքական...

Գերման մառեչալ Մանշթայն, արեւելեան ճակատի հրամանատարը, որ շաբաթներէ ի վեր կը դատուի Համպուրկի մէջ, անգլիական ատեանի մը առջեւ, Հոկտեմբեր 24ին շարունակելով իր պաշտպանողականը, մանրամասնօրէն նկարագրեց Խրիմի ճակատամարտը: Այս առթիւ հատուածներ կարդաց իր օրագրէն, պարզելով զանազան գործողութիւններ, հրահանգներ, այցելութիւններ, տագնապներ, յաղթանակներ եւ ձախողանքներ: Եւ եզրակացուց, տեսակ մը հպարտութեամբ.

— «Ճակատամարտը վերջացաւ ռուսական ուժերուն կատարեալ խորտակումով: Սեւաստափոլի անկումէն վերջ նշանակուեցայ մառեչալ, մոռնալով կրած նեղութիւններս»:

Ի՞նչ էին այդ նեղութիւնները.— «Անհրաժեշտ համբերութիւնը չունէին ինծի, բանակցելու համար մեր զինակիցներուն հետ: Հարկ է բանակցիլ անոնց հետ, ոչ թէ ուղղակի հրամաններ տալ»: (Կ՚ակնարկէ Ռումանացիներուն, միեւնոյն ատեն Գերմանիոյ լաւագոյն զինակիցները համարելով զանոնք):

... «Ճակատամարտի ամէնէն կատաղի շրջանին, ինծի այցելեցին Թրքական պատուիրակութիւն մը եւ երկու լրագրողներ: Ըսին թէ Խրիմը իրապէս Թրքական հող է»:

Ուրիշ հատուած մը նոյն օրագրէն.— «Տասը հազար գերման վիրաւորներ կան Սիմֆերապոլի մէջ: Այս տասը հազարին ճակատագիրը կը ակէ մխոքս իբրեւ մղձաւանջ մը... Ռումանական զօրաբաժին մը դասալիք եղաւ»:

Ամբաստանեալը միշտ կը հերքէ այն մեղադրանքները թէ հրամայած էր անխնայ կոտորել Ռուսերը եւ Հրեաները: Ընդհակառակն, կ՚ըսէ թէ մերժեց գործադրել իրեն տրուած հրամանները, յաճախ փոխելով անոնց իմաստը:

ԽՄԲԱԳՐԱՊԵՏՆԵՐՈՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԸ

Բչ. օր բացուեցաւ Խմբագրապետներու Միջազգային Համաժողովը, մասնակցութեամբ 200 անդամներու:

Համաժողովին նպատակն է ստեղծել խմբագրապետներու միջազգային հաստատութիւն մը, տեսակ մը ուսումնարան (Institut), հանրային կարծիքի վարիչները պատրաստելու համար անհատ դրամատէրներու, առեւտրական ընկերութեանց կամ պետական կաչկանդումներէ:

Ծրագրուած հաստատութիւնը տեւականօրէն պիտի գործակցի «Իւնէսքօ»ին հետ, որ խոստացած է հովանաւորել ձեռնարկը:

Այժմէն պատրաստուած է ծրագիր-կանոնագիրը՝ համաձայն բազմաթիւ երկիրներէ ստացուած մանրամասն տեղեկագիրներու:

Համաժողովին աշխատանքները վերջացան երէկ, Չորեքշաբթի: Վերջին նիստին Իւնէսքոյի ներկայացուցիչ Մ. Տիւժառտէն բացատրութիւններ տուաւ մամուլի բացարձակ ազատութիւնը ապահովելու նպատակով ձեռք առնուած միջոցներու մասին, աւելցնելով թէ «Իւնէսքօն» կը նախատեսէ 200 հազար տոլար յատկացնել խմբագրապետներու միջազգային հաստատութեան:

Համաժողովին յառաջիկայ նիստը պիտի գումարուի Մայիսին, Ֆլորէնցայի մէջ (Իտալիա):

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓՈՔՐԻԿ ՖԻՆԼԱՆՏԱՅԻ դէմ խմբագրական մը հրատարակեց Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրավտա», յայտարարելով թէ «կոպտօրէն կը բռնաբարէ բարեկամութեան, գործակցութեան եւ փոխադարձ աջակցութեան դաշնագիրը»: Այս առթիւ կ՚ըսէ թէ Ֆինլանտական կառավարութիւնը թոյլ կուտայ որ վերակազմուին Ֆաշական կազմակերպութիւնները, յարձակումներ կատարուին համայնավար կուսակցութեան կեդրոններուն դէմ, կը մասնակցի Մարշըլի ծրագրին եւն.: Եւ կ՚ազդարարէ.— «Ֆինլանտա մեր դրացին է եւ խորհրդային ժողովուրդը կ՚ուզէ խաղաղութեամբ եւ բարեկամութեամբ ապրիլ անոր հետ. բայց Ֆինլանտայի վարիչ շրջանակներուն քաղաքականութիւնը կը խախտէ բարեկամական յարաբերութեանց հիմերը: Անգլեւամերիկեան աշխարհակալները վտանգաւոր արկածախնդրութեանց կը մղեն Ֆինլանտան»:

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ ծանուցագիր մը ուղղելով, կը գանգատի թէ Չեխոսլովաքիոյ կառավարութիւնը «կը փորձէ իրար ձգել երկու ժողովուրդները»: Ամէնէն մեղմ ծանուցագիրն է այս, թէեւ «թշնամական» կը նկատէ Չեխոսլովաքիոյ ընթացքը: — Պելկրատի համայնավարները կը հաւաստեն թէ Թիթօ Կրեմլինի ձեռքէն պիտի առնէ Միջազգային համայնավարութեան ղեկավարութիւնը, գլուխն անցնելով նոր շարժումի մը:

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

Մարսէյլի մէջ

Նոյեմբեր 5ին, ժամը 20.30էն մինչեւ առտու, Cinéma Alcazarի մէջ:

Մանրամասնութիւնները հետզհետէ:

★

Առնուվիլի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Վարդան» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ «Նոր Սերունդ»ի կառավարենց մասնաճիւղին:

Այս կիրակի, 30 Հոկտեմբեր ժամը 14.30էն մինչեւ 23.30, Salle Gallemandի մէջ, Առնուվիլի կայարանի դիմաց:

Կը նախագահէ ընկեր Դ. ԴԱՒԻԹԽԱՆԵԱՆ

Կը խօսին քաղաքապետ MAZURIER եւ ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին օրիորդներ Ա. Քէօսէեան եւ Մուրատեան (երգ): Նոր Սերունդի անդամներ (կատակերգութիւն):

Եւրոպական պարերու համար ընտիր նուագախումբ:

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ:

Հաղորդակցութեան միջոց.— Gare du Nordէն շոգեկառք ժամը 14.15ին եւ Porte de la Chapelleէն օթօպիւս ամէն ժամու:

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ.— Նոյեմբեր 4ին, Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Salle des Fêtesի մէջ:

Մանրամասնութիւնները առանձին:

★

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ.— Նոյեմբեր 5ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, St. Bernardի սրահին մէջ:

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

★

ԻՍԻԻ ՄԷՋ Նոյեմբեր 27ին:

Նորընծաներու երդումը

Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն կը հրաւիրէ Փարիզի եւ արուարձաններու բոլոր ընկերները ընդհ. ժողովի այս շաբաթ, 29 Հոկտեմբեր, ժամը 20ին, Salle des Sociétés Savantes, 28 rue Serpente, ուր տեղի պիտի ունենայ նորընծաներու երդումի հանդիսաւոր արարողութիւնը:

Կը նախագահէ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

Ժողովրդական ամսաթերթ Բժշկութեան եւ Առողջապահութեան, կամ Տունին բժիշկը, 9րդ տարի: — Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ:

Լոյս տեսաւ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ թիւը (105), հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

Խենթերը եւ իրենց արուեստը (Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ): Պատմութիւն բժշկութեան (Կ. Յ. ԲԱՍՄԱՋԵԱՆ): Անձնասպանութեան մասին (ՏՈՔԹ. ՔՕԼՕԼԵԱՆ): Կապոյտ հազ (ՏՈՔԹ. ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆ): Թոքախտ եւ ամուսնութիւն (ՏՈՔԹ. ՍՈՒՔԻԱՍԵԱՆ): Հայաստանի հողը (ՔԱՂՀԱՆ): Պատասխաններ բաժանորդներու բժշկական հարցումներուն (ԽՄԲ.):

Տարեկան բաժնեգինն է 500 Ֆր.: Արտասահման 750 Ֆրանք: Դիմել՝ Շ. Նարդունի, 17, Rue Damesme, Paris:

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme – (13e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, Խրիմեան դպրոցը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 8ին, դպրոցին սրահը, 73 rue Rabelais: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի ժամը 9ին, 19a rue Caumartin: Կը խօսի Պ. ՄԵՍՈՒՄԵՆՑ: Նիւթը՝ «Հայկական հին երաժշտութիւն»: Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Քեռի» խումբին դասախօսական ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը դասախօսէ ընկեր Պիլալի:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի առաջին ընդհ. եռամսեայ ժողովը շաբաթ 29 Հոկտ. ժամը 20ին, Bar du Globe:

ԳՐԻՄԻԹԷԼ հրաւիրուած է բանախօսելու Թաքուն գիտութեանց մասին, Studio Athéiste կազմակերպութեան կողմէ: Այս կիրակի ժամը 3ին, Salle de Géographie, 184 Bld. St. Germain, Փարիզ: Մէթրօ St. Germain des Près: Մուտք 50 Ֆրանք:

ՀԱՄԱՍԵՐԱՍՏԻՈՑ Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին 18 rue Le Royer, Ֆրանքեւհայկական Միութեան ընթերցասրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Վարչութեան ընտրութիւն: Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն ներկայ ըլլալ որոշեալ ժամուն:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, ընկերուհի Անդրէասեանի բնակարանը 13 rue Emil Zola: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Գինեձօն Մարսէյլի մէջ

Ի պատիւ մեր երէց ղեկավարներուն: Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի: Այս երկուշաբթի 31 Հոկտ., իրիկուան ժամը 9ին, Clubի շքեղ սրահներուն մէջ, 51 rue Grignan, Մարսէյլ:

Այս առթիւ պիտի ներկայացուին 1948ի եւ 1949ի մեր ոլիմպիականներուն ինչպէս եւ նուագնացութեան շարժանկարները:

Կը հրաւիրուին ընկերներ, բարեկամներ եւ համակիրներ: Մուտքը ազատ է

Հանդէս ներկայացում

ՊՈՌՏՕ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պորտոյի մասնաճիւղին Ն. Աղբալեան խումբի գեղարուեստական նոր շրջանի առաջին հանդէսը, այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին Երիտասարդ ընկերվարականներու սրահը, Cenon:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Խմբերգ, արտասանութիւն, երգ, նուագ, եւն.:

Կը ներկայացուի ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը, «ԴԴՈՒՄԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ, ՎԱՐՏԱԼԱՊՈՆՊԱՆ»:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսիլիոյ Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը կը տեղեկացնէ թէ Միութեան Հիմնադիր եւ Ազգային Սկաուտ ընդհ. պետ ողբացեալ

ԳՐԻԳՈՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

մահուան քառասունքի առթիւ պիտի կատարուի հոգեհանգստեան արարողութիւն մը, այս կիրակի ժամը 10ին Pradoի Ս. Սահակ Մեսրոպ Առաքելական եկեղեցւոյ մէջ:

Նոյն առթիւ Սէնթ Մարկըրիթի նորակազմ սկաուտներու խումբի անդամները պիտի կատարեն երդման արարողութիւնը: Կը հրաւիրենք Մարսիլահայութիւնը ի մասնաւորի հին եւ նոր Հ. Մ. Ը. Մ.ները եւ բոլոր մարզական ու սկաուտական կազմակերպութիւնները:

ՊԱՏԱՐԱԳ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այս կիրակի Սէն Լու (Կուան Փէն, Մարսէյլ) Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ մէջ տեղի կ՚ունենայ հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն, ՏԷՐՈՅԵԱՆ եւ ՊՕՂՈՍԵԱՆ գերդաստաններու հին եւ նոր ննջեցելոց եւ նահատակաց յիշատակին: Կը հրաւիրուին ազգականները եւ անոնց յիշատակը յարգող բարեկամները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Տէր եւ Տիկին Ահարոն եւ Նազիկ Թէլլէրեան (ծն. Հաճի Մանուկեան), Այրի Տիկին Մ. Փափազեան (ծն. Թէլլէրեան) կը յայտարարեն որ հոգեհանգստի պաշտօն պիտի կատարուի Ալֆորվիլի Հ. Եկեղեցին այս կիրակի առաւօտ իրենց մօր եւ կեսրոջ՝ Տիկ. ԱՐՈՒՍԵԱԿի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ եւ նոյնպէս հանգուցեալ Տիկին ՄԱՐԻԱՄ ՀԱՃԻ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի յիշատակին որ իր մահկանացուն կնքած է Հայաստանի մէջ: Այս առթիւ կը հրաւիրեն հանգուցեալներուն յիշատակը յարգող ազգականներն ու բարեկամները:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Vendredi 28 Octobre 1949 Ուրբաթ 28 ՀՈԿՏԵՄԲ.

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5986–Նոր շրջան թիւ 1397

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԶՐՈՅՑ ԱՆՑՈՐԴԻ ՄԸ ՀԵՏ

— Ձեր կուսակցութիւնը ի զուր կը թիավարէ հոսանքին դէմ, անվերջ պնդելով իր պահանջներուն վրայ: Ի՛նչ հսկայական փոփոխութիւններ տեսանք եւ դեռ պիտի տեսնենք ...

= Ճիշդ այդ փոփոխութիւններն են որ աւելի պահանջկոտ կը դարձնեն մեզ, կը մղեն ամուր կառչիլ մեր հիմնական տեսակէտներուն: Աւելի քան երբեք :

— Ո՞ր հզօր, անպարտելի ուժին ապաւիններ էք, երբ շատ աւելի զօրաւոր եւ բախտաւոր ազգեր կը յարմարին զանազան ելեւէջներու :

= Ոչ մէկ արտաքին ուժի: Կը հետեւինք այս ժողովուրդի առողջ բնազդին, եւ մեր փորձառութեան դասերուն: Կը սերտենք երէկուան եւ այսօրուան պատմութիւնը, յանդելով տրամաբանական եզրակացութեան :

— Շատ դրաբար կը խօսիք :

= Խօսինք աշխարհաբար: Կը տեսնէք աշխարհի վիճակը: Հակառակ երկու աշխարհասասան պատերազմներու ցնցումներուն եւ փլուզումներուն, հակառակ յորդահոսան արիւնահեղութեանց, ազատութիւնն ու արդարութիւնը կը մնան երազ՝ անհամար ժողովուրդներու, մանաւանդ փոքր ազգերուն համար :

— Բնական օրէնք է, տկարը պիտի ճզմուի, եթէ իր կռնակը չունենայ հզօր պաշտպան մը:

= Մի՛ ընդմիջէք: Եթէ ուշադրութեամբ հետեւած էք երկու աշխարհամարտներէ վերջ կատարուած փոփոխութեանց, պիտի տեսնէք անպարտելի, անողոք իրականութիւն մը,— բռնակալութեան ծաւալումը՝ զանազան պիտակներու տակ: Իրենց հայրենի սահմաններէն ալ դուրս:

— Ռուսական յեղափոխութեան շնորհիւ չէ՞ որ քաղքենի – դրամատիրական երկիրներն ալ արթնցան, շօշափելի բարեփոխումներ կատարելու համար: Ամէն չարիքէ բարիք մը կը ծնի:

= Դժբախտաբար չարիքներր անհամեմատ աւելի ծանր կը կշռեն քան բարիքները: Այդ նոյն ալիքն էր որ ճամբան հարթեց ֆաշականութեան, հիթլէրականութեան եւ ուրիշ մրցակից հոսանքներու առջեւ: Անոր հետեւանքով է որ աշխարհ կը դալարուի ահաւոր մղձաւանջի մը տակ: Երբեք այսքան բարձր հնչած չէին ազատութեան եւ խաղաղութեան կանչերը :

— Որ եւ է դեր չէյնար մեզի, այս դղրդագին ժխորին մէջ: Ամփոփուինք մեր հայրենի երդիքին տակ :

= Ինչո՞ւ չէ: Բայց ըլլանք տանտէր, ոչ թէ վարձակալ: Անկապտելի ժառանգորդ, ոչ թէ «ղօլամ»: Իրաւունք ունենանք ազատ կամքով տնօրինելու մեր ճակատագիրը, մեր չարն ու բարին: Ուեւէ արդար եւ գիտակից մարդ պիտի չկրնար ապացուցանել թէ կը վայելենք այդ բնական, տարրական իրաւունքը :

— Քանի որ մաս կը կազմենք ընդհանուր միութեան մը, ստիպուած ենք չարք մը զոհողութիւններ կրել: Ո՞ր երկիրն է բացարձակապէս անկախ:

= Բառերը սխալ մի գործածէք: Ամէնէն հզօր պետութիւնն ալ պարտաւոր է լեզու գտնել իր հարեւանին, դաշնակցին, ընկերակցին հետ: Բայց, ոչ ոք չի հանդուրժեր որ օտարը միջամտէ իր ներքին գործերուն, օրէնքներ, կանոններ, հանգանակներ, նոյնիսկ լեզու, բառեր եւ խօսքեր պարտադրէ :

— Այդպէ՞ս կը տրամադրէ դաշնակցային սահմանադրութիւնը :

= Բոլորովին սխալ: Ո՛րքան երկիրներ համակեցութիւն, դաշնակցային յարաբերութիւններ հաստատած են բոլորովին ազատ: Ինքնակամ: Հաւասարէ հաւասար: Եթէ Խ. Միութեան երեսնամեայ պատմութիւնը լուսաբանութեան կը կարօտի, ձեր կարծիքով, ահա արեւելեան Եւրոպան, իր աննախընթաց ջղաձգութիւններով: Միշտ իբրեւ հետեւանք նոյն համայնակուլ բռնապետութեան ...

— Անոնք ուժով են, կը դիմանան: Մենք ուրիշ ճար չունինք, եթէ ոչ համակերպիլ :

= Այդ նկուն, կրաւորական, կեղծաւոր դիրքն է որ տուն կը քանդէ: Ուրեմն ձայն – ծպտուն չհանե՞նք, ակներեւ անիրաւութեանց եւ բարբարոսութեանց դէմ: Հրաժարի՞նք մեր արդար իրաւունքներէն: Ջնջեցի՞նք մեր թափած արեան հատուցումը ...

Շ.

ՍԱՐԳԻՍ ԹԻՒԹԻՒՆՃԵԱՆ

Նոր ստացանք «Յուսաբեր»ի հոկտ. 12ի թիւը, ուր խորին ցաւով կը կարդանք արկածալի մահը ընկեր Սարգիս Թիւթիւնճեանի (Շարասան):

Հոկտեմբեր 11ի կէսօրին, երբ ընկերը Գահիրէի հանրակառքը (մեթրօ) կը բարձրանար տուն վերադառնալու համար, հրմշտուք մը տեղի կ'ունենայ: Կառախումբը ճամբայ կ'ելլէ, ուժգնօրէն զարնուելով տարաբախտ Սարգիսի, որ կը նետուի մայթին վրայ, ուշաթափ: Անմիջապէս կը փոխադրեն իտալական հիւանդանոց, ուր հոգին կ'աւանդէ քանի մը ժամ վերջը :

Ողբացեալ ընկերը ծնած էր Պոլիս, 1880ին: Դեղագործական վարժարանը աւարտելէ վերջ, տարիներէ ի վեր կը զբաղէր իր արհեստով, նախ Պոլիս, յետոյ Եգիպտոս: Առաջին Մեծ Պատերազմին թրքական բանակին հետ գացած էր հայկական նահանգները, մինչեւ Վան, իբրեւ դեղագործ սպայ: Ծանօթ էր նաեւ իր թատերական ուսումսիրութիւններով, Շարասան ստորագրութեամբ: Միշտ կը պրպտէր եւ բազմաթիւ հում նիւթեր հաւաքած էր մանաւորապէս Պետրոս Ադամեանի մասին:

Դեռ կը խօսինք իր մասին: Մեր խորին ցաւակցութիւնները այրի Տիկին Ս. Թիւթիւնճեանի եւ զաւակներուն :

Կոմիտասի յիշատակին

Կոմիտասի ծննդեան 80ամեակի տօնակատարութեան առթիւ քանի մը լուրեր հաղորդած էինք, քաղելով Երեւանի անթելէն: Թէհրանի «Ալիք»էն կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները.—

Տօնակատարութեան յատկացուած էր տասը օր, Սեպտեմբեր 23էն մինչեւ Հոկտեմբեր 3ը: Նշանակուած էր մասնաւոր յանձնախումբ մը Հայաստանի Ակադեմիայէն, անդամակցութեամբ գրագէտներու, բանաստեղծներու, նկարիչներու, երաժշտագէտներու: Ըստ յանձնախումբի որոշման 1950ին պիտի կառուցուի Կոմիտասի արձանը. Երեւանի փողոցներէն մէկը պիտի կոչուի Կոմիտաս, պիտի պահուին քանի մը ուսանողներ երաժշտական գիտութեան մասնագիտական ճիւղերուն մէջ պիտի հրատարակուին Վարդապետին ձայնագրած եւ եղանակաւորած անտիպ գործերը որոնց թիւը կը հասնի 120ի: Լայնօրէն պիտի տարածեն անոր հատընտիր լուսանկարները եւայլն:

Տասնօրեակի տօնակատարութիւնը եղած է լայն ժողովրդական ծաւալով, մայրաքաղաքին մէջ, Լենինականէն մինչեւ միւս գաւառական կեդրոնները, մասնաւորաբար կրթական բոլոր հաստատութիւններուն մէջ :

Սեպտեմբեր 26ին տեղի ունեցած է գրականերաժշտական երեկոյի հանդիսաւոր նիստը Սպենդիարեան Օփերայի պարախաղի եւ պետական թատրոնի մեծ դահլիճին մէջ: Ընկալեալ սովորութեան համաձայն պատուակալ նախագահ ընտրուած են Սթալին եւ Գ. Յարութիւնեան: Հանդիսաւոր նիստին նախագահը եղած է յանձնախումբի նախագահը, բանաստեղծ Գուրգէն Բորեան: Սամսոն Գասպարեան ներկայացուցած է Կոմիտասի կեանքը եւ ըսած է թէ ան մինչեւ հիմա ալ կը պահէ իր առաջնակարգ դիրքը հայ ժողովրդական երգի մէջ:

Տեղի ունեցած է երաժշտական բաժին, ստուարաթիւ երգչախումբի մասնակցութեամբ, որ երգած է Կոմիտասի աւելի քան քսան կտոր երգերէն:

Հայկուհի Գարագաշեան բուռն ծափերու մէջ արտասանած է Գեղամ Սարեանի «Դէպի կառափնատ»ը, ընկերակցութեամբ դաշնակի: «Դէպի կառափնատի» մէջ կը պատկերացուի նաւը կանգնած Պոլսոյ առջեւ, գիշերուան խորհրդաւոր պահուն: Թուրք դաժան ոստիկանները հոն կը բերեն աքսորականները, հայ մտքի տիտանները, թիւով 200... Ահա անոնց մէջ Վարուժանը քնարաշունչ եւ Սիամանթօն հզօր, ու միւս կողմէ գգայուն Կոմիտասը որ գլխահակ կը խոկայ մեծ ոճիրը եւ տառապանքն իր ցեղի, կը խոկայ ու կը ցնցուի...

Նաւը կ'արձակուի քարափէն եւ 200 աքսորականները չղթայուած բոլեններու փոհմակով, իրենց ժողովուրդի հետ կ'երթան դէպի կառափնատ :

Քնարաշունչ Վարուժանի եւ հզօր Սիամանթօյի քով կեցած, Կոմիտաս դաշնակի վրայ կը թրթռացնէ իր եղանակաւորած «Տէր ողորմեա»ն զոր երգեց Հայկանուշ Դանիէլեան :

Նոր վարչապետը Ազգ. Ժողովին առջեւ

ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՄԸ ԱՊԱՀՈՎՈՒԱԾ ԿԸ ՀԱՄԱՐՈՒԻ

Պ. Ժոռժ Պիտօ Ազգ. Ժողովին ներկայացաւ երէկ, հինգշաբթի, նոր դահլիճին ծրագիրը պարզելու եւ վաւերացում խնդրելու համար, համաձայն սահմանադրութեան :

Երեք շաբթուան մէջ, այս երրորդ վարչապետն է որ կը ներկայանայ Ազգ. Ժողովին: Առաջին երկուքը, Ժիւլ Մոք եւ Ռընէ Մայէր թէեւ վստահութեան քուէ ստացան, բայց չկրցան կազմել կառավարութիւնը, անակնկալ դժուարութեանց հանդիպելով: Ներկայ վարչապետը Ազգ. Ժողովին ներկայանալէ առաջ ուզեց շօշափել գլխաւոր խմբակցութեանց տրամադրութիւնները, եւ նախարարներու մօտաւոր ցանկ մը կազմել:

Ինչպէս գրած էինք երէկ, արմատականները եւ ընկերվարականները զիջումներ ըրին վերջին պահուն, այնպէս որ ճամբան հարթուած էր, մօտաւորապէս 325 ձայնի մեծամասնութիւն մը ապահովելով Պ. Ժոռժ Պիտոյի :

Ընկերվարականները եւ արմատականները հաւանութիւն յայտնեցին ժողով գումարելով 48 ժամ անընդհատ: Իրազեկներ կ'ըսեն թէ անոնք ի վերջոյ համակերպեցան նկատի առնելով ոչ միայն կացութեան փափկութիւնը, այլեւ իրենց յոգնութիւնը: Արդարեւ, շատեր օրական հազիւ հինգ ժամ կրցած են քնանալ, Հոկտ. 4էն ի վեր Շատ աւելի ծանր վիճակ մը կը ներկայացնեն լրագրողները, լուսանկարիչները եւ թղթակիցները, որոնք անքուն գիշերներ կ'անցընեն, լուր կամ նկար չփախցնելու համար ...

Արմատական կուսակցութիւնը խառն ժողով մը գումարելէ վերջ, 27ի ձայնի դէմ 77 ձայնով որոշեց մասնակցիլ Պիտոյի դահլիճին: Ընկերվարականները նոյնպէս . իսկ վարչապետին կուսակցութիւնը, M.R.P. ամէն լիազօրութիւն տուած էր առաջին օրէն :

Արմատականները, փոքրամասնութիւն մը կազմելով հանդերձ, միշտ կ'ուզէին իրենց վերապահել վարչապետութիւնը, իբրեւ իրաւարար ուժ: Իրազեկներու կարծիքով, այս անգամ տրամադիր են ձգելու որ Ժոռժ Պիտօ կառավարէ մինչեւ 1950ի սկիզբը: Մինչ այս մինչ այն, Ազգ. Ժողովին պիտի առաջարկուի բարեփոխել ընտրական օրէնքը եւ թուական մը որոշել երեսփ. ընտրութեանց համար :

Այս ծրագիրը կրնայ յաջողիլ եթէ ժողովրդականները համաձայն ըլլան ընտրական օրէնքի բարեփոխման: Արդ, թէ ժողովրդականները եւ թէ համայնավարները կը նախընտրեն համեմատական ընտրութեան դրութիւնը, փոխանակ նոր ծրագրին որ կը տրամադրէ մեծամասնութեան դրութիւնը: Երկու հոսանքներն ալ մեծամասնութիւն կը կազմեն ներկայ Ազգ. Ժողովին մէջ, այնպէս որ ամէն բան կախում ունի անոնց բռնելիք դիրքէն :

★ Երէկուան թերթերը զանազան ցանկեր հրատարակած էին, նոր դահլիճին անդամներու մասին, որոնք մեծ տարբերութիւն մը չեն ներկայացներ նախորդին վրայ: Պ. Պիտօ կ'ուզէ կարեւոր պաշտօններ յանձնել հինգ նախկին վարչապետներու: Ներքին գործերու եւ աշխատանքի նախարարութիւնները վերապահուած են ընկերվարականներուն :

Ինչե՛ր կ'ըսեն...

Le Mondeի մէջ հրատարակուած տեղեկութեան մը համաձայն, Անգարայի կիսապաշտօնական օրկանը, «Ուլուս», չնդալից գրութիւն մը հրատարակած է, Հիւսէյին Ճահիտ Եալչընի ստորագրութեամբ (փոխ – նախագահ կառավարական կուսակցութեան):

Այս գրութեամբ, Թուրք հրապարակագիրը կը պահանջէ անմիջապէս բռնի գործողութեան մը ձեռնարկել Խ. Միութեան դէմ, քանի այս վերջինը չէ դերազանցած Անգլեւսաքսոնները՝ հիւլէական զէնքի տեսակէտով: Եւ կը յայտարարէ .

— «Այսօր արեւմտեան աշխարհն է որ գերազանցութիւն կը վայելէ: Հարկ է գգացնել այդ գերազանցութիւնը, պայմաններ պարտադրել, հիմնուելով այդ առաւելութեան վրայ եւ աշխարհը փրկել մղձաւանջէն, աչք առնելով ամէն վտանգ: Ժամանակն է վերջնապէս լուծելու ռուսական խնդիրը: Առիթը կրնան փախցնել եւ այն ատեն շատ ուշ պիտի ըլլայ ...»:

Լրատուն Ֆրանսայի հեռագրական գործակա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ԻՆՉՈ՞Ւ ԿԸ ԼՌԵՆ

Ամառուան սկիզբը այս սիւնակէն հարց տըւած էինք բոլոր պատասխանատուներուն թէ ո՞ւր մնաց ներգաղթը: Ուզած էինք գիտնալ, ժողովուրդին հետ, թէ ինչո՞ւ երկու տարիէ ի վեր նաւ չի մտներ Պէյրութի նաւահանգիստը՝ դէպի Բաթում տանելու համար հայրենաբաղձ մեր ազգակիցները: Եթէ առժամապէս դադրած է ներգաղթը, ի՞նչ պատճառներ արգելք են անոր եւ ե՞րբ պիտի վերսկսի: Եթէ վերջնականօրէն խափանուած է, ինչո՞ւ պաշտօնական զեկոյց մը չի հրատարակուիր:

« Հայաստանի բարեկամ կամ թշնամի » ըլլալու պէտք չկայ, այս հարցումներու պատասխանով հետաքրքրուելու համար: Բնական եւ արդար իրաւունքն է ամէն մէկ Հայու գիտնալ «Հայրենադարձի» շարժումին վիճակուող ճակատագիրը:

Ամառը անցաւ, աշուն է արդէն: Ոչ մէկ կարաւան՝ ոչ մէկ գաղութէ: Ու նաեւ ոչ մէկ պատասխան՝ ներգաղթին վերաբերող հարցումներու մասին, որոնք ժողովուրդի շրթունքին վրայ են մինչեւ այսօր, իբրեւ անլուծելի առեղծուած:

Մեր նպատակը չէ հին ցաւեր քրքրել եւ ներգաղթի անունով բեմադրուած քաղաքական չարաշահութիւններուն անդրադառնալ: Բայց պիտի ուզէինք որ ընթերցողը իր մտքին մէջ բաղդատութիւն մը կատարէր ներգաղթի սկզբնական օրերուն եւ անոր անփառունակ վախճանին միջեւ: Ո՛րքան աղմուկ, թմբուկ ու ծնծղայ՝ ասկէ չորս տարիներ առաջ եւ ինչ չարաշուք լռութիւն՝ ներկայիս: Սփիւռքի մէկ ծայրէն միւսը բոլոր գաղութները ոտքի հանեցին, Սթալինի եւ համայնավար կարգերու փառաբանանքը հնչեցուցին գիշեր ցերեկ՝ ընդամէնը 85 — 90 հազար Հայեր փոխադրելու համար դէպի Խորհ. Հայաստան: Ո՞վ չի յիշեր շռնդալից այն խոստումները, որոնց համաձայն առաջին առթիւ իսկ 400.000ի հասնող բազմութիւն մը պիտի ներգաղթէր եւ հետզհետէ արտասահմանի բովանդակ հայութիւնը ներս պիտի առնուէր: Դուրսը, «իմպերիալիստական» պետութիւններու ճիրաններուն մէջ միայն քանի մը « դաշնակ չէֆեր» պիտի մնային, աւերակներու վրայ ողբ կարդալու համար: Ո՞վ կը մոռնայ վեհափառ հովանաւորութեանց ներքեւ տեղի ունեցած նոյեմբերեան հանդէսները, որոնց ընթացքին մահուան վճիռներ արձակուեցան «յետադիմական» հայութեան դէմ եւ «յառաջդիմական» հեռագիրներ՝ Մոսկուայի բարեխնամ կառավարութեան: Ո՞վ չտեսաւ այն ոխն ու ատելութիւնը, զոր «Միացեալ Ճակատի» ընտրեալներուն ձեռքով համայնավար կուսակցութիւնը ցանեց մեր գաղութներուն մէջ, եղբայրը եղբօր դէմ հանելով եւ հայրը տղուն: Տասնեակ հազարաւորներու կը հասնի անոնց թիւը, որոնք իրենց տունն ու տեղը ծախեցին, տնտեսութիւնը քայքայեցին, գործերը հաշուեյարդարի ենթարկեցին եւ դամուած սնտուկներու վրայ սպասեցին հաւատքով ներգաղթի փրկարար նաւուն: Ու երբ չեկաւ այդ նաւը, ու երբ յոյսերը մարեցան մէկիկ մէկիկ եւ խնայուած գումարները հալեցան շուտով, Պարսկաստանէն մինչեւ Ֆրանսա եւ Եգիպտոսէն մինչեւ Սուրիա — Լիբանան ահաւոր թշուառութիւն մը ծայր տուաւ:

Շողշողուն խոստումներով զարդարուած «Հայաստանասէր» մարմինները, ներգաղթի կազմակերպիչներն ու կեդրոնական կոմիտէները, որոնք խղճի կատարեալ գոհունակութեամբ ստանձնած էին « Հայրենադարձ»ի շարժումին պատասխանատուութիւնը, ինչո՞ւ կը լռեն հիմա: Ոեւէ մէկը իրաւունք չունի իր գործած արարքներու հետեւանքներէն փախուստ տալու: Եւ նման մեղսակցութեամբ չէ որ կարելի է խուսափիլ ժողովուրդի դատաստանէն:

Տարրական պարկեշտութիւնը, հանրային եւ ազգային կեանքին մէջ մանաւանդ, կը պահանջէ հաշիւ տալ ժողովուրդին հրապարակով: Այս օտար բայց հիւրընկալ ափերուն հաստատուած տարագիր հայ զանգուածները անբան հօտեր չեն, որոնց հետ կարելի ըլլայ վարուիլ քմահաճ կերպով: Օր մը լեցնել նաւերու կամրջակին վրայ եւ ուրիշ օր մըն ալ լքել քարափին, առանց բացատրութեան, առանց այլեւս անոնց ճակատագրով հետաքրքրուելու:

Մենք կը զգուշանանք մեր կողմէ մեկնաբանութիւններ տալու: Մեր պահանջածը շատ պարզ բան մըն է.— իմանալ ճշմարտութիւնը ներգաղթի վախճանին վերաբերեալ: Կա՞յ թէ չկայ, պիտի վերսկսի՞ թէ դադրած է ի սպառ: Ինչո՞ւ սկսաւ եւ ինչո՞ւ դադրեցաւ այսպէս յանկարծ, երբ խոստումներուն քառորդը չէ իրագործուած:

Ո՞ւր են ներգաղթի կոմիտէները, ինչո՞ւ չեն դիմեր իրենց կեդրոնին եւ անհրաժեշտ լուսաբանութիւն չեն պահանջեր: Իրենք պարտականութիւն մը ունին այս ժողովուրդին հանդէպ.— բացատրութիւն տալ, պաշտօնական պատասխանով մը լուսաբանել դայթակղած մտքերը:

Ո՞ւր տեսնուած է եւ ո՞ր ժողովուրդը թոյլ կուտայ այսքան սանձարձակ գործունէութիւն մը, այսքան բախտախնդիր քաղաքական խաղ մը՝ իր կեանքին եւ գոյութեան հետ կապուած:

Բռնատիրական իշխանութեանց երկրպագու ստրուկ հոգիները միայն ընդունակ են ժողովուրդի կրած արհամարհանքին հանդուրժելու եւ գլուխ ծռելու ապօրէն կարգադրութեանց առջեւ:

Գաղութներու հայ բազմութիւնները պատասխանի կը սպասեն.

— Ո՞ւր մնաց ներգաղթը ...

(Խմբագրական «ԱԶԴԱԿ»ի)

Մուրատեան վարժարանի վերամուտը

Այս տարի վարժարանի տեսչութիւնը որոշեց չընդունիլ այն աշակերտները, որոնք անցեալ երեք ուսումնական տարիներուն իրենց յառաջադիմութեամբ եւ վարքով չկրցան համապատասխանել կրթական ծրագրին:

Այդպիսիների փոխարէն ընդունուեցան բացառապէս փոքրիկներ, 10—12 տարեկան:

Փոքրիկներու ընդունելութեան սկզբունքը անվիճելի առաւելութիւններ ունի, քանի որ անոնց հայեցի դաստիարակութիւնը անհամեմատ աւելի քիչ դժուարութիւններ կը պատճառէ:

Փորձերը ցոյց տուին որ հասակաւոր աշակերտները (հակառակ ձեռք առնուած միջոցներին) կը խուսափին հայերէն խօսելու, կամ կը խօսին ի ներկայութեան վարդապետներուն ու պաշտօնեաներու: Նոյն պայմաններին մէջ փոքրիկներին հայերէն խօսիլ վարժեցնելու եւ դաստիարակելու խնդիրը աւելի դիւրին է:

Այս տարուան վերամուտը մի ուրիշ առաւելութիւն եւս ունեցաւ: Վարժարանը որոշեց չընդունիլ ցերեկօթիկ աշակերտներ, որոնց թիւը անցեալ ուսումնական տարեշրջանին երեսունի կը հասնէր:

Ցերեկօթիկներուն ամենօրեայ մուտքը իր հետ կը բերէր դրսի հովեր, ինչ որ անհամապատասխան էր դպրոցի մթնոլորտին: Ասկէ զատ ցերեկօթիկները կը հանդիսանային այն խողովակը որի միջոցով վարժարան կը մտնէին զանազան այլանդակ նկարներ եւ պատկերազարդ գրքեր, հիւանդագին հետաքրքրութիւն շարժելով աշակերտների մէջ:

Անկասկած եթէ նման գրքերի մէջ ուշադիր ընտրութիւն կատարուի ծնողքին կողմէ, կրնայ օգտակար դառնալ, սակայն գիշերօթիկ պայմաններու մէջ, երբ աշակերտի ժամերը հաշուած են, այդ կարգի գրքեր ահագին ժամանակ կը խլեն ի վնաս առօրեայ դասերի:

Վարժարանին տեսչութիւնը այս տարի իր կրթական եւ կարգապահական կանոնները դրաւորապէս ներկայացուց թէ պաշտօնէութեան եւ թէ աշակերտութեան: Դասարաններուն մէջ առանձին — առանձին բացատրուեցաւ կանոնագրի իւրաքանչիւր կէտը:

Կ'արժէ կանգ առնել կանոնագրի 2 — 3 կէտերի վրայ:

— «Սամուէլ — Մուրատ՝եան վարժարանի աշակերտները պարտաւոր են միշտ ու միայն խօսելու իրենց մայրենի լեզուն»:

Այս կէտի արժէքը բոլորիս յայտնի է, եւ իրաւունք կուտայ պաշտօնեաներուն, ստիպելու աշակերտները որպէսզի հայերէն խօսին, եւ պաշտօնեաները իրենք ալ չեն կրնար ուրիշ լեզուով խօսիլ, աշակերտին հետ կամ «կեավուր» , էրմէնիճէ սէօյլէ» ըսել:

Այս ազգապահպանութեան խնդիրով ծնողքներ առաւել եւս շահագրգռուած են եւ պէտք է օգնեն վարժարանին, ոչ միայն այցելութեան օրերուն, այլեւ արձակուրդներու ժամանակ՝ երբ աշակերտները տուն կը վերադառնան:

Երկրորդ կէտը դարձեալ կապ ունի այցելութեան օրերի հետ: — «Ծնողաց այցելութեան ժամը կը լրանայ, երբ պարտէզի առաջին զանգը հնչէ: Զանգը լսելուն ամէն աշակերտ պատշաճօրէն իր բարեւը տալէ յետոյ ծնողաց կը թողու զայն եւ կը կանգնի կարգի»: Իսկ 10րդ կէտով կ'արգիլուի փողոցի դուռին մօտ երթալ ծնողքին սպասելու, դիմաւորելու կամ ուղեկցելու:

Պիտի խոստովանինք որ առաջին իսկ այցելութեան այս կէտը խախտեցաւ: Կարգ մը ծնողներ վարժարանին նստարանները առին եւ իրենց զաւակների հետ առանձնացան փողոցի դրան մօտ գտնուած ծառերի տակ: Եւ սկսան թաքուկ թաքուկ Ֆրանսերէն խօսիլ իրենց զաւակներուն հետ:

Առանց չափազանցութեան կրնանք ըսել որ վարժարանին պարտէզի վերեւի մասի վրայ հազար հոգի կրնան տեղաւորուիլ: Ուրեմն անհրաժե՞շտ է առանձնանալ ներքեւի կողմը — ծառերի տակ եւ առիթներ ստեղծել որ աշակերտները օգտուելով ծնողների ներկայութիւնից փողոցի պատերի վրայ բարձրանան:

Այցելութիւն մը Հ. Յ. Դ. Թանգարանը

Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Կառավարենց» մասնաճիւղը այց մը կազմակերպած էր, 16 Հոկտեմբերի կիրակին, դէպի մեր Թանգարանը: Կանուխէն բոլորս համախմբուած էինք որոշուած հաւաքատեղին: Մօտ 40 հոգի: 25 Նոր Սերընդական, երէցներ եւ համակիրներ: Ճիշդ ժամը 3ին autocarը եկաւ, եւ արդէն իսկ կը սուրայինք: Ճամբու ընթացքին խանդավառութեամբ անընդհատ երգուեցան յեղափոխական եւ ժողովրդական երգեր:

Հասանք: Ընկեր Գ. Բալայեան մեծ հրճուանքով ընդունեց բոլորս եւ հիւրասիրեց ըստ աւանդական սովորութեան: Յետոյ մեզ առաջնորդեց թանգարան:

Յաջորդաբար այցելեցինք բոլոր սենեակները: Տեսանք մտաւորականին գրիչը, հերոսին զէնքը, աքսորի շղթան ու Հայուն արիւնը: Եւ աւելին.— մեր տարիներով երազած հայրենի հողը: Իրարու ձեռքէ կը խլէինք զայն, գէթ վայրկեան մը մեր ափին մէջ ունենալու եւ զգալու համար անոր հարազատութիւնը: Աչքերով կարծես կ'ուզէինք իւրացնել բոլոր այդ սրբութիւնները:

Անցանք կրկին ու մտանք սուգի խցիկը, ուր ըմբոստ գանկ մը, թերեւս մտաւորականի կամ հերոսի, Տէր Զօրի աւազներէն ինքզինքը դուրս նետած եկած է այս օտար ափերը, կանգնելու մեր դէմ, յիշեցնելու համար Նոր Սերունդի պարտքերը: Բոլորիս աչքերը թրջեցան հոգեկան խռովքէն: Ընկեր Գ. Բալայեանի համառօտ խօսքէն վերջ վար իջանք:

Ստորագրեցինք ամէնքս մեծ տետրին մէջ եւ բաժնուեցանք խոր տպաւորութեամբ:

Վերադարձին կ'երգէինք դարձեալ: Սակայն մեր երգերը շատ աւելի յեղափոխական էին քան երկու ժամ առաջ:

ՆՈՐ ՍԵՐՆԴԱԿԱՆ

Յաճախ ծնողները կը պահանջեն որպէսզի զաւակների հետ խիստ լինին: Արդարացի է: Խիստ լինել՝ կը նշանակէ պահանջկոտ լինել,— շարունակ լսել ու հետեւիլ մանուկին, սրբագրել սխալ արարմունքը, ցոյց տալ չարն ու բարին: Այն ժամանակ անչափահասը կը դառնայ լսող եւ հետեւող,— կ'երթայ ցոյց տրուած ճանապարհով:

Բայց պահանջկոտ պէտք է լինենք նաեւ դէպի մեզ եւ ինքներս պիտի աշխատինք չխանգարել սահմանուած օրէնքները: Օրինակի համար, դըպրոցը այցելութեան համար սահմանած է երկու շաբաթը մի անգամ, բայց կան ծնողքներ որոնք համարեա ամէն շաբաթ (եթէ չասենք շաբաթական երկու անգամ) այցելութեան կուգան.— անկասկած միասին բերելով շոքոլան, շաքարը, զանազան կարկանդակներ:

Երբ մէկի կամ միւսի ծնողքը կ'երեւայ, իրարանցումը կը սկսի միւսներու մէջ, եւ յաճախ ոմանք կ'արտասուեն, քանի որ այդ օրը բախտ չունեցան իրենք ալ տեսակցելու: Իսկ շոքոլան ու շաքարը, կարկանդակներ, մանաւանդ ամերիկեան քաղցրահամ ծիւթը դպրոցին ներսը կը բերուի, անուղղակի միջոցներով, դասարանների մէջ կը տեղափոխուի եւ տղաքը իրարու մէջ բաժնելով կը սկսին որոճալ:

Այս բոլորին առաջքը առնելու համար բաւական ժամանակ կը վատնուի եւ աշակերտները կարգէ դուրս կ'ելլեն:

Այժմ վարժարանը ունի 110 աշակերտներ, բոլորն ալ վառվռուն, ժրաջան եւ անուշիկ, բայց կարօտ կրթութեան եւ հայեցի դաստիարակութեան:

Ուսումնական տարին յաջողութեամբ վերջացնելու համար անհրաժեշտ է երկու կողմերի համագործակցութիւնը, դուրսից ծնողքներուն, իսկ ներսից տեսչութեան եւ պաշտօնէութեան: Այստեղ պիտի ընդգծենք նաեւ բարձր դասարաններու աշակերտներու դերը: Անոնք իրենց ընթացքով, կարգապահութեամբ եւ կիրթ կեցուածքով պէտք է օրինակ դառնան փոքրերու համար:

Բ. Թ.

Ա.— Կը յաւակնի թէ թագաւորական արիւն կը կրէ երակներուն մէջ:

Բ.— Իրաւունք ունի, իր հօրը կ'ըսէին «ապուշներու թագաւոր »...:

★

Ա. ՓՈՔՐԻԿ.— Օրիորդս ըսաւ որ՝ ամէն ամիս նոր լուսին կ'ելլէ. ի՞նչ կ'ընեն հինները:

Բ. ՓՈՔՐԻԿ.— Չե՞ս գիտեր. Աստուած զանոնք կը կտրէ եւ աստղեր կը շինէ ...:

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԱՅՑ

Փարիզի Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ – Նօթնեղբայրեան խումբը կիրակի, 23 Հոկտ. յարգանքի այց մը կազմակերպած էր Thiaisի գերեզմանատունը, ողբացեալ ընկերներ Ա. Ջամալեանի, Պապաշայի (Լեւոն Թադէոսեան) եւ Օհան Կարոյի շիրիմներուն :

Ժամը 3ին կազմակերպիչ մարմինը գերեզմանատան առջեւ կը սպասէր թարմ ծաղիկներով։ Բազմութիւնը հետզհետէ կը ստուարանար Փարիզէն եւ արուարձաններէն եկած ընկերներով եւ բարեկամներով :

Ժամը 4ին թափորը մտաւ գերեզմանատուն, ուր առաջին ծաղիկը զետեղուեցաւ ընկեր Ջամալեանի գերեզմանին վրայ։ Այստեղ խօսք առաւ Պ. Ա. Խնդկարեան, սկսելով ողբացեալ ընկերոջ դպրոցական շրջանէն։ Ըսաւ թէ Ջամալեան օժտուած էր բարձր ձիրքերով, ունէր վճռականութիւն եւ հեռատեսութիւն, եւ շնորհիւ այդ երկու յատկութիւններուն հազիւ քաղաքական ասպարէզ մտած՝ դարձաւ տաղանդաւոր քաղաքական եւ հանրային գործիչ։

Պապաշայի վրայ խօսեցաւ ընկեր Գ. Բալայեան։ Պատմեց թէ ինչպէս գիւղական դպրոցէն վերջ, Քրիստափոր Միքայէլեանի որոշումով կը մտնէ Թիֆլիզի ճեմարանը եւ յետոյ Հ. Յ. Դ. շարքերը։ Թէեւ գրող չէր, ոչ ալ ռազմիկ, սակայն իր շրջանի ներքին կազմակերպական ծանր բեռը շալակն առած հոս ու հոն կը վազէր անդադար, մինչեւ որ ցարական ոստիկանութեան ուշադրութիւնը կը գրաւէ։ Առտու մը տունը կը խուզարկեն եւ ինքնութիւնը ճշդելով շղթայակապ բանտ կ՚առաջնորդեն : Երեք չորս տարի բանտարկուելէ վերջ, հրաշքով կ՚ազատի ու կը վերադառնայ Կովկաս, լծուելով կազմակերպական աշխատանքի։ Ալ բազուկը կը դառնայ Ռոստոմի եւ Նիկոլ Դումանի, հայ թաթարական կռիւներուն մէջ։ Հայաստանի հանրապետութեան շրջանին Բժ. Յ. Տէր Դաւիթեանի հետ կ՚ընտրուի անդամ Դատական մարմնին։ 1921ին կ՚անցնի Իրան, Եգիպտոս եւ յետոյ Փարիզ, ուր կը փակէ աչքերը օտարութեան մէջ :

Օհան Կարոյի գերեզմանին վրայ խօսեցաւ Պ. Քոչարեան, որ բացատրեց թէ ողբացեալ ընկերոջ համար չկար ուրիշ նուիրականութիւն եւ պաշտամունք, բայց եթէ Հայկ. Մշակոյթը, հայ ժողովուրդի եւ հայրենիքին ազատագրումը։ Այս բոլորին կապուած էր հոգեպէս եւ այդ կարօտով ալ մեռաւ։ Եւ վերջացուց խորապէս յուզուած,— « Սիրելի Կարօ, կ՚երդնունք առանց նահանջի քալել այն ճանապարհէն ուրկէ դուն կ՚որոնէիր հայ ժողովուրդի եւ հայրենիքի ազատագրումը » :

Տիկին Պերճուհի Բարսեղեանի գերեզմանին վրայ խօսեցաւ ընկերուհի Էլլէն Բիւզանդ, թուելով ողբացեալին հանրօգուտ աշխատանքը, ուսուցչութենէն մինչեւ Հայաստանի հանրապետութեան խորհրդարանի անդամակցութիւնը, որբախնամ գործունէութիւնը եւն.։ Այս առթիւ կը յուսանք թէ այս գերեզմանն ալ պիտի ունենայ իր վայելուչ տապանաքարը։

ԳԷՈՐԳ ՄԻՐՈՅԵԱՆ

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՂԱԹԷՆ

ՓՈՔՐ ԳԱՂՈՒԹԻ ՄԸ ՃԻԳԵՐԸ

ՌՈՄԱՆ.— Մարզական կեանքն ալ վերսկըսաւ։ Գնդախաղի մեր տղաքը տարին իրենց առաջին յաղթանակը։ Ունինք ամէն մարզի մէջ խոստմնալից տղաքներ։ Ռոմանի հայ գաղութին պարտականութիւնն է, քաջալերել մեր մարզիկները, օրինակ առնելով տեղացիներէն։ Ազգային մարմինները բոլորն ալ լծուած են շինարար աշխատանքի։ Բարենշան երեւոյթ՝ ծնունդներն ու ամուսնութիւնները իրարու կը յաջորդեն։ Հայը ապրելու եւ տեւելու իղձով է տոգորուած, եւ ուր որ ալ ըլլայ, կրնայ իր ազգային դիմագիծը պահել, բաւ է որ ամենուրեք տիրապետէ մեր մայրենիքը :

Միակ տխուր երեւոյթը մեր գաղութին մատուռ եւ դպրոց զուրկ ըլլալն է։ Եթէ քսակները եւ սիրտերը քակուէին, ի՛նչ հրաշքներ չէր կրնար գործել մեր դիւրակեցիկ գաղութը։ Նախաձեռնութիւնը չէ որ կը պակսի, այլ համերաշխ գործակցութեան ոգին, մանաւանդ կրթական ասպարէզին մէջ։ Տանթօն ըսած է թէ հացէն վերջ ամէնէն կենսական սնունդը կրթութիւնն է, այսինքն դաստիարակութիւնը մանուկներու :

Տարրական պայման է ընտանեկան յարկին տակ հայերէն խօսիլ մանուկներու հետ եւ դպրոցներու ցանց մը բանալ, այլապէս միջին սերունդի հրապարակէն հեռանալէ ետք, պիտի գտնուինք մեծ հարցականի մը առջեւ :

Հայրենակից, եթէ կ՚ուզես նախահայրերուդ արժանի հետեւորդը ըլլալ, զաւկիդ հետ հայերէն խօսէ, զաւակդ հայկական դասընթացքի մը ղրկէ։ Անհատական, հաւաքական ոեւէ ձեռնարկ այս ճակատի վրայ արժանի է մեր անվերապահ քաջալերութեան։

Ինչպէս ամէն տեղ, հոս ալ գործազրկութիւնը զգալի է որոշ ճարտարարուեստներու մէջ։ Բարեբախտաբար անգործներ չկան մեր մէջ։

ՊԻԼԱԼԻ

ԱԼԺԵՐԻԱՑԻՆԵՐԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Հիւսիսային Ափրիկեցիները եւ մասնաւորապէս Ալժերիացիները այս միջոցին շատ կը զբաղեցնեն տեղական մամուլը, իրենց յաճախադէպ յարձակումներով։

Վիճակագրութեան մը համաձայն, յանցաւորներուն 90 առ հարիւրը Ալժերիացիներ են, 7 առ հարիւրը Մարոքցիներ, իսկ 3 առ հարիւրը Թունուզցիներ։ Թերթերը կը բացատրեն թէ պատճառը այն է որ Ալժերիացիները բազմաթիւ են, իսկ Մարոքցիները եւ Թունուզցիները թէ սակաւաթիւ են եւ թէ Ֆրանսացի չեն համարուիր, հետեւաբար կրնան իրենց երկիրները վերադարձուիլ :

Աշխատանքի նախարարութեան վիճակագրութեանց համաձայն, Ալժերիացիները շատ ծանր աշխատանքներ կը կատարեն :

Աշխատելու համար Ֆրանսա եկողներու ընդհ. թիւն է 99.244 որոնց 24.500ը կը բանին երկաթի գործարաններու մէջ, 8249ը կը կատարեն քիմիական ամէնէն վտանգաւոր գործերը, 10.308ը կ՚աշխատին հանրային սպասարկութեանց ձեռնարկներու մէջ, 13525ը մետաղագործական հաստատութեանց եւ ելեկտրականութեան մէջ, իսկ 3754ը ջրաթումբերու մէջ։

Ամէնէն շատ Ալժերիացիներ կը գտնուին (11.967) հիւսիսային շրջանները, ուր կ՚աշխատին ածխահանքերու եւ մետաղագործութեան մէջ (5234), Սէնի նահանգին մէջ (10185) եւ Լուարի նահանգին մէջ (6895)։ Մնացեալները ցրուած են Ֆրանսայի միւս նահանգներուն մէջ :

Աշխատանքի մտնելու համար նախապատուութիւն կը տրուի Ալժերիացիներուն, որովհետեւ Ֆրանսացի քաղաքացի կը նկատուին :

1925էն ի վեր գոյութիւն ունէր մասնաւոր ոստիկանութիւն մը, որ խիստ հսկողութիւն կը կատարէր Ֆրանսա մտնող Ալժերիացիներուն վրայ։ Ազատագրութենէն վերջ (1945) լուծուեցաւ այս մարմինը, բայց հիմա վերահաստատուած է, զսպելու համար չարագործութիւնները :

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Հոկտեմբեր 23ի կիրակին կատարեալ յաղթանակի օր մը եղաւ Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի համար։

Առտուն ժամը 10ին մեր կրտսերները Cadet Stade Olierի մէջ իրենց երկրորդ ախոյենական մրցումը ըրին, Chatouի կրտսերներուն դէմ : Առաջին կիսախաղին նշանակեցին մէկ կէտ, երկրորդ կիսախաղին երկու։ Մեր կրտսերներէն Ջէնկինեան եղբարք, Մ. Մարգարեան, Յ. Հայրաեան եւ բերդապահը իրենց ճկուն խաղարկութեամբ աչքի կը զարնէին։ Chatouի բոլոր ճիգերը ի դերեւ ելան մեր տղոց վարպետ փասերուն առջեւ։ Հ. Մ. Մ.ի կրտսերները Chatouի յաղթեցին 3—0։

Կէսօրէն վերջ Stade Jamboinի դաշտին վրայ, — Իսի — մեր պահեստին U.R.S. Ablիի պահեստին դէմ ելաւ։ Մեր տղաքը անմիջական վճռական յարձակողականի մը սկսան, խաղի տասներորդ վայրկեանին առաջին նշանակէտը շահեցան, ու յաջորդաբար եօթր նշանակէտներ։ Խաղը վերջացաւ Հ. Մ. Մ.ի յաղթանակով 7—1։ Մեր տղաքը ունեցան չափազանց ներդաշնակ խաղ մը։ Կը ներեն որ անունները չեմ տար, խնայելով «Յառաջ»ի նեղ էջերուն :

Ժամը 3.30ին մեր Ա.ը դաշտ եկաւ U.R.S.Ablիի Ա.ին դէմ։ Ա. կիսախաղին մեր տղաքը տիրապետեցին խաղին եւ նշանակեցին 5 կէտեր։ Ա. կիսախաղի վերջաւորութեան մեր լաւագոյն խաղացողներէն խմբապետ Համազասպ վիրաւորուեցաւ։ Բ. կիսախաղին տասը հոգիով խաղը շարունակուեցաւ եւ Լօչեան երեք յաջորդական հարուածներով նշանակեց 3 կէտ եւս։ Հ. Մ. Մ.ի Ա.ը յաղթեց Ablիի 8—0։

Զգալի է որ մեր տղաքը իրարու խաղարկութիւնը հասկնալ սկսած են, ինչ որ «թէքնիք»ին հիմնական պայմանն է։ Փոխադարձ վստահութեամբ կը խաղան։ Մեր մանուկները (minime) կը սպասեն անհամբեր իրենց կարգին դաշտ գալու։ Մեր նիւթական պայմաններու անձկութեան հե–

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ԺԱՄԻՆ ԲԱԿԸ

Գ.

Ահագին դէզ մը կը բարձրանար հիմակ ու հազար տեսակ խարդախութիւններու աշտարակ մը կը սպառնար մինչեւ երկինքը հասնիլ։

Վէճը դառնացեր էր. յանուն կրօնքի ու բարոյականի պայքարը կը մղուէր, ու մեռելին տէրերը յայտնի կերպով կ՚ընկճուէին :

Ու խորհրդարանին մէջ, այս ուխտը – տասը մարդիկը հաւաքուած՝ մարդկութեան էն նուիրական սկզբունքները կ՚առնէին կը ծախէին, իրենց պահանջումներուն կը պատշաճեցնէին :

Մեռելին ազգականները, դրսեցի բոլորն ալ, ինչ ըսելիքնին չէին գիտեր, բայց նորէն պարտուելնին չխոստովանեցան :

— Մենք ալ ննջեցեալը Պալըղլը կը տանինք։

Ատենապետը դողաց. ասանկ յաճախորդ մը տասը տարին մէյ մը չիյնար :

— Կ՚ուզէ՞ք որ անկեղծութեամբ խօսիմ, գումարը աւելցնելու էք :

Իր սրտին խորէն հարիւր յիսուն ոսկին անգամ շատ կը գտնէր, մտածեցէք որ օրին մէկը կարգը իր թաղումին պիտի գար ու հիմակուց սակագինը տոկալիք սահմանի մը մէջ պահել կը բաղձար :

Ատենադպիրը իր հաշտարարի դերը նոր զիջողութեամբ մը վերսկսաւ :

— Թող յիսուն ոսկի աւելի տան եւ խնդիրը փակուի :

— Երկո՞ւ հարիւր ոսկի :

— Կ՚ընդունինք, բայց Ֆրանսական ոսկի պիտի տանք. դուք ալ մի պնդէք, ժամանակ չկորսնցնենք. դեռ շատ մը ուրիշ կարգադրութիւններ ունինք. մահազդները անգամ չենք տպեր :

Թաղականները խորհեցան որ թելը պիտի փրթէր. ճշդեցին սակայն, թիւրիմացութիւն չըլլալու համար, որ յուղարկաւորութեան ծախքը այս գումարին մէջ չէր :

Պզտիկ դժուարութիւն մը որ դիւրաւ հարթուեցաւ՝ բակին մէջ գերեզմանին տեղը որոշելու առթիւ ծագեցաւ. եկեղեցւոյն դրան քով չէր ըլլար. ալ կողմի պատուհանին ու պատին մէջտեղը առաջարկուեցաւ. բայց այդ տեղը աչքի առջեւ չէր. Խորհրդարանին ձախ կողմին վրայ յարմարեցան։ Զնչին կէտ մը մնացեր էր զոր ննջեցեալին տէրերը հարկ սեպեցին յիշեցնել եւ զոր թաղականները իբրեւ անվիճելի իրաւունք մը ճանչցան անմիջապէս։ Նորոգուելիք զանգակատան ճակատը հանգուցեալին անունը պիտի նշանակուէր վայելուչ յիշատակութեամբ մը :

Երբոր աւագերէցը ներս մտաւ, համաձայնութիւնը կատարեալ էր արդէն :

Դ.

Տասը յարկ շէնքի մը բոլոր բարձրութենէն վար իյնող մէկը այնչափ տակնուվրայ պիտի չըլլար որչափ Տէր Աբրահամ եղաւ այս որոշումը իմանալուն։

Հռչակաւոր աւազակը եկեղեցւոյ գրկին մէջ տեղաւորուած, դաշոյն մը մխուածի պէս :

Չէր բաւեր կենդանութեանը մարդոց միշտ տրամադրելի յարգանքները ու պատիւները գնելը դրամով եւ եւ այնքան աւելի անձկութեամբ որքան անարժան էր անոնց։ Մահուընէն ետքն ալ այս կողոպտուած փառաբանութիւններուն մշտնջենաւորումը ու նուիրագործումը Աստուծմէ ծախու կ՚առնէր :

Երբոր ազգականները գացին, քահանան թաղականներուն հետ խօսելու ատեն գտաւ։

— Կ՚աղաչեմ, էֆէնտիներ, այս բանը մի ընէք, մեր եկեղեցին մի պղծէք :

Հեզ ու աղաչաւոր ձայնով կ՚ընէր իր խնդիրքը :

Իրեն համար եկեղեցին՝ որեւէ շէնք մը չէր քարով ու կիրով շինուած. եթէ լեզու բերան չունէր, հոգի ու սիրտ մը կը կրէր միշտ. իր ծոցը նուիրական էր ու մուտքը հոն՝ անոնց միայն վերապահուած որ անոր կսկիծները ու սուգերը կը զգան :

Ի՞նչ կը փնտռէր այս ննջեցեալը այդտեղ եւ ի՞նչ կը հասկնար ատկէ. ատկէ աւելի մեծ լկում մը իր վճիտ ու նրբութեանց անգիտակ խղճմտանքին առջեւ չէր կրնար պատկերանալ :

ԳՐԻԳՈՐ ԶՕՀՐԱՊ

(4)

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ հոսանքի ներկայ բաժնեչափը պիտի շարունակուի Նոյեմբերին ալ, միայն շաբաթը մէկ օր ընդհատուելով։— Կազի բաժնեչափը պիտի ջնջուի։

տեւանքն է այս դժբախտ յապաղումը։ Առանց միջիմներու որեւէ մարզական չարժում ուշ կանուխ ամլութեան կը դատապարտուի։ Արդ, կոչ կ'ուղղենք բոլոր մարզասէր, սրտցաւ հայրենակիցներու եւ ծնողներու որպէսզի մեզի թեւ թիկունք հանդիսանան։ Դիւրին չէ աւելի քան 240 մարզիկի պէտքերուն հասնիլ։ Յ. ԴԻՏՈՂ

լութիւնն է։ Կը սպասենք Պոլսոյ թղթաբերին, հրապարակելու համար այս «զգայացունց» ազգաբարութեան ամբողջութիւնը։

Արեւելքը Արեւմուտքի դէմ

ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ ԵՏ ԿԱՆՉԵԼ ՅՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ ԴԵՍՊԱՆԸ.— Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ԿԸ ԲՈՂՈՔԵՆ ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ ԴԷՄ.— ԹԻԹՕ ԳՈՐԾԻ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԷ 10.000 ԻՏԱԼԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐ

Ամէն օր վրդովիչ նորութիւն մը՝ արեւելեան ճակատին վրայ։

Խ. Միութիւնը ծանուցագիր մը ուղղելով Յուկոսլաւիոյ, կը յայտարարէ թէ այլեւս չեն կրնար ընդունիլ իրենց դեսպանը, Քարլօ Մրազովիչ, որ ամբաստանուած է իբրեւ լրտես։ Ահաւասիկ ծանուցագրին բովանդակութիւնը.—

«Փէշթայի մէջ, պետական դաւաճան եւ լրտես Ռայքի եւ մեղսակիցներուն դատավարութեան ատեն, հաստատուեցաւ թէ Յուկոսլաւիոյ ներկայ դեսպանը, Պ. Մրազովիչ, երկար ատեն լծուած էր լրտեսական եւ խռովարար գործունէութեան Խ. Միութեան դէմ, եւ դեսպանութեան շրջանին զրպարտիչ վերագրումներ հրատարակած էր մամուլին մէջ, ընդդէմ Խ. Միութեան։ Հետեւաբար, խորհրդային կառավարութիւնը անկարելի կը գտնէ որ Պ. Մրազովիչ շարունակէ մնալ Յուկոսլաւիոյ ներկայացուցիչը Խ. Միութեան մէջ»։

★ Թերթերը կը գրեն թէ ամբաստանեալ դեսպանը, որ Մոսկուա գացած էր 1948 Դեկտեմբերին, մեկնեցաւ 1949 Մայիսին, եւ անկէ ի վեր չէ վերադարձած, նկատելով որ Պելկրատի խորհրդային դեսպանն ալ հեռացած է։

★ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը չինծու հռչակեց լրտեսական ամբաստանութիւնները՝ Փրակայի ամերիկեան դեսպանատան պաշտօնեաներուն դէմ։ Ըսաւ թէ «չեխական կառավարութիւնը այսպիսի ամբաստանութիւններ կը յօրինէ, տեղացի ժողովուրդը ահաբեկելու եւ նոր դատեր սարքելու համար, ինչ որ սովորական է արեւելեան Եւրոպայի համայնավար երկիրներուն մէջ»։

Ամերիկեան կառավարութիւնը հաւանած է ետ կանչել երկու պաշտօնեաներ բայց երրորդ մը բանտարկուած է եւ կ'աշխատին ազատել։

Տեղական թերթ մը կը գրէ թէ՝ Սոֆիայէն Փարիզ տրուած լուրերու համաձայն, հոն հասած է Խ. Միութեան արտաքին նախարարութեան փոխանորդը, Լաւրենտիեւ, գլուխ հանելու համար հետեւեալ գործերը.—1. Կազմակերպել Խ. Միութեան եւ Պուլկարիոյ տնտեսական միութիւնը, վերակազմելով երկաթուղիները, ռուս մասնագէտներու միջոցաւ։ 2.— Պատրաստել ամբաստանեալ Քոսթովի եւ իր պաշտօնակիցներուն դատը։

★ Մարէշալ Թիթօ յայտարարեց թէ Յուկոսլաւիա պէտք ունի «տասը հազար իտալացի որակեալ բանուորներու, գործ տալու համար երկրին վերաշինութեան եւ բարգաւաճման»։ Միեւնոյն ատեն ըսաւ թէ կ'ուզէ տնտեսական ամենասերտ գործակցութիւն հաստատել Իտալիոյ հետ։

Այս յայտարարութիւններն եղան խումբ մը իտալացի գինուորներու, որոնք Գերմաններուն դէմ կռուած են Յուկոսլաւիոյ ըմբոստներուն հետ եւ Պելկրատ այցելած էին։

Մոսկուայի թերթերը կը շարունակեն անխնայ վարկաբեկել Թիթօն, իբրեւ դաւաճան, լրտես եւայլն։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ մէջ ութ քաղաքական յանցաւորներ մահուան դատապարտուած էին վերջերս։ Ազգաժողովին խորհրդային պատուիրակութիւնը առաջարկեց Քաղաքական Յանձնախումբին՝ արգիլել մահապատիժին գործադրութիւնը։ Յանձնախումբը մերժեց, «իր ձեռնհասութենէն վեր համարելով»։— «Ազատ Յունաստանի» անթելը կը ծանուցանէ թէ 300 ապստամբներ սպաննուած են անցեալ չաբթուան ընթացքին։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը, Օթթօ Կրոթէվոլ, յայտարարեց թէ կառավարութիւնը անջատ հաշտութիւն պիտի չկնքէ Խ. Միութեան հետ եւ թէ չի յուսար որ խորհրդային զինուորները քաշուին մօտերս։ «Մենք չենք ուզեր որ շարունակ պառակտումներ ծագին Դաշնակիցներուն միջեւ։ Անոնց համաձայնութիւնը լաւագոյն հիմքն է հաշտութեան դաշնագրին»։ Արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը պիտի խնդրէ դաշնակիցներէն վերջ տալ գրաւման, վերաքննելով ներկայ կանոնագիրը։

ՓՈԹՈՐԻԿԸ ահռելի վնասներ պատճառեց արեւմտեան Եւրոպայի, մասնաւորապէս Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի մէջ։ Երեք Ֆրանսացի ձկնորսներ մեռան, նաւային հաղորդակցութիւնները խանգարուեցան Մանշի եւ Ատլանտեանի մէջ, բազմաթիւ տանիքներ եւ ծխնելոյզներ փլան, ծառեր եւ ելեկտրական ձողեր տապալեցան հիւսիսային շրջանին մէջ։ Փարիզն ալ զգալի վնասներ կրեց։

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

Մարսէյլի մէջ

Նոյեմբեր 5ին, ժամը 20.30էն մինչեւ առտու, Cinéma Alcazarի մէջ։

Մանրամասնութիւնները հետզհետէ։

★

Առնուվիլի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Վարդան» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ «Նոր Սերունդ»ի Կառավրենց մասնաճիւղին։

Այս կիրակի, 30 Հոկտեմբեր ժամը 14.30էն մինչեւ 23.30, Salle Gallemandի մէջ, Առնուվիլի կայարանի դիմաց։

Կը նախագահէ ընկեր Դ. ԴԱՒԻԹԽԱՆԵԱՆ

Կը խօսին քաղաքապետ MAZURIER եւ ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին օրիորդներ Ա. Քէօսէեան եւ Մուրատեան (երգ)։ Նոր Սերունդի անդամներ (կատակերգութիւն)։

Եւրոպական պարերու համար ընտիր նուագախումբ։

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ։

Հաղորդակցութեան միջոց.— Gare du Nordէն շոգեկառք ժամը 14.15ին եւ Porte de la Chapelleէն օթօպիւս ամէն ժամու։

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ.— Նոյեմբեր 4ին, Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Salle des Fêtesի մէջ։ Մանրամասնութիւնները առանձին։

★

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ.— Նոյեմբեր 5ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, St. Bernardի սրահին մէջ։ Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ։

★

ԻՍԻԻ ՄԷՋ Նոյեմբեր 27ին։

Նորընծաներու երդումը

Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն կը հրաւիրէ Փարիզի եւ արուարձաններու բոլոր ընկերները ընդհ. ժողովի այս շաբաթ, 29 Հոկտեմբեր, ժամը 20ին, Salle des Sociétés Savantes, 28 rue Serpente, ուր տեղի պիտի ունենայ նորընծաներու երդումի հանդիսաւոր արարողութիւնը։

Կը նախագահէ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԱՀԻՐԷԷՆ Փարիզ հասած Պ. Յարութիւն Պալեանէ կը խնդրուի իր հասցէն հաղորդել Ներսէս Խաչիկեանի, «Յառաջ»ի միջոցաւ։

Պայծառ երեկոյթ

Կազմակերպուած Ալֆորվիլի Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ, շաբաթ 29 հոկտեմբեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Moulin Brûléի շքեղ պարասրահին մէջ։ Հաճելի անակնկալներ։ Ընտրութիւն Հ. Մ. Ը. Մ.ի թագուհիին, երգ, մրցում, (concours de chant)։ Տոհմային պար եւ երգ Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի երկսեռ խումբին կողմէ։

Երթեւեկը ապահովուած է ամբողջ իրիկունը autocarով։

Հաղորդակցութեան միջոց.— Charenton Ecolesէն առնել autobus 107 եւ իջնել rue du Moulin d'Enfer։

ՕՂԱԿԻ ԳՈՐԾ ՈՒՆԵՑՈՂՆԵՐԸ

Կրնան դիմել Իսի լէ Մուլինոյի մէջ Պ. Յակոբ ՀԱՄԲԱՐԵԱՆի, 21 Rue Verdi։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, Խրիմեան դպրոցը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի առաջին ընդհ. եռամսեայ ժողովը շաբաթ 29 հոկտ. ժամը 20ին, Bar du Globe:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, ընկերուհի Անդրէասեանի բնակարանը 13 rue Emil Zola։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Հանդէս ներկայացում

ՊՈՌՏՕ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պորտոյի մասնաճիւղին Ն. Աղբալեան խումբի գեղարուեստական նոր շրջանի առաջին հանդէսը, այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին Երիտասարդ ընկերվարականներու սրահը, Cenon։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Խմբերգ, արտասանութիւն, երգ, նուագ, եւն.։

Կը ներկայացուի ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը, «ԴԴՈՒՄԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ, ՎԱՐՏԱԼԱՊՈՆՊԱՆ»։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսիլիոյ Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը կը տեղեկացնէ թէ Միութեան Հիմնադիր եւ Ազգային Սկաուտ ընդհ. պետ ողբացեալ

ԳՐԻԳՈՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

մահուան քառասունքի առթիւ պիտի կատարուի հոգեհանգստեան արարողութիւն մը, այս կիրակի ժամը 10ին Pradoի Ս. Սահակ Մեսրոպ Առաքելական եկեղեցւոյ մէջ։

Նոյն առթիւ Սէնթ Մարկրիթի նորակազմ սկաուտներու խումբի անդամները պիտի կատարեն երդման արարողութիւնը։ Կը հրաւիրենք Մարսիլահայութիւնը ի մասնաւորի հին եւ նոր Հ. Մ. Ը. Մ.ները եւ բոլոր մարզական ու սկաուտական կազմակերպութիւնները։

ՊԱՏԱՐԱԳ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այս կիրակի Սէն Լու (Կռան Փէն, Մարսէյլ) Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ մէջ տեղի կ'ունենայ հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն, ՏԷՐՈՅԵԱՆ եւ ՊՕՂՈՍԵԱՆ գերդաստաններու հին եւ նոր ննջեցելոց եւ նահատակաց յիշատակին։ Կը հրաւիրուին ազգականները եւ անոնց յիշատակը յարգող բարեկամները։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Տէր եւ Տիկին Ահարոն եւ Նազլիկ Թէլլէրեան (ծն. Հաճի Մանուկեան), Այրի Տիկին Մ. Փափազեան (ծն. Թէլլէրեան) կը յայտարարեն որ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Ալֆորվիլի Հ. Եկեղեցին այս կիրակի առաւօտ իրենց մօր եւ կեսրոջ՝ Տիկ. ԱՐՈՒՍԵԱԿԻ մահուան առաջին տարելիցին առթիւ եւ նոյնպէս հանգուցեալ Տիկին ՄԱՐԻԱՄ ՀԱՃԻ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ յիշատակին որ իր մահկանացուն կնքած է Հայաստանի մէջ։ Այս առթիւ կը հրաւիրեն հանգուցեալներուն յիշատակը յարգող ազգականները ու բարեկամները։

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ (1923 – 1949)

Théatre Marcelin Berthelot (Chimie)

28bis, rue St. Dominique, métro Invalides

30 Հոկտեմբեր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։

ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ

ՍԱՆԴՈՒԽՏ ԵՒ ՍԱՆԱՏՐՈՒԿ

ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈՑ

Մասնակցութեամբ Փարիզահայ բեմի լաւագոյն արուեստագէտներու՝ կը ներկայացնէ՝

Պատմ. ողբերգ. 4 արար եւ 3 պատկեր Թ. Թէրզեան, բեմադրութիւն՝ Տրդատ Նշանեանի։

Գիներր սովորական։ Տոմսերը ապահովել կանխաւ բոլոր հայ գրատուններէն։ Մանրամասնութիւնները յայտագրով։

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme - (13e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 փր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 փր. C.C.P.Paris 1678–63

Samedi 29 Octobre 1949 Շաբաթ 29 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5987–Նոր շրջան թիւ 1398

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Նոր դահլիճին յայտարարութիւնը

Գ. Պիտօ Եչ. օր Ազգ. Ժողովին ներկայանալով, կարդաց իր յայտարարութիւնը, որ շատ մեծ տարբերութիւն մը չի ներկայացներ նախորդներուն վրայ :

Վերջին պահուն դժուարութիւններ ծագած էին նախարարական պաշտօններու մասին, բայց վարչապետը կը յուսար յաջողիլ, կարեւոր մեծամասնութիւն մը ապահովելով :

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՒՂԵԿՈՐՈՅՍ ՏԻՐԱՑՈՒՆԵՐ

Անոնք որ «յառաջդիմական» կոչուած թերթեր կը կարդան եւ սուր աչք ունին, դիտած ըլլալու են չարաշուք ախտանշան մը,— կապկութիւն :

Եթէ հարկ ըլլար Թութակաբանութեան արշաւ մը սարքել, ապահովաբար մրցանիշը պիտի կոտրէին այդ հում եւ թխածոյ թերթերուն խմբագիրները :

Օրուան հովերուն ազդեցութեան տակ, շատ մը յօդուածագիրներ ալ հետզհետէ կը կորսնցնեն իրենց ինքնութիւնը : Համբակօրէն կ'ընդօրինակեն մտքեր եւ խօսքեր, տեսութիւններ եւ բացատրութիւններ : Մինչեւ անգամ հասարակ բառեր :

Ոչ մէկ ինքնուրոյն գիծ : Նոյն ձիւթը բերնէ բերան : Նոյն կաղապարը (քլիշէ) մէկ սենեակէն միւսը : Նոյն դարշահոտ լեզուն՝ որեւէ հարցի առթիւ :

Եւ բարքե՛ր, բարքե՛ր որոնք եթէ ընդօրինակութիւն չեն, ամէն պարագայի մէջ ծլած եւ ծաղկած են նոյն օտարոտի շունչին տակ : Նոյն ապականութեան մէջ :

Այսքանը՝ միջանկեալ, պարզելու համար ախտանշանը, որ վրդովիչ համեմատութիւններ կը ստանայ, իբրեւ հետեւանք համատարած անտիրութեան :

Աւերը յամրաբար կը ծաւալի ռումանահայ եւ պուլկարահայ գաղութներուն մէջ, ուր դոյնդոյն Թափթփուքներ տէր – տիրական դարձած են :

Երկու հայաշատ գաղութներուն մէջ ալ, ընդհանրապէս հասարակ բախտախնդիրներ, տգէտ եւ անոպայ տիպարներ են որ ե՛ւ դպրոց ու թերթ կը վարեն, ե՛ւ հանրային կամ ընկերային կեանք :

Եւ որովհետեւ Թութակներն ու կապիկները տուն – տեղ են եղած իրենց գլխուն կամ սրտին մէջ, կը թխեն ու կ'ոստոստեն օրն ի բուն :

Որո՞ւ հոգ, եթէ լեզուին, մամուլին, ընդհանուր մշակոյթին հետ՝ ըմբռնումները, բարքերն ալ կ'աղճատուին, աստիճանաբար :

Եւ եթէ պարկեշտ կամ գիտակից տարրեր մնացած են, դժբախտաբար ի վիճակի չեն հակազդելու համայնակուլ խորշակին :

Եւ այսպէս կը տեսնենք Երեւանէն փոխադրուած «ռեսպուբլիկա»ներ ու «ադմիրալ»ներ, «մինիստր»ներ եւ «իմպերիալիստ»ներ : Ինչպէս եւ շռայլաբան չարադրութիւններ՝ նոյն բարբարոս ուղղագրութեամբ :

Այս պատահական օրինակները չեն որ պիտի պարզեն ամբողջ ողբերգութիւնը :

Տակաւին կայ դպրոցական ծրագիրներու, դասագիրքերու խնդիրը, բոլորն ալ թարգմանածոյ, թխածոյ ձեռնարկներ, նոյնպէս խորհրդային արտադրութիւն : Պարտաւորիչ, ինչպէս ամէն ինչ որ ա՛յն կողմէն կը ներածուի. կը տարածուի : (Պուքրէշի երբեմնի ազգ. վարժարանը կը կոչուի,— « Դասաւանդութիւնը Հայերէնով Պուքրէշի պետական երկսեռ վարժարան) :

Ձեւերուն, արտայայտութեան եղանակներուն հետ, ոգին ու մտածումներն ալ կը ձուլուին միեւնոյն կաղապարին վրայ :

Զէ՞ որ մեր տիրացուները ձեռնարկած են նոր հայութիւն ստեղծելու, հետեւողութեամբ հանճարե՜ղ առաջնորդներու :

Աւելի բախտաւոր չեն միւս գաղութները, Փարիզէն մինչեւ Ատլանտեանի եւ Խաղաղականի ափերը :

Այդ հայաշատ գաղութներուն մէջ ալ, կը վխտան դիմակաւոր շրջանաւարտներ նոյն դասընթացքէն :

Ո՞ւր չկան Թափծու գրիչներ ու վարիչներ, որոնք փոխանակ իրենց ժառանգած վաստակը արժեցնելու, կը դեգերին օտար բանջարանոցներու բոլորտիքը : Փոխանակ բան մը սորվեցնելու, իրենց գիտցածն ալ կը մոռնան, դառնալով պարզ ձայնագիր : Ամէնէն առաջ իրենց հովանաւորներուն ծիծաղը շարժելով :

Թութակները որոշ բառեր, խօսքեր կը սորվին, վանդակի մէջ մնալով : Ուրիշ բան չտեսնելով, չլսելով օրն ի բուն :

Մեր ուղեկորոյս տիրացուներն կը յածին աշխարհի բոլոր ափերուն վրայ : Կը ճախրեն ազատ, ժամանակին եւ անջրպետին մէջ :

Եւ սակայն, ոչինչ կը սորվին, բացի «Տիրոջը ձայն»էն : Եւ կը փրփրին, բերան կ'առնեն, եթէ փորձես կարգի հրաւիրել :

Դեռ հարեւանցի շօշափեցինք : Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎՆԵՐԸ ԻՐԵՆՑ ՏՈՒՆԵՐՈՎ

Անոնք որ Ժընեւ գացած են, անշուշտ Լեմանի գեղածիծաղ կապոյտէն վերջ ու թերեւս Ժ. Ժաք Ռուսոյի կղզիէն առաջ, նկատած են Ազգերու Դաշնակցութեան պալատը : Թագաւորական ապարանք մը լայնանիստ ու շքեղ արտաքինով, ու մանաւանդ իր ներքին այնքան մանրակրկիտ կարգ ու սարքով :

Նոր ժամանակներու արքաները, որոնք կը կոչուին համեստօրէն, Միացեալ Ազգեր կամ Ազգաժողով, նուազ պահանջկոտ չեն սակայն : Իրենց համար կառուցուած պալատները, նոյնքան մեծածախս, միլիոններ կ'արժեն պետութիւններու սնտուկին, այսինքն հարկատուներուն :

Պատերազմի նախօրեակին նոր աւարտած էր Ժընեւի շէնքը եւ մէկ կամ շատ շատ երկու անգամ աշխարհի մեծերը հոն հաւաքուելու առիթը ունեցան : Ու յանկարծ պայթեցաւ երկրորդ Աշխարհամարտը : Զեմ գիտեր որո՞ւն գրպանը մնացին Ազգերու Դաշնակցութեան բնակարանին բանալիները : Եւ ահաւասիկ նորի մը հիմերը կը դնեն Նիւ Եորքի մէջ :

Կ'ըսեն թէ նոր պալատը 30 միլիոն տոլար պիտի կորզէ ժողովուրդներու աշխատավարձքէն եւ հազիւ թէ աւարտի 3—4 տարիէն :

Չար բերաններ կ'ըսեն թէ մինչեւ վերջանալը նոր պատերազմ մըն ալ հասունցած կ'ըլլայ :

Անոնց կարծիքով, նոր Արիսպագոսը հակառակ իր փառաւոր շէնքին եւ կատարելագործեալ սրահներուն, չի կրնար արդարացնել իր խաղաղութեան ծրագիրները եւ պիտի ստիպուի անգամ մը եւս գոցել դուռները :

Բարեբախտաբար մարդկութեան ամբողջ իմաստութիւնը պալատներու մէջ ամփոփուած չէ, այլապէս, շատոնց անդունդը գլորած կ'ըլլար ...

ՍՕՍԻ

ԳԻՏՈՒՆՆԵՐՆ ԱԼ ՄՏԱՀՈԳ

Անգլիոյ հիւլէական գիտնականներու ընկերակցութիւնը խնդրեց Եւրոպայի կառավարութիւններէն միջնորդել, հարթելու համար Խ. Միութեան եւ Մ. Նահանգներուն անհամաձայնութիւնները : Այս առթիւ իրենց պաշտօնաթերթին մէջ հրատարակուած յայտարարութիւնը կ'ըսէ.— « Արեւմտեան Եւրոպայի երկիրներուն համար չոր մխիթարութիւն մըն է այն իրողութիւնը թէ Ամերիկա տակաւին մեծ առաւելութիւն կը վայելէ Ռուսաստանի վրայ՝ հիւլէական ռումբերու արտադրութեան համար : Այդ երկիրները իրենց բաղդատաբար հոծ բնակչութեամբ եւ ուտեստի, հում նիւթերու ստիպողական պահանջներով չափազանց խոցելի են, յարձակման ենթակայ՝ նոյն իսկ փոքրաթիւ հիւլէական ռումբերով : Այս պարագան ճիշդ է մանաւանդ Անգլիոյ համար : Հետեւաբար այդ երկիրներու կառավարութեանց կ'իյնայ ամէն միջոց փորձել՝ միջնորդելու համար Ամերիկայի եւ Ռուսիոյ միջեւ : Եթէ ներկայ կասկածամտութեան եւ փոխադարձ մեղադրանքներուն տեղ հաստատուի փոխադարձ վստահութիւն մը, այդ երկու երկիրներուն միջեւ, այն ատեն միայն կարելի է խաղաղութիւն յուսալ » :

ԵՐԷԿ ԱՉՔԻ ԼՈՅՍ, ԱՅՍՕՐ ՀՐԷՇ

Բոլշեւիկեան թերթերը կը շարունակեն սեւցնել մառեշալ Թիթօն, անլուրածականներ թխելով :

Այսպէ՛ս են բոլշեւիկեան բարքերը,— Երէկ հրեշտակ, աչքի լոյս, այսօր հրէշ, դաւաճան, դահիճ եւն. :

Մոսկուայի անթելը առջի օր հաղորդեց « Գրական Թերթ»ին մէկ յօդուածը, ուր հետեւեալ ածականները շարուած են Թիթոյի դէմ,— Դաւաճան, աւազակ, սրիկայ, ծակաչք կապիկ, շատախօս Թութակ, դասալիք, վախկոտ, խեղկատակ, դահիճ, կեղծաւոր, լիրբ Թզուկ :

Իրեն դէմ եղած մեղադրանքներն ալ համրանք չունին : Յօդուածագիրը կ'ըսէ թէ «կերուխումով զբաղած էր Զըրչիլի տղուն հետ, Իտա

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ տագնապը լուծելու համար, Ազգաժողովին Քաղաքական յանձնախումբը ծրագիր մը մշակած է, որով պիտի արգիլուին բոլոր սպառնալիքները այդ երկրին անկախութեան եւ հողային ամբողջութեան դէմ եւ թոյլ պիտի չտրուի որ նոր ընդհարումներ պատահին Պալքաններու մէջ : Ընդհ. Ժողովը մասնաւոր նիստ մը պիտի գումարէ, եթէ նոր յարձակում մը կատարուի Յունաստանի դէմ, հարեւան երկրէ մը :

ՉԵԽ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒՆ յանձնարարուեցաւ լաւագոյն սերտել Լենինի, Ստալինի եւ Կալինինի ճառերը, եւ ռուսերէն լեզուն :

ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇՆԱԳԻՐՆԵՐՈՒ բռնաբարման առթիւ, անգլ. կառավարութիւնը նոր ծանուցագիր մը ուղղելով Հունգարիոյ, կը մերժէ անոր բողոքագիրը : Այս առթիւ մասնաւորապէս դիտել կուտայ թէ «Ն. Վեհափառութեան կառավարութիւնը իրաւունք չի տար Հունգարական կառավարութեան որ անարդար քննադատութիւններ ուղղէ ուրիշներուն, Փոցտամի կամ ուրիշ համաձայնութեանց գործադրութեան մասին » :

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ մէջ կատարուած նոր ձերբակալութիւնները մեծ յուզում պատճառած են : Կալանաւորներէն մէկն է ազատագրեալ երկիրներու նախկին փոխ – նախարարը, Եոզէֆ Տիւպիէլ, երկարամեայ բոլշեւիկ մը եւ գործակիցը նախկին նախարար Կոմուլքայի :

ԱՒՍՏՐԻՈՅ երեսփոխանական ընտրութիւններուն առթիւ, ընկերվարականները ջախջախիչ մեծամասնութիւն մը շահեցան, 2/3 համեմատութեամբ : Համայնավարները կորսնցուցին 1947ին շահուած քուէներու գրեթէ կէսը, երկրորդ տեղը տալով կաթոլիկներուն :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ամերիկեան դեսպանները վերջացուցին իրենց գաղտնի խորհրդաժողովը, Լոնտոնի մէջ : Կը կարծուի թէ մասնաւորապէս զբաղած են Պալքաններու կացութեամբ եւ յանձնարարութիւններ պիտի ուղղեն Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան, օգնելու համար Եուկոսլաւիոյ, միժեցնելով Խ. Միութեան քարոզութիւնը :

ՊԵԼԺԻՈՅ Թագաւորական խնդիրը կը շարունակէ յուզել հանրային կարծիքը : Ծերակոյտը համաձայն է որ հանրաքուէ մը կատարուի : Ընկերվարականները հակառակ են : Նախորդ վարչապետը, Պ. Սփաք, հրապարակաւ թելադրեց որ Թագաւորը հրաժարի, յանուն երկրին խաղաղութեան :

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ 100 հազար թոն ցորեն պիտի ստանայ Խ. Միութենէն, օգնելու համար Ատրպատականի նահանգին որ անձկութեան մատնուած է : Հեռագիրը կ'ըսէ թէ փոխադրութեան միջոցները թոյլ չեն տար օրական 750 թոնէն աւելի դրկել :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ սպարապետը, զօր. Պրէտլի, յայտարարեց թէ «պատերազմը անխուսափելի չէ, «բայց կրնայ պայթիլ դժբախտ միջադէպի մը հետեւանքով» :

200.000 ԱՆԴԱՄՆԵՐ արձանագրած է արհես

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

լիոյ մէջ, մինչ կարմիր բանակը Նացիները կ'արտաքսէր Եուկոսլաւիայէն » :

Յետոյ, «յափշտակած է փեթար Թագաւորին կալուածները, ազգին դրամները կը վատնէ Ամերիկայի կնոջ մը վրայ որ լրտես է եւ որ ամէն անգամ վերարկու փոխած ատեն ինքնաշարժ կը փոխէ » : Կ'ըսէ նաեւ թէ Թիթօ դրամ պահած է զուիցերիական դրամատան մը մէջ, անխուսափելի համարելով իր մօտալուտ անկումը : Եւ կը շարունակէ.

— « Կեղծելով Զըրչիլը, Թիթօ կ'ուզէ երեւալ իբրեւ զրող, մարդիկ եւ ճարտար խաղացող : Բայց անճարակ է եւ ամէնէն ապիկար դրողը : Գալով ճարտարակին, չի կրնար մրցիլ նոյնիսկ փիժատի հետ (իր փոխ – վարչապետը) : Թիթոյի դէմքը դիմակ մըն է, որ կը ծածկէ չարանենգ, խորամանկ եւ եսասէր լրտեսի մը դէմքը : Ան զարմանալի նմանութիւն մը ունի կէօրինկի հետ : Ամէնքըն ալ, նոյնիսկ Թիթոյի բարեկամները դիտած են այդ պարագան : Երբ կ'երեւայ անթելին առջեւ կամ շարժանկարի վրայ, ժողովուրդը կը պոռայ, — « Կէօրի՛նկ» : Արդարեւ, ագահ է ան եւ անյագ, ինչպէս կէօրինկը » :

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԼԵՌՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ԱԼՊԱՆԻՈՅ ՀՈՂԻՆ ՎՐԱՅ

Ամէն ինչ տեղի ունեցաւ կայծակի արագութեամբ: Նախ երկինքը լեցուեցաւ աղմուկով, ապա ծովափնեայ տափաստանը սկսաւ դղրդալ ռումբերուն տեղատարափին տակ: Մի քանի զինուորներ, սարսափահար՝ նետուեցան ծովուն մէջ, ուրիշներ մագլցեցան ձիթենիներուն վրայ : Տափաստանը կ'եփէր ու կ'այրէր: Երկնցած գարշահոտ տիղմին մէջ՝ հրամանատար Ջեզարէ Մոնթին, ենթասպայ Ռուսագգի Սերժ Տուրանթէն եւ ես կը դիտէինք թշնամի սաւառնակները, որոնք կրակ կը տեղային զարմանալի ճշգրտութեամբ մը: Քանի մը ռումբեր ինկան նաւերուն շուրջբոլորը: Ջուրը, ճերմակ նոճիներ ձեւացնելով՝ րոպէ մը շողշողաց նոյեմբերեան գաղջ արեւին մէջ, ապա կտոր կտոր եղած՝ ինկաւ խարակներուն վրայ :

Չեմ գիտեր ինչպէս, տեղէս չարժեցայ յանկարծ · զգացի որ կը թռչէի: Քիչ վերջ ինքզինքս գտայ ձիթենիին մօտ: Ձիթենին, երկնցած կռնակին վրայ՝ անընդհատ կը կրակէր դէպի սաւառնակները, որոնք առնուազն երեք հազար մեթր հեռու ըլլալու էին...: Սաղաւարտս թռեր էր գլուխէս, մազերս տիղմով ծանրացած էին: Համազգեստս կտոր կտոր եղծեր էր: Գրեթէ մերկ էի: Յանկարծ, ամօթի զգացում մը պատեց զիս, անզօր կատաղութեան ահռելի նոպայ մը: Ցաւէս եւ բարկութենէս սկսայ լալ: Միտքս ինկաւ Վալոնա բնակող ատամնաբոյժ տոքթ. Մանուկեանը, որուն այցելեր էի երկու ժամ առաջ, անոր Ալպանացի ազնիւ տիկինը, որ հիւրասիրեր էր զիս:

Մարմնիս ձախ մասը ցաւէն քարացած էր · կ'ուզէի նստիլ ու չէի կրնար:

Կամաց կամաց հասկցայ թէ ինչ պատահած էր ինծի: Երկու ռումբեր ինկեր էին հրամանատարէն, Տուրանթէէն եւ ինծմէ հազիւ եօթը մեթր հեռու, խրելով ճախճախուտին մէջ: Օդին տեղափոխութիւնը մեզ շպրտեր էր հոս ու հոն, տաշեղի նման: Մտածեցի զնդապետիս եւ սպայ բարեկամիս մասին: Ի՞նչ պատահած էր արդեօք անոնց: Բոլոր ուժերս հաւաքելով «signor Capitano!» պոռացի: Զարմանալի էր · ականջներս չէին լսեր ձայնս: Ունեցայ այն զգացումը՝ զոր կ'ունենանք մղձաւանջով ծանրաբեռն երազի մը մէջ, երբ քալել կ'ուզենք ու չենք կրնար մեր տեղէն շարժիլ, երբ կ'ուզենք խօսիլ ու մեր բերանը չի բացուիր: Ականջներս անդադար բան մը դարձեր էին · անարձագանգ խլութիւն մը :

Տափաստանին տաղաւարները կրակ առեր էին · զինուորները կը փախչէին լեզապատառ: Խարտեաշ մուխը ոլոր ոլոր կը բարձրանար, ընդհատուած՝ կրակէ լեզուներով, ապա քշուելով հովէն՝ կը դիմէր դէպի ծով, անշարժանալով ջուրերուն վրայ :

Մէկ օր առաջ Իտալիայէն հասեր էինք Ալպանիա, կասեցնելու համար յունական յառաջխաղացումը: Ժամանակ չէինք ունեցեր ճանչնալու մեր միջավայրը: Զուրկ էինք օդային ռմբակոծութեան դէմ որեւէ պաշտպանողական միջոց :

Ու հիմա, ձիերուն, ջորիներուն, զինուորներուն, սպաներուն եւ լեռնային թնդանօթներուն ծովափը խռնուած թոհուբոհին վրայ անընդհատ կը թափէր անգլիական եւ յունական երկնային ռումբը :

Շուրջ քսան վայրկեան վերջ դադրեցաւ կրակը: Վերջապէս հասեր էին մեր «որսորդ» սաւառնակները:

Տաղաւարները կը շարունակէին այրիլ, հանդարտօրէն: Գլխաւոր տաղաւարին մէջ, երկու զինուորներ մեռեր էին, իրարու փաթթուած...: Երկու սպաներ առանց սրունքի մնացեր էին: Տափաստանը երկուքի բաժնող առուակին մէջ «սերճենթէ մաճճիորէ» Ք...ն նստեր էր, ու կը շարունակէր դեռ դէպի երկինք նայիլ, զարմանահրաշ հիասթափութեամբ մը: Խենդեցեր էր:

Իմ խումբիս երեք խոհարար զինուորները, որոնք աւելի քան մէկ տարիէ ի վեր կ'աշխատէին իմ անմիջական հսկողութեան տակ՝ կտոր կտոր եղած էին: Դիակները, մահամերձներն ու վիրաւորները ամէն կողմ էին: Շուրջ հարիւրքսան ռումբի հետքեր համրուեցան: Դաշտավայրը կ'այրէր, կ'այրէին տաղաւարները, կ'այրէին ձիթենիներն ու ջորիներուն բրդածեւ թամբերը:

Զօրավարը եկաւ, աչք մը նետեց անցած դարձածին, ճառ խօսեցաւ եւ դարձեալ ռազմաճակատ մեկնեցաւ: Յոյները կը յառաջանային :

Այսպէս ճանչցայ Ալպանիան:

Միլանօ

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

ՄԱՅՐԸ.— Արամ, մեկնելէդ առաջ կատուին համար ուտելիք ձգեցի՞ր :

ԱՐԱՄ.— Այո, մայրիկ, տուփ մը կաթ, բանալիքն ալ քովը ...

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

«Բնաբուժական գիտելիքներ»

Վերջերս Գահիրէի մէջ լոյս տեսաւ գրքոյկ մը, «Բնաբուժական գիտելիքներ» 73 էջ: Հեղինակը, Պ. Լեւոն Մելքոնեան, Պաղտատ ծնած, քաղաքին մէջ ծանօթ է իբրեւ բնաբոյժ: Փոքր հասակէն եղած է սիրահար մարզանքի, կռփամարտի, լողալու եւ մարմնակրթական զանազան խաղերու: Հետեւած է բնաբուժական գիտութեան եւ թղթակցութեամբ յաջողած է վկայականներ ստանալ շարք մը գիտական հաստատութիւններէն (Անգլիա):

Պ. Մելքոնեան իր բնաբուժական ուսումը կիրարկած է երկար տարիներ նախ իր անձին, ընտանիքին, եւ իր մօտաւոր շրջապատին վրայ: Սիրայօժար օգտակար եղած է անոնց որ, այլեւս ճարահատ, յուսահատ՝ բժիշկներու դռները բախելէ եւ անոնց տուած դեղերէն, իրեն դիմած են:

Հեղինակը իր այս գիրքը հրատարակութեան տալով ոչ մէկ նիւթական շահ կը սպասէ: Իր նպատակն է ժողովրդականացնել բնաբուժութեան մասին իր կազմած համոզումները, ինչպէս եւ անձնական փորձառութիւնները: Ուրիշ խօսքով, առողջապահութեան հիմնական ու պարզ օրէնքները ցոյց տալ հայ հասարակութեան եւ բացատրել թէ ի՛նչ պէտք է ընել առողջ եւ երկար ապրելու համար, առանց բժիշկի ու դեղորայքի դերին դառնալու :

Ջերմապէս ողջունելի է այս գրքին հայերէն հրատարակութիւնը: Կարծեմ առաջինն է մեր մէջ: Իրմէ առաջ բնաբուժութեան մասին ոեւէ ուրիշ գրուածքէ տեղեկութիւն չունիմ:

Գիրքը գրուած է պարզ, դիւրըմբռնելի եւ սահուն ոճով մը, այնպէս որ ամէն անհատ կրնայ օգտուիլ: Հեղինակը չէ մտած գիտութեան երբեմն անհասկնալի ու խրթին բաւիղներուն մէջ: Ուղղակի բնութեան շատ պարզ ու համեստ օրէնքները պարզելով, կը թելադրէ հետեւիլ բնութեան սահմանած օրէնքներուն, ու անոր գծած սահմանէն դուրս չգալ, միշտ բնութեան ձայնին անսալ: Գիրքը իր պարունակութեամբ այնքան արժէքաւոր է որ, կ'արժէ զայն ունենալ իբրեւ սեղանի զարդ, միշտ աչքի առջեւ պահել, յաճախ կարդալու, եւ բնութեան խորհուրդներէն օգտուելու համար :

Գիրքը բաժնուած է ինը գլուխներու. —

Ա.— Առողջապահութիւն: Բ.— Բնաբուժութեան աւետարանը : Գ.— Հիւանդութեանց նախնական պատճառներու արտայայտութիւնները: Դ.— Առողջապահական կանոններ :

Մէկդի դնելով հեղինակին ծայրայեղ արտայայտութիւնները դեղաբուժական բժշկութեան եւ բժիշկներու մասին առհասարակ, ըսեմ թէ Մելքոնեան վերոյիշեալ ինը գլուխներու մէջ ջանացած է պարզ հայելիի պէս, եւ համառօտակի ցոյց տալ բնութեան նախախնամական աջակցութիւնը : Տարրական գիտելիքներ կուտայ մարմնի առողջութեան, հիւանդութեանց պատճառներու, հիւանդութեանց արտայայտութեանց եւ առողջապահական կանոններու մասին, կը բացատրէ թէ իսկական եւ միակ բժիշկը՝ բնութիւնը ինքն իսկ է: Երբ մեր մարմինը բնական օրէնքներու սահմանած վիճակին մէջ դնենք, այսինքն դէպի բնութիւնը, դէպի բնական օրէնքները ընթանանք, բնութիւնը կը բժշկէ մեզ անպայման :

Հեղինակը իր գրքին Բ. գլուխին մէջ կը ներկայացնէ բնաբուժութեան միջոցները,— Ջուրը, օդը, լոյսը, արեւը, կաւը, ֆիզիքական ու մտային հանգիստը՝ կանոնաւոր սննդառութիւնը եւ ծոմապահութիւնը : Ահա միջոցներ որոնց լիակատար կիրառումով մենք մեծ մասով կ'ազատինք հիւանդանալու տաղտուկէն, ու հիւանդ ապրելու տառապանքէն :

Ամէն մարդ մահկանացու է, օր մը պիտի մեռնի, սակայն անժամանակ մահը, եւ կամ հիւանդկախ ու չարչարալից կեանք մը ապրելով մեռնիլը անբնական է: Մենք մեր առօրեայ բարեմաղթութեանց ատեն մեր բարեկամներուն կամ սիրելիներուն պէտք չէ ըսենք «երկար ապրիք» եւ կամ «Աստուած երկար կեանք տայ», այլ մաղթենք առողջ կեանք, որ ինքնին կը նշանակէ երկար ապրիլ: Անշուշտ կան պատահարներ եւ արկածներ որոնք անխուսափելի են, ու մեր հասողութենէն դուրս:

Առողջ անհատը ծնունդ կուտայ առողջ սերունդի, առողջ սերունդ ունեցող ազգերուն միայն վիճակուած է դարերու երկար կեանք եւ բարգաւաճում :

Ուրեմն, յանուն մեր ֆիզիքականի առողջութեան եւ յարատեւութեան, իբրեւ անհատ եւ ազգ, աշխատինք դէպի բնութիւնը դառնալ :

Գ. ԿԱՐԱՊ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՉՂՐԿԵԼ: ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ :

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

(Արեւմտահայերէնի վերածուած)

ԵՐԵՒԱՆԻ երաժշտական ուսումնարանը հիմնուած է 1938ին: Սկզբնական շրջանին ուսումնարանը ունէր երկու բաժին, 42 ուսանողով: Այժմ ունի 6 բաժին — լարային, փողային, դաշնամուրային եւայլն, ուր կը սորվին 180 ուսանողներ : Անոնք բարձր երաժշտական ուսումէ զատ, կը սորվին եւ այլ գիտելիքներ: Ուսումնարանը 11 տարուան ընթացքին տուած է 232 շրջանաւարտներ որոնց կարգին Ստալինեան մրցանակի պսակաւոր Ալեքսանդր Յարութիւնեան, Քնարիկ Գրիգորեան, Թադէոսեան եւ ուրիշներ :

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ԳԷՈՐԳ ԷՄԻՆԻ վերջերս հրատարակած «Նոր ճանապարհ» խորագրով բանաստեղծութիւններու գիրքը ջերմ ընդունելութեան արժանացաւ: Գրողներու Միութիւնը ուսումնասիրած է այս գիրքը: Բանաստեղծ Նայիրի Զարեան կը վկայէ թէ Գէորգ Էմին հասած է զգալի յաջողութիւններու: Հեղինակը խոստացաւ նկատի առնել եղած դիտողութիւնները եւ խորհուրդները :

ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ «Մանուկ Աբեղեան» կաճառը կազմակերպած է մշտական ցուցահանդէս որ պիտի ծանօթացնէ ուսանողներուն՝ հայ գրականութիւնը: Հոն կը տեսնուի հայ գրականութեան պատմութիւնը մինչեւ մեր օրերը : Ցուցադրուած են նաեւ Սայաթ Նովայի, Խ. Աբովեանի, Գաբրիէլ Սունդուկեանի, Նալբանդեանի գործածած իրերը, գրական բնագիրները եւայլն: Սովետական բաժնին մէջ ուշագրաւ են Լենինի եւ Ստալինի տուած վկայագիրները բանաստեղծ Վահան Տէրեանին:

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԵԱՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ 32րդ տարեդարձին առթիւ, Երեւանի մէջ պիտի բացուի տօնավաճառ մը, տեւելով մինչեւ Նոյեմբեր 15: Նոյն թուականին (Նոյեմբեր 15) Մոսկուայի մէջ սարքուած ցուցահանդէսին համար, հոն պիտի ուղարկուին կարգ մը հայ արուեստագէտներու գործերը, ինչպէս քանդակագործ Արա Սարգսեանի արտադրութիւններէն՝ Ստեփան Շահումեանի, Նայիրի Զարեանի, Ս. Սպանդարեանի, Աւետիք Իսահակեանի կիսանդրիները : Ինչպէս եւ Յովհաննէս Զարդարեանի նկարած «Նախաշաւիղը» որ կը պատկերացնէ Խաչատուր Աբովեանի նկարը :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ թատերգակներու նստաշրջանը գումարուած է Հոկտ. 14ին: Այս առթիւ քննած են Սարգիս Պայազիտի «Քաղաքը» թատերախաղը: Նիւթը առնուած է Հայաստանի արդիւնաբերական ձեռնարկի մը առօրեայ կեանքէն: Քննած են նաեւ Աշոտ Շայպպանի «Հրաշալի» թատերախաղը որ կը ներկայացնէ Սովետական երկրա – կենսաբանական յաղթանակը եւ մերձարեւադարձային բուսականութեան աճումը Խ. Հայաստանի մէջ: Խօսք առած են քննադատներ Դարբին եւ Մնացականեան, որոնք ցոյց տուած են թատերգութիւններուն արժէքաւոր մասերը:

ԵՐԵՒԱՆԻ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՏԱՆ մէջ տեղի ունեցած է գեղարուեստական երեկոյ նուիրուած ռուս նշանաւոր գրող Միխայիլ Լերմոնտովի ծննդեան 135րդ տարեդարձին: Խօսած են ստալինեան պսակաւոր (լաուրիատ!) Շարա Տալեան, արուեստի վաստակաւոր գործիչ Արմենակ Բարսեղեան, Սունդուկեան թատրոնի արուեստագէտ Արմէն Գուլակեան: Ներկայացուած են նաեւ Լերմոնտովի գործերը, մասնակցութեամբ Աւետ Աւետեանի :

ԱԿԱԴԵՄԱԿԱՆ ՄԱՌԻ ծննդեան 85ամեակին եւ մահուան 15ամեակին առթիւ, Երեւանի «Ն. Մառ» հաստատութիւնը պատրաստած է կարգ մը դասախօսութիւններ եւ հրատարակութիւններ, Մարքս – Լենինեան լեզուաբանութեան մասին,— «Մառը նոր հիմնադիր լեզուի ուսմունքի», «Բուրժուական հայագիտութեան մերկացումը», «Մառը հիմնադիր Սովետահայ լեզուի», «Մառը Կոսմոպոլիտիզմի դէմ» եւն. :

ԹԱՒՐԻԶԻ Ս. Սարգիս եկեղեցիի բակին մէջ կառուցուած մարտիկներու դամբարան յուշարձանին 40ամեայ յոբելեանը տօնուած է: Այս դամբարանին մէջ կը հանգչին Իրանի սահմանադրական կռիւներու մէջ զոհուած խումբ մը ռազմիկներ որոնց անունները քանդակուած են Յուշարձանին վրայ: Շուրջ 40 տարի առաջ Իրանի սահմանադրական շարժումներու ինչպէս եւ մեր ազատագրական գոյամարտի փոթորկոտ օրերուն Հ. Յ. Դաշնակցութեան շքեղ փաղանգ մը իր բոլորանուէր մասնակցութիւնը բերաւ Իրանի ազատագրական շարժումներուն: Ներկայ Յուշարձանը, որ կառուցուած է 1921ին Ալեքսանդր Թումանեանի ծրագրով եւ ցուցմունքով, հայկական ճարտարապետութեան գեղեցիկ եւ նուրբ ոճ ունի: Յուշարձանի ճակատին փորագրուած է Հ. Յ. Դ. զինանշանը, միջին մասին մէջ խաչ մը :

Գաղութէ գաղութ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ վերադարձած այցելու մը կը գրէ թէ պատերազմի ահը ու ռմբակոծութեանց սարսափը դէշ ազդած են պատրիարքին առողջութեան վրայ: Հոգեպէս ընկճուած չէ, բայց ուժասպառ ըլլալով, դժուարաւ կրնայ տեղէն շարժիլ: Կը տառապի այնպիսի հիւանդութենէ մը, զոր բժիշկները չեն կրցած ստուգել: Ողնայարը չի կրնար շարժել :

Հայոց պատրիարքարանի պարիսպներէն ներս, ուր աւելի քան 4000 Հայեր ապաստան գտած են, սովորական կեանքը վերահաստատուած է: Մայրամուտէն վերջ ամէնքը կը լեցուին վանքին բակը: Երբեմն կ'ոգեւորուին փութպոլի մրցումով որ տեղի կ'ունենայ ժառանգաւորաց վարժարանի մարզադաշտին վրայ: Դրեթէ բոլոր հայ երիտասարդները ունին լաւ դաստիարակութիւն: Նախ քան աղէտալի պատահարները, անոնց մեծ մասը կ'աշխատէր կառավարական գրասենեակներու մէջ: Ներկայիս կը ստանան չափաւոր սնունդ: Մեծամասնութիւնը ունի առողջ կազմ :

ՆՈՐ ՋՈՒՂԱՅԻ (Իրան) Ս. Կատարինեան որբանոցի 40ամեայ յոբելեանը որ լրացաւ 1947ին, տօնուած է այս տարի: Դպրոցին հիմնադիրն է Բագրատ վարդապետ Վարդազարեան: Այս որբանոցը փրկարար դեր կատարած է շրջանին մէջ : Հարիւրաւոր ծնողազուրկ տղաք ոչ միայն ապաստան գտած են հոն, այլեւ ստացած են կրթութիւն: Ս. Կատարինեան Մենաստանի մայրապետ Եղիսաբէթ Իսրայէլեան կարդացած է որբանոցի 40ամեայ գործունէութեան տեղեկագիրը. Թուած է Հայուհեաց Բարեգործական Ընկ. խնամքն ու զուրգուրանքը: Նուէրներէ գոյացած է 194.337 ռիալ եւ կը շարունակուի տակաւին: Սեպտ. 4ին Ամենափրկչեան Վանքին տաճարին մէջ կատարուած է պատարագ — հոգեհանգիստ հիմնադիր Բագրատ վարդապետի յիշատակին: Քարոզ խօսած է Կարապետ աւ. քահ. Թումիկեան՝ տալով հանգուցեալի պաշտօնավարութեան տասը տարիներու համառօտ պատկերը — Քանանեան մանկապարտէզի եւ երկդասեան դպրոցի կառուցումը, տասը գիւղական դպրոցներու բացումը, վանքի տպարանը արդատիպ մեքենայով ճոխացումը, Ս. Կատարինեան որբանոցի կառուցումը, գորգագործարանի ձեռնարկը, 5 տարի «Նոր Ջուղայի Լրաբեր» ամսաթերթի հրատարակութիւնը, Պետերբուրգի եկեղեցական Խորհուրդէն նպաստներ բերելը, արտասահմանեան հայրենակիցներէն օժանդակութիւն ստանալը, ջերմապահութեան ձեռնարկը, եւ ջերմատան շինութիւնը, եւն.: Իր պաշտօնավարութեան ընթացքին Բագրատ վարդապետ երբեք չէ ծանրացած վանքին վրայ, եւ բացի շատ համեստ սնունդէն, ոչ մէկ ռոճիկ ստացած է, աջհամբոյրներն ու նուէրները յատկացնելով վանքին :

ԷՋՄԻԱԾՆԻ մէջ Վարդավառի կիրակին Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին ներկայութեան Կարապետ եպիսկ. Թումայեան ձեռնադրած է հինգ աբեղաներ :

ՇԱՀՆԱՄԷՆ ամբողջութեամբ հայերէնի թարգմանած եւ տպագրութեան յանձնած է Միհրդատ Թիրեաքեան (Ամերիկա): Ցարդ Շահնամէէն հատուածներ միայն թարգմանուած էին :

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ կրթական նախարարութիւնը հայերէն լեզուի ընթերցանութեան եւ քերականութեան դասագիրքեր հայթայթած է Խ. Հայաստանէն, պուլկարահայ դպրոցներու պէտքերուն համար: Դասագիրքերը պիտի ղրկուին նաեւ գաւառներու դպրոցները :

ԱԹԷՆՔԻ Ազգ. Առաջնորդարանը եւ Կեդր. վարչութիւնը կոչով մը կը յայտնեն Յունահայութեան թէ լուրջ միջոցներ ձեռք առնուած են, գաղութին գործերը կանոնաւորելու համար եւ թէ բոլոր խաւերը պարտաւոր են օգնել նիւթապէս եւ բարոյապէս: Ազգ. կեդր. վարչութեան սնտուկը դատարկ է: Ելմտացոյցը ապրուստի սղութեան պատճառով եւ Առաջնորդարանի պաշտօնեաներու ամսականներու վրայ կատարուած յաւելումով բարձրացած է 3.200.000 տրախմիի: Առաջնորդարանի դիւանատան հասոյթները եւ ազգ. եկեղեց. տուրքերէն եղած մուտքը ելքի գումարին կէսն իսկ չի գոցեր, որով ստիպուած են դիւանատան հասոյթներու սակը 50 առ հարիւր բարձրացնել: Սակայն կարգ մը բարեկեցիկ հայրենակիցներ չեն ուզած նոր սակերով վճարել: Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը եւ առաջնորդարանը որոշած են ընթացք չտալ պարտազանց հայրենակիցներու դիմումներուն :

« Ն. ԱՂԲԱԼԵԱՆ » սրահ — մատուռի հիմնադրութեան հանդէսը տեղի ունեցած է Շթօրայի մէջ (Լիբանան), նախագահութեամբ եւ կնքահայրութեամբ ընկեր Կոմսի: Հերոս Ճէպէլ Մուսացի Վահան քհնյ. կատարած է անդաստան, եւ մորթուած է աւանդական ոչխարը: Բրիչի առաջին հարուածը տուած է ընկեր Կոմս: Խօսած են սրահին հոգաբարձութեան ատենապետը, ընկեր Ա. Դանիէլեան, գիւղապետ Գուտուլեան «Յուսաբեր»ի կողմէ ընկեր Գ. Գարապաճեան եւ կնքահայրը :

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ երիտասարդ Հայուհիներէն Օր. Սօնա Շիրակեան համալսարանական իր աւարտական ճառին նիւթ ընտրած է «Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը »:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ԲԱՌԻ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

ԼԻՈՆ. — Մարզական թղթակցութիւններուն մէջ միշտ կը կարդամ «գնդակախաղը» (ֆութպօլ): «Յառաջ»ի մէկ խմբագրականին մէջ եւս գրուած էր նոյն բառը: Ուրեմն ընդունած էք զայն:

Արդ, ես «գնդախաղը» կը հասկնամ որպէս « Jeu de boule», իր բուն իմաստով: Անշուշտ տեսած էք այդ խաղը որ աւելի ընդհանրացած է Լիոնի մէջ:

Անգլիերէն չեմ գիտեր, բայց ծանօթ եմ կարգ մը բառերու, որոնց կարգին անշուշտ ամէնուն գիտցած «footballին»: Կարելի չէ՞ ըսել, տառացի իմաստով, «ոտնագնդակ»: Սուրիահայ թերթի մը մէջ անցեալները հանդիպեցայ այդ բառին: Ֆրանսական թերթեր երբեմն կը գրեն ballon rond կամ ... ovale (ֆութպօլ կամ ըըկպի), բայց անշուշտ քիչ մը պաղ պիտի ըլլար ըսել կլոր կամ ձուաձեւ գնդակ: Արդ եթէ չուզենք գործածել « ոտնագնդակը », տրամաբանական է գրել «գնդակախաղ», որ կուտայ ուղղակի իմաստը, « գնդակախաղ»ը տալով գունդի խաղի իմաստը, ինչպէս ըսի վերը: Քիչ մը աւելի երկար կ'ըլլայ բառը, բայց ի՞նչ փոյթ, երբ կը յայտնէ բուն նշանակութիւնը: Մնաց որ բառ մը գեղեցիկ ըլլալու համար պէտք չկայ անպայման կարճ, կտրուկ ըլլալու: Ինչ բառեր կան երկար որ աւելի գեղեցկահնչուն են քան կարճ բառերը. այդ դուք ինձմէ լաւ գիտէք: Ինչպէս անցեալ օր ձեր գործածած «պատերազմապատում» բառը, այնքան կուռ, որ բովանդակալից իմաստը կուտար պատերազմի վերաբերող բոլոր հարցերուն, (ատոմպ աթօմիքներէն մինչեւ կնքուած դաշինքներու առթիւ ըսուած, գրուած խօսքերը, սպառնալիքները) եւայլն:

Գեղամ Տէր Անդրէասեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի Գ. ախոյենական մրցումը St. Henryի խումբին դէմ մեր մարզադաշտը հոսեցուցած էր խուռներամ բազմութիւն մը: Մրցումէն առաջ բոլոր հանդիսականները եւ մարզիկները մէկ վայրկեանի լռութիւն պահեցին ազգային պետ ողբացեալ Գրիգոր Յակոբեանի յիշատակին:

Առաջին կիսախաղին St. Henryի երիտասարդ այլ արագ մարզիկները կը նեղէին Հ. Մ. Ը. Մ.ի պաշտպանողականը, բայց ապարդիւն: Խաղը կը շարունակուէր սրընթաց : Առաջին կիսախաղը պիտի աւարտէր հաւասարութեամբ, երբ Հ. Մ. Ը. Մ.ը կրկին յանկարծակի յարձակողականով մը շահեցաւ առաջին նշանակէտը :

Երկրորդ կիսախաղը հազիւ սկսած էր, երբ Հ. Մ. Ը. Մ.ի պաշտպանողական մարզիկի մը գործած աններելի մէկ սխալէն գնդակը հարսի պէս ճօրճօրալով Հ. Մ. Ը. Մ.ի նշանակ—փայտէն ներս մտաւ: Աննկարագրելի էր հակառակորդին ուրախութիւնը: Բաւական ժամանակ գնդակը մէկ սահմանէն միւսը կը թռչէր: Երկու անգամ մեր մարզիկները չկրցան օգտուիլ ներկայացած առիթէն, իսկ Ֆրանսացիները օգտուելով Հ. Մ. Ը. Մ.ի տկար կողմէն՝ շահեցան երկրորդ նշանակէտը: Գոռում — գոչում: Ֆրանսացիներուն գլխարկները օդը կը թռէին: Խաղը լրանալուն հինգ վայրկեան մնացած էր, groupe B.ի առաջինը, Հ. Մ. Ը. Մ.ը իր մարզադաշտին վրայ պիտի կորսնցնէր իր մրցումը: Ոչ, որովհետեւ երկու վայրկեան վերջ Ֆրանսացի մարզիկ մը ձեռքով դպած էր գնդակին եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի վիճակուեցաւ «փէնալթի» մը որ նշանակէտի վերածուեցաւ: Ուրեմն խաղը վերջացաւ հաւասար, 2—2:

Հ. Մ. Ը. Մ.ը իր այս արդիւնքով կրկին առիթ կուտայ Մարսէյլի ոստիկանական խումբին որ հաւասար կէտով Հ. Մ. Ը. Մ.ի հետ առաջինը ըլլայ groupe B.ի :

Անգամ մը եւս կը յիշեցնենք.— Ներկայ մարզաշխարհին մէջ արագութիւնն է որ կը տիրապետէ : Վա՜յ է եկեր այն մարզիկին որ դանդաղ է, արժէք չունի, եթէ նոյն իսկ օժտուած ըլլայ մեծ ձիրքերով :

Վահան Շամլեան

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ԺԱՄԻՆ ԲԱԿԸ

Դ.

— Ի՞նչ ծառայութիւն ըրած է այս մարդը մեր եկեղեցւոյն. քիչ մը դրամ առաջարկուած է.բայց այս դրամը տուողը անգամ ինքը չէ. ժառանգորդներն են որ ստակ մը տալով իրենց ննջեցեալը հոս թաղել կը պահանջեն :

Արժանիքի խնդիր մը կայ հոս, գոնէ իր անհատական կեանքը անբասիր ըլլար. ինծի չիյնար վճիռ արձակել. Աստուած է դատաւորը, բայց վերջապէսմաքուր անուն մը չէ ձգած այսմարդը. ի՞նչ կ'ըսէք, էֆէնտիներ :

Ի՞նչ ըսէին: Աւագերէցը անիրաւ չէր բոլորովին. բայց եկեղեցին միայն աղօթքով չապրիր. շէնքը նորոգութեան կարօտ էր եւ զանգակատունը փլչելու վրայ էր:

Մեծ փաստն էր ասիկա:

Տէր Աբրահամ չյուսահատեցաւ. եկեղեցին իրն էր... մինչեւ յետին շունչը պիտի պաշտպանէր զայն :

Սեւ Թիպէթէ հովանոցը ձեռքը՝ նաւամատոյց իջաւ ու շոգենաւ նստաւ քարոզիչ եպիսկոպոսին քով երթալու համար :

Սրբազանը Գուզկունճուգ դացեր էր քանի մը օր, իր քրոջ տունը: Ուսեալ եկեղեցական մըն էր, փորձառութիւնով լեցուն, համոզուած որ միայն աւետարանական ճշմարտութիւններով չի շարժիր աշխարհ: Իր կեանքն անգամ ասոր ապացոյցն էր. տարիներ գաւառները թափառելէ վերջը իր հօտին ետեւէն, խանգարուած առողջութիւնը կազդուրելու համար Պոլիս եկեր անկիւն մը նստեր էր ահաւասիկ. ու պարտասումը կը զգար՝ հիմա որ հանգստութեան մէջ էր այլեւս : Իր երիտասարդ վարդապետի օրերէն մնացած անկեղծութիւնները ու թռիչները փճացեր էին, ու կեանքի շփումէն՝ իր բոլոր մտաւորական զարգացումը սկեպտիկ փիլիսոփայութեան մը վերածուած էր, խաւը թափած հագուստի մը պէս :

Փոքրիկ սենեակին մէջ Հաւատքն ու Թերահաւատութիւնը դէմ առ դէմ կը ճակատէին այս վայրկեանին :

— Բոլոր ըսածներդ կը հասկնամ, Տէր Աբրահամ, բոլոր հոգուովս կը հասկնամ ըսածներդ. բայց մտածենք միասին անգամ մը. այս մարդը կապակցութիւն ունի մեր շատ մը հարուստներուն հետ. զինքը վտարելը՝ ամէնուն դէմ թշնամական փորձի մը պէս մեկնութիւններու տեղի պիտի տայ. այս կէտն ալ աչքի առջեւէն չհեռացնենք :

Ու տեսնելով որ աւագերէցը անդրդուելի կը մնայ՝

— Ասով նպատակս նորէն մեր Ս. Եկեղեցւոյն ծառայել է. արդէն ամէնքը անտարբեր են եկեղեցականութեան հանդէպ. քիչ մը վերջը յայտնի հակառակութեան պիտի դառնան. ու երբ եկեղեցականութիւնը փճանայ՝ կրնա՞յ Եկեղեցին կանգուն մնալ :

— Եկեղեցին հաւատացեալներով միայն կըրնայ կանգուն մնալ. թէ որ հաւատացեալները պակսին, արդէն իսկ Եկեղեցին ինկած կ'ըլլայ :

— Այդ ըսածդ Աստուածաբանութիւն է. բայց իրողութիւնը տարբեր է, կրօնական համոզումները տագնապալից վիճակ մը ունին այս դարուս մէջ, զանոնք շատ առաջ վարելը նոր վրդովումներու կրնայ տեղի տալ, խուսափինք ասկէ, Տէր Աբրահամ, խուսափինք.

Պատմութիւնը կը յայտնէ որ ամէն հասարակութեան մէջ դասակարգի զանազանութիւններ միշտ գոյութիւն ունեցած են եւ ասկէ վերջն ալ պիտի մնան: Մեր հասարակութեան մէջ ունեւորը զատ դասակարգ մը կազմած է եւ պիտի կազմէ. այն ալ մեր հօտին մէկ մասն է, եւ էն կարեւոր մասը, զայն ալ սիրաշահինք, ի՞նչ կ'ըսես :

Դադարէ մը վերջ երբ Սրբազանը իր խահուէն խմեց լմնցուց՝

— Նորէն Եկեղեցւոյ սրբութիւնը պիտի առարկես, ննջեցեալին ալ ծանօթ կեանքը պիտի յիշեցնես հարկաւ. բայց գերեզմանատունն ալ եկեղեցւոյ մաս չէ՞ միթէ. երբ մէկը անարժան է ժամուն բակին մէջ թաղուելու, պէտք է ուրեմն գերեզմանատունէն ալ մերժել զինքը. կը տեսնես թէ ուր կը յանգի քու պահանջումդ՝ եթէ տրամաբանենք:

ԳՐԻԳՈՐ ԶՕՀՐԱՊ

(5)

ՀԱՅԿ.— (5 տարեկան) Հայրիկ դուն ո՞ւր ծնած ես:

ՀԱՅՐԸ.— Պոլիս: = Իսկ դո՞ւն մայրիկ:

ՄԱՅՐԸ.— Կեսարիա: = Զարմանալի բան, ես ալ Փարիզ ծնած եմ. ուրեմն ի՞նչպէս երեքս իրար գտեր ենք ...:

տակցական նոր միութիւնը, որ կը կոչուի Ազատ Դաշնակցութիւն Աշխատանքի եւ որ հիմնուեցաւ Հոկտեմբեր 24ին: Հինգերորդ Միութիւնն է այս: Միւսներն են.— Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը, (C.G.T.) որ կը գտնուի համայնավարներու տիրապետութեան տակ, Քրիստոնեայ աշխատաւորներու Դաշնակցութիւնը (C.F.T.C.), բանուորական Ուժը եւ պետական պաշտօնեաներու դաշնակցութիւնը (C.G.C.): Նոր կազմակերպութեան վարիչներէն մէկն է Պ. Սիւլփիս Տէվէզ, որ 1939ին հրաժարեցաւ համայնավար կուսակցութենէն, բողոքելով գերման եւ խորհրդային դաշինքին դէմ: Գերմանիա աքսորուած էր գրաւման շրջանին:

ԱՆԳԼԻՈՅ ելմտական նախարարին ալ ծանրակշիռ յայտարարութիւններ ըրաւ երեսփ. ժողովին մէջ, նոր զոհողութիւններ պահանջելով ժողովուրդէն: Ըսաւ թէ ներկայիս ոչ մէկը կրնայ երաշխաւորել թէ պիտի պահէ իր ներկայ գործը: Մէկ տարի եւս պիտի շարունակուին սահմանափակումները: Հարկ է աւելի երկար ժամեր աշխատիլ, զարկ տալու համար արտադրութեան եւ արտածման: Կարգ մը պարագաներու մէջ մեքենաները եւ հում նիւթերը կրնան սովորականէն տարբեր արտադրութեանց յատկացուիլ: Այդ պարագային աշխատաւորներն ալ պիտի հարկադրուին փոխել իրենց գործերը: Մէկ խօսքով, չարքաշ կեանք եւ անընդհատ աշխատանք, տոկալու համար աննախընթաց տագնապին:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ամենամեծ բանտին գլխաւոր բանտապահը, որուն յանձնուած էր կարտինալ Մինծենթիի հսկողութիւնը, դատավարութեան ատեն, դատապարտուեցաւ չորս տարի բանտարկութեան, «անթոյլատրելի շնորհներ ընծայած ըլլալով»:

ՕԴԱՆԱՒԱՑԻՆ ռազմափորձեր պիտի կատարուին Սուէզի շրջանին մէջ, մասնակցութեամբ անգլիական եւ եգիպտական ուժերուն, ինչ որ կ'ապացուցանէ թէ Եգիպտոս այլեւս չի պահանջեր անյապաղ պարպել այդ շրջանը: Ռազմափորձերուն պիտի մասնակցին 50 եգիպտական օդանաւեր: Կիպրոսէն, Աքապայէն եւ Մօտաւոր Արեւելքի ուրիշ մասերէն անգլիական ռմբաձիգներ օդարշաւ մը պիտի կատարեն Սուէզի վրայ, փորձելու համար պաշտպանողական միջոցները:

ՀՌՈՄԻ ԿԵԴՐ. բանտին մէջ 200 բանտարկեալներ կամաւոր ծոմ յայտարարեցին, բողոքելու համար ծերակոյտին դէմ որ մերժած էր ընդհ. ներման օրինագիծը: Նափոլիի չորս հազար բանտարկեալներն ալ անոնց օրինակին հետեւեցան:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ մէջ մեծ դժգոհութիւն պատճառեց Մոսկուայի նոր քաղաքականութիւնը Գերմանիոյ հանդէպ եւ Սթալինի շնորհաւորական հեռագիրը: Ազգաժողովի շրջանակներէն կը հաւաստեն թէ արտաքին նախարարը, Քլեմանթիս եւ Փարիզի դեսպանը, որոնք անդամ են չեխական պատուիրակութեան, քննադատած են այդ հեռագիրը: Պ. Քլեմանթիս ժամանակին բողոքած էր նաեւ 1939ի գերմանեւխորհրդային դաշինքին դէմ, որ պայթեցուց վերջին պատերազմը:

ՉԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՆ Փարիզի մէջ, Քոսթա-Ռիքացի մը, Սթէյնվարթ, երբ 25 քիլօ ոսկի կը փախցնէր օդանաւով, ինչպէս եւ Զուիցերիացի մը, Ֆրետերիք Էպէլ: Երկուքն ալ ամբաստանուած են իբրեւ վարիչները մաքսանենգներու միջազգային խումբի մը:

ՋԳՈՒՇՈՒԹԻՒՆ.— Մեզի կը հաղորդեն թէ ոմն Ք. չահագործեր է կարգ մը հայրենակիցներու բարեմտութիւնը, իբրեւ զօր. Շէքէրճեանի եղբայրը ներկայանալով:

ԱՆՊԱՐՏ ԱՐՁԱԿՈՒԵՑԱՆ «Իւմանիթէ»ի խմբագիրներէն Անտրէ Քառէլ եւ գրագէտ Արակոն, որոնց դէմ զրպարտութեան դատ բացած էր ներքին նախարարը, Պ. Ժիւլ Մոք:

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

«Նօթր Տամ տը լա Կարտ»ի Սրբավայրը տեղի պիտի ունենայ, այս կիրակի:

Արարողութեան պիտի նախագահէ Մարսիլիոյ Վիճակաւորը՝ Յովհաննէս Արք. Տըլէ:

Պատարագէն վերջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի վերջին երկու պատերազմներու ընթացքին ինկած նահատակներուն համար:

Կը հրաւիրուի Մարսիլիոյ Հայ ժողովուրդը:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Համախարբերդցիական Միութեան Վիէնի մասնաճիւղին ընտանեկան խնջոյքը Հոկտ. 29, շաբաթ երեկոյ ժամը 8ին, հայրենակից Խաչիկ Պետրոսեանի սրճարանին մէջ:

Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ ըլլալ:

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

Մարսէյլի մէջ

Նոյեմբեր 5ին, ժամը 20.30էն մինչեւ առտու, Cinéma Alcazarի մէջ:

Մանրամասնութիւնները հետզհետէ:

★

Առնուվիլի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Վարդան» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ «Նոր Սերունդ»ի Կառվարենց մասնաճիւղին:

Այս կիրակի, 30 Հոկտեմբեր ժամը 14.30էն մինչեւ 23.30, Salle Gallemandի մէջ, Առնուվիլի կայարանի դիմաց:

Կը նախագահէ ընկեր Դ. ԴԱՒԻԹԽԱՆԵԱՆ

Կը խօսին քաղաքապետ MAZURIER եւ ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին օրիորդներ Ա. Քէօսէեան եւ Մուրատեան (երգ): Նոր Սերունդի անդամներ (կատակերգութիւն):

Եւրոպական պարերու համար ընտիր նուագախումբ:

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ:

Հաղորդակցութեան միջոց.— Gare du Nordէն շոգեկառք ժամը 14.15ին եւ Porte de la Chapelleէն օթօպիւս ամէն ժամու:

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ.— Նոյեմբեր 4ին, Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Salle des Fêtesի մէջ:

Մանրամասնութիւնները առանձին:

★

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ.— Նոյեմբեր 5ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, St. Bernardի սրահին մէջ:

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

★

ԻՍԻԻ ՄԷՋ Նոյեմբեր 27ին:

Նորընծաներու երդումը

Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն կը հրաւիրէ Փարիզի եւ արուարձաններու բոլոր ընկերները ընդհ. ժողովի այս շաբաթ, 29 Հոկտեմբեր, ժամը 20ին, Salle des Sociétés Savantes, 28 rue Serpente, ուր տեղի պիտի ունենայ նորընծաներու երդումի հանդիսաւոր արարողութիւնը:

Կը նախագահէ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Պայծառ երեկոյթ

Կազմակերպուած Ալֆորվիլի Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ, շաբաթ 29 Հոկտեմբեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Moulin Brûléի շքեղ պարասրահին մէջ: Հաճելի անակնկալներ: Ընտրութիւն Հ. Մ. Ը. Մ.ի Թագուհիին, երգ, մրցում, (concours de chant): Տոհմային պար եւ երգ Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի երկսեռ խումբին կողմէ:

Երթեւեկը ապահովուած է ամբողջ իրիկունը autocarով:

Հաղորդակցութեան միջոց.— Charenton Ecolesէն առնել autobus 107 եւ իջնել rue du Moulin d'Enfer:

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme – (13e)

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, Խրիմեան դպրոցը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ, (Մարսէյլ) — Հրապարակաւ կուգամ շնորհակալութիւն յայտնել Տօքթ. Ենովք Տիկիրեանի որ Սեպտ. 29, ութը ժամ տեւող շատ դժուարին գործողութեամբ մը կարողացաւ զիս ազատել ստոյգ մահուընէ: Մաղթելով նորանոր յաջողութիւններ սիրելի տօքթօրին:

Դեղագործ ՇԱՒԱՐՇ ԹԱՇՃԵԱՆ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ֆր. Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ, մասնակցութեամբ Սանուհիներու, 29 Հոկտ. Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, Berliet – Milletի շքեղ սրահին մէջ, Place Bellecour, Լիոն: Այլազան անակնկալներ: Աթրաքսիոն, պարի մրցում, գեղեցկութեան ընտրութիւն, ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Կը նուագէ Berliet Milletի յայտնի նուագախումբը: Այդ օրը՝ բոլորդ դէպի պարասրահ, քաջալերելու համար Ֆր. Կապ. Խաչի նուիրական ձեռնարկը:

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՏԻԿԻՆ ՄԱՅՐԻ ՄԵԼԻՔԵԱՆԻ

(Մարսէյլի Օփերայէն)

20 Նոյեմբեր, կիրակի ժամը 5 — 7

ՍԱԼ ԿԱՎՈՅԻ ՄԷՋ

Ճոխ յայտագիր հայ եւ օտար հռչակաւոր հեղինակներու գործերով:

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

Գինեձօն Մարսէյլի մէջ

Ի պատիւ մեր երեք ըեկավարներուն: Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի: Այս երկուշաբթի 31 Հոկտ., իրիկուան ժամը 9ին, Clubի շքեղ սրահներուն մէջ, 51 rue Grignan, Մարսէյլ:

Այս առթիւ պիտի ներկայացուին 1948ի եւ 1949ի մեր ողիմպիականներուն ինչպէս եւ նաւագնացութեան շարժանկարները:

Կը հրաւիրուին ընկերներ, բարեկամներ եւ համակիրներ: Մուտքը ազատ է

Սեբաստացի Մուրատի յիշատակը

Պիտի տօնուի կիրակի, 11 Դեկտեմբեր, Sociétés Savantes, նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ եւ շրջանի հայրենակիցներու:

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Հայ ուսանող մը անկախ սենեակ մը կը փնտռէ հայ ընտանիքի մը մօտ, Փարիզի մէջ: Դիմել սախպողաբար «Յառաջ»ի վարչութեան:

Ծախու են

Ծախու են Quartier Latinի մէջ շատ գեղեցիկ նկարներ՝ հայ արուեստագէտի մը գործերէն: Դիմել Vezié, 1 rue Valette, Paris (5):

ԾԱԽՈՒ է կարի Singer մեքենայ մը 31 K. բոլորովին նոր: Դիմել «Յառաջ»ի:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.386
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63
Dimanche 30 Octobre 1949 Կիրակի 30 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5988–Նոր շրջան թիւ 1399 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՐ ԱՅԳԻՆ «ԲՈՍՏԱՆ» ՉԷ

Մեր սերունդը ճիտի պարտք համարած է կարելին փորձել, զարկ տալու համար աշխարհաբարի զարգացման, ճոխացման, արդիացման եւ ծաւալման :

Ատոր համար ալ, պիտի շարունակէ պայքարը ամէն ճակատի վրայ: Առանց խնայելու բարեկամին թէ հակառակորդին :

Եթէ պայքարին սաստկութիւնը կը ծանրանայ Երեւանի վրայ, պատճառը այն է որ ծրագրեալ քաղաքականութիւն մը կը վարեն այնտեղ, անճանաչելի դարձնելու համար դարաւոր ժառանգութիւնը :

Անշուշտ ամէն բան իրենց կամքէն կախուած չէ: Նոյն հարթիչ գլանը կը բանի բոլոր գլուխներուն եւ լեզուներուն վրայ, միաձոյլ կաղապարի մը վերածելու համար արտայայտութեան եղանակները:

Այս ճակատին վրայ եւս, կան մեղաւորներ եւ անմեղներ: Կան բարեխիղճ այլ անճար վաստակաւորներ, ինչպէս տգէտ եւ սորուկ վարժապետներ :

Մենք անողոք իրականութիւնը կ'առնենք այնպէս ինչպէս որ կայ ,— աղճատում , այլասերում, օտարացում մայրենի բարբառի :

Փարախէն փախած փախուկներ ի զո՛ւր կը ճգնին պարտկել այս քստմնելի չարիքը, հրապարակագրութիւնը եւ հայրենասիրութիւնը շփոթելով նպարավաճառութեան հետ :

Եւ այն միւսները, անկախ կամ չէզոք համարուած «ուսումնականները» ի զուր ամերիկեան դիտող կը ձեւանան, մոռնալով իրենց բնական կոչումը :

Կը յայտարարենք միանգամ ընդ միշտ,— նոր չէ այս պայքարը: Ոչ ալ հատուածական կամ կուսակցական :

Մենք խտրութիւն դրած չենք հոսանքներու, դէմքերու միջեւ, չարիքը մատնանշած ատեն: Չենք անտեսած նախաբոլշեւիկեան շրջանի աւերներն ալ, սկսելով Գր. Արծրունիներէն:

Օսմ. Սահմանադրութեան շրջանին եւ աւելի վերջը, արտասահմանի մէջ, ո՛րքան ուշադրութեամբ կը հետեւէին այս պայքարին՝ Ա. Ահարոնեան, Ա. Իսահակեան, Մ. Վարանդեան եւ ուրիշներ, գիտնալով հանդերձ որ ուղղուած էր նաեւ իրենց դէմ :

Անոնք չէին ժխտեր պայքարին անհրաժեշտութիւնը, ի հարկին օգտուելով: Իսկ երբ տեսան բոլշեւիկեան հայերէնը ...

Երկրորդ յայտարարութիւն մը,— Ոչ «Յառաջ»ը, ոչ ալ ուրիշ պաշտօնակիցներ կամ աշխատակիցներ անտեսած են Խ. Հայաստանի մէջ հրատարակուած բանաստեղծութեանց եւ կարգ մը գրական գործերու լեզուական մաքրութիւնը, ներդաշնակութիւնը :

Անգամ մը եւս կը յիշեցնենք այս երկու պարագաները, որպէսզի նոր թիւրիմացութիւններ չծագին :

Արդ, ինկապէս պետական լեզո՞ւ է որ կը յօրինեն Երեւանի մէջ, թէ ռուս – թաթարական թանապուր :

Պետական լեզուն ճոխացա՞ծ կ'ըլլայ, տառապէս թարգմանելով ռուս – բոլշեւիկեան բառեր ու բացատրութիւններ, — գեներալ (զօրավար), ադմիրալ (ծովակալ), մայոր (հապարապետ), լեյտենանտ (տեղակալ), սեսիա (նստաշրջան), ասամբլեա (ընդհ. ժողով), լաուրիատ (պսակաւոր), ռեվոլիւցիոն (յեղափոխութիւն), ռեսպուբլիգա (հանրապետութիւն) եւն.:

Մեր մշակոյթի անդաստանը, մեր այգին « բոստան » չէ, որպէսզի հանդիպողը ներս մտնէ մոյկերով, քար ու խիճ կուտակելու համար :

Մենք պատրաստ ենք անմիջապէս գործածելու, տարածելու այն բոլոր բառերը որոնք յարմարցուած, յօրինուած են հարազատօրէն, համաձայն լեզուական օրէնքներու: Օրինակ՝ ժամկէտ, շինանիւթ, հումոյթ եւն.:

Թող բարեհաճին հաղորդել ամբողջական ցանկը: Անշուշտ ոչ այն բառերը զորս կը գործածենք արդէն, հարիւրաւոր տարիներէ կամ հայ լրագրութեան հաստատումէն ի վեր :

Իսկ մնացեալի մասին կը խօսինք: Պիտի խօսինք անընդհատ, յանուն լեզուի անկախութեան:

Եւ կ'ուզենք որ ուրիշներ ալ խօսին, փոխանակ մունջ – հաքս ձեւանալու : Շ.

ՀԱՆԳԻՍՏ ԿԻՒՐԵՂ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ

Կաթող. Պատուիրակութեան դիւանը հետեւեալ գոյժը ստացած է Եղիշէ Վրդ. Տէրտէրեանէ, հոկտեմբեր 28 թուականով .—

« Խորունկ ցաւով կը ծանուցանենք Երուսաղէմի պատրիարք Տ. Կիւրեղ եպիսկոպոս Իսրայէլեանի մահը, որ տեղի ունեցած է Պէյրութի ամերիկեան հիւանդանոցին մէջ, այս առաւօտ» :

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, պատրիարքը խորապէս ազդուած ըլլալով պատերազմի ահուսարսափէն, ուժասպառ վիճակ մը ունէր եւ դժուարաւ կրնար շարժիլ տեղէն: Այցելու մը կը պատմէր թէ կը տառապի այնպիսի հիւանդութենէ մը զոր բժիշկները չեն կրցած ստուգել: Ողնայարը չի կրնար շարժել :

Երեւի վերջին պահուն աւելի տկարացած ըլլալով, Պէյրութ փոխադրուած է, բայց բոլոր դարմանները անօգուտ անցած են :

Հանգուցեալ պատրիարքը Նոր Ջուղայեցի էր, եւ երկար ատեն լուսարարապետ եղած Երուսաղէմի վանքին: Հմուտ էր եկեղեցական պատմութեան: Գիտէր նաեւ անգլերէն :

Յաջորդով կը խօսինք իր կեանքի եւ գործի մասին :

Օ Ր Ը Օ Ր Ի Ն

ՍԱՐԳԻՍ ՇԱՐԱՍԱՆ

Դրացի էինք Պոլիս, Սկիւտար: Ճիշդ դէմ դիմաց: Այնքան դիւրին էր խօսակցիլ դուռնէ դուռ եւ պատուհանէ պատուհան :

Ես՝ նշանաւոր անծանօթ մը: Ան արդէն գրոցբրոցներու շրջանակ մը կազմած:

Կարելի՞ էր մեկուսի ապրիլ Թաղի մը մէջ ուր Պետրոս Դուրեանի շունչը կը սաւառնէր: Գերեզմանէն ալ անդին :

Երբ քիչ – շատ մտերմացանք, Սարգիս Թիւթիւնճեանի առաջին գործերէն մէկը եղաւ զիս ծանօթացնել ողբացեալ Տիրան Չրաքեանի:

Հանդիպումը տեղի ունեցաւ Պէյլէրի պարտէզին մէջ, որ «ծանօթ հաւաքատեղին» էր բոլոր ուսումնականներուն :

Ինտրա ձեռնարկած էր «Ներաշխարհ»ի հրատարակութեան: Երբ իրարմէ բաժնուեցանք տաք տպաւորութեամբ, Սարգիս Թիւթիւնճեան առաջարկեց քանի մը բաժանորդներ գտնել, գրքին տպագրութիւնը դիւրացնելու համար :

Յաջողեցայ տասը «գրասէրներ» ճարել, կանխիկ վճարումով :

Այդ օրերէն, Սարգիս եռանդով նուիրուած էր հայկական թատրոնի ուսումնասիրութեանց : Կը հաւաքէր հում նիւթեր, կենսագրականներ, մանրադէպեր եւ նկարներ :

Երբեմն կը գրէր ալ, «Շարասան,» ստորագրութեամբ, անընդհատ շարունակելով պրպտումները :

Պատահաբար տեղեկութիւններ կ'առնէի, 1922ի արտագաղթէն ետք:

Վերջին անգամ տեսայ Գահիրէ: Նոյն խոկուն դէմքը, աւելի հասունցած: Եւ նոյն վառ հետաքրքրութիւնը, թատերական կեանքի մասին:

Ի՛նչ խանդաղատանքով կը պատմէր թէ դեռ կը պահէ շարք մը թանկագին նամակներ՝ Տիրան Չրաքեանէն:

Ամէն անգամ որ տուն կը հրաւէր, կ'ընկերանար մինչեւ կառախումբ — Գահիրէի հռչակաւոր «մեթրօ»ն — մինչեւ 10—15 վայրկեան հեռաւորութեամբ, որպէսզի արկած մը չպատահի :

Եւ ահա ինքն է որ զոհ կ'երթայ արկածին : Ինք՝ այնքան զգոյշ եւ ուշադիր՝ ուրիշին համար:

Անբա՛խտ Շարասան : ՎԱՀԷ

ՃՇԴՈՒՄ .— « Յառաջ »ի Հոկտ. 16ի թիւին մէջ, Գուրգէն Բորեանի (Երեւան), ոտանաւորին տակ սխալմամբ գրուած էր «սպաննուած վերջին պատերազմին մէջ» :

ԴԷՊԻ PÈRE LACHAISE ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐ : (Տես Դ. էջ):

Դահլիճը կազմուեցաւ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ ՎՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆ ՅԱՅՏՆԱԾ ԷՐ 183Ի ԴԷՄ 367 ՁԱՅՆՈՎ

Պ. Ժորժ Պիտօ յաջողեցաւ խառն դահլիճ մը կազմել, վստահութեան քուէ ստացած ըլլալով Ազգ. Ժողովէն, Եչ օր :

Իր քաղաքական ծրագիրը մեծ տարբերութիւն մը չունէր նախորդ երկու վարչապետներուն՝ Ժիւլ Մոքի եւ Ռընէ Մայէրի տեսակէտներէն. բայց Պիտօ չատ կարեւոր մեծամասնութիւն մը չահեցաւ,— 367 քուէ՝ 183ի դէմ: Այս յաջողութեան պատճառը այն է որ նախապէս համաձայնութիւն գոյացած էր Ազգ. Ժողովի մեծամասնութեան եւ զանազան խմբակցութեանց միջեւ: Քուէարկութեան կը մասնակցէին 550 երեսփոխաններ: Օրինական մեծամասնութիւնն է՝ 311: Ուրեմն նոր վարչապետը շահած կ'ըլլայ 56 ձայն աւելի: Նոր սահմանադրութեան գործադրութենէն ի վեր, միայն Ռամատիէ եւ Ռոպէռ Շուման Պիտոյէն աւելի ձայն ստացած էին: Առաջինը (ընկերվարական) 0ի դէմ 549 քուէ ստացաւ 1947 յունուար 21ին, երկրորդ՝ 184ի դէմ 412 նոյն տարուան նոյեմբեր 22ին :

Աշխատավարձքի եւ գիներու հարցին առթիւ, Նոր վարչապետն ալ կը խոստանայ վերահաստատել հաւաքական պայմանագիրները եւ իրաւարարութիւնը, ինչպէս եւ բացառիկ պարգեւ մը վճարել, մէկ անգամուան համար, անոնց որ սովորականէն պակաս կը ստանան: Յետոյ կ'առաջարկէ խնայողութիւններ կատարել, ելմտացոյցը հաւասարակշռել, բարեկարգել ազգայնացուած հաստատութիւնները, սահմանափակել գործադուլի իրաւունքը՝ պետական պաշտօնեաներու համար, ընդհ. ներում շնորհել — «Մոռնանք ինչ որ կարելի է մոռնալ» եւն.:

★ Ահաւասիկ նոր դահլիճին կազմը.— Վարչապետ՝ Ժորժ Պիտօ (Ժողովրդական), փոխվարչապետ Պ. Քէօյ (արմատական), փոխ վարչապետ եւ ներքին գործերու նախարար՝ Ժիւլ Մոք (ընկերվարական), պետական եւ տեղեկատու նախարար՝ Թէթժէն (Ժողովրդական), արտաքին նախարար՝ Ռոպէռ Շուման (նոյնպէս), դատական՝ Ռընէ Մայէր (արմատական), ազգ. պաշտպանութեան՝ Ռընէ Փլէվէն, ելմտական՝ Մոռիս Փէչ (անկախ), կրթական՝ Իվօն Տէլպոս (արմատական), հանրօգուտ շինութեանց եւ փոխադրութեանց՝ Քրիսթիան Փինօ (ընկերվարական), ճարտարարուեստական եւ առեւտրական՝ Ռոպէռ Լաքոսթ (ընկերվարական), հողագործական՝ Ֆլէմլէն (Ժողովրդական), անդրծովեան կամ գաղթային՝ Ժան Լըթուռնօ (Ժողովրդական), աշխատանքի եւ ընկերային ապահովութեան՝ Փիէռ Սեժէլ (ընկերվարական), վերաշինութեան՝ Քլոտիուս Փըթի, առողջապահական՝ Փիէռ Շնէթէր (Ժողովրդական), թղթատարական Էօժէն Թոմա (ընկերվարական): Ուրեմն, Ժողովրդական չարժումը կ'ունենայ վեց նախարար, ընկերվարական կուսակցութիւնը՝ հինգ, առանց հաշուելու խորհրդականները:

Դահլիճը արդէն գործի ձեռնարկած է, օրակարգին վրայ ունենալով շարք մը հրատապ հարցեր, — աշխատավարձքի եւ գիներու խնդիր, 1950ի ելմտացոյցը, արտաքին հոգեր են.:

Ամէն կողմ լրեռ..

Չեխական կառավարութիւնը ծանուցագիր մը ուղղելով Փրակայի Ֆրանսական դեսպանատան, պահանջեց ետ կանչել զինուորական կցորդը, գնդ. Էլլիօ եւ օգնականը, Սալապէռ: Պայմանաժամ տրուած էր 12 ժամ: Երկուքն ալ կ'ամբաստանուին թէ փորձած են գաղտնիքներ կորզել Չեխոսլովաքիոյ իւրանիոմի հանքերու մասին, եւ նոյնիսկ նմոյշներ ձեռք ձգել: Փրակայի հեռագրական գործակալութիւնը կ'ըսէ թէ ծանուցագիրը հիմնուած է անհերքելի փաստերու եւ վկաներու յայտարարութեանց վրայ: Միեւնոյն ամբաստանութեամբ ձերբակալուած են Ֆրանսական դեսպանատան նախկին պաշտօնեաներէն Ժէռֆէ Կարսէ եւ երկու Չեխեր :

Ֆրանսական կառավարութիւնը անմիջապէս բողոքելով այս կարգադրութեան դէմ, որոշեց սպասել գնդապետին եւ իր օգնականին, լրացուցիչ մանրամասնութիւններ ստանալու եւ անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնելու համար: Թերթերը կը գրեն թէ ի հարկին պիտի ճամբուին քանի մը պաշտօնեաներ՝ Փարիզի չեխական դեսպանատունէն :

Գնդ. Էլլիօ մասնագէտ մը կը համարուի Չեխոսլովաքիոյ եւ հարեւան պետութեանց գործերուն: Կարծողներ կան թէ ատոր համար ճամբուած է:

★ Զուիցերիոյ կառավարութիւնը կը ծանուցանէ թէ ետ կանչուած է Պեռնի ամերիկեան դեսպանատան զինուորական կցորդին օգնականը, իր պահանջին վրայ: Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցը կ'ըսէ թէ այդ պաշտօնեան — հազարապետ — շփումներ ունեցած է Ներպեր անուն

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՉԱՐԵՆՑԻ ՄԱՍԻՆ

Գնում էինք: Ո՞ւր — չգիտեմ: Վերջ չկար:
Գնում էինք: Անխօս: Անձայն: Ու անքուն․․

Չարենցն էր մտորում 1913ին, երբ դեռ իր միտքը պայծառ էր եւ սիրտը ապականուած չէր աշխարհի աղտեղութիւններով :

Յետոյ, խառնուեց «ամբոխներին խելագար — ուած», ինքն եւս խելագար՝ մերթ թռաւ ինքնա — սլաց բարձունքները, մերթ թաւալուեց տիղմի մէջ: Հաւատաց ու յուսաց, փառաբանեց կարմիր ցնորքը: Եւ, ի վերջոյ, յուսախաբ, խճճուած հա- կասութիւնների ցանցերում, այրեց ինչ որ պաշ- տում էր՝ վերադառնալով հին պաշտամունքին —
Հա՛յ ժողովուրդ, քո փրկութիւնը քո հաւա- քական ուժի մէջ է:

Հայ ժողովուրդ․․․ ինչքան մոլորուածներ եւ ուրացողներ, ի վերջոյ, եկան Չարենցի եզրակա — ցութեան :

Որտեղ ասես չորոնեց Հայը, փրկութիւնը — Հռոմ, Բիւզանդիոն, Սրբազնագոյն Պապերու մօտ: Մեր Օրբէներն ու Էմինները մաշեցին եւրո- պական դուքսերի եւ թագաւորների դռները, ա — ղերսեցին սառնասիրտ ցարերի գութը, փրկու — թիւն հայցեցին աշխարհի հզօրներից :

Եւ գնում են՝ «Անխօս: Անձայն: Ու անքուն» աչք ամենեցուն յառած են նոր ժամանակների «ա- րեւափայլ» ցարերին՝ փրկութեան յուսով: Ար — դի՞ւնքը — յուսահատ յուսախաբութիւն:

Եւ գնում են՝ «անխօս: Անձայն: Ու անքուն» ու հայեացքներ ուղղած արեւաշող, ցուրտ հիւ — սիսին:
Եւ ընկնում են՝ «անխօս» եւ «անձայն»«անքուն»:

Չարենցը ընկաւ: Չարենցից առաջ ընկան Ս. Լուկաշինը, Ս. Տէր Գաբրիէլեանը, Ա. Խանջեա- նը եւ բազում, բազում ուրիշներ: Ընկան՝ հիաս- թափուած օտարից, որ կարծում էին թէ իրենցն է: Չարենցի պէս դարձի եկան եւ հասկանալով, ի վերջոյ, թէ՝

« Հա՛յ ժողովուրդ, քո փրկութիւնը քո հա- ւաքական ուժի մէջ է»:

Այսպէս եղել է միշտ: Կենսունակ եւ հզօր գաղափարների առջեւ չի դիմանայ ոչ մէկ ուժ: Քրիստոսի վարդապետութեան հմայքի առջեւ, երբ քրիստոնէութիւնը դեռ կենդանի զօրութիւն էր, ամենաոխերիմ թշնամիները գլուխ էին խո- նարհեցնում, եւ Սօղոսները դառնում էին Պօղոս: Գաղափարի այն ջահը, որ հայ երկնակամարի վրայ վառեց Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, փարա — տում է ամենամութ խաւարն անգամ, եւ Չարեն- ցի ու Խանջեանի պէս մոլեռանդ հակադաշնակ — ցականներ, դարձի են գալիս, ճանաչում են ճըշ- մարտութիւնը, տեսնում են լոյսի բուն աղբիւրը, որ չինծու «արեւների» մէջ չէ, այլ՝ հարազատ ժողովրդի ու հայրենի հողի․—
« Հա՛յ ժողովուրդ․ քո փրկութիւնը քո հա- ւաքական ուժի մէջ է»․․․

Չարենցը արտասովոր երեւոյթ էր հայ գրա- կանութեան, ամբողջ հայ կեանքի մէջ: Շատ սեւ արատներ կան նրա լուսապսակ ճակատի վրայ, շատ մեղքեր արտատուրել են նրա խիղճը, բայց միայն այս խօսքը․— « Հա՛յ ժողովուրդ, քո փըր- կութիւնը քո հաւաքական ուժի մէջ է» *— միայն այս պատգամը, դարձի եկած ուրացողի բերա — նից, բաւական է ներելու նրա բոլոր մեղքերը: Ինչ որ յօրինել է նա « խելագարութեան» նոպա — ներում, կը փոշիանայ ու կը մոռացուի, բայց կ'ապրի յաւիտեան « հայ ժողովրդի » հոգեկան ապրումների հարազատ թարգման, իրաւ բանաս- տեղծ Չարենցը՝ իր քնարական զեղումներով ու հայրենաշունչ անզուգական երգերով: Այն եր — գերով, որոնք բանաղբանք են այսօր երկրագնդի « ամենաազատ » եւ « ամենայառաջադէմ»ի կայս- րութեան սահմաններում :*

Առջեւս է ահա Չարենցի 1922 թ. Մոսկուա — յում հրատարակուած « Բանաստեղծութիւններ » հատորը՝ այժմ արգիլուած Սովետական աշխար- հում: Լուռ գիշերուայ մենութեան մէջ թերթում եմ գորշագոյն էջերը, եւ այնպէս մտերիմ ու հա- րազատ են հնչում բանաստեղծի դուլալ երգերը․
Գուցէ իմ սրտում, երգերում իմ մութ,
խօսքերում՝ ասուած իմ հոգու մասին —
Հեռաւոր մէկի անրջանքն իմ սուտ՝
Նետուած աշխարհի անսուտ երազին :

Բանաստեղծը անրջում է, երազում է, մտո — րում, սիրում է, տանջւում ու հրճւում՝ այնպէս անկեղծ ու վարակիչ: Եւ ինչ հնչեղ ու երաժշտա- կան ոտանաւոր․—

Իմ անցած օրերի պէս,
Հնացած օրօրի պէս,
Ես արդէն հեռացել եմ,
Հնացել եմ ես․
Ես արդէն հնացել եմ,
Ես արդէն հիմա ծեր եմ.
Հեռացել ու անցել եմ,
Ծերացել եմ ես :

եւ կամ՝

Բռնազ ես, հուր ես,
Բռնազէ սուր ես,
Բռնազէ փառք ես,
Բռնազէ փայլ —
Բայց դու զո՛ւր ես
Ա՛խ, ի զո՛ւր ես,
Կոտրում սուրս
Արեւառ :

Եւ՝

Ի՛նչ քնքոյշ սէր իմ սիրածի հանդէպ,
Ինչքան որ հուր կայ իմ սրտում․— բոլորը քեզ,
Ինչքան կրակ ու վառ խնդում — բոլորը քեզ,
Բոլորը տամ ու նուիրեմ, ինձ ո՛չ մի հուր թող
չմնայ,
Դու չմրսես ձմրան ցրտում — բոլո՛րը քեզ ․․․

Հիանալի են Սայեաթ - Նովայի հեւեւողու- թեամբ յօրինուած տաղերի շարքը ․—
Երազ տեսայ, Սայեաթ-Նովէն մօտս եկաւ, սազը
ձեռին,
Հրի նման վառման գինու ոսկեջրած թասը ձեռին,
Էնպէս ասաւ, ասես ունէր երկնքի ալ մասըձեռին:
Եւ կամ՝
Շրթներդ կրակով լիքը ոսկեջրած չինի են, ջա՛ն,
խօսքերդ դրախտի խմիչք՝ անմահական գինի են,
ջան ․․․
․․․ Կ'ուզես՝ հոգիս նամբայ անեմ, սիրտս դնեմ
ոտքերիդ տակ

Սրտիցս արիւն է հոսում — ինչ որ ուզես կանի
էն, ջա՛ն:

Հայոց գրականութեան մէջ անմահ կը մնայ, որպէս անդին մի գոհար, « Չարենցին լեզու տը- ւող երկիր Հայաստանը» — « Ես իմ անուշ Հա — յաստանի»ն, որ ինչքան լսես, երբեք չես յագե- նայ ․—
Աշխա՛րհ անցիր՝ Արարատի նման ճերմակ գա —
գաթ չկայ :

Այս հատորում էլ կան կտորներ, որոնք նա- խանշան են ապագայ « խելագար » Չարենցի, բայց ամբողջութեան մէջ բարձրորակ, տաղան — դով օծուն բանաստեղծութիւն է: Հայրենի հողից բխող զուլալ աղբիւր: Ժողովրդի հոգուց ելնող խինդ ու հրճուանք եւ վիշտ եւ թախիծ: Եւ քնա- րական խոհեր, մտորումներ, անուրջ ու որոնում․
Գնում էինք: Ո՞ւր — չգիտեմ: Վերջ չկար :
Գնում էինք: Անխօս: Անձայն: Ու անքուն․․․

Մենք էլ ենք գնում, բայց գիտենք, թէ ուր, եւ գիտենք, թէ վերջ կայ: Մեր ճամբան այն է, որ, մտքի պայծառութեան մէկ վայրկեանին, ցոյց է տուել ինքը Չարենցը իր պատգամով: Եւ մեր երթի նպատակակէտը նոյն «Չարենցին լեզու տուող երկիր Հայաստանն» է — հայկական, ա — զատ Հայաստանը, ուր դեռ իշխում է «խելագար- ուած ամբոխների» շունչը, բայց ամէն խելագա- րութիւն ունի իր վախճանը :

Ս. ՍԱՄՈՒՐԵԱՆ

Ջրւէժին քոյրը

Անուրջի մէջ էին դեռ խաւարէն նոր դուրս ե- կած ծառերն ու տուները՝ պանդոկին շուրջ: Ջրվէժը կը շարունակէր իր տրտունջը վիժման: Ցուրտ էր: Բայց փունջ փունջ վարդեր կը բաց — ուէին հեռուն՝ լերան վրայ՝ որուն կատարը կը ծփար ամպերու ծովէ մը վեր: Ամրան կիզիչ կը- րակներ կը պատրաստուէին: Կը յայտնուէին գա- ռիթափներն ի վեր բարձրացող թափորներ կա — նաչ, անհամար եղեւնիներու, գերբնական լոյսի մը մէջ՝ բոլորն ալ: Կ'երեւային մարմարային ձիներ :

Գագաթներէն եկող ցուրտն էր որ արթնցու- ցած էր զիս, թափանցելով մինչեւ ոսկորներս: Սաւանքներու մէջ էր ամբողջ մարմինս: Կը մսէի, անցընելէ վերջ տաք գիշեր մը՝ օրուան արեւէն փուռի վերածուած առաստաղի մը տակ: Վերմա- կին վրայ փռեցի վերարկուս, փորձեցի քնանալ կրկին :

Մենութիւնը, այնքան ցանկալի յաճախ, ա- մայութիւն մը կը տարածէր շուրջս, անծանօթ այդ սենեակին մէջ, ուր անցուցեր էի առաջին գի- շերս: Կ'արթնցնէր մէջս յիշատակները թափառա- կան պատանութեան մը: Աւելի զգայի կը դարձնէր բացակայութիւնը անոնց զորս ձգած էի ետիս, մեծ քաղաքին մէջ, ուրկէ հեռացած էի քիչ մը խաղաղութիւն գտնելու համար: Ու մինակ, շատ մինակ կը զգայի զիս: Փակեցի աչքերս :

Քնացա՞յ թէ ապրեցայ այն խոր պահերէն մէկը՝ ուր կեանք եւ երազ կը խառնուին իրարու, կը ստեղծեն մեր փափաքին համաձայն իրակա — նութիւն մը: Մաքրութիւն, բարութիւն եւ սէր էր շուրջս: Կար կողքիս ազնուական հոգի մը: Ան — ծանօթ էր ինծի, հազիւ տեսանելի բայց իրմէ կու գար մեծ մտերմութիւն մը: Կ'ըմբռնէր զիս:

Կը քալէինք միասին, կը բարձրանայինք կա- նաչ զառիթափէ մը վեր: Մեր առջեւ կը տարած- ուէր հոյակապ լեռնաշխարհ մը: Արեւ էր մեր վը- րայ ու լոյսեր կը շարժէին ծփուն ծառերով եզեր- ուած ճամբուն ծայրը: Մեր տակ ու մեր դէմ կ'ե- րեւային երջանիկ հովիտներ, լեռնահարթեր, ան- տառներ ուր ճերմակ նժոյգներ կ'արածէին, ան — դունդներ եւ կիրճեր, կատարներէն գլորած ապա- ռաժներ, փեռեկուած ժայռեր:

Ջրվէժին ձայնը կը հասնէր ինծի: Գանգատ էր եւ ընդվզում: Կը հօսէր դառն օրերու յիշատա- կին պէս, կ'ըխօսէր ցաւերէն, ճիգերուն տկարու- թենէն, անկումներէ ու յոգնութիւններէ: Բայց ջուրերը կը ոստոստէին մերթ, կը պայթէին, կը սահէին իրարու զարնուող սառակոյտերու պէս, տարածելով լուսեղէն փոշի մը, կոտրած ճիւղեր տանելով իրենց հետ: Կ'ըմբռնէի թէ կեանքը չէր քալեր բարութեամբ եւ մեծապէս վնասակար ե- ղած էին ինծի այն անձերն ու գիրքերը՝ որ դէպի սէր ու գեղեցկութիւն մղած էին զիս: Մշտար — թուն վիշտ մըն էր այդ Ջրվէժը հոգիիս խորը:

Եւ սակայն ամբողջ մտածումս կ'երթար գեր- բնական ուղեկիցիս: Կախարդանք մըն էր Ջրվէ — ժէն եկող ժխորին մէջ: Իր բարութիւնը կը նմա — նէր լեռներուն իմաստուն լռութեան: Մխիթարու- թիւն մըն էր իր այդ լռութիւնը, սրտաբաց զրոյց մը: Կը խօսէր հեռաւոր գեղեցկութիւններէ, կը պարզէր ճշմարտութիւններ: Սիրով եւ երախտա- գիտութեամբ կը լսէի զինք: Ցուցումով նաեւ՝ ո- րովհետեւ կ'ըմբռնէր տխրութիւնս եւ կ'արդա — րացնէր զիս՝ ինծի դէմ :

Մոռցած էի կեանքէն, արուեստէն եկող դառ- նութիւններն ու հիասթափումները: Ամէն ինչ գեղեցիկ ու մաքուր էր: Մտեր էի կարծէք դրախ- տային աշխարհէ մը ներս՝ ուր հոգիները չէին տառապեր այլեւս կեանքին պայքարէն, վայրա- գութենէն եւ տգեղութիւններէն, չէին ստիպուեր զինուիլ չարութեամբ: Կանաչ եւ յուսարձակ խան- դավառութիւն կար շուրջս: Խաղաղութիւն՝ ամէն կողմ :

Ինչո՞ւ արթնցայ յանկարծ: Մեծ ցաւ մըն էր զրկուիլը այս բոլորէն:

Լոյսը աճած էր: Եւ սակայն անհետացած էր տեսիլը որ կ'առաջնորդէր զիս: Կորսնցուցած էի բացառիկ շնորհ մը, որ հեռացած էր ինէ տալէ

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՅՍ ԻՄ ԵՐԵՒԱՆՆ Է

Այս իմ Երեւանն է՝ հայեացքն Արարատին,
Թիկն տուած Նորքի այգիներին կանաչ,
Հայոց անմահ փառքի դրօշմը ճակատին,
Որպէս մեր նոր կեանքի անմահութեան ղօղանջ,
Այս իմ Երեւա՛նն է․․․

Այս իմ Երեւանն է, ուր խաղողն է հասնում,
Ժպտում է արեւին՝ տեսքով կախարդական,
Ուր բոյրը վարդերի երկինք է բարձրանում,
Ուր գինին է բխում եւ ջուրն անմահական ,
Այս իմ Երեւա՛նն է․․․

Այս իմ Երեւանն է, ուր Զանգուն է հոսում,
Դառնում լոյսի ակունք, դառնում հզօր տարերք,
Ոգի եւ շունչ տալիս դազգեահների բազում
Որպէս անկրկնելի եւ նորաստեղծ մի երգ,
Այս իմ Երեւա՛նն է․․․

Այս իմ Երեւանն է ուր սէրն այնպէս է ջերմ ,
Ինչպէս հայեացքը վառ Հայոց աղջիկների ,
Որ եթէ ես համայն տիեզերքն էլ շրջիմ՝
Չեմ հանդիպի երբեք այդպէս ծով աչքերի ,
Այս իմ Երեւա՛նն է․․․

Այս իմ Երեւանն է, որ հայ զինուորների
Վահանների վրայ իր անունը կրեց,
Շողաց փայլում նրանց կայծակ սուինների
Եւ թշնամու զազիր սիրտը շանթահարեց ․—
Այս իմ Երեւա՛նն է․․․

Այս իմ Երեւանն է, որ մեր բազուկների
Ուժից դարձաւ հզօր եւ անառիկ մի բերդ,
Որպէս, ոգին անպարտ քաջն նախնիների,
Որպէս Հայոց փառքի կամարը լուսկերտ ,
Այս իմ Երեւա՛նն է․․․

Այս իմ Երեւանն է, գարունը մեր յոյսի,
Ուր նորաստեղծ կեանքի մարդն Է անմահանում,
Ուր ինչպէս երկնացայտ շատրուանը լոյսի
Բազմավաստակ մտքի տաճարն է բարձրանում ,
Այս իմ Երեւա՛նն է․․․

Այս իմ Երեւանն է, սիրտը Հայաստանի
Այս իմ տունն է, կեանքն է, իմ սէրն ու քնարն է
Ամենավառ էջն է ոսկեայ մեր մատեանի,
Մեր ձեռքերով, կամքով կերտուած նոր հան —
ճարն է,
Այս իմ Երեւա՛նն է․․․

ՀԷՆՐԻԿ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ

ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿՆԵՐ

Դանիէլ Վարուժան

Նախապէս, անունով ալ անծանօթ ինծի:

Իրեն հանդիպեցայ, առաջին անգամ, 1912ի սկիզբները, (եթէ չեմ սխալիր, կուգար Եւրոպայէն), Կ. Պոլիս, Բերա, Հայ կաթոլիկ Պատրիարքարանին մէջ: Յաճախ իրար կը տեսնէինք՝ ճամբան եւ Կարնեցի Յովհաննէս աղա Բամբալեանի ճաշարանը (Րումէլի խան): Շուտով բարեկամացանք:

Օր մը տաք եղանակին, հանդիպեցանք իրարու: Նեղացած երեւոյթ ունէր եւ ըսաւ.

— «Երկու երեք օրէ ի վեր տառապեցայ տօթէն եւ մլուկներէն, լաւ դեղ մը առնելով զործածեցի եւ այս գիշեր Մորփէոսին հետ հաշտուեցայ:

Առաջին հպումով կարծեցի թէ Վարուժան գիշերը տառապած էր գրելու աշխատութենէն, որովհետեւ կ՚ըսէր թէ ցաւով ու տառապանքով կ՚արտադրէ: «Անշուշտ ծննդաբերութիւնը դիւրին չէ»:

Բրգնիքի արտասովոր զաւակը կը քալէր՝ նայուածքը սեւեռած հեռուները: Օր մը, հարցուցի թէ՞ որն է իր ամէնէն զօրաւոր զգայարանքը: Պատասխան.— «Բիթս»: Իսկապէս այս պարագան կը զգացուի իր քերթուածներուն մէջն ալ:

Ուրիշ օր մըն ալ ուզեցի իմանալ թէ կը գրէր, վայրկենական տպաւորութեա՞մբ ու միջավայրին ազդեցութեա՞մբ: Բացատրեց թէ «երեւակայութիւնը ամէն պակաս կը լրացնէ» եւն.:

— Անտարակոյս ամէն գրող իրեն յատուկ խառնուածք մը ունի: Անձերը եւ միջավայրերը փոփոխակի ազդակներ կը կազմեն: Գո՞հ էք ձեր բանաստեղծի աւիշէն:

Վարուժան (խնդալով).— Ինչո՞ւ չէ, ամէն ոք իրեն յատուկ ճամբայ մը եւ գոհացումի եղանակ մը ունի: Վենետիկի Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանին մէջ, ծերունի սպասաւոր մը ունէինք, որ առանց որեւէ ձիրքի՝ քերթուած կը փորձէր: Օր մը կատակով, զինք գովեցինք եւ դափնիով պսակեցինք: Մարդը երջանիկ էր:

Վարուժան անդամ մեր Մուրատ Ռափայէլեան Նախկին Սաներու Միութեան: Մենք ընդհանրապէս զինք կը կոչէինք բանաստեղծ, իսկ մեր նախագահը՝ ծերակուտական Արամ — Երամ էֆէնտի կը սիրէր յորջորջել՝ Վիքթօր Հիւկօ:

Օր մը՝ Թաքսիմի պարտէզին առջեւ, Վարուժանը ներկայացուցի Հայու մը (Ա. Ք.) որ հայերէն չէր գիտեր: Չեմ յիշեր թէ Ֆրանսերէ՞ն խօսեցանք կամ Թուրքերէն. սակայն մարդուն մեկնումէն վերջ, Վարուժան կշտամբեց զիս. — «Եղբայր, ի՞նչ պէտք կայ սասնկ ուռուցիկ ներկայացումներու»: Եւ այդ պարոնին հայերէնի տգիտութեան մասին բաւական խնդացինք:

Իրիկուն մը Union Françaiseի մէջ միասին ներկայ եղանք, Շահ-Մուրատեանի երգեցողութեան: Վարուժան սքանչացած բացագանչեց. — «Երգ չէ, Նիակարայի ջրվէժ է» …

Առիթով մը, ճաշարանին մէջ, Վարուժան հարցուց իմ կարծիքն իր մասին: Պատասխանեցի առանց վերապահութեան.

— «Գիտերու եւ պատկերներու համար, առաջնակարգ ես եւ աննման, սակայն գիրերուդ մէջ կը պակսին՝ հոգեբանութիւն եւ ներդաշնակութիւն:

— Օրինակ մը տուր, ընդմիջեց խօսակիցս: Եւ արտասանեցի Վիքթօր Հիւկոյէն քանի մը տողեր, որոնցմէ լաւ կը յիշեմ հետեւեալը.

Ceux qui pieusement sont morts pour la patrie,
Ont droit qu'à leur cercueil le peuple vienne et prie.

եւն.:

Վարուժան՝ հիացողն էր բանաստեղծ, Լէօն Տիէրքսին (1883—1912) որուն՝ Ղազարոս (Lazare) վերնագրուած քերթուածը վերածած է հայերէնի:

Մեր վերջին պտոյտն ու խօսակցութիւնը տեղի ունեցաւ Բերա-Փալասի կողմերը, երբ արեւմուտքին ճաճանչաւէտ լոյսերը կը խաղային ծովին այն մասին վերեւ, ուր Սուլթան Մէհմէտ Ֆաթիհ կազմակերպեց իր ծովային յաջող փորձը, գրաւելու համար Բիւզանդիոնը:

Երկու երեք օր վերջ, (Ապրիլի մէջ) գացի տեսնել La Turquie թերթին տնօրէնը, որ ըսաւ.— «Լսեցի՞ք, այս գիշեր, բոլոր հայ մտաւորականները ձերբակալուած են»:

Այո, ձերբակալուած է եւ մահացած իմ սիրելի եւ անզուգական բարեկամս, սակայն, իր անմահական երկերը ողջ են եւ ազատ: Կ՚արժէ զանոնք թարգմանաբար տարածել աշխարհի բոլոր մասերուն մէջ:

Վարուժան, մեծ բանաստեղծ, հմայիչ տաղերդ պիտի երգուէին, ցորչափ կը շնչէ ցեղդ: Խօսելով զոյգ ծառերու սօսափիւնին վրայ, կը գրես.— «Մէկին կիսատ ձգած երգը կ՚ամբողջացընէ միւսը:» Իսկ քու քանդակած երգերդ, ո՞վ պիտի շարունակէ:

ԳՐԻՄԻԹԷԼ

վերջ ինծի հոգիներուն եւ իրերուն հետ հաղորդուելու գաղտնիքն ու քաղցրութիւնը:

Զգացի քիչ քիչ կախարդական ներկայութիւն մը: Ձիւնին բոյրն էր, անսպասելի ամրան այդ լուսաբացին մէջ: Ըմբռնեցի թէ երազին գեղեցկութիւնը կուգար անկէ: Կը մղէր զիս ելլել, քալել դէպի զինք: Կորով եւ խանդավառութիւն կը բերէր ինծի: Ելայ: Լեռը, զոր առաջին անգամ կը տեսնէի, կը մխար հեռուն, իր տակ քնացող քաղաքին վրայ: Կը բարձրանար լուսավառ ծուխ մը, կանաչ զառիթափներէն, մեղրամոմի գոյն ժայռերէն, ճերմակ ջրվէժներէն եւ ձիւներէն: Կը փայլէին զմրուխտներ եւ ադամանդներ: Կը չարժէին լուսեղէն սաւերներ: Կ՚երեւային ոսկի պարիսպներ եւ աշտարակներ, դարպասներ յարկ յարկ եւ ճզնաւորի քարանձաւներ: Վեհութիւն մը կար երկնամերձ ու ամայի հովիտներուն խորը, անդունդներուն մէջ իսկ: Զօրութիւն եւ ուրախութիւն կուտային այս բոլորը ինծի: Կը ներշնչէին զիս լերան վիթխարի մեծութիւնն ու խաղաղութիւնը: Հաղուեցայ, կ՚ուզէի քալել, հասնիլ այդ բոլորին:

Սրբազան առաւօտ մըն էր: Բացառիկ շնորհ մըն էր կեանքը: Հասնիլ:

Հետեւեցայ ձիւնին բոյրին:

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

Մահացօն

Նոյեմբեր 1: Տօն ամենայն Սրբոց:

Մահը: Ինչ պաղ բառ: Սարսափազդու: Տխուր եւ ամենազօր:

Աներեւոյթ, անտեսանելի: Կուգայ գաղտագողի: Ոչ մէկ տեղ է եւ ամէն տեղ:

Ինչո՞ւ կը վախնան մահէն: Ինչո՞ւ սեւ գոյնով կը ներկեն զայն:

Կը զարմանամ:

Եթէ կ՚ուզէք մահուան ազդեցութիւնը կոտրել՝ զուարթացուցէք զայն: Գեղեցկացուցէք: Զարդարեցէք:

Շէն ու ցնծուն երգերով պատուեցէք եւ պիտի տեսնէք որ ան՝ նուազ անբաղձալի, նուազ տխուր պիտի դառնայ:

Եւրոպացիները հասկցած են այս նրբութիւնը եւ այդ սեւ-տխուր մահը կը չէզոքացնեն ծաղիկներով եւ պարագային համեմատ՝ նուագով: Ասոնց մէջ, միայն եւ զարդարանքն է հակասութիւնը:

Մեր հայրենիքին մէջ, սեւը գոյութիւն չունէր յուղարկաւորութեան միջոցին: Գունաւոր էր դագաղին վրայ փռուած ծածկոցը: Տէրտէրներն ալ ծաղկենախշ զգեստներ կ՚առնէին իրենց վրայ: Ինչու որ մեռինները մեռել չէին, այլ ննջեցեալ:

Արդէն, Հայ Եկեղեցին «ննջեցեալ» կ՚ըսէ մեռելի փոխարէն: Ինչ լաւատես ժողովուրդ ենք:

Նոյեմբեր 1ին օրացոյցը կ՚ըսէ.— «Տօն Ամենայն Սրբոց»: Եւ բոլոր մեռածները Սուրբերու կարգ կը դասուին, ըլլան «հառաջադիմական» կամ «հետադիմական»: Բոլորին հողակոյտը դէզդէզ, փունջ-փունջ ծաղիկներով կը զարդարուին:

Չեմ գիտեր, վերն ալ դժոխքէն արքայութիւն կը փոխադրե՞ն բոլոր մեղաւորները:

Գերեզմանատուները մէկ մէկ ծաղկաստան կը դառնան: Վայ անչիրիմներուն:

«Զարերը երգ չունին» կ՚ըսեն: Ես կ՚աւելցնեմ.— «Զարերը ծաղիկ ալ չեն սիրեր»: Փա՞ստ, գացէք Տաճիկներու հողակոյտերուն, չոր եւ անճաշակ քար մը: Ահա բոլորը:

Այդ մարդիկը ոչ երգ ունին ոչ ծաղիկ:

Ամերիկայի գերեզմանատուները, կ՚ըսեն, շատ գեղեցիկ եւ զուարթ են: Մարդ կ՚ուզէ օր առաջ բնակիչ դառնալ անոնց …

Ամէն պարագայի մէջ, մենք երախտապարտ ըլլալու ենք մահացածներուն:

Շատ բան կը պարտինք անոնց: Մանաւանդ Նոյեմբեր 1ին: Ծաղկեմշակները առատ ապրանք կը սպառեն: Ծաղկեվաճառները՝ դրամ գանձելէն շունչ քաշելու ժամանակ չեն գտներ:

Կենդանութեանը, իրենց էրիկը կամ կնիկը վշտացուցածներ, նոյն օրը, փունջ մը ծաղիկով հանդուցեալին սիրտը առնելու կ՚երթան …

Զոքանչէն կամ կեսուրէն տառապածներն ալ կ՚երթան զանոնք անուշելու ծաղկեխուրձով մը, որպէսզի անոնց կրկին տուն վերադառնալու վտանգը կանխեն …

Այսպէս ամէն մէկ ծաղկեփունջ իր խորհուրդը, գաղտնիքը ունի: Նպատակի մը կը ծառայէ որ միայն ծաղկազարդողներուն ծանօթ է …

Աստուած՝ բոլորին սրտին փափաքը կատարէ …

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ԺԱՄԻՆ ԲԱԿԸ

Դ.

Ու տրամաբանեց այսպէս, իր չուրջը մեծ վէճ մը, աղմուկ մը չյարուցանելու գաղափարէն մղուած քիչ մը, ու քիչ մըն ալ իր դրական մարդու հայեացքովը տարբերութիւն մը չգտնելով ժամին բակին եւ գերեզմանատան հողին մէջ:

Եւ դաւառական կեանքէն քաղուած պզտիկ պատմութիւններով համեմեց իր տեսութիւնները, միշտ անհամաձայնութեան դուռ չբանալու յայտնի ճիգով:

Աւագերէցը սանդուղներուն կէսը իջած էր ու Սրբազանին ձայնը դեռ ետեւէն կուգար.

— Սիրաշահինք:

Ե.

Թաղեցին մարդը չքեղ թաղումով: Հապճեպով նորոգուած զանգակատունին ճակատը անոր անունը սրտառուչ տողերով արձանագրուեցաւ, զոր մտնողը դուռնէն ներս իսկոյն կը տեսնէ. «Նորոգուեցաւ զանգակատունս արդիւամբ բարերար …»

Մարմարէ զանգուած մը այս մարդը ծածկող փոսին վրայ կը բարձրանայ, իր պաղ ցոլացումը պտտցնելով պզտիկ շրջափակին մէջ ու բարեպաշտներուն ուշադրութիւնը հայցելով կարծես:

Տարին մէյ մըն ալ հոգեհանգիստի պաշտօն կը մատուցուի մեծ հանդիսաւորութեամբ: Այդ օրը տօնի օրուան պէս բան մը կ՚ըլլայ. ազգականները կուգան նորէն, ամէնքն ալ տխրօջ ձեւերով ու աղքատներուն հաց ու դրամ բաշխել կուտան. եւ յաջորդ առտուն կանուխ լրագիրները կը հաղորդեն մանրամասնութիւնները, փղձկելով այս մարդոց մեծավայելուչ բարեպաշտութեան վրայ:

Միայն Տէր Աբրահամ կը պահէ իր չուարումը. քիչ մը աւելի ուսերը կքած, քիչ մը աւելի յամր քայլերով կը քալէ փողոցը, աւելի ուժով կրթնած իր մշտնջենական հովանոցին՝ կարծես գլուխը վեր չառնելու ու մարդոց երեսը չնայելու մտադրութեամբ: Ուշ կուգայ առտուները եկեղեցին ու այնպէս մը կ՚ընէ որ չտեսնէ ամբարտաւան քարէ չիրիմը որ կը խրոխտայ եւ զանգակատունին ճակատը փայլող ոսկի տառերը:

Քիչ ետքը անանուն հիւանդութիւն մը, որ հիւծում մըն էր աւելի քան թէ մարմնաւոր ախտ մը, անկողին ձգեց զինքը:

Աւագերէցը մինչեւ իր վերջին ժամը ալ եկեղեցին ոտք չկոխեց:

Ասիկա իր ցաւը ու սփոփանքը եղաւ միանգամայն:

ԳՐԻԳՈՐ ԶՕՀՐԱՊ

(Վերջ)

ՊՈՒՇԿԻՆԻՑ

Ինչո՞ւ հնչեց դղրդոցը պատերազմի
Սֆանչելի պետութեան մէջ Զէնգէվի,
Հրդեհուած են գիւղակները եւ դաշտեր …
.. ..

Հայաստանում Զէնգէվի արքայարան
Հաւաքւում են ամենազօր թագաւորներ,
Արքայորդիք դիւցազուններ, իշխաններ
Ընդունում է նրանց զգուանքով Հայոց արքան:
.. ..

Եւ նըրանց հետ Զէնգէվէյը բարեյորդոր
Խնջոյք է նստած ստուգապէս քառասուն օր:

Դու Զէնգէվէյ, որի՞ն ես ընտրել
Քեզ դաշնակից եւ բարեկամ.
Ո՞վ կը լինի բախտաւոր ամուսին

Արքայադստեր քո աղջըկան.
Նա սիրուն է ինչպէս շուշան մայիսուան
Կայտառ, ինչպէս եղն լերանց կովկասեան:

Հայերէնի վերածեց Ա. ԿՐԱՍԻԼՆԻԿԵԱՆ

Զուիցերիացիի մը հետ, որ ամբաստանուած է իբրեւ լրտես: Այս ամբաստանեալը, պաշտօնեայ զինուորական հաստատութեան մը, լրտեսութիւններ կատարած է 1931էն 1939, Գերմանիոյ եւ Իտալիոյ համար, եւ յետոյ՝ ի հաշիւ ուրիշ պետութեան մը որուն անունը գաղտնի կը պահեն:

ԱՒՍՏՐԻՈՅ կառավարութիւնը բողոքագիր մը ուղղեց Չորս Մեծերուն, դանդատելով թէ Խ. Միութիւնը կը շարունակէ միջամտել երկրի ներքին գործերուն:

48 հոգի ածխացան Փարիզ-Նիւ Եորք օդանաւին մէջ

ԶՈՀԵՐՈՒՆ ՄԷՋ ԵՆ ԱՇԽԱՐՀԱՀՌՉԱԿ ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐՈՒՀԻՆ՝ ԺԻՆԷԹ ՆԸՎԷՕ, ԿՌՓԱՄԱՐՏԻԿ ՍԵՐՏԱՆ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ԿԱՐԵՒՈՐ ԴԷՄՔԵՐ

Air – Franceի մէկ օդանաւը, որ հինգշաբթի ժամը 21ին Փարիզէն ճամբայ ելած էր դէպի Նիւ Եորք, եւ հոն պիտի հասնէր ուրբաթ առտու ժամը 9.30ին, վար չէր իջած առաջին կայանին մէջ, Ազորեան կղզիներ: Օդանաւին մէջ կը գտնուէին 11 օդաչուներ, հրամանատարութեամբ հռչակաւոր Ժան Լա Նուի եւ 37 ուղեւորներ:

Անթելը կը ծանուցանէր թէ արդէն կտրած են առաջին հանգրուանը եւ պիտի իջնեն Սանթա Մարիա (Ազորեան կղզիներ): Այս առթիւ լուր տրուած էր օդակայանի վարչութեան, պատրաստութիւններ տեսնելու համար:

Այս գործողութեան կը յաջորդէր չարաշուք լռութիւն մը: Ի՞նչ պատահած էր: Մինչեւ այսօր ալ գաղտնիքը չէ պարզուած: «Գէշ լուրը շուտ կը հասնի», կ'ըսեն: Եւ քանի մը ժամ վերջը օդանաւին բեկորները գտնուեցան Ալկարվիա լերան վրայ, որ ունի 1088 մեթր բարձրութիւն: Օդաչութէ ճամբորդ, 48 հոգին ածխացած էին: Մինչեւ վերջին պահուն կը կարծուէր թէ ողջ մնացողներ կան. բայց բոլոր յոյսերը ի դերեւ ելան:

Զոհերուն մէջ կը գտնուէին Ֆրանսայի եւ աշխարհի ամէնէն հռչակաւոր ջութակահարուհիներէն Ժինէթ Նըվէօ, 28 տարեկան եւ եղբայրը, Ժան, դաշնակահար, որոնք նուագահանդէսներ պիտի տային Հիւս. Ամերիկայի 21 քաղաքներուն մէջ, երեք ամսուան շրջանի մը համար: Տեղական թերթերը ամէնէն աւելի կ'ողբան կորուստը հռչակաւոր կռփամարտիկ Մարսէլ Սերտանի, որ նոյնպէս Ամերիկա կ'երթար, վերաշահելու համար միջին ծանրութեան ախոյեանի տիտղոսը: Տարաբախտ կռփամարտիկը այնքան վստահ էր իր յաջողութեան վրայ որ, հեռաձայնով կը հաւաստէր իր կնոջը, Օրլիի օդակայանէն. — «Հոգ մի ըներ, անուշիկս, պիտի հասնիմ, միասին բերելով ախոյեանի տիտղոսը»: Օդանաւ նստելէ առաջ ալ, կ'ըսէր մտերիմներուն, — «Բախտս չյաջողեցաւ վերջերս, բայց ամէն բան պիտի փոխուի»:

Արդարեւ, բախտը ձախող կ'երթար անցեալ Յունիսէն ի վեր, եւ պարտուեցաւ Լա Մոթթային, ծանր վէրք մը ստանալով ձախ ուսին վրայ: Սեպտեմբերին նոր փորձ մը պիտի կատարէր Նիւ Եորքի մէջ, բայց իր հակառակորդը հիւանդ ըլլալով, մրցումը յետաձգուեցաւ:

Թերթերը կը գրեն թէ երբ Սերտանի մահուան լուրը Քազապլանքա (Մարոք) հասաւ, ահագին բազմութիւն մը խռնուած էր իր սրճարանին շուրջը: Կինը մարեցաւ, իսկ շատերը լացին, ծաղկեպսակներ եւ թարմ ծաղիկներ դնելով սրճարանին առջեւ:

Տեղական բոլոր թերթերը սեւնակներով փառաբանութիւններ եւ նկարներ կը հրատարակեն Սերտանի մասին, շողշողուն ածականներով, — «Ախոյեաններուն ախոյեանը, Ֆրանսայի ամէնէն ժողովրդական կռփամարտիկը Քարփանթիէէն ի վեր: Ամէնէն կատարեալ եւ զարմանահրաշ կռփամարտիկը» են.:

★ Լոնտոնի մէջ ալ օդանաւ մը ջախջախուեցաւ, մոլորելով մշուշին մէջ: Վեց հոգի մեռան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ապստամբութեան խնդիրը նորէն քննուեցաւ Ազգաժողովին քաղաքական յանձնախումբին մէջ: Այս առթիւ պահանջուեցաւ որ Ալպանիա, Պուլկարիա եւ ուրիշ երկիրներ չօգնեն ապստամբներուն, այլապէս խաղաղութիւնը պիտի վտանգուի: Պ. Վիշինսկի քննադատելով արեւմտեան պետութիւնները, առաջարկեց ընդհ. ներում շնորհել ապստամբներուն, նոր ընտրութիւններ կատարել, բոլոր պետութեանց հսկողութեան տակ, դադրեցնել զինուորական աջակցութիւնը Աթէնքի կառավարութեան եւն.:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ անկախութեան տարեդարձը տօնուեցաւ Սթալինի եւ բոլշեւիկ վարիչներու փառաբանութեամբ, կարմիր դրօշներով եւ նկարներով, առանց յիշելու բուն հիմնադիրները՝ Մասարիք, Պենէշ, Ուիլսըն եւն.:

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ կուսակիցներու համագումարին մէջ, որ տեղի ունեցաւ Հռոմի մէջ, Պ. Ժոլիօ – Քիւրի, Ֆրանսայի հիւլէական հաստատութեան վերատեսուչը, յայտարարեց թէ Ամերիկա շատ աւելի խոցելի է հիւլէական յարձակման դէմ, քան Խ. Միութիւնը: Եւ «ծիծաղելի յիմարութիւն» կոչեց այն գաղափարը թէ Մ. Նահանգները գերազանցութիւն կը վայելեն:

ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌՆԵՐՈՒ միութիւնը որոշեց առանց բաժնետոմսի ծախել ձէթը, շաքարը եւ բրինձը, նոյեմբեր 1էն սկսեալ: Սուրճի մասին որոշում պիտի տրուի աւելի վերջը:

ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐՈՒ քանդումին դէմ բողոքները կ'աւելնան արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ: Ցայտարարութիւններ կ'երեւան պատերու վրայ կախաղանի պատկերներով, իբրեւ դաւաճան ներկայացնելով անոնք որ կ'օգնեն քանդումին: Երեք պետութիւնները կը խորհրդակցին, ելք մը գտնելու համար:

ՍՈՒՐԻՈՅ բանակին հրամանատարը, զօր. Հինաւի, յայտարարեց թէ կուսակից է բոլոր արաբական պետութեանց միութեան եւ ոչ թէ միայն Իրաքի հետ: Անհրաժեշտ կը գտնէ նաեւ հաւաքական պաշտպանութեան ծրագիր մը:

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

Մարսէյլի մէջ

Նոյեմբեր 5ին, ժամը 20.30էն մինչեւ առտու, Cinéma Alcazarի մէջ:
Մանրամասնութիւնները հետզհետէ:

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ.— Նոյեմբեր 4ին, Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Salle des Fêtesի մէջ:
Մանրամասնութիւնները առանձին:

★

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ.— Նոյեմբեր 5ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, St. Bernardի սրահին մէջ:
Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

★

ԻՍԻԻ ՄԷՋ Նոյեմբեր 27ին:

Սեբաստացի Մուրատի յիշատակը

Պիտի տօնուի կիրակի, 11 Դեկտեմբեր, Sociétés Savantes, նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ եւ շրջանի հայրենակիցներու:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

Ժողովրդական ամսաթերթ Բժշկութեան եւ Առողջապահութեան, կամ Տունին բժիշկը, 9րդ տարի: — Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ:

Լոյս տեսաւ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ թիւը (105), հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

Խենթերը եւ իրենց արուեստը (Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ): Պատմութիւն բժշկութեան (Կ. Ց. ԲԱՍՄԱՋԵԱՆ): Անձնասպանութեան մասին (ՏՈՔԹ. ՔՕԼՕԼԵԱՆ): Կապոյտ հաց (ՏՈՔԹ. ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆ): Թոքախտ եւ ամուսնութիւն (ՏՈՔԹ. ՍՈՒՔԻԱՍԵԱՆ): Հայաստանի հողը (ՔԱՂՀԱՆ): Պատասխաններ բաժանորդներու բժշկական հարցումներուն (ԽՄԲ.):

Տարեկան բաժնեգինն է 500 Ֆր.: Արտասահման **750 ֆրանք:** Դիմել՝ Շ. Նարդունի, 17, Rue Damesme, Paris:

ԱՂՋԿԱՆՑ «ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՏՈՒՆ»

ՊԷՅՐՈՒԹ.— Օգն. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը 1949 — 1950 տարեշրջանին համար հիմնած է «Ուսանողական Տուն» մը, բարձրագոյն եւ միջնակարգ ուսման հետեւող աղջիկներու համար:

Նկատելով որ այս տարի Հայ ճեմարանը տակաւին չունի գիշերօթիկներու բաժին, վարչութիւնս կը ստանձնէ նաեւ ճեմարան յաճախել փափաքող աղջիկներու սնունդի եւ բնակարանի հոգը:

Բոլոր այն ծնողները, Իրաքէն, Իրանէն, Եգիպտոսէն եւ այլ օտար երկիրներէ, որոնք կը փափաքին իրենց աղջիկները ճեմարան ղրկել, կրնան վստահիլ Օգն. Խաչի Շրջ. վարչութեան՝ որուն անմիջական հսկողութեան տակ կը գտնուի այս հաստատութիւնը:

Աղջկանց «Ուսումնական Տուն»ը կը գտնուի ճեմարանի նախկին շէնքին վերի յարկը:

Պայմաններուն տեղեկանալու համար դիմել հետեւեալ հասցէին.— Mme. Sassouni, Croix de Secours Arménienne, 127 rue Wadi Abou Jemil, Beyrouth – Liban:

Գինեձօն Մարսէյլի մէջ

Ի պատիւ մեր երէց ղեկավարներուն: Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի: Այս երկուշաբթի 31 Հոկտ., իրիկուան ժամը 9ին, Clubի շքեղ սրահներուն մէջ, 51 rue Grignan, Մարսէյլ:

Այս առթիւ պիտի ներկայացուին 1948ի եւ 1949ի մեր ողիմպիականներուն ինչպէս եւ նաւագնացութեան շարժանկարները:

Կը հրաւիրուին ընկերներ, բարեկամներ եւ համակիրներ: Մուտքը ազատ է

ԱՄԵՆԱՅՆ ՍՐԲՈՑ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Գշ. օր, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի եւ արուարձաններու մասնաճիւղերը կը կազմակերպեն այց մը Père Lachaiseի գերեզմանատունը, Ահարոնեանի, Խատիսեանի եւ Անդրանիկի շիրիմներուն: Հաւաքուիլ ժամը 3ին métro Gambetta:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — Համախորհրդական Միութեան Վալանսի մասնաճիւղին վարչութիւնը կը տօնէ Հին եւ Նոր Խարբերդի տարեդարձը Նոյեմբեր 19ին:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Պոմոնահայեր, պատրաստուեցէք Ազգ. Սահակ Մեսրոպ մանկապարտէզի հոգաբարձութեան ընտանեկան

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

որ տեղի պիտի ունենայ Դեկտեմբեր 3ին շաբաթ իրիկուն: Կը խնդրուի Մարսէյլի բոլոր միութիւններէն՝ չխաչաձեւել:

ԵՐԳԻ ՓՈՐՁԵՐ

Սուրիայէն Փարիզ ժամանած երաժշտագէտ Ե. Քաջունիի երգչախումբի փորձերը տեղի կ'ունենան նոյեմբեր 1էն սկսեալ ամէն երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, 32 rue de Trévise, métro Cadet: Սիրով կը հրաւիրուին անոնք որ մասնակցիլ կ'ուզեն:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍԿԱՒԱՌԱԿՆԵՐ

Ա Ր Ա Ք Ս

Հայաստանի նոր երգերէն եւ նոր երգիչներէն

ՋԻՆԱՐ ԵՍ կ'երգէ Հ. Դանիէլեան
ԱՇՈՒՂ ՍԱՅԱԹԻ երգը կ'երգէ Շարա Տալեան
ՋԱՆԻ ԷՍՈՒՐ Ա. Պաղտասարեան
ԽՆՁՈՅՔԻ ԵՐԳ մեներգ Մաթոսեան
ՔԷՕՐ ՕՂԼԻ Շարա Տալեան
ՀԻՆ ԳԻՒՂ ժողովրդական գործիքներով
ԼԵԿՈՒՐԻ ժողովրդական պար
ԼԷԶԳԻՆԿԱ ժողովրդական պար
ԴԸԼԷ ԵԱՄԱՆ Շարա Տալեան
ԱԼԱԳԵԱԶ Շարա Տալեան
ԱՅ ՎԱՐԴ մեներգ՝ Լիսիցեան
ԱՂԲԻՒՐ ԱՂԲԻՒՐ նուագախումբ Միրզոյեանի
ՔԱՅԼԵՐԳ Ս. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ նուագախումբ Ջերեցկի
ՔԱՅԼԵՐԳ Ս. Հայաստանի խմբերգ ղեկավարութեամբ Թաւրիզեանի:
ԿԱՆՉԷ ԿՌՈՒՆԿ Շարա Տալեան
ԳԱՅԷՔ ՏԵՍԷՔ խմբերգ ղեկ. Պունիի
ԿՌՈՒՆԿ Շարա Տալեան
ԱՆԳՈՒԹԸ խմբերգ, ղեկ. Մէրէնկիւլեանի
ԴԷ ԷԼԻ ԽԱՂԱՑ խմբերգ ղեկ. Այթունեանի
ԿԻՒՐՃԻ ԱՂՋԻԿ Շողիկ Մկրտիչեան:
ԱՇՈՒՂ ՄԸՆ ԵՄ (սազանդարով)
ԿԵՑՑԷ ՀԱՅՐԵՆԻՔԸ (պատանեկան քայլերգ)

Դիմել Մարսէյլի մէջ՝ DERDERIAN, 30 Rue des Dominicaines:

Փարիզի մէջ՝ Optique KAPA, 60 rue Lafayette, métro Cadet:

Մէկ սկաւառակը (երկու երգ) **300** ֆրանք:

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Հայ ուսանող մը անկախ սենեակ մը կը փնտռէ հայ ընտանիքի մը մօտ, Փարիզի մէջ: Դիմել ստիպողաբար «Յառաջ»ի վարչութեան:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme – (13e)